

GOVERNMENT OF INDIA

ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA

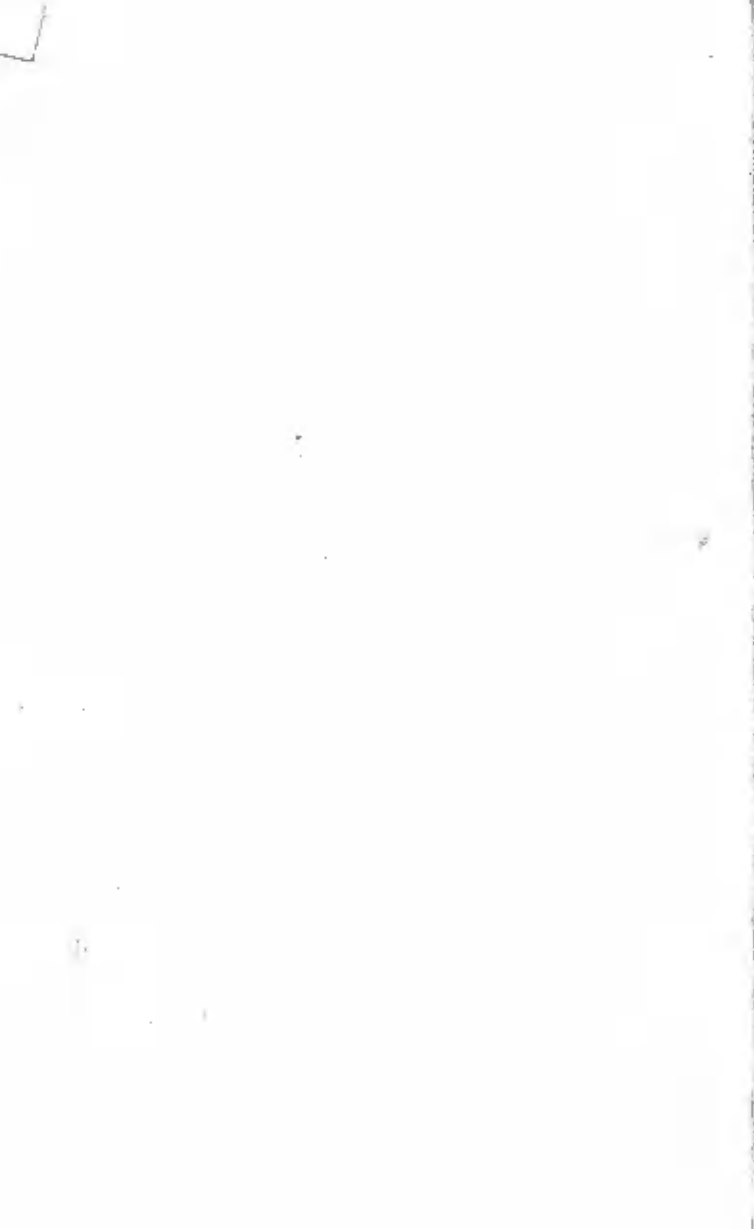
CENTRAL
ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 36296

CALL No. 954.022926 Sik-M.R.

D.G.A. 79.

Department of History Series No. 3

THE MIRAT-I-SIKANDIRI

A History of Gujarat from the Inception of the Dynasty of the
Sultans of Gujarat to the Conquest of Gujarat by Akbar

of
SHAIKH SIKANDAR IBN MUHAMMAD URF
"MANJHU IBN AKBAR

30256
Edited with Introduction & Notes

by

S. C. MISRA, M.A., Ph.D.

Reader and Head of the Department of History
The Maharaja Sayajirao University of Baroda
and

M. L. RAHMAN, M.A., B.L.

Lecturer in Persian

The Maharaja Sayajirao University of Baroda

With a foreword by

PROF. SHAIKH ABDUR RASHID

formerly, Professor ■ Head of the Department of History,
Muslim University, Aligarh;

Director, Institute of Historical Research, Lahore

DEPARTMENT OF HISTORY

FACULTY OF ARTS

The Maharaja Sayajirao University of Baroda
BARODA

Copies 500

Price: Rs. 24/-

CENTRAL AGRICULTURAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. 36296

Date 24-10-62

Call No. 954.022926/Sik/M.R.

Can be had from :

University Publications Sales Unit
Near Palace Gate, Palace Road Baroda

Printed by Ramabhai J. Patel, Manager, Maharaja Sayajirao University
of Baroda Press, (Sadhana Press), Near Palace Gate, Palace Road,
Baroda-1 and published by Dr. I. P. Desai, Dean, Faculty of
Arts, The Maharaja Sayajirao University of Baroda,
Baroda, October 1961.

FOREWORD

Few parts of India have exercised such fascination over the minds of the foreigners as the province of Gujarat lovingly described by the Persian historians as the 'land of bliss' and the 'abode of happiness'. Scholars, saints, merchant, princes, soldiers and statesmen have sung its praises and enriched materially, intellectually and spiritually the life of the people of Gujarat. As such the history of Gujarat through the ages deserves a careful and intensive study of the vast historical literature that still awaits a critical examination and appraisal. The University of Baroda is to be congratulated on its decision to publish contemporary Persian accounts relating to the history and culture of this great country.

The present work *Mirat-i-Sikandari* is a history of the Muslim Kings of Gujarat from Zafar Khan known afterwards as Muzaffar Shah I (1407) to the death of Sultan Muzaffar III in 1591-92. The author Shaikh Sikandar bin Muhammad alias Manjhu bin Akbar served under Khan-i-Azam Mirza Aziz Koka during the campaign against Muzaffar Shah III which ended in his complete rout and subsequent suicide in the town of Dhamraka. The book was composed in 1611 and has long been regarded as a complete and authentic history of the Gujarat Sultanate (A.D. 1403-1572). The book was first published in Bombay in 1831 and again in 1890. Fazlullah Lutfullah Faridi published the first English translation of it and Clive Bayley incorporated it in his *Local Muhammadan Dynasties* bringing the translation of *Mirat* down to the year 1563.

Shaikh Sikandar composed the present work while in the service of the Mughul Emperor Jahangir. His father Manjhu was the Librarian of the Imperial Library in the time of Humayun, and the author, therefore, had unique opportunities of access to books and persons conversant with the history

of Gujarat. He gives us the titles of the books used by him and quotes judiciously from ■■■ authorities. He assesses the importance of each source before accepting the evidence contained therein. "It is palpable" says Sikandar speaking of the works of other writers on the history of Gujarat, "that they all treat of events in a spirit of partiality towards the Kings of whom they speak, and are not worthy, therefore, of implicit reliance". Commenting on the value of Sikandar's work as a reliable source of information Bayley rightly observes: "It may be fairly said that Sikandar is entitled to the praise of being.....not only an impartial but a very skilful writer". Equally pertinent is Jahangir's statement in his *Memoirs*: Shaikh Sikandar is by origin a Gujarati, and is not wanting in reasonableness, and has complete information about the Sultans of Gujarat. It is now eight or nine years ■■■ he has been employed among the servants (of the State)". The new edition of *Mirat-i-Sikandari* will satisfy ■ long felt want of an authorised version of this book particularly when we consider that ■■■ of the works in which Sikandar has copiously drawn are lost.

The work of collating the different Manuscripts and editing the text have been done with great care and ability by Dr. Misra and Mr. M. L. Rahman both of the Baroda University. The analytical index which must have entailed enormous labour has considerably added to the utility of the book and will be found extremely helpful by students of History.

The editors ■■ to be congratulated on having brought out this work and it is hoped that they will publish other texts relating to the history of Gujarat.

December 23, 1938

SHAIKH ABDUR RASHID

Formerly, Professor & Head of the
Department of History, Muslim Uni-
versity, Aligarh.

Director,
Historical Research Institute,
Panjab University, Lahore.

ACKNOWLEDGEMENT

The Editors are happy to take this opportunity to express their cordial thanks to every one who has helped them in the consummation of the present task.

To the authorities of their University, The Maharaja Sayajirao University of Baroda, the Editors owe a deep debt of gratitude. The M. S. University has always had a policy of encouraging research work; and without their appreciative, liberal and patient attitude, the Editors would ~~never~~ have been able to complete their task.

To Shrimati Hansa Mehta, B.A. Hons., former Vice-Chancellor, to Dr. J. M. Mehta, M.A., (Oxon), Ph.D. (London), Bar-at-Law, present Vice-Chancellor, and to Dr. C. S. Patel, M.Sc., Ph.D. (Leeds), the Editors are deeply thankful for help and encouragement given at every stage of the work. To Shri B. K. Zutshi, M.A. LL.B., Registrar, are they sincerely thankful for his unfailing help and attention.

Equally grateful are the Editors to : late Prof. G. B. Pandya, Professor and Head of the Department of History, and the first Dean of the Faculty of Arts, in whose lifetime, the present Project was conceived and work on it begun; to Prof. V. Y. Kantak, M.A., Professor and Head of the Department of English, formerly, Dean, Faculty of Arts, in whose tenure it was continued; and to Prof. I. P. Desai, M.A., Ph.D., Professor and Head of the Department of Sociology, and Dean, Faculty of Arts, in whose time it is being published.

To Prof. Shaikh Abdur Rashid, M.A. LL.B., formerly, Professor and Head of the Department of History, Muslim University, Aligarh, now, Director, Institute of Historical Research, Lahore, the Editors are thankful for ~~the~~ Foreword which he readily contributed while at Aligarh.

To the authorities of the Bharat Ithas Sanshodhak Mandal, Poona and to the Royal Asiatic Society Calcutta, the Editors express their deep thankfulness for lending their manuscripts of the *Mīrat* for utilisation in the present work. Their ready courtesy and enthusiasm in the cause of learning has made this work possible. To the Librarian, Shrinati Hansa Mehta (University) Library and his staff, through whom the loans were arranged, the Editors are happy to express their appreciation of their unfailing help and attention.

To the Manager and staff of the University Press, are the Editors equally thankful for their patient and untiring attention. This was their first venture in Persian printing, and the zeal, with which the Manager Shri Ramanbhai Patel and his staff completed it, deserves the sincere thanks of the Editors.

The Editors express their gratefulness to all their friends and colleagues in the academic field from whom they received help and advice which has contributed immensely to the present work. Prominent among these scholars are Dr. Z. A. Desai, M.A., D.Litt (Tehran) Assistant Superintendent of Archaeology for Arabic & Persian Epigraphy, Department of Archaeological Government of India, and Shri A. I. Tirmizi, M.A., Assistant Director of Archives, National Archives of India. To Dr. M.A. Chaghtai, formerly in the Deccan College Research Institute, Poona and now in Pakistan, who found the earliest text of the *Mīrat* in India, the Editors are obliged for occasional suggestions.

And finally, the Editors are thankful to the Research Assistants who from time to time worked on this Project. To these, the Editors are chary of expressing their thanks for they had as much to do with this work, as the Editors themselves; one after the other, they belonged to the group which experienced the joys and pains of the prolonged toil. These are: S. N. Kazi, now Lecturer in History Shreyas College, Ahmedabad; N. M. Gaman, Exploration Assistant, Archaeological Survey of India; M. E. D. Hasanji, now in Pakistan; and A. A. Kazi, now Lecturer in Persian, Arts College, Godhra.

Now that their work is completed, the Editors are deeply conscious of its every shortcoming; they, if they could, would go over it once again. This fortunately, is beyond them; in fact, they too are happy to see the fruition of a prolonged task. And thus, to their readers they ask for indulgence, in this, their first essay in Editorship; and they conclude in the words in which one of the finest of Orientalists, Sir ~~■~~ Denisson, Ross, expressed himself about his own work and its author:

"After enjoying for over a quarter of a century the society of Haji Dabir, I have grown to like him more and more; and I feel towards him a very real affection. In a manner, I have been his bailee, and as such I owe him the best service it is in me to give. And now that I am come to the end of the task I set myself of publishing the text of his book, I am overwhelmed by the many imperfections of my performance, and were it possible, would like to begin all over again, and produce something more worthy of my old friend, ~~■~~ Hajji. Indeed, when I look at my text, I am reminded of the Persian doctor who was wont to cover his face with shame whenever he passed the village graveyard".

The Editors may not have passed a quarter of century in the exhilarating company of Sikandar; but they have developed a sort of liking for the man. And as for the feeling of the Persian village doctor—the Editors do share with him, as Sir Denisson expressed, ~~■~~ undeniably uncomfortable feeling.

Department of History,
Faculty of Arts,
The M. S. University ~~■~~ Baroda,
BARODA.
August 1st, 1967.

S. C. MISRA,
M. L. RAHMAN.

INTRODUCTION

The Mirat: Its manuscripts:

Due to its great popularity, the manuscripts of the *Mirat* are fairly common in Indian and foreign libraries. A chronological list of these Mss. in some of the well-known libraries is as under:

S.No.	Date of Mss.	Library No.	Library
1	1022/1613	Blochet i. 622	Bibliothèque Nationale, Paris. ¹
2	1023/1614	No. 65	Bharat Itihas Sanshodhak Mandal, Poona. ²
3	1038/1628	No. 195	Asiatic Society of Bengal, Calcutta. ³
4	1042/1632	Add. 26,277	British Museum, London. ⁴
5	1043/1633	No. 4254	Salar Jang Library, ⁵ Hyderabad.

¹ C. A. Storey, "*Persian Literature—a Bibliographical Survey*" (London, 1939), p. 723: also quoted in M. A. Chaghtai, "Sources of the *Mirat-i-Sikandari*" *Journal of the Gujarat Research Society*, Vol. VI. No. 1, p. 16, ■. 9.

² M.A. Chaghtai, "A Manuscript of the *Mirat-i-Sikandari*", *Bulletin of the Deccan College Research Institute* Vol. IV, No. 2, 127-35.

³ W. Ivanow, "*Concise Descriptive Catalogue of the Persian Mss. in the Collection of the Asiatic Society*", (Calcutta 1924), 61-2.

⁴ C. Rieu, "*Catalogue of Persian Mss. in the British Museum*", Vol. I (British Museum, 1879), 287-8.

⁵ Chaghtai in *Bulletin*, *op. cit.* 129.

6	1046/1637	No. 439/937	India Office Library, ¹ London.
7	1046/1637	No. 272	Bodleian Library, Oxford. ²
8	1049/1637	No. 442/3378	India Office Library, London. ³ Defective Mss.
9	1056/1647	No. 273	Bodleian Library, Oxford. ⁴
10	1051 (?) / 1647	No. 438/1038	India Office Library, London. ⁵ Undated but seal ■ per date. Best and oldest in J. O.
11	1072/1662	No. 440/3002	India Office Library, London. ⁶ Defective.
12	1079/1668	No. 274 ¹	Bodleian Library, Oxford. ⁷
13	1100/1688	No. 404 ²	Salar Jang Library, Hyderabad. ⁸
14	1120/1707	No. 4043	Salar Jang Library, Hyderabad. ⁹
15	1139/1726	No. 275	Bodleian Library, Oxford. ¹⁰
16	1162/1749	Add. 27,253	British Museum, London. ¹¹

¹ H. Ethé, "Catalogue of Persian Mss. in the Library of the India Office", Vol. I [for India Office, Oxford, 1903], 169.

² E. Sachau and H. Ethé, "Catalogue of Persian, Turkish, Hindustani and Pushtu Mss. in the Bodleian Library" Part I. (Oxford 1889), 144-5.

³ Ethé *op. cit.* 169.

⁴ Sachau and Ethé *op. cit.* 168-9.

⁵ Ethé *op. cit.* 168-9.

⁶ Idem 169.

⁷ Sachau & Ethé *op. cit.* I. 145.

⁸ Chaghtai in *Bulletin. op. cit.* 129.

⁹ Idem 129.

¹⁰ Sachau & Ethé *op. cit.* I. 145.

¹¹ Rien *op. cit.* I. ■■■

17	1190/1776	No. 447/404	India Office Library, London. ¹
18	1196/1782	Eg. 697	British Museum, London. ²
19	1202/1788	Add. 6380	British Museum, London. ³
20	1211/1797	Add. 26278	British Museum, London. ⁴
21	1265/1849	Pers. 8	B.B.R.A.S. Library, Bombay. ⁵
22	Undated	No. 690	Oriental Public Library ⁶ , Bankipore, Patna.
23	Undated	Ex. No. 18	Satara Museum, Satara. ⁷
24	Undated	Add. 6393	British Museum, London. ⁸
25	Undated	Pers. 9	B.B.R.A.S. Library, Bombay. ⁹
26	Undated		Pir Muhammad Shah Library, ¹⁰ Ahmedabad

¹ *Ethe op. cit.* I. 169.

² *Rieu op. cit.* I. 288.

³ *Idem* I. 288.

⁴ *Idem* I. 288.

⁵ A.A.A. Fyzee, "Descriptive Handlist of Arabic, Persian & Urdu Mss. in the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society", *Journal of the B.B.R.A.S.* (New Series), Vol. III, 21-2.

⁶ K. S. Maulvi A. Muqtadir, "Catalogue of Arabic & Persian Mss. in the Oriental Public Library, Bankipore", Vol. VII. (Indian History Patna, 1921), 144-5

⁷ C. ■ Shaikh, "Descriptive Handlist of the Arabic, Persian & Hindustani Mss. belonging to the Satara-Historical Museum, at present lodged ■ the Deccan College Research Institute. Poona", *Bulletin of the DCRI*, Vol. IV, 252-3.

⁸ *Rieu op. cit.* I. 288.

⁹ *Fyzee op. cit.* 22.

¹⁰ Personal Examination by the Editor.

27	18th century		Hindu University Library, ¹ Varanasi.
28	1242/1827	No. 648	National Archives, New Delhi. ²
29	999/1591 (sic)	No. 649	National Archives, New Delhi. ³

The *Mirdt* has been twice lithographed. The first edition was prepared as early as 1246/1831, in Bombay, by Captain George Jarvis with the encouragement and patronage of John Malcolm, the author of *Memoirs of Central India*. This edition is not available at any price now. Nearly fifty years later, when the earlier edition had become scarce, it was lithographed again at the Fath al-Karim Press in Bombay, in 1307/1890. It was an exact reproduction of the earlier text, printed in very poor quality, inferior yellow paper, with many misreadings. This is only edition available now, though very scarce and has been used in the preparation of the present text.

The *Mirdt* has been translated twice in English and has also been rendered into Gujarati. The earlier translation was prepared by Sir Edward Clive Bayley, as a continuation of Elliot and Dowson's, "*History of India by Its Own Historians*". It was the ninth volume, with the title, "*Local Muhammadan Dynasties—Gujarat*". Besides the translation, it also contained numerous footnotes and additions on *Tabaqat-i-Akbari*, *Tarikh-i-Alfi* and *Gulshan-i-Ibrahimi* (*Tarikh-i-Firishlah*). However, its translation was weak at places and it ended abruptly at the death of Mahmud Shah III.

¹ As above.

² I have to thank Shri A. I. Tirmizi, Assistant Director, National Archives of India, for information regarding this and the following manuscript.

³ This dating is evidently wrong. The colophon in this manuscript is in a different script than the text, as Shri Tirmizi writes: moreover, the *Mirdt* had not been completed by then.

The next translation was made by Fazlullah Lutfullah Faridi, one of the foremost scholars of Persian in Gujarat in the 19th century, with the help and encouragement of Col. Watson, under whose guidance, Faridi also prepared the *Gazetteer Sections on the Muslims of Gujarat* (Vol. IX of ■■■ *Bombay Gazetteer*). Though complete, inspite of its omission of the preface, Faridi's translation partook more of the nature of condensation than a full translation ; moreover, he appears to have relied mainly on the lithographed text. The result was that though excellent, Faridi's translation fell short of the required standard and could not be fully depended upon.

■■■ Gujarati, it has been translated by Atmarani Motiram Diwanji and published under the Hujji Sulaiman Lodhia Series, as No. ■. by the then Gujarati Vernacular Society (now Gujarat Vidya Sabha) Ahmedabad, in 1970/1974. The translation is more popular than scholarly.

Mīrāt ■■■ present Recension :

The Text of the *Mīrāt* ■■■ this Edition, is based on the following manuscripts.

1. No. 2 of the above list : the Bharat Itihas Sanshodhak Mandal Poona, manuscript, dated 1023/1614.

2. No. 3 of the above list : the R.A.S. manuscript dated 1038/1628.

3. No. 4 of the above list : the Salar Jang Library, Hyderabad manuscript, dated 1043/1633.

4. No. 10 of the above list : the earliest, undated manuscript in ■■■ India Office, Library, with the seal of the year 1056/1647.

5. The lithographed text : variations ■■■ this text have been cited in the footnotes.

The following texts and translations have also been used :

1. The undated Ahmedabad texts.
2. Bayley's translation of the *Mīrāt*, and
3. Fazlullah Lutfullah's translation.

The Poona manuscript has been described in detail by M.A. Chughtai who must be given the credit for having discovered it. It is written in beautiful *nastaliq* on paper which has acquired the dignified patina of age. About fifteen leaves in the middle are missing: the [] from 104 to 133 in the Text have been prepared from other manuscripts. From the superscription by I'timād-da'ula, on the frontpiece of the manuscript, it is clear, that was presented to him by the author himself when he waited [] on Wednesday, Sha'ban 5, 1023/September 10, 1614.

In the colophon [] the manuscript, the scribe gives his name as Murtaḍa bin Shaikh Tahir bin Miḡān Khan and states that the manuscript [] completed on Jamada II, 3, 1023/ July 11, 1614. The manuscript contains 256 folios, each measuring 7 x 10 inches, having 17 lines on each page. Chapter headings are indicated in red ink.

This manuscript was loaned for our use by the authorities of the Mandal who deserve our sincere thanks for their prompt- [] and generosity in extending their full cooperation for this scholarly work.

The Poona manuscript represents the earlier version of the *Mirdā*, omitting a number of stories which [] to be found in the later ones. Its place-names are about the most correct and well-spelt of all manuscripts: its personal names are also usually better spelt and more free from corruption than others. It had also the advantage, probably, of being corrected by Sikandar himself for many [] bear these corrections.

The Poona manuscript has therefore been accepted as the base for the present Text.

The R.A.S. text has been described briefly by Ivanow in the Catalogue of that collection. It was used by Bayley as the principal text in the preparation of his translation.¹ In his opinion "it approaches most nearly to the author's own words

¹ Bayley *op. cit.*, G.

for ■ some passages, the language of the other copies is so condensed that its true meaning is only to be elucidated by reference to ■ A. " This in fact, represents the revised version of the *Mirāt*—for the distinction between this and the Poona manuscript ■ sometimes apparent, as a perusal of the text will show. It was finished on Jamād II. 3, 1038/January 18, 1629 and was purchased at Lucknow, being presented by A. Malet to the Royal Asiatic Society, Calcutta.¹

The India Office Text, which ■ undated but bears the seal of the year 1056/1646 indicating thereby that it must have been completed much before that year, is described by Elie ■ "the best and the most correct in the India Office collection and at least ■ old, as the following ones, if not older". In the colophon, the name of the writer Sikandar, ■ given in full but not the name of the copyist though blessings for him have been calide for.²

The India Office manuscript approximates closer to the Poona than ■ the Calcutta text. Its language is, as Bayley remarked, at places condensed and it has a lesser number of anecdotes and stories than its predecessor. It was also used by Bayley.

The Hyderabad Text, also used by Bayley and described by him as "fairly well-written by different hands, and gives on the whole a fuller text than any of the others, especially as regards the anecdotes recounted".³ It contains more anecdotes, more material than any other manuscript which led Bayley to presume interpolations. It gives different versions of ■ assassinations of both Sikandar Shāh and Mahmūd Shāh III. In brief, this manuscript may be said to belong to the category of the Calcutta Text, though it is fuller in detail than that one.

¹ Ivanow *op. cit.* p. 61-2.

² Elie I. 168-9 : *Mirāt* Text 475.

³ Bayley *op. cit.* 64-5 : the date of its completion is given ■ Shawwal 1043/April 1634. *Mirāt* Text 475.

The Mirāt: Its Variations and Style

Writing about the style of the *Mirāt*, Bayley remarked, "It is difficult to say what was the style of the author for the varying texts employ very various language." In the six texts, he used for the translation, he came across the R. A. S., text which though approaching "most nearly to ■■■ author's own words," had a "language full of stilted tautology such as distinguishes certain styles ■■ Persian composition". The one sent by Salar Jang gave "on the whole a fuller text," while "in some other passages, the language of the other copies is so condensed that its true meaning is only to be elucidated by reference to MS A."¹

These variations have baffled subsequent historians and also made the task of the Editors difficult. Such readings could not be called wrong for they gave the sense required though the words were different; ■ fact, they ■■■ integrated in the manuscript itself. Moreover, ■ was difficult to presume that these readings could have been interpolated by the copyists for not only it was difficult to credit copyists with the knowledge and initiative sufficient to warrant such originality but also to discover an adequate motivation for it.

C. H. Shaikh therefore came very near the truth when he stated, "On comparing it (the Poona Ms. Ed.) with our copy [the Satara Ms. Ed.] and on a careful consideration of all that has been said about other copies of the work in Rieu, Etha and Ivanow, I am led to believe ■■■ in ■■ probability, there were two versions of the work, an earlier and ■ later, revised by the author himself. Space does not permit me to go into the details of the facts which force upon me the above belief. I intend to deal with the question in a separate article later on."²

Shaikh could not probably carry the promise out but this conclusion was also independently forced upon the Editors of

¹ Bayley *op. cit.* 64.

² Shaikh in *Bulletin op. cit.* 252-3.

the present work when they compared the manuscripts to be used for the present work. They found—to quote only the manuscripts used in the preparation of the present text—that while the Poona and the India Office manuscripts were rather condensed ■ style at places and did not contain so many stories, the Calcutta and Hyderabad manuscripts were fuller, contained more stories and furnished more details. The language too, ■ the latter case ■ more elaborate, and ornamented, at places.

For instance : The account of Firūz Shāh and his successors,¹ the episode of the Prince of Malwa and the Iranian envoys,² have been omitted in the Poona text. The account of the Malwa campaign of Muzaffar Shāh II has been condensed.³ The Poona text also omits a story of Bahādur Shāh being served by supernatural beings at the instance of a *Shaiikh*;⁴ the Hyderabad text includes a long additional story on the authority of the “ knowledgeable persons of Gujarat ”, which definitely appears to be a later addition.⁵ On the same authority, the Hyderabad text includes ■ account of Barhan the assassin of Mahmud Shāh III which is different from other texts.⁶ Also included in both these mss. is a *qis̄a* on the death of three rulers, Mahmud Shāh III, Islam Shāh and Nizam-u’l-mulk Bahri, ■ a single year.⁷

These are some major additions : instances of smaller additions are distributed all over the text. So far as variations are concerned, there are only a few pages in the 475 pages of the text which are free from it.

¹ Mirat Text 12-4.

² Idem 174-8.

³ Idem 185-90.

⁴ Idem 252-7.

⁵ Idem 352-3.

⁶ Idem 374-81.

⁷ Idem 382.

The conclusion therefore appears inevitable that two different versions of the *Mirāt* were prepared in which the later one had the advantage of additional matter being incorporated into it by Sikandar himself. It also was touched up in language too. The consequence was that the two versions, while being materially the same, differed widely in details and textual matter. At many places, they were parallel with different language in each but the same meaning in both.

In the 18th and 19th centuries a number of copies were made from one or the other texts the result being that manuscripts differed widely from each other. This fact explains the variations in the *Mirāt*, of which Bayley complained. In the present recension, we have attempted to present a coherent text which while distinguishing between the earlier and later versions, would bring out, what was closest to the author—and would also give all the matter added later on.

The style of the *Mirāt* is certainly ornate, if we compare it to *Tabaqāt-i-Akbari*, *Munlakkaḥ-ut-tawārīkh* or even *Gulshan-i-Jabrīn*. But Bayley's comment that it is "full of stilted tautology" appears rather exaggerated, if it is compared with its predecessors, the *Maḥabbarat* or the *Munaffar Shāhī*.

Essentially, Sikandar was a raconteur not a historian: he loved telling stories, not sifting facts. His way of writing therefore undergoes a subtle change with his subject-matter. When he is following an authority, for instance, in the reign of Jahangir Shah where the impress of *Bahādurshāhī* is obvious, he is prosaic and simple. Here his natural exuberance is curbed to the requirements of his material and he tells the story generally without garnishing it much.

A shift in style is visible when he is narrating anecdotes where, by and large he employs the dialogue pattern of narration and adorns his tale with moral observations, literary flourishes and the like. Like all medieval historians, he is fond of verse and freely introduces it into his narrative, either to press home a self-truth or to emphasize a particular point.

Yat Sikandar comes into his own with Mahmūd Shāh III where he did not depend on authorities but on first-hand information gained from his father and brother. The manner of writing here is distinctly anecdotal. The language also gains in elaboration and descriptions become fuller.

On the whole Sikandar's way of writing is ornate but certainly not tiresome. He eschews the string of laudatory epithets which make court annalists like the authors of *Mahmūd-shāhi* and *Muzaffarshāhi* insufferable at places: nor does he have their involved, convoluted style which makes it incumbent on the reader to "extract" meaning from their verbiage. He is generally simple and even in his flighty moments which are not many, within meaningful limits.

SOURCES

In the beginning of his work, Sikandar cites the following works, as having been written earlier :

1. *Tārīkh-i-Muzaffar Shāhi*, written by an *Asir*. The Ahmedabad text mentions this history twice, implying thereby that there were two histories of this name, one dealing with the founder of the dynasty and the second with the reign of his famous successor, Muzaffar Shah II. This is not substantiated by other texts.

2. *Tārīkh-i-Ahmad Shāhi* of Halwī Shīrāzī : The Poona, R. A. S. and other texts mention this to have been the history of Ahmad Shah alone, but the Ahmedabad text has that it was the history of both Muzaffar Shāh and Ahmad Shah.

3. *Tārīkh-i-Mahmūd Shāhi* by a *faqīr* or learned person relating the history from the reign of Muzaffar Shah I to that of Mahmūd Shāh Begdā. : This passage is omitted in the R. A. S. text.

4. *Tārīkh-i-Muzaffar Shāhi* by a "*mulla*" which deals with the reign of Sultan Muzaffar and Mahmūd Shah. This is mentioned by the Poona text.

3. *Tārīkh-i-Bahādur Shāhi* by a *shāh* or person, written in an obscure style which deals with the events from the beginning (of the dynasty) to the reign of Bahādur Shāh.¹

During the course of his work, Sikandar quotes one additional history, rather disparagingly.

6. *Tuhfat-us-sādat* of Ālām Kashmīrī, written by a disciple of Syed Mubārak, containing an account of his house.²

In addition to these historical works, Sikandar quotes on numerous occasions the "knowledgeable persons", "trust-worthy people", "discriminating men" and such other people whom he had laboriously contacted and who furnished him with a great part of his information. At one occasion—concerning the death of Sultan Muhammad Shāh I—Sikandar dismisses the "official" version given in books as fabricated and quotes with approval an account he had secured from such sources.³

Lastly, the concluding portion of the *Mīrāt*, dealing with the reigns of Mahmud Shāh II and his successors, which forms about half of the book, was written on information which Sikandar obtained earlier from his father and brother and then from his own experience. This fact endows the *Mīrāt* with the value of a first hand authority for the history of the latter part of the Sultanate.

A brief analysis of the main authorities referred to by Sikandar, may now be made.

TĀRĪKH-I-MUZAFFAR SHĀHI:

No work by this name, referring to the reign of the first Muzaḥḥar Shāh, is either quoted by Sikandar, or is known to exist. Moreover, it is omitted in the early recensions of the *Mīrāt* itself.⁴ It is therefore likely that if such a work existed,

¹ Text p. 1. :

² Idem p. 23.

³ Idem p. 36r.

⁴ Text p. 1.

it was not referred to by Sikandar and in later texts, it was confused with the better-known work dealing with the reign of the second Muzaffar Shah.

TARIKH-I-AHMAD SHĀHI :

Like the previous work, no copy of this, is known to exist. But it had the advantage of being quoted largely by the *Mīrāt* and hence it is known by the excerpts which exist in both the *Mīrāt* and the *Tarikh-i-Salafin-i-Gujarāt*.¹

The *Ahmad Shāhi* was a versified history in the form of Firdausi's classic or the less-known *Shahnamah* of Isami. It is quoted in the *Mīrāt* in the following places :

1. Account of the excellence of the site of Ahmedabad and the reasons leading Ahmad Shah to found his capital there ; poetical description of the buildings of whom the foundation and the numerous ceremonies pertaining to it : finally, a description of the city and its opulence.²

2. Ahmad Shāhi's campaign against Gīrnār.³

3. Ahmad Shāh's campaign against Sidhpore.⁴

4. Ahmad Shāh's campaign against Sonkherā and Chāmpānīr.⁵

5. Fall of Gīrnār to Mahmūd Shah Begdā.⁶

The references to the *shā'ir* on the following occasion, indicates that a reference to Halwī's work is made :

Start of Mahmūd Shah Begdā on his campaign for Gīrnār.⁷ The reference cited in item 5 above is to " Halwī *shā'ir* " and hence the quotation at this place too appears to be from his work.

¹ Bodleian Library Ms. : Ethel No. 271

² Text pp. 32-3.

³ Idem 43-4.

⁴ Idem 44-5.

⁵ Idem 50-1.

⁶ Idem 124-5

⁷ Idem 117.

Finally, the tenor of the verses also suggests a strong possibility that the poetical excerpts at the following places have also been taken from Halwī's work. This is all the more likely because no other work of this nature was either composed or known to Sikandar.

1. The last advice given by the aged Muzaffar Shah to his grandson before taking the cup of poison.¹

2. Additional ■■■■ in praise of Ahmedabad, which are obviously in continuation of those cited in item 1 above.²

3. Laudatory verses commemorating the accession of Mahmud Shah Begdā.³

These excerpts indicate that though the work was written in the name of Ahmad Shah I yet it was completed in the reign of his successor Mahmūd Shah Begdā. This inference, based upon the tenor of the verses, is supported by the statement in the Ahmedabad recension.

It is not possible to say when this work was completed or the time to which Halwī remained alive : nevertheless, he was alive till the year of Mahmud Begdā's campaign.⁴ (A. H. 878/ 1473 A. D.) for it does not appear that the verses quoted here are inter-polations.⁵ The extreme formalization, characteristic of Halwī elsewhere, is too much in evidence here also.⁶

¹ Text 28-9.

² Idem 35-7.

³ Idem 102-3.

⁴ Cf. B. M. Gai, "Development and Character of Persian language and character in the State of Bombay." *Islamic Culture* Vol. XXX, No. 3 p. 213. I do not agree with Shri Tirmizi who thinks these ■■■■ to be an interpolation. S.A.A. Tirmizi, "The Contemporary Chronicles of the Sultans of Gujarat: A Study" *Islamic Culture*, Vol. XXXII, No. 2. p. 123.

No other work of this poet is known to exist.¹

The *Ahmad Shāhi* appears to have been a rare work. It does not seem to have been available either to Nizām-u'd-dīn or Firishtāh who neither cite it as a work of reference nor quote from it. Only the author of *Tārīkh-i-Saltan-i-Gujarāt* used it and that to quote most of the poem in praise of Ahmedabad, reproduced also in the *Mīrāt*.²

The reason for its comparative unpopularity was probably the nature of the work. The *Ahmad Shāhi* is less of history and more of eulogy: it is a formalized and well-patterned narrative in the fulsome style of the day which is so ornate that it has dispensed with any actual event in its desire to glorify it to the idealized pattern. Thus the long poem in praise of Ahmedabad can be applied without alterations to any city: the conventional descriptions of Ahmad Shah's campaigns do not have anything uncommon with what actually must have taken place. So complete has been the patternalized eulogisation essayed by Halwī that not a grain of actuality has been allowed to remain in his high-flown narrative. The only exceptions are the few dates, scattered amongst his fulsome verses.³

¹ Cf. D. B., K. B. Jhaveri, "*Gujarati-day lakhela Parsi grantho*" (Ahmedabad, Gujarat Vidya Sabha, 1954.), p. 104. The learned author, Abu Zafar Nadvi refers to a diwan of Halwī and writes that Nizām-u'd-dīn cites this work. I have not been able to find proof for either statement. Cf. Tirmizi *op. cit.* p. 123.

² Photo-copy in Department of History, the M. S. University of Baroda, pp. 5-6, 8-9. Tirmizi *op. cit.* 124-5.

³ The reference in the *Mīrāt-i-Ahmadi* is nothing but a verbatim reproduction of the opening sentences of the *Mīrāt-i-Sikandari* and is such not evidence of the consultation of the *Ahmad Shāhi* by the author of that work. (*Mīrāt-i-Ahmadi*, Persian Text, Gaekwad Oriental Series, Baroda, Vol. I, Baroda Oriental Institute, 1921) p. 41.

It is possible however, that Halwī had a better appreciation of actual events in his less lyrical moments—and such passages did not have the fortune to survive in selections made on considerations of metrical excellence. The tenor of Halwī's versification nevertheless does not encourage this belief.

TARIKH-I-MAHMŪD SHAHĪ.

For long the authenticity of this work remained in question: but it has been finally established that it has survived in two manuscripts. The first is an untitled one in the British Museum and the other in the India Office Library, has also not been listed in the Catalogue.¹ The authorship, also long in dispute has now been ascribed to Mulla 'Abd-ul Karim Hamdani, one of the associates and follower of Mahmūd Gōwān, who for sometime remained in the service of Mahmūd Shah Begdā.²

The *Maḥmūd Shāhī* is an year-wise, universal history which begins with the year A.H. 792/1389 the year of the advent of Zāfar Khān in Gujarat. The British Museum Ms. an incomplete one ends with the beginning of Mahmūd Begdā's reign but the India Office Ms. ends with an entry in the year 892/1486.³ It is not known when the author left Gujarat but he lies buried in Bidar by the side of his master.⁴

The British Museum Ms. comprises 144 folios and ends with a note appended by one Nayyar-i-Rakhshān a noted scholar of Delhi,⁵ dated July 7, 1851. The other ms. is fuller and

¹ BM Or. 1819: IO No. 3842: Tirmizi *op. cit.* p. 126.

² Rien, "Catalogue of Persian Mss. in the British Museum" Vol. III. p. 967: Firsiroti, "Gulshan-i-Ibrahimi" (Lucknow Text), p. 337: Tirmizi *op. cit.* 126-7.

³ Tirmizi *op. cit.* p. 127-8.

⁴ H. K. Sherwani, "Mahmūd Gōwān" p. 74 fn. 4: Tirmizi *op. cit.* p. 127.

⁵ B. M. Or., 1819 fol. 144/b.: Tirmizi *op. cit.* 128.

contains 210 folios, of which 107 are the same as the 144 folios of the BM ms. It is possibly the copy sent by Sir Salar Jung to Sir Clive Bayley, to which it refers.¹

Sikandar has not been complimentary to the author of this work: rather, he charged him with having whitewashed the events surrounding the accession and death of Muhammad² Shah. Moreover, it is very sparingly cited in the *Mirāt*—and not one of these references deal with the reign of Mahmūd Shah Bagda.

1. Arrival of Tātār Khān in Gujarat and the chaotic condition of contemporary Delhi.³

2. Tātār Khān's accession and death. (cited above).

These references are helpful for a comparison of the relevant passages in the *Mirāt* and the *Mahmūd Shāhī* which proves that the work in question, is the one to which Sikandar refers.⁴

As an original source, the *Mahmūd Shāhī* is of great value, not only for the history of Gujarat but also for other dynasties of India in that age. It also gives a great deal of information regarding Baghdad, Iran and Central Asia. The cataloguing way of the treatment permitted by the year-wise method is of great utility in this respect.

In other ways however, the *Mahmūd Shāhī* bears out Sikandar's charge of pedantry. It is full of wearying, fulsome panegyrics which only a court poet could have composed. In the B.M. text, the places where the years should have been

¹ E.C. Bayley, "Local Muhammadan Dynasties (History of) Gujarat". London, W. H. Allen and Co. 1886: Introduction, p. VII. Tirmizī *op. cit.* p. 128.

² *Mirāt* Text p. 23.

³ *Idem* p. 19.

⁴ The present writer attempted this identification in a paper read before the Indian History Congress, Agra Session 1956.

inserted have been left blank and this detracts greatly from the value of the text. Moreover, it contains only a panegyric on Mahmud Shah Begada but no details.

TARIKH-I-MUZAFFAR SHAHI.

By this title, the reference is to a history compiled in the reign of Muzaaffar Shah II. As such, it is referred to in most manuscripts as the *Mirât*, though the Poona text, the earliest does not mention it.¹

Two manuscripts of this name are known to exist and this work has also been published twice: in 1942 under the editorship of Messrs. Abu Zafar Nadwi and C. R. Naik from Ahmedabad and again edited by M.A. Chaghtai from Poona.² The Ahmedabad text is based on the manuscript dated 1222/1807, found in the Bholanath Library and the Poona, on a collation of the same with the British Museum.

The authorship of this work has been ascribed by Dr. M.A. Chaghtai to Qanir, a poet whose full name was Mir Sayyid 'Ali of Kasban, who after spending some time in Gujarat, returned Isfahan.³ The *Mirât* does not give the name of the author, nor is it to be found in the text of the *Mirât* itself; Sikandar calls its author to have been a "*Malik*".⁴

¹ This reference, in the present case, is to be found in the R.A.S., Hyderabad, 10, and ~~Manuscript~~ texts in the *Mirât*.

² With a translation in Gujarati: *Muzaffarshahi*: Text & translation in Gujarati, by Abu Zafar Nadwi and C. R. Naik: Ahmedabad Gujarat Vidya Sabha, 1998/1942.

³ M.A. Chaghtai, "*Sources of the Mirât-i-Sikandari*", Journal of the Gujarat Research Society, Vol. VI. No. 1 (January 1944), p. 18 fn. 24.

⁴ Syed Abu Zafar Nadwi read this as "*Malik*" which is not correct. *Muzaffarshahi* p. 4.: Jbaveri op. cit. pp. 74-5. The error is pointed out by Tirmizi. S.A.A. Tirmizi, "*Chronicles of the later Sultans of Gujarat*" *Islamic Culture*, Vol. XXXII No. 3 (July 1958), p. 223.

Unfortunately for the high-sounding title of this work, it deals with only a single campaign of Sultan Muzaffar Shah, his attack on Malwa to rescue Mahmūd Shah from the overweening control of his Rajput lieutenant, Medini Rāi. It is also not possible to believe that it could have formed part of a larger work, now unfortunately lost for ■ begins with a proper flourish of four pages and ■ ended by a note marking the end of the work.¹ Both ■ invocation and the *khudmash* indicate it to have been a self-completed work, rather than the fragment ■ a larger whole.

In style, the *Muzaffarshahi* is the most ornate, florid and verbose of all chronicles. ■ major part of it consists of verses which are ■ ingenious than inspired and while they may be excellent examples of poetical talent as it found expression in medieval courts ■ India, are totally devoid of historical worth. The author avers this to have been his first work in prose and that he wrote it under orders from Muzaffar Shah himself.² No wonder therefore that he outdid himself in producing a gem worthy of being placed ■ the feet of his exalted patron.

Despite its florid and epistolatory, epithet-ridden prose and verbose verse, the *Muzaffarshahi* is a valuable, contemporary account of the reign of Muzaffar Shāh, especially of ■ campaign in Malwa. The writer appears to have accompanied Muzaffar Shah to Malwa and recorded the events and dates with meticulous care. His account of the court protocols is revealing: ■ also ■ his day by day account of the regimen and etiquette imposed on the courtiers.

The fact of this work being limited to a single campaign alone is also proved by Sikandar's quotations from this work: it is cited on the following occasions :

¹ Muzaffarshahi, Ahmedabad (Persian) text, pp. 1-9 & 88.

² Muzaffarshahi, Pers. text, pp. 6-9.

1. Starting of the Sultān on his campaign to Malwa and the celebrations attendant thereto.¹

2. Names of Rajput generals who fell in the siege of Mandi.²

Curiously enough, at both these places, the Poona and Hyderabad texts omit the relevant passages, indicating thereby that the material taken from this authority was incorporated later in the *Mirāt*. This fact [redacted] lends additional proof to the possibility that Sikandar prepared two versions of his work, one fuller than the other.³

Both Firishlah and Nizam-u'd-din refer to the *Muzaffarshahi*, but do not quote it by name in the texts of their works.⁴ The obvious inference is that they refer for this work, for their accounts of [redacted] campaign in [redacted] with the version of the *Muzaffarshahi*. It is also cited [redacted] the *Mirāt-i-Ahmadi* but that has been taken verbatim from the opening passages of the *Mirāt-i-Sikandari*.⁵

It appears certain therefore to infer that this is the only *Muzaffarshahi* known to Sikandar and other historians : and though, it is a surprising thing to believe, yet the reign of the illustrious successor [redacted] Mahmūd [redacted] Begdā, went without a chronicler spanning its entire length. To some extent, this lacuna was met by what was probably the best history of the Sultans of Gujarat, written in the [redacted] and time of his [redacted]

¹ *Mirāt* text 184.

² *Idem* 187.

³ *Supra* 8-9.

⁴ The *Tabaqat-i-Akhbari* of Khwajah Nizam-u'd-din Ahmad, Vol. III Translated (into English) by B. N. De & Revised by Balni Prasad, Calcutta, Royal Asiatic Society of Bengal, 1939. Preface p. xxx : work No. [redacted]

⁵ *Mirāt-i-Ahmadi op. cit.* p. 41.

TĀRIKH-I-BAHADUR SHĀHI :

Of all the works on the history of the Sultans of Gujarat, this history was certainly the most detailed and possibly the most objective. It survived till the 18th century and ■ seems difficult to believe that it has completely perished ■ the 20th.

Sikandar had ■ prejudice against this work though he borrowed largely from it : in the light of these quotations, ■a allegation that this work was obscure and intricate, appears ill-founded.¹ Hāji-u'd-dabir ■ more generous : not only did he borrow heavily from this work but he acknowledged its worth and provided ■ name of its author—a fact which Sikandar had completely omitted.² It was also used by Nizam-u'd-din and Firishtāh; and ■ unusual tribute ■ paid to it by 'Abd-u'l Haq Dillawāl when he cited it ■ one of ■ authorities for "the rest of the annals of Sultan Firōz (after Dīa Barī's work) reign, ■ well as those of Gujarat sovereigns."³

The only other writer who appears to have utilised the *Bahadurshahi* in his work, is Sujan Rai, the author of *Khuslasat-u't-tawarikh* written ■ A.H. 1107/1695-6.⁴ Here, it is cited as ■ authority for the "Sultans of Gujarat-Ahmedabad and the province of Hind known as Thāthā."⁵ The account of the

¹ Mirat 'Text p. 1 : Refer also pages 24-26 where a full list of the occasions of which this work has been cited, ■ given.

² *Zafar-ul-walikh bin Musaffar-walikh* (An Arabic History of Gujarat) of 'Abd-u'llah Muhammad bin 'Umar al-Makki al-Asafi Ulughikhani (generally known ■ "Haji-u'd-dabir") : Indian Texts Series, London, John Murray, Vol. 1., 1910, Vol. II. 1921, Vol. III. 1929. : Vol. II. Intr. xxvii-xxix.

³ H. M. Elliot & J. Dowson, "The History of India by its own Historians" (Eight Volumes), London, Trubner & Co. Vol. VI p. 484.

⁴ Zafar Hasan, Ed. : "*Khuslasat-u't-tawarikh*" of Sujan Rai Bhandari : Delhi, 1918 : Tirmizi op. cit. 226.

⁵ *Khuslasat-u't-tawarikh* p. 8.

history of the Suba of Gujarat has also been summarised from this work as is mentioned in the beginning of the section.¹

It has also been quoted by two other writers: in Ghulam Baqit's, late 18th century work, "*Tarikh-i-Mamalik-i-Hind*" written at the suggestion of an English officer; and, in the early 19th century "*Akhbar-i-muhabbat*" written by Nawab Muhabbat Khan.² But in 1859 cases it appears that the title of the *Tabaqat-i-Akhbari* has been lifted from the bibliographies cited in well-known works like the *Tabaqat-i-Akhbari* of Nizam-u'd-din or the *Gulshan-i-Ibrahimi* of Firishtah. Both of them are compendiums rather than histories proper and appear to have relied more on easily available general works, rather than have gone into details about specific periods.

The same appears to be the case with 'Ali Muhammad Khan, the author of the *Mirat-i-Ahmadi*. He cites the *Bahadurshahi* only once and that reference has been taken verbatim from the *Mirat-i-Sikandari*.³ The rest of the account of the Sultans of Gujarat in his history is nothing but a condensation of the *Mirat*, additions being taken from the *Turab Wali*⁴ at the end. It is possible that the *Bahadurshahi* was available to him but it is almost certain that he did not use it.

The authorship of this work, as said earlier, is indicated only by Haji-u'd-dabir who it was Sir Denisson Ross who perceived the identity between the *Tarikh-i-Bahadur Shahi* cited often in the *Mirat* and the history referred to under different names, like the *Tarikh-i-Bahadur Shahi*, *Tabaqat-i-*

¹ Idem 55-6.

² Elliot & Dowson *op. cit.* VIII. 201 & 377; Tirmizi *op. cit.* p. 226.

³ *Mirat-i-Ahmadi* Vol. 1. p. 41.

⁴ Sir Denisson Ross, ed.: "*Tarikh-i-Gujarat*" of Abu Turab Wali. Calcutta, Royal Asiatic Society (Bibliotheca Indica) 1909.

Bahādur Shāhi and *Tabaqat-i-Husām Khani* in the *Zafar-u'l-walīh*. Hajī-u'd-dabir often referred to the author of this history by the single sobriquet of *al-imu'arrih* and as Ross pointed out, had nothing but respect for him.¹

Except for a doubtful case, where an exceptional manuscript of the *Mirāt* refers to a Gujarati noble Husām Khan being harboured by Miyan Manjhu, Sikandar's father, after the *dehade* of Mandora, Sikandar nowhere refers to Husām Khan by name². This omission, it is difficult to believe is inadvertent for Sikandar could not have failed to be aware of this elementary detail regarding the history, he was referring so often and so copiously. If in this too, as in that in the *Tuhfat-u's-sadat*, he deliberately chose this method of slighting a fellow-historian and one who had occupied a more eminent station in than his, a rather unpleasant side of his character is revealed to us.

Be it as it may, it is even inexplicable why writers other than Sikandar, who depended on the *Bahadurshahi* to no less extent, should have chosen to maintain what Ross called with ample justification, "a conspiracy of silence".³ Had it not been for Sikandar's outright championship of the Sultans of Gujarat, an impression would have gained ground that histories of the Sultans of Gujarat were not popular in the Mughol age—and the *Bahadurshahi* suffered the fate the same as the history of 'Ala-u'd-din Khalji, Kabir-u'd-din's "*Tahnama*."

For Husām Khān was not only a historian of merit; he was a courtier, an official and an excellent military general with a family tradition of distinguished service under the Sultans of Gujarat. His grandfather, named Jamal-u'd-din, was *Sikandar*

¹ Ross writes that Firishtah also like Sikandar complained of obscurity in Husām Khan's narrative. I have not been able to trace this statement in Firishtah's history. *Zafar-u'l Walih* II. xxvii fn.

² Bayley op. cit. 386.

³ *Zafar-u'l-walīh* II, xxvii.

to Maḥmūd Shāh Begḡā. During the Sultan's campaign against Champanir, he was invested with the title of Muḥāfiẓ Khān and left in charge of the capital. During this brief period, he curtailed robbery and brought unruly Rajput chieftains under control so much so that he received a permanent confirmation of his charge. His services in this capacity were so greatly appreciated that he was appointed the *muztāfi-i-mamlūk* and finally rose to be the *ṣayyid* of Maḥmūd Shāh Begḡā.¹

Of his son, we know little but the grandson, Husam Khan maintained the family tradition. He accompanied Muzaffar Shah on his Malwa campaign.² He was serving with Qiwam-u'l-mulk when Rana Sanga attacked Gujarat and was sent by him to summon Mubarak Khan. Possibly, he accompanied Malik Ayāz to Chittor. He was also instrumental in preparing the ground for the coronation of Bahādur Shāh after the assassination of his brother.

Husam Khān attended the coronation durbār in which by a lavish grant of titles, Bahādur Shāh opened his reign.³ He was then sent by the Sultan to call Taj Khan for being misgoverned against his rebel brother.⁴ He was serving as *dārgahā* in Rāmabhayat when he was called to join Bahādur Shāh in his Dekhin campaign. He accompanied him during his offensive in Malwa and was with Tātār Khān in his onslaught on Chittor.⁵ This was the last event he recorded; subsequently, an evil fortune overtook his Sultan and as the Mughal attack on Gujarat signalled the beginning of the decline of the Sultanat

¹ Mirāt Text 125-6, 131 & 144; Zafar-u'l-walīh I. 21, 25, 27-8. Haji-u'd-dabir writes clearly that he was the grandfather of Husam Khan, a historian.

² Zafar-u'l-walīh I. 100.

³ Mirāt Text 199, Zafar-u'l-walīh I. 112; Mirāt text 200; Idem 251; Idem 258-9.

⁴ Mirāt Text 262; Zafar-u'l-walīh I. 160.

⁵ Mirāt text 269, 276 & 291; Zafar-u'l-walīh I. 227.

of Gujarat, Husām Khān's pen, to quote Hāji-u'd-dābir's picturesque phrase, "dried up".¹ Possibly, he accompanied Bahadur Shah to his watery grave; his name is not to be found among the [redacted] of nobles who turned the monarchy of Gujarat into a plaything of their own.

The *Bahādurshāhi* and its author are quoted by name in the *Mirāt* and the *Zafar-ul-walīh* on the above occasions. In addition, the *Mirāt* quotes the *Bahādurshāhi* as an authority for the "official" versions of the death of Muzaḥfar Shah I where Sikandar says [redacted] it mentions the event but fails to give the cause; for the death of Muhammad [redacted] Ahmad Shah, where too, Sikandar passes [redacted] to give the current view; for the death of Qutb-u'd-dīn Shah where also Sikandar follows the former course to the glory of Shah 'Ālam; and regarding Maḥmūd Shah Bagadā's attack on Gīrnār, its causes, official and popular.²

In the *Zafar-u'l-walīh*, the [redacted] on which the Bahadur Shahi [redacted] cited by name are fewer, though Hāji-u'd-dābir used it for the history of the Sultanat of Delhi too.³ For Gujarat, the *Bahādurshāhi* [redacted] used where it corroborates the *Mirāt*. Hāji-u'd-dābir states [redacted] the basis of the *Bahādurshāhi* that Husām Khān accompanied Muzaḥfar Shah to Malwa; [redacted] other places he corroborates the *Mirāt*.⁴

Earlier writers like Nizām-u'd-dīn and Fīrshatāh who did not have access to the *Mirāt* were greatly dependent on the *Bahādurshāhi* and it seems to have remained for long the "standard" history of the Sultans of Gujarat—a position from which [redacted] was displaced by the *Mirāt*.

¹ *Zafar-u'l-walīh* II. xxviii.

² *Mirāt* Text 27, 65, 69, 91 & 122.

³ *Zafar-u'l-walīh* II. 756, 790, 800, 862 & 876: II lii

⁴ *Zafar-u'l-walīh* I. 112, 141, 160, 194 & 217; Vide fn. 1 to § p. 24 supra.

In fact, the close resemblance amongst the five major histories of this ■ written in the reigns of Akbar and Jahangir—the *Tabaqāt-i-Akbarī*, *Tārīkh-i-Aīfī*, *Gulshan-i-Ibrāhīmī*, *Mīrāt-i-Sikandari* and the *Zafar-u'l-wāliḥ* suggests a common source. In fact, ■ we regard the accounts of these other histories as a fair example of what Husām Khan's lost chronicle must have contained, then we can perceive that Sikandar has garnished his basic narrative with the stories he obtained from "reliable and knowledgeable" men and supplied alternative versions, of what had been given in the *Bahādurshāhī*. Yet for his dates, his framework and his basic facts he remained obligated to the *Bahādurshāhī*.

Finally about the authorship. Ross referred to "several points of internal evidence which ■ to prove the identity of Husām Khan and these are in connexion with the allusions which the author of *Tārīkh-i-Bahādurshāhī* makes to himself." On one such instance, namely, the references in the *Mīrāt* and the *Zafar-u'l-wāliḥ* ■ the Chittor incident, where Sikandar refers ■ the author of the *Bahādurshāhī* and Hājī-u'd-dabir, to Husām Khan *al-mu'arriḥ*, Ross established this identity.¹

Two other instances may also be quoted : *Mīrāt* refers to Muḥaḥḥ Khan as the grandfather of the author of *Bahādurshāhī* while Hājī-u'd-dābir explicitly calls him the grandfather of *al-mu'arriḥ* Husām Khan.² Sikandar writes that the author of the *Bahādurshāhī* was sent by Qiwām-u'l-mulk to summon help; Hājī-u'd-dābir calls him *al-mu'arriḥ* Husām Khan.³

TUHFAT-U'S-SADAT :

Tuḥfat ■ another history from which Sikandar borrowed largely but was niggardly in acknowledging his debt. This history, he writes, was written by Āṣām Kashmīrī for Syed Muḥarak Bukhari : and he has briefly summarised the events of

¹ *Zafar-u'l-wāliḥ* II, xxvii.

² Vide fn. 4 supra : *Mīrāt* Text 125-6; *Zafar-u'l-wāliḥ* I. 25

³ *Mīrāt* text 199 : *Zafar-u'l-wāliḥ* I,

the beginning of the reign of Mahmud Shah II in merely three lines—and this made Sikandar inquire deeply into ■■■ history of this period from ■■■ father and brother and record the ■■■ in full.¹

This interpolation, certainly not warranted at that point in Sikandar's narrative, could be introduced only if Sikandar wished for some reason of ■■■ own, to disparage this history. It is ■■■ intriguing to ■■■ what this grudge could have been. Was it the jealousy ■■■ uncommonly found between two proteges of the same patron? Was it because Syed Mubarak commissioned Aram Kashmiri for a duty which Sikandar or his father fancied for themselves? Was it that Sikandar wrote his *magnum opus* as a counter-blast to Aram Kashmiri's effort?

Whatever might have been Sikandar's motive in deliberately running down Aram Kashmiri and his work, yet it is ■■■ certain that in his days, Aram's history was not ■■■ unknown as it later became. It is quoted by Haji-u'd-dabir but it does ■■■ ■■■ to have been known to either Firishlah or Nizam-u'd-din or the author of *Tarikh-i-Alfi*. Nor does any later writer quote it.

Haji-u'd-dabir cites the *Tuhfat* three times. The first, is the occasion of ■■■ Aynaz being appointed against Chittor: the quotation is: "In *Tuhfat-u's-sadat*, it is stated ■■■ the authority of Husam Khan that Sultan (Nuzaffar Shah II) equipped him with a hundred thousand *sa■■■* and a hundred elephants."²

It is rather difficult to understand why Haji-u'd-dabir should quote a third authority for a fact which he could have easily ascertained from the parent source—and also quoted it first-hand. The ■■■ statement is almost literally reproduced in ■■■ *Mirat* ■■■ the authority of the *Bahadurshahi*.³ In either

¹ Mirat Text 361.

² Zafar-u'l-Walid I, x12: Tirmizi *op. cit.* 230.

³ Mirat Text 200.

case therefore, *Tuhfat* was not used as an important source: Haji-u'd-dabir's purpose in quoting it was possibly to cite an additional source.

The next two references are for the reign of Bahadur Shah, closely paralleled by the account in the *Mirāt*.¹ But the last, the long one seems to be more doubtful.²

In these pages, Haji-u'd-dabir covers nearly the same ground which, in *Mirāt*, is dealt with in pages anterior to Sikandar's barbed reference to the *Tuhfat*. If, therefore, this account was taken from the *Tuhfat*, then the account ■■■ work pertaining to this period, would have been nearly as full as in the *Mirāt*—and there would not have been any basis for Sikandar's assertion. It does not appear probable however, that Sikandar was deliberately fabricating a baseless statement merely to run down Aram Kashmiri; it is therefore more likely that this long passage was taken by Haji-u'd-dabir from the *Mirāt* together with the reference to the *Tuhfat* that it contained.

It is nevertheless certain that Haji-u'd-dabir did refer to this work and like Sikandar exploited it to a considerable extent. Since, however, it is so meagrely quoted both in the *Mirāt* and in the *Zafar-u'l-walīh*, it is difficult to estimate the degree of their dependence.³

The *Tuhfat* was written as Tirmizi pointed out after the *Bahadurshāhī* was completed in 940/1533 and before Syed Mubarak Bakhari to whom it was dedicated, was ■■■ in 965/1557. It seems to have been mainly a history of the 'Syeds of Gujarat but interspersed with numerous political

¹ *Zafar-u'l-walīh* I, 217; *Mirāt* Text 273-4, this relates to the arrival of Rumi Khan in Gujarat.

² *Zafar-u'l-walīh* I, 320-32.

³ Tirmizi *op. cit.* 229-30; Ross in *Zafar-u'l-walīh* III, 37. Syed 'Abu Zafar Nadvi gives additional details regarding the ■■■ of Aram Kashmiri but as Tirmizi pointed out, cites no proof for them: Jhaveri *op. cit.* 102-3.

details, especially of the later Sultans. Since Syed Mahmūd Bukhari played an important part in the reign of Mahmūd Shah II, it ~~may~~ also have recorded events of that reign, but if we ~~are~~ to believe Sikandar, he improved ~~on~~ this by ascertaining ~~the~~ history of this period from his father and brother who were important lieutenants of this noble. As such, the *Mirāt* can claim to be ~~an~~ equally veracious history of this period.

OTHER EARLY CHRONICLERS

In addition to the preceding histories which have been referred to by Sikandar, there are few which have been omitted. Probably, Sikandar was not ~~aware~~ of them. A brief examination of these works is necessary to indicate their relationship to the *Mirāt* and their value as source material for the history of Gujarat.

MA'ASIR-I-MAHMUD SHAHI

Both Nizam-u'd-din and Firishtah ~~refer~~ to a *Ma'asir-i-Mahmūd Shāhi Gujarātī*, without mentioning its author.¹ In the *Tabaqat-i-Mahmūd Shāhi*, the author's name has been given as 'Abd-u'l-Husain in one Ms. and 'Abd-u'l-Khalīq in another; he is said to ~~have~~ been a courtier of Mahmūd Shāh Bagda, and died in 895/1489.²

No manuscript of this work is known to exist, unless it be identical with the manuscript entitled *Zamīna-i-Mahmūd Shāhi* in the India Office Library.³ This identification is probable but not certain and the reasons for the same are as follows.

In ~~the~~ Ārif Hikmat Bey Library, Madina, there is a ~~manuscript~~ script, entitled, *Tarīkh-i-Salāṭin-i-Gujarāt*, a copy of which was made by Shri Habib-u'r-Rahman Ghaznawi, Editor *Ab-i-Hayāt*

¹ *Tabaqat* Trans. III. ~~xxx~~ : *Firishtah* Text I. 5-6.

² Tirmizī *op. cit.* 128 : *Tabaqat-i-Mahmūd Shāhi* Martaba V, *Tabaqat* IX (quoted in the above).

³ Unlisted : No. 3841.

of Ahmedabad, while he was there for *hajj*.¹ This copy was lent by him to ■■■ of the Editors and a transcript prepared. Subsequently, the microfilm of the India Office Ms. was secured and ■■■ perusal it was found that both these Mss. were copies of the ■■■ original work.

The copy of the Madina text has no colophon for only the first of the two parts had been copied but a note in the beginning of the work read as follows: "From the children of Zafar Khan (and) from the beginning of the Sultanat of Zafar Khan (who) after his accession, was entitled Sultan Muzaffar Shah, to the reign of Khalil Shah bin Mahmud Shah (who) was entitled Sultan Muzaffar Shah. Written by the learned and accomplished Maulana 'Abd-u'l-Husain, historian; and besides him, other historians of Gujarat, Maulana 'Abd-u'l-Karim have written histories; and after his death, his ■■■ Maulana 'Ata-u'l-Jah, continued his father's history upto 970/ (1562). It is very useful. With the help of God (*al-maith-w'l-wahab*), ■■■ book was completed in the Holy City of Makka on the 7th day of Shawwal 987/ (November 27, 1579)."²

This note with the introductory verses ■■■ been omitted in the India Office Ms. but the colophon there reads: "With the help of God (this) *Tarikh-i-Ma'asir-i-Mahmud Shahi*, was completed on Shawwal 12, 1299/ (September 7, 1881) in Hyderabad; in the *daftar* of Mir Nawab Nizam-u'l-mulk Asaf Jah. By the pen of 'Abd-u'l-Razzâq."³

In both the texts, the author refers to his work as *Ma'asir* but internally, there is no reference to him. The note in the Madina text has been penned either by the copyist or by ■■■ interested reader.

It is evident that the copyists and the readers of both the Mss. understood their work as the *Ma'asir*. The note speci-

¹ No. 121.

² MSU copy: p. 1.

³ IO Ms. last folio.

ically ascribes the authorship to Maulana 'Abd-u'l-Husain which agrees with the authorship given by the *Tabaqat-i-Mahmud Shahi*. Yet, it is difficult to explain why this work dealt only with the latter portion of the reign of Mahmud Begda, and not the entire reign, as the note stated. And secondly, why was the reference to Maulana 'Abd-u'l-Karim and 'Ata-u'llah made. And, if Maulana 'Abd-u'l-Husain was dead by 895/1489 and the thread of narrative taken up from 896/1490 in this work, why no mention of the real author made in said note.

It is not possible to explore this question fully in a brief note and we leave it for a future occasion when we discuss this work independently. It is undoubtedly a very valuable history of the reign of Mahmud Begda, especially of the latter portion of his reign from 896/1490 to 916/1510. It appears to have been written about 930/1523, in the reign of Muzaffar Shah. The author states that he has written this work in two parts, one dealing with Mahmud Shah and the other with his contemporaries; of this, only the first part is available to us.

TABAQAT-I-MAHMUD SHAHI:

This work has been used both by Nizam-u'd-din and Firishtah.¹ By the author's name but not by its own, it has been cited in the note given above.

In the *Gulzar-i-Abrar*, a seventeenth century history of divines and learned men, the Maulana Muhammad Ghausi, speaks of a work of this name being written by Maulana 'Abd-u'l-Karim Nimdahi who came from Shiraz to Ahmedabad. Here he wrote his work on the pattern of celebrated Arab histories.² That this Maulana wrote a history of Gujarat is confirmed by the note given above.

¹ *Tabaqat* Trans. III. xxix; *Firishtah* Text I. 5-6.

² Fazal Ahmad 'Afana, "*Askar-u'l-ahbar*" (Urdu translation of the above), Agra, Mu'id-i-'Am Press, 1326/1909 p. 237-8.

Maulana Muhammad Ghausi speaks of Maulana 'Abd-u'l-Karim having a son but does not mention his having written a history.¹

The *Tabaqat* appears to be a universal history, having biographical notices of saints, learned men and divines, in addition to political history. It begins with ■■■ beginning of creation and ■■■ down to 905/1499, divided in a *fatihah* and nine *tabaqat*, each dealing with a century of the *hijra* era, and finally a *khawimah* taking the story down to the first five years of the 10th century.²

Tirmizi has found two manuscripts of this work, ■■■ in the Library of the Eton College and the other in the Academy of Science, Tashkand.³

Tarikh-i-Sadr-i-Jahan

This again is a universal history, written by Faiz-u'llah bin Zain-u'l-'Abidin bin Husain Ziyāni, entitled *Qazi-u'l-quzat, Sadr-i-Jahan*.⁴

Being a history ■■■ so large a scale, this history is more concerned with the Islamic *milieu* than with India ■■■ Gujarat. Of the six Mss. ■■■ which Tirmizi refers, only the Bibliothèque Nationale text may be said to have matter dealing with this land.⁵

The *Sadr-i-Jahan* is evidently a monument of learning; it is inscribed ■■■ the reigning sovereign Mahmud Shah Begda and ■■■ probably written in the first decade of the 10th *hijra* century. However, it does not appear to be ■■■ important source for the history of Gujarat.

¹ Idem 238.

² Tirmizi *op. cit.* 130.

³ Idem 131.

⁴ Rieu I. 86-7.

⁵ Tirmizi *op. cit.* 131-4.

Ganj-i-Ma'ani

This is a history of the reign of Bahadur Shah in verse, the only copy of which, is in the Curzon collection of the Royal Asiatic Society of Bengal, Calcutta. It has been noticed by Iyynow in his Catalogue of that collection.² Tirmizi has also analysed it in his paper.

The author was a poet attached to Bahadur Shah and his name is given as Muti'i: this work he wrote about 939/1532 though the colophon reads 941/1534. It throws fresh light on the dealings of Bahadur Shah with the Portuguese.³

CONTEMPORARY HISTORIES

The *Miri* belongs to what was the Augustan age of medieval Indian history, the age of Akbar and his two great successors, Jahangir and Shah Jahan. Intellectually, this age was one of the richest in Indian history, the efflorescence of nearly three centuries of Indo-Muslim interaction. Amongst other branches, a particular attention was paid to history, for not only were the Timurids keenly conscious of the past but the rejuvenated Mughal empire, once extinguished and then again revived in India, demanded a reappraisal of its own background.

History-writing therefore was a specially cherished art in the Court of Akbar and his successors. Apart from Memoirs, which also were written in good measure, like those of Gulbadan-Banu-Begum and Jauhar, history-writing took mainly three forms. Firstly, there were general histories of the Muslim world since its inception, like the celebrated *Tarikh-i-Aifi*, which was an attempt to trace the thousand-year old history of Islam, in an year-wise annalistic form. Then there were the histories of Muslim rule in India, the most celebrated of which

² Iyynow, "Concise Descriptive Catalogue of the Persian Manuscript in the Curzon Collection" (Calcutta, Asiatic Society of Bengal, 1926). Book No. 251, p. 187-8.

³ Tirmizi *op. cit.* 224.

was Nizam-u'd-din's work, the *Tabaqat-i-Akbari*. And finally, there were the histories devoted to a particular people or a particular region, like the *Tarikh-i-Shar Shahi* and the present work, the *Mirāt*.

Gujarat which came in for a great deal of attention by virtue of its rich historical background, was dealt with in all the three forms of histories. The sources used by these histories were broadly the same as those by the *Mirāt*. A brief account may therefore be given of this stage of Gujarati histories.

The earliest of these general histories was the celebrated *Tarikh-i-Afī*, one of the really monumental tasks undertaken by the Moghal scholars under the orders of the Emperor. It was intended to be a detailed history of the millennium which was coming to a close and in year-by-year, annalistic form, one of the earliest forms of Muslim historiography, it was to be a chronicle of events for this period.

It was commenced in AH 993/1585 by Mulla Ahmad Thattai and continued after his execution in Safar 15, 996/January 15, 1588 by Āqaf Khān. The Mulla is said to have written the first two volumes and Āqaf Khān the last, the final revision being done by Badā'uni in AH 1,000/1591-2.¹

The *Afī* is an important source-book for the history of the Sultans of Gujarat as the ample foot notes quoted by Bayley in his translation of the *Mirāt* testify. We are not informed of the sources used by the authors but they appear to be the same as used by other writers. The greatest defect of the work is its inconvenient form of treatment which makes any systematic narration difficult. Sometimes, the dates are also confused particularly in the Bombay edition, used by the Editors. In fact,

¹ Rieu *op. cit.* I, 117; Sachau & Ethe; Ethe *op. cit.* I, 46. Shaikh 'Abd-ul-Kadir: "Descriptive catalogue of the Arabic, Persian and Urdu manuscripts in the Library of the University of Bombay", University of Bombay, 1933 p. 172. Elliot & Dowson *op. cit.* V, 130-7.

in its present form, this is a history which is difficult to read and hard to evaluate, more so in view of the fact that the Bombay Ms. is defective at places.

The next in chronological order is the celebrated *Tabaqat-i-Akbari* of Khwajāh Nizām-u'd-dīn Bakhtī. It is not necessary here to repeat the just praise showered upon this work by writers both medieval and modern.¹

The *Tabaqat* was concluded in the year previous to which its author died and upto which it takes account—namely, the 38th year of Akbar's reign, corresponding to AH 1004/1594 A.D.² It is, to quote its author, "a comprehensive history, which (should) present (s) in a clear style, in its different sections an account of the Empire from the time of Subuktgin which began with the year 367 A.H., when Islam appeared in the country of Hindustan, to the year 1004 A.H., corresponding with the 37th year of the Divine Era."³

For the history of the Sultans of Gujarat, Nizām-u'd-dīn used nearly the same sources as Sikandar later did: he cites the following in the beginning of his work: *Tabaqat-i-Mahmūd Shāhī Gujarātī*; *Ma'asir-i-Mahmūd Shāhī Gujarātī*; *Tarikh-i-Bahadur Shāhī*; and *Tarikh-i-Muzaffar Shāhī*.⁴

Nizām-u'd-dīn's account is more factual than that of Sikandar, particularly in the early reigns. In many places it agrees well with the *Mirdt*, *Gulshan* and *Zafar-u'l-walāh* indicating thereby that all these three histories borrowed heavily from a single source, which was none other than the *Tarikh-i-*

¹ For details of Nizām-u'd-dīn's life and his work, refer, Bains Prashed, Trans. "The *Tabaqat-i-Akbari* of Khwajāh Nizām-u'd-dīn Ahmad", Volume III/Preface, Calcutta Royal Asiatic Society of Bengal (Bibliotheca Indica No. 225), 1939: pp. v-lxvi; Elliot & Dowson V. 178-82.

² T. A. Trans. *op. cit.* xix.

³ *Idem* xxi-ii & xxx-ii.

Mahmūd Shah. The reigns of Mahmūd Shah II and Ahmad Shah II are treated briefly for unlike Sikandar he did not have first-hand information about this period. For Muzaḥfar Shah again, he is reasonably full.

The *Tabaqāt* = the whole, is an authority which is equal in importance to the *Mirāt*. Being a political history, it does not include the numerous anecdotes, the sidelights in which the *Mirāt* abounds. Yet, what it has, has been included on considerable evidence and cannot be set aside lightly. It has been ranked justly "amongst the best Persian histories and the most reliable source of our information".¹ Its style is generally "simple and vigorous but not grandiose and highly polished".²

The next general history, similar but later than Nizām-u'd-dīn's which among European writers has enjoyed a popularity greater than his, is Firishtah's "*Gudshān-i-Ibrāhīm*" or as it is commonly known, "*Tārīkh-i-Firishtāh*".³ It was presented to ʿIbrāhīm ʿAdīl Shāh in 1013/1607-8 and appears to have been completed about that date though subsequently, Firishtāh added to his work.⁴

Firishtāh cites the same sources as Nizām-u'd-dīn for the history of Gujarat, with the addition of *Tārīkh-i-ʿAlī* which had been completed by then.⁵ He does not appear to have borrowed largely from the *Tabaqāt* in his section of Gujarat but the two versions are almost parallel and at places almost synonymous, thus indicating a common source. However, Firishtāh's version is fuller and gives more details. It is not so

¹ *Tabaqāt* trans. op. cit. xxxv.

² Idem xxxvii.

³ Idem xxvii-iii: John Briggs, "*History of the Rise of Mahomedan Power in India*", Calcutta, R. Cambray & Co., 1908 [in 4 volumes] I, xlix-l; Firishtāh Text I, 5-6.

⁴ Elliot & Dowson VI, 211-2; Briggs I, xlviii; Firishtāh Pers. text I, 5.

⁵ Vide fn. 3 above.

matter of fact and precise as the *Tabaqāt* and gives a greater number of anecdotes and stories. This greater attention to local details which distinguishes Firishtah from his predecessor was mainly due to the fact that Firishtah wrote his history in the Dakhin and paid especial attention to the rulers of this area.

This attention and also the fact that though contemporaneous with Sikandar, Firishtah seems to have remained ignorant of his work, endows the *Gulshan* with an importance equal to that of the *Mirāt* and the *Tabaqāt*. I have used for this work, the earliest lithographed edition of the *Gulshan* which was prepared by General Briggs and lithographed in Bombay in 1831—one of the earliest and best examples of Persian lithography in India.

Next in chronological order came the *Mirāt*, finished in 1920/1611. Close on the *Mirāt*, followed another history which was different from all its predecessors, not only in the language used but also in its viewpoint.

The *Zafar-u'l-walīh bi Muṣaffar wa-alīh*¹ is probably the only example of a secular history being written in Arabic in India. Its author, 'Abd-ul-lāh Muḥammad bin 'Umar al-Makki al-Aṣaḥi Ulughkhani better known as Ḥajj-u'd-dabīr, belonged to an old Persian family domiciled in Patan since the foundation of the Gujarat dynasty whose members had become noted scholars in that city of schoolmen, famous for their learning in *fiqh*, *nahw*, *ḥadīth*, and *ḥisāb*.

¹ Sir E. Denison Ross, Editor, "An Arabic History of Gujarat: *Zafar-u'l-walīh bi Muṣaffar wa-alīh*" by 'Abd-ul-lāh Muḥammad bin 'Umar al-Makki al-Aṣaḥi, Ulughkhani, also known as, Ḥajj-u'd-dabīr. Edited from the unique and autograph copy in the Library of the Calcutta Madrasah: Indian Text Series: London, John Murray, Albemarle Street, Published for the Government of India. In 3 volumes: Volume I, 1909, Vol. II. 1921, Vol. III 1929.

Haji-u'd-dabir's father, Siraj-u'd-din 'Umar accompanied Bahadur Shah's suit to Makka with Asaf Khan before the Mughal invasion, in 941/1534.¹ Haji ■■■ born in the Holy City in about 946/1539 and when Asaf Khan returned to Gujarat, leaving Haji's father incharge of the household ■■■ Makka, he was about eight years of age. (955/1548).

Haji ■■■ Makka to return to Gujarat in 962/1553 when about 29 years of age. In 955/1557 he joined Ulugh Khan and except for a brief interregnum, served him till the Mughal conquest in 980/1572. ■■■ went again to Makka conveying the waqf money from Gujarat to the Holy City and returned the next year, to join another noble Sa'if-u'l-mulk in Khandesh. With him he remained till his death and then joined Fulaḍ Khan in Dakhin. In 1014/1605 he ■■■ present at this nobleman's funeral—and after that, as Daulsson Ross remarks, "we have no further record of Haji".²

Haji was alive in 1020-2/1611-3, for he consulted the *Adi-zi*. It was also during this period, 1015-22, that he was engaged in completing the first draft of his history, which he never revised.³ This, together with the habit which Haji shares with Sikandar, namely, of adducing "as many as three versions of the same happenings", has resulted in a great deal of confusion in his history.

Haji's family had a much more intimate connexion ■■■ the royal family of Gujarat than his contemporary Sikandar. He furnished information which was either not known to Sikandar or passed over by him, for instance the efforts made by Mahmud Shah III. against the Portuguese or his gift of villages near Khambhayat as waqfs for Makka and Madina.

However, Haji-u'd-dabir did not have the advantages Sikandar had. His history seems to have been written outside

¹ Idem II. xi-xxv.

² Idem II. xviii-xix.

³ Idem II. ix-xii.

Gujarat, possibly in Mekka, as Ross suggested.¹ He had therefore no access to the "trustworthy persons" on whom Sikandar based much of his narrative; he therefore relied mainly on written histories and memory. This is why his account of the reigns of Ahmad Shah III and Muza'ffar Shah III is so brief, compared to that of Sikandar. His borrowing from Sikandar on separate slips of paper, introduced in his manuscript indicates that for him, the *Mirāt* had much to offer.²

With all its limitations and confusions, the *Zafar-u'l-walīh* is a first-rate history of Gujarat and India pertaining to the pre-Mughal age. Its value as a source material for this too is very great.

The age of Akbar also saw the composition of two other chronicles pertaining to the Sultans of Gujarat—Syed Mahmūd bin Munawwar-u'l-mulk Bukhari's *Tārīkh-i-Salātin-i-Gujarat*³ and Abu Turāb Walī's *Tārīkh-i-Gujarat*.⁴ The former is undated and the latter was written some years after 994/1585, but from internal evidence, it is clear that both belong to the latter period of the reign of Akbar.

In the beginning of his work, Syed Mahmūd bin Munawwar-u'l-mulk Bukhari remarks that he has written a few lines bearing on the *Salātin-i-Gujarat*—and hence the name of the chronicle. The composition of his work in the reign of Akbar is indicated by several facts: firstly, he cites Akbar by name and with his full titles, during his description of Ahmedabad.⁵ He refers to Humayun as *jannat-ashī'ānī*, at several places,

¹ *Zafar-u'l-walīh* II, x.

² *Idem* I. 231 & III, 7.

³ No. 271, Bodleian Library, Oxford: Ethel Sechan *op. cit.* I. 144.

⁴ Or. 1818, British Museum; Rieu *op. cit.* III. 967-87. E. D. Ross, editor, "*A History of Gujarat*" by Mir Abu Turāb Walī. Bibliotheca Indica, Calcutta, 1909.

⁵ *Tārīkh-i-Salātin-i-Gujarat op. cit.* fol. 6/a.

an appellation which was current in the reign of Akbar, but does not refer to Akbar as 'arsh-ashī'darī, indicating thereby that it was written while Akbar was yet alive.¹ Lastly, he quotes the celebrated chronogram which Firishtah writes was composed by his father and which Bada'u'nī says, was written by Mir Saifyid Ni'mat-ul'lāh, a close companion of Islam Shah, which is also quoted by Nizam-u'd-din and Firishtah and appears to have become current in the last years of the 16th century hijra.²

As such, it is not possible that Syed Mahmud would have been the son of Syed Jalāl Munawwar-u'l-mulk who flourished in the reign of Muzaffar Shah and on whose authority Sikander relates several stories of the piety and generosity of that prince: it is likely that he was one of his descendants.³ Regarding his life, we know almost nothing.

The *Tarikh-i-Salatin-i-Gujarat* is a scattered and disjointed account of the Sultans of Gujarat. It has little form or internal cohesion but is comparatively rich in dates and furnishes several new facts about the history of Gujarat—for instance it writes, that Humayun burnt Khambhat to the ground.⁴ It also gives a detailed account of the last encounter of Bahadur Shah with the Portuguese.⁵ It is a valuable but not an indispensable source for the history of this age.

¹ Idem fols. 15/a, 17/a, 17b, 18/a.

² *Tabaqat* trans. III. 392; Firishtah Text II. 440; Zafar-u'l-walīh I. 330 & III. 39; *Tarikh* fol. 21/b. (The) *Muntakhbat-i-Tawarikh* of 'Abd-u'l-Qadir bin Muluksahab-al-Bada'u'nī. Text Edited by W. N. Lees (Vol. I.) Kabir-u'd-din Ahmad & Moulwi Ahmad 'All (Vols. II & III). Translated by G. S. A. Ranking (Vol. I.) W. H. Lowe (Vol. II.) & Wolsley Haig. Calcutta Royal Asiatic Society. Text 1869, Translation 1884-1915. Text I. 415. Translation I. 533.

³ Cf. Ross in Zafar-u'l-walīh II. vi.

⁴ *Tarikh* fol. 16/a; Cf. *Tarikh-i-Gujarat* 20.

⁵ *Tarikh* fol. 19/b-20/b; Cf. *Tarikh-i-Gujarat* 34-35.

Abu Turab Wali's *Tarikh-i-Gujarat* is a history of Gujarat during and after Bahadur Shah's reign. In its account of the reign of Bahadur Shah, it has a great similarity to the preceding work, especially in the stories ■ relates about Humayun's campaign in Gujarat. Subsequently, it dilates on the Mughal activities in Gujarat but summarises the internal politics which is given ■ greater detail in the *Afrāz*. Unlike Sikandar however, Abu Turab gives in substantial detail the story of Muzaffar Shah's birth, the central fact of many conflicts in this period.

Abu Turab's history ■ particularly valuable because of the intimate participation its author ■ in the politics of Gujarat during this age. Like Hajl-u'd-dabir, Abu Turab belonged to a family which had grown old in the service of the Sultans of Gujarat.¹ Being a Sayyid and associated with the *maghribi* order of Sufis, his people enjoyed ■ special position which ■ enhanced by their learning. The time-span involved makes it difficult to believe that Abu Turab enjoyed a high position in Bahadur Shah's reign; the Shah Abu Turab of whom Sikandar speaks as having occupied ■ distinguished place in the court of that ruler must have been ■ different man.

For Abu Turab Wali died in 1003/1596 and the reference in the *Afrāz* relates to the year 938/1533.² For having reached the distinguished position, he is said to have occupied, he must have been ■ least 30 or 35 years old and thus, if he was the ■ man, he would have been above a hundred years old when he died—an unlikely possibility.

¹ For a biography of Abu Turab Wali, see Introduction to *Tarikh-i-Gujarat*: Beveridge ■ Bains Prasad, transl. The *Maathir-u'l-Umara* by Samsam-u'd-daula ■ Abd-u'l-Hay (Bibliotheca Indica, Calcutta 1911-41), Vol. I. 142-5; Text of same, III. 280-5.; Blochmann in *A'in-i-Akbari* (The *Ain-i-Akbari* by Abul Fazl Allami, translated by H. Blochmann; Calcutta, Bibliotheca Indica, 1873), Vol. I. 566-7.

² *Mirat* Text 279.

The Mīrāt as History

The extent to which the *Mīrāt* eclipsed its rival histories may be said to be surprising. It threw its predecessors, like the *Bahadurshahi* so completely in the shade that ■■■ manuscript ■■■ it is known to exist—while its own have proliferated all through the 17th, 18th and 19th centuries. Later writers from Hajj-u'd-dabir borrowed heavily from it so much ■■■ that 'Alī Muḥammad did little more than to summarise it in his chapters ■■■ the Sultans of Gujarat, in the *Mīrāt-i-Aḥmadi*.¹ Had it not been such an excellent source for the political and cultural history of this period, one would have been tempted to say that this recognition ■■■ beyond the limits of *Mīrāt*'s own excellence.

Nevertheless histories like *Tabaqāt-i-Akbari*, *Gulshan-i-Ibrahimi*, *Zafar-u'l-wāliḥ*, *Tārīkh-i-Aḥṣi*, the newly discovered *Ma'athir-i-Mahmūd Shāhi*—not to speak of Syed Mahmūd's *Tārīkh-i-Salātīn-Gujarat* and Abu Turāb Wall's *Tārīkh-i-Gujarat* are sources which are independent of the *Mīrāt* and absolutely indispensable for any history of Gujarat for ■■■ period. In fact, with ■■■ number of natural differences, there ■■■ a parallelism between the *Mīrāt* and the first four histories cited above—■ a parallelism born out of dependence on common sources. For political history, it may even be hazarded that Nizam-u'd-dīn and Ibrīshṭah were better and more experienced historians—and were less affected by Sikandar's prejudice in favour of his patrons, the Bukharī Syeds of Dholka.

Sikandar's work is undoubtedly weak in the case of the early Sultans of Gujarat. For instance, he inexplicably omits the account of the last years of the reign of Ahmad Shāh II, a lacuna which Bayley filled by reference to *Tabaqāt-i-Akbari*.² ■■■ is on firmer grounds when he ■■■ *Bahadurshahi* and other histories to work upon—and his account of the middle Sultans

¹ *Mīrāt-i-Aḥmadi* op. cit. I. 41-96.

² Bayley op. cit. II 4-8.

of Gujarat, may be said to be roughly parallel to other historians,

Sikandar comes into his ■■■ with the accession of Mahmud Shah III, for which he relied on the information he had gained from his father and brother. His treatment of the internal politics, the squabbles which enmeshed the throne of Gujarat during its last years may be said to be the most detailed of any history. But even here, Sikandar is guilty of omission; he does not say a word about the doubt attaching to the parentage of Muzaffar Shah III, the cardinal fact which coloured the squabbles of this era.

So far as political history therefore, is concerned, the *Mirāt* certainly does not gain by comparison with the meticulous, factual Mughal histories like the *Tabaqāt* and the *Gūshan*. But when it comes ■ stories, anecdotes, sidelights on the history of this period, biographical vignettes, the *Mirāt* is a class by itself.

Other historians like Firishtah also revel in such anecdotes. But Sikandar, as he writes in his preface, had made special efforts to ascertain facts and stories. All through his narrative, such stories are interspersed: the account of each reign is garnished with anecdotes reflecting the piety, generosity and benevolence of these rulers. Especially is this ■■ time with Mahmud Shah Begda and his successor Muzaffar Shah; a number of revealing anecdotes illustrate the piety and greatness of these Sultans, undoubtedly, the greatest in the history of the Sultanat.

It is this weakness for stories which leads Sikandar at times into reproducing ■ many as three versions of the ■■ incidents—for instance ■ case of the murder of Mahmud Shah III where we have the remarkable ■■ of the version in one manuscript, the Hyderabad text, being materially at variance with others.¹ Here it is evidently the author's anxiety to get

1. *Mirāt* text 374-81.

as much information as possible and place it before the reader, which is at fault; Sikandar, feeling himself hardly to be in a position to judge, has placed all the material before the reader and left him the task of sifting the truth.

These stories, probably not very trustworthy from a strictly historical point of view, form some of the most valuable portions of the *Mirāt* for they serve as an index of the ethos which inhered in that age as a whole, the values and superstitions which were characteristic of those men. It is in this context that the next feature which distinguishes the *Mirāt* also comes out in bold relief.

It will not be an exaggeration to say that either deliberately or otherwise, Sikandar was as much inclined to write a history of the Bukhari Syeds of Batwa and Dholka, as that of the Sultans of Gujarat. Like all medieval people, he had an implicit faith in miracles and a tremendous veneration for pious men—and in addition, in this case, he had his own family loyalty to the Bukhari Syeds of Dholka.

This partiality of Sikandar, inadvertently brings out a facet of the polity of that age which would otherwise have remained concealed, namely, the latent and sometimes overt conflict between the secular and religious authorities of the realm. The alliance between the divine and the ruler, the saint and the sultan was never too perfect not to admit rivalry—and in Gujarat from the time of Qut-bu'd-din Shah to Sikandar Shah when the Sultanat was in its prime, Ahmedabad was rarely free of the rivalry of Batwa. Of this latent struggle, Sikandar becomes an unconscious recorder; in no other historian we find this aspect of the Sultanat of Gujarat as adequately pictured.

It will possibly help us to understand Sikandar better if we understand the personal ideal which he placed before himself, the frame of reference by which he judged men and events. In many ways, Sikandar was representative of his age, partaking its strength and weaknesses. For him, the prime qualities of a ruler were personal bravery, generosity and loyalty to

faith evidenced by meticulous performance of the required duties and reverence for holy men. Sensuality was not a negative value and drunkenness only moderately so: a moderate indulgence in drink was a normal feature unless the ruler was an exceptionally pious one like Muzaffar Shah in whom this abstemiousness became a positive virtue.

As a ruler, he was to be benevolent and gentle but not feeble. The most reprehensible quality in him could be first cowardice which in case of Muhammad Shah justly lost him his throne or stinginess which accounted for Dā'ūd Shah. Even wanton cruelty could be understood if not extenuated but not such vices; and next lukewarmness towards the faith. Sikandar sees not only dramatic justice in Qut-bu'd-dīn Shah being killed by the sword given to him by Shah 'Alam but the event has a touch of compulsion for him, a nemesis which overtook the erring monarch for his aberration from the path of rectitude.¹ And here what, Sikandar took account were not philosophical truths, but punctilious observances of external rites and duties.

Veneration of saints moreover, was a very positive value for Sikandar, and the greater was the humility shown, the greater was the virtue. Numerous are the stories in the *Mirāt*, for instance that of Malik Muhammad Iktīār where the renunciation of wealth is shown to have a definite moral grandeur. Similarly, he views favourably the readiness with which the once powerful noble, the trusted confidante of Mahmud Shah Begda undertook to do menial tasks for his preceptor Mulla Kabir.²

Piety, self-abnegation, serenity and unaffectedness from bodily wants and pleasures were the qualities which Sikandar saw necessary for a sufi saint: similarly, learning was essential for a divine, a *Mawlana*. No Sultan could be said to be worth much unless he prized scholars and rewarded poets and was

¹ Mirat Text 90-1.

² Mirat Text 152-4.

the patron of arts in general—from architecture to gardening, from music to calligraphy. It was the pride of Sikandar that the Sultans of Gujarat were men who knew to value men.

These are some of the values with which Sikandar wrote and which have inhered in the texture of his work. In holding them, Sikandar was not being peculiar for these are the values which were generally held in his days.

On the whole, Sikandar's history is a genuinely honest attempt to understand and recreate an age which even in Sikandar's time was no more. That Sikandar had no bias it would be unjust to claim; even superficially, it is not easy to point out that he is not being unduly fair to some of his predecessors, for instance, Arām Kashmirī. But he did make an attempt to search for the truth, a laborious attempt which was possibly spread over a number of years and took considerable pains to record what he felt to be a truth—and the result was a history of the land which he loved, a history which could be a thing of pride for any land and any age.

Sikandar bin Miyan Manjhu: the Author of the Mirat

Like a number of other history-writers of the Mughal era, Sikandar was a state official of the middle category—neither very high up in the aristocracy, though a member of the Mirat has the flattering superscription "*nadim-i-Jahangir*",¹ in its reference to him, nor a lowly functionary of the lower orders.

In the beginning of his work, he calls himself as "Sikandar ibn Muhammad *rafi* Manjhu ibn Akbar". Both Jahangir and I'timād-daula refer to him as Shaikh Sikandar. In the above-mentioned superscription, he is called, "Maulana Sikandar".²

¹ *Rieu op. cit.* I. 287.

² *Mirat* Text p. 1; Superscription on the frontpiece of the Poona text of the *Mirat*, referred to by Chaghtai in *Bulletin op. cit.* 128; *Tuzuk-i-Jahangiri or Memoirs of Jahangir* (Oriental Translation Fund, London, Royal Asiatic Society, 1909), p. 427. *Rieu op. cit.* I. 287.

These epithets testify to his learning and piety regarding which he had acquired a reputation due to his book.

Though Jahangir calls Shaikh Sikander a Gujarati, his father entered Gujarat first with Humayun, as his attendant and librarian. It is probable that he had accompanied the Mughals from Central Asia, though this is by no means certain.¹ In this capacity, Miyan Manjhu accompanied the Emperor on his campaign in Malwa and Gujarat; but subsequently, either he did not go back to Agra with Humayun or returned to Gujarat when the Mughal fortunes ebbed sadly in northern India.

For, we hear of him next as the trusted lieutenant and a spiritual follower of Syed Mubarak Bukhari,² a prominent member of the clique which rose to power after the death of Mahmud Shah II. They placed Ahmad Shah II on the throne and in his name divided and ruled the kingdom until the inevitable internecine conflicts brought about the downfall of the entire structure.

As the lieutenant of Syed Mubarak, Shaikh Muhammad 'ur/Miyan Manjhu—to give him the benefit of his name—was sent to convince Mubarak Shah of Khandesh when he advanced on Ahmedabad to assert his claim in preference to the child Sultan. This task Miyan Manjhu carried out with exemplary skill and diplomacy, so much so that even his adversary was so pleased that he offered to reward him—an offer which Miyan Manjhu declined with his customary finesse, to receive a larger reward at his master's hand.³

¹ Mirat Text 310: this inference is drawn from the fact that since Mughals studied not only Persian but also Turkish, their librarian also have been well-versed in it and is therefore likely to have come with them from their Central Asian homes.

² Idem 362.

³ Mirat Text 392-6, 397.

Whatever its material rewards, the loyalty of Miyan Manjhu and his son towards their patrons seems to have been absolutely genuine as the ■■■ work of Sikandar is witness to. Sikandar saw the light of the day as he himself writes, in the year Mahmud Shah II was martyred; when that event actually occurred, he ■■■ a "milk-drinking" infant but his father and elder brother Shaikh Yusuf, "were acquainted with the events".¹

During the squabbles which followed ■■■ return of Mubarak Shah and the partition of the kingdom between these king-makers, Miyan Manjhu took ■■■ important part as the envoy, spokesman and trusted confidante of Syed Mubarak. His skill was often appreciated by other nobles who contended with the Syed and Syed Mubarak himself valued ■■■ services greatly and listened to his counsels.²

After the battle near Mahmudabad, in which Syed Mubarak ■■■ killed, Miyan Manjhu continued in the service of his son, Syed ■■■, for whom ■■■ he acted as an envoy and spokesman.³ Sikandar does not speak of him after this; it is he himself who comes into prominence.

Syed Miran passed away in 980/1573 and slightly after when Akbar arrived in Gujarat on his first campaign, Syed Miran's son and successor, Syed Hamid joined him near Kadi.⁴ Sikandar, a young man of about twenty, was then in his service. It was as such that he accompanied ■■■ master to the siege of Khambbat, then occupied by the Mirzās, and later joined the expedition which spelled the doom of the last, unhappy Sultan of Gujarat, Muzaffar Shah III—which chased

¹ Idem 361.

² Idem 402, 405-8, 414: also his dreams in which Syed Mubarak is said to have appeared to him; 423: Sikandar's praise for Syed and report of his miracles. 420-3.

³ Idem 423-5, 435, 437-8.

⁴ Idem 445, 452.

him to the utter end of the peninsula of Saurashtra, captured ■■■ through a treacherous betrayal and ultimately witnessed his tragic suicide.¹ Undoubtedly, it was this tragic finale to what once had been grand drama, which inspired Sikandar to undertake the quest of a lifetime.

Under the Mughals, Sikandar continued in the service of his patrons, as the steward of their *jagirs*,² until about the 35th year of Jahangir's reign when in about 1610, he joined Imperial service. During these years, he pursued his favourite study, the history of the Sultans of Gujarat, and collected numerous stories anecdotes from the "trusted and knowledgeable persons of Gujarat", whom he so frequently quotes in ■■■ work. This was the study which culminated in his *magnum opus*—the *Mirāt-i-Sikandarī*, which was completed on Rabi 1. 9, 1020/ April 29, 1611.³

This work gave Sikandar, a well-deserved reputation for being ■■■ "authority" on this period, ■■■ Jahangir remarked. It also obscured his other interests—as a mentor and a Sufi. He also wrote another work mainly concerned with *tasawwuf* and maxims—the *Nukat-u'l 'Arifin*, of which only ■ single copy survives.⁴

Three years later, Sikandar journeyed to Agra, where he presented a copy of ■■■ work to one of Jahangir's notable minis-

¹ Idem 456, 465, 468.

² Rieu *op. cit.* III. 1084. Rieu makes this statement on the authority of Nanyar-i-Rakhshan in BM ■■■. Or. 2060 Sec. XIX fol. 128. (Rieu III 1056). Nanyar-i-Rakhshan ■■■ a noted scholar of Delhi who also appended a note to the BM ms. *Tarikh-i-Mahmud Shahi* and to whom Syed Ahmad noticed in his *Athar-u's-sanadid*. Trimizi *op. cit.* 123.

³ This date is given in the Bodleian Ms. of the *Mirāt* No. 273: Sachau & Ethe *op. cit.* I. 145. The year ■ given by 'Alī Muhammad Khan, *Mirāt-i-Ahmadī op. cit.* I. 41.

⁴ Chaghtai in Bulletin 128 fn. 6.

ters; the present Poona text, which has the superscription that "Shaikh Sikandar, who is the author and compiler of this history, [redacted] to this *faqr* on Wednesday, the 3th of the month of Sha'aban, year 1023 September 10, 1614; written by *al-faqr al-haqr* I'timad-u'd-daula".¹

By [redacted] Sikandar was [redacted] old man of sixty-one: he had completed [redacted] *Asrār* at fifty-eight and in a few years, it had acquired a reputation. Those last years appeared to have passed quietly. When Jahangir arrived in Ahmedabad during [redacted] tour undertaken in his 12th reign year (1026-27/1617-18) he found him ensconced in a *hawāli* famous for its excellent figs. The Emperor, fond of good fruits visited the garden on Thursday, January 8, 1618. "At the end of the day", he writes, "I went to [redacted] garden of the *hawāli* (mansion) of Shaikh Sikandar, which is situated in the neighbourhood of this (Rustom-khan-berl) garden, and which has exceedingly good figs. Shaikh Sikandar is by origin [redacted] Gujarati, and is not wanting in reasonableness and has complete information about the Sultans of Gujarat. It is now eight or nine years since he has been employed among the servants (of the State)."²

This is the last we hear of Sikandar, at the age of seventy-five. His old age does not seem to have been an unhappy [redacted] He had been "recognized", his services had been appreciated, even the ruler of the day had paid him the supreme compliment of visiting him at his residence—even though that may have been due to the excellence of his figs, not his history! We do not know when he died: it could not have been much later.

If it is possible to create the portrait of a man from his work, Sikandar appears to be an epitome of his age. He [redacted] a believer in *pirs* and miracles in an age when to be *bo-pir* meant utter bewilderment and miracles were accepted at their

¹ Idem 128.

² *Tuzuk-i-Jahangiri* op. cit. 427.

face value. His work reflects his attachment—his attachment to his patrons, the Syeds, to their masters, the Sultans of Gujarat with their glorious past and to Gujarat itself which was great once but was so no longer. Possibly, it was the nostalgia of an old man, for Gujarat under Akbar was no less prosperous than Gujarat under Mahmud Begda but to Sikandar who recreated a lost age on these pillars of belief, it was a cherished faith, ■ ■ ■ not willing to abandon.

3726

BIBLIOGRAPHY

CATALOGUES

1. C. Rieu, "*Catalogue of Persian Mss. in the British Museum*". In 3 volumes and a Supplement. London, British Museum. 1879, 1881, 1883 & 1895.

2. H. Ethe, "*Catalogue of the Persian Manuscripts in the Library of the India Office*", Vol. I. Oxford for India Office, 1903. Volume II., Revised by Edward Edwards: Oxford, Clarendon Press, for Secretary of State for India, 1937.

3. E. Sachau & completed by H. Ethe, "*Catalogue of Persian manuscripts in the Bodleian Library Oxford*", Part I. Oxford Clarendon Press, 1889.

4. H. Ethe: "*Turkish, Hindustani, Pushtu & Additional Persian Manuscripts in the Bodleian Library Oxford*" Part, II of above: Oxford, Clarendon Press, 1930.

5. E. G. Browne, "*Catalogue of Persian manuscripts in the Library of the University of Cambridge*", Cambridge University Press, 1896.

6. E. G. Browne: Completed & edited by R. A. Nicholson, "*A Descriptive Catalogue of the Oriental Manuscripts belonging to the late E. G. Browne*", Cambridge University Press, 1896.

7. E. G. Browne: "*Handlist of Muhammedan manuscripts preserved in the Library of the University of Cambridge*". Cambridge University Press, 1900.

8. W. Ivanow, "*Concise Descriptive Catalogue of the Persian manuscripts in the Collection of the Asiatic Society of Bengal*", Calcutta Asiatic Society of Bengal, 1924.

9. K. S. Manjhi A. Muqtadir, "*Catalogue of Arabic & Persian Mss. in the Oriental Public Library, Bankipore*", Vol. VII, Indian History, Patna, 1921.

10. K. B. Shaikh 'Abdu'l Kadir-i-Suridaraz, "*A Descriptive Catalogue of the Arabic, Persian and Urdu manuscripts in the Library of the University of Bombay*", University of Bombay, 1935.

11. W. Ivanow, "Concise Descriptive Catalogue of the Persian manuscripts in the Curzon Collection, Asiatic Society of Bengal", Calcutta Royal Asiatic Society, 1926.

12. C. A. Storey, "Persian Literature: a Bio-bibliographical Survey", London, 1937-9.

13. M. U. Kokil, "Forbes Gujarati Sabha, Mumbai-na Farai Hastikkhit grantho-mi Namavali. Bombay, Forbes Gujarati Sabha, 1950.

PERSIAN TEXTS: MANUSCRIPTS, LITHOGRAPHED AND PRINTED

(The) *Mīrāt-i-Sikandari* of Sikandar bin Shaikh Muhammad 'urf Miyan Manjhu:

- i. Itihās Sanshodhak Mandal Poona Text.
- ii. Asiatic Society of Bengal, Calcutta Text.
- iii. Salar Jang Museum, Hyderabad Text.
- iv. India Office, London, Text.
- v. Pir Muhammad Shah Library, Ahmedabad Text.
- vi. Lithographed Text: Fath-al-Karim Press, Bombay: 1307/1890.

Translation into English:

E. C. Bayley, "Local Muhammadan Dynasties—Gujarat":
"London, W. H. Allen & Co. 1886: 9th volume of
The History of India as told by its Own Historians
Series.

Fazlullah Lutfullah Faridi, translator, "*Mīrāt-i-Sikandari*
or the *Mirror of Sikandar* by Sikandar the son of
Muhammad alias Manjhu, Gujarati". Dharampur,
Education Society's Press, ■ date.

Translated into Gujarati

Atmaram Motiram Diwanji translator, "*Mīrāt-i-Sikandari*,
Sikandar keat Gujarati-na Sultano-na Itihās" Haji
Sulaiman Lodhia Grantlmalā No. 4; Ahmedabad
Gujarat Vernacular Society, 1914.

Tarikh-i-Mahmudi Shahi of Mullā 'Abd-u'l-Karīm Hamdānī

British Museum Ms. : Or. 1819.

India Office ■■■ : No. 3847.

Munaffar Shahi, of Mir Sayyid 'Alī Qanī of Kashan (?)

Edited & translated into Gujarati by Abū Zafar Nadvi &
C. R. Naik, Ahmedabad, Gujarat Vidya Sabha, 1942.

Tarikh-i-A'la of Mullā Ahmad Tinātlāwī & Others.

Bombay University Text.

(The) *Tabaqat-i-Akbari* of Khwājā Nizām-u'd-dīn Ahmad Bakshī Vol. III. Edited by B. De & Maulvi Hidayat Husain.
Calcutta, Asiatic Society of Bengal, 1935.

Translated into English by B. De ■ Haini Porshad. Calcutta Asiatic Society of Bengal 1939.

Gulshan-i-Ibrahimi or *Tarikh-i-Firishah* of Muhammad Qasim Firishah : 2 Vols.

Bombay lithograph Text 1832.

Translated into English by John Briggs as *Rise of Muhammadan Power in India* 4 volumes. Calcutta, R. Cambray & Co. 1920.

Zafar-u'l-Lawalih ■ *Munaffar wa-nah* (*Arabic History of Gujarat*)
of 'Abd-u'l-lah Muhammad bin 'Omar al-Makki, al-Asafi
Ulughkhanī. Edited by ■ Denisson Ross : *Indian Texts Series* : London, John Murray for Government of India : ■
3 volumes, Vol. I. 1909, II. 1921 & III. 1929.

Tarikh-i-Salatin-i-Gujarat of Syed Mahmud bin Munawwar-u'l-mulk

Bodleian Library, Oxford Ms. : Cat. No. 271.

Tarikh-i-Gujarat of Abū Tutāb Walī

Edited by E. Denisson Ross as "*A History of Gujarat*"
Calcutta, Asiatic Society of Bengal, 1909.

(The) *Mu'athir-u'l-umara* of Samsam-u'd-daula & 'Abd-u'l-Hay ■
■■■ by Vol I Maulwi 'Abdur-Rahim (1888) Vol. II, by
Maulwi 'Abdur Rahim & Mirza Ashraf 'Alī (1890) Vol. III
by Mirza Ashraf 'Alī (1891).

3 volumes. Calcutta, Asiatic Society of Bengal

Translated into English by H. Beveridge & Bains Prasad.

■ volumes. Calcutta, Asiatic Society of Bengal. Vol. I, 1911-41.

(The) *Ā'in-i-Akbarī* of Ab-u'l-Faḡl 'Alīdī

Vol. I, translated by H. Blochmann. Calcutta, Asiatic Society of Bengal, 1873.

(The) *Mīrāt-i-Ahmadi* of 'Alī Muḥammad Khān,

Edited ■ ■ volumes & ■ Supplement by Syed Nawab Ali Baroda, Oriental Institute. Vol. I. 1928, Vol. II. 1927, Supplement 1930.

Supplement only translated into English by Syed Nawab Ali

■ C. N. Seddon. Re-issue corrected, Baroda, Oriental Institute, 1928.

(The) *Khulḡat-u't-tawārīkh* of Sujān Rai Bhāndari

Edited by Zafar Ḥannān, Delhi 1918.

(The) *Muntakhab-u't-tawārīkh* of 'Abd-u'l Qudr bin Malukshah

al-Bada'u'nī. Text Edited by W. N. Lees (Vol. I.), Kabir-u'd-dīn Ahmad & Maulwi Ahmad 'Alī (Vols. II ■ III).

Translated by G. S. A. Ranking (Vol. I.), W. H. Lowe (Vol. II) & Wolseley Haig. Calcutta Royal Asiatic Society. Text 1869, Translation 1884-1925. Text I. 415, Translation I. 533.

RECENT WORKS: ENGLISH, URDU AND GUJARATI

Elliot, Sir H. M.: *The History of India as told by its own Historians*.—Edited from the posthumous papers of Sir H. M. Elliot by Prof. John Dawson. 8 volumes. London, Trubner ■ Co. Vol. V 1873, Vol. VI 1875 ■ Vol. VIII. 1877.

Rizvi, S. A. A.: *Source Book of Medieval Indian History in Hindi*, 7 volumes. Aligarh, Deptt. of History, Muslim University. 1936-9.

Faḡal Ahmad: *Ashḡar-u'l-abrār* (Urdu translation of *Guṣṭar-i-Abḡār* of Maulana Muḥammad Ghauthī) Agra, Mufid-i-'Am Press, 1326.

- K. M. Jhaveri & Abu Zafar Nadvi: *Gujarati-o lakhela farsi grantho*. Ahmedabad, Gujarat Vernacular Society, 1935.
- S. A. A. Tirmizl, "The Contemporary Persian Chronicles of the Sultans of Gujarat—A Study" *Islamic Culture* XXXII (1958), 121-34.
- S. A. A. Tirmizl, "Chronicles of the Later Sultans of Gujarat" *Islamic Culture*, XXXII, 221-31.
- M. A. Chaghtai, "Sources of the *Mirāt-i-Sikandari*" *Journal of the Gujarat Research Society* Vol. VI, 15-21.
- M. A. Chaghtai, "A Manuscript of the *Mirāt-i-Sikandari*" *Bulletin of the Deccan College Research Institute*, IV, 127-35.
- B. M. Gai, "Development and character of Persian language in the State of Bombay" *Islamic Culture* XXX.
- S. A. A. Tirmizl, "Tarikh-i-Salatin-i-Gujarat—A Study of its Author and Manuscript" *Proceedings of the XVII Session of the Indian History Congress*, 238-9.
- A. B. M. Habibullah, "Undiscovered Source Books of Pre-Mughal History", *Proceedings of the III Session of the Indian History Congress*.
- A. B. M. Habibullah, "Are *Tabaqat-i-Mahmud Shahi*, *Ma'athir-i-Mahmud Shahi* and the *Tarikh-i-Sadr-i-Jahan* Identical?" *Proceedings of the X Session of the Indian History Congress*.
- A. A. A. Fyzee, "A Descriptive Handlist of Arabic, Persian and Urdu Mss. in the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society". *Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society* Vol. III.
- C. H. Shaikh, "A Descriptive Handlist of the Arabic, Persian & Hindustani Mss. belonging to the Satara-Historical Museum, at present lodged in the Deccan College Research Institute, Poona" *Bulletin Deccan College Research Institute*, Vol. IV.

NAME INDEX

- Abū khān? —Sultān Maḥmūd Begda's son: poisoned at Sultān's orders because he was caught and ejected from a house forcibly for having entered it with indecent motives. 169
- 'Abd'ul Awwāl, —One of the Syeds of Batwa. 366
Mīr Syed
- 'Abd'ul Karīm —See I'timād khān
- 'Abd'ullāh Khān Arrives from Maiwa after its conquest by Akbar—is given the contents of two ships which had that very day arrived from Jeddah—an instance of Changiz Khān's munificence. 436
Uzbeg
- 'Abd-ul-Jah — 367
Khawājah
- 'Abd'ullāh, Malik—Shahna-I-III at the time of Sultān Maḥmūd Begda-assembles Elephants at his orders to cow down rebellious nobles at the beginning of his reign. 97
- 'Abd'ul Muṣṭak —'Ain ul mulk's brother: killed in war against Bhīm of Idar during Sultān Muzaḥfir's reign. 178
- 'Abd'ul Qādir, —Envoy sent by Humāyūn to Bahādur Qādir Shāh. 296
Qādir
- 'Abd'ul Salām, —Rasūldār of Syed Mubārak—killed in the battle of Maroli. 451
Syed
- 'Abd'us Samād, —Pir of Maḥmūd II. 400
Khān
- 'Abd-ul Wahāb, —Spiritual guide of Syed Mubārak: story of Syed Mubārak sending food to the 421-
Syed faqirs collected in his household. ■

'Abd'ul Wahid, — Khawājāh	376
Abū, Nāik	—Musician in Daryā Khān's household. 338
Abi Ishāq, — Shaikh	—At Batwa 361
Abū bin Azdar Khān	—Given his father's Title of Azdar Khān by Bahādur Shāh. 260
Abū Bakr	—Sultān of the Tughluq dynasty: lost his throne in the quarrel with Muḥam- mad Shāh in ■ year 792-3 A. H. 13
	—Struggle of throne with Muḥammad Shāh Tughluq: ■ imprisoned by his army and dies. 13, 14
Abū Jū Gujarātī	—Given the title of Nāsir-'ul-mulk by Sultān Maḥmūd II. 362
Abū Jū Tānk: Nānak	—Messenger sent to overtake the bearer of Bahādur Shāh's imprudent letter to Humāyūn. 304
	—Given the title of 'Wajih-'ul-mulk' and became wazīr during the reign of Sultān Aḥmad II. 304
	—Demands leave ■ go to his jāgīr due to fear: story of him and Daryā Khān. ■
Ab-'ul-Khalīf, Syed	—Left in Sorath by Aḥmad Shāh to collect Saṭāmī (tribute) 144
Abū Khān Ḥabāshī	—Given Baroda by 'Imād-'ul-mulk in the reign of Sultān Aḥmad Shāh. 408
Abū Rab Khān	—Brother of Nāsir-'ul-mulk, sent to call Alḥai Khān at Pānkor Nākā by Sultān Maḥmūd II. 353
Adām Afghān	—Is defeated by the rebel forces led by Jīwan and Prayāgdās at Nadiād at the ■■■■■ of Sultān Aḥmad Shāh. 30

- Adam Salahdār** —Salahdār (armour bearer) or Sultān Maḥmūd Begda: killed unnecessarily by Bahū-ul-mulk who flies afterwards. 173
- ʿAdil Khān** —Requests Muzaḥfir Shāh II to allow him to pursue Rāna Sāngā during the Sultān's expedition ■ Mālwa. 192
- ʿAdil Khān Rārūqī** —Ruler (Hākīm) of Asir and Burhānpur, is threatened but excused by Sultān Maḥmūd Begda because ■ did not perform ■ duties well. 147
—Confusion at his death. 148
- ʿAdil Shāh Burhānpūrī** —Husband of Rūnī Ruqīyyāh, daughter of Sultān Muzaḥfir II. 232
- Afdal Khān Bamibānī** —Wazīr of Sultān Bahādūr: is retained in ■ place by Sultān Maḥmūd Shāh II. 361
- Afdal Khān Wazīr** —Was at Ahmedabad at the time of the ■ of Sultān Bahādūr, 323
—Is displeased at the praise bestowed on 'Imād-ul-mulk. 324
—Tries to antagonise Ikhtiyār Khān against 'Imād-u'l-mulk. 325
—Advices 'Alam Khān not to proceed further in the matter regarding Jarjī. 347
—Summoned by Sultān Maḥmūd Shāh II after the plunder of 'Alam Khān's residence. 353
—Is killed by Burhān after refusing to cooperate with him, after the murder of Sultān Maḥmūd II. 383
- Agarsen** —One of the generals of Medīnī Rāj sent to guard Mandū against Sultān Muzaḥfir. 185
- Aghā Arsalān** —See 'Imād-'ul-mulk.
- Aḥmad Bukhārī, —Syed** —Interceded for Syed Jalāl Bhakrī to —Muzaḥfir Shāh. 463

Aḥmad Khān	—Son of Sulṭān Maḥmūd Bagda entitled "Aḥmad Shāh".	169
	—Khudāwand Khān's plot to place him on throne, frustrated.	134
Aḥmad Khān	—A Tānk: near relative of Sulṭān Muzaffar II, probably his son-in-law: dies as a result of a beating-received when he entered a joyous assembly of Malik Gopi	22
Aḥmad Khān:	—Born 793 A. H.	14
Aḥmad Shāh I	—Appointed as heir-apparent by Sulṭān Muzaffar Shāh.	24
	—Sent to escort Alp Khān (Hoshang Shāh) to Mālwa.	26
	—Sent against the Kōlis of Asāwal,	27
	—Assassinated his grand father by compelling him to take poison.	28
	—Ascends throne on Ramḍān 4, 813.	30
	—Modūd rebels against.	30-31
	—Plans to quell Āṣā Bḥī of Asāwal,	31
	—Founds Aḥmadabad: 813 A. H.	31
	—Modūd's second revolt.	38
	—Captures Morāsah.	39
	—Suppression of revolt.	39
	—Revolt of Shikh Malik etc., 916 A. H.	40
	—Moves to "Sorath" to conquer Gīrnār, 817 A.H., fails.	43
	—Captures Jūnāgaḍh.	44
	—Moves to Sidhpūr to demolish idols, 818 A. H.	44
	—Proceeds to Dhār 819	46
	—To Sulṭānpūr and Nandurbār against Naṣir bin 'Ain-u'l-mulk.	46
	—To Morāsah: against the attack of Sulṭān Hoshang of Mālwa.	46-47

- Faces Hoshang after forced march from Nandurbār in Rajab 16, 820. 47
- Against Khāndesh: Naṣr Khān and Ghāzi Khān bin Hoshang Shāh. 47
- Against Mālwa. 48
- Receives envoys of Punja of Idar Turbangdās ■ Champanir, forgives them. 48
- Battle at Ujjain on the bank of 'Kalidah'. 49
- Returns to Ahmadabad. 49
- Zilqa'da 1, 821—against Turbangdās of Champanir, receives 'Sakāni' and returns. 50
- Proceeds to Sankhedā—on Safar 19, 821, founds a fort and Mosque thereon Safar 22, 821. 50-51
- Founds a fort in Mākni in the ■ of Sankhedā. 51
- Continues his march to Dhār where receives the envoys of Sultān Hoshang Shāh. 51
- Accepts representations and returns. 51
- Plunders Chāmpānir on his way back. 51
- Returns to Ahmadabad by Rabi 2, 821. 52
- 823 A. H. : consolidates and reorganises the kingdom, builds and repairs forts. 52
- 824 : against Chāmpānir, comes to Sankhedā. 52
- Besieges Mehsir enroute in 825. 52
- Rabi 2, 825, Reaches Mandā and encircles it for one and a half month. 52
- Rainy Season : adjourns to Ujjain. 53
- Occupies the land and again besieges Mandā. 53

	—Sultān Hoshang Shāh returns from Jājnagar-Ahmad to Sārangpūr.	53
	—Sultān Hoshang sends envoys and asks for peace: agrees.	53
	—Returns to his capital.	53
	—Treacherously attacked by Sultān Hoshang while on way back, Muharram 826; overcomes the attackers.	54
	—Turned back to Gujarat on Rabi II 24, 826.	■
	—Reached Ahmadabad on Jamād II 826.	56
	—Stayed in Gujarat for three years.	56
	—In 829-marches against Idar.	56
	—Founds Ahmadnagar, ten krohs from Idar-on the banks of Sabar 840.	57
	—Defeats Punja who is killed, 831.	57
	—Two years: busy in financial and Administrative arrangements.	57-58
	—Sends an army to Sultān Firūz Bahmani to help him against Vijaynagar-835 A. H.	59
	—From 836 to 845-sent armies against Idar, or to chastise Nasir Khān of Asir, or against Ahmad Bahmani, or to ravage Mewār.	59
	—Dies at Ahmadabad ■ A. H. 845-buried at Manik Chowk in Ahmadabad.	59
	—Details of his life-born ■ Zil-hujjah 793-ascends throne ■ the age of ■ years-ruled for 32 years 6 months and 22 days-Pious man-disciple of Rukn-ud-din Kān-i-Shakar: unrivalled for justice and liberality story of his son-in-law.	60, 61
	—Another story.	61, 62

- Ahmad Khān, —One of the nobles of Akbar-defends
Bārha Syed Pātan, against Muḥammad Khān. 454
- Ahmad Khattu, —One of ■ founders of Ahmadabad. 34
- Ganj
Bakhsh.
—his forecast about the battle of
Sārangpur. 56
- Spiritual guide of Muḥammad Shāh. 68
- Ahmad Shāh's belief in. 60
- Appealed to by Muḥammad Shāh. 23
- Death. 64
- Ahmad Majzūb, —Darwish living outside Dholkah, his
Shaiikh prophesy. 406
- Ahmad, Malik —Entitled "Aziz-ul-mulk"—sent by
Ahmad Shāh I ■ negotiate with the
rebels at Idar. 39
- Ahmad, Malik —Joined Modūd ■ the rebellion against
bin Hāshim Ahmad Shāh I. 30
- 'ul-Mulk
- Ahmad, Maulānā—One of the founders of Ahmadabad. 34
- Ahmad Shāh II —Suggestion of placing him on throne
made by I'timād Khān brought from
Ahmadabad by Raḡī-'ul-mulk, after the
assassination of Sulṭān Muḥammad II. 387
- Accession: Rabi 1, 15, 961. 389
- Son of Laṭīf Khān and grandson of
Lashkar Khān great grandson of Sulṭān
Ahmad Shāh. 383
- Due to his young age the nobles
divided territory and treasures among
themselves. 389
- Carried by nobles to counter Muḥarak
Shāh of Khāndesh who had entered
Gujarāt ■ hearing of his accession. 391

	—Reaches Rānpur-Kotiyah on Nerbaddā near Broach.	391
	—Quarrel among the nobles. Is carried to Aḥmadabad by Nāṣir-'ul-mulk.	399
	—Syed Mubārak and I'timād Khān plan to capture him	403
	—secure him and bring him out, in Aḥmadabad.	404
	—Is taken against Nāṣir-'ul-mulk.	407
	—Is given Aḥmadabad as jāgir by the nobles.	407
	—Gives titles to some of his courtiers.	413
	—Escapes to Syed Mubārak.	417
	—Returns to Aḥmadabad.	420
	—Becomes the cause of quarrel between I'timād Khān and 'Imād-'ul-mulk; intrigues with 'Imād-'ul-mulk.	423
	—Remains in the city during the conflict.	426
	—Is murdered by I'timād Khān on Monday, Sha'aban 15, 968.	429
	—Buried in the tomb of Sulṭān Aḥmad in Manik Chowk, Aḥmadabad.	429
Aḥmad Shāh Bahmani	—Son of Firūz Shāh Bahmani, sends valuable presents to Aḥmad Gujarāṭi, due to the army sent by him to help his father against Vijaynagar.	59
Aḥmad, Shaikh	—One of the founders of Aḥmadabad.	34
Aḥmad Sharf Malik	—Hājib bārgāh-i-'ālā (chief chamberlain) of Aḥmad Shāh I—imprisoned in Sulṭānpūr fort.	48
Aḥmad Shir,	—One of the rebels against Aḥmad Shāh I in 816.	40
'Aḥ-'ul-mulk	—"Muqṭai" of Patan during the reign of Sulṭān Muzaḥḥar II	178

- Is ■ against Rāva Bhīm of Idar but
■ beaten and returns to Patan. 278
- Fights and defeats 'Imād-u'l-mulk in
the reign of Sultān Bahādur. 269
- 'Ain-u'l-mulk —Attacks Astr and Burhānpūr—is defeated
by Gujarāt troops. 473
- Appears to be a Deccani Noble different
from the preceding.
- 'Ain-u'l-Mulk, —Is sent from Patan by Akbar, to fetch
Hakīm I'timād Khān, 452
- Ajā —The eldest ■ of the Jān—attacks the
Mughal forces led by Syed Qāsim in the
battle of Nawānnagar—defeats them but
■ killed. 470
- Akbar Shāh, —Rebellion of Mirzās, against. 434
- Jalāl-u'd-dīn
- Army of, removes Bijl Khān from
Mālwa, 436
- Appealed to by I'timād Khān. 446
- Proceeds against Gujarāt—reaches Deesa. 457
- Receives Muzaffar Shāh ■ Dholka.
- Reaches Patan—sends envoys to I'timād
Khān and other Amirs who wait on
him 980. 459
- Reaches Ahmadabad—punishes Jhūjhar
Khān, 453
- Leaves Mirzā Kokah in charge and goes
to Khambayat—imprisons I'timād Khān.
proceeds to capture Sūrat—reaches
Baroda—sends detachment in pursuit
of Ibrāhīm Mirzā. 453
- Captures Broach, Proceeds to Sūrat,
lays siege. 454

- Returns siege to Qūlich Muhammad Khān and vicerealty to Mirza 'Aziz Kokah and distributes jagire—returns to Agrā. 435
- His quick expedition ■ Ahmadabad returns to Agrā on Jamad I, 4, 982, 436, leaving Mirzā Kokah in charge. 437
- Takes Syed Hāmid with himself to Agrā. 437
- Appoints Wasir Khān in Sorath in place of Amin Khān Ghori. 437
- 'Ālam bin Ādam.—One of the Syeds of Batwa. 385
- Hadrat Syed 359
- 'Ālam Khān —Receives title "Nizām Khān" from Sulṭān Bahādur. 475
- Killed during a hunt in a fight with ■ lion. 475
- 'Ālam Khān bin —Joined service under Sulṭān Mahmūd. 203
- Sulṭān Bahādur
- Is permitted to go to Delhi by Muzaḥfir Shah against Ibrāhīm Lodi: goes ■ Delhi—assumes title of Sulṭān 'Alā-u-d-dīn—fights with Ibrāhīm and is defeated: ■ to Kābul, bring ■ Bābar—and contributes to the fall ■ the Lodi 203, dynasty. 204
- 'Ālam Khān —Killed by a 'ḥdai' during the siege of 121
- Hārūqi Girnār and Jūnāgadh. His sarāi ■ well-known in Ahmadabad.
- 'Ālam Khān —Requests leave of absence from Daryā 335-337
- Lodi Khān due to apprehension: jashn: false fear on his part: Daryā Khān's anger on Latīf Khān—Latīf Khān's complaint and promises to seek revenge on Daryā Khān.

- Writes to Sulṭān Maḥmūd against Daryā Khān from Dhandhakō, his jagir. Sulṭān escapes to his jagir. 339-340
- Prepares to fight Daryā Khān. 341
- Battle near Dholkah. 341
- Defeats Fattūḥī who joins Daryā Khān. 342
- Is defeated and retires to Sayādrah ■ Sābar. 342
- Collects ■ army and appeals to the Sulṭān to join him. 342
- Is conferred the title of 'Amīr-u'l-umra' and ■ made 'Sipah Sālār' ■ 342
- Sends 'Imād-u'l-mulk to the Sulṭān to seek the proper burial of 'Alā-u'd-dīn Lodī. 346
- Decides not to visit the Sulṭān until Charjī is killed. 346
- His men kill Charjī. 347
- Imprisons Sulṭān Maḥmūd. ■ 347
- Tātār Khān's intrigues against him. 349
- Sulṭān Maḥmūd orders ■ house to be plundered : dies. 352
- Goes to Pithāpūr Mewān, meets Daryā Khān at Tiparah. 354
- Goes to Alp Khān at Anklesar, is received coldly meets 'Imād-u'l-mulk : complains, gets some expense money comes to Daryā Khān : plans to go to Sher Shāh.—their ■ is recommended to Sulṭān by Alp Khān and 'Imād-u'l- 359
- mulk-no avail. 356
- Goes to Sher Shāh. 356; 367

- Receives Málwa from Sher Sháh but returns to Gujarat in the reign of Sultán Ahmad received by Syed Mubá-rak reluctantly. 408
- Is given Champánir and Baroda by Syed Mubá-rak-marches against Ulúgh Khán without informing the Syed: is defeated-wants to kill I'timád Khán but could not-conspires against Syed Mubá-rak-marches to Kánkaria tank with other Gujaráti nobles. 409-411
- Is advised by Syed Mubá-rak to retire refuses-is defeated and flies to Champá-nir-is pursued and goes to the hilly region of Pál. 414
- Goes ■■■■ Khán Fúládi at Patan receives Karl-other nobles advise ■■ expel him-dies fighting with Ikhtiyár-u'l-mulk. 415
- 'Álam Khātūn, Babi —Daughter-in-law of Syed Mubá-rak and wife of Syed Miran-advised her father-in-law to uphold ■■ honour to the last. 400
- 'Álam Lodi, Sultán —Given the territories of Silhadi by Bahádur Sháh-was relative of Sikandar Lodi-Expelled from Kálpí by Humá'yún and joined Bahádur Sháh with 12,000 men. 408
- Is given charge of Songadh during Bahádur Sháh's retreat from Mándú. 311
- Is executed on Humá'yún's orders. 311
- 'Álam Sháh, Malik —Given the title of 'Qutb Khán' by Mahmúd Begda. 150
- 'Alá-u'd-dín Alp Khán Sanjar Sultán —Founded the fort of Karintha in 704, repaired by Ahmad Sháh. 32

- 'Alā-u'd-dīn ■ — Was the commandant of Sultānpūr for
 Suhrah, Malik Qutb u'd-dīn Shāh when it was attacked
 by Maḥmūd Khalījī—took evasive oath
 of allegiance to that Sultān. 69, 70
 —Rejoins Qutb-u'd-dīn and informs him
 of Maḥmūd Khalījī's plans. 77
 —His ■ 146
- 'Alā-u'd-dīn — Sultān of Delhi—responsible for the
 (Khalījī) spread of Islam in Gujarat. 42
- 'Alā-u'd-dīn — At ■ battle of Dholka. 345
- Lodi, Sultān
 —Killed at the instigation of Jarjī. 346
 —Brother of Sikandar Lodi—anger of
 'Ālam Khān at ■ indignity to which
 his dead body was exposed. 346
- 'Alā-u'l-Mulk bin—Fetched Maḥmūd Shāh Begda, (Fath
 Suhrah Khān) from the residence of Shāh
 'Ālam. ■
- Alḥādād, Shaikh — At Batwa. 366
- Al Ḥādīyah, — Entitled 'Hazabr-u'l-mulk' one of
 Malik Muzaḥfir Shāh's principal courtiers—
 secured a ■ due to Sultān's prayers. 210
- 'Alī — Confidante of the assassin of Sultān
 Sikandar—executed by the order of
 Sultān Babādur. 262
- 'Alī (The fourth — Mentioned in a couplet said to be
 Khalīfa) written by Maulānā Yahyā Muḥī. 37
- 'Alī Jamadar — One of the envoys of Hoshang Shāh
 who met Aḥmed Shāh at Dhār, and
 persuaded him ■ return. 51
- 'Alī, Khaṭīb — One of the order of Qutb-u'l-aqṭāb
 spiritual guide of Shaikh Sirāj. 206
- 'Alī Muttāqī — Of Batwa. 366

- 'Ali Sher —Son of Mu'iz-u'd-din Afghān—informed Bahādur Shāh of the assassination of Sikander Shāh. 252
- Alp Khān —See Hoshang Shāh.
- Alp Khān bin 'Alā-u'd-dīn Subrah —Household slave of Mahmūd Begda- rebels at Morāsah in 899—flies to Lūnā- wādā and takes refuge with Ghiyath- u'd-din Khalīj—goes to Sulṭānpūr—is forgiven ■■■ returns in 901. 246
- Alp Khān Khatrī —Sent to help 'Imād-u'l-mulk against Dakhānis at Patherī by Bahādur Shāh. 273
—Entrusted with the siege of a sector of the fort of Chittor, in 'Salārjang' text called Ulūgh Khān. 292
—Entrusted with territories in ■■■ (Ulūgh Khān) 289, 290
—On the fatal boat with Bahādur Shāh 321
- Alp Khān —One of the nobles who demanded leave of absence from Daryā Khān; 336
—Was with Mahmūd Shāh II in the battle of Dholkah with Daryā Khān; 341
—Joined 'Ālam Khān in the killing of Charāj Chirīmār. 347
—Was at Broach where 'Ālam Khān approached him at Anklesar: afraid of entertaining him—informs 'Imād-u'l-mulk—meets him—gives 'Ālam Khān expense money—see 'Ālam Khān. 354
—Receives Godbrah from Syed Mubārak. 409
- Amīn Beg Uzbek—A leader of the dissident Mughal force which left Shuhāb-u'd-dīn and joined Muzaḥfir Shāh. 459
—Not satisfied with the title given to him by Muzaḥfir Shāh. 461

Amin Chand Tānk, Rāi	—Sent by Qutb-u'd-din Shāh to Nāgor to help Shams Khān against Rāna Sanga.	83
Amin Khān Ghor	—Is not subdued by Wasir Khān.	457
	—Path Khān sent against; refuses settlement.	458
	—Defeats Mirzā Khān.	458
	—Entertains Muzaffar Shāh after his defeat and allots him Gondal.	466
	—Sends envoys to Khān-i-Khānān protesting his innocence.	467
Amin-u'l-Mulk	—One of the Amirs of Mahmūd Begda morid of Shaikh Sirāj-on being questioned brought the Sultān to the Shaikh.	196
Amin Nasan Fārūqī	—Sent by Bahādur Shāh against Farīdā—captures the city and plunders the city.	272
	—Sent to Rāisin to bring Sihadi to the Sultān—informs Sultān of his refusal.	281
	—Sends Abū Jīu Tānk to overtake the messenger bearing Bahādur Shāh's letter to Humāyūn.	304
	—Holds Ranathambhōr for Bahādur Shāh.	318
	—Was with the Sultān at Div—died with him—Ramḍān 3, 943.	322
Anka Khān	—Wakil of 'Imād-u'd-din, sent to Syed Muḥarak—is sent back by the Syed who agrees to his proposals.	413-414
Anwar, Mirzā	—In the battle of Nawānagar.	469
	—Sent to Jagat after Muzaffar Shāh.	472
	—Reaches Basīlāh.	472
	—Returns to Jūnāgh.	473

- Div, which was destroyed by the Portuguese—attached a chain between the island and the mainland and did not allow "Kīrangis" to touch the sea-coast of Gujarāt—remarks of Sikandar. 161
- Generosity at the table, lavishness of food. 162, 163
- Sent by Sulṭān Muzaṭṭar against Chittor Rana flees—story of his generosity. 163
- Followed Rana to Mandasore—Rajpūt attack during night—kills numerous horses which the Malik replaces; confuses the Rana. 164
- Three sons:—Ishāq entitled Changiz Khān, Tughlān and Ilyās. 164
- Died during the reign of Sulṭān Muzaṭṭar. 165
- 'Aylam, Malik —In Ahmad Shāh I's reign—entitled "Khudāwand Khān", built a mosque in 'Aylampura which he founded. 65
- Favour extended ■ him in the reign of Mahmūd Begda—eloquent and sharp tongued, unrivalled in archery and Polo—Introduced melon and fig from Vijaynagar into Gujarat—forgiven by Sulṭān many times, became a devotee in the later part of the reign. 166
- A'zam —One of the two Khurāsani brothers A'zam and Mu'azzam, in the court of Mahmūd Begda—built a mosque ■ Sarkhej and a tank—buried near it. 168
- A'zam bin Malik —Joined Bahādur Shāh as he turned to Yūsef bin Gujarāt. 257
- Luṭf-u'llah

- A'zam Humāyūn — Son-in-law of Sulṭān Muzaḥḥar II-ḥākim
 'Ādil Khān of Aṣṭr and Burhānpūr-came and paid
 respects to the Sulṭān at "Mūrḥmalī"
 the hunting ground of Sulṭān Muḥmūd
 Begda. 175
 —Is given leave to go to Aṣṭr and Burhān-
 pūr from Divlā during the Sulṭān's
 Malwa campaign. 192
- A'zam-Humāyūn — "Taghāi-Zāda (?) " of 'Ālam Khān :
 Tghāi appointed to stand watch over the
 Sulṭān for a day. 348
 —Is persuaded by Tātār Khān to absent
 himself while he manages to escape. 350, 351
 —Is killed in a fray with Syed Muḥṣarak,
 here he is referred to as "Taghāi-brother
 of 'Ālam Khān". 414
- A'zam Khān — Is given Baroda and Chāmpānir by
 Humāyūn Syed ~~Humāyūn~~ to be ~~ruled~~ by him and
 half ~~ruled~~ 'Ālam Khān. 409
- Azdar Khān — See Bādel, Azdar Khān.
 Bādel
- 'Abd-u'l-Mulk — Is given a force and sent to Morāsh to
 Abras prevent ~~himself~~ from joining Bahādur
 Khān by 'Imād-u'l-mulk. 456
 —Comes from the hilly tract of Pāl and
 joins Latīf Khān to rebel against
 Bahādur Shāh. 463
 —Ravages Sulṭānpūr in company with
 Muḥṣar Khān, Raja Bhīm of Pāl and
 Latīf Khān—is defeated ~~and~~ is compell-
 ed to fly while Latīf Khān is killed. 464
- 'Aziz-u'l-lah, — Father of Shaikh Rahmat-u'l-lah. 109
 Shaikh
- 'Aziz-u'l-Mulk — Title of Malik Ahmad. 39

'Azmat-ul-Jah, —Descendant of Minkidüm Jahāniyūn. 365
 Haqrat Syed

B

Baban Sabūri, —Holy man of Māngrol, his story. 322
 Shaikh

Badr-i-'ulā —One of the rebels in the beginning of
 the reign of Ashraf Shāh I. 39
 —Killed in Morān in 824 A. H. 20

Bahādur Gilāni —Reared by Khwāja Mahmūd (Gāwān)—
 after his execution by Muḥammad Shāh
 rebelled at Dābūt—during the trouble
 in Deccan during the minority of
 Mahmūd Bahmani, occupied fort and
 villages of Deccan—plundered Gujarat
 territory—demanded the daughter of
 Malik-ul-Tajjār who fled from Deccan
 and came to Khamḡayāt—refused—kills
 his wakil—creates trouble—Mahmūd
 Begda sends a force by land and water
 against him—but is killed before this
 by the Deccan army. 143-146

Behādur Khān —Son of Khulī Khān and grandson of
 Mahmūd Begda—stays with his grand
 father at Muḥammadabad—Mahmūd
 Begda's prayer and prophecy for him. 130

—Petitions his father for an equal jagir
 with Sikandar Khān in 931. 204

—Is refused—angered leaves for Dūngar-
 pur where he is welcomed by Rāwal
 Rāisingh—goes to Chittor where waited
 upon Rana Sāngā—from there to
 Mewāt—from there to Ibrāhīm Lodi
 on the eve of the battle of Pānīpat—is
 honoured—his conflict with the Mughals. 204

- His popularity with the people of Delhi and Ibrāhīm Lodi's jealousy—becomes aware and goes to Jaunpur—receives news of his father's death and ■■■ towards Gujarat. 205
- Muzaffar Shāh's remark at his departure and desire to call back. 205
- Favour of Shāh Shaikh Jiu towards Bahādur Khān and its results. 232
- Son of Muzaffar Shāh II and Lakshmi Dēi, 232
- His jāgir near Batwā and his relations with Syeds of Batwā—gaining of their favour and the discipleship—favour shown to him by Shaikh Jiu—his prophecy—the story of accidental bestowal. 233
- Conflict with Sikandar Khān—stays in Batwā and counts their favours. ■■■
- His mischiefs. 235
- Attempts of Sikandar Khān to kill—desires ■■■ fly—last meeting with Shāh Shaikh Jiu—his desire for Chittor. 236, 237
- Goes to Chāmpānir—leaves for Delhi in 931—then to Bānsbāla—then to Chittor. 237
- Goes to Mewāt and then to Delhi. 238
- Receives a call by the Amirs of Jaunpur—goes in that direction—is called by Khurram Khān on the death of Muzaffar Shāh—meets 'Alī Shīr who informs of Sikandar's assassination. 252, 253
- Another version (R. A. S. 252-6)—Leaves for Idar after his quarrel with Sikandar—comes to Chittor—comes to

Delhi at Pānīpat, conflict with Mughals, jealousy of Ibrāhīm and plot to raise Bahādur Shāh to throne—leaves Delhi—miracle of Ghāthi-u'l-Islām, entitled Shaikh Sharf-u'd-dīn in favour of. 254

—Encamped at the place of the above mentioned Shaikh—receives news of the assassination of Sikandar Shāh—search for. 255

—Miraculous receipt of message by 256

—Reaches Jālor—receives messengers. 257

—Reaches Dūngarpūr—message from Tāj Khān. 258

—Reaches Mekhrej or Mulmudnagar (Kapadwanj) nobles join—reaches Morān—Harasola—Singhargām—more nobles join; reaches Nahrūwāla. 259

Bahādur Shāh —Beginning of the reign. 260

—Declared Sulṭān Rumḍān 27, 932 261

—Reaches Ahīmadābad, receives nobles enters Kalūpūr—visits tombs. 262

—Holds a durbār—banquet, distributes a year's pay to the soldiers. 263

—Honours Tāj Khān and makes him a minister, honours other nobles—distributes titles of 'Id. 264, 265

—Goes to Maḥmūdābād—to Sīhoj where stays due to floods in Sīdhi—Stays two days at Nadiād—Leaves ■ Shawāl 11, Khānpūr—sends 'Imād-u'l-mulk and 'Aḍd-u'l-mulk to Baroda—other appointments. 266

—Crosses Mahendj—reaches Hālor—visits tomb of Sikandar Khān and sends Tāj Khān against 'Imād-u'l-mulk. 267

- Reaches Muḥammadābad (Chāmpānir) receives Khudāwand Khān—executes 'Imād-u'l-mulk and his accomplices; Shawwāl 13. 262
- Receives 'Add-u'l-mulk and other partisans of Latīf Khān. 263
- Severe famine—opens "langarkhānas" and other relief 263
- Ascends throne on Z'ill-qā'dir 14, 932, distributes khil'ats and one year's pay to the soldiers—titles to 150 men—Tāj Khān made wazīr. 263
- Sends Ghāzikhān against Latīf Khān. 264
- Proceeds to Nandurbar against Latīf Khān—who is captured; executes his partisans. 264
- Sends Tāj Khān against Rājasing of Pal. 265
- Proceeds to Khambhāt in 933 for hunting—receives Ilyās who informs of his brother's rebellion. 265, 266
- Proceeds towards Sorath—encamps at Mithlīlī—Kundī—Dhandhokā—Rānpūr—Jasdan—Islāq ■■■ to Rān on approach of. 266
- Arrives at Bānwāda, Dīv—stays ten days—comes to Mangrolē—to Chorwār—To Patan Dīv—Korniyār—sends army to Nawānagar or Dalwāra and goes to Dīv—receives Tūghān—stays for one month—makes arrangements for Sorath. 266
- Leaves for Aḥmadābad—passes Talājā and port Ghogliā—reaches Muḥammadābād. 267
- Receives Rānā Sāngā's son—stays at Aḥmadābad for three months—at

- Khambāyat for three days—back to Muḥammadābād—Nādot for hunting—receives the Rājā—leaves for Surat Rāider—Muḥammadābād—stays for one month. 268
- 934. goes to Div, Khambāyat—"World traveller"—the rapidity of his movements—goes to Ghoghā—goes to Div. 267
- To Khambāyat makes it "Iakhtgāh"—goes against Rāgad—Rājā of Dāngarpūr waits on—sends force against Zamīndars—returns to Ahmadābād—in Sh'abān—to Muḥammadābād. 268
- Went to Branch to see the construction to Khambāyat—to Div—Portuguese prisoners presented before—compels them to accept Islām—returns to Khambāyat—to Muḥammadābād. 268
- Receives representation and decides to help 'Imād-u'l-mulk Gāwelī. 269
- Leaves on Zī'l-hijjāh 14 and encamps at Hālol—reaches Baroda in Muharram 935—stays for one month—assembles his troops—resolves Ja'for Khān son of 'Imād-u'l-mulk Gāwelī. 269
- Reaches Nandurbūr—receives 'Imād-u'l-mulk and Muḥammad Khān—honours them. 269
- Reaches Kālnah—to Deogīr. reaches on Rabi II 2—his army—battle Nizām-u'l-mulk defeated—siege of Deulatābād—overtures for peace by Nizām-u'l-mulk—promises not fulfilled, fails to take the fort—comes to Bidar—receives

- envoys of Deccan Chiefs—makes peace between them and 'Imād-u'l-mulk and returns. 270, 271
- Returns to Muḥammadābād on the last day of Shā'bān 935—In Ramḍān leaves for Aḥmadābad—to Khambāyat—inspects new vessels constructed by his orders—on 'Id-u'l-Fitr—leaves for Muḥammadābād. 271
- Receives Jān Firūz expelled by the Mughals—receives Narsing Deo, nephew of Mān Shih of Gwālor in his service—also Prithviraj nephew of Rana Sāngā. 271
- Encamps at Dabhol—Dharoli—receives Muḥammad Khān Aslī—then 'Imād-u'l-mulk Gāwli—receives Bhar Jīu, ruler of Baglāna—marries his sister and honours him—reaches the frontier of Deccan, sends Bhar Jīu to Jāval—moves on to Aḥmadnagar. 272
- Forgives Barīd who accepts his overlordship. 273
- Proceeds towards Bīr—leaves 'Imād-u'l-mulk there and returns. 273
- Returns to his capital on the last day of Shā'bān 936; spends rains there. 273
- Leads army against Bāgād in 937 sends Aḥsāf Khān and Khudāwand Khān in advance—goes to Khambāyat and Dīv—his lavishness—entrusts it to Malik Tūghān—returns in Šāfar to Khambāyat—returns to Muḥammadābād—receives fugitive nobles flying from the Mughals—leaves for Bāgād

and joins army at Morāsa—at Sambal
Prithviraj of Dūngarpūr waits upon—
his son accepts Islam—to Bānswāda
for hunting—receives envoys of Ratan-
singh of Chittor—at Sambalā—entrusts
half Bāgad to the Muslim son of
Prithviraj.

275

—Envoys of Ratan Singh wait and com-
plain of the attack of Mahmūd Khalji—
Sikandar Khān and Bhūpat Rāj also
wait on, Jamād 1, 26, 937.—envoys of
Mahmūd Khalji desire an interview
for his master with—accepts if he comes
at Ghāt Karchi—receives Ratan Singh
and Salhadi—presents.

275

—Prepares to go to Sambalā to meet
Mahmūd Khalji—awaits but ■ dis-
appointed—negotiates with Chānd Khān.

276

—Reaches Dīpālpūr—is enraged at
Mahmūd Khalji—proceeds to Dilwārah
and thence to Nāleha—appoints officers
at to the siege of Mandū—encamps
Mahmūdāpūr on Rajab ■

277

—Conducts siege—Shah'bān 29—attacks on
side of Singār-Chittauri—conquers
Mandū on Shah'bān 9, 937.

278

—Appoints reliable officer to Mālwa—
entrusts Mahmūd to his officers to take
to Gujarat—appoints Malik Kālan as
"faujdār".

278

—938 Šafar—leaves for Burhānpūr—
receives Syed Shāh Tāhir as envoy of
Nizām-u'l-mulk—negotiations—bestows
the title of Shāh on Nizām-u'l-mulk—
gives Muhammad Shāh Astrī title of
Shāh.

281

- Sends Malik Amin Nagan to Raisin to bring Silhadi—receives report and angered—sends Ikhtiyār Khān towards Muhammadabad to prepare the army for march to Mālwa—leaves for Nālcha. 282
- Sends Bhūpat ■■■ to Silhadi—goes to Dipālpūr—receives report from Amin ■■■ advising capital punishment for Silhadi—leaves Nālcha for Dhār—Rabi' II, 20—receives Ikhtiyār Khān. ■■■
- Jamad II, 17—imprisons Silhadi—sends 'Imād-u'l-mulk against Silhadi—leaves for Ujjain—confers Āshū ■■■ Ḥabīb Khān and Ujjain on Daryā Khān. 282
- Reaches Sārangpur—gives it to Mallā Khān—proceeds to Bhilsa—restores Islam and ■■■■ temples—Jamad II, 17—goes towards Raisin. 283
- Jamad II, 18—encamps at a lake near Raisin—conducts siege. 283-284
- Receives petition from Silhadi to turn Muslim ■■■ evacuate the fort—permits talks between Silhadi and other Rajputs—sends Silhadi to Mandu. 285
- Appoints Muḥammad ■■■ Asrī and 'Imād-u'l-mulk against Rāna of Chittor—arrives by a forced march to join this force—receives envoys from Rāna—calls Ulugh Khān to pursue Rāna who fled 286
- Reaches Jūpūr, ■■■ to Raisin—leaves Muḥammad ■■■ and 'Imād-u'l-mulk at Parasra—reaches Raisin. 286
- Attempts to save Muslim women—calls Silhadi—sends him to the fort on Ram-dān 932. 287

- Gives Bhijja and Chanderi to 'Ālam Lodi. 288
- Gives the ornaments of the burnt women to Burhān-u'l-mulk Hambāni 289
- Orders Muḥammad Shāh to take Kākṛūn—goes to Gondwāna for hunting—captures the fort of Katūr and entrusts Alp Khān—also captures Islāmābād and Hoshangābād. 289
- Returns to Srangpūr—then to Agar and to Gadgion—captures it—sends 'Imād-u'l-mulk to Mandasore—goes to Mandū—in Z'it-qādū. 290
- Receives ■■■ of frangia—marches rapidly to Khambhāt—goes to Div—sends a large canon to capital—returns to Khambhāt—and then to Ahmadabad. 290
- Visits Datwa—goes to Muḥammadābād—marries daughter of Jām Pirū—goes towards Mandū—orders Muḥammad Shāh to proceed to Chittor—rejects the appeal of Rana's envoys—sends Tātār Khān to join in the siege of Chittor. 291
- Reaches Chittor from Mandū by a rapid march—labours personally in the siege—ravages land—receives message from Vikramajit's mother offering submission and the jewels captured from Maḥmūd-Khalji. 291-292
- Accepts offer—marches one kroḥ away—sends to besiege Ranathāmbhore and Ajmer—Ramḍān 5, leaves for Mandasore—sends army to Mandū by fast march. 293
- Sends Muḥammad Shāh Fārūqī (Asrī) against Nizam-u'l-mulk—follows him—

- joints at Bīr—is successful—honours the
 sons of Azdar Khān Badhel—Nizām-u'l-
 mulk surrenders and is given the title
 of Shāh and is restored, 294, 295
 —Returns towards Mandū—decides to go
 to Chittor—receives Muḥammad Zamān
 Mirza—becomes the cause of conflict
 between him and Humāyūn, 295, 296
 —Letters from Humāyūn to, 296-298
 —reply by 299, 300
 —An illiterate, dictates letter when intox-
 cated—when sober calls it back but too
 late, 303, 304
 —Appoints Rūmī Khān to wrest Chittor
 —promises him the fort, 305
 —Bonats of—reply by Qāḍī Jāyaldā 306
 —Anguished at defeat of Tāḍr Khān at
 Mughal hands—fall of Chittor—fails to
 hand Chittor to Rūmī Khān on minis-
 ter's advice—who plans the defeat of, 307
 —Asks Rūmī Khān for advice against
 Humāyūn—accepts his advice and is
 surrounded by Humāyūn—is blockaded;
 great scarcity, 307, 308
 —Rūmī Khān's betrayal of—becomes aware
 of and is disheartened—panic in the
 army—general flight, 308
 —Flees secretly to Mandū, either on
 Raddān 20 or Shawwāl 22, 941; aban-
 doned army routed, 309
 —Humāyūn comment of his equip-
 page of, 309, 310
 —Is besieged in Mandū—gates opened by
 Bhūpat Rāi and is compelled to flee to
 Gujarat—appoints 'Alām Khān to
 Mandū, 311

- Menjhu Kallwant's devotion to—
escapes to. 312
- Comes to Chāmpānir—leaves Ikhtiyār
Khān and Narsing Deo there and goes
■ Sorath via Khambāyat and Div-
Malik Amin Nasan and others of Ajmer,
Chittor and Ranathambhore appeal to,
for permission to attack Nāsir Mirza—
refuses—comes to Patan—goes to Ahma-
dabad—pursues Yādgar Nāsir Mirza to
Muhammādad—defeats Mughals, 316, 317
- Pursues Mughals to the border—comes
to Chāmpānir (after Humāyūn's return) 319
- returns victorious to Ahmadabad 319
- Anxious to oust Portuguese from Div;
entry of Portuguese by deceitful means
in Div and the martyrdom of the
Sulṭān. 320
- Portuguese protestations of friendship
during his earlier stay—allows them to
build a wall in Div to protect their
merchandise. 320
- Goes to Khambāyat—goes to Div—
frangis warned of, 320, 321
- sends envoy to Portuguese captain to
fetch him by means fair ■ foul—
reveals plot to Captain. 321
- Resolves to go himself—takes compa-
nions—forbids arms—is suspicious. 321
- Is attacked—was very near the boat
when killed on Ramḡān 3, 323.
- Ascended throne at the ■ of 20 and
reigned for eleven years died at the age
of thirty-one. 323
- Story of Shāh Baban and ■ told by
Qādi Maḥmūd of Māngrol. 323

- Had killed all his relatives except
Maḥmūd Khān—his fondness for. 326
- Bahādur Syed, —Attacked and defeated Muzaḥfir Shāh 467
- Bahā-u'd-dīn, —See Hājī Bahā-u'd-dīn.
- Hājī
- Bahā-u'l-mulk —Kills Ādam Salāhdar without cause and
bin Utūgh Khān, fees—870 A.H. 113
- 'urf 'Ala-u'd-dīn
bin Subrāb
- Bahā-u'l-mulk —See Utūgh Khān . 259
- Bahā-u'd-dīn, —Given the title of 'Ikhtiyār-u'l-mulk by
Malik Maḥmūd Begda. ■
- Bahā-u'l-mulk, —Sub'tile 'Imād-u'l-mulk ' appointed by
Malik Maḥmūd Begda to Sankheda—Bahādur-
pur. 116
- Bahī bin Nāik—Musician ■ Daryā Khān's household.
- Bahūl Lodi —His son Sikandar Lodi—a contemporary
of Maḥmūd Begda. 102
- Bahrām Gūr —Celebrated hunter—Firūz Tughluq was
next to him in fondness for hunting. 6
- Bahrām Khān —Wakil (manager) of 'Imād-u'l-mulk
Habshi close acquaintance of Miyan Manjūh
Sikandar's father. 434
- Bāi Jhāo —See Jhāo, Bāi.
- Bairām, Malik bin—Was ■ guard when 'Imād-u'l-mulk
Ma'sud assassinated Sikandar Shāh 242
- Balban, Ghiyāth—Sultān of Delhi—case of his grandson
u'd-dīn Kaiqubād supplanting ■ father Bughrā
Khān, quoted by Sikandar's father in
his arguments with Muḥarrak Shāh of
Khāndesh. 393
- Barid Bīdri —Commander of Bidar—fights 'Imād-u'l-
mulk of Gāwel in Berar. 268

- With other Deccani nobles, sends envoys to Bahādur Shāh and makes peace with 'Imād-u'l-mulk. 272
- Proceeds against Asir and Burhānpur is defeated—gives 'Imād-u'l-mulk daughter who begs Bahādur Shāh's forgiveness, accept his overlordship. 273
- With Nizām-u'l-mulk fights against Muḥammad Shāh who writes to Bahādur Shāh who comes to his aid—large number of Deccanis are killed—is defeated. 294
- Bayazid Afghān** —Flies from the prison of Agrā with Muḥammad Zamīn Mirzā and joins Bahādur Shāh. 295.
- Bayazid Bustāmī** — 306
- Bāz Bahādur Afghān** —Afghān ruler of Malwa, driven from there by Akbar's forces—joins Changiz Khān. 436
- Is sent against Khambāyat with other nobles to quell the rebellion of Muḥammad Husain Mirzā. 455, 456
- Bibī Mughli** —See Mughli, Bibī.
- Bibī Turkī** —See Turkī, Bibī.
- Bijli Khān, Khwājā** —An army commander of Changiz Khān— assembles troops by giving false impressions that his forces are those of Ulugh Khān. 435
- Is described as a eunuch slave of Changiz Khān's mother—reared by Changiz Khān's father—betrays Changiz Khān. 441
- Bikah** —One of the nobles of Aḥmad Shāh who was defeated by the rebels. 30

- Bikamjit** —Son of Rana Sanga—sent to Bahādur (Vikramjit) Shāh who receives him at Muḥammad (Ahmedabad in Hyd. text). 267
- Bilal** —Wazir of Rāo [redacted] of Gīrnār and Jānāgadh—advises to abandon Jānāgadh and take shelter in Gīrnār—advice accepted. 121
- Bīram, Malik** —Son of Malik Maḥmūd—was on guard at the time 'Ināḍ-u'l-mulk entered to [redacted] Sikandar Shāh. 242
- Bhān** —Father of Rāja Bhīm who defeated 'Ain-u'l-mulk in the reign of Muzaḥfir Shāh II. 178
- Bhandiri, Husām**—See Husām-u'l-mulk, Bhandiri, -u'l-mulk
- Bhāra** —The ruler of Bhuj—shelters but later surrenders Muzaḥfir Shāh to the Mughal. 473
- Bhārmal** —Son of Rāja Bhīm of Idar, driven from Idar by Rāomai, nephew of Rāja Bhīm with the help of Rana Sanga of Chittor—Muzaḥfir Shāh proceeds to help him and comes to Ahmedabad. 181
- Bāhya Mandan** —Fought with Muzaḥfir Shāh. 467
- Bhikan Jū** —Ordered to be killed by Muḥammad Shāh II on the advice of Chirji Chir-mār. 346
- Bhikan, Shāh** —Tomb at—the site of battle between Muzaḥfir Shāh and Kibān-i-khānān. 464
- Bhīm** —Raja of Idar who defeated 'Ain-u'l-mulk "muḥṭai" of Patan sent against him. 178
—Died during the reign of Muzaḥfir Shāh II. 818

- Bhīm bin Sūgar** —Raja of Jagat and bait Sankhedar attacked and defeated by Mahmūd Begdā brought to Muṣṭafābād—handed over to Muṣṭā Mahmūd (whom he had robbed and who had carried complaints to the Sulṭān)—is sent to Ahmedabad; is cut to pieces and pieces exhibited in gates of Ahmedabad. 130, 131
- Bhīm Karan** { One of the lieutenants of Medini Rāi sent to guard Mandu against Muzaffar Shāh II. 185
- Bhīm Rājā** —Raja of Pāl—joined Laffī Khān and raided Sulṭānpūr; killed in battle. 264
- Bhūpat Rāi bin Sīhādī** —Came to Ujjain on Janād 27, to pay homage to Bahādur Shāh. 275
—is allowed to bring his father to Bahādur Shāh. 282
—placed in charge of a section of the besieging fort during the siege of Chittor. 292
—opens the gates of the fort of Mandu to Humāyūn at the instigation of Rōmī Khān. 311
- Bhūwā Luhānī** —Wazir of Sikandar Lodī. 102
- Buddha, Ḥadrat** —One of the most influential Syeds of Shāh ibn Batwa—failed to congratulate Sikandar Shāh Shāikh Shāh on his accession—unpleasant relation with Sikandar—his altercation and its consequences. 250
- Budhan** { One of the generals of Medini Rāi sent to guard Mandu against Muzaffar Shāh II. 185
—Escapes to Medini Rāi after the fall of Mandu—died immediately after as a result of the shock. 192

- Bukhārī, Haḍrat—**Was instrumental in winning the day for
Syed Bahādur Shāh at Muḥammadābād—his
 exemplary bravery. 319
- Burhān** —Assassin of Sikandar Shāh—serves
 poison to him in an intoxicating drink
 and kills him subsequently with dagger
 strokes. 373
 —Son of Pyārā a low born muḥ chief of
 stable and Mīr-Ākḥur: his son (Burhān)
 found favour with Sulṭān Sikandar
 whose unnatural relations [] him. 374
 —Asīdai Khan's remark about him—his
 evil habits—Sikandar Shāh's prohibi-
 tion—is enough—Sulṭān's threat. 375
 —Account of his crime, Rabi I, 15. 376-377
 —Summons Asīdai Khan—his appeal. 378-379
 —Assumes royalty—tumult [] city—killed
 by Shīrwān Khān. 380-383
- Burhān, Malik** —Entitled Mansūr Khān in the reign of
 Muzaffar Shāh II. 373
- Burhān-u'd-dīn** —Cominendant of Chittor for Bahādur
Bambāni, Shāh—came to Patan to join Bahādur
Malik Shāh—against Mughal attack. 318
- Burhān-'ud-dīn,** —Descendant and successor of Makhdūm-
Qutb-l-'Ālam i-Jahāniyān—Qutb-u'd-dīn Shāh's visit
 to him when Maḥmūd Khālji invaded
 Gujarat—sends his son Shāh to Shaikh
 Kamāl—Its story (see Shāh 'Ālam), 71-72
- Burhān-u'd-dīn,** —Entitled " Haḍrat Qutb-u'l-'Ālam :
Syed Burhān u'l-Haq " saint of Ahmad Shāh's
 reign. 56
- Burhān-u'l-Mulk** —Title of " Chānd bin Ismā'il "—earns
 the anger of Shāhān entitled 'Imād-u'l-
 mulk which leads to his downfall, 96

—One of the rebels in the beginning of Muḥammad Begdā's reign—caught and as was too bulky to escape—ordered to be thrown under an elephant. 96

Burhān-u'-Mulk, —Noble of Bahādur Shāh who received
Bambāni the ornaments of the [redacted] consumed
in the juhār at Chittor: [redacted] tutor
for initiating Sillhadi into Islām 288
—Sent with Muḥammad Khān to conquer
Ranathambhore. 293
—Joined 'Ālam Khān in the plan to kill
Chirji Chirminār. 346-347

C

Champak bin —Son of the Raja of Chāmpānī (Ganga-
Gangādās) created trouble in Baroda and
Dabhol during the reign of Muḥammad
Begdā—approached the Sultān of
Malwa. 125

Chānd Bhandari —Given title "Ḥaḍrat Khān" by Bahā-
dur Shāh. 260

Chānd Khān bin—Son of Sultān Muzaḥfir
Sultān Muzaḥfir 232

Changiz Khān —Famous Mongol conqueror—like his
army the army of Muḥammad Begdā was
never defeated. 104

Changiz Khān bin—Noble at the time of Ahmad Shāh II
'Imād-u'l-mulk follows Mubārak Shāh across the
Narmada. 414, 425

—comes to Muḥammadābād when [redacted]
monied by his father. 425

—goes against Surat and calls Portuguese
to his help against Khudāwand Khān—
kills him and occupies Surat—proceeds
to Baroda and defeats Jhujbār Khān
and Uḡgh Khān. 427

- Summoned by I'timād Khān—both proceed against Mūsā Khān—quarrel with Ulugh Khān—conspires against I'timād Khān—both return to Ahmadabad, returns to his jāgir. 433
- Deceives Mirza Ibrahim Husain and Mirza Muhammad Husain who fled from Delhi, at Surat. 434
- Quarrels with I'timād Khān—conspires with Sher Khān against I'timād Khān; comes to Syed Mirza at Broach—fights with I'timād Khān and defeats him ■ the bank of river Khari some distance from Ahmadabad—but is defeated by Syed Hamid—flees to Muhammadābad. 434, 435

- ■ ■ Chirmār —Bird catcher who obtained the title of Muhsin Khān by ■ favour of Mahmūd Shāh II—charged by him to go to Jānagadh and on return to 'Ālam Khān at Dhanduka—is welcomed and arranges for Sultān's escape. 340
- Abuses Amirs under influence of drink who hate him—advises Sultān to kill 'Alā-u'd-dīn and Shajā's Khān; former killed. 345, 346
- Asks 'Ālam Khān to explain ■s return—smiles mischievously and threatens him—altercations—plan of Amirs and oath of amirs to kill him—Mahmūd Shāh asked to surrender him—refuses—warned not to attend the darhār but attends—and stands behind the Sultān—'Ālam Khān excited and signals his ■ to kill him—is attacked tries to slip under the

Sultān's throne but is dragged out by hair; cut to pieces—Sultān tries to stab himself but is saved and falls into the amir's hands.

346, 347

—Put at his expense by Amin Nasan. 348

Charkas Khān
Rūmī

—In Baroda besieged by Muzaffar Shāh

III—sends message to him

463

—Corresponds with Muzaffar Shāh as he attends to the batteries of Bharuch.

463

—Goes over to him—fights against Naurang Khān in his attack on Bharuch.

463

—Captured and killed.

466

D

Dalpat, Rājā

—Raja of Idar who came to pay homage to Bahādur Shāh at Ghāt Kurehi.

273

Daryā Khān

—Amir of Muḥammad Begdā—built the "Gumbad-i-Kalān" at Ahmedabad biggest in Gujarat.

351

—Founded Daryāpūr.

266

Darya Khān

—Title given to Shams-u'l-mulk by Bahādur Shāh.

260

Daryā Khān

—original name Husain—originally Amir of Malwa—Wakil of Sultān Mahmūd Khulji comes to Bahādur Shāh informing him ■ his master to meet him.

275

—Given Ujjain by Bahādur Shāh.

282

—Given the title of "Najlis-i-girāmi" (ornament of assembly) by Mahmūd II.

329

—Gets Ikhtiyār Khān hanged though innocent.

330

—Intrigues against 'Imād-u'l-mulk—takes Sultān out and orders 'Imād-u'l-mulk to his jāgir—who goes ■ his jāgir at Jhūḍwār—defeats him at Pātri near Vīrangām—'Imād-u'l-mulk is defeated

- and flees to Burhānpūr—takes Sultān to Burhānpūr and asks Mubārak to surrender 'Imād-u'l-mulk—is refused—battle—defeats Mubārak Shāh at Dangari and compells him to take refuge in Dangari. 332
- Sole ruler in Gujarat—His beneficent rule in Gujarat—date of his rule " (Khush-hā) ", 332, 333
- Man of pleasure—account of his musick and dances. 333, 334
- Sultān's attitude of indifference—story of woman Daryā Khān sent to Sultān. 334, 335
- Suspicious entertained by 'Ālam Khān Lodi and others—Summons them to join a party when they ask for leave—dishonours Latīf-u'l-mulk, cause of break with 'Ālam Khān Lodi. 335, 337
- Asks Qādir Shāh of Malwa to surrender 'Imād-u'l-mulk—is refused—prepares for march on Malwa—army assembles at Kānkariā tank. 337, 338
- Insults the Sultān during a night party—Mahmūd Shāh's displeasure—his flight to 'Ālam Khān. 339, 340
- Receives news of this flight—consults Fatuji his adviser—enthrones Ahmad Khān as Sultān Muzaḥhar and proceeds against 'Ālam Khān. 341
- defeats 'Ālam Khān and returns to Dholkati—his troops desert him—returns to Ahmedabad—refused admission by its people—breaks into the city by Virampūr " khārki " 342, 343

- Sends women and children to Champā-
nir as was afraid of people of Ahmadā-
bad and goes to Burhānpūr in 950 A.H. 343
- Mahmūd Shāh occupies city and seizes
his treasures, 344
- 'Alam Khān writes to, after his fall,
from Pithapūr expressing regret and
asking to join him, was in Deccan, poor
and subsisting by selling valuables—joins
'Alam Khān at Tiparā, consultation;
sends 'Alam Khān to Alp Khān at
Anklesar. 354
- 'Imād-u'l-mulk returns to, with some
money—discloses plan to discredit these
nobles—Alp Khān writes about him to
Sulṭān. 355
- Sulṭān sends out against him, stationed
at Chāmpānir. 357
- Syad Mubārak is appointed against. 360
- Flies to Shēr Shāh Afghān Sūr, Badakh-
sh-Delhi. 361
- Daryā Khān —Agent of 'Imād Khān—ordered to
Hābahi expel 'Alam Khān from Kadī. 415
- Daryā Khān —Killed in the battle near Ahmadabad. 457
- Da'ūd, Sulṭān —Son of Ahmad Shāh—raised to the
throne on Rajab 23, 863, favours
worthless men and gives them titles—is
dethroned after having reigned for
twenty seven days—returns to a khān-
qāh and dies. 92 to 94
- Daulet Khān —Son of Amīn Khān Ghori—joins the
Ghori Jām. 468

- Attacks the Mughal army in the battle of Nawānagar. 470
 —Flees to Jūnāgadh, killed there. 471, 472
- Daulat, Syed —Follower of Kalyān Rāo—possesses himself of Khambāyat and is given the title of "Rustam Khān" by Muzaffar Shāh. 462
 —Joins Muzaffar Shāh at Nadiād. 462
- Dāwar-u'l-mulk —Confederate of 'Imād-u'l-mulk in the assassination of Sikandar Shāh—joins Bahādur Shāh after his arrival 249, 250
 —His guilt represented to Bahādur Shāh—ordered to be beheaded after inquiry in 932 264
- Dāwar-u'l-mulk, —Original name 'Ahd-u'l-Latif—father's name Malik Mahmūd Qureshi—Amin of Mahmūd Begda—becomes a saint—leaves city—at jagir coveted by the Sultān's son-in-law—plans his assassination—assassin caught—forgives him—other stories. 157-161
 —Killed by a garshinah. 161
- Dillawar Khān —General of Qutb-u'd-din Shāh—commanded the right wing during the battle of Kapadwanj. 78
 Sultān
- Diā Rāo {—"Patar"—dancer in Daryā Khān's household. 334
- Div-Sultān —Killed by Syed Hāmid's arrows in the battle of Mirāl. 451
- Dūngarsī —Wazir of Rāwal Pātai imprisoned during the fall of Chāmpānir—refused to embrace Islām and is ordered to death—kills Shekhan a favourite of the Sultān and is himself killed. 136

- Dūngarāī —Wazīr of Ratansi, Raja of Chittor—
waited on Bahādur Shāh near Morasa. 274

P

- Parīd bin —Given the title of his father on the eve
'Imad-u'l-mulk of battle with Hoshang Shāh of Malwa
—proceeded to battle after his toilet
and was instrumental in winning the
day for his master. 48-49
- Parīd, Shaikh —Entitled Muzaffar Khān (Hyd.)
Mamraz Khān—killed in the battle of
Patan. 454
- Parīd Sulṭānī —General of Aḥmad Shāh who [redacted] to
help when Hoshang Shāh of Malwa
made a night attack on [redacted] army. 54-55
- Parīd-u'd-dīn, —Long quotation in verses from. 248-249
'Attār, Shaikh
- Parīd-u'd-dīn, —Grand father of Shaikh Rukh-u'd-dīn
- Ganj-Shakar the spiritual mentor of Aḥmad Shāh I. 60
- Paṭh Khān —Son-in-law of Muzaffar Shāh II—son of
the ruler of Sind and husband of Rājī
'Āyubā. 232
- Refused to acknowledge Naṣir Khān,
the youngest son of Muzaffar Shāh,
placed by 'Imad-u'l-mulk on the throne
after the assassination of Sikandar Shāh
(referred here as Paṭh Khān Badshāh). 244
- Paṭh Khān —Receives jagir from Maḥmūd Shāh II
Balich placed Shāh Jū Aḥmad Shāh on
throne and raised disturbance—en-
camps at Rāprah, four krohs from
Dholkāl—abandons him and goes over
to I'timād Khān—receives Rādharpūr
Sami, Munjpur from him. 407

- Summoned from Rādhampur by I'timād Khān—defeated Mūsā Khān and Sher Khān at Rādhampur. 425-426
- Fath Khān Sarzān —Amir of Mahmūd Khālji who had joined Bahādur Shāh—advises him to besiege Mandu. 276
- Fath Khān Shirwān —A general of Amin Khān Ghori who joins Shahāb-u'd-dīn Ahmad Khān—is sent against Jānagadh—captures the fort but dies of illness. 457
- Fath-u'l-mulk bin Tawak-u'l-mulk —Given the title of 'Imād-u'l-mulk by Bahādur Shāh after the execution of 'Imād-u'l-mulk, the assassin of Sikandar Shāh. 262
- Fattdji —Entitled "Mubāriz Khān"—confidante of Daryā Khān—had advised him to blind Mahmūd II but after his flight counsels him to raise another on the throne. 340
- Commands Daryā Khān's army against 'Alam Khān near Dholkabh—his bravery is defeated and returns to Daryā Khān and again attacks the Sultān. 341-342
- Is sent by Chāmpānir by Daryā Khān with his treasure. 343
- Is compelled to surrender fort to Mahmūd Shāh—his bravery—confined in the fort of Surat. 345
- Firdausi —Quotation from, quoted by Sa'adī, repeated. 73
- Firūz, Bahman, Shāh —835—ruler of Deccan—defeated by the infidels of Bijānagar—is aided by Ahmad Shāh who an army—but dies—son of Ahmad Bahmani—ascends the throne. 59

Firūz Khān Ibn —Ruler of Nāgor—dies in 855 A.H.

Shams Khān

82

Dandānī

- Pirūz Shāh** —Cousin of Muhammad Tughluq—fond of hunting—come to Thanesar ■ a hunt—entertained by Sadhu and Sadhārān—married their sister—goes back to Delhi. 6-9
- Believed in ■ ■ ■ ■ ■ Jahāniyān. 10
- Ascended the throne in 749 A.H. ■
- Hands over government to his son Muhammad Khān 12 in
- Dies in 790 A.H. 12

G

Gadhī, Malik —Sent by Qutb-u'd-dīn to relieve Nāgor. 83

Genesh Rāo —Brother of Madhī Rāo, was with Bahādur Shāh ■ the fatal visit to the Portuguese. 321

Gangdās —Ruler of Chāmpānī—father of Champak 125

Gaur, Bahram —See Bahram Gaur.

Ghāzi Khān —Killed during the attack of Rānā Sāngā on Ahmadabad. 197

Ghāzi Khān bin —Joins Naṣir Khān of Khāndesh in Hoshang Shāh besieging Thalnir. 47

—Besieges Nandurbār—Flies to Malwa. 48

Ghazanafar Khān—One of the dissident Mughals who left Shahāb-u'd-dīn to join Muzaṣṣar Shāh 459

—Is confirmed in his original title by Muzaṣṣar Shāh. 461

Ghiyāth-u'd-dīn — 299

Ghiyāth-u'd-dīn, —Learned ■ of Bharuch in the time Miyan of Maḥmūd Shāh II 368.

- Ghiyāth-u'd-dīn — Son of Fath Khān bin Sulṭān Firūz—
 Tughluq Shāh ascends throne in 790—reigns for six
 months and eighteen days. 12
- Ghiyāth-u'd-dīn, —Son of Maḥmūd Khalji, ruler of Malwa,
 Sulṭān contemporary of Maḥmūd Begda. 102
 —Succeeds Maḥmūd Khalji in 873. ■
 —Receives an envoy from Rāwal Pathā of
 Chāmpānir—marches to his aid and
 camps at Nālcā ■ collect his forces, 135, 136
 —Retreats on pretext of the advice of
 'ulamā who counselled against such
 stop. 136
 —Refuses to entertain Alp Khān, a rebel
 from Morān ■ Gujarat. 146
 —Killed by his son Naṣir-u'd-dīn ■ 906. 147
 —His "khā-khāna" at Dhār visited by
 Muzaffar Shāh II 179
 —Anecdotes of his luxurious bath. 190
- Gopi, Mullik { —A Brahmin and a wazir of Muzaffar
 Shāh II—interceded for Raja Bhīm of
 Idar. 178, 179
 —One of the two chief administrators
 under Muzaffar Shāh II—his influence
 due to his support for the accession of
 the Sulṭān after the death of Maḥmūd
 Begda—Sulṭān overlooked faults of;
 man of pleasures—a Tank, Aḥmad Khān
 killed in ■ of his pleasure parties—
 reported to the Sulṭān—ordered his
 house to be plundered. 226
 —His remark to the Sulṭān—is ordered
 to be killed. 227

- Gūjar Khān** —In the battle of Nawānagar— 469
 —Sent to Jōnagadh. 471
 —Sent to Jagat in pursuit of Muzaffar Shah. 472
 —Reaches Buslah. 472
- Habīb Khān bin Ahmad Shāh** —Uncle of Mahmūd Shāh Begda—whom disaffected nobles desired to raise to the throne. 97
- Habīb Khān** —Malwa noble who flees to Muzaffar Shāh II due to Medini Rāi, 181
 —Is given his old jagir Ashtah by Bahādur Shāh (is referred here as "Māndawālī") 272
- Habīb Khān** —One of Mahmūd Khān's distinguished nobles—contests Bahādur Shāh's ascent on Mandu but is compelled to fly. 278
- Habīb Khān** —See I'tihār-u'l-Mulk.
- Habīb-u'l-Mulk Muntafi** —Father of the insurgents against Ahmad Shāh I. 30
- ■ ■, Bahārān Khān** —See Bahārān Khān Habshī.
- Hāz Muḥammad**—Descendant of Makhdūm Jahāniyān. 365
- Hājī Bahā-u'd-dīn** —A noble of Mahmūd Begda—founded Hajipur—outside the northern ramparts of Ahmedabad and constructed a big mosque. 166
- Hājī Khān** —Called I'timād Khān from Patan— 425
 —Given ■ Purgana of Kadl. 426
- Hājī Khān Afghan** —Prominent Amir of Islām Shāh fled from Delhi after it was captured by Humāyūn. 417
 —Intercepted by the Rana of Chittor—who demanded an elephant, gold and his women—refuses—and fights—defeats the Rāna and comes to Gujrat 418

- Tīmād Khān afraid of his joining Syed Mubārak. 418
- Tried to make peace between Tīmād Khān and the Fāulādīs—fails 430
- Stands grounds for Tīmād Khān but turns back—Rānā's regret. 431
- Joins Fāulādīs as his jagir resumed by Tīmād Khān—is welcomed by them. 431
- Ilīfī Malik** —One of the amirs of Mahmūd Begda—guards the Sultān from the rebellion of Kabir-ud-din and others. 97
- Is given the title of 'Adī-ud-daulah and is made 'Arīf-i-Mamulik. 99
- executed by the order of the Sultān for producing a wrong person as the culprit. 113, 114
- Halīm A'zam Khān, Malik** —Accompanied Qutb-ud-din Shāh in the battle of Kajwadwan against Mahmūd Khalīj of Mālwa. 78
- Halī** —A remarkable gardener of Muḥimūd Begda—built a garden as good as the one built by a foreigner—known as Hālī. 139, 140
- Hamī karām** —One of the lieutenants of Medini Rāi who fled to him when Muzaḥfir Shāh conquered Mandā—is killed at Kākra during Mahmūd Shāh's attack 192
- Hamūd, Qāqī** —Uncle of Qāqī Mahmūd and his teacher learned from Shāh 'Alam. 307
- Hamīd-ud-din Nāgori, Shaikh** —A Shaikh follower of Mullā Kabīr. 152
- Hāmīd Syed** —Grandson of Syed Mubārak aged 12 years. 419

- Favour of Syed Mubarak for. 421
- Son of Syed Miran—in the battle against Changiz Khān—fights for It'imād Khān—defeats Changiz Khān. 434
- Sends Miyūn Manjū to congratulate Ulugh Khān Habsli. 435
- Advises Ikhtiyār-u'l-mulk to fight Bijl Khān. 436
- Is conducted to Ahmedabad from Dholka by Changiz Khān. 438
- Is sent to It'imād Khān by Changiz Khān, is kept in doubt about his intentions. 439, 440
- Joins Sher Khān after the death of his father Syed Miran. 445
- Conflict with Mirza Ibrahim Husain 447, 448
- Receives as jagir, Dholka, Khānpūr and Basahi from Akbar, as before. 455
- In the siege of Khamkhāyat against Mirza Muhammad Husain. 455, 456
- Is taken to Agra by Akbar. 457
- Ham-Zamān —Agent of Mirza Ibrahim Husain holding Surat against Akbar—shuts himself in the fort and fights. 454
- surrenders and joins Akbar. 455
- Hamzah Rūmī —Father and follower of Syed Mubarak—joined Changiz Khān—informed Sikan-dar's father that his army forcing them was that of Bijl Khān, then an enemy. 435
- Hāns Bāt —Wife of Muhammad Shāh II and step-mother of Mahmūd Begdā, who brought up Muzaffar Shāh II. 170

Har Bāi	—Mahmūd Begda's queen and mother of Muzaffar Shāh, daughter of Rajput Chief Nuk-Rana—died after fourth or fifth day after her son's birth. 169. 170
Har Chand	—Father of Sadhūran. 4
Hasan, Hadrat Shalkh	— 367
Hasan Khān	—Title given to Malik Shir Nuzrat-n'l-mulk by Bahādur Shāh. 259
Hasan Khān Dakhini	—Given charge of Deccani troops by Muḥammad Shāh II. 363
	—Important and did not join any party—was sent agents to by I'timād Khān when he neared Baroda—came to Syed Mubārak's camp—Nayir-u'l-mulk also sent Atal Khān ■ him—joins Syed before their messenger reaches him. 398
	—Helps Ikhtiyār-u'l-mulk in settling Shāhshūja on throne. 405
	—Writes to I'timād Khān inciting him against Syed Mubārak (in R. A. S. text Ikhtiyār-u'l-mulk) 406
	—Killed in the battle against Syed Mubārak. 407
Hasan Khān Mewāti	—Ruler of Mewāt offers to help Bahādur Shāh. 204
Hasan Muḥammad	—The only soldier killed in Tāj Khān's campaign in the "Pāl" region during the reign of Bahādur Shāh. 265
Hasan Rāwat	—Killed in the battle of Ahmednagar. 197
Hashim, Syed	—Sent by Syed Mubārak to Mubārak Shāh after the conclusion of peace between them. 397

- Killed in the battle with Nāsir-u'l-mulk,
he was nephew of Syed Mubārak, 399
- Hindāl Mirzā —Sent to Kālpī against Sultān 'Ālam who
■ defeated at Bikāmpūr (Kālāpūr) 289
- Hisām-u'd-din —Had half of Burchānpūr—writes to 'Ālam
Mughal, Malik Khān but raises 'Ālam Khān Khānzādah
to the throne when he finds Mahmūd
Begda marching against him—avoids
engagement and waits ■ Mahmūd
Begda. 148
- Is given village Dhanura in Sarkār of
Nandurbar. 149
- Hizabr Khān —Title given to " Chānd Bhanderi " by
Bahādur Shāh. 250
- Hizabr-u'l-Mulk —See Al-hadiyah, Malik.
- Humāyūn Khān —Eldest son of Muḥammad Shāh Tughluq
III—ascended the throne on Rabi'ī, 796.
as 'Āli-u'd-din Shāh—died on Jamād
I, 5. 796 after a reign of month and
sixteen days. 16
- Humāyūn Shāh —Nizām Shāh III son of ruler of Dakkhin
sends letter to Mahmūd Shāh Begda 111
- Humāyūn Pād- —Expels Sultān 'Ālam Lodi from Kālpī 288
shāh Jannat
Ashiyānī —Correspondence with, by Bahādur Shāh
303-305
- Marches from Agra to Gwāllor—awaits
the fall of Chittor, not desiring to attack
while a Muslim prince was engaged in
curbing infidels. 305
- Despatch of Tātār Khān by Bahādur—
movements by. 305
- Receives letters from Rūmī Khān. 307
- Leaves Gwāllor for Chittor. 307

- Rārai Khān advises Bahādur Shāh how to fight against—receives letter from Rūmi Khān—surrounds Bahādur Shāh—another letter from Rūmi Khān—receives Rūmi Khān. 308
- Attacks Bahādur Shāh's camp. 309
- Is astounded at the magnificence of Bahādur Shāh's camp. 309
- Account which Sikandar learnt from his father, Librarian to Humāyūn—story of the 'talking parrot'. 310
- Surrounds Mandu. 311
- Orders a general massacre. 311
- His partiality to Munjū the musician—rescinds the order. 312
- His remark when Munjū fled to join Bahādur Shāh. 313
- Besieges Chāmpānir. 313
- Captures the fort—account of its seizure in 942. 314
- His conversation with Ikhtiyār Khān. 315
- Discourse by Mullā in his court. 316
- Arrival in Khambāyat—to Ahmedabad—visits Hatwā. 317
- Leaves Ahmedabad on hearing of the activities of Sher Shāh Afghān—leaves Mirza 'Askari (Hindal in two Mss.) 318
- Receives the news of Bahādur Shāh's death and 'Imād-u'l-mulk's power—his remarks. 324-25
- His conflict with Hāji Khān (which preceded his arrival in Gujarat). 416
- Husām-u'l-mulk, —Joined Modūd in the rebellion against Bhandari Ahmad Shāh I. 30

Husain Baigra, Sultān. —Ruler of Kharāsān, grandfather of Muhammad Zamān Mirzā, son-in-law of Babur, having married Ma'asūmā Begum the real sister of Humāyūn—confined by Humāyūn at Agra—escaped and came to Bahādūr Shāh. 295-296

—Grandsons:—Sultān Mirza Ibrāhīm Husain Mirzā Muhammad Husain—rebel against Akbar—came to Changiz Khān. 434

Husain Bhatti —Entitled "Nizām-u'l-mulk—in the reign of Muzaftar Shāh II—appointed to Ahmednagar—opposed by wazīrs—their intrigue against. 193

—Drives Rāmal out and occupies Idar—taunts Rāna of Chittor and challenges him—attacked by the Rāna—applies for help, is frustrated by the wazīrs. 194

—Given the ■■■ Mubāriz-u'l-mulk, prepares to fight but is prevented and taken to Ahmednagar. 195

—Remarks of ■■ Rāna's conquest of Idar. 196

—Defeats the Rāna near Ahmednagar—but abandons the field and retreats—leaves for Barhūti. 197

—Reported dead to Qiwām-u'l-mulk—found alive in Rupāl—author ■ the Bahādūr Shāhi sent to bring—comes to Ahmednagar. 199

—Kills the Kolis of Kanth—comes back to Barhūti. 199

—(not to be confused with the son of Rāwal Pūtai, referred to in page 136 ■ having been given the title of Nizām-

u'l-mulk in the reign of Muzaḥḥar Shāh II—the surname Bhatti and the later title suggest that this was a different person)

- Husain Bukhārī, —Fifth in the line of Syed Qutb-i-'Ālam, 365
 Syed Syed Burhān-u'd-dīn,
 —Occupant of the seat of the Syed at Batwā—sends words to Miyan Manjūh Sikandar's father 400
 —Tries to dissuade Nāṣir-u'l-mulk from going against Syed Muḥarruk—annoyed by his refusal—~~goes~~ to go to Syed Muḥarruk's help but sees Qutb-i-'Ālam in dream and obtains—sends letter and token to Miyan Manjūh to be taken ■ Syed Muḥarruk, 401-402
- Husain Khān —Title given by Bahādur Shāh to Shams bin Qutluḡ Khān, 260
- Husain Mirzā —Ruler ■ Kharāsān—contemporary of Mahmūd Begdā, 102
- Husain, Syed —Descendant of Maklūḡ Juhānīyān 365
- Hūshang bin —Entitled Fath Khān—the only uncle of Muzaḥḥar Shāh Ahmad Shāh—sent ■ Idar, 38
- Hūshang Shāh —Sultān of Mālwa:
 —Original name Alp Khān: ruler of Mālwa, 20
 —Defeated by Muzaḥḥar Shāh—flies to Dhār, 25-26
 —Besieged and captured and placed in charge of Nuḡrat Khān, 26
 —Imprisoned for one year—petitions Muzaḥḥar Shāh for release—sent with an escort led by Ahmad Khān—established at Mandā 26
 (references now to Hūshang Shāh)

- gró, appealed to for help by Shih Malik and other rebels against Ahmad Sháh. 41
 - marches to Gujarat—Ahmad Sháh marches to Pánda in Sánvli—sends 'Imád-u'l-mulk to fight him—retreats. 41
 - Writes to Shams Khán of Nágaur proposing ■ alliance. 46-47
 - touches Morása for another battle—retreats without battle 47
 - Is attacked by Ahmad Sháh in Málwa—forces him ■ Ujjain 48
 - Is defeated and compelled to take shelter in the fort of Múndá—ret Z'íl-qá'dir, 821. ■
 - Sends envoys to Ahmad ■ who persuades Ahmad Sháh to return. 51
 - Goes to Jájungar for elephants (and Málwa is attacked by Ahmad Sháh)—his return and entry in ■ MANDÁ—peace with Ahmad Sháh at Sārangpūr. 53
 - Treachorous night attack on Ahmad Sháh's army (Muḥarram 12, 826)—confusion at night—defeated in the morning—makes another attempt to wipe off the disgrace of defeat—is defeated again—loses five thousand men and elephants. 55-56
 - Founder of the fort of Mandasaur. 201
- I
- Ibrāhīm bin Nizām —Entitled Rukn Khán—held Morása for Ahmad Sháh I—joined Muḥmūd in the rebellion. 38-39
 - Ibrāhīm Hussain Mirzá —Grandson of Sulṭān Husain Bāqārī of Khūrasān—rebels against Akbar and flees to join Changiz Khān. 434

III

- Summoned by I'timād Khān after being deserted by Muzaffar Shāh. 445
- Hustens to Ahmedabad and besieges it and harasses Sher Khān's men. 446
- Intercepts Kikā, wazir of Sher Khān and seizes a large treasure. 446-447
- Delivers a surprise attack on Syed Hāmid in which is worsted. 447-451
- Tries to form a coalition against Akbar —fails, returns to his jāgir. 451-452
- Murders Rustam Khān commandant of Bhurich when later summoned by Akbar 453
- Escapes to north India through Chāmpānir—pursued but manages to get away. 453
- Ibrāhīm Khān —One of Muzaffar Shāh's eight sons. ■■■
- Ibrāhīm Khān —Valiant man—dies fighting the army of the Mirzā. 447
- Ibrāhīm Jauhpūrī, Sulṭān —Proceeds against Delhi but retreats ■■■ Muzaffar Shāh I's movement. 26
- Ibrāhīm, Sulṭān —Succeeds his father in 923 at Agrā. 184-158
- Report by 'Alam Khān to Muzaffar Shāh II against—defeats 'Alam Khān who flees to Bahur. 203-204
- Entertains Bahādur Khān. 204
- His jealousy towards Bahādur Khān. 205
- Discontent of the people of Jaunpūr against. 205
- Iftikhār-u'l-mulk—Ruler from whom Nasir Khān snatched bin Rājah the fort of Thalner (younger brother of Nasir Khān) 47
- Iftikhār-u'l-mulk—Title given by Muzaffar Shāh II to Malik Muḥarrak. 173
- Ikhtiyār Khān —Very clever man and wazir of Bahādur Shāh—arrives at Nūlcha, with treasure and an army from Ahmedabad. 281

- Entrusted with the siege of Rātsin. 285
- Appointed to capture Mandsoie. 290
- Placed on charge of Chūmpānir. 313, 315
- His conversation with Humāyūn—his qualities 315
- At Ahmedabad when Bahādur died. 323
- Aḡā Khān's remarks to. 325
- Taken into the services of Maḥmūd Shāh II—acts as his captor. 349
- Killed in 944 A. H. 330
- His qualities. 330-331
- Ikhṭiyār-u'l-mulk**—Appointed ḥākim of Ahmedabad by I'timād Khān—raises Shābu Jī to the throne—camps at Kūper—defeated Iloa. 405-406.
- At Ahmednagar—ordered to expel 'Ālam Khān—attacks and kills him 415
- Is given a jūgic by 'Imād-u'l-mulk 425
- Falls Syed Hāmid against Changiz Khān—Is summoned by him. 435
- 'Im-u'd-din, Syed**—Son of Aḥmad Bhakṛī, grandson of Shāh 'Ālam—was on guard duty and playing chess when 'Imād-u'l-mulk approached to Sikandar Shāh. 442
- Rushes at 'Imād-u'l-mulk with a sword—is killed. 443
- 'Im-u'd-din, Qāḍi**—Of Butwa. 366
- Ilyās** —Son of Malik Ayāz—stout person—killed by the order of Bahādur Shāh 163
- Informs Bahādur Shāh of the rebellion of his brother Isāq. 265
- 'Imād-u'l-mulk** —Sent by Aḥmad Shāh to oppose Hūshang Shāh's attack in 816 A.H.—Hūshang Shāh retreated—returned after ravaging Mālwa... 41

- 'Imād-u'l-mulk — Known as " Khushqadam " " atkā " of the Sultān. 239
- He is suspicious regarding Sikandar Shāh's intentions—kills the Sultān. 241
- Description of his act. 242
- Proclaims Naṣir Khān as Sultān. 243
- Description of ■■■ faithlessness. 245, 247
- Originally a purchased slave of Bih Rānī, Sikandar Shāh's mother to whom she entrusted her son—hoped for wazīr ship—disappointed—his discourtesies to Khudāwand Khān, the wazīr. 245
- Confers ■ title without the permission of the Sultān—Is rebuked—Is enraged. 246
- Conspires with amirs—obliges amirs. 246
- Kills Sikandar Shāh. 250
- Proclaims Naṣir Khān Sultān with the title of Maḥmūd—disgusts nobles and soldiers. 250
- Writes to 'Imād-u'l-mulk Ellchpūri and to Rāna Sāngā and to Bābur. 251
- Bahādur Khān informed of the treachery of. 252
- Is abandoned by nobles on arrival of Bahādur Khān. 256
- Sends 'Aḍ-u'l-mulk to bar Bahādur Khān. 256
- Distributes ready money to his followers to please them. 259
- Calls Laṭīf Khān—cuts off his relations with Naṣir Khān; Shawwāl 11. 260
- Assembles five thousand ■■ at his residence—all desert 261
- Taj Khān sent to surround his house 261

- His talk with Khwāja Malik—his des-
peration. 261
- Conceals himself in the residence of Shāh
Jū bin Siddiq—his house plundered. 261
- Is captured and brought to the Sulṭān—
is imprisoned—cross examined by Tāj
Khān—Is accused—ordered to be gib-
beted in front of the darbār. 262
- Could not recite the kalimah before
being gibbeted—is executed on Shaw-
wāl 13. 262
- 'Imād-u'l-mulk —Son of Ikhtiyār-u'l-mulk—in the battle
of Maroli between Syed Muḥarrak and
the Mughals. 449
- 'Imād-u'l-mulk, —Arrived from Balkh—given title by
Aghā Arslān Muḥammad Shāh II. 363
- 'Imād-u'l-mulk, —Driven out by other Deccanī nobles from
Kāwel? Bahādur Shāh moves
to help him. 268
- His son Jā'far Khān received by Bahā-
dur ■■■■. 269
- Is received by Bahādur Shāh at Nandār-
bār. 262
- Bahādur Shāh returns after making
peace between 'Imād and other nobles. 271
- Peace broken—appeals to Bahādur. 271
- Advises Bahādur Shāh to attack Parni-
dāh. 272
- Makes peace with Barīd ruler of Bidar
and asks his daughter—recommends
him to Sulṭān. 273
- Is left to conduct the siege of Pathāri. 273
- Appointed in conjunction with Muḥam-
mad Shāh, to expel Nizām Shāh. 294

- 'Imād-u'l-mulk, —Sent to Ujjain by Bahādur Shāh—informs
Malik Jū ibn Tawakkul him of the flight of Sūhādī's son. 282
- From his camp at Barsia, informs Bahā-
dur Shāh of ■ strength of the Rānā
of Chittor. 283
- Left at Barsia by Bahādur Shāh 286
- Sent to Mandore captures it from Nākā. 290
- Leaves Mir bin Izāz-u'l-mulk and pro-
ceeds to Mānū to join the Sulṭān
attends ■ him, 290
- At the battle of Muḥammadābād. 319
- Was at Daroda when Bahādur ■
died—described here ■ " Sar Khā Khā-
i-Khān " (head of the royal slave
nobles and " first in valour "—proceeded
Ahmedabad. 324-323
- His valour applauded by wazīr Ikhtiyār
Khān—sent against Muḥammad Zaimān
Mirza—defeats him—Humāyūn's ap-
praisal of his qualities. 324
- returns victorious, to Ahmedabad. 325
- Apprehensions of Afdal Khān and Ikhtiyār
Khān—the parleys and former's
retirement. 325
- Appointed wazīr by Muḥammad Shāh II. 329
- Contrives to get Ikhtiyār Khān and
others hanged by disclosing their ■—
conceived plot to Daryā Khān. 329-330
- Its consequence: story of death of, 331
- Daryā Khān turns against—■ is compelled
■ leave Ahmedabad and proceeds to
Jhātāwār his jāgīr—is defeated at Pātri
331-332

- Goes to Mubārak Shāh at Burhānpūr—is followed by Daryā Khān who asks for his surrender—Mubārak Shāh refuses and is defeated at Dāngari. 332
- Flees to Qādir Shāh ■ Mandu—is called back to Ahmedabad by Mahmūd ■ the advice of 'Ālam Khān after Daryā Khān's fall. 345
- Returns from Mandu—is given the sarkār of Bharūch and the port of Surat and ■ ordered to proceed there. 345
- Is insulted by Charjī Chirmār, when ■ represents the indignity accorded to the dead body—proceeds to his jāgir. 346
- 'Ālam Khān comes to him at Anklesar (after his fall)—is embarrassed but crosses the Narvaḍā to meet him. 354
- Parleys—gives money to 'Ālam Khān. 355
- Represents their case to the Sulṭān. 355
- Is compromised—makes excuses when called by Muḥammad Shāh II—asks Syed 'Arīṣā for security. 356
- Syed reaches Bharūch and meets—leaves for Ahmedabad despite advice to the contrary 357-358
- Is received kindly at Chāmpānir. 359
- His house ordered to be plundered suddenly—lacks strength to go to Bharūch—escapes—falls in a well—asks to be taken to Syed Mirān—asks him to intercede for him and request permission to be sent to Kā'ābā—Sulṭān agrees. 359
- Reaches Surat—handed over to Khudā-wand Khān—is killed after being subjected to torture on Ramḍān 27, 952. 360

- 'Imād-u'l-mulk, —Founder of "Isanpūr" between Rasūla-
Malik 'Isan bād and Batwa—tomb situated there 167
- 'Imād-u'l-mulk, —Maintained a body of Turks—went
against Burhān. 384
- One of the leading nobles after the
assassination of Maḥmūd Shāh II. 387
- Accompanied Aḥmad Shāh II against
Mubārak Shāh, 391
- Captor of the Sulṭān—communicated
with Syed Mubārak against Nāṣir-u'-
mulk. 402
- Obtained Bharneli, Baroda and upto
Sulṭānpūr as his share of spoils. 409
- Refuses to give a portion to 'Ālam Khān. 409
- Goes against Syed Mubārak. 410
- Parleys with Syed Mubārak, 411-412
- Joins Syed Mubārak—'Ālam Khān
defeated, returns to Ahmedabad. 414
- Keeps the Sulṭān under his surveillance 415
- Quarrels with I'timād Khān. 416
- Tughluq Khān killed possibly at his
instigation 416
- Arrives at Chāmpānār with Aḥmad ■■■
If—goes to Syed Mubārak, 417
- Plans to destroy Syed Mubārak—his
advances against the Syed—defeat and
death of Syed Mubārak. 417-418
- Returns to Ahmedabad. 423
- His dealings with Syed Mirān, 424
- Quarrels with I'timād Khān. 425
- Goes to Bharūch 426
- Entertains complaints from Surat against
Khudāwand Khān—besieges Surat—is
killed treacherously by Khudāwand
Khān on Ramḍān 27, 956. 426

'Isā Sālār	—Rebel against Ahmad Shāh I—corresponded with Hūshang Shāh of Mālwa	40
'Isan, Malik	—One of the confidential amirs of Mahmūd Begda who stood by him in the rebellion of Kabir-u'd-din.	97
	—Given the title of Nizām-u'l-mulk.	99
'Isan, Malik	—Entitled "Imād-u'l-mulk"	167
Is-hāq	—Entitled Changiz Khān—son of Malik Ayūz.	164
	—Succeeds to his father's position.	203
	—Rebels against Bahādur Shāh in alliance with the zamindārs of Sorath—advances from Nawnāgar to Div (report of brother Hyās to Bahādur Shāh).	205
	—Flees to Ruqn when hears Bahādur Shāh's advance—defends Tughluq Khān governor of Morel but escapes to the Ruqn.	266
Islām Bukhārī Shaikh	—Offered a title by Ahmad ■■■ If but declined—recommended his younger brother.	415
Islām ■■■	—Sultan of Delhi—death in the same year as the accession of Ahmad Shāh II.	390
	—Haji Khān an enemy of	417
Iqbāl Khān	—Imprisoned certain people in Māndu during Sulṭān Sikandar's time.	256
Iṭibār Khān	—Original name Ḥabīb—given the title and a command of 2000 by Iṭimād Khān.	431
	—Is killed by Iṭimād Khān.	432
Iṭimād Khān	—'Abd-u'l-Karīm given the title by Mahmūd Shāh II.	362
	—Was entrusted with wazirship and wakālatship at the time of the death of Mahmūd Shāh II.	387

- Informs the nobles of the childlessness of Mahmūd Shāh and recommends the accession of Ahmad Shāh. 387
- Is informed of the peace with Mubārak Shāh by Syed Mubārak—is head of a party of nobles—joined Sayed Mubārak—tries to win over Hasan Khān. 398
- Tells to join the Syed in his conflict with Nāṣir-u'l-mulk—arrives at Kayid-wanj—joins Syed Mubārak. 399
- Nāṣir-u'l-mulk advances against—plans to escape to Delhi—consults Syed Mubārak. 400
- Is reluctant to fight Nāṣir-u'l-mulk. 403
- Joins Syed Mubārak after ■ victory 404
- pays a merchant at Syed Mubārak's orders. 404
- Joins the Syed ■ chasing Nāṣir-u'l-mulk. 405
- Leaves the Syed, goes to Ahmedabad on receiving message from Hasan Khān Dakhani. 406
- Syed brings him back—fights with Hasan Khān. 407
- His share of the spoil—rewards Tātār Khān. 407
- Warns Syed Mubārak of 'Ālam Khān. 408
- Gives 'Ālam Khān, the house of his son—they become close friends. 409
- Marches with 'Ālam Khān against Alif Khān—defeats him at Virengām. 410
- Is informed of 'Ālam Khān's treachery—expels him from ■ son's house. 410
- parleys and communicates with Syed. 411
- Blames 'Ālam Khān for the mischief. 412

- joins Syed Mubarak and against 'Ālam Khān. 413
- Holds the chief authority in Gujarat—holds the Sultān captive. 415
- 'Imād-u'l-mulk's jealousy towards. 416
- Dislikes Ahmad Shāh's advances towards 'Imād-u'l-mulk—quarrels—goes to Syed Mubārak. 416
- Syed Mubārak's communication to him. 416
- Recommends march to Sultānpūr and Nandurbār to Mubārak Shāh—receives a part of it from him returns to Ahmedabad, resumes former position. 417
- Ahmad Shāh favours him—leaves and joins Syed Mubārak. 417
- Delays to attack Syed Mubārak—proceeds to Syedpur. 418
- Encamps at Mahmūdābād with 30,000 men—communicates with Syed. 419
- Syed Hāmid killed by his ■■■. 420
- returns to Ahmedabad. 423
- Take over Syed's jāgir—Syed Miran's helplessness—is given a jāgir by. 424-425
- Quarrels with 'Imād-u'l-mulk—Ahmad Shāh's intrigue. 425
- Leaves his house goes to Sarkhej—assembles an army in Kadi. 426
- Occupies Ahmedabad—controls the Sultān—distributes jāgirs. 426
- Habshia defeated by Changiz Khān given jāgir by—attacks Changiz Khān. 427
- Besieges him in Bharuch—refuses peace—returns to Ahmedabad. 428
- Ahmad Shāh and him. 428
- gets him killed in 968 A.H. 429

- Raises Muzaffar Shāh III to the throne. 429
- Goes against the Fulādīa—is beaten
and retires to Ahmedabad, 968. 430-431
- Summons Tātār Khān and promotes
Ḥabīb—kills Ḥabīb—Tātār flees. 432
- Ḥabībīs follow Tātār—his praises of
Syed Kabīr. 433
- Leads an army against Mīsa Khān—
is defeated 27thujjāh 21, 969. 433
- Summons Changīz Khān from Bharuch—
proceeds with him against Pādīdīa,
ascending māchīf returns to Ahme-
dabad. 433-434
- Conflict between him, Changīz Khān
and others—defeated—flees to Ahme-
dabad. 434
- Plies to Mordān with Muzaffar Shāh
being defeated by Changīz Khān. 436
- Miyān Manjhū's friendship for. 437
- Goes to Pāl—Changīz Khān's remark. 438
- Syed Ḥamīd sent to by Changīz Khān
to conciliate, against foreign army—
also received the wakīf of Mīrān
Muḥammad Shāh—perplexed. 439
- Reaches Ma'amūrābād. 439
- Returns to Mordān — receiving news
of Mīrān Muḥammad's flight—goes to
Dūngarpār. 440
- Is restored to Ahmedabad after Changīz
Khān's death—agrees to have the
territory south of Sābar. 443
- Is disgusted with the excesses of the
Abyssinians—withdraws and refuses to
see nobles. 444

- Sher Khān attacks—Muzaffar Shāh III leaves him—summons Mirza Muḥammad Ḥussein from Bharuch. 445
- Sends a message to Akbar. 446
- Summoned by Akbar—waits him at Kadi. 452
- Akbar's kindness to. 452
- Takes leave at Kharabhat and again joins him there—is imprisoned. 453
- Is entrusted with Gujarat by Akbar. 454
- Dealings with Shihāb-u'd-dīn. 459-460
- Is defeated by the Mughals who later join Muzaffar Shāh. 461
- J
- Jāsar Bukhārī, Syed —Entitled "Siyādat panāh"—killed in the battle of Pānn against Sher Khān, which won mainly to his efforts. 454
- Jāsar Khān —son of 'Inād-u'l-mulk sent to Bahādur Shāh by his father with a complaint. 271
- Jalāl Bhakrī, Syed —Entitled 'Siyādat—ma'ab—denounced to Muzaffar Shāh III and imprisoned, later released. 462
- Jalāl Bhakrī, Syed —Partisan of Qutb-u'd-dīn Khān—killed by Ahmad Shāh II. 463
- Jalāl-u'd-dīn Maḥmūd —Sister's son of Qutb-u'd-dīn—killed by Muzaffar Shāh III. 464
- Jalāl, Munawwar-u'l-Mulk, Bukhārī, —Eye witness of the siege of Mandu—relates story of supernatural killing in the sack of Mandu by Muzaffar Shāh II. 188
- Father of Syed Maḥmūd—narrates the story of the power of Muzaffar Shāh II. 211
- story of the death of father when only four years old and blessing by Muzaffar Shāh II. 213

- Jalāyar, Bābā** —Father of Shāhān Beg Jalāyar—appointed to Chāmpānir by Humāyūn when he turned back to Agrā. 317
- Jalāyar, Shāhān** —Son of Bābā Beg Jalāyar.
- Jām** —The ruler of Nawānagar—allows Muzaffar Shāh III passage through his territories—Is attacked by Nawāb Mirzā Khān—encamps outside his city. 467-468
- Is attacked by Khān-i-Ā'zam as Muzaffar Shāh entered his territories. 468
- Negotiations with Naurang Khān—is attacked—creates difficulties for the Mughal army. 468
- Before Nawānagar—battle with Mughals. 469-471
- Flees to Jūnāgadh—leaves ■ hearing of Naurang Khān's approach. 471-472
- Asks for peace in the next campaign. 473
- Jām Firūz** Ruler of Sindh—defeated by the Mughals and given refuge by Bahādur Shāh. 271
- His daughter espoused by Bahādur Shāh. 291
- Jalāl-u'd-din bin Shaikh Malik** —Salahdār of Māhmūd Begdā—made excellent arrangements—given title of Muḥṣin Khān—raised to Muṣṭafā-i-Mumālīk and then to wazīr—grandfather of the author of the "Tārīkh-i-Bahādur Shāhi" 125-126
- Jamāl Kanbū, Shaikh** —Poet in the court of Humāyūn—given the sobriquet of "Second Khwārau"—his verse quoted—accompanied Humāyūn on his campaign of Gujarat—questions Ikhtiyār Khān regarding his facility with riddles. 315

- Jāmi, Maḡlānā —One of the contemporaries of Maḡmūd Begdā. (the famous poet). —
- Jasā —The wazir of Asā, the — of Jām—killed in the battle of Nawānagar. 407
- Jāu Māndwālī, Syed —One of the 'Ālam Khān's followers—took part in assassination of Charjī Chitīmār. 347
- Jāyaldāh, Qāḍī —Father of Qāḍī Maḡmūd Bīrpūri. 306
- Jāyaldāh, Shaikh —Noble of Malwa—flies from Medina (R.A.S.—Shaikh Rāl to Muzaffar Shāh II. 181
- Chānd)
- Jbāo Bāī —Inmate of the harem of Muzaffar Shāh II 334
- Jbūjār Khān —His men conduct 'Imād-u'l-mulk to Habsūī Surat. 360
- Given Bhiwal by I'timād Khān. 425
- Defeated by Changīz Khān—loses Baroda. 427
- Given a jāgīr by I'timād Khān. 427
- Does not join the opponents of I'timād Khān. 430
- Is continued in his jāgīr by Changīz Khān, after the expulsion of I'timād Khān. 440
- Kills Changīz Khān, 976. 442
- Occupies Ahmedabad—surrenders it to Sher Khān—invites I'timād Khān. 443
- Quarrels with Ulugh Khān Habsūī. 445
- Submits to Akbar at Kadī—is continued. 452
- Is executed by being thrown under an elephant. 453
- Jitti, Naik —Son of Naik Bakhū—musician in the household of Daryā Khān. 333
- Jiwand —One of the rebels against Aḡmad Shāh I—defeats Bikan and Ādam Afghān. 30
- Becomes a leader of the rebels—is killed. 31

- Juman, Malik** —was with Ahmad Shāh during Hūshang Shāh's night attack in 826—sent by him to make inquiries about the enemy. 54
- Junan, Malik** —entitled "Muhāsiz-u'l-mulk"—sent to Dilwārah by Muzaffar Shāh II to procure intelligence regarding the fort of Clutter. 180
- Junaid Kirānī** —Nephew of Sulaimān Afghān, the ruler of Bengal—stood firm in the battle between Changiz Khān and I'timād Khān. 435
—Joins Changiz Khān. 436
- K**
- Kabir, Shaikh Mulla** —Follower of Shaikh Hamid-u'd-din Nāgari—devotion to, by Malik Muhammad Ikhtiyār, a noble of Mahmūd Begdā. 152
- Kabir, Syed** —Wakil of I'timād Khān—ordered to fight with Habsli at Sānand. 434
- Kabir, Syed** —Killed in the battle of Nawānagar. 470
- Kabir-u'd-din Sālṣān** —Entitled 'Aqd-u'l-mulk—rebelled against Mahmūd Begdā. 96
—Is killed by a Rajput during his fight. ■
- Kabir-u'l-mulk** —Kōtwāl under Bahādur Shāh—is sent to find 'Imād-u'l-mulk. 262
- Kahi Mir** —Is defeated by Panjā, (Rāja of Idar—loses his elephants—later defeats and kills him (in Ahmad Shāh I's reign) 57
- Kaiqubād, Nāṣir-u'd-din** —Story of accession quoted by Miyyān Manjū to Mubārak Shāh. 393-395
- Kālū, Hājī** —Gulām in the service of Mahmūd Begdā—founded "Kādūpūr" in Ahmedabad. 168
- Kalio, Malik** —Supports Mahmūd Begdā in the rebellion of Kabir-u'd-din. 97
—Is given the title of 'Imād-u'l-mulk. 99

- Executed by the orders of the Sultān
for implicating two innocent persons
and thus causing their death. 113-114
- Kaiyān Kōo. —Of Khambūyat. 462
- Kamāl, Shaikh. —A saint of Gujarat—his greed and
intrigue with Mahmūd Khalji and
prayers for ■■■. 65-66
- Syed Barhān-u'd-dīn sends Shāh 'Ālam
to—refuses—miracle of Shāh 'Ālam—
his death. 72-75
- His tomb in 'Aylampura—behind the
mosque of Khudāwān Khān. 62
- Kamāl-u'd-dīn, —A disciple of Ilamdāni Order—a Syed
Shaikh. of Surat. 367-368
- Kāmik-u'l-mulk —Wazir of Mubārak Shāh—his talks
with Shaikh Muḥammad. 396
- Kansāgar, Rāni —Beloved wife of Mahmūd Khalji III of
Mālwa—accompanies ■■■ in his flight
to Muzaffar Shāh II. 195
- Karīm, Khusrāu —One of the nobles who joined Modūd's
Malik rebellion against Ahmad Shāh I. 30
- Kathā-sarsai —"Girāsī" of Jhālāwār—joined the
Girāsī revolt of Shāh Malik against Ahmad
Shāh I. 41
- Khākhu. —One of the generals sent by Medini Rāi
to guard Mandu against Muzaffar
Shāh II. 185
- Killed after the fall of Mandu. 192
- Khalij Beg —Leader of the Mughal detachment who
left Shāhāb-u'd-dīn and joined Muzaf-
far Shāh III. 459
- Given the title of Khān-i-Zamān by
Muzaffar Shāh III. 461
- Khalij Khān, —Given the fort of Surat and its environs
Nawāb by Mirzā Kokā. 455

- Khān-i-'Azam,** —Known as Nawāb Mustafāb—attacks
Mirza 'Aziz Sher Khān at Patan—defeats and
Kokāh kills him. 454
 —Given Ahmedabad and Pollād as jagir. 455
 —Sends an army against Mirza Muhammad
 Husain—is besieged in Ahmedabad—
 relieved by Akbar. 456-457
 —Is confirmed in the government of
 Gujarat in 981/1574—remains there for
 two years and some months. 457
 —Is appointed to succeed Khān-Khānān
 in 999. 468
 —Leads an expedition against Muzaffar
 Shāh III and the Jām—encamps at
 Viramgām. 468
 —His campaign against the Jām—success. 469-470
 —his pilgrimage to Makkāh in Rajab
 1001. 471
 —Stays at Nawānagar—makes attempts to
 capture Jūnāgadh—fails—returns to
 Ahmedabad. 471 to 472
 —Resumes siege after seven or eight
 months—accepts submission of the Jām
 and captures the fort. 472
 —Sends a force to pursue Muzaffar Shāh
 III to Jagat. 472
 —Goes against Morvi—receives the Jām—
 receives emissaries of, from Bhayā of
 Bluj—surrender of Muzaffar Shāh III to 473
Khān Jahān —Was near Quṭb-u'd-dīn in the battle of
 Kapadwanj. 78
Khān Jahan —Title given to Rao Mandalik. 126
Khān Jahān —Khwājah sarā in the household of
 Mahmūd Shāh II—Malik Amin's wit at
 his expense. 348

- Khān Khānān** —The title of Śafdar Khān. 259
- Khān, Nāik** —Musician in Daryā Khān's household. 334
- Khittāb Lādan, Malik** —One of 'Ālam Khān's men—killed Charjī Chirīmār ■ his orders. 347
- Khizr, Haḍrat** —Referred to, ■ a couplet taken from the Mathnawī of Rūmī. 110
- Khizr, Maulānā** —"Entitled "Safī-u'l-mulk"—conspires against Malik Sha'abān and Maḥmūd Begdā. 96
—sent to Div as a prisoner—interceded for, by Malik Sha'abān, pardoned and given ■ allowance. 99
- Khudāwand Khān** —Led the army sent against "Kanth Kot" by Muzaffar Shāh I in 812. 26
- Khudāwand Khān** —Appointed "atāliq" of Aḥmad Shāh, the eldest son of Maḥmūd Begdā. 133
- Khudāwand Khān** —Younger brother of Āsaf Khān—appointed "Diwān-i-kul" by Maḥmūd Shāh II. 361
—Killed Burhān. 383
- Khudāwand Khān, Malik 'Aylam** —Original name, Malik 'Aylam—son-in-law of Muḥammad Shāh—presents Diwān-i-Hāfiz to Maḥmūd Begdā to draw an ■. 102
—Favourite of Maḥmūd Begdā—founded 'Aylampūra south of Ahmedabad and built a large mosque—proficient in polite speech and archery—introduced new fruits in Gujarat—rebelled but forgiven—retired to isolation and died in this state. 175-176
- Khudāwand Khān Pāiri** —Combines to fight against 'Imād-u'l-mulk. 268-269
—Sends wakīls to Bahādur Shāh. 270

Khudāwand	—“Muqtai” of Surat—kills ‘Imād-u’l-	
Khān Rūmī	mulk in 952.	360
	—Kills ‘Imād-u’l-mulk Rūmī.	426
	—Attacked by Changiz Khān—killed.	426
Khurāsān Khān	—Escorts Musa Ibrāhīm from Gujarat.	176
Khurram, Mīrzā	—Son of Nawāb Mustafā—in the battle of Nawānagar.	459
Khawājāh	—One of the dissident Mughals who left	
‘Abd’ullāh	Shahab u’-d-dīn to join Muzaffar Shāh.	
	III.	459
	—Given the title of Khān-i-Jahān by Muzaffar Shāh III.	461
Khawājāh Jahān	—Wazīr of Mahmūd Shāh Bahmanī—	
(Khawājāh	contemporary of Mahmūd Begda.	102
Mahmūd	—Report of his assassination reaches	
Gāwān)	Mahmūd Begda.	145
Khawājāh Jahān	—Khawāja sarā of Mahmūd Shāh Khalji of Mīlwa—revolts and raises Muḥammad Khān a younger brother as a pretender to the throne.	174
	—Is defeated and killed.	177
Khawājāh Jahān	—Ruler of Parindāh—attacked by Amin Nāsan at Babādur Shāh’s orders.	272
	—Proceeds to attack Āyir and Burhānpur—is defeated.	273
Khawājāh	—His poem Qirān-u’-s-Sa’dain quoted.	394-405
Khusrau		
(Amīr Khusrau)		
Khawājāh Mālik	—Advised ‘Imād-u’l-mulk to fly.	261
bin Jalāl		
Khawājāh	—Entitled ‘Husam-u’l-mulk’—conspires	
Muḥammad	against Mahmūd Begda.	96
	—Flees to Pāṭan.	98

- Khwājāh** —Zafar Khān performs ziyārat to his Mu'ta-ul-Haq shrine at Ajmer. 93
- Kokāh, Mirzā,** —See Khan-i-'Azam Mirza Aziz Kokāh, Khān-i-'Azam
- 'Aziz Kokaltūsh**
- Kumbhā, Rājā** —Restores Shams Khān to Nāgaur—wishes to destroy the fortification of Nāgaur but not allowed by Shams Khān—returns to his country—and prepares an army and invades Nāgaur. 83
- Battle with nobles sent by Qutb-u'd-dīn Shāh—indecisive—sacks Nāgaur and returns. 83
- Seizes Ahō from the ruler of Sirohī, Kāṭṭa who appeals to Qutb-u'd-dīn Shāh—defeats Malik Shu'abān at Kumbhānūr—is defeated by the Sūltān who ravages the area—seeks peace and agrees to abstain from harassing Nāgaur or other Muslim lands. 84
- Joint expedition of Mahmūd Khalījī and Qutb-u'd-dīn against—battle near Chitor—is defeated and waits on Qutb-u'd-dīn Shāh and gives presents—is accepted. 84-85
- Advances against Nāgaur but turns back on hearing Qutb-u'd-dīn's advance. 85
- Kūnwar** —Dancer in Daryā Khān's household. 334
- L**
- Lād Khān** —Attacked and defeated Muzaḥfir Shāh. 467
- Lād Khān** —Son of Muqbil Khān, appointed to (R. A. S. attend — Mahmūd Shāh II—remarked Dilāwar Khān) that if permitted, he would get rid of 'Imād-u'l-mulk and Daryā Khān—killed by them in 944. — 219-220

- Lālan: Khatī Malik** —Controlled half of the territory of Burhānpūr—goes to Āsr with the approval of Muḥmūd Begdā. 148
- Waits — Muḥmūd Begdā—is given the title of Khān-jahān—is given village of Beas in the area of Sulṭānpur—reconciled with Husām-u'l-mulk. 149
- Appointed to help 'Ādil Khān. 150
- Lakham Bāi (Lakshmi Bāi)** —Wife of Muzaffar Shāh and mother of Bahādur Shāh—"Gohil" Rājput. 238
- Lakshman Sen** —Brother of Silhadi—dealing to give up Rājstān to Bahādur Shāh. 284
- Comes down from fort and waits on Bahādur Shāh—goes up again. 286
- Langar Khān** —Son of Qādir Shāh of Mandū—with Bahādur Shāh in Dīv. 216
- Latī Khān** —Brother of Ahmad Shāh—sent against Sheikh Malik and others. 41
- Latī Khān** —Son of Muzaffar Shāh II and Rānī Rāj Bāi. 232
- Accompanies his father to Baroda when he leaves Muḥmūd Begdā at Muḥammadābād. 150
- Leaves Ahmedabad at the approaching death of his father due to apprehensions at his brother Sikandar Khān's accession. 206
- Seeks refuge with Rānā Bhīm in the area of Sulṭānpūr. 239-240
- Appears before Dhandhuka and solicits Tāj Khān for support. 255
- Is joined by 'Aḍī-u'l-mulk and Muḥṣin Khān is an attempt to rebel against Bahādur Shāh. 263

- Attacks and ravages villages near Sulānpūr—is attacked—abandoned and is captured—is ordered to be taken to Bahādur Shāh but dies at in the way—is buried there but later body taken to Hāfol. 264
- His ■■■ Muḥmūd II ascends throne. 329
- Latīf Khān, Malik** —Given the title of "Sharzāh Khān" and sent against Latīf Khān. 240
- Latīf-u'l-Mulk** —One of Daryā Khān's friends—not allowed by him to attend his parties, instigates 'Ālam Khān and others against Daryā Khān—his punishment, 335-336
- Latīf-u'l-Mulk, Sondhā** —Insignia bearer of Muzaḥḥar Shāh II—opium eater—lets fall his sword on the Sūltān—is forgiven, 215
- Was posted ■ guard when 'Imād-u'l-mulk appeared to ■ Sikandar Shāh—checks the assassin. 242
- M
- Ma'asūmah Begum** —Daughter of Bābar—full sister of Humāyūn—married to Muḥammad Zamān Mirzā. 259
- Māh Shaikh** —Brings I'timād Khān to Syed Mubārak's side. 406-407
- Mahmūd Ghazni** —Comparison with Mahmūd Begdā. 101
- Mahmūd, Sūltān** —Son of Muḥammad Māh and grandson Pirūz Shāh—arrives in Gujarat and is welcomed by Zafar Khān in Sor—leaves for Mālwa—goes to Qanauj. 20
- Muzaḥḥar ■ I marches to the help of, against Ibrūhīm Sharqī of Jaunpūr. 26
- Mahmūd Khalījī, Sūltān** —Father of Ghiyāth-u'd-dīn, ruler of Mālwa. 102

- Advances in response to the appeal of
Rāja Gangdās of Chāmpānir facing
an invasion of Muḥammad Shāh—
ignores consideration of Islām—reaches
Dahod. 64
- His favour to saints and character—
relationship to Shaikh Kamāl and part-
isanship of—sends money to. 65-66
- Invades Gujarat. 67
- Besieges Suṭānpūr—is deceived by the
commandant. 69-70
- Intrigues to capture Bharuch—plunders
Baroda—remarks on the bravery of the
Brahmins of Barnāwa. 70-71
- Battle of Kapadwanj with Quṭb-u'd-
dīn Shāh—855 A.H. 79-80
- Remarks on the "army of saints"
guarding Gujarat. 81
- Proceeds against Nāgaur—retreats on
news of an approaching Gujarat army. 82
- Mujāhid Khān of Nāgaur takes refuge
with. 82
- Seizes Mandasor from Rānā Kumbha—
marches on Chittor—besieges it. 84
- Attacks Deccan—reaches Bīdar—besieges
Nizām Shāh. 111
- Retreats via Gondwanah when hears of
approach of Quṭb-u'd-dīn, Shāh—falls
into difficulties and loses many soldiers. 112
- Again attacks Deccan—but retreats
before Maḥmūd Begdā who threatens
to attack Mandu if he attacked again. 113
- Dies and is succeeded by his son
Ghiyāth-u'd-dīn—843 A. H. 113

- Mahmūd Bah-** — Ruler of the Deccan contemporary with
mani, Sūltān Mahmūd Begdā. 102
- Minor when succeeds his father. 145
- Quells the rebellion of Bahādur Gilāni. 146
- Nizām-u'l-mulk Dakhani, slave of, 281
- Mahmūd Begdā,** — Born on Ramāḍān 20, '49 in the reign of
Fath Khān his father Muḥammad Shāh. 63
- His mother, Bibi Muḥli takes him to
 Shāh 'Ālam on accession of Quṭb-u'd-
 dīn Shāh care of Shāh 'Ālam for him. ■
- Attempts of Quṭb-u'd-dīn Shāh to secure
 — miracles of Shāh ■ and for him ■ 86-87
- Rāni Rūpmanjari's attempt. 87
- Sūltān Quṭb-u'd-dīn's attempt—miracle 87
- Recollections of, clothed as a girl. 88
- 'Imād-u'l-mulk's arrival to take him to
 the throne—hesitation of mother—is
 brought to Bidadar and saluted as
 Muḥmūd Shāh. 93
- Ascends throne on Sunday, Sha'bān 863
 ■ Ahmedabad—explanation of term
 " Begdā ". 95
- Qualities—excellent ruler—enormous
 appetite. 95-96
- Aged 13 years 10 months and three
 days on the day of accession—distrib-
 utes alms and titles. 96
- Conspiracy of Kābir-u'd-dīn and others—
 suppression of conspiracy with aid of
 'Imād-u'l-mulk—punishments 967-998
- Administrative reforms of, regarding
 jāgīrs—religious orders—security for
 travellers—his place in Sūltāns of Guj-
 arat (none greater)—conquest of
 Chāmpānir and Jūnāgadh. 100-101

- His contemporaries—an age of great figures. 102
- Condition of Gujarat in reign of—cheapness of grain—plentifulness of fruits—encouragement for building and planting. 104-105
- His prayers and penitances—contact with Shaikh Sirāj—follower of Shaikh Rahmat-u'l-rah. 105-109
- Sharpness of mind though illiterate—his query in learned matters. 109-110
- At Kapadwanj for hunting—review of army. 111
- 868—again to Kapadwanj—returns and busies himself in administration. 111
- 866—camp at Khari river—marches to the help of Nizām Shāh against Mahmūd Khilji—reaches Nandurbār—is informed of the withdrawal of Mahmūd Shāh. 111-2
- Reviews his army at Thāna—the extent and equipment of his army—returns. 112, 113
- 867—is again appealed by Nizām Shāh—proceeds to Nandurbār—threatens Muḥmūd Khilji. 113
- Sends for arms of Telengāna-868. 113
- 869—marches towards Kōh Bārūr—conquers it 870—for hunting to Ahmad-nagar. 113
- Punishes Adam Khān Haji Malik and others—gives away their titles. 113-114
- Confers the title of 'Imād-u'l-mulk on Bahā'u'd-dīn Ikhtiyār-u'l-mulk and appoints him as Wasir. 114

- Towards Gīrnār—871. 114
- Account of its campaign. 115
- Insolence of Mandalik to, ■ a cause of war. 115
- Preparations for the campaign. 119
- Besieges Jūnāgadh—wills to conquer Mahābaja (where the garrison had shut itself)—storms it. 119-120
- Receives agents from Rāo Mandalik—concludes siege and returns to capital. 120
- 868—resumes attack ostensibly because of Rāo Mandalik's display of splendour and religiousness—receives insignias of royalty from him and sends him musicians (or agents). 120
- Refuses to attack Glāyath-u'd-din of Mālwa after the death of his father Mahmūd Shāh as being against the conduct of a Muslim. ■
- 874—sends army to Sorath which ravages country—conceives of conquest of Gīrnār and marches to it—receives Rāo Mandalik—asks him to turn Muslim—■ is refused. 121
- Siege of Gīrnār—surrender of the fort 877 A. H. ■
- Initiates Rāo Mandalik into Islam. 122
- Another version of the conquest of Gīrnār. 122-123
- Account of Khudāwand Khān's advice to and its cause in conquest of Gīrnār by. 124
- Calls for Syeds and ukmās and settles them in Jūnāgadh—names it Muṣṭafābād—brings Sorath under his control and enforces salām. 125

- Appoints Malik Jamāl-u'd-dīn over Ahmedabad, with the title of Muḥaṣṣ Khān—makes him wazīr due to ■ excellent arrangements—appoints a noble to Baroda and 'Imād-u'l-mulk to Sankheda, Qiwām-u'l-mulk to Godhrah—Tāj Khān to Sarkha—prevents Rāo Chāmpa from rebellion. 126
- Leads an expedition to Sindh to Rann—abstains from destroying zamīndārs there on condition of becoming Muslims—agrees—takes them to Jūnāgadh to know the practices of Islam. 127
- 877—against the lawless tribes of Sindh. 127
- conquers Jagat and Sankhodār ■ application of Maulāna Maḥmūd Samarqandī who had been captured by robbers in that ■, 127-128
- Marches ■ Z'īl-hujja 17—conquers Jagat and destroys temples. 128
- Attacks and conquers the island of Sankhodār—enters island—demolishes temples and builds a mosque—878. 129, 130
- Arrives at Mustafābād—Jūnāgadh on Jamād I, 10—Bhim of Jagat brought there and punished. 130, 131
- Returns to Ahmedabad—turns to Ghoghā to punish Malabāri pirates—sends equipped vessels for this purpose—goes to Khambhāyat and thence to Sarkhej. 131
- Confirms jāgīrs to his nobles and soldiers. 132
- Sorrow for those killed in war. 131, 132

- Reaches Ahmedabad in Sha'abān—
leaves for conquest of Chāmpānir in
Ramḡān from Morāmti—sends troops
to lay waste Chāmpānir—returns and
passes rainy season in Ahmedabad—
goes to Jūnāgadh—hunts. 132-133
- Founds Mahmūdābād on the banks of
Wātrāk—tribute to ■ judgement. 133
- 885—leaves Ahmad Shāh the eldest son
in Ahmedabad—punishes Khudāwand
Khān and his accomplices for his plot.
133-134
- 887—receives news of defeat of Malik
Asad at the hands of Rājā Patāi—
decides on conquest of Chāmpānir. 134
- accounts of conquest of Chāmpānir. 135
- Ignores appeal of Rāwal Patāi—lays
siege to Chāmpānir. 135
- Advances against Ghiyath-u'd-din
(appealed to by Rāwal Patāi) who
comes to Dohad but withdraws on
advice of uleimā. 136
- Returns to Chāmpānir—fall of the fort
—offers Islam to Rāwal but is refused
and therefore killed—his son converted
and raised to nobility, in Z'ilqā'da 2,889. 136
- Finds climate pleasing and founds a
city and calls it Muḥammadābād—890—
lays gardens—descriptions of. 137
- Rewards a skilled Khurasāni gardener
and his Gujarati copyist—story. 139-140
- Contribution of, to the encouragement of
fine arts in Gujarat. 140
- Care for his people and laws. 140

—891—entrusts Maḥmūdābād to Muḥṣīz Khān and goes to Junagadh—returns—
892—again to Muṣṭafābād—at Dhan-
dhūkā—entrusts Sorath to Khalīl Khān
and returns.

144

—Plans to attack Rājā of Sirohi for his
robbery of horses from merchants—
sends order to him—receives submission
and indemnity and returns.

144

—stays for four years in Muḥammadābād.

144

—896—receives news of the murder of
Maḥmūd Gāwān and sends Qiwām-u'l-
mulūk to Dābhōl—recalls army after
receiving satisfaction.

145, 146

—899—leads an army to Morāsī on
account of the rebellion of Alp Khān—
forgives his fault—901.

146

—904—leads an army to Asir—reaches
Tapti when receives tribute with apolo-
gies—visits Thālner, Dirmāl, and
returns.

147

—906—plans to march to Malwa to avenge
Ghiyāth-u'd-dīn Shāh—refrains as Nāsir-
u'd-dīn submits—no expedition for
seven years.

147

—913—proceeds to Chawl (Jāval)—to
quell the trouble of the Firangis—at
Dio receives news of the victory of
Ayāz with the help of Turks—is pleased
and sends him a dress of honour—re-
turns to Basāi—stays for six days—re-
turns to capital on Muharram 9,914.

147

—Receives application from 'Alam Khān
his grandson, to be placed on throne of

- Khāndesh—makes over Āsir to 'Ālam Khān and proceeds to Nandurbār—stays for Ramḍān at Sānwali—calls Khālī Khān from Baroda. 148
- Reaches Thalpur—makes arrangements for Khāndesh and returns. 149-150
- Reaches Muḥammadābād—gives leave to Khālī Khān to go to Baroda and keeps Bahādur Khān—fondness and forecast for. 150
- Z'il-hijja 916—goes to Pātan—last expedition—meets Syeds—comes to Sarkhej and visits the tombs of Shaikh Aḥmad Khatṭa—visits his mausoleum. 150
- Comes to Ahmedabad and becomes sick—calls Khālī Khān and gives parental advice—allows him to leave—sickens and dies before he could arrive again—dies ■ Monday, Ramḍān 917—buried at Sarkhej. 151
- Duration of reign 54 years and 1 month—age 67 years—disciple of Raḥmat-u'l-lāh buried in Shaikhpurā. 151
- Companions of youth—Daryā Khān—Ikhtiyār Khān—account of nobles, it under individual names. 151-168
- Mahmūd bin Nāir-u'd-dīn, Sultān** —Driven out by Khwāja Jahān—besieges Mandu and captures it—writes to Muzaffar Shāh who sends ■ a farṁān—hands power to Medini Rāi. 177
- Campaign against his brother in Chanderi. 179
- Ties of the domination of Medini Rāi and ■ to Muzaffar Shāh II. 182-183

- Reaches Bhakora on border of Gujarat—
is welcomed 183
- Accompanies Muzaffar Shāh II into
Mālwa—receives Mandū from him. 189
- Sends the jewelled waist band to
Muzaffar Shāh, 189
- Descriptions of his luxury—entertains
Muzaffar Shāh. 190
- 825—Marches on Gāgrun and kills
Hamikaran—attacks and is defeated by
the Rana and imprisoned—well treated.
192-193
- Is restored to his throne by the Rāna—
his son kept as a hostage. 193
- Joins MAHAR Ayāz—but not anxious to
fight—returns. 201-202
- Plunders Rānā Ratansi's territory—
faces him at Ujjain and wishes to kill
Sikandar Khān and Silhadi—sends
emissaries to Bahādur Shāh. 275
- Fails to wait on Bahādur Shāh at
Sambhal—sends envoy who expresses
unwillingness to surrender Chānd Khān. 276
- (as Bahādur Shāh enters Mālwa)—
Crown his son as Sultān and plans
guerilla war. 276
- Waits on Bahādur Shāh after the fall
of Mandu on Sh'abān 20,927—is placed
in custody—is killed in an ambush
made to free him while being taken
to Gujarat. 278
- Mahmūd Shāh II.—The only heir after the death of
Sultān Muḥammad Shāh Āfri. 326

- Spared by Bahādur Shāh—entrusted to
Muhammad Shāh and by him to Malik
Shams-u'd-din. 326-327
- Called by the Amirs. 327
- Coming into power etc. 329
- 943/1536--ascends the throne at the
age of 11—son of Latif Khān and the
daughter of Baharām Khān of Sindh—
born in 932/1525—forecast of the astro-
logers. 329
- Bestows waifship on 'Imād-u'l-mulk—
entitles Daryā Khān as Majlis-i-Girāmi—
becomes a puppet in their hand and is
closely watched. 330
- Dissimulation of—betrays Lād Khān.
331-332
- Is carried to out of Ahmedabad by
Daryā Khān who overthrows 'Imād-u'l-
mulk—comes to Ahmedabad—at the
Battle of Pātri. 331-332
- Is taken to the frontiers of Burhānpur
in pursuit of 'Imād-ul-mulk—stays in
Burhānpur—khuṭba there read in the
name of—returns. 332
- Abdicates powers to Daryā Khān. 332
- Dissimulates to deceive Daryā Khān
who strives to find out his ideas. 335
- Attains maturity—invited to Daryā
khān's party and is indifferently waited
upon—remarks to Syed Mubārak. 338-339.
- Escapes to 'Ālam Khān at Dhandhuka. 339
- Is defeated by Fattuji, flees to Rānpur
but soldiers join him. 342

—Enters Ahmedabad in triumph 950/1543 343

—Takes Chāmpānār by storm—his bravery

343-344

—Stays there absorbed in pleasures—bestows
wazīrship ■ Burhān-u'l-mulk Bambānī. 344

—Exalts Charjī Chirīmār as Muḥāsiz-u'l-
mulk and makes him a close companion—
receives 'Imād-u'l-mulk and bestows
Bharuch and Surat on him. 345

—Kills 'Alā-u'd-dīn and Shujā' Khān
at Charjī's advice—is besieged by 'Ālam
Khān and other nobles—on severity of
water sends for Burhān-u'l-mulk—is
advised to give way. 346-347

—Gives audience in which Charjī is killed
on which tries to ■ himself—again
becomes ■ puppet in the hands of
nobles. 347

—Two witticism on questions by. 348

—Is guarded carefully by nobles. ■

—Weeps when he learns of his being
blinded. 350

—Intrigues with Tātār-u'l-mulk—escapes
from custody. 350-351

—Proceeds into the city and gives the
houses of 'Ālam Khān and Wajih-u'l-
mulk to plunder. 351-352

—Is waited upon by Afḡal Khān when he
reaches Pānkor Nākā—at Jamālpūr ■
ravagers and receives news of escape—
takes the reigns of government in his
own hands. 354

- Receives a petition from 'Imād-ul'-mulk in favour of Daryā Khān and 'Ālam Khān—agrees but becomes suspicious at Šafdar Khān's escape, 355-356
- Rebukes 'Imād-u'l-mulk and calls ██████████
—sends Syed 'Arisha to fetch him, 356-357
- Marches against Daryā Khān to Chāmpānī— 357
- Receives 'Imād-u'l-mulk with favour—declares himself innocent of plunder
—agrees to send him to Surat, 359-360
- Appoints Syed Mubārak against Daryā Khān and Tātār Khān against 'Ālam Khān—his authority in Gujarat, 360-361
- After restoration—appoints Āṣaf Khān as "wazīrat-i-'Uẓmā"—Khudāwand Khān as "Diwān-i-Kul"—Aīdāl Khān given jagir—distributed titles to other nobles, 362-363
- Favour to I'timād Khān, 362-363
- Apologises to nobles for allowing I'timād Khān to whisper in their presence
—wishes to conquer Malwa—is advised to resume Wānta lands, amounting to 1/4th of Gujarat—proceeds against girdāsis—"erases their names" by establishing thānās, 361-362
- Measures against Hindus—disallows such festivals as Holi and Diwāli—relief of such people at the assassination of, 369
- Great friend of the poor and faqirs—liberality to, 366-370
- His generosity to a Muslim peasant with many daughters, 370

- Makes Maḥmūdābād his capital—account of the shū-khāna built therein. 371-372
- Account of assassination. 372-373
- Events preceding the assassination of—feels thirsty and calls for water—is served poisoned drink by Burhān—stabbed by ■ soon after—Rabi I, 12— 373
- Earlier account: showed favour to Burhān, rebuked for this by Afḡal Khān—catches him in evil—threatens him—is poisoned. 374-377
- Buried in the mausoleum of Maḥmūd Begdā. 381
- Death in Maḥmūdābād on Friday night Rabi 961—accession, at age of eleven years, death at the age of twenty-eight. 382
- Maḥmūd Bargi, Malik—Sent by Aḥmad Shāh against Naṣir Khān of Khandesh—besieges Thālner where receives the submission of Naṣir Khān. 48
- Maḥmūd Bukhā, ri, Syed—Muḥtasib during the time of Mīrza Koka—gives account of a miracle during the ■ of Shāh 'Ālam. 143
- relates an anecdote regarding the majlis of Daryā Khān. 334
- Receives jointly with Syed Hāmid the paragana of Dholka, Khānpūr and Basai from Akbar. 455
- Maḥmūd Khān,—Sent by Aḥmad Shāh I to quell the in- Khān 'Azam surgents of Sorath. 48
- Maḥmūd Kha- zānchi —Treasurer of Syed Muḥārak—is called by him. 423

- Maḥmūd, . Malik**—Entitled “*Malik-i-Malāyak Shifāʿi*”—
recounts of the death of many Hindus
by supernatural hands during Muzaḥfir
Shāh II's sack of Mandū. 188
- Maḥmūd, Munshi**—The scribe who drafted Bahādur Shāh's
Mulla reply to Humāyūn—was formerly in
the services of Humāyūn—had a grudge
against him and ■ deliberately twisted
the letter, read it to Bahādur Shāh
when he was intoxicated and ■ ■
of conflict. 303
- Maḥmūd, Qāḍī**—*Hākim-i-quḍātī* (chief judge) of
Māngrol—reports a schismatic to Bahā-
dur ■ who executes him. 322
- Maḥmūd,**—Disciple of his uncle Qāḍī Hammūd,
Qāḍī ibn Qāḍī disciple of Shāh 'Alam—expelled from
Jāyāḍah Bahādur Shāh's camp at Chittor for
Birpūr speaking ■ freely—went to Birpūr
where died in 941. 306-307
- Maḥmūd**—Learned man, robbed and set afloat
Samatqandi, by the ruler of Jagat—complained to
Mulla Maḥmūd Begdā and thus caused the
conquest of that area; 127-128
- satisfied. 130
- Maḥmūd, Syed**—Son of Syed Burhān-u'd-dīn—Qutb-u'l-
aqlāh—son of Syed Jalāl known ■
Makhdūm-i-Jahāniyān. 62
- Entitled “*Manawwar-u'l-molk*”—an
anecdote Maḥmūd Begdā, related to. 217
- Mahtā, Miyān**—A saint resting in Gāgrān. 289
- Makhdūm**—The great Bukhārī saint—pleased with
Jahāniyān Zafar Khān, bestows Gujarat, ■ him
and his descendants. 10-11
- Muḥammad Shāh I, his disciple. 17-18 23

- Malik, Shaikh,** —Entitled "Mitthe Khān"—governor of
bin Sulṭān Surat and Rānder—joins Modūd in
Muzaffar rebellion against Aḥmad Shāh I—sub-
mits ■ Bharuch. 31
- Revolts again and joins Modūd at
Idar—flees to Nāgor. 39-40
- Malik-ush-Sharq,** —One of the prominent partisans of
Gujarātī Syed Mubarak—called by him. 387
- Given Nādīad by It'mād Khān. 407
- Sent to fetch Tātār Khān before
Changiz Khān at Ahmedabad. 425
- Malik Iqbāl** —Name Mallun Kala—de facto ruler of
Khān Delhi in the reign of Muḥammad
Shāh—defeats Tātār Khān at Panipat
and seizes his baggage. 19
- Proceeds against Qannauj to punish
Maḥmud Shāh. 24
- Killed in the battle with Khidr Khān—
Jamad, I 19, 808. 24
- Malik Khān—** —Receives Sārangpūr from Bahādur Shāh. 283
Qadir Shāh
- Ruler of Malwa, had been appointed
under Muḥammad Shāh Anṣārī and did
not ■ it but had to submit since he
was appointed by Bahādur Shāh. 323
- Mubārak Shāh flees to, after his expul-
sion from Burhānpūr. 333
- One of the "Khanzādan" of the rulers
of Malwa—had joined Bahādur Shāh
who kept his son with him—appointed
to Malwa during Mughal invasion. 337
- gives shelter to 'Imād-u'l-mulk—who
had sent him the insignia of royalty

- (after the death of Bahādur Shāh)—reads Khushā strikes coins in his name and takes title Qādir Shāh. 337
- Refuses to surrender 'Imād-u'l-mulk to Daryā Khān—letter to and reply of. 337-338
- Daryā Khān's expedition against. 338
- Mamūz Khān** —Wife's brother of Isām Shāh—kills the heir (Firūz Shāh) and occupies the throne with the title of Muḥammad Shāh 'Adil. 390
- Mandalk, Rāo** —Rāja of Gīrnār who held Sorath. 41
- fought against Aḥmad Shāh but was defeated in 817 A.H. 41
- Mandalk, Rao** —Rāja of Gīrnār and Jūnāgadh—refused to acknowledge any Sulṭān (till the time of Maḥmūd Begdā) due to the strength of his fort at Gīrnār. 115
- Campaign of Maḥmūd Begdā against. 116-117
- Submits. 120
- Worships in great pomp and thus enrages Maḥmūd Begdā and is attacked—gives up the insignias of royalty and submits. 120
- Third campaign against in 874/1469 waits on the Sulṭān and is asked to embrace Islām—escapes into his fort and fights—is betrayed. 121
- Takes refuge in Gīrnār—is attacked and is granted relief on condition of embracing Islām—waits on the Sulṭān and surrenders keys—embraces Islām—

his pleasure at this dignity and regret at past glory. 121-122

—Story of, ascertained from reliable ——— passion for Mohini a wania woman ——— of betrayal by her husband. 122-123

—Comes to Ahmedabad with Sulṭān—waits on Shāh 'Ālam—his surprise and tribute to. 123-124

—Is given the title of Khān Jahān and a suitable jūgir- 875/1471. 130

Manjū

Kālāwant

—Favourite singer of Bahādur Shāh—falls into Mughal hands at the ——— of Mandū—calms Hūmāyūn and ——— instrumental in getting order for qatī-l-'ām rescinded—escapes to Bahādur Shāh.

311-312

Manjū, Miyaṇ —See:—Shaikh Muḥammad 'urf Miyaṇ Manjū.

Manjū, bin —Wounded during Bahādur Shāh's
Azdar Khān Deccan campaign—favoured by the
Bādhel Sulṭān. 294

Mansingh, Rāja —Rāja of Gwāllor—waits on Bahādur
Shāh during his campaign in Mālwa
and is accepted in his service. 271

Mansingh, Rāja —Rāja of Jhālāwār—creates disturbances
in Saurāshtra during Bahādur Shāh's
absence in Mālwa—Khān Khānān sent
against by ——— Shāh. 278-279

Manṣūr Khān —Title given by Muzaḥfar Shāh II to
Malik Burhān. 173

Manṣūr Khān —The title given by Bahādur Shāh to
Sulaimān bin Mujāhid-u'l-mulk. 259-60

- Marjān, Malik** —Hold the fort of Bharuch during Mahmūd Shāh Khalji's invasion—defends the fort and returns stiff reply to overtures. 70
- Mas'ūd Khān** —Joins Bahādur Khān at Muhammad-nagar. 257
- Ma'ūlā** —Brother of Malik Sārang—a Rājput—as captives taken by Mahmūd Bagdā and converted to Islam—remark of, during circumcision (in Gujarati). 168
- Medini Rāi** —Title conferred by Mahmūd Shāh of Malwa on the leader of the Hindu army assembled against his refractory Amirs. 176
- Defeats Sultān Muhammad and kills Khwāja Juhān—appropriates government of the land, expropriates Muslims and appoints his men—cause of anger to Muzaffar Shāh II of Gujarat. 177
- Goes in the direction of Chanderi against Muhammad Shāh (at Muzaffar Shāh's advent in Malwa)—Muzaffar Shāh's remarks against. 179
- Habīb Khān and others flee from Malwa due to treatment of—complain to Muzaffar Shāh against—Muzaffar Shāh marches against. 181
- Treatment of Mahmūd Shāh by—his escape. 181
- Muzaffar Shāh's campaign against—sends a force to defend Mandu—goes from Dhar to Ujjain—advises the garrison at Mandu to use dilatory tactics. 185-186

- Goes to Rāna Sangā for help—his appeal—receives news of the fall of Mandu—attempts to ■■■ himself but saved by Rāna. 192
- Opposes Malik Ayāz with the ■■ja of Bākar, when going against Chittor. 200
- Entices Silhadi when proceeding to join Malik Ayāz. 201-202
- Mir 'Abid** —One of the dissident Mughals who left Shahāb-u'd-dīn to join Muzaffar Shāh. 459
- Given the title of Khān-i-Khānān by Muzaffar Shāh. 461
- Left at Ahmedabad. 461
- Mir Bag** —One of the dissident Mughals who ■■■ Shahāb-u'd-dīn for Muzaffar Shāh. 459
- Given the title of Asqā Khān by Muzaffar Shāh. 461
- Mir Yūsuf** —A general of the dissident Mughal forces which left Shahāb-u'd-dīn and joined Muzaffar Shāh. 459
- hammad Bag** —Given the title of Bahādur Khān by Muzaffar Shāh. 461
- Mirān Muḥam-** —Son of Mubārak Shāh Asīrī—attacks Changīz Khān at Ahmedabad—sends envoys to Syed Miran for support—reaches Baroda—crosses Mahi and encamps at Jetalpūr. 439
- mad Shāh** —Deceived by Sher Khān—is attacked by Changīz Khān—flees secretly in the night. 440
- Mirān Syed** —Son of Syed Mubārak—sent to bring I'timād Khān to his father's side. 406
- At the battlefield where his father was killed—goes to Kapadwanj. 420

- Receives envoys from 'Imād-u'l-mulk who promises him a jagir—exchanges communications—despairs on discovering the duplicity. 423-424
- Given five paraganās by I'timād Khān but deprived of four by 'Imād-u'l-mulk. 424
- Tries to make peace between I'timād Khān and Mūsā Khān but in vain. 430
- Goes from Ahmedabad to Dholka and then to Dhandhūka and joins Tāiār Khān at Rānpur—joins Mūsā Khān by Patan—makes peace between I'timād Khān and Mūsā Khān—Zī'l-hijjah 967—comes back to Dholka. 435
- Goes with Chengiz Khān and I'timād Khān against Mūsā Khān but returns. 434
- Goes to Sher Khān to prevent conflict with Chengiz Khān—remains on the battlefield after the battle. 434-435
- Is brought to Ahmedabad with due honour by Chengiz Khān. 437
- Makes peace between Sher Khān and I'timād Khān—returns to Dholka. 443
- Dies in 980/1573. 445
- Mirkl Khān** → One of the Mughal dissidents who left Shahāb-u'd-din to join Muzaffar Shāh. 459
- Given his original title by Sulṭān Muzaffar Shāh. 461
- Mirsk 'Abdu'l-lah** → One of the Mughal dissident who joined Muzaffar Shāh after leaving Shahāb-u'd-din. 459
- Given the title of Āḡaf Khān by Muzaffar Shāh. 461

- Mirzā Khān** —Nephew of Shahāb-u'd-dīn Ahmad Khān—sent against Amīn Khān Ghori—returns to Mangrol after the death of Fath Khān Shirwānī and then to Ahmedabad. 457-458
- Elephants and horses lost by him in this engagement, taken from the Jām by Khān-i-Khānān. 469
- Mirzā Khān, Nawāb** —Ordered by Akbar to Gujarat from Jalor—reaches Sarkhej—defeats Muzaffar Shāh in the neighbourhood of Ahmedabad in Muharram 13, 999. 464
- Bīram Khān (Khān-i-Khānān)** —Follows Muzaffar Shāh to Khambāyat—joined by other commanders there. 465
- Defeats Muzaffar Shāh again at Jhāmpa ■ Rājplpī hills. 465
- Returns to Ahmedabad—sends ■ force against Bharuch from Siyor. 466
- Given the title of Khān-i-Khānān. 466
- Leads an expedition to Sorath against Muzaffar Shāh. 466-467
- Receives envoys from Amīn Khān Ghori and the Jām. 467
- Reaches Uplatā—proceeds against the Jām—returns to Ahmedabad. 467
- Recalled to Agra in 999 A.H. 468
- Mithā Khān bin Sulṭān Muzaffar** —Stood by Qut-bu'd-dīn Shāh during the battle of Kapadwanj. 78
- Modūd Bīn Firūz Khān** —Uncle's son of Ahmad Shāh I—ḥākim of Barode—raises an insurrection against Ahmad Shāh. 30
- Goes to Khambāyat and then to Bharuch—submits. 31

- Rebels—is joined Rukn Khān, Badr-u'-la and others—goes to Idar. 38-39
- Sultān proceeds against—negotiations at Morāṣa—flees to Idar then Nāgor and seeks refuge with Shams Khān Dandāni—Jamād 1, 5, 814. 40
- Killed in the battle with Rānā Mūkal. 40
- Modūd-u'l-mulk —Title given to Malik Badr-u'd-dīn by Bahādur Shāh. 259
- Modūd, Shaikh —Of Batwa. 366
- Mohan, Rāo } —Dancer in Daryā Khān's household. 334
- Mūkal, Rāna } —Raja of Chittor—in conflict with ~~Modūd~~ Khān Dandāni in which Modūd ~~was~~ killed. 40
- Mu'azzam —One of the two Khurāsāni brothers (other A'zam) favoured for their skill in ~~architecture~~ construction by Mahmūd Begada—built a reservoir, mosque and a mausoleum in which they are buried. 168
- Mu'azzam Khān —Joins Bahādur Shāh with other nobles at Mahmūdābād. 260
- Mubārak Abu'l —Sent by Syed ~~Muhammad~~ to Mubārak Khān Bukhārī Shāh. 397
- Mubārak —With Bahādur ~~Shāh~~ at ~~the~~ battle of Bukhārī, Syed Kanj against the Mughals. 319
- Attended Mahmūd ~~Shāh~~ II to the dancing party where disregarded by Daryā Khān—his remarks to the Sultān. 338-339
- Complimented by the Sultān on the eventual truth of his words. 334
- Interceeds for 'Ālam Khān to Mahmūd Shāh II and secures the release of his

- friend for his brother who ■ secretly
taken away. 356
- 'Imād-u'l-mulk seeks refuge with. 359
- Appointed against Daryā Khān and
'Ālam Khān—expels them from Gujarat.
360-361
- Tuḥfat-u's-Sādāt by Ārām Kashnūrī
written for him, 361
- One of the leading nobles in the reign
of Aḥmad Shāh III—kept in army of
Bukhārī Syed and Fāḥādī Pathāns led
by Mūsā Khān and Sher Khān—also
Lodī and Shirwānī Afghāns. 386-387
- Reconciles nobles—places Aḥmad Shāh
■ throne. 387-388
- Incident illustrative of his generosity. 390
- Leads army against Mubārak Shāh—
other nobles' plans against. 391
- Sends Miyan Manjū ■ Mubārak Shāh
negotiations—makes peace. 391-397
- Joins I'timād Khān and his courtiers—
is approached by Ḥasan Khān and
Atal Khān—attacks Nāṣir-u'l-mulk near
Baroda. 398-399
- Returns to Kāpādwānj—attacked by
Nāṣir-u'l-mulk—refuses to leave Gujarat
—defeats him. 400-404
- Returns to Ahmedabad—generosity to
an Afghān merchant. 404-405
- Expels Nāṣir-u'l-mulk to Pāḷ. 405
- Against Ikhtiyār Khān at Broach—
turns against Ḥasan Khān and Fath
Khān Balūch—deserted by I'timād

Khān—sends his son to call him—
defeats the rebels and returns victo-
rious. 405-407

—Partitions Gujarat—receives Patan,
Kambayat, Dholkah, Ghoghā, Dhan-
dhōka, Chāmpānjī, Kapadwanj, Sarnāl,
Bālāsinnor—gives Patan to the ■■■■■. 408

—Ālam Khān Lodi and ■■■■■ Khān
suspect him—returns to Syedpūra. 409

—Īmād-u'l-mulk, Ālam Khān and I'timād
Khān march against—sends Miyyān
Manjhū to them—prepared for the
battle. 409-412

—Joined by Īmād-u'l-mulk—defeats and
expels Ālam Khān. 413-414

—Tries to mediate between I'timād Khān
and Īmād-u'l-mulk—is appealed to and
marshes to Rānpūr Katali—arranges
an understanding with Muḥarrak Shāh,
415-416

—Ahmad Shāh escapes ■■■ him at Syed-
pūra—comes into conflict with Īmād-
u'l-mulk and I'timād Khān. 419

—Attacked by I'timād Khān and Īmād-
u'l-mulk—refused to surrender the
Sultān—is killed while climbing a steep
bank during the fight. 419-420

—His three miracles. 420-421

—His piety and devotions—his appearance
■ dream to Miyyān Manjhū. 421-423

Muḥarrak Khān —Son of Ahmad Shāh and uncle of Quṭb-
u'd-dīn Shāh—mediates between Mah-
mūd Khaljī whom he had joined, and
'Alā-u'd-dīn Khān, the commandant of
Sultānpūr.

- Mubārak Mu'in Malik —Entitled Itikhār-u'l-mulk by Muzaffar Shāh II. 173
- Mubārak Shāh —Confined with Maḥmūd Khān at Biyā-wāl—kills his nephew and becomes ruler of Khondesh. 326-327-328
- Grants asylum ■ 'Imād-u'l-mulk—refuses to surrender him to Daryā Khān—is attacked and defeated at Dangarī and flies to Asirgarh. 332
- Sets out for Gujarat on the accession of Ahmad Shāh—encamps at Rānpur Katnī—negotiates with Syed Mubārak through Miyyān Manjhi—confers a dress of honour on him and retires. 390-397
- Invades Gujarat again ■ hearing of disputes—retreats when nobles march against to Mlagām. 414-415
- Attacks Gujarat for third time with I'timād Khān—is abandoned when his miserliness ■ discovered—is given Sultānpūr and Nandurbār of which some villages are given by him to I'timād Khān. 416-417
- Mubārīz-u'l-Mulk—Title given to the son of Nizām-u'l-mulk by Bahādur Shāh. 259
- Mughal Beg —One of the dissident Mughals who left Shahāb-u'd-dīn to join Muzaffar Shāh. 459
- Given the title of Khān-i-Daurān. 461
- Mughlī Bibī —Mother of Maḥmūd Begdā—daughter of Shāh Bhīkan of Sindh and wife of Muḥammad Shāh II. 86
- Takes young Maḥmūd Khān to the asylum of Shāh 'Ālam—marries him. 89

- Muhammad Afdal —Sent against Muzaffar Shāh by Qutbu'd-din Khān—proved faithless. 462
- Muhammad Bakha —Son of 'Imād-u'l-mulk Āsiri—given title of Ghāzi Khān by Bahādur Shāh. 149
- Muhammad Bukhārī —Entitled "Sādāt Khān"—one of the sons of Shāh 'Ālam—refused the jagir of Batwa which Sikandar Shāh wanted to give him after taking ■ from Shāh Baddha. 130
- Muhammad Bukhārī Shaikh —Grandson of Haqrat Hāji 'Ab-du'l-Wahhāb—sent with Mirza Kokā against Sher Khān ■ Patan—killed in the battle. 434
- Muhammad Ghauth —Of Batwa. 366
- Muhammad Ghaznavi, Shaikh —Sent with Syed Hāmid against Mirza Muhammad Husa—at the siege of Khambhāyat. 436
- Muhammad Husain Mirza —Grandson of Sulṭān Husain Rāygara of Khurāsān—rebels against Akbar and flees to join Changiz Khān. 434
- Summoned by I'timād Khān after being deserted by Muzaffar Shāh. 445
- Delays in going—avoids. 446
- Parts from Ibrāhīm Husain—is joined by Sher Khān—defeated near Patan—withdraws to Khandesh border. 434-435
- Marches from the vicinity of Nandurbār and captures Bharuch—at Khambhāyat—is besieged—joins Ikhtiyār-u'l-mulk—besieges Muṣṭafābād in Ahmedabad till advent of Akbar. 455-456
- Takes the road to oblivion—(dies) 981/1574. 457

- Muhammad Ikhtiyār** —Favourite companion of Mahmūd Begdā—refuses title "Khān" due to the loftiness of his name. 151-152
—Influenced by Mulla Kabīr—gives up the world and becomes a distinguished saint. 152-153
- Muhammad Jaunpūrī** —Came from Jaunpūr to Ahmedabad in the last days of Mahmūd Begdā's reign—claims to be a "Mahdī"—stays at Tāj Khān's mosque—attracts a great crowd—visited by Shakh Jū—his excellent discourses—rapidly gains influence. 170-171
—Ulema's issues (atwā) for assertion that it is possible to see God—goes to Patan then to Hindustan—killed by ruffians in Farah near Qandhār in 910. 170-171
- Muhammad Kūja** —Son of Rānī Rūpmanjarī and Mahmūd Begdā—died during the Sultān's lifetime and buried in the mausoleum of his mother. 169
- Muhammad Khān** —Younger brother of Humāyūn Khān—succeeded him in Jamād II 20,796/—with the title of Nāṣir-u'd-dīn Mahmūd Shāh. 16
- Muhammad Khān** —Sent against Muzaffar Shāh by Qutb-u'd-dīn Khān—proved faithless. 461
- Muhammad Khān** —Son of Sher Khān Fūlādī—called by Sher Khān from Viramgām—joins him. 439
—Proceeds towards Patan. 432
—Attacks Patan and seizes old fort from Akbari officers—is joined by his father—is defeated by Mirza Kokā—flees into the hills of Idar. 453-454
—Creates trouble near Idar—Khān 'Azīz Kokā marches to check him. 455

- Muhammad Khān Asir** —Son of Ā'dil Khān, sister's son of Bahādur Shāh—goes to the help of 'Imād-u'l-mulk Gāwli. 268
- Joins Bahādur Shāh at Dhrol—marries the sister of Bhāl Jū, Rāja of Baglāna. 272
- Sent against the confederate nobles of the Deccan. 273
- Is given the title of "Shāh". 281
- Appointed against Rana of Chittor—ordered ■ guard Berhalah. 285
- Left at Mandaor—leaves for Asir. 290
- Ordered to proceed against Nizām-u'l-mulk—battle at Bir. 294
- Sent against Mughals—goes to Mandu then ■ Ujjain. 319
- Was at Ujjain when Bahādur Shāh died—receives messages from nobles for elevating him to the throne. 323
- His deep sorrow at Bahādur Shāh's death—dies soon after. 326
- Muhammad Khān bin Firūz Shāh** —Was handed the reins of government when Firūz Shāh became ninety years old. 12f.
- Rebels against Firūz Shāh in 790. 13f.
- Defeated and flees to Sirmur. 13f.
- Attacked by Tughluq Shāh—defeated—flees ■ Sikhlāh—then to Nagarkot. 13f.
- Conflict with Rukn-u'd-dīn after Tughluq Shāh—captures Abu Bakr—secures the throne. 14f.
- Muhammad Khayyāt** —Wakīl of Malik-n't-tujjār—refuses to surrender his daughter to Bahādur Gilāni—is killed by his agent. 145

- Muḥammad Lashkarī, Sultān** —Sultān of Deccan (Bahamānī)—executes Khwāja Jabān, his wazīr—died in 896. 145
- Muḥammad Khān, Mir** —Known as Khān-i-Kalān—sent by Akbar against Patan—given as jāgir to him. 455
- Muḥammad Mirak** —Sent against Muzaffar by Qut-bu'd-dīn Khān—proved faithless. 462
—In Baroda besieged by Muzaffar Shāh—sends a message to him: 463
- Muḥammad Muqīm** —Envoys sent by Humāyūn to Bahādur Shāh. 496
- Muḥammad Rāī** —In the battle of Nawānagar. 469
Khwāja —Killed in the battle. 470
- Muḥammad Syed** —Father of Syed Jalāl—martyred when his son was four years old. 213
- Muḥammad Syed** —Or Syed Shāh Buddha—successor of Shāh Shaiikh Jū-Bahādur Shāh met him before leaving Gujarat. 237
—Sikandar Shāh desires to take away jāgir of. 250
- Muḥammad Syed** —Son of Syed Fidā—died in the battle near Baroda fighting for Syed Mubārak. 399
- Muḥammad Syed** —Brother's son of Syed Mubārak—killed in the battle near Baroda fighting for him. 399
- Muḥammad Syed** —Son of Syed 'Abd-ul-Raḥīm Bukhārī—sent by Akbar to fetch Syed Hāmid. 452
- Muḥammad Shāh** —Ascended the throne in 792. 13
—Send Zafar Khān against Nizām Mufarrah—confers titles on Zafar Khān. 14
—Died in 796—buried in the mausoleum of Firz Shāh. 16

- Muhammad Shāh**—Son of Zafar Khān—original name Tātār
Tātār Khān Khān. 6
- Son born to—named Ahmad Khān—
defeated by Mulla Iqbāl at Panipat—
unsuccessfully invests Delhi—leaves for
Gujarat—arrives to join his father. 19
 - Accompanies his father of Idar 801. 20
 - Ascended throne in 806—entitled Nāṣir
u'l-dīn Muhammad Shāh—leaves for
Māndot—returns to march against Delhi
—falls sick—dies in Sha'abān 806—
buried at Patan. 22
 - Other version of his death—imprisons
his father and ascends throne—makes
Shams Khān his wazīr who administers
poison to ■■■ on instigation by Zafar
Khān. 22-23
 - Sent money to Shaikh Ahmad Ganj-
Bakhsh—which was refused—posthumous
title "Khudāyghān-i-shahīd". 23
- Muhammad Shāh II**
- Son of Ahmad Shāh—ascends the throne
in 815—known as "gold-bestower"
—neglected state affairs—son born
named Fath Khān in 849. 62
 - Against Idar—lays waste Bāker—returns. 62
 - Attacks Chāmpānir—resisted by Gang-
dās besieges fort—abandons siege and
returns to Gothrā ■ Sānvīl. 64-65
 - Gets sick—passes away ■ Muharram
10, 855—reign nine years and some
months—buried ■ his father's ■
solemn. 65
 - Another account of his death—Kamāl's
intrigues with Mahmūd Shāh of Malwa—

- consults ■ wania, accepts his advice and prepares to ~~act~~ on the occasion of Mahmūd Shāh's invasion—poisoned by nobles for this. 66-67
- Disciple of Shaikh Ahmad Khatṭā. 68
- Muḥammad Shaikh, Miyan Maṣṣūḥ —Humāyūn's librarian—at the fall of Māndū. 310
- Father of the author—learned in worldly and religious matters—confidante of Syed Mubārak. 386
- Sent to Mubārak Shāh as an envoy—takes Rukn-u'd-dīn with him—negotiates. 392-393-397
- Honoured by Mubārak Shāh—receives jagir from Syed Mubārak. 397
- Conveys a letter to Syed Mubārak from Syed Husain before his battle with nobles. 402
- Kept ■ Dholkahn—honoured by his patron. 405
- Meets Shaikh Ahmad Majzūb and conveys his prophecy ■ his master. 406
- Sent by Syed Mubārak to I'timād Khān and other nobles—negotiations with them. 406-408-414
- His advice to the Syed—not accepted. 414
- Declares having seen Syed Mubārak in a dream. 423
- Sent to 'Imād-u'l-mulk by Syed Miran. 423
- Returns and reports to Syed Miran—goes to I'timād Khān. 424-425

- Is sent to Ulugh Khān—is helped by Hamzah Rūmī in the army of the Habshts—returns to Syed Hāmid. 435
- Does not wait on Changiz Khān but goes to Ilm with Syed Miran. 437-438
- Muhammad Tāj, —"Ālam-i-'Ulemā" of Mahmūd Begda's
Moulāna time—opines against execution of Syed
Muhammad Jaunpūri—saves his life. 172
- Muhammad bin —Died at Thattah in 794. 11-12
Tughluq Shāh
- Had once conquered ■■■ fort of Jūnā-
gadh. 119
- Muḥḥiz Khān —Sent by Muzaffar Shāh II to welcome
Mahmūd ■■■ of Malwa—dārogha of
Muhammadābād. 174
- Sent by 'Imād-u'l-mulk to Dhansj to
Bahādur Shāh. 260
- Joins Latīf Khān against Bahādur
Shāh. 263
- Plunders Sultānpūr but is defeated and
flees. 274
- Muḥḥiz Khān —See Chirji Chirīmār.
- Muḥib-u'l-mulk —Title granted to by 'Imād-u'l-mulk to
■■■ "Khwaḥjāsarā" the kotwāl of
Ahmedabad. 216
- Sent by Bahādur Shāh to bring Latīf
Khān. 264
- Killed with his son in the battle of
Danlatabad. 270
- Muḥib Rāna —Father of Rāni Rāj Rāi, wife of Muzaffar
Shāh and mother of Latīf Khān. 132
- Mu'In-u'd-din —Father of 'Alī Shir Afghān who carried
the news of Sikandar Shāh's death to
Bahādur Shāh. 252-253

- Mu'in-u'd-dīn Gāzur** —Learned divine of Patan—visited by Mahmūd Begdā. 150
- Mu'in-u'd-dīn (Kaiqubād)** —Son of Nāṣir-u'd-dīn and the grandson of Balban—his accession quoted by Miẓān Manjūh in his negotiations with Muḥarrak Shāh. 393-394
- Mujāhid Khān** —Brother of Firdās Khān Dandāni of Nāgor—expels Shama Khān and seizes Nāgor—driven out by Rāna, seeks refuge with Mahmūd Shāh of Mālwa. 81
- Mujāhid Khān** —Title given by Mahmūd Begdā to the son of Lādan Khālji. 150
- Mujāhid Khān Behlān** —Left at Jānāgadh by Bahādur Shāh. 166
- Sent against the city of Āusa. 272
- Sent against Ranthambhore. 293
- On the side of Daryā Khān in the Battle of Dhorka. 341
- On guard on Mahmūd ■■■ II—incensed at a jest conspires with Tātār Khān—takes the oath of fidelity to the Sultān. 349-350
- Mujāhid Khān Gujarātī** —Abandoned the Rāikbad gate of Ahmedabad ■■ Muzaffar Shāh. 460
- Mujāhid-u'l-mulk** —With Malik Ayāz in Malwa—attacks the Rāja of Bānabalā. 200
- Mujāhid-u'l-mulk** —Waits ■■ Bahādur Shāh in Nahrwāla Patan. 258
- Son of Mujāhid Khān (son of Malik Lādan Khālji)—receives the title of Mujāhid-u'l-mulk from Bahādur ■■■ 259

- Brother of Mujāhid Khān Bahān—
with him in Daryā Khān's forces against
Mahmūd Shāh II. 341
- Keeps guard over Mahmūd Shāh II. 348
- Joins him with his brother. 350
- Mukhlis-u'l-mulk—Sent by Ahmad Shāh I against Naṣir
Khān. 48
- Mukhlis-u'l-mulk—Died with his son ■ Bahādur Shāh's
attack ■ Nizām-u'l-mulk. 270
- Munir, Malik—Awakes Ahmad Shāh I to apprise ■
of Hoshang Shāh's night attack. ■
- Munir, Malik—Wazir of Quṭb-ud-dīn Shāh—with him
in the battle of Kapadwanj. 78
- Muqarrab, Malik—Summoned by Ahmad Shāh I during
Hoshang Shāh's night attack. 55
- Muqbil Khān—Brother of Ikhtiyār Khān—sent to
Muḥammadābād by Bahādur Shāh to
bring reinforcements against Malwa. ■
- Sent ■ escort Mahmūd ■ of Malwa
from Biyāwal. 327
- Appointed to look after Mahmūd Shāh.
329-330
- Killed for his son's intrigues by Daryā
Khān. 330
- Mūsa Khān—Relation of Alp Khān (Hoshang Shāh)
who gains in power during his intern-
ment in Gujarat—expelled after ■
return. 26
- Mūsa Khān—One of Syed Mubārak's lieutenants—
Futādī with his brother Sher Khān. 386
- Given Patan by Syed Mubārak. 408
- Elder brother of Sher Khān. 415

- Jagir seized by 'Imād-u'l-mulk and I'timād Khān. 423
- Summoned by I'timād Khān—sent back. 426
- Advised by Tāiār Khān to defeat Fath Khān Balūch—defeats him near Rādhānpūr. 427-428
- Defended by ~~XXXX~~ against I'timād Khān—attacked—defeats I'timād Khān in Zī'l-qu'da 968. 430-431
- Receives Hāji Khān. 431
- defeats I'timād Khān at Jhotānā in 969—spares him on mediation of Syed Miran. 432-433
- Intrigues of I'timād Khān against—dies. 433
- Mūsa, Maulūna —Embassy of Hoshang ~~XXXX~~ to wait on Ahmad Shāh I at Dhār. 51
- Motawakkil, —Of Batwa. 366
- Muzaffar Khān —"Hākim" of Chanderi for Mahmūd Shāh—delivered the ~~XXXX~~ attack on Gujarat army in the battle of Kapadwanj. 97
- Is taken captive and killed—head exhibited on the gates of Kapadwanj. 80
- Muzaffar Khān, —Hāji Khān's ~~XXXX~~ who took him Wakī away from the battlefield before Patan. 431
- Muzaffar, Malik —Title of Asad Khān given by Bahādur Shāh. 259
- Muzaffar Shāh I —See Zafar Khān.
- Muzaffar Shāh I —Assumes regal status as Muzaffar Shāh at Bīrpūr in 870 A.H. 25
- Marches to Dhār against Alp Khān—brings him imprisoned to Gujarat. 25-26

- Frustrates the designs of Ibrāhīm Sharqī to overthrow Maḥmūd Shāh Tughlaq. 26
- Sends Alp Khān back. 26
- Appoints Khudāwand Khān against Kanth Kot—asks blessings of Shaikh Qāsim. 26
- Dies in Ṣafar 813, according to Tārīkh-i-Bahādur Shāhī. 27
- True story: Appoints Aḥmad Khān against the Kolis of Asāwal—is imprisoned by him and compelled to take poison. 27
- Parting advice to Aḥmad Khān. 28
- Sorrow of Aḥmad Khān for the murder of. 28
- Muzaffar Shāh** —Most favoured of Maḥmūd Begdā's
Khalīl Khān sons—original name Khalīl Khān—born on Shu'abūn 6,880 mother's name Harbāl—brought up by Mansabāi. 169
- Holds charge ■ Sorath and Jūnāgadh. 144
- Accompanied his father to Thāner being summoned from Baroda. 149
- Given leave to go to Baroda ■ return. 150
- Learns Qur'ān by heart for his father's benefit—promised the throne for it, 207-208
- Dispute regarding succession of—helped by Malik Gopl and Malik Sārang. 224
- Muzaffar Shāh II**—Arrives in Ahmedabad and ascends the throne on Friday, Ramḡān 7, 917—aged 27 years—bestows dresses and titles. 173
- Receives envoys from Shāh Ismā'īl of Irāq and Khurāsān. 173

- Goes to Baroda—founds Daulatabad nearby. 173
- Receives ■ fugitive Solṭān, Muḥammad Shāh from ■. 174
- Goes to Morāmālī—receives 'Adil Shāh there—returns to Muḥammadābād (Chāmpānir). 175
- Reimburses the Qizībāsh envoy—dismisses ■ with presents. 176
- Receives news of Medīnī Rāi's high handed activities in Malwa—arrives in Ahmedabad to prepare for invasion—visits tomb of Shaikh Aḥmad Khattī—■ to Muḥammadābād. 177
- Leaves ■ ■ in Shawwāl 918/1512. encamps ■ Godhrā—goes to Idar on hearing of 'Ain-n'l-mulk's defeat—reaches Morāsa—reaches Idar—demolishes temples—grg—forgives the Rāna on ■ of ■ Gopi—returns to Godhra. 178-179
- Sends Sikandar Khān to Muḥammadābād and goes to Malwa—founds fort at Dohad—at Devala—appoints Saḍdar Khān as guard—sends army to Dhār. 179
- Refuses to take advantage of enemy's difficulties and declares his altruistic intention. 179
- Reaches Dhār, encamps, visits hunting parks, visits tombs of Shaikhs. 180
- Goes ■ Dillāwarah—rebukes Nizam-n'l-mulk for ■ ill-advised skirmish. 180
- Returns to capital. 180

- Orders Nizām-u'l-mulk against Rāna and Ranmal of Idar—proceeds and returns to Ahmedabad. 181
- Receives fugitive nobles from Malwa—determines to march to Malwa to chastise Medini Rāi and restore Islām. 181
- Orders nobles to welcome Mahmūd Shāh of Malwa with due honours. 183
- Proceeds against Mandu—reaches Godhra—reads fātiḥā for Sikandar Lodi—places foot in saddle for religious war—seeks omen from Qur'ān—leaves Muḥammadābād on Thursday 11th—marches to Malwa. 184
- Meets Mahmūd Shāh, reaches Dhār, invests Mandu on 23rd. 184-186
- Receives envoys from the garrison—grants truce—discovers the ruse—takes the fort by storm—in 924/1518. 186-187
- Rejects the suggestion of appropriating Malwa—entertained by Mahmūd Shāh—is presented the jewelled waist band. 188-190/ft.
- Refuses to view the harem of Mahmūd Shāh. 191-192
- Makes ■ attempts to follow Medini Rāi—returns—takes leave of Mahmūd Shāh at Devla—leaves ■ garrison for help—goes to Idar—returns to Muḥammadābād—remains there for the rains. 192
- Goes for hunting to Idar—appoints Malik Husain Bhatti entitled Nizām Khān as thānedār—rebukes nobles who resent this appointment. 193

- Desires to send aid to Idar but prevented by wazirs—places Qiwām-u'l-mulk in Ahmedabad and goes to Muḥammadābād. 193-194
- Sends reinforcements to Mubārīz-u'l-mulk—proceeds himself to Hāfol—proceeds upto ■■■ in Shawwāl with an army—comes to Ahmedabad—sends Mallk Ayūz against the Rāna in Muḥarrām 927. 200
- Displeased with Mallk on his return and plans to take field himself—leaves Muḥammadābād and goes to Ahmedabad with ■■■ intention—receives the son of Rana with presents—postpones the expedition. 203
- Goes to Jhālāwār ■■■ hunting—returns to Ahmedabad—remarks ■■■ Ayūz's death—confers his rank on Ishāq—comes to Muḥammadābād. 203
- 930/1523—leaves for Mordāsa and strengthens its fort—returns to Ahmedabad—falls ill. 203
- Gives 'Ālam Khān leave to go to Delhi. 203-204
- 931/1524—goes to Ahmedabad from Muḥammadābād and hunts in Mordāsa—refuses Bahādur Khān's petition. 204
- Orders Khudāwand Khān to grant request but too late. 205
- Prays for rain in time of scarcity—answered but becomes sick—his request. 206
- 932/1525—goes to Baroda to bid farewell—returns to Ahmedabad—encamps at Kamdharoli—grows weaker. 206

- Calls Sikandar Khān and adjures him to be kind to his brothers—calls a palki and visits all establishments and servants—rejects inability to attend the Friday prayers—performs ablutions and prays—repeats the creed—dies on Friday, Jamādī 2,932—buried in the mausoleum of Shaikh Ahmad Khattū. 207
- Reigned fourteen years and nine months—disciple of Shaikh Tāhir of Basoda—unequalled in piety and learning amongst all Sultāns of Gujarat. 207
- Story of copying the Qur'ān to entitle his father to rest in heaven. 207-208
- Abstains from wine—never rode a horse which had been administered wine—tells Qiwām-u'l-mulk of the supernatural warning given to Hāns ■■■ for giving him wine. 209-210
- Ceremonial observances of, respects to saints and Shaikh Jū. 210-211
- Miracles of: gives a son, Malik Hadiyah. 211
- His concern for his servants—retains Qiwām-u'l-mulk though suspicious of him. 212-213
- Incident of a boiled rat—his forgiveness and warning later fulfilled. 213-214
- Forgives Latīf-u'l-mulk Sandhā, opium eater for his carelessness. 215-216
- His forgiveness to a pert child—forbids people to give petitions direct. 216
- Appreciation of his qualities—returned Malwa to Maḥmūd Shāh—his generosity. 216-217

- His stern rebuke to Khān Jāhān for
resuming the wazīfah of religious persons. 217-220
- His liberality and warlike qualities. 220-223
- The accomplishments of his associates. 223
- His ministers—Malik Sīrang and Malik
Gopi. 224-227
- His relations with Shaikh Jū. 228-231
- His son—story of his seeking suc-
cession for Sikandar from Shaikh
Jū and its being bestowed on Bahādur
Khān by mistake. 232-235
- Muzaffar Shāh** —One of the grandsons of Sulṭān Aḥmad
placed on throne by Daryā
Khān after the escape of Maḥmūd II. 341
- Muzaffar Shāh II—Sulṭān** —Son of Maḥmūd Shāh II—met violent
end. 241
- Seated on the throne of Gujrat in
Sha'abān 968, after the assassination of
Aḥmad Shāh II. 430
- Is carried by I'timād Khān to Marāṭhā
after being defeated by
Changiz Khān. 436
- Returns to Ahmedabad from Dēngar-
pūr with I'timād Khān after the
assassination of Changiz Khān. 443
- Deserts I'timād Khān and goes over to
Sher Khān, but is kept a puppet. 445
- Comes to Dholka with Sher Khān—
separately from him to wait on Akbar. 452
- Flees from Akbari officials—comes to
Tarwāri Rājpiṭh—thence to Kāthi in
Sindh. 458
- Joined by disaffected Mughals. 459

- Secures Ahmedabad on Sha'abân 27, 991. 460
- Afraid of Mughal allies but is reassured.—defeats Shabâb-u'd-din and I'timâd Khân outside Ahmedabad—confers titles ■ Mughal officers. 461
- Confers title " Rustam Khân " ■ Syed Daulat holding Khambâyat. 462
- Leaves Ahmedabad—joined by Syed Daulat—besieges Baroda—takes it by stratagem. 463-464
- Proceeds to Bharuch—captures it and stays for fifteen days—returns to Ahmedabad on receipt of ■ of Akbar's arrival—reaches on Muharram 6, 992. 464
- His movements—defeated by Khân Khânân. 464
- goes to Khambâyat where assembles a force. 465
- On receipt of adverse news goes to Baroda and thence to hilly tracts of Jhâmpâ in Râjpiplâ—is defeated badly and loses his forces and goes to Kharî in Lumbâ Kâthî. 465
- Seeks help of Amin Khân—is given Gondal for residence—but no help. 466
- Attacked by Khân Khânân—enters Kuk Bardâ on approach of enemy—expelled enters Othinia, a Kolî tract—defeated goes to Râjpiplâ. 467
- Returns to Jâm's territory.—defeated enters Jânâgadh with Jâm—leaves it with him for Jâm's country on the arrival of Mughals. 471

- Goes to Jagat—is pursued to Bet—takes ship but gets down—sent away on horseback. 472
- Given refuge by Bhar in Bhuj—is surrendered by him to the Mughal viceroy. 473
- Commits suicide at Dholka near Morbi by cutting his throat in 1000 A.H./1563. 473-474

Muzammil, Syed —Younger brother of Syed Hashim, killed in the battle of Baroda. 399

N

- Najan Malik —Fought against the Rana at Idar till last—asked by the Amirs to do something to bring disgrace on Nizam-ul-mulk. 195-196
- Najm-u'd-din, Qādi —Hakim-i-Shara'i-Sharif (chief Qādi) of Ahmedabad—congratulates Mahmūd Begda on his conquest of Jūnāghar and Gīrnār. 132
- Disapproves of MUSEC and breaks the rubab intended for the Sulṭān. 141
- Is convinced by MUSEC 'Ālam and joins him. 141-142
- Nēk Rānā —Rājput zamindār of the area near river Mahindiri—father of Rānī Harbāi wife of Muzaffar Shāh. 169
- Nakkā —The commander of Rānā in Mandora, who abandoned it on being attacked by Ikhtiyār Khān. 290
- Narsingth Dev —Nephew of Raja Mānsingh of Gwalior—taken in service by Bahādur Shāh. 271
- Left at Chāmpānūr when Bahādur Shāh left it for Div. 313

- Death of in Chāmpānir-Bahādur Shāh's sorrow at his death. 314
- Nasir Khān** —Son of 'Ain-u'l-mulk or Malik Rajah ruler of Burhānpur—joins Ghazni Khān against Ahmad Shāh—attacks Nandurbār and Sulṭānpūr—retreated on the approach of Malik Mahmūd Barki—besieged at Thālnar—submitted—forgiven—given the title of Khān and accepted as subsidiary. 47-48
- Nasir Khān** —Held Bharuch for Muzaffar Shāh III. 465-466
—Killed Hajī Khān treacherously (name also given Nasir Khān) 466
- Nasir Khān** —Title given to Malik Rāyah bin Mujāhid-u'l-mulk by Bahādur Shāh. 259
—Death of 264
- Nasir Malik** —Entitled " 'Addi Khān " Rājā of Aṣṭ of Burhānpūr—encroached on Nandurbār and Sulṭānpūr—retreated on being attacked by Zafar Khān. 17
- Nasir-u'd-dīn, Sulṭān** —Son of Sulṭān Ghiyāth-u'd-dīn of Malwa—Killed his father and ascended the throne, in 906. 147
- Nasir Saif** —Entitled Azdar Khān by Ahmad —
I—sent to Idar to negotiate with rebels. 39-40
- Nasir Shādi** —Entitled " Mubāriz-u'l-mulk " by Muzaffar Shāh II. 173
- Nasir-u'l-mulk** —Title given to Qutluḡ Khān by Bahādur Shāh. 259
—Sent against 'Ālam Khān and Daryā Khān by Mahmūd Shāh II. 361
—Conspires against Syed Mubārak — the approach of Mubārak Shāh. 391

- Becomes the leader of a party opposed to I'timād Khān and Syed Mubārak—determines to destroy Syed Mubārak. 398
- Attacks Syed Mubārak near Baroda—is successful and returns to Ahmedabad in triumph. 399
- All powerful in Ahmedabad—advances against Syed Mubārak at Kapadwanj. 399-400
- 'Imād-n'-Zunlū Rōmī and Ulūgh Khān Habshi turn against. 402
- Is defeated—flies from the battlefield—~~■ ■ ■ ■ ■~~ joins Syed. 404
- Goes to Chāmpānir—is followed by Syed Mubārak to ~~■ ■ ■ ■ ■~~ where sickens and dies. 405
- Origin—a convert from Baqqāl sect. 401
- Naurang Khān, Nawāb —Arrives from Malwa ■ Baroda to aid Khān-i-Khānān against Muzaffar Shāh. 465
- Joins Khān-i-Khānān near Ahmedabad. 465
- Sent ■ conduct the siege of Bharuch. 466
- Accompanied Khān-i-A'zam against Jām—placed as the advance guard—reaches Morbi. 468
- Negotiates with the Jām. 468
- In the battle ■ Nawānagar placed ■ the right. 469
- Sent to Jūnāgadh after the battle. 471
- Sent against Muzaffar Shāh to Jagat. 472
- Reaches Basitah—proceeds to Ramrah—forts the place of Sīva Badhel. 473
- Returns to Junagadh. 473
- Receives envoys from Bharu offering to capture and present Muzaffar Shāh. 473

- Nāzuk Lahr —A favourite dancing girl of Sikandar Shāh, afterwards of Bahādūr Shāh—killed in a fit of anger by Bahādūr Shāh. 246-247
- Nizām-u'd-dīn —Wazīr of Bābur—secured Kāipl for 'Alī, Mir Khalka 'Ālam Lodi. 289
- Nizām Khān —Takes Rāwal Pathi and Dīngarsi captives after the fall of Chāmpānir. 136
- Nizām Khān Bhatti —"Tarafdār" of Ahmadnagar for Muzaḥfar Shāh II—fought and expelled Rāna Sāngā from Gujarat. 162
- Nizām Malik —Entitled "Mukhtasā'ul-ul-mulk"—entrusted with the left wing by Quṭb-'ud-dīn in the battle of Kapadwanj. 78
- Nizām Muḥṣarrah —Entitled "Rāstī Khān"—appointed to Gujarat and revolted in 793. 14
—Killed in the battle of Kāmbhū. 15
- Nizām-u'l-mulk Bahri —Hākim of Ahmadnagar—helps Nizām-u'd-dīn against Maḥmūd Bogdā. 148
- Nizām-u'l-mulk —Joins Barīd Bīdarī and others against Dakhani (Bahri) 'Imād-u'l-mulk Kāweli and defeats him. 268-269
—Defeated by Bahādūr Shāh—sends envoys to—submits but does not keep the promise to attend—makes peace with Bahādūr Shāh and Kāweli in 935. 270-271
- Advances against Burhānpūr and Asir—Qaṣir Khān sent in pursuit of 271
- Is bestowed the title of Shāh by Bahādūr Shāh—sends Shaikh Fāhir to Bahādūr Shāh—reference to his origin as the household slave of the Bahmanides. 280

- Waits ■ Bahādur Shāh. 281
- Campaign against by Muḥammad Shāh Faruqī—defeats him at Bir—submits to Bahādur ■ and is restored to his dignity. 294-295
- Reference to his death. 382f.
- Nizām-u'l-mulk Ghorī --Flees from Deccan to Maḥmūd Khelji—instigates him to attack the Deccan in 865. 111
- Nizām-u'l-mulk Sulṭāni --Sent to report on Dilwārah by Muzaḍḍar Shāh II—has a skirmish with the Rajputs—Rāi Singh of Na'āḷja, his brother. 180
- As "Muqṭai" of Ahinadnagar, ordered to proceed against Rāimal. 181
- Nizām-u'l-mulk, Wazir --Ahmad ■ I's noble—sent to negotiate with the rebels at Idar—imprisoned and later released. 39-40
- Sent against Shāh Malik—is successful in 816. 40
- Nizām Shāh --Son of Humāyūn Shāh of Deccan—appeals ■ Maḥmūd Begdā for help against Maḥmūd Shāh of Malwa. 111
- Nūr Muḥammad Khān --Sent by Bahādur Shāh to Humāyūn. 297
- Sent to the Portuguese captain of Div to bring him ■ Bahādur Shāh—but reveals him the secret plans of the Sulṭān. 321
- Nuzrat Khān --Captor of Alp Khān during his imprisonment in Gujarat. 26

Nusrat-u'l-mulk, —Title given to Hasan Khān by Bahādur
Malik Sher Shāh. 239

P

Pahār —Accomplice of 'Imād-u'l-mulk in the
murder of Sikandar Shāh—hanged by
the orders of Bahādur Shāh. 263

Par, Malik —Killed in the battle of Ahmadnagar
against the Rānā. 197

Parjū —Son of Azdar Khān, wounded in the
battle of Deccan—honoured by Bahādur
Shāh. 294

Parthirāj { —Nephew of Rānā Singā—accepts service
under Bahādur Shāh, 271

Patli, Rāwaj { —Raja of Chāmpānī—defeats Malik
■. 134 ✓

{ —Appeals to Ghiyas-u'd-din Khilji for
help when attacked by Mahmūd Begdā, 135

{ —Wounded and brought before Sulṭān ■
executed when refuses to accept Islam
—889 A.H. 136

Payāgdāh { —Joined rebellion ■ against Ahmad Shāh I
at Nadīd. 30 ✓

Payladah Khān —An Afghān—came to Bāgh-pat to invite
Bahādur Shāh to Jaunpūr. 251

Pir Mahuldār, —Guard in Sikandar Shāh's room at the
time of assassination—killed by 'Imād-
u'l-mulk. 242

Pir, Malik (Bir & Shīr) —Son of I'zāz-u'l-mulk—left at Manda-
sore by Bahādur Shāh. 290

Pir Muḥammad, —Sent as advance by Timūr to invest
Mughal Multān. 19

Pir Muḥammad —A lieutenant of 'Ālam Khān—advised
by ■ to be ■ careful of Mahmūd
II. 350/1.

Pir Muḥammad, —	Descendant of Makhdūm Jahāniyān.	365
Syed		
Pirji (Sidi)	—Houseborn slave of Jhūjār Khān— escorted 'Imād-u'l-mulk to Surat.	360
Pirthirāj	+Rāja Dūngarpār—meets Bahādur Shāh at Sambel—his son accepts Islām.	274 ✓
	—Given half of Bākar.	274
Pitho Rāo Khākho	—Lieutenant 卐 Medini Rāi—killed in 卐 siege of Māndu.	192
Panjā bin Ranmal	—Raja of Idar: colluded with Hoshang against Ahmad Shāh I.	46
	—Sent 卐 Ahmad Shāh asking forgiveness—is forgiven.	48
	—Defeated 卐 killed.	49
Pūranmal	—Son of Silhadi—abandoned Khirūd on the approach of 'Imād-u'l-mulk.	285
■		
Qādir Khān	—Attended Qut-bu'd-dīn 卐 in the battle of Kapadwanj in 855.	78
Qādir Shāh	—See Malin Khān.	
Qaiṣar Khān	—Sent to Dold by Muzaḥfir Shāh II to 卐 for the 卐 to Malwa.	175
	—Receives Maḥmūd Shāh at Bhakora.	183
	—Sent by Muzaḥfir Shāh II to the relief of Ahmadnagar.	卐
	—Appointed to 卐 Siarzak Khān against the Rājputs.	241
	—Is commanded by Bahādur Shāh to 卐 for 'Imād-u'l-mulk.	262
	—Allows Shujā-u'l-mulk 卐 escape—is caught and 卐	265
Qaiṣar Khān	—Sent against Nizām-u'l-mulk Deccani by Bahādur 卐	273
Qāsim 'Alī	—	299

- Qāsim Bārha, —Sent against the Jām by Khān-i-A'zam
 Nawāb-i-Mirān as an advance with Naurang Khān. 468
 —negotiates with the Jām, 468
 —Advises Khān-i-'Azam regarding the
 campaign—his advice accepted, 468
 —Bravery in the battle of Nawānagar. 469-470
 —Sent to Jūnāgadh. 471
- Qāsim Beg —Appointed to Bharuch by Humāyūn. 318
- Qāsim, Shaikh —Blesses the army of Zafar Khān before
 the battle of Khambhāyat. 26, 27
- Qāsim, Syed —Appointed to collect "Sallāmi" from
 the chiefs of Sorath by Ahmad I. 44
- Qiltch Khān, —Arrived in Baroda from Malwa to aid
 Nawāb Khān-i-Khānān against Muzaffar Shāh
 —sent to Bharuch. 465-466
- Qiwām-u'l-mulk —Title of Syed 'Aḡā-u'l-Jah—questions the
 baqqāl adviser of Muḥammad Shāh. 67
- Qiwām-u'l-mulk —Appointed to Div by Bahādur Shāh. 266
- Qiwām-u'l-mulk, —See Sūrang, Malik.
 Malik Sūrang
- Qurbān 'Alī —One of the dissident Mughals who left
 Bahādur Shahāb-u'd-dīn and joined Muzaffar
 Shāh. 459
 —Given the title of Qalī Khān by Muza-
 ffar Shāh. 461
- Qureshī Khān —Wakīl of Maḥmūd Khaljī who waited
 on Bahādur Shāh. 275
- Qutb-u'd-dīn —Defeats Sher Khān Paulādī near Patan. ■
 Muḥammad —Given the Sarkār of Bharuch as Jāgīr. 435
- Khān, Nawāb —Comes from Baroda to quell the rebel-
 lion of Muḥammad Hosain Mirzā—at
 the siege of Bharuch and Khambhāyat. 436
 —Is besieged ■ Ahmedabad until relieved
 by Akbar. 456-457

- Reaches Baroda from Nandurbār ■
hearing of ■■■■■ Shāh's activities—
■■■■■ force to ■■■■■ the forts but it
proves ■■■■■ 462
- Returns to ■■■■■ on hearing of the
true feelings of ■■■ force—besieged by
Muzaffar Shāh—holds out for 22 days. 463
- Sends deputation ■■ besiegers—surren-
ders fort on oath but is treacherously
killed by Muzaffar Shāh. 464
- Qutb Hājī, Malik—Given the title of "Iqbāl Khān" by
■■■■■ Shāh. 459
- Qutb Khān —Eldest son of 'Ālam Khān Lodi—be-
comes a disciple of Syed Mubārak. 469
- Killed in the battle. 474
- Qutb, Malik —Entitled " 'Add-u'l-mulk " by Muzaffar
Shāh II. 473
- Qutb-u'd-dīn —Eldest ■■■ of Muḥammad Shāh—ap-
proached by Syed 'Aṭā-u'l-jalī on his
father's cowardice—promises to fight
the enemy. 67
- Ascends the throne on Muḥarram 11,
855. 69
- Marches to Khānpūr-Wānkāner to
oppose ■■■■■ Khaljī. 71
- Appeals to Syed Burhān-u'd-dīn—
intercession of Shāh 'Ālam for him—
given ■ sword by Shāh 'Ālam—story of
the elephant. 71-77
- Reaches Kapadwanj—arranges his army
the battle of Kapadwanj. 77-78
- Is victorious—Ṣafar 1,855. 80
- Lack of offerings for prophets—offends
Shāh 'Ālam. 80-81

- Engages in pleasures—his buildings in Ahmedabad. 82
- Sends Syed Aḡā-u'l-lah to Nāgor to help Shams Khān against Mahmūd Khalji. 82
- Sends help to Nāgor against Rāna. 83
- Proceeds to Kūmbhalmir to avenge defeat at Nāgor—ravages territory until Rāna Kumbhā asks for peace—returns to Ahmedabad. 83-84
- Comes to an understanding with Mahmūd Khalji against Rāna Kumbhā—marches and seizes Ābū in 862—attacks Kumbhalmer and invests Chittor—returns after Rānā makes peace. 84-85
- Marches towards Nāgor when threatened by the Rānā—attacks Sirohi in 862—returns after ravaging Rānā's territory. 85
- Dies on Rajab 3, 863. 85
- His attitude towards his half brother Faṭḥ Khān—tries to seize him but frustrated by Shāh 'Ālam—three stories—sends Rāni Rūpamanjarī—goes himself. 86-88
- His rising anger against Shāh 'Ālam. 88
- Story of his death by the sword given by Shāh 'Ālam. 90-91
- His envy of a woodcutter. 91
- Probably poisoned by his wife, the daughter of Shams Khān. 91

R

- Rahmat-u'l-lah, —Son of 'Azīz-u'l-lah Siddiqī, spiritual
Shaikh guide of Mahmūd Begda. 109

Raihan, Syed	—Brother-in-law of Syed Hamid—killed in ■■■ battle of Mirali.	457
Raimal, Rao	+ Nephew of Rao Bham of Idar—indeed—fights against an army sent by ■■■■■ II.	180, 181
	—Is referred to as being with Rana.	194
Raisingh	—Brother of Nizam-ul-mulk stationed in Na'ulja.	180
Raising	—Attacked ■■■ plundered Dohad for Taj Khan ■■■ appointed to lay waste his lands.	265
Raisingh, Rawal	+ Raja of Dongarpur—welcomes Bahadur ■■■ in his flight.	204
Rajbati	+ Wife of Muzaffar Shah II, mother of Latif Khan, daughter of Mohib ■■■ (Mahipat Rani).	232
Raji 'Alshah	—Daughter of Muzaffar Shah II, married to Fath Khan, son of the ruler of Sindh.	232
Ranmal, Naik	—Musician in Darya Khan's household.	334
Rang Khan bin Naik Chitr	—Musician in Darya Khan's household.	334
Rang Rao	—Dancer on Darya Khan's household.	334
Rani, Bibi	—Wife of Muzaffar Shah II and mother of Sikandar Khan—wielded great influence and ■■■ subjects like a mother—died in 930, and buried at Ahmedabad.	203
Ranmal, Rajah	+ Raja of Idar—joined the rebellion against Ahmad Shah I.	39
	—Defeated near Morasa—fled to Idar—submits to Ahmad Shah.	40

- Rashid-u'l-mulk —Entitled "Khudāwend Khān" and given wazārat by Muzaffar Shāh II. 173
- Ratensī, Rājā + Rājā of Chittor—sends his walefs with tributes to Bahādur Shāh. 274
- Appeals to Bahādur Shāh against Mahmūd Khāji —report of his fighting against Mahmūd Khāji in Ujjain and of plundering Sambal—receives Sikandar Khān of Satwāns and Silhadi. 275
- Waits on Bahādur Shāh with Silhadi—is honoured—is sent to his land. 275
- Sends his son Bīkramjit to the help of Rājputa at Rāisin. 284
- Retreats against the advancing troops of Bahādur Shāh. 285
- Is attacked by Bahādur Shāh who refuses his appeal. 291
- Rāwat Pār —Killed in the battle of Ahmadnagar. 197
- Rāyān Rāo —Title given to Kumbhā Gohil by Bahādur Shāh. 260
- Raḍī-u'l-mulk —Sent to inquire about Dilwārah by Muzaffar Shāh II. 180
- Raḍī-u'l-mulk —Comes to wait on Bahādur Khān from Muḥammadābād. 236
- Sent to fetch Ahmad Shāh II after the assassination of Mahmūd Shāh II. 387-388
- Overthrows Ahmad Shāh II. 428
- Tries to prejudice Changīz Khān against Miyān Manjhū. 438
- Raḥ-u'd-dīn, Maulānā —Preceptor of Mubārak Shāh—is called on by Syed Mubārak to mediate between him and Mubārak Shāh. 392
- Takes Miyān Manjhū with him to Mubārak Shāh. 397

Rukn-u'd-dīn	—Mir Kavl of Patan, brother of Hāim-u'l-mulk who rebelled against Mahmūd Bagda.	98
Rukn-u'd-dīn Chishtī	—Daughter's son of Shaikh Farīd-u'd-dīn spiritual guide of Aḥmad Shāh—barred at Patan,	60
Rukn Khān	—Joins Modūd's rebellion against Aḥmad Shāh I at Morāsa.	38
	—Is killed.	40
■ Khān	—Title given by Mahmūd Shāh III to the son Khudāwand Khān Rūmī.	363
Rūmī Khān, Muṣṭafā	—Welcomed by Bahādur Shāh at Dtv.	274
	—At ■ siege of Rāisin—blasts a portion of the fort.	283
	—The large Egyptian cannon brought by him sent to Chittor.	290
	—His exertions in the siege of Chittor.	292-293
	—Conducts siege of Chittor which ■ promised to him.	305
	—Disappointed at not being given the fort, writes to Humāyūn.	307
	—Misleads Bahādur Shāh into being encircled—communicates with Humāyūn, flees and joins Humāyūn.	308
	—Condemned by a parrot—received favourably by Humāyūn.	310-311
	—Induces Bhāpat to open the gates of Mandu.	311
	—With Humāyūn at the siege of Chāmpā-nir.	313-314

- Rūpmanjarī, Rānī** —Favourite wife of Qutb-u'd-dīn Shāh—disciple of Shāh 'Ālam—tries to take away Fathī Khān but ■ told by ■ 'Ālam that she would be taken by the hand by him. 87
- Mother of Muḥammad Kāfī—died during the lifetime of the Sulṭān and buried at Ahmedabad. 169
- Ruqaiyyah, Rājī** —Daughter of Muzaṣṣar Shāh II—married to Ādil Shāh Burhānpūrī. 232
- Rustam Khān Rōmī** —A follower of Changiz Khān, besieged by the Mīrzās in Bharuch surrenders it to them. 444
- Attacks Syed Hāmid for Ibrāhīm Mīrzā. 449
- Killed by Ibrāhīm Mīrzā. 453

S

- Sa'ad, Malik** —Given the title "Burhān-u'l-mulk" by Maḥmūd Begdā. 99
- Sa'ad-u'l-mulk** —Salāhdār of Aḥmad Shāh I—sent to negotiate with the rebels but ■ treacherously imprisoned—released after the victory in Morūsa 824. 39-40
- Sa'ad, Sidī** —Protects the dead body of his master Syed Maḥārak. 420
- Sabri** —Rājā of Nādot—joined rebellion against (Nabī or Tabī) Aḥmad Shāh I. 46
- Sabrāī, Rānī** —Wife of Maḥmūd Begdā—mother of Abū Khān—buried in her mausoleum near Asrolā. 169
- Sadā, Malik** —Noble of Maḥmūd Begdā—defeated and killed by Rāwal Fathī of Chāmpānir. 134
- Ṣadar Khān** —Son of ■ Rājī—left in command of Mandu by Bahādur Shāh—is captured and killed. 311

- Şadar Khān —Brother of Miyan 'Abd-u's-Samad, spiritual guide of Mahmūd Shāh II—appointed wazīr of Ahmad Shāh II—is demanded gold of, by Nāqir-u'l-mulk. 398
- Şadar Khān —Lieutenant of 'Imād-u'l-mulk—killed in the battle of Pitrī near Viramgām. 332
- Zubairy —Verses of, quoted. 61
- Şadhārān —Entitled "Wajih-u'l-mulk"—the first in the ancestors of the Sultāns of Gujarat to be converted to Islam. 4
- Brother of Şādū and Şādū of Thānesar—influential. 7
- Entertains Firūz Khān—marries sister to him—comes to Delhi. 7-9
- Accepts Islām—is given the title of Ulūgh-u'l-mulk—becomes a disciple of Makhdūm-i-Jahāniyān. 10
- Şādū —Brother of Şadhārān. 4
- Entertained Firūz Khān—sister married to—comes to Delhi. 7-9
- Accepts Islām—favoured by Firūz Shāh—becomes a disciple of Makhdūm-i-Jahāniyān. 10
- Şadhū Mānik (or) Nayak —Follower of 'Ālam Khān—abducts Şafdar Khān from Syed Mubārak's house and brings him to 'Ālam Khān. 356
- Şafdar Khān —Appointed to the thānedārī of Devla in 919 by Muzaḥfir Shāh II. 179
- Comes to help Nizām-u'l-mulk against the Rāna—retires to Barhātī. 196
- Reported, killed—false report. 198-199
- Şafdar Khān —Given title of his father Khān Khānān by Shāh. 259

- Şafdar Khān** —Brother of 'Ālam Khān—sent as surety for his brother's family and placed in charge of Syed Mubārak. 356
—Is taken away secretly by Sādhū Mānik. 356
- Şafdar Khān bin 'Ālam Khān** —One of the four brothers—is continued in his father's jagir by [REDACTED] Shāh. 275
- Sabariyah** —Fights to death at Idar against Rānā Sangha. 195
- Şāhib, Malik, bin Mujāhid-u'l-mulk** —Given the title "Hasan Khān" by Bahādur Shāh. 260
- Sa'id-u'l-mulk** —Is given the title of Shama Khān by Bahādur Shāh. 259
- Saif Khān, Malik** —Sent to inquire about Dilwārāh by Muzaffar Shāh. 180
- Saif-u'd-dīn** —Accomplice of 'Imād-u'l-mulk in the assassination of Sikandar Shāh—executed by Bahādur Shāh. 262
- Saliyid Sulţān** —Son of Shāh 'Ālam and spiritual guide of Sikandar Shāh. 250
- Sālir** —Son of Tāj Khān appointed to Sorkha on the Mehindri by Mahmūd Begdā. 126
- Şāleḥ Muḥammad** —Killed Charḥ Chirmār at 'Ālam Khān's orders. 347
- Alhādiyā** —Descendent of Makhḥūm-i-Jahānīyān. 365
- Şāleḥ Muḥammad** —
Ḥaḍrat Syed
- Salim Bukhārī, Shaikh** —Takes Aḥmad Shāh II to Syed Mubārak. 417
- Salmān** —Verses of, Quoted. 61-62
- Samak Khān, Hājī** —Held Bharūch for Muzaffar Shāh against Naurang Khān. 465-466
—Killed treacherously by Naurang Khān. 466
- Sāmat** —A girōsiā—killed in Hushang Shāh's night attack on Aḥmad Shāh I. 54

- Sāngā, Rānā
- Attacks Gujarat—Malik Ayāz sent against. 163
 - Supports Rāimāl of Idar. 181
 - Supports Medinī starts for Sārangpur withdraws. 186 ✓
 - Takes Medinī Rāi to Chittor. 192
 - Defeats, imprisons and restores Maḥmūd Khaljī. 193
 - Goes against Idar in response to the bard's story—defeats Mubārīz-u'l-mulk—sacks Aḥmadnagar—is dissuaded by Brahmins from ravaging Vādnagar—sacks Visalnagar—comes to Idar and returns. 196-198
 - Malik Ayāz appointed to lead army against. 200
 - Comes to Nadol to oppose Malik Ayāz appeals for peace and is accepted. 201, 202
 - His son arrives in Aḥmedabad with presents. 203
 - Welcomes Bahādur. 204
 - Story of his inviting Bahādur Khān to a dance and his nephew being killed. 237-238
 - Sends his son Bikramājī to wait on Bahādur Shāh. 267
 - His nephew Prithvirāj enters the services of Bahādur Shāh. 271
- Sangrām Bādhlī
- Strategem of, to allow Muzaḥfer Shāh to escape, foiled by Naurang Khān. 493
- Sārang Malik,
Qiwām-u'l-mulk
- Originally a Rājput created by Maḥmūd Begdā—given great freedom by him—founded Sārangpur and built a mosque. 106-108
 - Appointed to the thānedārī of Godhra. 126

- Sent against Bahādur Ghāni at Dābhāt. 145-146
- Sent to Dhār by Muzaffar Shāh II. 179
- Appointed against Rānā Sāngā when Muzaffar Shāh II was in Dhār. 187
- Placed in charge in Ahmedabad during Muzaffar Shāh's absence in Idār. 194
- Proceeds to help Mubārīz-u'l-mulk against Rānā Sāngā—arrives at Prān-tij—joins the Sultān at Ahmadnagar. 198-199
- On bad terms at Malik Ayāz during his campaign ■ Mandzoro. 201
- Unfavourable opinion of but continuance in favour of, by Muzaffar Shāh II. 213
- In complete charge of administration together with Malik Gopī due to help given to Muzaffar Shāh II in accession. 224-225
- Placed in Charge of Div by Bahādur Shāh. 265
- Captures Portuguese men and presents them Bahādur Shāh. 268
- Sarandāz Khān —Title given to Malik Muṣṭafā by Bahādur Shāh. 259
- Sarandāz ■ —Attacks and plunders the ■ of Māndawāli Mubārak Shāh. 415
- Sārang Khān —Brother of Iqbāl Khān, besieged by Pīr Muḥammad Khān at Multan. 20
- Satarsāi —Girasiāh of Jhālāwār—invited Hoshang Shāh against Ahmad Shāh. 46

- Sh'Abân, Malik —Entitled 'Imâd-u'l-mulk, sent by Quṭb-u'd-dîn Shâh to take Âbû—is defeated. 83
- Advises [redacted] Sultân to attack Rana Kumbhâ—wazir-mamâlîk of the Sultân. 85
- Is falsely reported and imprisoned but later freed by Mahmûd Begdâ. 96-97
- Retires to Bagh Sh'Abân—his career and achievements—character. 155-166
- Shâdi Khân —Sent by Medini Râi to guard the fort of Mândo. 185
- Killed after the fall of the fort. 192
- Shahâb-u'd-dîn —Son of Malik Sh'Abân in whose favour he conspired against Mahmûd Begdâ. 96
- Shahâb-u'd-dîn —Appointed [redacted] Gujarat by Akbar in Ahmad [redacted] 984 A.H. 457
- Sends Fath Khân Shirwânî against Amin Khân Ghori. 457
- Called to the capital by Akbar—is left by a detachment [redacted] join Muzaffar Shâh—refuses to [redacted] 'Imâd Khân against [redacted] [redacted] 458-459
- Returned to Ahmedabad—is defeated by the Mughal allies of Muzaffar Shâh. 461
- Sent against Bharûch. 466
- Goes to [redacted] 466
- Shâh Abu Turâû —Distinguished man of letters in Bahâdur Shâh's court. 279
- Shâh 'Âlam —One of the saints of Gujarat. 56
- Called Shâh Manjû—sent by his father [redacted] Kamâl to intercede for Quṭb-u'd-dîn Shâh—overcomes him.

- Accompanies Qut-bu'd-din Shāh to
Knapdwanj—gives him a sword and
returns—miracle of. 76-77
- Is called Bāba Jiu by Qut-bu'd-din
Shāh—also known as Hadrat Shāh Jiu. 79
- Becomes offended with Qut-bu'd-din
Shāh—gives refuge to Fath Khān and
his mother—saves him from Qut-bu'd-
din Shāh—miraculous ways of. 86-88
- Marries Mughli Bibi for Fath Khān. 89
- Open breach with Qut-bu'd-din Shāh—
indirect cause of Sultān's death—
legend of. 90-91
- Converts ■■■ Māndalik. 123
- Dies in 880. 130
- His way of life. 141
- Qādi Na'im-u'd-din and he. 142-143
- Relations of, with 'Abd-u'l-Latif—his
miraculous powers. 153-154
- His tomb at Rasūlābād. 167
- Appears to Sikandar Shāh in a dream. 240
- Mausoleum built by Tāj Khān Narpālī. 244
- Shāh Badar —One of the nobles who joined Modūd's
— Khatri, Malik rebellion against Ahmad Shāh I. 30
- Shāh Būdāgh —Accompanied Mirza Koka on his attack
Khān ■■■ Sher Khān at Pātan. 454
- Shāh Jiu —Uncle of Ahmad Shāh II, raised to the
throne by Fath Khān Baluch and
others. 450
- Shāh Jiu bin —In whose house 'Imād-u'l-mulk hides
Siddiq when searched by Tāj Khān. 261
- Shāh Kamāl —Descendant of Makhdūm-i-Jahāniyān. 365
- Shāh Kamāl-u'd- —Distinguished ■■■ of letters in Bahādur
din Shāh's court. 379

- Son of Malik Shaikh—tarafdār of Nahrwāl—joins rebellion against Ahmad Shāh I and invitor Hushang Shāh. 40-41
- Shāh Malik —Given the title of Rukn-u'l-mulk by Muzaffar Shāh II. 173
- Shāh Mir —A distinguished man of letters in the court of Bahādur Shāh. 279
- Shāh Mirza —Comes to Chāmpānair from Ahmadabad. 444
- Shāh Mirza, —One of the Syeds of Batwā. 265
- Mir Syed
- Shāh Rafā, — 366
- Ḥadrat
- Shāh Tāhir, —Distinguished — of letters of Deccan— waits on Bahādur Shāh—verses quoted. 279
- Deccani
- Shaikh Hashīri —House of reached by Muzaffar Shāh. 460
- (Hathiri-Shabari-Hashīri)
- Shaikh Ibrāhīm — 299
- Shaikh Jiu, —Son of Syed Mahmūd, grandson of Ḥadrat Shāh Syed Muḥṣan-u'd-dīn, great-grandson of Syed Jalāl, Makhdūm-i-Jahāniyān— meets Syed Muḥammad Jaunpūrī and defends him. 170-171
- Ḥadrat Shāh —Respect of Muzaffar Shāh II for. —
- Waits on Muzaffar Shāh II on his accession but turns away on hearing a stray remark. 228
- In accordance with a dream, entertains Muzaffar — II—wins the Sultān and gains his faith. 229-230
- Holds jāgir in Batwa—favours Bahādur Khān—prophecies for him—blesses him by mistake when asked by the Sultān to bless Sikandar Khān. 232-234

- Story of Bahādur Shāh with him—his prophecy for his end. 234-235
- Allows Bahādur Khān to leave Gujarat for Delhi and prophesies his accession—grants him conquest of Chittor. 235-237
- Dies in 932—original name Syed Jalāl—aged 75 and 6 months—his ancestry. 237
- Tomb at Batwa visited by Bahādur Shāh. 291
- Shaikh Jū —Given the title of Tā'īd-u'l-malik by Tāmīm, Malik Muzaffar Shāh II. 173
- Shaikh Khwājah —Killed in the battle of Nawānagar. 470
- Shaikh Māh — 367
- Shaikh Malik —Father of Shāh Malik who revolted against Ahmad Shāh I in 816. 40
- Shaikh, Malik —Father of Malik Jamāl-u'd-dīn, sent against Chāmpānī. 123
- Shaikhān bin Kabīr —A relative of Mahmūd—killed by Dūngar Sīng—in his murderous assault. 136
- Shā'ista Khān —Title given to the ■■■ of Asad Khān, by Bahādur Shāh. 259
- Shams Khān —Son of Firūz Khān, ruler of Nāgor—expelled from Nāgor by Mujāhid Khān, his cousin—goes to Rānā Kumbhā and is reinstated by him. 82
- Prevents Rānā from destroying the city—fights—appeals to Qut-bu'd-dīn Shāh for help and gives him his daughter—is kept by the Sultān. 83
- Daughter suspected of poisoning the Sultān—killed by the nobles. 91

Shams Khān	—Brother of [REDACTED] Khān—appointed cup-bearer to Firūz Shāh.	11
Dandāni	—Prevents his brother from retiring into private life after the death of his son—sent to Nāgor.	24
	—Harbours [REDACTED] and [REDACTED] Khān.	40
	—Called Dandāni because of his protruding teeth.	40
	—Fight with Rāna Mukol of Chittor.	40
	—Is approached by Hoshang Shāh for alliance against Ahmad Shāh I—informa the latter.	46
Shams-u'd-dīn Bukhārī, [REDACTED]	—Saint [REDACTED] — Onā—attracted Rāo Māndlik to Islam.	122
Shams-u'd-dīn, Mulik	—Guardian-captor of Maḥmūd Khān and Muḥārak Khān at Biyāwal.	327
	—Asked to send Maḥmūd Khān to Gujarat.	327
Shams-u'l-mulk	—See Daryā Khān.	
Shamshir-u'l-mulk	—Sent to invest Ajmer by Bahādur Shāh.	293
	—Joins [REDACTED] Amirs at Pātan and asks permission to attack Mughals.	318
Shamshir-u'l-mulk	—Brother of Faltū Jū Muḥāsiz Khān—fights for Maḥmūd Shāh [REDACTED] in the battle of Dabod.	342
Sharf-u'd-dīn Husain, Mirza	—Joins Changiz [REDACTED], after leaving Akbar—leaves him to join Syed Mirān but returns to him.	434
	—Justice meted out to one of his followers.	437
	—Sent to fight Muhammad Shāh.	440

- Sharf-u'd-dīn, Syed — Killed in the battle of Nawānagar. 470
- Sharf Khān, Nawāb — Reached Baroda from Malwa to aid Khān-i-Khānā sent against Bharūch. 465
- Sharzāh Khān — Title given to the ■■■ of Latīf Bāriwāl by Bahādur ■■■ 260
- Sharzāh Khān — Son of Mahmūd Khālji—ravages the lands of the Rānā. 275
- Joins Bahādur Shāh at Dhār as afraid for his life. 276
- Sharzāt-u'l-mulk — Commander of the army of 'Imād-u'l-mulk—captured and killed ■ the battle of Pātri near Viramgām. 332 & 332/1
- Sher Khān — House of, given to 'Ālam Khān. 409
- Son of I'timād Khān—left in charge of Ahmedabad. 459
- Sher Khān Polādi — Chief of Fujūl Pathāns—Afghān lieutenant of Syed Mubārak—with his brother Mūsā Khān. 386
- Given Pātan by Syed Mubārak in association with his brother. 410
- Comes to Pātan—calls 'Ālam Khān—attacks Kadi—defeated them to Pātan. 415
- Jāgir siezed by 'Imād-u'l-mulk and I'timād Khān. 423
- Called by I'timād Khān. 425
- Advised by Tātār Khān to defeat Fath Khān—defeats him near Rādhāpūr. 427-428
- Attacked by I'timād Khān—defeats him in Z'Uqā'dā g68. 430-431
- Receives Hāji Khān. 431

- I'timād Khān marches against—defeats him at Jhotānā—spares him on mediation of Syed Mirān. 432-433
- Intrigues with Changiz Khān—joined by them—advances towards Ahmedabad against ~~Shah~~ Khān—stays at Kadl. 434
- Divides the country with Changiz Khān—secures territories north of Sābar—returns to Kadl. 436
- Dissimulates ~~Shah~~ Mubārak ~~Shah~~ Asaf approaches near Ahmedabad. 439
- Returns to ~~Shah~~ after Mubārak Shāh's return. 440
- Changiz Khān plans destruction of. 440
- Demands Ahmedabad from ~~Shah~~ Bahādur after the assassination of Changiz Khān—peace made on earlier terms on mediation of Syed Mirān. 443
- Attacks Ahmedabad in 980 to take it from I'timād Khān—invests it—is joined by Muzaffar Shāh III—is successful. 444-445
- Engages in a wearying conflict with the rebel Mirzā. 445-446
- Arrives at the scene of the Syed's victory over the Mirzā. 451
- Goes to Dholka on hearing of Akbar's approach—leaves for Sorath—sends his army and son to Pātan. 452
- Returns to Pātan—is attacked by Mirzā Koka—is defeated flees and to Sorath. 454
- Original name Sher Khān Sūr—news of his march to ~~Shah~~ and Jaunpur disturbs Humāyūn in Gujarat and makes him return. 318

- Daryā Khān and 'Ālam Khān flee to. 360-361
- Gives them jāgirs in Malwa. 408
- Shiva Bādhil** —Harboured Muzaffar Shāh III in Bat and helped him with boats to escape. 472
- Strategem of, to allow Muzaffar Shāh III to escape. 473
- Shujā Khān** —Bahādur Shāh shows him the dead body of Nāzuklehr. 247
- Comes ■ Māndu—sent to Bahādur Shāh with news of Rana of Chittor. 291
- Was at Div at Bahādur Shāh's death—dies with him. 321
- Sikandar bin Muhammad** —Son of Muhammad alias Manjū bin Akbar—author of *Mirat-i-Sikandarī*. x
- Refers to himself as author ■ to his father ■ librarian of Humāyūn. 310
- Born in Ramḍān 917, the year of the martyrdom of Muhammad Shāh II at Maḥmūdābād. 361
- With Syed Hāmid in the attack of Khambhāyat against Mirzā Muhammad Husain. 456
- In Mughal army against Muzaffar Shāh II. 463
- In the army of Mirzā, Asīz Kokā against Muzaffar Shāh III. 468
- Sikandar Khān** —Maternal uncle of Muhammad Shāh bin Ahmad Shāh—with Qut-bu'd-dīn Shāh at the battle of Kapadwanj. 78-79
- Sikandar Khān** —Hākim of Satwāns—flees to Rānā of Chittor apprehensive of being killed by Maḥmūd Khaljī—waits ■ Bahādur Shāh with Rana Ratansin—accompanies him to Malwa. 275-276

- Posted to the safed-burj gate during the ~~time~~ of Chittor. 292
- With Bahādur Shāh III Div and killed with him. 321
- Hakim of Satwāns under Bahādur Shāh on good ~~terms~~ with Muhammad Shāh Asrl. 323
- Sikandar Lodi —Contemporary III Mahmūd Begdā. 102
- Assists Muhammad Khān against Mahmūd Khalji of Malwa. 179
- Dies in 923—Muzaffar Shāh II reads *fatihā* for. 185
- Sikandar Shāh : —Son of Khalil Khān, son of Mahmūd (Sikandar Khān) Begdā—accompanies his father to Baroda. 150
- Sent to Muhammadābād from Godhra. 179
- Bibi Rāni mother of, dies in 930. 203
- Jāgir of—Bahādur Khān demands an equivalent—is refused—later given but too late. 204-205
- Latif Khān ~~comes~~ due to fear of, and given parting advice by Muzaffar Shāh II. 206
- Son of Bibi Rāni and Muzaffar Shāh. 232
- Commended by ~~his~~ father to Shaikh-jū. 232-234
- Against Bahādur Khān—plans to kill him. 236-237
- (Sikandar Shāh)—Ascends the throne on Jumād II 25, 935 at Muhammadābād—neglects to visit Batwā. 239
- Entitles Malik Latif as Sharā Khān and sends him against Latif Khān to Sultānpūr—sends Qaisar Khān. 240

- His dream. 240
- His handsomeness. 240-241 & 248
- Assassination of by Imād-u'l-mulk. 241-242
- Buried at Hālol. 243
- Appoints Khudāwand Khān ■ wazīr
Rebutes and angers Imād-u'l-mulk—
cause of assassination. 245-246
- His liberality and pleasure-seeking. 246-247
- His misunderstanding with Shāh Boddha
of Batwā—resumes Batwā and bestows
it on Syed Muḥammad Bukhārī. 250
- Disciple of Syed Sulṭān bin Shāh 'Alam. 250
- Sikṭai —A Portuguese convert given the title
Fīrangī Khān by Bahādur Shāh—directs
a shot into ■ besiegers cannon at
Chāmpānir. 314
- Sihādī Rājput —Waits on Mallīk Ayūz but is enticed by
Medīnī Rāj ■ join the Rājā of Chittor.
201-202
- Ruler of Rājstān—takes refuge with Rājā
Ratanāl of Chittor due to fear of
Muḥmūd Khaljī—communicates with
Bahādur Shāh. 275
- Waits on Bahādur Shāh—accompanies
him into Mālwa. 275-276
- Is given permission to leave for Rājstān. 279
- Summoned but refuses to appear—
favours bestowed upon—suspicious
regarding Bahādur Shāh, moves against. 28x
- Waits on the Sultan—is imprisoned at
N'ālcha—army routed and jāgīrs of
redistributed. 282-283

- Becomes a Muslim during Bahādur
Shāh's siege of [redacted] 284
- Consults Lakhmanzen his brother—
adjures [redacted] is adjured. 284-285
- Is treated harshly on approach of the
Rānā's forces. 285-286
- Joins [redacted] people—dies fighting. 287
- Story of his conversion—named Ṣalāḥ-
u'd-dīn. 287-288
- His expenditure on [redacted] 288
- Redistribution of his jagirs. 288-289
- Sitā, Shāikh —A darwesh in [redacted] order of Sheikh
'Alī Khatīb—visited by Maḥmūd Begdā,
106-107
- Sulemān —Entitled "A'zam Khān"—revolted
against Ahmad Shāh I. 40
- Sulṭān Shāh —Killed in the battle of Ahmadnagar. 197
- Sūra —Wazir of Rāwal Pāṭhī sent by him to
Sulṭān Ghiyath-u'd-dīn [redacted] Malwa. 133
- T
- Tāhir Dakhani, Shāh —Poet and learned man—visits Bahādur
Shāh as an envoy of Nizām-u'l-mulk.
279-280
- Tāhir Muḥammad—Descendent of Makhdūm-i-Jahāniyān. 263
- Tāhir, Syed —A prominent saint of Baroda and the
spiritual guide of Muzaḥfar Shāh II—his
tomb at Baroda. 207
- Tāj Jamāl Malik —Given the title "Wajih-u'l-mulk" by
Bahādur Shāh. 259
- Tāj Khān —Description of his bounty—premier
noble of Muzaḥfar [redacted] II—built the
mausoleum of Shāh 'Ālam. 167

- Refuses to acknowledge proteges of 'Imād-u'l-mulk after the assassination of Sikandar Shāh. 244
- At Dhandhuka, receives a letter from the author of *Bahādur Shāhī*. 251
- Refuses the overtures of Laṭīf Khān and leaves Dhandhuka to join Bahādur Khān. 255-2 6
- Joins him at Nahrwāla. 258
- Receives a kbī'āt from him. 259
- Appointed against 'Imād-u'l-mulk—captures and brings him to the Sultān. 261-262
- Appointed as wazārat. 263
- Represents against several nobles and gets them executed. 264
- Appointed against Rāis—ravages Pāi. 265
- Tāj Khān bin Sālār —Appointed to the thānā of Sorath by Mahmūd Begdā. 266
- Tāj-u'd-dīn Sītan, —A learned man of Pātan visited by Maulānā Mahmūd Begdā before his death. 270
- Tarbangdās —Rājā of Chāmpānīr—conspires with (Trimbak Das) Hūshang Shāh against Aḥmad Shāh I. 46
- Submits. 47
- Sultān's intended campaign against. 49-50
- Tātār Khān —Placed at Syed Mubārak's disposal for help by I'timād Khān—declined. 403
- Ghorī —Given Sorath by I'timād Khān. 407
- Called from Jūnāghadh. 425
- Joins Mūsā Khān against I'timād Khān secretly. 427

	—Displeases I'timād Khān—house ravaged—flees to Sāmand and then to Rānpūr—joined by Syed Mirān—goes to Mūsā Khān at Pātan—flees to Sorath. 432-433
Tātār Khān Lodi	—Son of 'Alā-u'd-dīn, grandson of Buhārī Lodi sent to Chittor by Bahādur Shāh. 291 —Sent towards Delhi near Bayānā. 305 —Defeated and killed near Bayānā. 306 —Bahādur Shāh annoyed at the defeat of. 307
Tātār-u'l-mulk	—An agent of Mujāhid Khān at the congress of nobles—offended. 349 —Successfully arranges the Maḥmūd Shāh II's escape from the hands of 'Alam Khān. 350-351 —Attacks and ravages the houses of 'Alam Khān and Wajīb-u'l-mulk. 351
Tegh Khān	—Title given the Tughluq by Bahādur Shāh. 259
Timūr Amīr, Shāhib-qirān	—Sends Pir Muḥammad against Multān. 19 —Conquers Delhi in 801—Maḥmūd Shāh Tughluq flees to Gujarat from. 24 —Dies in 807 after ruling 36 years. 24 —Referred to in Humāyūn's letter to Bahādur Shāh. 298
Timūr Husain	—One of the dissident Mughals who left Shahāb-u'd-dīn and joined Muzaḥfir Shāh III. 459 —Given the title of Bhāi Khān. 461
Tirkon Beg	—One of the dissident Mughals, who left Shahāb-u'd-dīn to join Muzaḥfir Shāh III. 459 —Given the title of Adham Khān. 461

Toghān, Malik	—Entitled "Farhat-n'l-mulk" by Mahmūd Begdā.	99
	—Given charge of Bet and Shankhodār.	130
Taghān, Malīk	—Son of Malik Ayz—killed by orders of Bahādur Shāh.	164
	—Waits on Bahādur Shāh at Div.	166
	—Placed in charge of Div.	274
	—Shāh Tāhir and he, regarding customs on goods imported from Khorāsān.	280
Toghān Shāh, Khatri	—Entitled "Istikhur Khān"—by side of Qut-bu'd-din Shāh in the battle of Kapadwanj.	78
Tugbluq Khān	—Shāhzāda of Sind—at Mahābalah before the attack — Jūnāghadh.	119
Tugbluq Khān	—Title given to Modūd-u'l mulk by Bahādur Shāh.	259
	—Tarafdār at Morbi—sent against — lahq.	266
Tugbluq Khān	—One of the I'timād Khān's nobles—killed by habahis.	412
Tujār Malik-u'l-Dakhāni	—A Deccani noble—flees to Khambāyat after the assassination of Khwājā Jahān-daughter of, demanded by Bahādur Gilāni.	145
Tūlak Khān	—One of the nobles accompanying Mirzā Kūkh on the attack — Pāten.	454
Turks —	—The daughter of the ruler of Sind and (Also Murki) the first wife of Shāh 'Ālam.	—
	—Dies.	88
U		
Ulūgh Khān	—At Dīlwārah with Bahādur Shāh.	180
	—Executed by Bahādur Shāh — suspi- — of complicity with Latīf Khān.	264

- Ulugh Khān — Joins Bahādur Shāh with reinforcement at Rāfān and is ordered to pursue the Rānā. 285
- Appointed to a gate during the siege of Chittor. 292
- Story of him and Daryā Khān. 335-336
- Ulugh Khān — See Bahā-u'l-mulk.
- Ulugh Khān — Favourite noble of Mahmūd Begdā—
Bhukahī built a large mosque and reservoir at Dholkah. 116
- Ulugh Khān — With Mahmūd Shāh II in the battle of
Dutāni, Afghān Dahod against 'Alam Khān. 342
- Ulugh Khān — Leader of the Habshis—proceeds to
Habshī the capital on hearing of the assassination of Mahmūd Shāh II. 384
- One of the leading nobles after the event—in the counsel to choose the successor of Mahmūd Shāh II. 387
- With Ahmad Shāh II in the march against Mubārak Shāh. 391
- Captor of the Sultān—goes over to Syed Mubārak from Nāṣir-u'l-mulk. 402
- Assigned parts of Jhālāwār by I'timād Khān. 407
- Also gets parts of Jhālāwār from Syed Mubārak. 410
- Collects zamindars of Jhālāwār and creates trouble—attacked by I'timād Khān—defeated at Viramgām and escapes to Syed Mubārak—is given the paraganā of Bahīwal. 410
- Dies—his son given his title. 427

- Ulugh Khān** —Receives the title of his father from
Ḥabshī Jūjūr Khān—attacked by Chengiz
 Khān ■ Baroda and defeated—goes to
 I'timād Khān. 427
 —Quarrels with Chengiz Khān during the
 march against the Pūlādīs. 433
 —Receives ■ jagir from Chengiz Khān
 after expulsion of I'timād Khān. 440
 —Kills Chengiz Khān in 916/1508 and
 takes possession of Ahmedabad—agrees
 to surrender it to Sher Khān but
 summons I'timād Khān. 443-444
 —Is warned by Syed Mirān regarding
 Mirzā Ibrāhīm at Dholkha. 448
 —Waits on Akbar near Kadī—is im-
 prisoned. 452
'Umar Fāruq —Referred to by Mubarak Shāh Asiri as
Ḥadrat his ancestor. 391
'Uthmān Aḥmad —Rebelled with Shāh Malik etc. against
Sarkhejī Aḥmad Shāh I. 40
'Uthmān, Syed —One of the Syeds of Batwa—entitled
 Sham'ā-i-Burhānī—buried at 'Uthamān-
 pur, founded by him. 366
 W
Wafūdār Bag —One of the dissident Mughals who left
 Shahāb-u'd-dīn to join Muzaffar Shāh
 III. 359
 —Given the title of Khān-i-A'zam of
 Batwa. 461
Wajih-u'd-dīn —of Batwa. 367
'Alawī, Miyān
Wajih-u'l-mulk —Title given by Firuz Shāh Tughluq ■
 Sadhāran father of Zāfar Khān. 10

- Wajih-u'l-mulk —With Dīgh Khān and Ālam Khān in the episode of Daryā Khān—retires to his jagir. 315-336
- Jagirdār of Jambū in Jhālāwār—waits on Mahmūd Shāh II after his escape from Ālam Khān's confinement. 340
- With Mahmūd Shāh II in the battle on Dahod against Daryā Khān. 342
- With Ālam Khān in killing Chirji Chirmār. 346
- One of the chief nobles with Ālam Khān keeping the Sultān in confinement. 348
- Tāār-u'l-mulk intrigues against. 350
- House plundered after Sultān's escape—manages to get away with family. 351-52
- Wajih-u'l-mulk —An agent of I'timād Khān—threatened by Ahmad Shāh II—compels I'timād Khān to overthrow him. 428-429
- Sent by I'timād Khān to fetch Mirza Muḥammad Ḥusain. 445
- Wazir Khān —Is given Dholkati and entrusted with the task of eradicating Amīn Khān Ghorī—fails and returns to Ahmedabad. 457
- Is given viceroyalty of Gujarat—very disturbed state under him—ruled for two years. 457
- Y
- Yādgar Nāzir Mirzā —In charge of Pātan for Humāyūn. 318
- Yahyā, Khwājah —Wakil of Nanrang Khān—called by Muzāfar Shāh III. 463
- Yahyā, Maulānā —Learned man and mufti of Ahmedabad during Ahmad Shāh I's reign. 37

- Yahyâ, Shaikh, —Poem of, ■ the assassination of Mahmûd
Mustî Shâh II, quoted. 382
- Yûsuf bin —Advises 'Imâd-u'l-mulk to fly on the
Mubâriz-u'l-mulk approach of Bahâdur Shâh, 261
- Yûsuf Habshi, —Given the title 'Azam Humâyûn by
Shaikh Ahmad Shâh II. 415
- Advises the Sultân to escape to Syed
Mubârak from 'Imâd-u'l-mulk—killed
in the battle. 420
- Yûsuf Malik —Brother of 'Alam Shâh, entitled Sa'îf
Khân by Mahmûd Begdâ. 150
- Yûsuf, Shaikh —Elder brother of Sikandar, the author
and ■ of Shaikh Muḥammad—waits
on Changiz Khân. 438
- Wounded while fighting for Syed
Hâmid against Mirza Ibrâhîm. 450
- His account of the battle. 450-451
- Yûsuf Shâmi —Killed fighting for Syed Hâmid against
Mirza Ibrâhîm. 451

Z

- Zafar Khân bin —The first who established independent
Wajih-u'l-mulk rule in Gujarat—son of Wajih-u'l-mulk. ■
- Pleases Makhdûm-i-Jahâniyân who
bestows Gujarat ■ him and his
successors. 10-17
- Appointed cup-bearer (tashtdâr) to
Firûz Shâh Tughluq. ■
- Sent against Râstî Khân, Nizâm Mûsar-
rah. 14
- Reaches Pâtan—defeats Râstî Khân at
Kâmbhû—returns to Pâtan—founds
Jitpûr as site of victory. 15

- Proceeds to Khambhat, 795—restores order—receives congratulatory letter from Muḥammad Shāh Tughluq. 15-16
- Campaigns against Idar—returns to Pātan—plans to attack Somnāth. 16-17
- Repels the invasion of Malik Naṣir entitled 'Adil Khān—returns to Pātan. 17
- Campaigns against Jharand. 17
- Proceeds against Somnāth—destroys temples and establishes mosques. 17
- Attacks Rājā of Māndu (*sic*)—invests fort for a year—makes peace. 17-18
- Proceeds to Ajmer to worship at the dargāh—campaigns in Sāmbhar and Didwānā—attacks Dilwārah and Jatwārah on way back to Pātan—returns on Ramḍān 17, 799. 18
- Campaigns against Idar, 800—returns ■ 801 on hearing of Timūr's advent. 19-20
- Subdues the rebels of Somnāth. 20
- Receives Maḥmūd ■ Tughluq but ■ to help him. 20
- Places Tāḥir Khān on throne and retires to Asīwal. 21
- Probable story of having had his son poisoned. 23
- Assumes the reins of government—shows disinclination to rule—appoints Aḥmad Khān as his successor. 24
- Prepares to help Maḥmūd Shāh Tughluq against Iqbāl Khān. 24
- Assumes regal stature at Bīrpūr with the title of Muzaḥḥar Shāh in 810. 25
- See Muzaḥḥar Shāh I for later details.

- Zain Khān —Son of Ikhtiyār-u'l-mulk—accompanies
Mirza Ibrāhīm against ■ convoy of
Sher Khān. 447
- Zain-u'd-dīn —A kinsman of Nawāb Shāhabād Khān—
Kambū killed by Muzaffar Shāh. 463
- Zain-u'd-dīn, —Younger brother of Aīqāl Khān Wazīr—
Mulk imprisoned by Nāṣir-u'l-mulk in the
beginning of the reign of Aḥmad Shāh
II. 399-400
- Zain-u'd-dīn, —Wazīr of Miran 'Muḥammad Shāh
Syed Āsiri—sent to I'timād Khān, 439
- Ziyā-u'l-mulk —With Qut-bu'd-dīn Shāh ■ the battle
of Kapādwānj against Maḥmūd ■
Khalji. 78
-

PLACE NAME INDEX

A

- Abrūn (var) —On the border of Kachh—Dāwar-u'l-
mulk preaches Islām at—story of
girasān in 915. 160-161
- Abū —A fort—lost by Rājā of Sirohi, Rao
Khlā of which he complains to Qut-
bu'd-dīn Shāh. 83
- Conquered by Qut-bu'd-dīn Shāh and
restored to Rao Khlā. 84
- Khurāsānī merchants plundered at by
Rājā of Sirohi—measures taken by
Mahmūd Shāh Begdā. 144
- Agar —Ibrāhīm Lodi, accession of, at. 183
- Capital city of Mughals—Muhammad
Zamān and Dāyazīd flee from. 294
- Akbar takes half of—Johākkar to. 317
- Humāyūn returns to, after his Gujarat
campaign. 318
- Akbar returns to, after his Gujarat
campaign. 318
- Ahmedābād —Ahmad Shāh founds the city and
builds the fort—four men named
Ahmed lay the foundation of. 34
- Description of. 35
- Ahmad Shāh comes to. 41
- Ahmad Shāh comes to. 56
- Ahmad Shāh dies and is buried at. 59
- Muhammad Shāh comes from Sānwli to. 63
- He dies and is buried at Mānek
Chawk—"hazira" in. 65

—Sulṭān Qut-bu'd-dīn starts from.	71
—Sulṭān Qut-bu'd-dīn arrives at.	82
—Mahmūd Begdā ascends the throne at.	■
—Mahmūd Begdā comes from Kapad- wanj to.	111
—Malik Jamāl-u'd-dīn (Muḥāsir Khān) is appointed as the faujdār of,	125
—Mulla Mahmūd Samarqandī is called from,	130
—Bhīm is sent to,	131
—Qaḍī Najm-u'd-dīn is the ḥākim of the " shari'at-sharif " of.	132
—Mahmūd Begdā comes from Champā- nir to.	132
—Ahmad Shāh is left at.	133
—Mahmūd ■ Begdā comes to.	134
—Qaḍī Najm-u'd-dīn ■ the Qaḍī of.	141
—Mahmūd Begdā comes to,	151
—Shaikh Raḥimt-u'l-Jah lives at.	151
—The tomb of Daryā Khān is at,	151
—Malik Shā'bān builds a garden Bāgh-i- Shā'bān at.	165
—Khudāwand Khān 'Ilām builds a mosque in 'Ilampūr.	165
—Daryā Khān founds Daryāpūr in.	166
—'Imād-u'l-mulk 'Isan founds 'Isanpūr in.	167
—Taj Khān Tirpāl founds Tājpūr in.	167
—Malik Sārang founds Sārangpūr in.	168
—Syed Muḥammad Jaunpūri ■ to.	170
—Syed Muḥammad Jaunpūri goes to Pātan from.	172
—Muzaffar Shāh II pays homage to Shaikh Ahmad Khattā at.	177

—Muzaffar Shāh II passes the rainy season at.	181
—Qiwām-u'l-mulk is left in charge of.	194
—The Rānā refuses to attack.	197
—'Imād-u'l-mulk and Qaṣṣar Khān are sent with an army at.	199
—Muzaffar Shāh II comes to.	199
—Malik Ayāz comes from Sorath to.	200
—Malik Ayāz Muzaffar Shāh II return to.	200
—Muzaffar Shāh II returns to.	203
—Muzaffar Shāh II comes to from Muḥammadābād.	204
—Muzaffar Shāh II comes to.	205
—Muḥib-u'l-mulk is the ḥākim of.	217
—The story of the thieves of.	224
—Khawājāsār (Muḥib-u'l-mulk) is the kotwal of.	246
—Bahādur Shāh comes to.	258
—Bahādur Shāh comes from Junāgadh to.	267
—Bahādur Shāh from Pātan to.	268
—Bahādur Shāh goes from.	268
—Bahādur Shāh comes from Khambāyat to.	290
—Humāyun comes to.	316
—Mirzā 'Askarī is given the charge of.	318
—Yādgar Nāsir Mirza flees to.	318
—Bahādur Shāh comes to.	319
—Daryā Khān comes to.	343
—Sulṭān Maḥmūd II to.	343
—Sulṭān Maḥmūd II to Maḥmūdābād from.	371
—Naṣir-u'l-mulk arrives at.	399
—Syed Mubārak arrives at.	404
—Ikhtiyār-u'l-mulk is the ḥākim of.	405
—The amirs return to.	414

—Ahmad Shāh II comes to.	420
—I'timād Khān and 'Imād-u'l-mulk come to.	423
—I'timād Khān comes to.	433
—Changiz Khān comes to.	436
—Jhājhar Khān and Ulugh Khān capture.	443
—Given to Sher Khān Fāladī.	443
—The Habshis capture.	444
—I'timād Khān leaves the responsibility of, with 'Imād-u'l-mulk, Jhājhar Khān and Ulugh Khān.	453
—Akbar comes to.	453
—Gives Mirzā Kokah the charge of.	453
—Mirza Kokah comes to.	455
—Given in jagir to Mirza Aziz kokah.	455
—Mirza Kokah comes to.	456
—Akbar comes to.	456
—Muzaffar Shāh III goes towards.	459
—Captured by Muzaffar Shāh III.	461
—Also mentioned on pages 341, 415 & 427.	
Ahmadnagar —Ahmad Shāh lays foundation of and builds fort on the river Hātmatt.	57
—Mahmūd Shāh Begdā goes for hunting to.	113
—Nizām-u'l-mulk Bahri is the hākim of.	147
—Nizām Khān Bhatī defeats Rānā Sāngā at.	163
—The Amirs come to meet the Sultān at.	199
—The Rānā captures.	197
—The Amirs come, stay and go to Barhatī from.	197
—Bahādur Shāh comes to.	268
—Bahādur Shāh comes and lays waste.	272

Ajmer	—Zafar Khān's visit to.	18
	—Bahādur Shāh sends Shamsīr-u'l-mulk to lay siege to.	293
Akāsī (var.) Bask	Situated on the border of Deccan and Gujarat—arrival of Maḥmūd Shāh Begdā's army at, by way of ■ and land.	146
Ānabarūn	A <i>qasbah</i> on the border of Bhuj ■ the Runn—Dāwar-u'l-mulk reaches.	158-159
Anklesar	—Three krohs from Bharūch—'Ālam Khān arrives at.	354
Arāmrah	—Village ten krohs from Jagat—Maḥmūd Shāh Begdā arrives at.	128
Ashmīr	—A village five krohs from Dholkahn—Syed Hāmid meets Nawāb Qut-bu'd-dīn at.	456
Asāwal	—Zafar Khān retires to.	■
	—Ahmad Khān ordered to.	27
	—Ahmad Shāh I arrives at and eliminates Āra Bhīl to found the city of Ahmedabad.	31
Āshtah	—One of the paraganas given to Silhadi by Bahādur Shāh.	281
	—Taken from him and given to Hātib Khān Mandūwall.	282
Āsir, Burhānpūr, wilāyat of	—Rājā of the wilāyat of, 'Ādil Khān, rebels against Zafar Khān.	17
	—Nāsir Khān, ḥākim of the wilāyat of, in Ahmad Shāh's time.	46
	—'Ādil Khān Farūqī, ḥākim of the wilāyat of, attacked by Maḥmūd Shāh Begdā in 904.	147
	—'Ālam Khān placed ■ ■ throne of, in 914 by Maḥmūd Shāh Begdā.	148
	—'Ādil Khān, ḥākim of.	175

- Attacked by Deccanis—Bahādur Shāh sends Qasim Khān to, to help Muḥammad Khān Āsir. 273
 —Visited by Bahādur Shāh in 938. 379
 —Humāyūn returned via. 417

B

- Badnagar —A Qasbah—Rānā of Chittor decides to but abstains from attacking. 198
 —Author of "Bahādur Shāh" receives the news of assassination of Sikandār Shāh at. 251
 Baglānah —Bhāt Jiu Rājā of—pays respect Bahādur Shāh at the fort of Molli—is honoured. 274
 —Bahādur Shāh crosses into Deccan from. 272
 Bahlōrpūr (var.) —Ulūgh Khān sent to, by Bahādur Shāh. 277
 Bahlōlpur
 Bākar —A wilayat on the east of Idar—Rānā of Chittor proceeds to. 194
 —Malik Ayāz arrives, and ravages. 200
 —Bahādur Khān arrives at. 205
 —Bahādur Shāh intends to march against in 937—sends Āzam Khān. 273-274
 —Intends to go against it again. 274
 (var.) —A mānza, six krohs from Ahmedabad—royal forces meet those defeated by the
 Makāḍ —Rānā of Chittor, at. 198
 Bangālā —Parallel of, in of Kaiqubād, cited by Miyan Manjhu. 393
 Bānkauer-Khān-pūr —Fort on the river Mahindri—Maḥmūd Khalij of Mālwa arrives at. 27
 —Syed Mubārak carried towards, after his defeat. 399

Bānsbalā	—Malik Ayāz arrives at by way of Sāgwārah. 200 —Bahādur Khān comes to, way to Chittor, 237 —Ratansi received by Bahādur Shāh at. 274 —Girāmāh of, rebels against Mahmūd Shāh II. 354
Bānswāra	—A qashbah near Jasdan—Bahādur Shāh halted at, during his flight into Saurashtra. 266
Bānṭah	—A mouzah near Batwā—given to Bahādur Khān in jagir. 232
Baranpur	—Near Dhandbūkā—visited by Bahādur Shāh during his flight into Saurashtra. 266
Bārā-sīmor	—A paraganā fort built by Ahmad Shāh in one of its villages. 52 —Mahmūd Shāh Khaljī reaches Intārī, one of its villages. 77 —Included in the share of Syed Mubārak. 408 —Given by him to I'timād Khān, who appoints Ikhtiyār-u'l-mulk to. 425
Bārī-Narsingpūr var. Bārī- Barsingpūr	—A village near Rādhānpūr—I'timād Khān at. 426
■ Bārī	—On river Narmadā—reached by Shahāb-u'd-dīn. 460
Bārī (var.) Barmi	—A mauzah three krohs from Pātan—Syed Muḥammad Jaunpuri halts at and declares himself a Mehdi. 172
Barnāvah (var.) Naryād	—Mahmūd Khaljī arrives at. 70
Barodā	—Modūd rebelled at. 30 —Mahmūd Shāh Khaljī of Malwa attacks and plunders. 70

—Khalil Khān is called from.	151
—Mentioned on Page No.	152
—Khalil Khān ——— to Ahmedābād from.	173
—Muzaḥfar Shāh II comes to.	206
—Latif Khān comes to.	206
—Syed Yābir is at.	207
—Muzaḥfar Shāh II comes to.	208
—‘Aḍad-u’l-mulk is sent to.	260
—Bahādur Shāh comes to.	269
—Silhadi is promised to be given.	286
—‘Imād-u’l-mulk is at.	323
—Battle between Syed Mubārak and Aṭal Khān takes place at.	398
—Haḍrat Syed Mubārak gives to ‘Imād- u’l-mulk.	408
—‘Imād-u’l-mulk gives to Abū Khān Habshī.	408
—Syed Mubārak gives to ‘Ālam Khān.	409
—Muḥammad Shāh starts from.	439
—Muḥammad Husain Mirzā remains at.	444
—Akbar comes to.	453
—Nawāb Qut-bu’-d-dīn goes to Ahmeda- bād from.	455
—Nawāb Qut-bu’-d-dīn comes to—Muzaḥfar Shāh III starts for.	462
—Muzaḥfar Shāh III reaches.	463
—Muzaḥfar Shāh III captures.	464
Baṣī (var.) Basai—See Akāsi—Basi.	146
—Mahmūd Begdā Shāh ——— towards, on account of trouble by Firangī.	148
—Visited by Mahmūd Shāh Begdā.	148
Baṭāwar (var.) —Given by Mubārak Shāh to I‘timād Dārandol Khān.	417

- Batwah** —A village three krohs from Ahmāda-
bad—mausoleum of Qutb-i-'Alam at. 229
- Granted to the successors of Qutb-u'l-
Aqṭāb. 232
- Shāh Badā of, fails to appear before
Sikandar Shāh. 250
- Visited by Bahādur Shāh for ziyārat. 291
- Visited by Humayūn on ziyārat. 317
- Syed Ḥasain Bukhārī, Sajjādanashīn of,
writes to Miyān Manjhū. 401
- Bayāml** —Given to Lādan Khālji by Maḥmūd
Shāh Begdā — was his birth place. 149
- Belūgām** —Three krohs from Narmada—Mubārak
Shāh retreated from. 414
- Bhakōra** —Village ten krohs from Dāhod, on the
border of Gujarāt and Malwa—Maḥmūd
Shāh of Mālwa received by Qaiṣar
Khān at. 183
- Muzaffar Shāh II arrives at, on way to
Mālwa. 184f.
- Bhānūr (Var.)** —Force sent by Aḥmad Shāh to help
Bhānūhir Bhandir, Firūz Shāh Bahmani returns from:
Bhanūr, Bhanūr
- A fort in Khandesh—captured by 'Imād-
u'l-mulk 'Isān—visited by Maḥmūd
Shāh Begdā. 147
- Bhārūch.** —A sarkār—Modad arrives at. 31
- Syed Aḥmad propagates Islam at. 42
- Maḥmūd Shāh of Malwa attacks. 70
- Bahādur Shāh builds fort "Jahān
panāh". 268
- Bahādur Shāh visits. 268
- Given to 'Imād-u'l-mulk by Maḥmūd
Shāh II in Jāgr. 345
- Syed 'Arab Shāh starts for. 357

	—Miyān Ghijāth-u'd-dīn — one of the	367
	—Syed Mubārak marches from.	405
	—Changiz Khān called from.	425
	—Changiz Khān besieged at.	427
	—I'timād-Khān wants.	427
	—Mirza Muḥammad Husain besieges.	444
	—Given to Nawāb Qut-bu'd-dīn as jagir.	455
	—Mirza Muḥammad Husain captures.	455
	—Muzaffar Shāh III captures.	464
	—Nawāb Nauarang Khān attacks.	465
	—Nawāb Nauarang Khān captures.	466
Bahyal (var.)	—A paraganah—I'timād Khān receives	
Baliyul	as his share.	407
	—Given to Miyān Mirān by I'timād Khān.	425
	—Given to Jhojhar Khān Habsht by	
	I'mād-u'l-mulk.	425
Bhilsā	—261, 263, 268.	
Bhoj	—Dawar-u'l-mulk marches against.	258
	—Capital of Rājā Bhāra.	473
Biās	—	149
Bidar	—266, 270, 273.	
Bijānagar	—Invaded by Sultān Firūz Bahmanī.	59
Bijapur	—'Adl Khān of, waits on Bahādur Shāh.	270
Bir	—A qasbah—Battle between Nizām-u'l-	
	mulk, Malik Barīd and Bahādur Shāh at.	294
Birangām	—A qasbah in Jhalāwar.	248fn.
Birpūr	—A village.	
Bisalnagar (var.)	—A qasbah—Rānā of Chittor arrives.	198
Balnagar, Bilnagar		

Biyāwal	—A qāsbah in Khāndesh.	
	—Mahmūd Khān and Mubārak Shāh brothers of Muḥammad Shāh prisoners at.	326
Biyānah	—Tātār Khān sent by Bahādur Shāh to.	305
	—Amīr of Biyānah defeats him.	306
Burhānpūr	—A sarkār—'Adil Khān starts for Sulṭānpūr and Nanderbār of Gujarāt from.	17
	—Nāsir Khān ḥākim of, during Aḥmad Shāh's reign.	46
	—'Ālam Khān bin Aḥsan Khān ḥākim of.	147
	—Hizām-u'd-dīn Mughal possessed half of.	148
	—Malik Lādan Khālji possessed half of.	148
	—'Ālam Khān appointed ḥākim of by Mahmūd Shāh Begdā.	149
	—'Adil Khān was ḥākim of.	175
	—'Adil Khān starts for.	192
	—The Deccanies march against.	273
	—Deccanies defeated.	273
	—Bahādur Shāh came for change of air to.	279
	—Humāyūn went ■ Agra through.	318
	—Mubārak Khān, brother of Mahmūd Shāh sent to.	328
	—'Imād-u'l-mulk flees to.	332
	—Mubārak Shāh is defeated at Daugari a village of.	332
Chakwādā (var)	—Zafar Khān visits it.	18
	—Dilwārah Chakwazah, T. Jagwarah.	
Chanderi	—A Sarker—Muzaffar Khān ḥākim of.	79
	—Given to Sulṭān 'Ālam Lodī.	288

Chāmpāner	—A strong fort—Ahmad Shāh I marches against.	49
	—Ahmad ■■■■ I marches against for second time.	52
	—Muḥammad ■■■■ marches against.	64
	—Gangdās ruler of.	77
	—Champak ruler of.	125
	—Mahmūd ■■■■ Begdā marches against.	312
	—Maḥk Sadā attacks Rāwal Patal—defeated—Mahmūd Shāh Begdā determines to capture.	134
	—War between Mahmūd Shāh Begdā and Rāwal Patal.	135
	—Mahmūd Shāh Begdā arrives at.	136
	—Mahmūd Shāh Begdā captures and makes capital—renames "Muḥammadābād"—builds a mosque and a fort: description.	137
	—Mahmūd Shāh Begdā lives for four years.	144
	—Muḥāsib, Khān dārogha of—welcomes Muḥammad Shāh.	174
	—Muzaffar Shāh II desires to go to.	177
	—Muzaffar Shāh II sends Sikandar Khān to.	179
	—Muzaffar Shāh II returns to.	180
	—Muzaffar Shāh II marches against Mālwa from.	184
	—Muzaffar Shāh II returns to.	194
	—Muzaffar Shāh II returns to—passed rainy season.	■
	—Muzaffar Shāh II returns to.	203
	—Muzaffar Shāh II starts for.	205

—Shāh Shaikh Jīn arrives at.	228
—Bahādur Khān visits.	237
—Sikandar ■■■ is crowned at.	139
—Imād-u'l- mulk comes to Ahmedabad from.	258
—Bahādur Shāh comes to.	260
—Bahādur Shāh comes to, from Ghoghl.	267
—Bahādur Shāh comes to, from Khambāyat.	267
—Bahādur Shāh comes to from Ahmedabad.	268
—Bahādur Shāh comes to.	268
—Bahādur Shāh comes to [n the month of Sho'bān.	271
—Bahādur Shāh comes to on 'Id.	271
—Bahādur Shāh comes to.	273
—Bahādur Shāh comes to, from Khambāyat.	274
—Sons of Mahmūd Shāh are imprisoned at.	278
—Mughil Khān is sent to.	281
—Ikhtiyār Khān is given the charge of, by Bahādur Shāh.	313
—Humayūn besieges.	313
—Description of, by Syed Jalāl.	314
—Humayūn conquers in 942.	315
—Daryā Khān sends Fattūjū to.	343
—Mahmūd Shāh II captures.	343
—Daryā Khān and 'Ālam Khān ■■■ in—Mahmūd Shāh marches against them.	357
—Paraganah, comes in the share of Syed Mubārak.	408
—Syed Mubārak gives to 'Ālam Khān ■■■ jāgir.	409
—Shāh Mirza remains at.	444

Chatūr (var.) —A village of Ballāsūr paraganah.

Khīver, Jahiv

—A fort built by Ahmad Shāh I. 52

Chittor

- The capital of Mewār. 84
- Rana Sāngā is ruler of. 84
- Qut-bu'd-din Shāh besieges. 192
- Rānā and Medini Rāi come to. 199
- Rānā returns to. 204
- Bahādur Khān comes to. 237
- Bahādur Khān expresses his desire to conquer—Shāh Shāikh ■ protects the conquest of. 237-238
- Bahādur Khān comes to. 274
- Wakils sent to Bahādur Shāh by Ratanā king of. 286
- Bahādur Shāh comes to. 291
- Bahādur Shāh sends Muhammad Shāh and Khudāwand Khān against. 291
- Of ■ gates Tātār Khān captures two Lakhota and Hanvant, and ■ Sufaid horj. 292
- Bahādur ■ besieges. 303
- Rānā Khān sent in advance to. 303
- Bahādur ■ besieges and Humāyūn marches against him at. 305

Chulī-Mehsār

—A village near Mandū—Ahmad Shāh besieges. ■

Chuwār (var.)

—A village—Bahādur Shāh goes to. 266

Churdār

D

Dabhoi

—A qasbah—Bahādur ■ camps at. 272

Dabbāl

- A fort—Bahādur Ghānī revolts at. 145
- Mahmūd Shāh Begda sends Malik Sārang against by land. 145

Dahūd (var)	—A qasbah between Mandu and Gujarāt—	
Dhanūd	On ■ border of Mālwa under Gujarat	
	—Mahmūd Shāh Khalji arrives at.	64
	—Mahmūd Begdā arrives at.	136
	—Qaiṣar Khān is appointed to.	175
	—Muzaḥḥar Shāh II orders to build a fort at.	179
	—Qaiṣar Khān receives information about the arrival of Mahmūd Shāh Khalji at.	183
	—Rāḥsingh king of Pal attacks.	263
	—Mahmūd Shāh ■ killed near.	278
	—People revolt at—Mahmūd Shāh II subdues.	364
Dallānā (var.)	—A qasbah at ■ distance of ■ krohs from Pātan—Akbar camps at.	451
Dandāh	—A village—Army of Sulṭān Hūshang attacks Sūmant Rajput, giresāh of.	54
Dāngarī	—A qasbah near Burhānpūr—Daryā Khān defeats Mubārak Shāh at.	132
Deccan	—59, 102, 111, 113, 145.	
Dellī	—The capital of Hind.	
	—13, 16, 18, 19, 20, 102, 184, 203, 204, 236, 250, 283, 303, 393.	
Dehrah (var.)	—A qasbah—Mubārak Shāh gives to	
Dharangāun	I'timād Khān.	417
Dewā	—Muzaḥḥar Shāh II visits and appoints Ṣā'idar Khān as thānadār of.	179
	—Muzaḥḥar Shāh II meets Mahmūd Shāh Khalji at.	185
	—Mahmūd Shāh Khalji accompanied Muzaḥḥar Shāh II upto.	192
Dewlī	—A qasbah 15 krohs from Junāgadh.	
	—Bahādur Shāh arrives at.	266

Dhamarkah	—A village, 74 krohs from Bhoj situated ██████████	473
	—Sulṭān Muzaḥfar Shāh III commits murder at.	474
Dhamolā	—A village in country of Bākar.	██████████
Dhamud	—A village situated in Landwādā taluka in hills—Ahmad Shāh builds a fort at.	52
Dhandūkah	—A qasbah on the border of Gujarat and Saurashtra.	144
	—30 krohs from Ahmedabad.	257
	—255, 255, 266, 339, 340, 408, 433.	
Dhanorah	—A village in taluqa of Sulṭānpūr.	150
Dhār	{ —A qasbah in Mālwā.	179
Dhārōl	—Muḥammad Khān Aslī paid homage to Bahādur Shāh at.	272
Dhinj (var.)	—	260
Dahnej Dahnatēj		
Dholkah	—A qasbah.	
	—Derwaziyah the native of—fought on the side of Qut-ba'd-dīn Shāh.	79
	—Alif Khān builds a mosque at.	151, 166
	—Daryā Khān ████████ to.	342
	—Shaikh Muḥammad goes to Syed Mubārak from.	402
	—Syed Mubārak left Shaikh Muḥammad at, for management.	405
	—Shaikh Ahmad Majrūb stays outside the city of.	406
	—Comes in the share Syed Mubārak.	408
	—Given to Syed Miran by I'timād Khān.	425
	—Arāyish Khān starts for.	423
	—Syed Miran ████████ to.	433
	—Mirza Sharf-u'd-dīn comes in the com- pany of Syed Miran to.	434

	—Given to Syed Hāmid and Syed Mahmūd Bukhārī.	453
	—Nawāb comes to Navānagar from.	471
Dholkot	—A fort near Rādhānpūr.	428
Dhorkah	—A village in Dhandbukah—battle between Mahmūd Shāh II and Daryā Khān.	361
Didwana (var.)	—	18
Dandwana Dindwana		
Dilāwrah	—A village—Zafar Khān to,	18
	—Muzaffar Shāh II visits.	180
	—Bahādur Shāh arrives at.	277
Diphpār	—A place 15 krohs from Māndu—'Adil Khān informs Muzaffar Shāh II about the Rānā from.	192
	—Bahādur Shāh arrives at.	276
	—Bahādur Shāh desires to go for hunting to.	282
Dir-māl	—A fort.	147
Div	—Maulānā Khidr is sent to.	19
	—Malik Ayāz is the hakim of.	147
	—Malik Ayāz to, victorious to.	147
	—Malik Ayāz builds the fort of.	162
	—The frangis destroy—captured in the time of Mahmūd Shāh II.	152
	—Mentioned on the Page No.	263
	—Bahādur Shāh comes to—given to Qiwwām-u'l-mulk.	256
	—Bahādur Shāh comes to and stays for two days at.	267-268
	—Portuguese are imprisoned and Bahādur Shāh comes to.	268
	—Bahādur Shāh to—Malik Tughlān given the charge of.	274
Divgir (var.)	—Mahmūd Shāh Khaljī ruined the country upto.	113
Daulatabād	—Bahādur Shāh besieges.	270

Don (var.)	—A village.	
Davan	—Mahmūd Shāh Begdā arrives at.	147
	—Given to the Portuguese by Chang's Khān in payment of their help.	426
Dhargarpūr	—Resting place of the king of Bākar—destroyed by Muzaffar Shāh II's army.	200
	—Bahādur Khān goes to—Rāja welcomes him.	204
	—Bahādur Shāh comes to.	235
	—Prithwidj TERRE of, paid respect to Bahādur Shāh.	274
F		
Farah	—A village in Khurāsān near Kandhār:	
	—Syed Muḥammad Jaunpuri killed at.	172
G		
Gāwān	—A fort in Berar.	
	—'Imād-u'l-ṣanik Gāwān is defeated at.	265-269
Ghayāthpūr	—A village two krohs from Ahmedābād—Humāyūn arrives at.	317
	—Bahādur [] camps at, opposite the Mughal camp—Mughals flee to, when driven away from Ahmedābād by Bahādur []	318
Ghāt-Karvāh,	—Malik Ayāz passes through.	271
(var.)	—Bahādur Shāh passed through.	275
Ghāt-Karvāh		
Girnār	—A fort.	
	—Ahmad Shāh marches against.	34
	—Mahmūd [] Begdā attacks.	114
	—Rāo Mandalik is king of.	115
	—Description of.	117
	—Mahmūd Shāh Begdā marches against.	121
	—Mahmūd Shāh Begdā captures.	122

Gedhrab	—A paraganah 14 krohs from Muḥammadābād Champānir.	
	—Malik Sārang is appointed as thānadār of.	126
	—Muzaffar Shāh II stays at.	178
	—Muzaffar ■■■ II comes.	179
	—Muzaffar Shāh II comes.	184
Gondal	—A qasbah—Amīn Khān invites Muzaffar Shāh III to.	456
Gondwānā	—Mahmūd Shāh Khālī arrives and kills the ruler of.	112
	—Bahādur Shāh goes for elephant hunting to.	289
Gothrah	—A village in the paraganah of Sānwli—	
	—Muḥammad Shāh ■■■ III at.	65
Gwālior	—Narsingdev nephew of Rājā Mānsing of, comes to Bahādur Shāh and accepts the service of Bahādur Shāh.	271
	—Humāyūn arrives at.	305
	H	
Hālul	—A village two krohs from Chāmpānir.	
	—Sulṭān Sikandar is buried at.	243
	—Bahādur Shāh arrives at.	261
	—Latīf Khān ■■■ buried besides Sikandar Shāh at—Bahādur Shāh stays at.	269
Haraol	—A village three krohs from Aḥmedābād.	
	—Malik Ayāz arrives at.	200
	—Bahādur Shāh goes to.	257
Haveli	—Given to Shāh II Aḥmad.	407
Hoshangābād	—A village under Malwa.	289
	—Bahādur Shāh captures.	290
	I	
Idar	—Zafar Khān besieges and captures.	16
	—Zafar Khān besieges again.	20

	—Ahmad Shāh I went against.	38-36
	—Ahmad Shāh sends an army to.	39
	—Muhammad Shāh attacks—the ruler makes peace and receives back.	63
	—'Āin-u'l-mulk is attacked and defeated by Bhīm the ruler of—Muzaffar ■■■ II marches against and destroys.	178
	—Rāimal nephew of Bhīm with the help of Rānā Sāngā becomes ruler of.	181
	—Muzaffar Shāh II orders Nizām-u'l-mulk ḥākim of Ahmadāgar to restore it to Bhāmal.	181
	—Muzaffar Shāh II defeats Rāimal at.	181
	—Muzaffar ■■■ II comes to—Malik Husain appointed ■ ḥawaldār of.	193
	—Mentioned on Page No. ...	194
	—The Rānā passes through.	198
	—The girāḥa of rebel against Muḥam- ■■■ Shāh II—Islām made a rule at.	364
Intāri (var.)	—A village in the paraganah Bāllānūr.	
Intasyārī	—Sultān Mahmūd Khājī marches against.	77
'Irāq	—Name of country—merchants dealing in horses come from, during the reign of Mahmūd Shāh Begdī.	144
'Isanpūr	—Founded by Malik 'Isan.	167
	—Near Batwah—Muzaffar Shāh II comes to.	229
Islāmābād	—A village in Mālwa—Bahādur Shāh captures.	298
	}	
Jagat (var.)	—A Port.	
Dwārakā	—Mahmūd ■■■ Begdī captures.	127
	—Reasons.	127-128

	—Mahmūd Shāh Begdā ruins.	128
	—Rainy bird is seen at.	129
	—Pirates of—staying on the island of Sankhodar.	129
	—Malik Tūghān is entrusted by Mahinūd Shāh Begdā.	130
Jetalpūr	—A village six krohs from Ahmedabad.	
	—Muhammad Shāh camps at.	439
Jājnagar	—Hushang Shāh comes for hunting to.	58
	—Hushang Shāh brings elephants from.	59
	—Mentioned on Page No.	56
Jālūr	—A fort.	
	—Nawāb Mirza Khān marches from.	464
Jambu (var.) Khānpūr	—A village in the paraganah of Jhālāwār: Muhammad Shāh II arrives at.	340
	—Wajih-ud-daula is Jāglār of.	340
Jambūgdām	—A qasbah—The army of Gujarāt arrives at.	415
Jasdan	—A qasbah.	
	—Bahādur Shāh arrives at.	266
Jaunpūr	—A city.	
	—Syed Muhammad Jaunpūrī is a native of.	170
	—Bahādur Khān goes to.	205-251
Jhālāwār	—A paraganah.	
	—Kāthā Saral is the zamindar of.	41
	—Muzaffar Shāh II arrives at.	203
	—Mānsingh is the ruler of.	279
	—Mentioned in the page no.	340
	—Comes in the share of I'timād Khān.	407
	—A part of given to Ulugh Khān Habsht.	410
	—Ulugh Khān brings the whole under his control.	410
Jharand	—A village in Bhara's territory—Zafar Khān marches against.	17
Jhotāna	—In Kōdi—Musā Khān at.	433

Jitpūr	—A village, ■■■■■ by Zafar Khān ■■■■■ Pātan.	15
Jūnlgadā	—A fort : description of.	115
	—Rāo Māndlik ■ the ruler of.	115
	—So called because of the antiquity.	118
	—Once captured by Sultān Muḥammad Tughluq—also by Aḥmad ■■■ ■.	119
	—Maḥmūd ■■■ Bagdā marches against.	119-120
	—Learned people called at—named Muḥṣabād.	125
	—Some leaders from Sindh come to.	127
	—Muḥmūd Shāh Bagdā goes to.	130
	—Bhim is brought to.	130
	—Maḥmūd Shāh Bagdā used to go every year to.	132-133
	—Mentioned on ■■■ ■	256
	—Fatḥ Khān captures—Mirza Khān leaves.	458
	—Muzaffar ■■■ III, Jām and Daulat Khān flee to.	471
	—Daulat Khān dies at—Muzaffar Shāh III and Jām ■■■ from.	471
	—Nawāb Naurang Khān captures.	472
	—Nawāb Naurang Khān, Nawāb Mirza Anwar, Nawāb Gujar Khān come to Jagat ■■■ ■	472
	—Nawāb Naurang Khān and Nawāb Anwar ■■■ to.	473
K		
Kābah	—A place of Muslim pilgrimage in Mecca : Hajab-n'l-rouik wishes to visit.	211
Kābul	—Aḥmad Khān goes to, to see Bābur.	204
Kachh	—A country—Mentioned on page no.	160

Kākṛūṇ (var.)	—A village.	
Gāgron	—Mahmūd Shāh of Mālwa arrives at, Hemkaran is killed by him at.	192-193
	—Miyān Mahatha is at.	289
Kālnah	—A fort.	
	—Bahādur Shāh arrives at.	270
Kālpī	—Sultān Ālam Lodī is driven out by the army of Humāyūn from.	288
Kamand (var.)	—A village in paraganah Haveli,	
Kamīd	10 krohs from Ahmedabad—Nāṣir-u'l- mulk comes to.	400
Kanauj	—Mahmūd Shāh of Delhi comes to.	20
	—Iqbāl Khān comes to.	24
	—Ibrāhīm Shūh Jaunpūri attacks.	26
Kanpur	—Near Kalpi-Hindal Mirza defeats Ālam Shāh at.	269
Kanthkot	—Muzaffar Shāh I appoints Khudāwand Khān the head of the army to attack.	26
Kapadwanj (var.)	—A paraganah in kaira Dist.	
Kapadbanj	—Mahmūd Shāh Khalīj and Quṭb-ud-dīn Shāh come to.	77
	—Muzaffar Khān's head is hanged at the gate of.	80
	—Mahmūd Shāh Begdā goes for hunting to.	111
	—Muzaffar Shāh II goes to Mahmūdābād by the way of.	203
	—Syed Muḥārak arrives at I'timād Khān arrives at.	399
	—Comes in the share of Syed Muḥārak.	408
	—I'timād Khān gives to Syed Mīrān.	425
	—'Imād-u'l-mulk gives to Ikhtiyār-u'l- mulk.	425
Karī (var.)	Kaḍī—Comes in the share of I'timād Khān.	407
	—Sher Khān goes and stays at.	440

	—I'timād Khān meets Shahāb-u'd-dīn Ahmad Khān at.	459
Kārintha (var.)	—Alp [redacted] Sanjar [redacted] a fort at—	
Karnītha	Ahmad Shāh I repaired and renamed Sulṭānābād.	52
Kātūr	—A fort Bahādur Shāh captures.	289
Khambhāyat	—Mentioned in page no.	14
	—Modūd arrives at.	31
	—Bahādur Shāh inspects new ships at.	271
	—Bahādur Shāh comes to Muḥarrām.	274
	—Bahādur Shāh comes again to.	274
	—Malik Amin Khān promises to get from Bahādur Shāh for [redacted]	282
Khambhū (var.)	—A village in Sarkar [redacted] Patān.	15
Sandh		
Khāppūr	—A village situated on the river Mahindri Qut-bu'd-dīn Shāh comes to.	71
	—Bahādur Shāh comes to.	273
Kharhall	—Syed Muḥarak is brought at.	[redacted]
	—Given to Syed Hāmid and Syed Maḥmūd Bukhārī in jagir.	455
	—Muḥammad Khān, Muḥammad Aḥḍal and Muḥammad Miran [redacted] sent to.	462
	—When [redacted] III comes they see from.	462
Khān Sarowar	—A large tank outside Patān—Ahmad Shāh calls a meeting of learned men at.	27
Kharsrhaki	—Kishnah, a faithful follower of Maḥmūd Shāh of Mālwa, is a native of.	182
Kharrī (var.)	—Muzaḥfir Shāh III arrives at.	458
Khārī	—Muzaḥfir Shāh III arrives from Dholkab at.	459
	—Muzaḥfir [redacted] III being defeated arrives at.	465

Khatto	—Baba Ishāq buried at.	64
Khirād (var.)	—'Imād-ū'l-mulk and Muḥammad	
Khatarah	Asri march against—Puranmal flees.	285
Khemdharol	—Palaces — Ahmedabad—Muzaffar	
	Shāh II halts at.	199
	—Mausoleums at.	203
	—Muzaffar Shāh at.	207
	—Bahādur Shāh at.	260
Kherāḷ	—Path Khān goes to Idar by the way of.	38
Khokah (Ghogha)	—Mahmūd Shāh Begdā goes to suppress	
	the Malūbaries.	131
	—Goes to Khambhāyat from.	131
	—Bahādur Shāh arrives at.	267
	—Bahādur — camp at.	321
	—Comes in the share of Syed Muḥṣarak.	407
Khurāsān	—Sulṭān Husain Bayakārā — the ruler of.	102
	—The man who builds the gardens at	
	Chāmpānī — of.	139
	—Merchants of horses come to.	144
	—Shāh Ismā'īl king of sends ambassador	
	to Muzaffar Shāh II.	174
	—Merchants of, meet Bahādur Shāh.	
Kinj	—A place nine krohs from Ahmedābād :	
	given to Bahādur Khān in jāgr.	232
	—Syed Muḥṣarak meets 'Imād Khān	
	and 'Imād-ū'l-mulk at.	413
Koh-Bārūr (var.)	—A fort : Mahmūd Shāh Begdā captures.	113
Koh Hāruder		
Kōb Māru, Koh		
Barij		
Koh Mūngā (var.)	—Raja Bhm is the king of.	239
Karlūngā		
Kombalmir (var.)	—Qut-bu'd-dīn Shāh defeats the king of.	83
Kombalmir	—Sulṭān Qut-bu'd-dīn comes to.	84

Kot-aplyah	—Mahmūd Shāh II goes to.	344
Kuha (var.)	—Ten krohs from Ahmedabad—given to	
Khokah	Bahādur Shāh in jāgir.	434
Kurniyar	—Bahādur Shāh comes to.	366
L		
Lūnāwidā	—Mentioned on page.	146
	—Gerāsik of: rebelled against Mahmūd	
	Shāh II.	364
M		
Madīnā	—Muzaffar Shāh II sends Qur'ān to.	213
	—Muzaffar Shāh II sends money to.	219
	—Mahmūd Shāh II inquires about.	330
Madhōpur	—Near Mangrol—marvels at.	129
Mahāyam (var.)	—Mahmūd Begdā goes to.	147
Mahim	—A village 12 krohs from Ahmedabad—	
Mahmūdābād	Mahmūd Shāh Begdā builds.	133
	—Mahmūd Shāh Begdā gives in charge of	
	Muhamm. Khān.	144
	—Bahādur Shāh comes to.	260
	—Ahmad Shāh II is captured and brought	
	to.	416
	—Changiz Khān goes to.	
	—Changiz Khān goes to.	434
Mahmūdpur	—Bahādur Shāh camps at.	277
Māhūr	—A fort—'Imā-ū'l-mulk captures from	
	Nizām-ū'l-mulk.	271
Makkā	—Muzaffar Shāh II sends Qur'ān to.	213
	—Also money to.	219
Māknī	—Ahmad Shāh builds fort at.	31
Mūlwa	—Mahmūd Shāh Tughlūq comes to.	
	—Mūsā Khān takes control of.	25
	—Ahmad Shāh I goes against.	48
	—Mahmūd Shāh Khalji is of.	65
	—Ghayath-ū'd-dīn Shāh is of.	102

	—Medini Rai defeats Mohammad	177
	and gets control of.	181
	—Description of the conditions of.	185
	—Muzaffar Shāh II marches to.	187
	—Mentioned — no.	219
	—Mahmūd Shāh Khalji is of.	247
	—Bahādur Shāh takes control of.	332
	—Qadir Shāh is the hakim of.	435
Mamurābād	—A village—Imād Khān co to.	449
Mandā	—A fort—the capital of the Kingdom of Malwa.	
	—Zafar Khān marches against.	17
	—Ahmad Shāh I comes to.	52
	—Syed Barhān-u'd-dīn ridicules the people of.	73
	—Bahādur Shāh captures.	247
	—Mentioned on page no.	263
	—Mahmūd Shāh sends his son to.	276
	—Fath Khān and 'Alam Khān appointed against.	276
	—Bahādur Shāh takes.	278
	—Malik Kālan is appointed at.	278
	—Bahādur Shāh remains at.	279
	—Bahādur Shāh sends Sihadi to.	285
	—Bahādur Shāh sends an army against.	291
	—Shuja' Khān to.	291
	—Bahādur Shāh comes to.	295
	—Humāyūn besieges and captures.	311
	—Muhammad Shāh goes to Ujjain from.	319
Mandusār	—Mahmūd Shāh of Malwa to.	84
	—Malik Ayāz follows Rāna Sāngā upto.	164
	—Malik Ayāz besieges—makes peace.	
	—Imād-u'l-mulk and Ikhtiyār Khān are sent to.	290
Manglore	—A paraganah near Jūnāgadh in Sorath.	129
	—Bahādur Shāh comes to.	266
	—Qādi Mahmūd is the hakim of.	322
	—Mirza Khān goes to.	438

Marghadara (var.)	—Latif Khān ■■■ at.	264
Markhadara		
Mekhrij (var.)	—Sulṭān Hūshang comes to.	47
Mahmūdagar		
	—Bahādur ■■■ comes to.	256-268
Mimūn	—Known as Karintia-Alp Khān comes to.	146
Mawār	—Ahmad Shāh I sends an army against.	39
	—Sihadi intends to flee away to.	281
Mowāt	—Hasan Khān Mowāti is the ■■■ of.	204
	—Bahādur Khān goes to.	238
Mirāl	—A village near Pāldi, Ahmedabad, Syed Hamid attacked at.	449
Mithi (var.)	—Bahādur Shāh camps at.	266
Mumbāl		
Miyānkālī (var.)	—The ancestor of Shāikh Hasan came from.	367
Miyānkāl		
Mūn/pūr (var.)	—Comes in the share of I'timād Khān.	407
Mūnjpūr		
Morbi	—A village ■ the Sarkār of Sorath.	160
	—Tughluq Khān is the hākim of.	266
	—Khān-i-A'zam camps at.	473
Mordasah	—Ahmad Shāh I ■■■ to.	39
	—Malik Ayāz and Qiwām-u'l-mulk arrive at.	■■■
	—Muzaffar Shāh II repairs the fort of.	203
	—Muzaffar Shāh II goes for hunting to.	204
	—Bahādur Khān comes to.	256
	—Bahādur Shāh joins his army at.	274
	—Given to Gujarātī nobles under I'timād Khān.	408
	—I'timād Khān with Muzaffar Shāh II flees to.	436
	—I'timād Khān goes to.	442
Muhammadābād	—See Champānār.	
	Pages. 239, 290, 313, 318, 319.	
Mālir	—Bahādur Shāh comes to.	272

Multān	—Taimūr sends Pīr Muḥammad to.	19
	—Sārang Khān is besieged at.	■
Murācoll	—Malik Sadā is at.	134
	—Maḥmūd Shāh Begdā comes to.	139
	■	
Nadīāl (var.)	—Rānā comes to.	201
Nadīāl		
Nagor	—Zafar Khān comes to.	14
	—Khatīū a village of, is ■ abode of "Bābā Ishāq",	64
	—Maḥmūd Shāh Khelji attacks.	82
	—Qiwām-u'l-mulk comes to.	89
	—Fīrūz Khān ■ the ḥākim of.	81
	—Mujāhid Khān gets from Shams Khān.	■
	—Rānā sends an army against.	82
	—Shams Khān strengthens the fort of.	81
	—Qut-bu'd-din sends help to.	83
Naharwālā	—Bahādur Shāh ■ to.	257
Nā'ichā	—Ghiyāth-u'd-din ■ to.	135
	—Bahādur Shāh camps at.	277
	—Bahādur Shāh ■ to.	281
Nandurbār	—'Adil Khān comes to	17
	—Maḥmūd Shāh Begdā comes to.	111
	—Maḥmūd Shāh Begdā sends his army by way of and ■ to.	147
	—Maḥmūd Shāh Begdā marches to.	148
	—'Asiz-u'l-mulk is the "maḥta'ī" of.	149
	—Latīl Khān raises a revolt at.	239
	—Mentioned of page no.	259
	—Ghāzi Khān is appointed to march against.	264
	—Bahādur Shāh arrives at.	269
Nandōt (var.)	—See Rejpipla.	
Naryād	—Jalāl Khān is at.	67

Barbāda	—Bahādur Shāh camps at.	260
	—Comes in the share of I'imād Khān.	407
	—Syed Danlat meets Muzaffar Shāh II at.	462
Nawānagar	—Mentioned on [redacted]	265
	—Bahādur Shāh camps at.	266
	—Capital of Jām.	467
	—Nawāb [redacted] to.	471
O		
Oplethā (var.)	—A qasbah ten krohs from Jūnāgadh.	467
Oblūnā, Malūnā,		
Othīnā	—Muzaffar Shāh III [redacted] to.	467
P		
Pāi	—Udasingh is [redacted] ruler of.	278
Pālarī	—Syed Hāmid passes through.	449
Pāndō	—Ahmad [redacted] I camps at.	41
Pānpanth	—Tātār Khān is at when Iqbāl Khān captures.	19
	—Ibrāhīm Lodi and Bābur fight at.	203
	—Bahādur Khān [redacted] to.	238
	—Bahādur Khān left for Jaunpur from.	251
Pargotāh (var.)	—A fort, Tātār Khān captures.	292
Barīd-gonah		
Parindā	—Bahādur [redacted] [redacted] Amīn Nāson to—gets a large booty from.	272
Pātrī (var.)	—A village in paraganah Bīrangām.	
Māsarī	—Daryā Khān defeats 'Imād-u'l-mulk at.	332
Parsīah (var.)	—A qasbah : of Shihādī's son fights the army of Bahādur Shāh at—Muḥammad [redacted] and 'Imād-u'l-mulk arrive at 'Imād-u'l-mulk sends information regarding enemy to the Sulṭān from.	284
Bīrsah, Sarsah	—Bahādur Shāh arrives at—leaves 'Imād-u'l-mulk and Muḥammad Shāh at.	286

Patan

—Zafar Khān arrives at.	14
—Zafar Khān [] from Ajmer to.	18
—Tātār Khān [] from Delhi to.	18
—Zafar Khān comes to—Mahmūd Shāh of Delhi comes to.	■
—Zafar Khān is hurried at.	■
—Ahmad Shāh I spreads Islam at.	42
—Hūshang Shāh intends to capture.	46
—Hūshang Shāh [] to.	98
—Mahmūd Shāh Begdā goes to.	150
—'Alin-u'l-mulk comes to.	178
—'Alin-u'l-mulk and Fath Khān are bakims of.	198
—Muzaṣṣar Shāh II [] to.	268
—Yādgar Nāsir Mirā is given the charge of.	318
—Malik Amīn Nāṣan and Malik Burhān-u'l-mulk come to.	318
—Bahādur Shāh comes to.	318
—Comes in 'the share of Syed Mubārak.	408
—Given to Sher Khān Fūlādī and Mūsā Khān.	408
—'Alam Khān comes [] Sher Khān to.	413
—Mūsā Khān, Sher Khān and Hājī Khān are called from.	423
—Mūsā Khān is sent to.	426
—Mūsā Khān, Sher Khān are besieged at.	430
—Syed Mirān and Tātār Khān come []	433
—Muhammad Khān and Badar Khān come to.	452
—Muhammad Khān Fūlādī come to.	454
—Syed Ahmad Khān Bārā is at.	454
—Given to Mir Muhammad Khān.	455
—Bahādur Shāh arrives at.	266

Patan Dār

Pathāpūr	'Ālam ■■■■ arrives at.	354
Patbri	—A fort—army of 'Imād-u'l-mulk is at. —Nizām-u'l-mulk does not return the fort of to, J'afar Khān.	269 271
Pitād	—Bahādur Shāh besieges.	273
	—Comes in the share of I'timād Khān.	407
R		
Rādhānpūr	—Comes ■■■ share of I'timād Khān— given ■■ Fath Khān Baluch.	407
	—Fath Khān ■■■■ is called from.	425
	—Fath Khān Baluch sent to.	426
	—Fath Khān ■■ defeated at.	428
Rāḡiā	—Silhadi is the native of.	279
	—Malik Amin is sent to ■■■ Silhadi from.	281
	—Ikhtiyār ■■■■ is asked to besiege.	285
	—Bahādur ■■■■ comes to.	286
Rājpiplā	—Muhammad ■■■■ marches against.	22
	—Bahādur Shāh ■■■■ hunting to.	267
	—Muzaffar Shāh III ■■■■ to.	458
	—Muzaffar Shāh III ■■■■ to.	467
Rānpūr	—A qasbah; ■■■ krohs from Dhandūkh.	
	—Maḥmūd ■■■■ II flees to.	342
Rānpūr-Kotiyah (var.) Rānpūr Kuliyān	—A village 15 ■■■■ from Bharūch.	
	—The amirs of Gujārat come to.	391
	—Syed ■■■■ comes to.	416
	—Syed Mirān meets Tātār Khān at.	433
Ranathambhore	—Burhān-u'l-mulk and Mujāhid Khān are sent to capture.	293
	—Malik Amin-Nasān is in charge.	318
Randir (Ranir)	—Bahādur Shāh at.	267
Ropāl	—Mubāriz-u'l-mulk and Ṣāfdar Khān come to.	199

Rūprah	—A village four krohs from Ahmedabad. —Ikhtiyār-ul-mulk comes to.	406
	5	
Sa'dpūr	—Bahādur Shāh comes to.	282
Sāgawārah	—Malik Aylāz goes to Bānsbāda by the way of.	—
Saiyadpura	—Founded by Syed Mubārak near Mahmūdābād. —Syed Mubārak comes to.	408
Sajān (var.)	—A village—Given to Portuguese by Changiz Khān.	426
Samān		
Sambaliyah	—Sharza Khān and the ■ of Mahmūd Khulji destroy the territory of. —Bahādur Shāh comes to.	273 276
Sāmbhar	—Zafar Khān comes to.	18
Samī	—Comes in the share of I'imād Khān.—I'imād Khān gives to Fāṭḥ Khān Balūch. —Given to Syed Hāmid and Syed Mahmūd Bukhārī ■ jāgir.	407 435
Sāmand	—A village seven krohs from Ahmedabad. —Tātār Khān stays at. —Tātār Khān flees to. —Syed Kāfir comes to.	425 432 432
Santhal [var.]	—A village—given to ■ son of Prithwirāj, king of Dungarpūr.	274
Satīl		
Sānwālī	—A paraganah—mentioned on page no.	65
Sārangpūr	—A city in Mālwa, fifty krohs from Mandū. —Ahmad Shāh I besieges. —Hushang Shāh stays at. —Ahmad Shāh I writes a letter from.	53 53 56

	—Rana desires to go to.	187
	—Bahādur Shāh goes to—Given to Malū Khān.	283
	—Bahādur Shāh goes from.	283
	—Bahādur ■■■■ comes to.	290
Sarkhej	—A village—Burhān-u'l-mulk is at.	99
	—Mahmūd Shāh Begdā comes to.	131
	—Mahmūd Shāh Begdā builds his tomb at.	150
	—Mahmūd Shāh Begdā is buried at.	151
	—Mentioned on page no.	168
Sarnāl (var.)	—A paraganah.	
Sarnāl	—Comes in the share of Syed Mubārak.	408
	—I'lmād Khān gives to Syed Miran in jāgir.	423
	—Imād-u'l-mulk gives to Ikhtiyā-ul-mulk.	425
Sārā-pāris	—A village in the Sarkār of Bharūch.	
	—Mahmūd Shāh of Mālwa comes to.	70
Satavānsa (var.)	—Sikandar Khān is the pākīm of.	275
Siwās	—Mahmūd Shāh goes for hunting to.	276
Sawarkah	—A village on the river Mahendri—Tāj Khān ■■■ Sālār is appointed as thānedar of.	126
Sayādrah	—A village 17 krohs from Ahmedabad on the bank of river Sābar—A'lam Khān flees to.	342
Shāhpūr	—Bahādur Shāh sends Muhammad Asir against.	277
Sidhpūr	—Ahmad ■■■ I goes to.	44
Shūj (var.)	—A village—Bahādur Shāh goes to.	260
Saluj, Siwanj		
Shi	—A village on the river Nerbada—Mahmūd Shāh Begdā ■■■■ to.	148

Slad	—A country.	
	—Jām Jāyān is the king of.	86
	—Mentioned on page no.	89
	—Mahmūd Shāh Begdā attacks—its description.	126
	—Many people accepted Islam—Mahmūd Shāh Begdā attacks again—he conquers.	127
	—Fath Khān is the prince of.	131
	—Fath Khān did not recognise Nār Khān as the king of.	144
	—Jām Pīrā Shāh of is defeated by Mughala.	171
Sinkār-gūn (var.) Sinkār-kanun	—Bahādur Shāh to.	157
Sinor	—A qasbah—Nawāb Mirza Khān arrives at.	166
Sirohi	—Kheta is the king of—pays homage to Qut-bu'd-dīn Shāh.	83
	—The ruler of, robs the merchants of Khurāsān—Mahmūd Shāh Begdā sends an army against—the ruler returns the horses.	144
	—The Rānā of Chittor arrives at.	191
Somnāth	—Zafar Khān comes and destroys the temple of.	17
	—Zafar Khān comes again.	20
Songadh	—A fort Bahāur Shāh gives to Sulṭān 'Alam Lodī.	311
Sonkīrah- Behādar-pūr (var.)	—A thāna in Baroda—Ahmad Shāh I at.	50
Sakhrāh	—Builds a fort and a mosque.	31
	—Ahmad Shāh I goes again to.	32
	—Malik Bahā-ud-dīn is given the charge of.	126

Sorath	—Mahmūd Shāh Begdā captures.	101
	—Poetic description of.	115
	—Mahmūd Begdā sends an army against,	120
	—Mahmūd Begdā manages affairs of.	131
	—Given to Khairi Khān.	144
	—Malik Ayāz is called from.	163
	—Malik Ayāz is sent to.	
	—Malik Ayāz dies—Mulik Is-hāq is given the charge of—the treasures of, are called for.	203
	—Muzaḥḥar Shāh II for hunting in.	221
	—A revolt by the zamīndārs of.	263
	—Bahādur Shāh comes to.	266
Sulṭānpūr	—'Adil Khān comes to.	17
	—Mahmūd Shāh Khairi arrives at.	69
	—Asaf-u'l-mulk is the ḥākim of.	149
	—Latif Khān revolts at.	239
	—Mentioned — no.	251, 264
	—Given to Mubārak h.	417
	—Mirzā Muḥḥamed Husain comes to.	455
Sūrat	—Mitha Khān is ḥākim of.	31
	—Mentioned on —	162
	—Bahādur Shāh comes to.	267
	—Mahmūd Shāh II gives to 'Imād-u'l-mulk.	345
	—Khudāwand Khān is the ḥākim of.	360
	—Shāikh Kamal-u'd-din at.	367
	—Given to Khudāwand Khān.	408
	—Mughals capture.	454
Surdhar	—Muzaḥḥar Shāh III visits Khairi a village in the paraganah of.	438
	T	
Talāshā (var.)	—A qasbah—Bahādur Shāh goes to.	257
Talājā		

Tani	—19 krohs from Pātan—I'timād Khān defeated by Musa Khān at.	433
Thālner (var.)	} —A village in the Satkar of Burhānpūr —Naṣir Khān flees to. —Mahmūd Shāh Begdā comes to. —Hīšām-u'd-dīn pays homage to Mahmūd Shāh Begdā at. —Ālam Shāh is the thānedār of.	48
Thānesar, Thānir		112, 148
		149
		151
Thal-jhāmīrah (var.) Thalja- pūrah	—A village in Kari paraganah, 10 krohs from Ahmedābād—I'timād Khān comes to.	425
Thānesar	—A fort—Tānka from. —Ghazāl Khān besieges	2 47
Thattah	—Muḥammad Shāh Tughluq of Delhi dies at.	12
Thangāna	—A country. —Mahmūd Shāh Begdā marches against.	113
Thālv	—A qasbah—Shereah Khān and Mahmūd Khalji destroys the territory of.	275
Thhatti	—A fort—Tātār Khān captures.	292
Tiprah	—A village.	
■		
Ujjain	—Ahmad Shāh I marches against. —Medini ■ goes to. —Rānā Ratansingh fights with Mahmūd Shāh at. —Bahādur Shāh gives to Silhadi. —Silhadi is defeated at. —Bahādur Shāh gives to Daryā Khān. —Muḥammad Shāh Asiri comes to.	48 185 275 281 282 282 319
Onah	—Shāh Shams-u'd-dīn Bukhārī ■ at. —Mentioned on page no. —Imād-u'l-mulk defeats Mirza Muḥammad Zamāni at.	122 323 ■
Qā	—Mujāhid Khān is sent to.	272

سلسلہ شعبہ تاریخ شماره ۱۸۸۸

مرآت سکندری

تالیف

سکندر ابن محمد عرف منجهو ابن اکبر

به تصحیح و تنقیح

دکتر سید محمد مصطفیٰ ام. اے. بی ایچ ڈی
صدر شعبہ تاریخ

و
محمد لطیف الرحمن ام. اے. بی. ایل
معلم شعبہ فارسی

جامعہ مبارک نسیاجی راولپنڈی

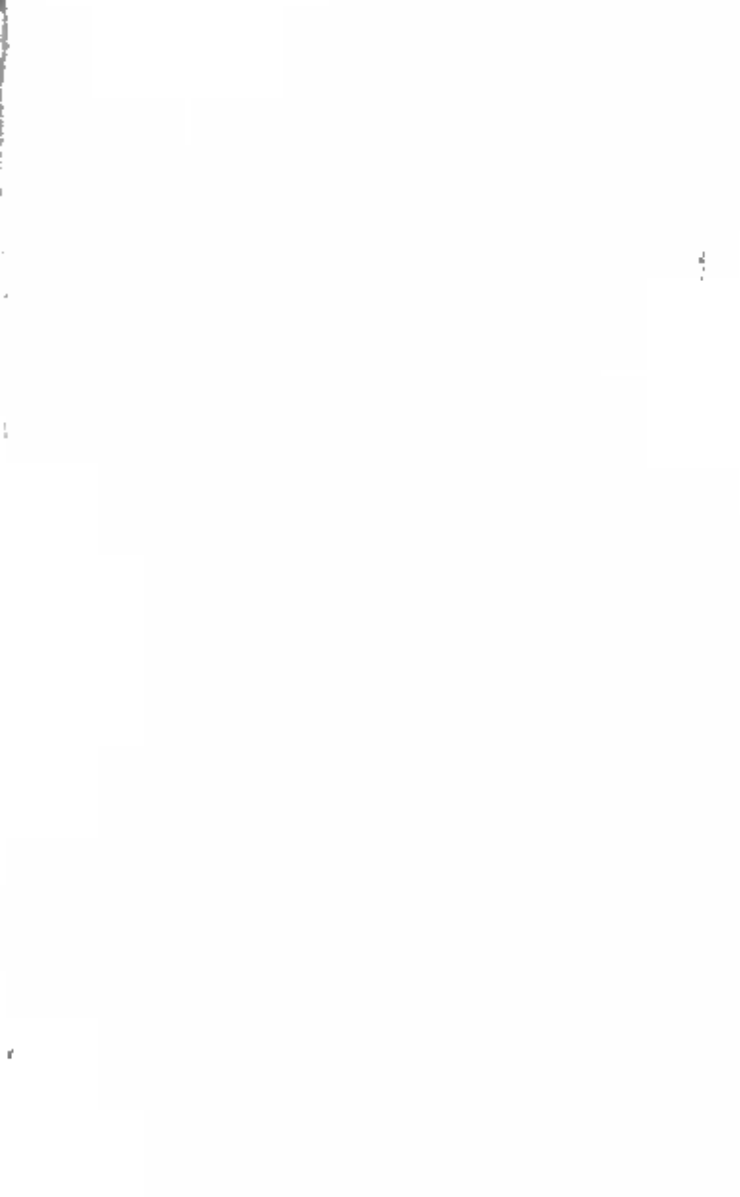

شعبہ تاریخ

دارالمطبعہ

جامعہ مبارک نسیاجی راولپنڈی

پروڈ

باسمه تعالی

مقدمه

مرآت سکندری، سکندر ابن محمد عرب مشهور این اکتبر یکی از معتبر ماخذهای لازمی گنجرات است - در سنه ۱۳۰۸ هـ در مطبع فتح الکرم واقع بشدر جمعی بطبع رسیده بود، اما در سنوات اخیر نسخ آن کمیاب شده، ما از دو دشتییم که مرآت سکندری را بر تهبی بطبع رسانیم که هم کسی را از آن استفاده میکن باشد برای حصول این متعهد مانساختیم خطی پوله را که قدیم ترین نسخه این کتاب است از چهار نسخهای دیگر مقابله و مطابق نمودیم -

۱ نسخه رائل ایسائی سوسائلی کلکته را نسخه

(الف) قرار دادیم

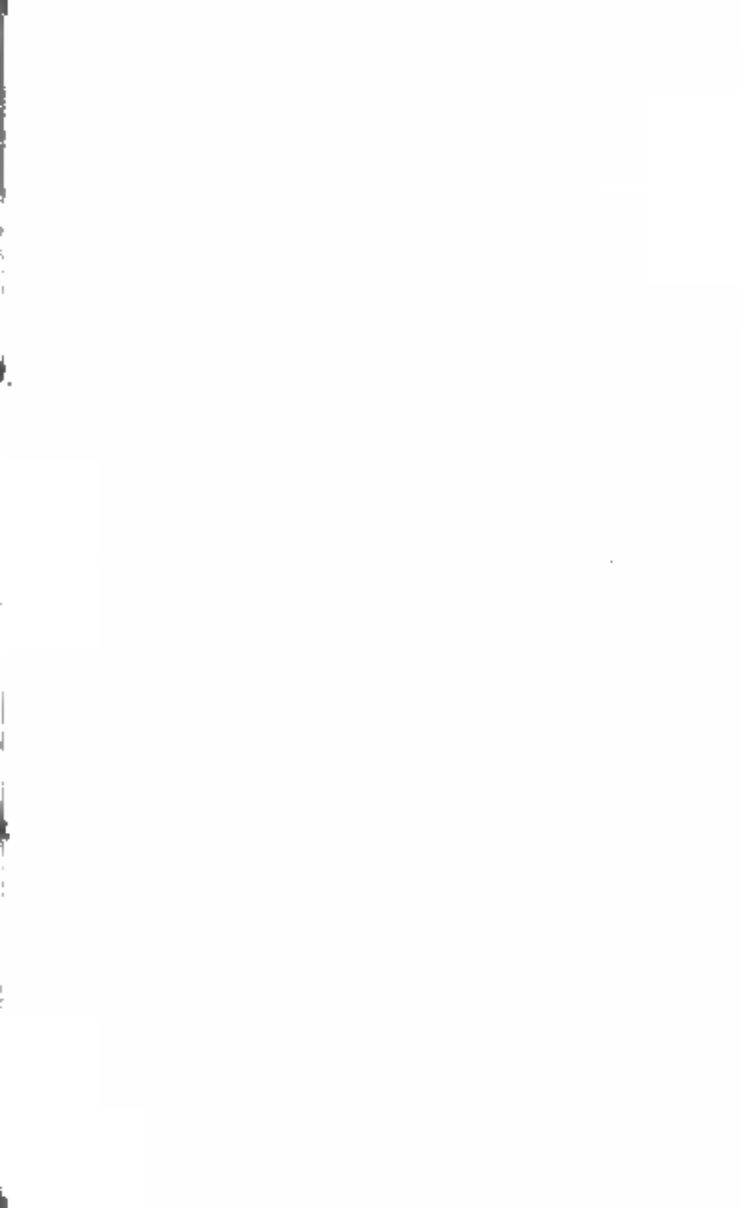
۲ نسخه انڈیا آفس را (ب)

۳ نسخه حیدرآباد را (ج)

۴ نسخه چاپ بمبئی را (ز)

بدیههخانه که باوجود سعی بلیغ نسخه که تیار گردانیم از اخلات معرا نیست و حجت بخط نام افتاد - اخلاتها که در نسخه پوله بالخرس شود در چاپ همهچنان گذاریم - اما در خط نام به تصحیح آورده ایم -

در پاچان بر خود قریبه میدانیم که از فتوت و جوانمردی منبع ملوک غنور سرچشائی هنرمه مهتا، سابق رئیس جاسم بروده و جناب آقای دکنور جوئنندره مهتا، رئیس جاسم بروده و جناب دکنور سی-ایس-پنپلی، نائب رئیس جاسم بروده و جناب پروفیسور شیخ عبدالرشید هادی، دارا تحقیق تاریخ جاسم پنجسب لاهور سپاسگزاری نمایم - هر یکی از ایشان نگارنده سطور را در روزگار

فهرست مطالب

صفحه

۶	باب اول - در سبب تألیف کتاب	۶
۷	باب دوم - ذکر سلسله السلاطین معالی السلاطین سلاطین گلجرات	۷
۹	باب سوم - ذکر ابتدای حکومت سلطنت سلاطین گلجرات	۹
	باب چهارم - ذکر آمدن کاتارخان از دهلئ بگلجرات و ملاقات بنگان افراپات	۱۹
	باب پنجم - ذکر جلوس سلطان محمد بن افراخان کم کاتارخان نام داشت و دست یا فتن اجل	۳۱
۲۵	باب ششم - ذکر جلوس سلطان مظفر	۲۵
۳۰	باب هفتم - ذکر جلوس سلطان احمد	۳۰
۳۳	باب هشتم - کیفیت عزیمت سلطان بصوب ولایت سورت	۳۳
۶۳	باب نهم - ذکر سلطان محمد ابن احمدشاه	۶۳
۶۹	باب دهم - ذکر سلطان قطب الدین بن محمدشاه	۶۹
۶۲	باب یازدهم - ذکر سلطان داؤد بن احمدشاه	۶۲
	باب دوازدهم - ذکر جلوس سلطان محمود بیگ و فتح کردن کلمه جوناگره و چانپانیر	۹۵
۱۱۵	باب سیزدهم - کیفیت عزیمت سلطان بتخت ولایت گرنار	۱۱۵
۱۳۵	باب چهاردهم - کیفیت هزم سلطان بصوب کلمه چانپانیر	۱۳۵
۱۶۹	باب پانزدهم - بیان در ذکر اولاد سلطان محمود	۱۶۹
۱۷۳	باب شانزدهم - ذکر جلوس سلطان مظفر فرشته میر	۱۷۳
۱۷۸	باب هجدهم - عزیمت سلطان بطرف ملوه	۱۷۸
	باب هزدهم - کیفیت آمدن سلطان محمود خدای فر گلجرات	۱۸۲
۲۱۳	باب نوزدهم - بیان علم و مروت سلطان ملک نشان	۲۱۳
۲۱۷	باب بیستم - بیان سخاوت سلطان عالی شان	۲۱۷
	باب بیست و یکم - بیان ملاقات سلطان با محمود جهانپان	۲۲۸

صنعت و توان فرسا یار و مددگار بوده‌اند ما همیشه رهین مفت
ایشان خواهیم بود - ما سیاست‌گذار آن همه اصحاب هم اجم که
در دوران کساد کالای علم و ادب اوقاف عزیز خود را به‌داده
امده‌اند فرموده‌اند -

ما از کسی بضاعث علم خود معترفیم و باکثرت مشاغل این کار
با انجام رسانیده ایم - از غارتین معظم و متفکرین معتمد
امید داریم که از خاینها که در ترقیب این کتاب مانده است ما را
اعلام نمایند تا در طبع ثانی حقی‌المنذور آن را دور نمائیم -

شعبه کتابخانه
جامعه پژوهش ۲ آگوست ۱۹۹۱

۱- من - مصر -
۲- ل - رحمت -

مرآت سکندری

مقدمه

- باب بیست و دوم - کیفیت نفس‌دانی بندگی شاه
 ۲۳۲
- باب بیست و سوم - بیان انتقال بهادر خان از گجرات
 ۲۳۶
- باب بیست و چهارم - ذکر جلوس سلطان سکندر ابن
 ۲۴۹
- باب بیست و پنجم - بیان کور نمایی عبدالملک
 ۲۴۵
- باب بیست و ششم - ذکر طغوغ ماهیچهره زاجت بهادرشاهی
 ۲۵۸
- باب بیست و هفتم - کیفیت دخول یلقون فرنگیان در
 بندر دیو
- ۲۴۰
- باب بیست و هشتم - ایضا
- ۲۴۲
- باب بیست و نهم - ذکر جلوس سلطان محمود ثانی
 بر تخت جهانپانی
- ۲۴۹
- باب سیّم - بیان اسامی مشایخ کرام
- ۲۶۵
- باب منی و یکم - بیان سخاوّت سلطان علی‌الرحمت
- ۳۶۹
- باب منی و دوم - بیان عبارت اهرخانم
- ۳۷۱
- باب منی و سوم - بیان کتل سلطان
- ۳۷۶
- باب منی و چهارم - در بیان اسامی اسراء که بعد شهادت
 سلطان ملکوت محمود بحضور بیای سریر خلافت مصیر
 داشتند
- ۳۸۶
- باب منی و پنجم - ذکر جلوس سلطان احمدشاه بن
 لطیفخان
- ۳۸۹
- باب منی و ششم - ذکر نصب کردن اعتمادخان سلطان
 مظفر را بر تخت سلطانی
- ۳۹۰

باب اول

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعل فردا من افراد البشر
سلطانا لامن الانام و امر بطايعه في السر كهم
الثالث في القرآن الامام بقوله تعالى " و
اطيعوا الله و اطيعوا الرسول اولى الامر منكم "
فهو اصدق القول و احسن الكلام و الصلوة على
شیر خلفه معصوم صاحب لواء الاسلام و على
الهالكرا و اصحابه العظام

اما بعد چنین میگوید اضعف العباد مکندر ابن معصود عرف
منجهو^۱ ابن اکبر غفرالله له و ولوالد یم و لمن احسن اليهما والیه که
چون تالفت تاریخ سلاطین گنجرات رحیم الله تعالی علیهم
اجمعین مرعوم کتبی جواهر صکت هیچ غاضبی نشده^۲ که شامل
کیفیت حال ابتدای سلطنت ایشان تا انجام کار بوده
باشد - اگر چه سابقا حلوی شیرازی تاریخ احمد شاهی منظوم در
قید تحریر آورده اما^۳ آن منحصرا به بیان احوال احمد شاه است
فانصب^۴ و بعد آن غاضبی تاریخ معصود شاهی تألیف نموده در
آن نیز از احوال سلطان مظفر تا سلطان معصود پیگیر ذکر کرده
و جوان ختم گردانیده - بعد آن^۵ شخصی تاریخ بهادرشاهی

ب د^۱ ابن اکبر نیست

الف^۲ نشد

الف^۳ آن تواریخ منحصرا به بیان احوال مظفر شاه و
احمد شاه است

الف^۴ ملاکی تاریخ مظفرشاهی بنام سلطان مظفر بن معصود
اسلا فرموده و بعد آن شخصی تاریخ بهادرشاهی
نوشته بهیچانی که مدعا ازو فهم نمیشود مگر تقریبا
و قیاس و آن نیز مقصود از ابتدا تا به ذکر بعضی
احوال سلطان مظفر ابن سلطان معصود مزبور و
سلطان بهادر بن مظفر - مضافی نماید که مظفرشاهی
در وقت سلطنت پادشاهی سلطان مظفر تألیف یافت

د^۵ و بعد..... جوان نیز نیست

۱. حال آنکه وقت این کیهن اندوهناک منقلبی تردید است بود که
اگر بصد تکلیف پای گرد آورده دست بنگام و کاهل میکرد ناگهان
گرد بادی بر میبازست که قلم را از دست مثل لیر از شست
دور می انداخت و ۲. کاهل را باد بوی صبیان میساخت - اما چون
غزه این جمع صورت حزم یافت بود باز استبداد از هست بزرگان
و درپوزه از حضرات ایشان نموده بکتابت می پیوست و
فقرات چند مربوط و نامربوط در هم می بست بلا که گردان
میگشت خونی پاره چند بی مزجات و خیالات بی درجات می
یافت - این بمقتضای آنکه هر چند متاع کاسد است کاسد فروش
در جمع آن نلچار است و در پرداخت آن بی اختیار آن
فقرات را ترتیب داد در چیز نامرور می آورد ماسول آنکه چون
بشرف مطالع بخواه ۳. دین دار و ضلله صلاح آثار مشرف گردد سلی
این فقرات بی مزجات را در شمار صیغه داشت فقیری بصفت را
معلوم دارند - چه صیغه اگر از گهر صفت یا از صنف مذلت بجای
این سلی که تفهیم و تعلیم تضایق قصص است بجهت تفکر در
اسور سلف و عبرت گرفتن خلف از مطالع عباراتش مفهوم
میگردد و هر چند فصلی و بلاغی که کلام فصحا و بلغا ۴. دارد
ندارد -

بیت

بم پادشاهی کا فائک مرد حقتند

خریدار دکان بی دو نقدند

اکنون در بیان ۵. عرض و شرح تاریخ شروع نموده می آید بتولید
الله تعالی -

۱	ا	تکلیف
۲	ب	و کاهل را باد بوی صبیان میساخت نیست
۳	ج	بزرگان می گشت
۴	د	را
۵	ه	دین دار نیست
۶	ز	تفهیم
۷	ح	دارد باشد
۸	ط	عرض و شرح تاریخ شروع میشود

نویشتیم به عبارتی که مدعا ازو فهم نمیشود مگر بفرینم و لایم و آن
نیز منظور است از ابتداء تا در ذکر بعضی احوال سلطان بهادر
و احمدشاهی در زمان حیات سلطان احمدشاه تالیف یافت و
محمودشاهی در آوان بکای سلطان محمود و بهادرشاهی در
وقت وجود سلطان بهادر - و ظاهر است که از مولفین هر کدام
چشم سلم و پای خاطر از انفسطرت میداشتند باشند از آنجهت
تواریخ مذکوره اشتباهی بر تمام حقایق احوال ندارند و غیر از
تقصیر که مشتمل مدح باشد در آن منفعات تصویر نیافتند و حال
آنکه آدمی از نوی و بد خالی نیست چنانچه بزرگی میفرماید -

بیست

✓ آدمی از نیکی و بد خالی نباشد در جهان

نیست خالصت بخارا نیم دیگر گذر است

چنانچه بر این تقدیر هیچ بشری از اختیال بدی خالی
نباشد مگر انبیا و اولیا که معصومانند و محفوظ پس در بیان
احوال سلاطین کجرات عدالت ایلالت ذکر نیکی کردن و اختیال
بدی در انهام گذشتن لایق ندید چرا که بعد از تتبع در افعال
و افعال ایشان اخلاق خبیثه بسیار یافتند و ازین کم بلکه در
بعضی هم بمنزله منم بنا بران از بد و نیکی آنچه از ثلث
مستخرج شده و هر چه از تتبع تواریخ حاصل گشته هم را در
اینجه تهریز آورده تا معلوم خوانندگان گردد که از ایشان چه قدر
لیکی نبوده اند و از بدی چه مقدار احتراز کرده اند و در امور
جهانگیری چه نوع سلوک نموده اند و در عالم جنایات چه طرز
اهتمام فرموده اند و لهذا این مجسم را موسوم به «برایست اسبندی»
گردانیده تا چیزی احوال بی کم و زیاده دران مرقی بوده باشد -

بیست

ساق اول بروی او هم راست گوید کلس بزاد

ایشان در عیب گلشن ننگرد ■ سکندر است

نیست خالصت گلشن نیم دیگر گل نیست

و صفات

تواریخ

بن هرپال بن بنس، پال بن دهر بن پیلپال بن کنورپال
 بن دریم بن کنوری بن ترلوی بن سولاهن بن جولاهن بن
 مندن بن ابهی مندن بن بهوگت بن ناگت بن ابهی بن دوله
 بن مهسو بن مهسو منسله نسب ایشان منتهی برآمدند بشود
 که هندوان او را چاندانی می پرستند "

— — —

۱	۲	کنورپال بن هرپال
۳	۴	دهیند
۵	۶	هرین
۷	۸	دریم بن در سب بن کنور بن ترلوی
۹	۱۰	سولاین

(باب دوم)

ذکر سلسلہ انساب معالی انساب سلاطین گجرات
حر سہا اللہ تعالیٰ عن الافاضہ و البہامہ

ہجرت

گزارندہٗ صورت ^۱ راجستان
بدینسان کند ثبت این داستان

اول کسی کہ در میان ایشان بشری اسلام مشرف شد و
بصفت ایمان موصوف گشت ^۲ سدهارن بوندہ البتضاظہ جوچہ
ایلیک مشارائیم از قوم ^۳ تکی است در تاریخ نمود مسطور است
کہ تکی و کہتری برادران یکدیگراند یکی از ایشان بشرب شرف
وغبت نمود اورا کہتریان از قوم خویش اخراج نمودند و چنین
مخترجی را بزبان ہندی ^۴ تکیا گویند یعنی از قوم پر آورده
شده از آن بلا رسم و ^۵ آئین و دین کہتری از تکی امتیاز یافت
ہر کدام بطریق خویش سلوک پیش گرفتند -

و اسم پدر سدهارن ہرچند است بن ^۶ ہرپال بن کنورپال

۱ " راجستان "

۲ " ار "

۳ سہارن

۴ " تکی "

۵ تکی

ترجمہ سدهارن ترجمہ ^۷ سہارن

آئین و دین تکی امتیاز یافت

۶ ہرپال بن کنورپال بن ہنسپال بن ہرچند بن

ہنسپال بن کنورپال بن درجن بن دوسن بن گھوری

بن ترلوک بن سولہن بن مندن بن ابھی من بن

بھوگت بن تاکت بن ابھی بن لوتوک بن دولہ بن

سہسو بن سہسو

گشت - از دور دیهی از مضافات قصیر التماسیر بنظر در آمد
اطلاقی عنان مرکب بالصبوب نمودید که بیرون "دیهی جهانتی
زمین دایان نشسته اند - از اسب فرود آمده هم چنین
ایشان گشت - و یکی از ایشان را فرمود تا سوز را از پایش
کشید - آن شخصی در علم "قیامت و فن اربست و کوفی نام و
"نصیبی وافر داشت - ناگهان نظرش بر کف پای سلطان افتاد
و علامات پادشاهی و امارات شهنشاهی دایان مشاهده کرد -
بیایان خود گفت که غیر از پادشاه پای کسی به چنین علامت
معلم نمی باشد - این مرد بالفعل کای شاهی بر سر دارد یا
فلک در "مصدق سازی اوست - عنقریب بدولت پادشاهی و
بفرصت کلاهی می رساند -

مصدق و حوالی آن دو برادر بودند - یکی سادو نام
دیگری "سدهارن که هر کدام در سلمان و سرانجام شهره ایام
بودند - یکی اشارت هزاران سوار "الوف پیاپی پیش ایشان
از دهام می نمودند - هر دو زمین خدمت بوسپیده استند
نمودند که امشب اگر کلیشه ما را بنور مقدم خویش منور
سازند -

بیت

از آن طرف که پذیرد کمال شان نقصان
و ازین طرف شرف روزگار ما باشد

سلطان قبول نمود تمام شب هر دو برادر بپا ایستادند و داد
خدمت گاری دادند - زوچ سادو زنی طاقت بود از خدمت
همه و رکاویت طبع نصیب کامل داشت - بشوهر خویش گشت
که اگر چه از جهشم این مرد غر بزرگ و شکوه دولتمندی ظاهر

۱	تعالیر
۲	الف
۳	ب
۴	علامت نباشد معنی نمی شود که
۵	نصیبی وافر نیست
۶	صدق در بدو مع مدد مدد
۷	الف
۸	تو
۹	کرد

(باب سوم)

" ذکر ابتداء حکومت سلطنت
کهرامه عدالت آگاه "

بسمت

و قم مناج این دفتر روح بطاعت
بهیدان احسان چنین راند رخسار

اول کسی که از میان ایشان بر مسند حکومت متمکن گشت
ظفرخان بن وقیم التک بوده - اول کسی که بر تفت سلطنت
جلوس نمود سلطان محمد بن ظفرخان بوده الموسوم بتاتارخان -
آورده اند که سلطان عالیخان الوائق بهنایت الرحمن ابوالمظفر
فیروزشاه ابن عم سلطان * صادق العهد عادل الدهر محمد بن
تغلق شاه پادشاه ملی دهلی میل بشکار بسیار داشت بهرجه که
هیچ کس از پادشاهان عالی مقدار از متقدمین و متاخرین
مثل او در این کار ماهر و استوار نبوده - بعد از بهرام گور
کسی به پیشتر شکار این مقدار غور ننموده چنانچه افعالی هم
اهل شکار در شروع این کار یاد آن شاه عالی کبار میکنند *

استمداد از روحانیت او میجویند -

روزی قبل از آنکه پسرشاهی و شکوه پادشاهی موصوف
گردد رخسار عزیمت را بهوای شکار در صحراء مرغزار آهو رانده
بود - اتفاقاً شکار کنان از لشکر جدا افتاد - چو " گور زرین " از
اسبب شهیدیز شبدرم کردن گرفت و آهوی " سیمگون " در مزرع
ملکی هزم جلوه کرد * مرغ طبیعت حیوانی او اشیانم طلب

الف * ابوالمظفر فیروزشاه ابن عم سلطان محمد بن
تغلق شاه

ب * سلطان عالیخان

د * هم اهل شکار

ز * گور زرین اکتاف

د * سیمگون ماهتاب

الف * مرغ طبیعت او اشیانم طلب گشت

آغاز کرد تا به جای رسانیدن که از "استفسار حسب و حسب" سلطان
سلطان را فد مضمون آنکه اگر ملازمان را جریمیت حسب و
حقیقت حسب خود اطلاع بخشند این دختر که بهتر از قهور
انور است معهود نزد حیت اجسان کردیم - سلطان گفت نام
من فیروزخان است برهم سلطان عایشان معهود بن تعلق
۱ بنا هم - بادشاه هم جاء سراولی عهد خود ساختن و نام و دولت
بدون رعیت افراختن - زو هم ساد هو حقیقت را بشوهر معلوم کرد
و گفت که همای دولت و شکای دلت بر فرق ما اسرا این سابه
انداز شده - این شاهزاده جدا جمالی خواهرت گرفتار آمده اگر
توانی دست نشان خود کرد فیلسی ما بر بندگی و ما بر دولت
مندی خواهد بخشید - ساد هو فی اتصال خواهر را "بنکاح
سلطان در آورد - شب را چینی نیمه و نشاط ملا کلام گذراند -
چون زده قهرگون شب از نفاق یافت و دروس پرنیان بعضی
آغذاب از حصار این نمایان گشت سلطان با دل شاد از بستر
نار صر برداشت و سپاه از هر طرف پیدا "شده -

بیت

یلان کمان دار نغمه پیروزان غلامان جاتر کس و تیر زن
یکی در جرمی پر قیامی قیام یکی بر سرش خسروانی کلاه

بخدمت نهادند سر بر زمین
چو دریا شد از موج لشکر زمین

سلطان بطرف شهر حرکت فرمود - ساد هو و "سدهارن هر دو برادر

الف ۱ "از استفسار حسب و حسب خود اطلاع بخشید"

ب نیست

ج مهر

د شاه ام

ه ظاهر کرد

و اگر توانی خواهر را باوده و وصلتمانی را ما بر
دولتمندی و سر افرازی دان

ز پایم دولت مندی

ح بنکاح آورده به سلطان داد

د پیدا شد

ه سهارن

و پاهر است - اما تا کسی که در طریق استخوان سلوک ننماید
 اعتماد را نشاید و آن این است که ^{۱۲}اول مروض منجس را
 بزور شراب باید آراست - تا از سلاخی آن جوهر ^{۱۳}مستکن بی
 تکلف و ترده پدید آید - که بزرگان گفتند -

بهیت

می که مرق از تن مردان کشید
 جوهر هر مرد از و شد پدید

شراب از موائی و نواح ریهائی که

بهیت

* مثل عکس گرچهره زان چشمد
 چنان چنوب شوکتی گردبان کشد
 که از ناید آهن جبهه چون شراب
 نهد روی بویای آئینه دار

پیش آوردند خواهر سادو که در جمال صورت و کمال حسن
 نظیری نداشت پیاله پر کرده ^{۱۴}بدست سلطان داد و گفت -
 آنطوری که موس تاجی کالعمروس - سلطان ^{۱۵}بافشها تمام پیاله را
 دمقش گرفته نوش جان فرمود - چون ثلاثه فساله از آن بپاشید
 خنجر طبعش بشگفتگی رسید و گفت -

بهیت

مراست حال عجب از گرشیخ سالی
 جمال در نظر و شوق همچنان باقی

زلف بیلامیت و مایل بافتلاط ^{۱۶}گردید - زوجه سادو چون سلطان
 را عید سالی دید زمین خدمت طلب حرمت برسد ^{۱۷}پیکلامی؟
 ادب آمیز و نکلی شوق الگیز ملکام شد - از هر دو سخن

الف ^۱ مروض منجس شراب باید آراست

ب ^۲ بی مستکن

ج ^۳ نیست

د ^۴ از طوائف کووس نکلی ■ الفروسی و

ه ^۵ بر غمت

و ^۶ به مخالطت

ز ^۷ پیکلام

حکومت تمام ملوک کنجرات جناب شما انعام فرمودند - مبارک باشد - همان وقت پری پندش پوش شاهانه نزد مقامت آمده - مظفرخان سر بر زمین نهاد و باده شاهی تمام بختاندر خودش آمده صورت حال با اهل خود باز نمود - او گفت که خوا و وقت بمری در خانه اگر با حکومت کنجرات برسی معلوم است که بقای آن بخدمت خواهد بود - باز کرد - بخدمت آنحضرت چنین عرض بفرمود که سلسله این دولت منجور جالاد نگردد و اسرار اقداب مقامت آنحضرت طلوع بر فرق نم آید هر الماسی که میخیزد در جبه قبول خواهد افتاد - مظفرخان مطریات صند و کنهائی مطهر و پانهائی لطیف و میوه های لذیذ همراه کرده باز بخدمت آنحضرت آمد و آورده را بظفر اشرف در آورد - حضرت ایشان را "اشراقی شد" فرمودند که خوش وقت بخوشی آوری و طبق خرما در پیشی بود سستی از آن چه کرده "مظفرخان دادند - فرمودند که بعد از این خرما اولاد شما بخدمت و سلطنت ملوک کنجرات منسوب و "منیوت" خواهد بود -

بیعت

رسید است از چمر شمس را سلطنت بختی
و "درویشی" باشد سلطنت بختی

بعضی گویند مدد آن خرما دوازه بود یا سیرزه و بعضی گویند که پانه و آنکه اعلم بالله و اعلم بالصواب -

اهل تواریخ در حیمم آنکه کمالی آورده اند که در سنه تسع و اربعین و سیمعالم سلطان صاحب دین تبارک شاه در حبشی که متوجه

- ۱ با اهل خود باز نمودن او گفت
- ۲ آمده
- ۳ بقای آن چند خواهد بود باز کرد و بخدمت آن حضرت عرض نمایی که سلسله این دولت منجور جالاد من باشد
- ۴ همراه برداشتر
- ۵ "اشراقی شد" نیست
- ۶ مظفرخان
- ۷ "منیوت" نیست
- ۸ خواهند

چون سایر همراه^۱ همسایه روان شدند و خود را چنان بخدمت قرار دادند که یکی لحظه از حضور قدم^۲ بیرون نمی نهادند - سلطان را با خواهر ایشان الفتی تمام پیدا شد - آخر الامر در اندکی مدت هر دو برادر بشرف اسلام مشرف گشتند -^۳ بعدها بنشاط و جبهه الملکی مخاطب گشت - بعد از آن با جارت سلطان در ملکی مریدان قاطب اقطاب حضرت مخدوم جهانیان^۴ قدمی سره^۵ منسلکی شدند و به سعادت مندی دارین منسوب گشتند - سلطان نیز نسبت ارادت به حضرت ایشان داشت - حضرت مخدوم عالم در حین ارادت^۶ ایشان را منظور نظر مرحمت اثر فرمودند -^۷ بعد آنروز بروز منابت آنحضرت در بازه ایشان^۸ مقرر بود -

روزی در خانقاه حضرت^۹ مخدوم جهان پناه فقرا جمع آمده بودند طعام موجود نبود - این خبر مظفرخان بن وجهه الملکی که او نیز مرید حضرت ایشان بوده رسید - فی الحال برخاست طعام بسیار و شیرین فراوان از خانه و بازار گرفت در خانقاه ملایکی پناه آمده طعام فخرانمود - فقرا بنوق تمام تکبیر بلند گفتند - این آواز بسمع مبارکی حضرت مخدوم رسید - استفسار فرمودند - خادمان حدیث حال باز نمودند حضرت ایشان فرمودند -^{۱۰} مظفرخان را بطلبید - آمده زمین خدمت پیوست - حضرت^{۱۱} ایشان فرمودند -^{۱۲} مظفرخان عوض طعام این طعام

د^۱ نیست

د^۲ سلطان سهارن را مخاطب و جبهه الملکی مخاطب ساخت

د^۳ "قدمی سره" نیست

الف^۴ ایشان منظور نظر

د^۵ بعد از آن روز

د^۶ در ترقی بود

د^۷ مخدوم جهانیان

د الف^۸ شیرینی

د^۹ مظفرخان را بطلبید خان مذکور آمده

د^{۱۰} "ایمان" نیست

د^{۱۱} فرمودند که ای مظفرخان

بن سلطان فیروز بر تخت نشست - احمدی میان سلطان محمد بن
فیروز و ابوبکر بر سرهای مخالفت و مخالفت در میان بود - آخر الامر
در سنه اثنی و تسعین و قیل کت و تسعین و سبعین به تنظیمات
دهلی سلطان محمد قرار گرفت -

۱۰ الف
القصر
مجلس
۱۲
هر روز میفرمودند و در سنه تسعین و سبعین به
بندگان فیروزی که یکی از آنها بود که با سلطان فیروز
چیزها گفت و آنها کرده از محمد شاه فرستادند
و محمد شاه بندگان را در میان بندگان فیروز
فیروز بود و سلطان فیروز را در میان بندگان
در مقابل صف بنشاندند - بهمن نظر لشکر بانی
و پویندگان در سلطان اغتدا ملاحظه و عفت
سلطان و نظر به موافق نام از شاهزاده برگشتند
و بجانب سلطان اغتدا - محمد شاه رو به جهت نهاد
و بجانب سرور رفت - بندگان فیروزی خاقان
محمد شاه و مخصوصان او را عارت کرد -

و همدیگر سال که تسعین سبعین به سلطان
فیروز عفت کرد قاری بخش و قات فیروز است - مدت
با ساهی سلطان فیروز سی و هشت سال و نه روز
بود و بعد آن بندگان فیروزی عفت الدین نوری بن
فتح خان بن سلطان فیروز را در کوشش فیروز آباد بر
تخت اجلاس دادند و بر سلطان محمد لشکر افرو
نشین کردند - سلطان محمد اندری چنگ کرده
هزیمت خورده از سرور بسپه کت رفت - چون نیکو شاه
نکامی کرد او به نکر کوشش رفت و این نیکو شاه به
سبب عفت دانی پنهان و لیب مشغول شد و بندگان
هور و ظلم آغاز کردند و در سنه احمدی و تسعین
و سبعین به نیکو شاه را منگی رکن الدین چنگل
رسانیده سرا را رهبری دربار او بهخت -

۱ میان او و سلطان محمد چنگی عظیم واقع شد -
سلطان محمد هزیمت خورده عفت لمر لشکر از
ابوبکر بر گشته پیشی سلطان محمد رفت - ابوبکر در

۱ شیرپور
۲ شیرپور
۳ رکن الدین قاضی

تهیه بود چون کربیب بدان رسیده باجوار رحمت حق پیوسته
بعد از ۲ روز از وفات او فیروزخان ابن عم سلطان مذکور بر
تخت نشست و ملقب بساطان فیروز گشت - پایتخت دولت
ظفرخان و برادرش شاهنگیخان را بلند کردند از حمایت
اعتیاد عهد شراب داری بایشان داد و آنانکه سلسله سلاطین
مهرات را بگلایل یعنی خیاران منسوب میکنند - معض
غلط است - سبب اطلاق این لفظ بر ایشان آن بود - سالی الگور
بسیار در سرکار سلطان آمده بود و ضایع میشد - ایشان از آن
انگور فرمودند که شراب بکشند - حلسدان از روی حسد بگلایی
منسوب کردند که این پیشقدم آنها نیست - و آنچه بتحقیق
پیوسته این است که ایشان از قوم فانی اند - چنانچه بالا
مذکور شد - باری هر چه بودند طینت پای و جوهر خاص داشتند
که از ایشان خیرات بسیار و مبرات بی شمار و دلجوئی و
خوشنویسی نسبت باخلق الله ظهور رسیده - چنانچه بعضی از آن
در مصالح الزار هر کدام ایشان مذکور خواهد شد انشاء الله تعالی -

10 القصر بعد از آن که سلطان فیروز در سنه تسعین و مبعبا یر که
از عبارت وفات فیروز مستفاد میگردد رخت اقامت از این جهان فانی
برای جاودانی کشید - سلطان محمد الدین تغلق شاه بن
فتحخان بن سلطان فیروز بر تخت فیروزی متمکن شد - مدت
سلطنتش شش ماه و هشت روز بود - بعد از آن ابو بکر بن ظفرخان

الف	۱	کربیب آن رسید
الف	۲	دوازده روز
	۳	ظفرخان
ب	۴	شاهنگیخان
ج	۵	از اعتیاد کلی
د	۶	" یعنی خیاران " نیست
ه	۷	از قوم فانی
و	۸	طینت خاص داشتند
ج	۹	مبرات خیر

الف 10 القصر چون عمر سلطان فیروز نزدیکی بر نمود سال رسید
امور سلطنت بر پسر خود که محمد خان نام داشت
بسروده خود بطاعت و عبادت مشغول شد - خطبه بنام

بیت

ناولس نهبت ۱ نهبت ۱ نهبت ۱
 کبر مسهرش که سر ننگین آشی
 شاخ اصل بهر که حرا نیست زده صد
 نهبت نهبت نهبت نهبت نهبت نهبت نهبت

بهترا نسبت که امنهضار را شایع خود ساری . فاموسیم الفیاض
 من بهخدمت پادشاهی متوجع احاطت خود . آن بو حکت
 روزگار بصلاح در نباض . حدایب را بهبطق اسماعیل قانقانه بهز
 چنگار گوی ادبار زده دهمب شیر بدن ۲ دو آمده . انحرالامر قریب
 موضع ۳ کانیه من اسماعیل سوزار بدن نشان مصاف ۴۱۶ . دهد از کفائل
 بسیار بادقناع بر پرچم خائن برآورد . نظام بی فداام کشیده کردید -
 ظفرخان مظفر و منصور بود نموده . ازین نسر تع اژداهی فرمود -
 این واقع در سنده ازج و نسیم و سدها . و لاجع بافت -

بعد آن چندگاه ظفرخان در بدنه بدن گزار گرفت و فرمود که
 نادر چنگاه موضعی آبادان کرد و در مسج ۵ پنجبیت پور این
 موضوع فقیهنا الحال موضع مذکور آبادانست و معبود . بعد آن
 در سنده خمس و تسعین و سیمایم خان بهصوب قنیاپت
 عزیمت نمود . ولایت کاهرات ازپه معمول اهل اسلام بود در
 حیطه تصرف خود در آورد - وجود فتنه سر بگریبان عدم حر و
 برد - خلق از تنگی ناشی بیدادی و فریادی روی بیسعت
 خوشحالی و فارغ بآی آورد -

و در محمود شاه می آورد که القابی که سلطان محمود شاه
 در عهد نام خان ظفر نشان نوشتند و وسطر توکلیع رفیع از غایت
 احترام بکلم عزت دقام میباشند داشته بیتی و بین الله بی زیاده و
 نقصان حرفی ازان دوام کلمه آورده شد و آن اینست برادر

الف	۱	موجب
ب	۲	برآمد که انرا نیروالم گویند
ج	۳	موضع سنه
د	۴	بهحسب پور
ه	۵	آورده
و	۶	نشانی

همدرین سال خبر رسید که مقطع کججرات یعنی نظام مغری که بمطالع راستی خان مخاطب بود باقی شد و طریق عامی نوری پیش گرفت - دوم ماه ربیع الاول در سنه مذکور سلطان محمد طغر خان را سرا پوده اهل عنایت نموده بجهت تنبیه نظام مغری تعیین کججرات فرمود - خان از شهر دهلی کوچ نموده بر سر حبیبی خاص متعیم گشت - چهار ماه مذکور سلطان محمد بمشایعت خان آمده و ادع نمود و ناتار خان بن شکر خان را جفر زلدی گزیده پیش خود نگاه داشت - بعد از طی منزل چند خبر رسید که پسری معادیت سند در خانم ناتار خان متولد شد احمد خان نام نهاد -

و از آنجا بکوچ متواتر روانه شد - بهون بمطالع ناگور رسید رهیت کنایهت که از دست راستی خان مستقانی بود بمحضمت خان آمده استغاثم نمودند - خان استعالت داد کوچ فرمود - بعد از طی منازل بشهر پتن آمده نزول اجمال نمود و از آنجا بمحضمت نامه بسوی راستی خان از سبیل فرمود - بمحضمت آنکه اطفاه لایه خیال فاسد نمودن کار خود متذکر است - تاوالتی که این آتش بخاتم سوز بلندی نکرده فرونشاندنش آوانی - کسی که باولی نهیت خود طریق بغی پیماید عاقبت سر فکون می آید -

مدتی ۱ دست سلطان محمد گرفتار شد و در حبس مرد -
 صفیه سلطنت دهلی بم سلطان محمد نواز گرفت اسامی
 ۱۳ سلاطین که بعد سلطان غیور بر تخت دهلی قدم نهادند -

بیعت

تغلق و یوبکر شه دیگر محمد پس هما
 بعد آن منصور و نصرت خضر خاترا رهنا
 پس مبارکش محمدش علاوالدین دگر
 شاه بهلول سکندر پس براهیم ای پسر

و همدرین سال که ثلاث و تسعین و سیمیا یم باشد
 خبر رسید که مقطع کججرات یعنی نظام مغری که
 بمطالع راستی خان مخاطب بود باقی شد و طریق
 عامی نوری پیش گرفت -

و زاری خدمتی لایق^۱ گذراند - خان سراجعت نموده همه موجب
بتنظام سیمنلت یعنی پتن دیو^۲ آورده - در این اثنا خبر رسید
که منگی نصیر راجا عرف عادل خان حاکم ولایت آسیر و برهانپور
پای از اندازا خویشی بیرون آورده گده در ولایت سلطان پور
و ندرجار که از مضامات کجراتست نهاد - خان منان عزیمت از
موجب^۳ پتن معطوف نموده بگو - متواتر متوجه دفع مادیخان
گردید - از استماع این خبر عادلخان بر کشت و تاسیر رفت -
خان نیز مراجعت فرموده به نهرول یعنی پتن آمد -

در سنه ۱۰۷۰ هجری و تسعین و سیمیا به طرف جهرند که تعلق
بولایت^۴ بهاره دارد لشکر کشید - دسار از روزگار کفار آن دیار بر
آورد و از آنجا عزیمت سیمنلت نمود و آن بتنظام مشهور را
بر انداخت و آن شهر را بر سم و آژون دین اسلام مشرف ساخت -

و در سنه ثمان و تسعین و سیمیا به خبر رسید که کفار مندو
بعلل اسلام نویسی خود انواع تعدی مینمایند - خان ارکان دولت
و ایمان ملکت خود را طلبید و گفت اگر مسلمان مشرق زمین
را مشکلی پیش آید باید که مسلمان مغرب زمین اسلام ایشان
نمایند و همچنین علی العکس اتصال مسیوع میشود که کفار اهل
مندو ب مسلمانان جوار خود آزار میرسانند - اگر در این باب
مسامحت نمایم فردا^۵ بدایون؟ ساکن الملک از عهده جواب این
چگونه بر آیم زای من اقتضاء کنیم آن کفار نگو نساوس نباید -
شادین چه صلاح می بینید - همه کسی گفتند که

صلاح ما هم آنست که آن گرفتار صلاح - حکم کرد تا کوسی کوچ
نویختند - و از آنجا بکوچ متواتر عزیمت سوی مندو نمود -

راجا مندو^۶ مرکزوار در دل پرکار حصار متحصن شد -

الف ۱ گذرا پند

الف ۲ کرد

د ۳ پتن دیو

د ۴ رای بهاره

ج ۵ دیوان

د ۶ فکر کرده

مجلسی ذی‌القی خان معظم عادل باذل مجاهد مرابط * مستطیر بنده،
 سعید البکر والدین ظهیر الاسلام و المسلمین مقصد الدجلم بهمین
 السیکنه طالع الکفره والمشرکین طالع الفجیره و المتمردين طالع
 صیاء الحیالی افلاک الاعالی صندر روز دعا نمکتن قدم کشا کنسور
 گویر آصف تدبیر ضابط ارکان الامور ناظم مصالح * النجیور ذوی
 المیمانین والسعادات صاحب * اللوا، و الکفایات ناصر العدل والاحسان
 دستور صاحب قران الع لافغ املهم همدان * فقرخان * انتهی السطربین
 ونیز آورده که یوخصت مغان * شرع شعار اغداب کبر لعل
 سلطان و بازگاه خسروانی درماه رجب الذانی سنه ثلاث و تسعین
 و سبعمایه روان فرمود -

القسم بعد آن در سنه ست و تسعین و سبعمایه سلطان
 سعید بن فیروزشاه وفات یافت - ثابت اوزا اراستر از متصدای باد
 در شهر دهلی آورده در خطبیه سلطان فیروز دهن کردند -
 مدت سلطنتی شش سال و هفت ماه بود - بعد آن همایون خان
 پسر کلان سلطان سعید کوزدهم ماه ربیع الاول سنه مذکور بر
 تخت قدرت جلوس نمود و بطلب سلطان علاءالدین مغلوب گردید -
 پنجم ماه جمادی الاول سنه مسطور و دیمت حیات سپرد
 مدت سلطنتی یکماه و شانزده روز بود - بعد آن قاریغ بیستم
 شهر مذکور مهنه‌نخان برادر خورده موسی الیم بر تخت نشست
 و بطلب ناصرالدین و والدین مسعودشاه مغلوب گشت -

القسم درین اثنا خیر نمره راجه * ایدر بسمخ خان فکر نشان
 رسمید خان لشکر بصوب ایدر کشید - راجه ایدر متحصن شد - خان
 قلعه را بتحصیر آورده اغواچ را بهر طرف مضافات ایدر فرستاد
 تا اولایتش را تهمب و تاراج گردند - آخر الامر راجه ایدر بصد عجز

ب ۱	۱	صلی خان
د ۲	۲	مقید - ج منسبط
د ۳	۳	مصالح النجیور
د ۴	۴	صاحب الراي
د ۵	۵	تم السطربین
د ۶	۶	شرع شریف
د ۷	۷	ایثر

"ذکر آمدن نانارخان از دهلی بکهراس و ملاقاته نشان طغر آقام"

صاحب قاریان محمودشاهی چنین آورده که بعد از قیام سلطان
محمود بن فیروز قندهار بهیم در سکر دهلی امیعت شد چنانکه
در سر هر سردار بعضی آثار هوای سلطنت سکر دهلی متین گشت
بعد از مدت متعین پادشاهت حاکمان بی بنیاد چون حکومت دهلی
بملوکانه السعاطب باقبال خان رسید در آن محل نانارخان بن
طغرخان در مقام "قصبه پانی پشته" بود اقبال خان بقصد نانارخان
به سوی "پانی پشته" متوجه شد نانارخان نگاه خود را - در حصار
پانی پشته گذاشته خود را اینبار کرده دهلی را محاصره نمود - و
اقبال خان روز سیم فتح حصار پانی پشته نمود تمام نگاه نانارخان
را بنیاد خود آورده از وقوع این واقعه نانارخان در آنجا بود -
نکوانست استقلال نمود روی به سمت کهراس نهاد بنیاد آنکه
از کهراس لشکر گرفته باز به ضرب اقبال خان غلظ کرد - چون نانارخان
بغریزی بوسی خان طغر نشان سعادتنامی یافت اگرچه در
خدمت پدر بزرگوار "حضور جمیع مرادات مینا دید اما مرغ همت
چلند پرواز او بآن اشتیاق رم نمی شد - و در عدم انتقام اقبال خان
و هوای دهلی - از خاطرش متعین گشت دایم باشت مقصدی
این بود که لشکر گرفته متعین سمت دهلی گردد -

در این اثنا خبر رسید که "پیر محمد مغول بهکم حضرت
صاحب "قرانی میر تیمور کوزگلن لشکر بهوایی ملتان کشید

الف	۱	قائم شد
ج	۲	"قصبه پانی پشته" نانارخان نیست
ج	۳	تهانیر
الف	۴	حصول
د	۵	میرزا محمد مغول
الف	۶	حاصل کران

خان ظفر نشان قلعه را تکمیل کرده سعی و اجتهاد قناع می نمود
اما چون قلعه در نهایت استحکام بود و در حصول مقصود تحطیل
می نمود یکسال و چندماه خان غرد قلعه ششست آنرا الامر بهتجز
تمام و انکسار ملاکلام راجع شد و عهد و ثوق کرد که من بعد گرد
آزار مسلمانان نگردد و خدمتی معتدیه نگذارد -

خان ظفر نشان از آنجا برای زیارت خواجه معین الحق و الشرح
والدین متوجه اجپیرش از صم کر و هی اجپیر قاصد شریف
پای پیاده ۱۰ احرام زیارت بست و احکام آن بجای آورد و از آنجا
بطرف سانبیر و ۲ دیدوانه ۳ روانه شد - دهم از کناران دیار چر
آورد و از آنجا بطرف ۴ دیلواره و چکواره نهشت فرمود - کفره آن
حدود را نیز تنبیر نموده از آنجا ملان عرجمت بصوب دارالملک
خویش معطوف فرمود ۵ تاریخ هفتد هم شهر رمضان المبارکی سنه
تسمه و تسعین و صبعیا به در شهر پتن درآمد - بعد آن نایکمال
خدمت لشکر ظفر اگر را در دفتر معالی ثبت نمود و خود بهپیچ
جانب سوازی فرمود و همدین سال تسع و تسعین مبعیا به
قائرخان ابن ظفرخان از دهلی به پتن آمد -

الف	۱	مکاشفه نموده
ب	۲	پیش کشی لاشی
الف	۳	احرام رخت و بشرف زیارت مشرف گشت
ب	۴	دیدوانه - ج دیدوانه
الف	۵	روان شد
ب	۶	دیلواره - و چکواره - ترجمه چکواره
الف	۷	تاریخ شهر رمضان

(باب پنجم)

" ذکر جلوس سلطان محمد بن ظفرخان که ناچارخان
نام داشت او توسط سلطان محمد ملک کجرات و دست
یافتن اهل بر * ملک بکای او رسید "

صاحب غازی به محمد شاه میفرستد که چون ناچارخان
به کجرات آمد بشرف زمین موسی خان ظفر نشان مشرف شد
بعد از تمادی ایام روزی به خدمت پدر از روی ادب زمان
خضوع بکناد و خرابی ممالک دهلی که از گردش پادشاهان
بی بنیاد و از تهب نازاج حضرت صاحب گزانی اسیر نیمه و قلع
یافت به عرض رساند و گفت که اگر آفتاب ظفر اقتساب درین
وقت پرتو بر نواهی دهلی اندازد هر آئینه باعث حضور و
موجب سرور اهل آنحدود گردد خان ظفر نشان فرمود که درین
فکر نظری هست که کوتاه بیفتان روزگار از هنر جز عیب نبینند ||
از صواب جز خطا نپندارند -

بیت

چشم بد اندیشی که بر کنده باد
عیب نماید هنرش در نظر

اگرچه بیروجه مقصود نوجم جز صلاح عام نبوده اما نزد صاحب زمان
متممیل برحرحی مملکت آن حوالی افتد پس درین وقت مزیت
آن صوب * مشوب بالترانی بود * باشد - شاه زاده عرض کرد که

بیت

ملک به میراث قیامد کسی
تافتند تیغ دودستی بی

الف د * بر ملک بکای او سبب «اروی مملت
الف ۱ به عرض رسانند
د ۲ نزد بد اندیشان مشوب

سازندگان برادر اقبال خان را در حصار ملتان محصور دارد ازاده
دهلی عزم که صورت ^۲ چیزی گرفته بود در توقف افتاد -

در سنه ثمان مایه برفاقت خان ظفر نشان برای تنبیه کفار
ولایت ایدر شتافت قلعه ایدر را محاصره کرده مهاقتی را نهیب
و تاراج دادند درین سرتیم مقصود این بود که تا ولایت ایدر
در تحت ضبط نیاید توجیه بدعائب دیگر فنیاید - کم در سنه
^۳ احدی و ثمان مایه خبر رسید که ماعظم را بیت حضرت
صاحب قرانی در حوالی دهلی پر تواندار شد و غرور آن موصوف
بفتح دهلی گشت درین ^۴ وقت خلو مرکز سلطنت مصلحت
ندیدند براج ایدر صلاح کرده خدمتی لایق گرفته شعاع مقدم
بیرین اعظمین بمرج پتن ^۵ ظهور گرفت -

همدرین سال خبر رسید که کفار نهی سوسنت از هر طرف
خروج کرده دوی اقتدار می نمایند - از برای ابطال خطر فاسد
ایشان بان ^۶ صوب لشکر کشیدند و دوی باطل ایشان را ماهو
فرموده اثبات تقویت اسلام نمودند - و از آنجا باز به پتن
نشریفا آوردند -

همدرین سال سلطان محمد بن فیروز را که در فقرات
حضرت صاحب قرانی قراز نموده بطریق کزاقی در گوشه و کنار
مملکت آجا و اجده خویش میگشت عبور بر شهر پتن نمود - خان
ظفر نشان استقبال نموده تعظیم لیم و تکریم ملا کلام در شهر
آورده مقصود سلطان محمود این بود که اگر خان ظفر نشان بها
مرا فقت نماید باز بسیت دهلی لشکر کشیم چون خان دزان
وقت مصلحت لشکر کشی ندید سلطان محمود رنجهیده پیشی
الهاخان حاکم ولایت مالوه رفت - چون طور او نیز موافق طبع
خود نیافت آنجا هم قرار نگرفت بطرف قنوج رفت و بهمان
انقطاع قانع گشت -

با ^۲ جرم - از مصلحت در جنگ ندید

^۳ "ترجمه" نیست

الف ^۴ درین وقت مصلحت خلو - ج درین وقت خلو

الف ^۵ ظهور یافت

ب ^۶ بصوب دیو پتن

که رعایت آن موجب تحصیل سعادت حاکمان قسمت نداء نداشته
حق تعالی در دل پدر که جای سیر و منزلت است
کشیم که با شرف و بران داشت که بعضی از نزدیکان سلطان که باطن
ایشان موافق خان طغر نشان بود زهر در کار سلطان کردند و زهر
مصنف تاریخ محمود شاه علیه الرحمه و الغفران ابدیه
نقد معنی را بصرف صرف کرده اما آخر الامر بکنایه که این
من التهمید است باقی را کفتم و در معنی سفر چیست کمال
هر چند اطباء حاذق به عالم اشتغال نمیدادند مفید نشد -

و بیت

دایم سبب درد شد
اینجا چه علاج است

مانندین مآل لهم من لهم و بعد از بیت سلطان محمد را
بلقب خدایگان شهید یاد میکردند -

و این ذکر نیز مصداق قول مشهور است سلطان نیز نسبت
ازاده به حضرت معصومه چهارمین^۱ قدسی سره داشت نظیرت که
سلطان محمد مینوی زر بطریق هدیه به خدمت قطب العارفین
شیخ^۲ احمد گنج باغی فرستاد و القیاس استقامت سلطنت خود
نمود حضرت ایشان قبول نمودند و فرمودند که این سال
ولی نسبت شما است دست تصرف از و باز دارند واپس فرستادند -

التهم چون سلطان محمد و دیعت حیات سپرد خان طغر
نشان^۳ باورد و تشریف^۴ برد و ارکان دولت و ایمان مملکت انکیاد
به حکم خان نمودند و^۵ زبان بیضمون این بیت کشودند -

ج ۱ "که رعایت آن در دل" نیست

الف ۲ قدسی سره العزیز است

ز ۳ شیخ گنج بخشی - ج صیاح احمد که تو گنج

الف ۴ تشریف باورد و برد - ز باز بر تخت سلطنت تشریف

برد ارکان دولت و ایمان حضرت

ج ۵ باورد

الف ۶ زبان ایل بقهریت و آخر بر تهنیت کشودند

بعد از متاخره بسیار زای موجب نمای مظفری بران قرار یافت
 در سفر ست و ثمانیام تخت و تاج سلطنت بتاتارخان سپرد
 و بقطب ناصرالدین محمد شاه مخاطب ساختن سپاه و خزان
 و قبایل و چایکاه و ماینتعلق بها پسر فرزند ارجیند واگذاشته خود
 بقصر اساول چون سپهر پر شکوه پای در دامن کشید سلطان
 محمد شاه در راه جیادالآخر سفر مذکور در قصر اساول تخت
 سلطنت را بجایوس خوبش مزین ساختن و ماه چغتر را از آفتاب
 طلعت مجاری منور داشت در همان هفته از تخت سلطنت بر
 پشت زین نشسته رو به جهاد آورد و کفار نادوت را که بر
 بسیاری حشم و کوهساری بلند القات مسلمانین روزگار نمودندی
 دمار از روزگار ایشان بر آورد - از آنجا با سپاه گران و لشکر فراوان
 به جانب دهلی حرکت نمود - از استماع این عزیمت روح از کالبد
 پیمان اقبال خان در اضطراب آمد - ناگاه در شهر شعبان مزاج
 مبارکی از جاده اعتدالی انصرافی یافت هر چند اطباء حائق بمعالجه
 بشتغال نمودند مفید نشد -

مصرع

دار و سببی در شد اینچاهیم علاج است

انقص آن در گرا نمایر سلطنت کوهر زندگانی روح منور خود را
 بذا بفرار ارواح سپرد و تعالی بر نور شاه مغفور را در خطم پنهان
 بتعانی سپردند اما آنچه مشهور و معروف است و نزد آگاهان اهل
 گنجرات بتعلیق پیوسته و بمنزل خبر متواتر رسیده اینست که
 عاقبت الامر تاتارخان غفر نشان را باتفاق بعضی مفتنیشان دوست
 صورت و دشمن سیرت بنم فرمود و خود بر تخت سلطنت
 جلوس نمود و خود را محمد شاه خطاب کرده تمام خدم و حشم را
 از خود ساخته بعد آن به جهاد کفار نادوت پر داخته دمار از
 روزگار ایشان بر آورده از آنجا بسمت دهلی اراده عزیمت فرمود
 درین اثنا شربت اجل چشید و رخت بدم کشید و سبب
 آن این بود که چون سلطان از برای این دنیا فانی هرمت پدر

الف ن کفار نادوت

الف ر رخت بشهر دم کشید

(باب ششم)

" ذکر جلوس سلطان مظفر بر تخت شاهی
و موصوف گنجین بصفه ظل الهی "

بسمت

گزارنده نظم این داستان
صنعتی و آند بر سنت داستان

که چون رواج نفوذ امر سلطنت در مسند دولت پادشاهی دهل
نیاند از آن دولت و ایمان سلطنت بحضورت خان ظفر نشان
بولت نیکی و سعادت سعد معروض داشتند که انتظام ضبط و ربط
ملکی گنجرات بی زاریت دبدبیر پادشاهی و کبکیر ظل الهی
صورت مراد نمی بندد - افعال شایان این امر خطیر بجز از ذات
بی نظیر ایشان دیگری نیست - مختار رای عالم اینست که از
برای تکوینت دین مصدق و قوت سنت مصدق چتر سلطنت
را بر فرق مبارکی خود زینت دهد و چشم منتظران
این دولت را بشاهده آن روشن سازد بنا بر التماس هونخواهان
در مقام بیرجور در سنه عشر و ثبا نماید بعد از سه سال هفت
ماه از ولایت سلطان معصمخان ظفر نشان چتر سلطنت بر سر
خود کشیده خود را مظفرشاه مخاطب سلطنت -

و از آنجا روانه بسیمت دواز که از اقصای ملکی سالوه است
گردید تا الپخان بن دلاورخان حاکم آن ولایت را بر بیعت خود
خواهد اگر قبول کرد فهو المراد والا اوزا از آن سلطنت بجز آوند
الپخان بن دلاورخان از روی عدم سعادت و رحم دولت بدینگی
پیش آمد - بهادران مظفرشاهی صفهای ابر نیای اوزا در یک
زمان مثل باد صحر بر بودند الپخان بن دلاورخان گر یغتم

د ۱ بر اندازد

الف د ۲ الپخان - ج الپخان

پیامت

۱۶۲ نوروز عالم رفت بر باد

کل صد برگی صوری را خراباد

خان هریکی را استمالت نمود و بسیمت دارا السلطنت خویش
معاودت فرمود^۱ نقلست که از آن روز تا آخر حیات دایما چشم خان
گریان بوده و شبها از آه و ناله نمی آسود بازها تکلیف آمریت
سلطنت بشمس خان برادر خود خود میفرمود و خود اراده افزوا
می نمود از عدم قبول او میسر نمی شد آخر الامر شمس خان را بجای
جلال کهوهر بنظم ناگور فرستاد و مملکت آن نواحی را باو مفوض
داشت و احمد خان جن سلطان محمد را ولی عهد خود گفت
که پیامت می نمود -

و در هفدهم ماه شعبان سنه سبع و ثمانیام خبر رسید که
امیر تیمور^۲ صاحب قران برحمت حق پیوست مدت سلطنتش می
و شش سال بود درین سال اقبال خان از دهلی برسر قنوج لشکر
کشید بمقصد آنکه سلطان محمود^۳ را از قنوج که خلع بنظم
قنوج شده بود آت را از دست او بستاند - سلطان محمود در قلعه
قنوج^۴ محصور شد چند گاه سعی و اجتهاد نمود باب فتنه نکشود
سمت دهلی معاودت نمود -

سنه ثمان و ثمانیام خان جهت امداد سلطان محمود لشکر
آرامست و عزیمت دهلی بخوست درین اثنا خبر رسید که نوزد هم
عبادالاول سنه مذکور میان اقبال خان و خضر خان قتال واقع شد
خضر خان ظفر یافت و اقبال خان صوری عدم شتافت سلطان محمود
از قنوج بدهلی رفت و بر تخت آبای خود بنشست - عزیمت
خان افساخ یافت -

الف ن ۱ "این پیامت" نیست

ن ۲ آورده اند

الی ۳ امیر تیمور صاحب قران درین سال برحمت حق پیوست

الف ۴ متحصن شد

آورد و بر چند اسم خط کشید و گفت که ایشان بد رجه شهادت خواهند رسید باقی سالم و کاتم باقتداج و غیره وری مراجعت خواهند نمود عاقبت الامر گفته شینخ^۱ بعینم مشاهده کردند -

بیست

مردان خدا خدا بناشند

نیکنان خدا خدا بناشند

القصر مصنف قارچاق بهادر شاهی فوت سلطان مظفر در آخر ماه صفر سنه ثلاث و عشر و ثمانیا^۲ رح می نماید و سبب فوت ذکر نمیکند و آنچه مشهور و معروف است اینست که چون کولیان اساول از جاده اطاعت اندم بیرون نهاده دست قتلح طریق قارچاق کشادند سلطان مظفر احمد خان را با هسکری که احضار در پایتخت سریر خلعت معبیر داشت فرستاد تا ایشان را که شمال دهد بخان از شهر بر آمده بر حوض خان سرور نزول کرد و منباد را طلب داشتند استفسار نمود که چه میفرمائید حماد دین و حماد متین درین باب که اگر کسی پدر کسی فاحش کشته باشد پسرش را میبرد که از وطن قصاص نماید یا نه هر یکی بلی گفته استغنا کردند خان کاخذ را گرفتار پیشی خود نگاه داشت - فردای آن یکا یکی در شهر درآمد و سلطان را ملقب ساخت زهر در^۳ کاسه کرد سلطان گفت ای پسر هجعت کردی این همه از برای تو بود گفت وقت رسیده الا^۴ اجاج^۵ جلهم لا یستأخرون ساعده ولا یستقدمون گفت پس نصیحت چند از من بشنو که ترا سود مند خواهد بود اول آنکه کسی که ترا بر سر این کار آورده از^۶ چشم دوستی مدار -

مصرعه

یکشی کان خون بی حرمت حلال است

دیگر از^۷ مشرب و شراب اجتناب خواهی نمود که پادشاهان را قری این کار در کار است

الف^۱ نیست

ز^۲ چون کولیان متوطنان قصبه اساول

الف^۳ کاسه ز^۴ دو کام او کرد

ز^۵ دوستی مدار بلکه اورا بکنش

الف^۶ شرب شراب

در قلعه دهار در آمد سلطان مجتصره نمود در اندکی فرصت
آنچنان به تشنگ آورد که بخیر از دیدن سلطان راهی ندید سلطان
او را بند فرموده به نصرت خان سپرد -

درین اثنا خبر رسید که سلطان ابراهیم جو نبوری بقصد
تسخیر ملک دهلی مزیمت نموده زایل لشکر با قصای غلوج
افراخت سلطان بعزم حمایت سلطان محمود بن مسعود ولی دهلی
قدم دروازه نهاد - از استماع این خبر سلطان ابراهیم بر کشت
و بجو نهور رفت سلطان نیز معاودت نموده بدور الملک خویش
آمد - الپتخان را همراه آورد تا یکسال مقید بود درین فرصت
موسمی نام یکی از اقارب الپتخان که بامر الپتخان حاکم مند و
بود اوقوت گرفت و اکثر مملکت مالوه را در قید تصرف خود
آورد - روزی الپتخان مریض بقلم خویش نوشتن بنظر سلطان
در آورد بمضمون آنی موسمی که یکی از متعلقان من بود
به حکومت مملکت مالوه رسیده اگر سلطان بنده را از قید
رهائی بر آورده بقید احسان پابند فرمایند مملکت مالوه را از و
بستانم و تأتیک عمر خود را مولا سلطان میدهم " سلطان الپتخان
را بنواخت و احمدخان قبیله خود را بالشکر عظیم همراه سلطنت
تاسوسای را اخراج نموده قلعه مندو و مضافاتی را به الپتخان
سپرده باز گردد شاهزاده بکوج متواتر عزیمت مندو فرمود موسی
تلب مقاومت ندیشت " فرار بر قرار اختیار کرد شاهزاده الپتخان را
در مندو نصب فرموده معاودت نمود -

بعد آن سلطان " در مسرت اثنی و عشر و ثمانیام لشکر بر سر
کنار " کنته کوت تعیین فرمود و خدووند خان را سردار آن لشکر کرد
و شخصی را بخدمت شیخ قلم که از اولیاد زمان بود فرستاد و
استمداد فتح لشکر اسلام نمود شیخ مذکور تعینات لشکر را بنظر

الف ۱ موسی خان نام

ب ۲ قازنده باشم هرگز از خیر خواهی این خاندان انحراف

نم نماید

الف ۳ قرار برقرار

۴ ستم ۸۱۰ نوشتن

ز ۵ کتبه کوت - ج کتبه کوت

کلمه

دینوی هر مغلم مشو جالشین
 از هم یکنافشو یکنافشین

گر چه بخود نیست که اندام الف
 بین که چه سان که شده در لام الف

والا نظر بهحصل صلاح مال سلطان این امر بخواهت استنجد دارد

بیت

مبین یکجور در لای شرای
 که طوفان است از بهر خرابی
 دیگر شیخ ملش و شیر ملش را بقتل آر که هر دو قتل روز گاراند
 دیگر نصیحت القا نمود بهضمون آنکه -

قطعه

که خاطر نگهدار درویش پاش
 نه در بند آسایش خویش پاش
 نیا نباید اندر دیار تو کسی
 چو آسایش خویش خواهی و بس
 بر و پاش درویشی محتاج دار
 که شاه از رعیت بود تاجدار
 رعیت چو بیخ است و سلطان درخت
 درخت ای پسر باشد از بیخ سخت
 مکن تا توانی دل خلق ریش
 که گر میکنی میکنی بیخ خویش

القصه آخر ماه صفر سلطان مظفر طغر نشان ازین سرای ملای
 بمقام چارو دانی رحلت نمود در مقبره که ۲ میان اری حصار
 جهان پناه پتن واقع هست دفن یافت رحلت آنکه صفر -

بیت

هر که آمد بدجهان اهل غنا خواهد بود
 آنکه پاینده و باکسب همان خواهد بود

آورده اند که سلطان محمد بعد از وفات جد بیحد وعد پشیمان
 گشت و متأثر شد ۴ و این فعل از عجزت اشرار در غفلت ایام
 منقون از سلطان مرزد و لهذا گفتند -

الف ۲ بقتل خواهی آورد

الف ۳ نصیحت چند القا نمود

الف ۴ در میان

الف ۵ چه

طاقت مقاومت سلطان احمد نداریم صلاح درین است که حریف
صلاح در میان آرییم جیبوند ایشان را منسحب بآنچه کرد میان
ایشان رد و بدل بسیار شد - کار بجای رسید که چگونه کشته گردید -
امرا هم آمده ملازمت سلطان نمودند - هر یکی باتعام **۱** اکرام
منور کشت مودود بن فیروزخان^۱ پکتیایت رفت -

درین اثنا شیخ ملکی المصططب^۲ میهندهان بن سلطان مظفر
خان خط سورت و رانیر جمع دود بن فیروزخان پیوست - و قلی که
سلطان مزیت دفع اینها نمود - از کتیایت به بهروج رفتند - سلطان
بهروج را محاصره کرده لشکر مودود بن فیروزخان برآمد سلطان را
دید - بعد آن متنهان نیز آمده پای دوس کرد - بعد از چند روز
گناه مودود^۳ طنبهاند - **۴** سلطان لاهول کرد - مودود^۵ نیز آمده
بشرف قنبر بیسی مشرف شد - سلطان بدولت و اقبال مراجعت
فرمود - چون بقصم اساول رسید استیضالی آساجیل نمود -

هبدان سال فرخ مالی که از لفظ بانجیر مستفاد میشود - در
همسایه اساول باذن و رخصت بدراطلهالین و سراج الصدیقی
شیخ احمد کنج بخش شروع در تعمیر و آبادانی شهر مقام
احمدآباد فرمود - چنانچه جلوی شاعر ذکر این حال به لسانی بلاغت
سال می فرماید و آن آریست -

ابیات

چنین گفت جلوی شکر صحن
که افشاند صددرج در در سخن
که چون چند گمشاه گردون غلام
شدش بر لب رود ساجر مقام
زمینی بقاییت خرج فای دید
زگرد سخن خاکی او پای دید
هواشی که میگرد دل را هوس
نیمیشی چه مشکی خطانوش نفس

ذ ^۱ مستیخان - چا مشیخان

الف ^۲ هم پتخشید

الف ^۳ "سلطان قبول کرد" نیست

(باب هفتم)

"ذکر جلوس سلطان احمد بر تخت
سلطنت خلیفه مرلیست"

"گذارنده نام خسروی
چنین داد نظم متغین را نوی"

که چون سلطان مظفر انا را که بر عالم رخت اقامت ازین جهان
بر بست بقاریخ چهار دهم شهر رمضان المبارکی سنه ثلاث و
عشرو ثانیام سلطان احمد بن محمد شاه بن مظفر شاه بر تخت
سلطنت بنشست - روزی چند برین لبط گذشت ناگهان خبر
رسید که ^۱مودود بن فیروزخان عم زاده سلطان که حاکم بروده
بود اسرا نولهی را بخود متفق ملتزم ادعا الا اخیر منه می نماید و
باضیال غامد متاع کاسد را سره گرفته بمسودای ملک می آید
مشکل پسند چند از بخت نژد مثل حسام الملک بهندیری
و ملک احمد بن حسام الملک و ^۲ملک شه ^۳بدر کهتری و پسر
حبیب الملک مستوفی و ملک کریم خسرو ^۴و جیوند و پیاداس
نفرخند در مقام نریاد آمده باو پیوستند - بیکن و آدم افغان را که
یگانه سلطان بودند شکست دادند - جیوند کهتری را پیشبای
خود سلطنت راه ضلالت می پسایند -

روزی ^۵جیوند اسرا ^۶جمع کرده گفت که فکر تسخیر نهر و ام
باید کرد تا کارما بحسب سراد صورت پذیرد - اسرا گفتند که ما

ز	۱	نیست
د	۲	گذارنده نظم این داستان - متغین زائد بر سنت داستان
ز	۳	موتوالدین فیروزخان
ج	۴	ملک شه
ج	۵	بدر کهتری
ج	۶	"و جیوند" نیست
ج	۷	چند

۱ چو در خاطر شاه گردون سریر
 شد آن فکر نشادی فرا جا دیگر
 طلب کرد اصحاب علم نهجید
 که بودند گنجور کذبه علوه
 دقایق شناسان دور هنر
 که و افلاک بدند از مسافتا سیم
 مهندس و صفایان اختر شناس
 برنجین نمایان صاحب کیماس
 مطالع کشایان سطح مسهر
 طالع نمایان فاهید و مهر
 گرفتند رجح و صطرلاب را
 کشیدند ندیم چرخ دیولاب را
 بدیدند هر کو کبی را شرف
 نظر بر کشادند از هر طرف
 بفرومان شاهنشیم بدعت یار
 بگردند سعادت سعد اختیار
 مری قعد رفتن از هجره
 گذشت عشر باکمانیا به
 چو بالی بنا بر کشید از زمین
 بروخواند بنای جرج افرین
 چو پرتار خشتی "نخستین" نهاد
 فلکی کائنات مسعود فرخند "باد
 بر فعت بنا چش هم از ابتدا
 گذشت از سر سد رقا المینها
 ۴ چو شد آن اساس معلا تمام
 گذشت از سر چرخ "فیروزه" غلام

- الف ۱ چنان کشور عالی ارکان کند - نگهبانی فیروزه اش
 بکنند
 الف ۲ صفایان چ برایین نمایان
 ج ۳ بدخشستنی
 الف ۴ چو
 ج ۵ فیروزه جام

مکان نوح دید و جای لطیف
 محل خوش آب و هوای لطیف
 باهم میبوی بستم آل
 چنین آمد اندر دل پادشاه
 که در آن زمینی سروح هوا
 کند تازه شهری معظم بنا
 همان لحظه بنا طلب کرد شاه
 بفرمود تا همدان جایگاه
 بسازد یکی شهر عالی اساس
 که گویند مکان خاکش سپاس
 سر خاکی بر اوچ خضر آورد
 ثری را بر اوچ ثریا برد
 چنان را اساس معظم دهد
 زمر زینت و زیب عالم دهد
 بنای بر آرد چو قصر فلک
 که دروی شود خیره چشم ملک
 زمین رشتن گردون مینا کند
 زمر چشم اجرام مینا کند
 پی دفع یا جوج کین دآوری
 کشد بر زمین ستا میکنند وی
 کند بر زمین آسمان بنا
 که خشکش بود جام گیتی نیا
 یکی مصر جامی کند اشکار
 که خاکش بر د لب چنین و تفتار
 بگیرد هزاران خطا بر حق
 کند فرق خون چون حلیق یمن
 کباری که بخیزد بر اهلی^۱ هان
 کشد سر سر در دید^۲ اسفهان
 لشا پور را از^۳ جسد جان کند
 که گنجرات رشتن خراسان کند

مسافران برو بهر متفق اند که باین طرح و دلگشایی و زبیدی
شهری بر روی زمین بنا نیافته استمال دارد که بعضی اشهر در
کثرت آبادانی مزیت برین داشته باشند اما بخواهی و رونق و طوح
شهریت احمدآباد شهری دیگر میبود نشده -

ایضات

احمدآباد مست کون ایند نیاموده چغین
در حدود دهر زیر چرخ بر روی زمین
مهر مهر گردون نشین بحر از دیو در کیتی تفاوت
هر طرف دروی به بین صد مهر مهر کردن تشرین
(منظومه) هواشنس معتبر چو باد بهار
نسبش معتبر چو مشکی کنار
بصورت نمودار باغ بهشت
همه خای نو مشکی منبر سرشت
و باغش مخرج کر از بوستان
وزو بوستان ابر بوستان
شده صیت او در بساط زمین
زمین عرب قابسرخد چین
روان بر لبش چشمه ستمبیل
درشکی رخ نیل در آب نیل
عبارات عالی او زارثفاق
گذشته ز گردون پنجمه ذراع
بسی خانههای منقش بزر
در آورده بر چرخ فیروزه سر
ز هر جانب گنبد زر نگار
معلی چو ایوان نیلی حصار
دوکانها و بازارش آریسته
مییا درو هر چه دل خواسته
درو مسجد پر شرف ز احترام
معلی منازل چوبیت انعام

چون آن شهر معصور آباد گشت
 جهان هفت اقلیم بد گشت هشت
 نو آباد شهری شده قازنین
 سوادش چو خالی بروی زمین
 چو تر تیب آن شهر عالی مقام
 شد از ناصر الدین احمد تلم
 در ایام هم نصدا آباد شد
 در آن ملت احمد آباد شد
 شده تازه شهری عبارت پذیر
 که گردون ندیدش بدوران نظیر
 النبی تو این شهر مالی بنا
 مده تا بشارش زوال فنا

۲۰۲

۱ در سنه مشرین و ثباتیام حصار احمدآباد صورت اتمام یافت
 و سال مذکور را از "خیرکی بر مستفاد میگردد و منقولست که بنای
 احمدآباد بدست چهارتن احمد نام آغاز یافت - یکی قطب المشایخ
 و الاولیاء شیخ احمد که یکسر طنب ۲ بدست مبارکی خود
 گرفته بطرف مغرب کشیدند - دوم سلطان ۳ احمد که یکسر طنب
 بدست ایشان بود ۴ و بطرف مشرق کشش نمودند دیگر - طنب
 دیگر بدست شیخ احمد بود و یکسر بدست مولانا احمد که هر
 دو عزیز بزرگی وقت و صاحب کمال بودند طرف شمال و جنوب
 انجذاب نمودند - آوردند که سلطان احمد صلاح ظاهری آراسته
 بود و بطهارت باطنی پیرواست - اکثر اوقات مع الله بود - خوبی شهر
 احمدآباد برین دلالت میکند که هر چهار احمد طاعت معمود
 بودند که از بوکت دست مبارکی ایشان این شهر را چنین قوی
 روی داد که رونق او بر جمیع شهر هفت اقلیم غایق افتاد -

ج الف د ۱ دست مشر و ثباتیام

ج الف د ۲ " از خیرکی ۸۰ می آید " نیست

الف ۳ بدست ایشان بود - دوم سلطان احمدوالی شهر

مذکور - شیخ احمد - جهان ملا احمد که هر دو

عزیز نیز بزرگی وقت و صاحب کمال بودند -

۴ طلی شهر مذکور

ج ۵ " و بطرف مشرق انجذاب نمودند " نیست

درختان خرم هم میوه دار
ثمرهای چون شکر آورده بار
درختان نغزی سراندر هوا
چو طاووس در زیر پر بیضا

بنای مستجد عالی که قریب مائیک چوکی واقع است در سنه
۱۲۸۵ خیس و مشر و ثا نمایند وقوع یافت و * تاریخ مذکور که مولانا
یعنی مفتی شهر بنظم ۱۲۱ نموده اینست -

بیت

فرخ این بقعه که چون کعبه بنائی عجیبت
کعبه اما علم و دولت دین مر جیست
در جهان داری سلطان زمان احمد شاه
* شهر یار که شهنشاه جهانش لقب است
منبع علم و ادب هست یکی بانی آن
که وفا و کرم مکتش اندر حسب است
زبدۀ آل نبی مغنر اولاد علی
سید عالم ابو بکر حسینى نسب است
نعمت الله مرتب شده تاریخ اصالی
* سید و پا نرده و غره ماء رجب است

و از لفظ * خیره نیز مستفاد می گردد و * طول و عرض و ستون
و گنبد و گنبدی او از برای معلوم اهل بلاد بتفصیل منسطور
میگردد -

د	۱	منبع
ج	۲	"و تاریخ مذکور نیز مستفاد می گردد" نیست
الف	۳	شهر یاری
د	۴	هشت صد و هفتصد
د	۵	لرئس خیر
الف	۶	کیفیت طول و عرض و ستون و گنبد هائی جزئی و خرد به تفصیل منسطور میگرد
د	۷	اهل اقلیم

نهاده درو منبر زر نکار
فلک را از و پایشم اقتدار
در او یکتا ماز پی زیب و فر
مصایع سیم و قنادیل زر
۱ مذارم درو بیصد و خائفه
زهر مسافر کم آید ز راه

در صفت قصر بادشاهی گوید

* بر آورد چرخ زایوان شاه
سر برج رستم برآوج ماه ؟
روای فلک گوشه طاق او
گذشته زخم چرخ اطباق او
بنایش نم از چوب نی خشت بود
کم خشتنی زر بود چوبش زود
درو * بوستان چو باغ بهشت
هم خای او مشک فلور برشت
درختان او جبه طوبی مثال
برفت رسیده به حد کمال
درو کرده ترتیب حوضی زر
بماد از آب حیوان مقر
صفای درونش برون از صفات
ز روی لطافت چو آب حیات
✓ روان هر طرف جوی آب روان
✓ چو انهار در بوستان جنان
✓ درختان او هم چو طوبی بلند
چو میوه ها رسته شیرین چو قند
زهر شام او * بلبل درخروش
باواز بلبل شده گل ز هوش

ج ۱ مصالح

الف ۲ بر آورد بر چرخ زایوان شاه

الف ۳ بوستان

الف ۴ بلبل

بطرف خویش آوردند بدرعلا و مردود و متقی خان و رنمل راجه
ایدر جمعیت نموده از ایدر کوک کرده موضع * انکپور من اهلای
ایدر که بر پنج گروهی قصبه موراس واقع است آمده نزول
نمودند و در استحکام قلعه موراس مشغول شدند خندق عمیق
گرد قلعه کشیدند و بارهای حصار را بتوب و تفنگ تعبیه کردند -

سلطان عزیمت فرموده در نواحی موراس نزول اجلال نمود
از غایت دین داری و خدا پرستی نظر یراغت صلح رحم کرده
رسولی پیشی آن فرستاد قانصیعت کند که اختیار طریق بغی
موجب * اهلاک شهابیگردد بهتر آنست که استغفار را شفیع خود
ساخته ادب استغلام مفتوح دارند - گوش نکردند - سلطان تقصیر
قلعه نمود - باز در نصایح مبالغه فرمود - اهل بغی از روی مکر و دعا
* مدعا بسوقف عرض آوردند که از ما گناه مکرر و تقصیر اضعاف
بوقوع آمده از انجبهت در دل ترس جان و ذلل خانجان قرار
گرفته قبی چند از ارکان دولت و ایمان منکعت اسمیم نظام الملک
وزیر و سعد الملک سلاحدار میسر و ملک احمد عزیز الملک
و نصیر سیف المتخاطب باز در خان بیایند قادمست گرفته سرمارا
بقدم سلطان رسانند *

سلطان رخصت داد و گفت که اندرون قلعه نه در آیند و از
وگاه دهانه باغیان حاضر باشند - چون امراء مذکور گریب دروازه
حصار رسیدند بدرعلا جماعتم مسلح را در کمین گذاشته خود برآمده
ملاکات کرد و بستخانان چرب و شیرین آذینان فریفته ساخت
که دغدغه دعا از خاطر * امراء ذهول یافت - درین اثنا بملکی
نظام الملک * سعد الملک گفت که التماس دارم اگر بتخلوت اجتماع

ج * پدر علا

ز * رنگ پور

ز * هلاک

ج * "مدعا بسوقف" نیست

ج * و شفیع جرایم ما شوند تا این هراس و خوف که در

دل هائے ما متمکن شده زایل گردد - ما بتخاطر جمیع در
تخمت اقتدایم نمائیم -

الف * امرایان

طول ^۱	عرض	طول	عرض
غیر مستقیم و ایوان	غیر مستقیم	مستقیم	مستقیم
جنوبی و شمالی	پنججاه گز	یکصد و	یکصد و
یکصد گز	پنججاه گز	بیست گز	بیست گز
عرض	مستون	مستون	مستون
هر دو بازو	اندرون مستقیم	دروازه	تخت
جنوبی و شمالی	وزای ملوک خانم	ملوک خانم	ملوک خانم
بیست گز	سیصد و پنججاه و دو	دوازده	هشت
مستون	مستون	مستون	گنبدهای غیرایوان
هر دو بازو	هر دروازه	بالای گنبد	جنوبی و شمالی
جنوبی و شمالی	شرقی و جنوبی و شمالی	خود و هشت	خود و هشت
دو صد و دوازده	سی و دو		

گنبدهای غیر ایوان جنوبی و شمالی و دروازه‌های کلان و خورد
هفتاد و هفت کلان بیست خورد پنججاه و هفت هر دوازده پایهای
هر دو مناره یکصد و هشتاد و شش در هر مناره نو دوسم -

القصه بعد از آنی سلطان از بهروج مراجعت فرمود شروع در
بنای شهر معظم احمد آباد نمود - همدرین سال بلا مودود بن
فیروزخان و منتهیخان بتحریری بدر ملا بانفاق زمل راجه ایدر
طریق بنی پیش گرفت ایدر را ملاذ خود ساختند سلطان بقصد
دفع اینها متوجه ایدر شد و از مقام قصیر^۲ برهتی هو شنگ
المخاطب فتحخان ابن سلطان مظفر که عم یگانه بود او را بالمشکره
قاهره تعیین نمود تا برالا قصیر^۳ کهرالو در ولایت ایدر در آید
درین محین ابراهیم بن نظام المخاطب دکنخان که از جانب
سلطان در قصیر موراس بود مودود ابن فیروزخان او را از راه برده

الف ۱ "طول..... در هر مناره نو دوسم" نیست

الف ۲ دویست و دوازده

ب ۳ پرنهی

ج ۴ کهرالو - ترجمه ۹۳ موراس کهرالو

اگر بادشاه عزم قسطنطینر ولایت گنجیرت نماید از آنجانب در آید - و از اینجانب ما کمر موافقت بستم سلطان احمد را از میان بر داریم تخت گنجرات اختصاص جلوس ایشان می یابد - و از برای تقویت این کار بعضی زمین داران گنجرات مثل کاتها سرسل، گرا سیم ولایت جهلاوار و محمود را نیز باخود یار ساختیم در کار ضلالت افتاده بنیاد فساد نهادند -

سلطان هوشنگ بنابر تئهریک سر هنگی چند از مرکز سلطنت خود باهنگ^۱ جنگ سلطان احمد رو بگنجرات نهاد - و استماع این اخبار شاهزاده لطیف خان برادر^۲ انصافی سلطان و نظام الملک وزیر را از برای تنبیه^۳ شیخ ملک و کاتها تعیین فرموده خود عزیمت نموده در سواد موضع^۴ یاندر رو من اعمال پرگش^۵ سانبولی که از کوه چانیا نیرده^۶ گروه واقع است متخیم گشت و عیاد الملک^۷ خاصه خیل را بالمشکر قاهره^۸ پیشی و از جنگ سلطان هوشنگ فرستاد و سلطان هوشنگ باوزراء و اسراء خود گفت که عیاد الملک جنگ کردن لایق ما نیست ختم اسمانیست اگر ازین جانب شود غلام سلطان احمد را شکست داده باقیم و اگر قظیم منعکس گردد میگویند که سلطان هوشنگ را غلام سلطان احمد شکست داد - اینهمی موجب شکست در خواهد بود - پس ازین جنگ احترام اولیست - سلطان هوشنگ از قلعه بن فر هندی صواب آهنگ مراجعت نمود - عیاد الملک انصافی ملک مالوه را قاراج کرده برگشت لطیف خان و نظام الملک و شیخ ملک و^۹ سترسل را پیش انداختم تا بولایت سورت که تعلق بمندلی راجه گرفتار داشت بردند و گناه کاران را بگناه کاری سپرده برگشتند - سلطان احمد بادل شاد و خاطر آزاد باجدایال تشریف آورد -

ج	۱	"جنگ" نیست
ج	۲	عیانی
د	۳	شیخ ملک بن شمس
د	۴	یاندر
ج	۵	سانبولی
د	۶	از کوه چانیا نیر سیزده گروه
د	۷	پیشوا کرده
د	۸	سترسل ج سرسل

فرمایند بمعرض میان آرد - ایشان از مجلس گوشه گرفتند - درین حین فشارت کرد تا چهارم منسلح از کهنه گاه بر حسدند تا حاضر شدن هردو ملک را دستگیر کرده باندرون قلعہ بردند -

نظام الملک باواز بلند گفت که به سلطان عرض کنید که تقدیر در باره ما چنین رفتہ بود - شباسب بخند ما در دستگیر حصار و فتح قلعہ تقصیر نکنید - سلطان حکم کرد تا سپاہ بی آگواه از جلالت و شیرمرئی از هر طرف در رنگ مور بقلعہ چسپیدند - روز سیوم سلطان خود بر سر خندق رسید - سپاہ از هر طرف بالای قلعہ بر آمدند - بگنجان دست و پاغم کرده در قلعہ خاکی خیزیدن گرفتند - آخر الامر پدیرلا و رکن خان بقتل رسیدند - مودود بن فیروزخان و راجہ ایدر گریخته بایدر رفتند - نظام الملک و سعدالملک از حصار که معجون بودند بصلحت و سلامت بیرون آمدند - و قلعہ این واقعہ پنجم ماه جماد الاول سنہ اربع و عشرو ثمانیایم بود -

القصہ چون راجہ ایدر چنین حال مشاهده کرد خلاصی خود را درین دید که آنچه قبل و اسب مودود بن فیروزخان و متیخان بود هم گرفته بدست سلطان فرستاد و بنگاه ایشان را بغارت داد - مودود و متیخان دو بطرف ناگور نهاده شمس خان دندانی پیوستند و دندانی او را بتقریب آن میگفتند که دندان راجہ او * دراز بر آمده بود - آخر الامر مودود در جنگی که میان رانا موکل راجہ چیتور و شمس خان دندانی واقع شد شهادت یافت - القصہ چون از راجہ ایدر این عمل بطور آمد سلطان از سر گناه او در خلعت اسلامی معتدبہ گرفتہ برگشت -

بعد آن در سنہ ست و ثمانیایم عثمان احمد سر کهنه چپی و شهر ملک بن شینخ ملک طرغدار شهر نهر واه و احمد شیر ملک و سلیمان افغان الصغاطب اعظم خان و بیسنی سالار کفران نعمتی * و زیدہ عریض نهانی با سلطان خوشنک بادشاه ملوہ فرستادند که

ج ۱ پدیرلا

د ۲ آن دراز بودند

الف ج ۳ و زیدہ

(جلب هستیم)

”کیست عزیستی سلطان بصوب ولایت
سورقه بالصد نسیحی قلع کرناں و دفع
آن ناکرده مراجعت نمودن ازان دیار“

بیت

در تاریخ هجرت بحکم خبر
ثمناپیتر بود سبع و عشر

کر سلطان قزو شکار بر سر کفار گرنار کر قلع نامدار ملک
سورقه است رایت عزیمت الوخت - راومند لکر راجه گرنار قریب
بدان کوه لشکر پر شکوه بدجنگ مهیا ساختن مصاف داد - از
مقدم لشکر بادشاهی شکست یافت - میگویند دران کارزار کافر
بسیار بقتل رسیدند - راجه گرنار گریختن بالای قلع بر آمد
چنانچه از آن حال حلوی شکر مثال شهر میدهد -

ایضات

چنان خیل اسلام شد چیره دست
کر بر قلع کفار آمد شکست
پریشان و غمناک و حیران شدند
چو دیدن از بادران شدند
ظفر مند گشتند اصحاب دین
یکفار ناپاک گجر و لعین
بر آمد هم نصرت از فوج فتاح
همان شد در دولت از درج فتاح

الف ۱ از دست برد مقدم

الف ۲ مثنوی

ب ۳ ظفر

ج ۴ برج

ج ۵ برج

بر ضایع او لولایصار و طالبان لشیار متغی نمازد که ابتدای
 زنگ کفره از آئینر بلاد گجرات بصیقل تیغ ابدار سلطان غزوه
 شعار حامی شرع متین علاءالدین ایلدین پادشاه دهلی زدوده
 گشت - اما مثل خط طولانی از شهر شهرزور عرف چنن تا قلعہ بہروج
 روشنی اسلام پدید آمد و ظلمت کفر در اطراف و جوانب بحال
 خود بود - آخر الامر بعضی و اجتہاد سلاطین گجرات علیہ الرحمۃ
 و الغفران بر تفریح ہم مصفا و متجلی گشت - بعضی محال کر
 بعضی و اجتہاد سلطان احمد نور اللہ مرقدہ جنور اسلام اقتیاس
 یافتند مذکور میگردد -

درو مستکف بود لیل و نهار
 هم بت برستان زلار دار
 هم سال جای بت و بت پرست
 درونار سیده زجای شکست
 در افاق مشهور و معروف بود
 وطن گاه کفار مظلوم بود
 بنایلی بر آورده از خار سنگ
 منقش چو کردون فیروزه رنگ
 ز کافور و صندل برو کرده در
 در و حلقها در کشیده زر
 زمر مر درو مغرش انداخته
 چو آئینه از روشنی ساخته
 چو هیزه درو دود تر سوخته
 بسی شمع کافوری افروخته
 بر آورده هر گوشه طاق دگر
 معلق زهر طاق خندیل زر
 ترا شیده بتهای سیسین بدن
 خاجل کرده بتهای چین و ختن
 تو کوش کم بانو مستغن میکند
 لب لعل را خنده زن میکند
 هم شسته از صندل تر عذار
 پر از در نهان و پر از گل کنار
 هم سیم سیبا هم سنگدل
 سبق برده از لعنتان چغل
 چنان کهنه بتخانه دقاسدار
 کرد شهره در عرصه روزگار
 بیاری احمد زبت پای شد
 دل بت پرستان زخم چای شد

ظفر بوسه بر در گم شاه زد
 فلکی بانگ دُسر من اینه زد
 بتلپ کُتیب کشور کفر سوخت
 چراغ شریعت ز سر بر فروخت
 هم مفسدان سر براه آمدند
 بطبع شر دین پناه آمدند

آورده اند که اگر چه درین مرتبه آن دیار از چراغ اسلام روشنی
 تمام نگرفت اما محالی "کفر" "مکفر" الیها از صفت حرجی به
 "لغت نمی مبدل گشت" - ظفر چونانگده که قریب "داسر کوه
 واقع است بدست سلطان افتاد و اکثر زمین داران ستمگت
 صورتهم مطیع و متخاذ گشتند و خدمتی قبول کردند - سلطان
 مالیشان سید ابوالخیر و سید قاسم را بدجهت تحصیل سلامتی
 زمین داران دزان حدود گذشته خود مراجعت نموده بدارالسلطنه
 محویش آمد -

بعد آن در ماه جمادی الاول سنه ثمان و عشر و ثمانمائه
 انهدام بتخانه سیدپور که بتیهای او هم از زر و نقره بودند لشکر
 کشید -

کیفیت عزیزست سلطان عالمستان از برای
 انهدام بتخانه سیدپور -

روان شد بتاکید زب غفور
 پی "مکسر بتخانه سیدپور
 مکانی که بد مسجد کافران
 وطن گاه گبران ناپای جان

-
ج	۱	تمام
ح	۲	"کفر" "مکفر" "فیهست"
ب	۳	شکسته
الف	۴	هم وصف
ج	۵	داسر کوه
ج	۶	لصق

آنحضرت نیز و از یمن اقبال ایشان درین گوشه ملک را می بیند
روا باشد که با دشمن سلطان دوست شود و احوال برین متوال
است واجب بود بعضی رسایند از ناگوارا شهر روز این عرجه شهر سواری
چند مدت سلطان در سلطان ظهور رسانند - همدین اثنا خبر رسید که
سلطان هوشنگ از قاصد^۲ میگوید گزشتیم از ناحیه سوراسه منزل
گرفت - سلطان بطریق اظهار از ندرجار در هوای برشکال بصوب
دیار گجرات عزیمت فرمود باوجود کثرت بارندگی و بسیاری لای
که بلای راه بود روز هفتم شانزدهم ماه رجب سنه^۳ عشرین و
اثنا نایب قلم بازگشت در ناحیه سوراسه مقابل سلطان هوشنگ -
اگر اذیت - سلطان هوشنگ با راجهای مذکور گفت که شما گفتید
که تلخیص شدن به سلطان احمد شما را در احمد آبادی بر سر سلطان
احمد در پنج گروهی آمده نشینم و شما ما را ازین حال آگاه نکردید
پس این معنی دلالت بر تفاق شما میکند نه بر وفای دیگر ما را
بر قول شما اعتمادی ندارد - سلطان هوشنگ شتاب رو بگریز نهاد -
راجها بهر طرف آواز شدند و از کرده خویشی پشیمان گشتند -
سلطان احمد شاه چند روز در سوراسه مقام کرد -

درین اثنا خبر رسید که زمین نازان ولایت سورده از سبب
خدا سلطان هوشنگ سر از مال کناری بر تاقه پای منتردی
دراز کرده اند و هم درین اثنا ظهور پیوست که نصیر ابن راجه
حاکم قلم امیر با تفاق^۴ عزیزی خان بسر سلطان هوشنگ در طریق
عداوت قدم نهاده قلم نهانیسر را متعصر کرده بوسیله حمید
القدحار الملکی بن^۵ راجه قلم مذکور را بدست آورده با تفاق
زمین نازان ولایت فاروت روی در مملکت سلطان ظهور و ندرجار نهاد
نهال قلم را آب میدهند و^۶ غره^۷ (روز سه) شهر الحصار^۸ ملکی

- ب ۱ قلم
د ۲ منکرید
۳ "سنه ۸۱۹" ترجمه (الف)
ج ۴ مرید خان
الف ۵ راجه
الف ۶ "غره" نیست
الف ۷ چنانچه ملکی احمد شرف صاحب

مسجد بنا کرد منبر نهاد
 رء و رسم شرع پیمبر نهاد
 بجای بت و بتگر و بت پرست
 امام و خطیب و موزن نشست
 چنان کرد اقبال احمد مدد
 کم بیست الضم گشت بیست احمد

چون سلطان عالیپشان از مهم مسیدپور خاطر جمع کرد بعد آن در
 سنه تسع هشر ثمانمایم بطرف قصه دهان لشکر کشیده سبب
 آنکه در محلی که سلطان هلام ولایت امیر و برهان پور شده بود برای
 دفع نصیر ابن عین الملک حاکم ولایت امیر و برهان پور زمین دزدان
 گجرات اسمع یونجا راجه ایدرو^۱ ترفتن داسی راجه چانپنیر و سترسال
^۲ گرهیم جهالاور و^۳ سمیری راجه نادوت متفق گشتند سلطان هوشنگ
 ماندو والی نوشتند که سلطان احمدشاه بطرف سلطان پور و ندرجار
 رفت - یانصیر ابن عین الملک مغایله دارد اگر درین اثنا سلطان
 قصد تسخیر ولایت گجرات نمایند این مهم را بندگان بر و جم
^۴ اسهل بغیصل رسانند - سلطان هوشنگ در استعداد لشکر شروع
 نموده بشمس خان دزدانی و مودود ابن فیروزخان مقصوب که
 ذکر او بالا گزشت نوشته فرستاد که رای عمواب نمای من اقتضای
 تسخیر ملک گجرات می نماید - اگر درین وقت شما سلوکی در
 طریق اتفاق^۵ نمائید شهر نهر واه بهمنی پتن باضافانلی مغوی
 با ایشان می گردد والا سلطان احمد از شما انتقام کینه دیرینه
 خواهد کشید از وردو این پیغام شمس خان سلطان احمد نوشت
 که سلطان هوشنگ از روی بیعتی در مخالفت آنحضرت ازجا
 مخالفت طلب میکند و دغدغه عزم گجرات دارد و ما بنده سلطنت

- الف ۱ سلطان اعظم
 ج ۲ فرستگ داسی
 الف ۳ "جهالاور" نیست
 ج ۴ فیری راجا - ب تیری راجه
 د ۵ سهل
 الف ۶ نمایند

پدر او مانده باو مبارزی باشد بیایند و خلعت بپوشند مگر فرزند
باشغال بپردن داشت یعنی نیل بر بدن و مالید خنجر آوردند که
ملکی نیل بی مال و ساقی فرصت بی طلبد - سلطان روان شد لادم
بمیدان نهاد - لشکر طرفین بهجاه مقام متعینم خویش صف کشید
ایستاده شدند - ملکی فرید بطریق معتاد بعد از فراغ مردن سوار
شد بر سر جویباری رسید که گذر تنگ داشت مردم انگی شده
بودند راه نمی یافت که بسططان برسد گفت کسی باشد که
دلالت براهی کند که رود به خدمت سلطان برسم - شخصی گفت
من راه میدانم اما این راه عقب آوردی سلطان هوشنگ سر
میکشد - گفت چه بهتر است - ملکی مذکور بدلاقت آن شخص
باستعمال روان شد اتفاقاً در وقتی که مقدمه جندم تاخته بود
و میسر و بیستم هر دو قلب بجاهای خود ایستاده متردد اند که
ایا از پرده غیب چه صدا آید و از عالم بالا چه روی نماید که
ملکی فرید از عقب فوج سلطان هوشنگ پیدا شود بی مهابا باالله
گفت مثل شیر و پلنگ حمله بر فوج سلطان هوشنگ آورد همدین
انها مقدمه سلطان هوشنگ شکست یافت سلطان هوشنگ هرچند
با جودانگی افشرد بهادران احمدشاهی مثل گوی از میدان
رودند - سلطان احمدشاه مظفر و منصور کشت - تمام غیل و خزان
و ینگه سلطان هوشنگ بدست عسکر سلطان احمدشاه افتاد -
سلطان هوشنگ پناه بقلمر مندو آورد - لشکر سلطان نا دروازه قلمر
تعاقب نمود - سلطان احمد آمده در ناحیه مندو فرود آمد و
از آنجا از برای تلخت و تاراج ولایت مالوه افواج تعیین کرد - بعد از
چندگاه بسوی دارالهدی خویش عطف هنان مزیمت نمود مظفر و
منصور قدم در مرکز سلطنت خویش نهاد -

بعد آن تاریخ مره دی القمه سنه احدى و عشرين و ثمانمائه
از برای تنجیم^۱ قریب داس^۲ زاجم^۳ چانیا^۴ نیز مزیمت فرمود - دران سال

- ۱ ۱ میعاد
۲ ۲ بسرعت تمام
الف ۳ زیست
ج ۴ نرسنگی داس

احمد شرفی صاحب بارگاه اعلی را در محاصر سلطانپور لافیل کرده
 اهتمام در تسخیر دارند. محصور نیست تا این وقت چه صورت
 روی داده باشد سلطان احمدشاه ملکی محمود بر کی و
 متخلص الملکی را با سپاه قاهره بر سر نصیر تهرین فرمود و خان اعظم
 محمودخان را با سپاه گران از برای تنبیه منبرنان سورتیه متعین
 ساخت - چون ملکی محمود ولایت فادودت را فاخته خراب
 کرده قریب بسطاپور رسید «غزلی خان بطرف مالوه گریزان شد
 و نصیر بطرف تهرین قرار نمود - ملکی تعاقب کرد - نصیر در قلعه
 تهرین متحصر شد - ملکی بقلعه پیسید - در اندکی مدت آقامان
 به تنگ آورد که ناچار راهی بغلاق سلطان شد - ملکی محمود
 حاکمیت را بسطان احمدشاه عرض داشت نموده گناه نصیرخان
 طلبید سلطان نصیر را خطاب خوانی داد و مطیع خود ساخت -

بعد از چندنگ سلطان احمدشاه بواسطه خطائی که از سلطان
 هوتنگ بوقوع آمده بود چنانچه ذکر او بالا گذشت لشکر بصوب
 مالوه کشید - درین اثنا چونجا بن رنسل و راجه ایدر و «تربنگ داس
 راجه چانپانیر و راجه فادوت و غیره که در وقت خروج سلطان
 هوتنگ باو موافق بودند و کلاهی خود را بخدمت سلطان فرستاده
 استعذار و استعفا نمودند - سلطان جناب مصلحت از سر گناه
 ایشان در گذشت - ملکی ضیاءالدین المتعاطب بنظام الملکی وزیر را
 بدارالملکی خود گذاشته متبعم مالوه شد - بکوه متواتر در نااهیت
 بچین کنار آب کلیماده باسلطان هوتنگی مقابله کرد - سلطان هوتنگ
 خندق حیق کرد لشکر خود مرتب نموده شاخ بندی مطبوع کرده
 آماده جنگ شد -

نظمت که روز جنگ سلطان احمدشاه سلاح در بر کرده سوار
 شد دیر ملکی فرید این عیادالملکی سرراه بود آنجا عنان کشیده
 توقف نمود و ملکی فرید گفته فرستاد که خطاب عیادالملکی که از

د لافیل کرده

د « تهرین خان - ج غریب خان

ج « فرسنگ داس

خودستند از سیم و زر نوشتم
بسی بوده بودند هر گوشه

بسی ناز نینان باغوش بر
بناراج فی جرد هر کس چنر

غلامان همچون من و مشتری
کنیزان زبیا چو خورو پری

چنان کله‌داری بنوعاری کشان
چو گوهر عم خلق در ریسمان

القص بعد از قلعت و باخت ولایت^۲ سونکپیره تاریخ بیست
و دوم شهر صفر سنه اثنی و عشرين و ثمانمائه حصار سونکپیره
را بنا فرمود و عمارت مسجد عالی کرد - از برای اعلای شرع
مآخذی و دین اهدی قاضی و خطیب نصب فرمود - رواج اشعار
اسلام داد - همزمان سال حصار موضع مائنی من اعمال^۳ سونکپیره
بنا فرمود و جماعت بدجهت حراست آنصوب گذاشته لشکر
سمت قلعه منجی کشید -

چون بقصم چهار زمیید اینچپیان سلطان هوشنگ اسمها مولانا
موسی و علی^۴ جاسدار که مهتد الیم دیوان سلطنت او بودند
بشرفی بساط بوسی مشرف گشتند و التماسات سلطان هوشنگ
که مشتمل بر عذر خطاهای سابق و تفسیرهای لاحق بود یکی
بعرض رسانیدند - درین اثنا وزرای دین دار و امراء صلاح آثار
آئینه شفاعت را بنوعی جلا دادند که غیر از صور مرجع در نظر
شفقت اثر سلطان سلطنت پناه نقشی دیگر جلوه نداد - از
انتقام کینه درینم در گذشت بصفای سینم^۵ سکینم از منزل
مذکور مراجعت فرمود و چون قبه بارگاه غلک اشتباه در ناحیه قلعه
چالماخیر افراسنت حکم کرد نسیپه دین پناه ولایتش را بخای

ج ۲ کله‌دار

ج ۳ سونکپیر

ب ۱ "موسنی" نیست

ج ۴ جاسدار

الف ۵ بی کینم

بفتح قلعه مقید نشد پشقریب آنکه دغدغه تسخیر قلعه مانند
مکتون خاطر اشرف بود - چندگاه نداشت و باخت آن حدود نموده
سلاخی معتدیه از گرفتار نوزدهم ماه صفر سنه مذکور بطرف سونکپیره
تجهت فرمود چنانچه از آن سفر حاوی «شاعر خبر میدهد -

ابیات

شد از چاندپانیر شاه جهان
سوی قلعه «سونکپیره روان
که بدجای کنار بندر سم و راه
که بودند از اهل دین کینه خواه
چو خسرو سوی «سونکپیره رسید
سپهر چر کنار ولایت کشید
همه بود آن تلهیت سرچس
بیکر باره کردند زیر و زبر
سوار و پیاده رزیدگی و دور
در مال سنده بقهر و جزور
زهر گونه اسباب بیش از عدد
همی برده هر شایخصی از بهر خود
زروسمیم بیعت دران و هم و جوش
چو جمال فی برد هر یکی بدوش
یکی کرده پیر کیسم از تنکها
یکی بستن از المشم تنکها
یکی از دوزر بلیمت شده
یکی از «نسم باغیمت شده
مویسی نبد در حسرت و شمار
که فی برد صد گله را یکی سوار

الف	۱	سونکپیره و بهادرپور - ج سونکپیر
ج	۲	شیرازی
ج	۳	سونکپیر
ج	۴	سونکپیر
ج	۵	مارم

تعیین نمود تا مصالح مملکت مالوه را در قبض و تصرف آرند -
 ۱ یکماه و هزده روز محاصره داشت - جنگ و جدل مینمود - چون
 هوای برشگال غریب رسید از آنجا کوچ کرده بشهر اجین که ناف
 ولایت مندو است رفت و اقامت نمود - اکثر مملکت مالوه در
 تصرف سلطان در آمد - بعد گذشت هوای برشگال باز سلطان
 قلعه مندورا محاصره کرد - درین اثنا سلطان هوشنگ از جاجنگر
 فیلان نای را بدست آورده از راه دور اینغاز کرده براه دروازه
 تاراپور بالای قلعه بر آمد و در استحکام قلعه مجاهد نمود - سلطان
 احمد دریافت که الحال قلع مجاهد میسر نخواهد شد - ۴ کوچ کرد
 بصوب سارنگپور بغیال آنکه اگر سلطان هوشنگ از تنگ نای
 قلعه بر آمده جنگ نماید فهو المراد والا ولایت در تصرف ما
 درآید معلوم است نای قلعه ناری خواهد کرد -

القصه سلطان رفت قلعه سارنگپور را محاصره کرد - درین اثنا
 ایندیمان سلطان هوشنگ صورت نفاق را بدلیاس وفاق ملبوس سلطنت
 بخدمت سلطان رسیده بعضی رسانیدند که سلطان هوشنگ
 بعد از ادای اخلاص معروض میدارد که مرا از دین داری و
 خدا پرستی سلطان موجب بی آید که بسبب یکی خطائی که از
 من واقع شده دیار اسلام را چنین تهمید و تاراج نمایند و معذرت
 مرا بسمیع رضا اصفا فرمایند - الحال عهد میکنم که من بعد
 غیر از اخلاص و متابعت از من بسری دیگر سر نزنم - امید که از
 تقصیر گذشته عزیست دیار خود فرمایند و طریق انتقام را پیشی
 ازین نه پیمایند - دل سلطان از سمیت شدت انتقام بصوب
 نیت عفو مایل شد - درین اثنا و را و ندما زبان شغلعت
 را بفصاحت آمیختن بنوعی استشفاع نمودند که سلطان بسمیع رضا
 اصفا فرموده از روی کرم اقتلاح ایوب صلح نموده از آنجا بصوب
 دارالملک خویشی نهضت فرمود -

الف ۱ یکی ماه و هزده محاصره داشت

الف ۲ کوچ کرده بصوب سارنگپور رویم شد

ج ۳ مصراع در عفو لذیست که در انتقام نیست

سیاه برابر کرده از آنجا در آخر ماه ربیع الآخر در شهر مغظم
احمدآباد تشریف آورد -

بعد آن در سنه ثلث و عشرين و ثمانیتم از برای ضبط
و ربط اقصای مملکت خویشی توجیه فرمود و هر جا که سر کشی بود
پاکل کرد پتخانها را بر انداخت و بجای آنها مسلحد سلطنت
حصارها بنا فرمود و ثنائیه تعیین نمود - اول قلعہ موضع ^۱ چنور
را من اعمال پرگنه ^۲ باراسینول مهارت کرد - بعد آن قصبہ
^۳ دهلود را میان کوهستان آبانان سلطنت و در آنجا حصاری
بنا کرد - بعد آن حصار قصبہ ^۴ کارنیتهم که در زمان سلطان
علاءالدین ^۵ الپخان مستعمر در سنه اربع و ^۶ سبعیتم بنا کرده
بود سرست فرمود و شکست و ریخت او را درست نمود -
سلطان بادنم نهاد و بعد آن مراجعت کرده با احمدآباد آمده -

بلز در سنه اربع و عشرين و ثمانیتم از احمدآباد بسمت
چنپاتیر لشکر کشید و از آنجا ^۱ بسو نکپیره آمد بصوبه پھولی مهسیر
که از مضافات ولایت مندو است متوجع شد - دو ماه ربیع الاول
منہ خمسی و عشرين و ثمانیتم در فاحیتہ قصبہ ^۲ مهسیر
منخیم گشت و قلعہ مهسیر را محاصره کرد - دران ایام سلطان
هوشنگ بصفت شکار فیل باجلچنگر رفته بود - ^۳ اهل قلعہ از
کیمی مایوس بودند - آمده سلطان را ملازمت نمودند و کلید
قلعہ را بسلامان سلطان سپردند - سلطان جماعت اقتصادی را به
تہانداری آنجا گذاشت درازدہم ربیع الآخر سنہ مذکور در فاحیتہ
قلعہ مندو نزول اجلال فرمود - قلعہ را محاصره کرده و افواج را

الف ^۱ چنور - ج چنور

ز ^۲ پرگنه سینور - ج سینور

ج ^۳ دهلود

ز ^۴ کارتم

الف ^۵ "الپخان" نیست

ج ^۶ ثمانیتم

ج ^۷ سونچیر

الف ^۸ مهسیر منخیم و قلعہ مهسیر را محاصره کرد

الف ^۹ اهل قلعہ چون از کیمی مایوس بودند

نخستینم خلاف عهدی او ظاهر گردد - سلطان فرمود یک زمان صبر کنید تا صبح قریب شود و منم باولدر گرفتار گردد -

باز سلطان ملک جوان را فرستاد که از غنیم خبری بیارد - ملک جوان قلعت باورد و در آمد دید که سلطان هوشنگ پیشی دربار سلطان احمد شاه با سپاه معدودا پستاده اسپان پایگاه خاصه سلطان را می آرند و بنظر میگزینند لشکر اشتغال باو لاجر دارد - ملک جوان آمده صورت حال بعرض رساند چنانچه صبح هم دمیده آمد سلطان گفت همان شیر مردان وقت مردانگی اینست سلطان - با هزار جوان که هر کدام ایشان مثال ببر میان شیر زبان بود قدم پیش نهاد - و چون فوج سلطان هوشنگ بنظر افتاد دست بر تیغ بیدریغ کرده الله الله گفتار نداشتند - هر دو بادشاه بقصص ناموس و جاه خود آنچنان شمشیر دو دستی زدند که فوق آن متصور نباشد - هر دو زخمی گشتند - چون صبح صادق دمید نظر فیصل پادشاه احمد شاه بر بادشاه خود افتاد - روی فیصل خود بر گردانید بر فوج سلطان هوشنگ حمل کرد - سلطان هوشنگ رو بگریز نهاد - باب فتح بر قاصیم مباری احمد شاه کشاد - سپاه سلطان هوشنگ اشیای مسلوبه را میگذاشتند و بپان بود خود منت میداشتند - لشکر احمد شاه از هر طرف جمع آمده مبارکی گویان روی خود را بکف پای سلطان میمالیدند - سلطان شکران حق تعالی بجای آورد سلطان هوشنگ با سپاه همراه افغان و خیزان پناه بهحصار سارنگپور برد -

تاریخ بیست چهارم ربیعال آخر سلطان احمد شاه متوجم گجرات شد - باز سلطان هوشنگ خود را جمع کرده آهنگ جنگ کرد - از استماع این خبر سلطان توقف فرمود تا غنیم رسیده آمد -

الف ۱ صبح هم دمیده آمد

الف ۲ نمایان شد

از صحنه شد دید فیصل و از بواسنجای شیر مردان بر پشت فیصل سلطان هوشنگ اشیای مسلوبه میگذاشتند و بپان بر خود منت میداشتند

الف ۴ قلب نتوانست آورد - ج "سلطان هوشنگ" میداشتند نیست

سلطان هوشنگ شب دوازدهم ماه منصره سنه صحت و عشرین و
 ثمانیام در محلی که سلطان احمدشاه دل بصلح نهاده و از مکر و
 نیرنگ سلطان هوشنگ غافل افتاده شبی خون آورد - یکایک از آورد و
 فوغلی برخواست و شب حاصله قتل را که مردم چهل بر قام نیامست
 نمودند و بعضی قیاس کردند که فیصل مست و آلوده باشد آخر
 معلوم شد که وفاء شبی خون غنیمت است ملک منیر سلطان را
 از خواب بیدار کرد - سلطان از سراپرده بیرون بر آمد - اسب فوغلی
 حاضر بودند بر یک اسب سلطان سوار شد و بر اسب دیگر
 ملک * چونان رکابدار هر دو برگامده بکنار آورد و ایستادند - اول سپاه
 سلطان هوشنگ * زهر دغا را بر سلامت * راجپوت گراسیم ولایت
 * قندهار ریخت که چند اول آورد و فرود آمده بود - * سلامت با پا قصد
 راجپوت کشتم کردید * بعد آن بزد و گیس در آمدند مردم بسیار
 از لشکر سلطان احمدشاه شهید شدند - احمدشاه بکنار چونان
 گفت که میتوانی از فرید سلطانی و ملک مقرب خبری گرفت -
 ملک چونان قلعه بازو در آمد دید هر دو امیر با فوج خود مسلح
 و مکمل از دیرهای خویش بطرف دربار پادشاهی میروند -
 ملک چونان گفت که کنجا میروید شما را سلطان میطلبید ایشان گفتند
 که غنیمت عالم را برهم کرده بکنار نمانست بر دی نمانیم - گفت
 سلطان تنها در کنار آورد و ایستاده انتظار شما میبرد - یکمربعه
 به سلطان بر رسید بعد آن به حکم سلطان کار کنید - هر دو نهنگ دریای
 لشکر سلطانی قریب بهزار سوار مسلح خود را به خدمت سلطان
 رسانند دشمنهای غلیظ بایشان داد و گفت که ما بامید هشیاری
 شما * تغافل کردم - شما خود از من هم غافل تر بودید گفتند از ادب
 چنین بود - حکم شود قاتل این بدعهد بدهم - انشاء الله تعالی

الف ۱ بی نمودند

ب ۲ خوابان

ج ۳ زهر و طر سلامت

چ ۴ " راجپوت گراسیم آمده بود " نیست

د ۵ و ننداره

ه ۶ سلامت

و ۷ بعد آن بطرف دیگر در آمدند

ز ۸ غفلت و زیدیم

شهر احمد نگر آبادان نمود - و گرد شهر حصار مستحکم از سنگ بنا فرمود - و قرار استقرار خویشی با آنجا داد - و بنشست -

در سنه اصدی و ثلثین و ثمانهائیم لشکر سلطان از برای کهی بر آمده بود - یونجا را به ایدز از کمین بر آمده بر اهل کهی زد - میر کهی هزیمت خورد^۱ و فیل که همراه او بود یونجا را گرفت و راهی شد - آخر الامر جمعه که منتشر شده بودند - باز جمع آمده تعاقب یونجا نمودند - اتفاقاً بدره رسیدند که یکی جانبازی کوهیست سر جنگی کشیده و بجایذب دیگر غاریست که همق او بتکت اثری رسیده - در میان همین قدر راه هست که یک سوار بدشوار امرار نماید - چون یونجا در آن تنگنای در آمد و لشکر پادشاهی از عقب رسید - فیلبان روی فیل بر گراند و بر یونجا راند - اسب یونجا بر مید و برجست و در غار افتاد یونجا هما تپلچان بیالکان دوزخ داد - لشکر پادشاهی فیل را گرفته آمدند - اما از حال یونجا هیچ کسی خبر نداشت - روز دیگر هیزم کشی سرش را بریده بر دربار آورد - سلطان تعجب میکرد - و باور نمیداشت - فرمود کسی هست که یونجا را می شناسد باشد - شخصی از لشکر یان سلطان که چندگاه نوکر وی بود - گفت من می شناسم - چون سرش را دید گفت آری این سر را بهی هست - حصار متجسس بنیاد سرزنتی کردند که نام این کافر با چنین تعظیم می بری - سلطان گفت هیچ نگویید او رعایت حق نمی کرده -

بیت

زخم که از خون تو گوید سنگین
چون نمکت خورد به بتد دهن

انقسم بعد آن تاوسال سلطان بر تختگاه خود مستقر بود غیر از ضبط و ربط ولایت خویشی پروای مهلت پیکانده نم کرد ضابطه لشکر و تدبیر مهالکی با استصواب^۲ و دارای پیشم و امراء

الف^۱ و فیل

ز^۲ بدشواری مرور کردی - ■ یک سوار مرور نماید

ج ■ " ضابطه لشکر انشاء الله تعالی " نیست

الف^۴ و دارای دیانت پیشم

جنگ قائم شد با وجود باعث تعصب منزه گشت - میگویند که درین جنگ چهار هزار مرد از سلطان هوشنگ در جنگ گاه افتادند و فیلان مهیب که از جالنگر آورده بود هم بدست سلطان احمد شاه افتاد - سلطان مظفر و منصور عزیزت نازالملک خود نمود - تاریخ چهارم ماه جمادی الاخر سنه ست و هشتصد و ثمانمائه در شهر احمدآباد تشریف قدوم ارزانی فرمود - و بعیش و عشرت شادمانی بنشست - اهل شهر قنیت گویان و آفرین خوانان خوش ولت شدند -

تقلست که سلطان احمد شاه دو ماه پیش ازین واقعه از مارنگور به حضرت قدواته محققین صیخ احمد که تو نوشتن بود که از روش و راه و کتب حالات چنان فهم میشود که چند گاه درین دیار توقف در کار خواهد بود - حضرت ایشان در جواب نوشتند که شما در سنه ست و هشتصد و ثمانمائه یافتن و نصرت در نازالملک خویشی خواهید آمد انشاء الله و همچنین وقوع یافت - رهی زمان مبارکی نشان که بوجود یا جود چنین بزرگان آراسته بود - مثل حضرت قطب الاقطب برهان الحق و الشرع الدین "سید برهان الدین و فرزند از جمند صاحب صاحب کرامت علیه و مظفر خواجه جلیل شاه عالم و اخوان ایشان که هر یک قطب ولت بود معاصر ایشان بودند -

القص بعد از آن تاسر سال سلطان احمد شاه بهیچ جانب دیگر نکشید هم کمی بنار و نعمت میگذراند - بعد آن در سنه تسع و هشتصد و ثمانمائه لشکر بصوب ایدر کشید - راجه ایدر گر پادشاه بکوهسار در آمد - ولایتش را نهیب و تاراج نموده در سنه ثلاثین و ثمانمائه بر کنار آب ساغر برده گروهی از ایدر بسره گجرات

الف	۱	"ست" نیست
الف	۲	"که بوجود یا جود چنین بزرگان آراسته بود" نیست
ج	۳	"سید برهان الدین" نیست
الف	۴	لشکر نکشید
ج	۵	لشکر
الف	۶	گذرانیدند
الف	۷	هائمی که برده گروهی ایدر - نه هائمی هر ده گروهی

یافت - ضبط ضابطه برطرفی شد - ازان باز در ولایت گنجرات
شورش^۱ پیدا آمد - و فتحها سرزد - چنانچه بعد ازین در متعاش
مذکور خواهد شد انشاء الله تعالی -

التحصیر در سنه خمس و ثلاثین و ثمانیایم خبر رسید که
سلطان فیروز بهمنی پادشاه سالکی دکن بر سر کفار بیجا نگر
لشکر کشیده بود هزیمت خورد چون میان او و سلطان احمدشاه
رابطه اخلاقی و واسطه اختصاص مربوط بود لشکر قاهره را بکومی او
تهین کرد چون لشکر بناحیم قلعه^۲ بهانیپور رسید - قضا را
سلطان فیروز قوت کرد - پسرش سلطان احمد بهمنی بر کشت
نشست او سوغات قیمتی را بخدمت سلطان فرستاد و لشکر سلطان
را باز گردانند -

بعد آن در سنهست و ثلاثین تا خمس و اربعین هرسال
گاهی پنهب ولایت ایدر و گاهی بر تنجیم نصیرخان بن راجا هاک
اسیر و گاهی بتادیب سلطان احمد بهمنی و گاهی بتاراج ولایت
میوار لشکر میخواستاد و گاهی خود اقدام میفرمود - مدام غنای ملازم
کباب طعم افسوس بود - در مدت سلطنتش گاهی شکست روی
نمود لشکر گجرات دایما بر لشکر مندو و دکن و اسیر و کفار
میوار و نولعی او غالب می آمد -

در سنه خمس و اربعین و ثمانیایم در مقام شهر احمدآباد
یکی اجل در رسید - رخت افامتنی را بسمت دارالچاقا کشید -
در خطیره که میان مانکی چوکی احمدآباد واقع است مدفون
گردید - رحمه الله علیه -

قطعه

شاهای فکی از سپاسنت لرزید
پیش تو بطبع بندگی می ورزید
صاحب نظری کجا است قادر نگر
تا این همه سلطنت بدین می ارزید

الف ۱ پدید آمد

ب ۲ بهاندیر - (ترجمه الف) تھانیر - ج بهامیر

صلاح اندیشم برین وجه فراز داد که از علوفات سپاهی نصف جاگیر تمنخواه نمایند و ^۱نصف نقد بجهت آنکه اگر تمام نقد مقرر نمایند علوفه نقدی برکت ندارد - سپاهی بی مسلمان بی بکشد و در حرمت ولایت بی پروائی میکند - اگر نصف جاگیر تمنخواه شود از آن محل ازگله و همزه و شیرو جغرات و بز تمیج بی گرفتار باشد - و اگر در زراعت و عمارت بگوشد منتفع گردد و در حرمت ولایت بهمان دل سعی نماید و نصف تقدماه بپاه بلا توقف و انتظار رسانند تا بجهت تحصیل آن هر جا باشد حاضر باشد - و اگر لشکری پیش آید محتاج بقرض نشود - در سفر مسافت بعیده و بهر در عزیمت مسافت قریب نیز احتمال دارد که در عزیمت مسافت بعیده خرجی از جاگیر سپاهی نرسد بواسطه مخاطره راه پس نصف علوفه از خزانه عسره میگویند باشد تا بسبب مایحتاج لشکر در نماید و قرض برپا نگیرد و از جانب اهل خانه اش نیز خاطر جمع باشد که از وجه جاگیر خرجی بخانه میرشد -

ضابطه ارباب التکاویل آنکه تصویر دل داد - باید که بنده از چندتا بادشاهی باشد - و مشرف اصیل بجهت آنکه اگر هر دو اصیل باشند شاید همه یگر عقد دوستی متعاهد سازند یا رابطه خویشی پیدا کرده دست بخفیانت دراز کشد و اگر هر دو بنده باشند علی هذا القیاس -

بیست

کندهم جنسی باهم جنسی پرواز
کبوتر با کبوتر باز با باز

و اعمال پرگنت را نیز بهین نسق متعین سازند - این ضابطه تا اخیر سلطنت سلطان مظفر ابن سلطان محمود بیگانه بحال خود بود - در زمان سلطنت سلطان بهادر چون لشکر آقایی بسیار جمع آمد و زرای کفایت شمار صحت حاصل ولایت نمودند - بعضی مصالح یکی بده رسیده بود و بعضی نه و هشت و هفت از ده بیست هیچ محل کسی نداشت - بعد از آن تغییر و تبدیل راه

الف ۱ نصف نقد از خزانه بدهند

معل از ^۱ دیت قصاصی اولی باشد - حکم کرد تا قاتل را در بازار
 بقصاص رسانند و پر دار آویختند - نایکی روز آویزان بود روز دیگر حکم
 کرد تا فرود آورده دفن کردند - پس از مشاهده این صیقلیت از
 ابتداء سلطنت سلطان تا انتها از اسرا و سپاه کسی مرتکب بظنون
 نالغ نشد - گویا حضرت سپاه سعیدی شیرازی قبل ازین
 چندین سال از روی کشف و کرامت این اشیات در شان سلطان
^۲ عادل الدهر و الزمان املا فرموده -

اجیسات

سرور فرازان ناچ مهران
 بدوران عدلش بنامز جهان
 چنان سایم گسترده ^۳ در عالمی
 که زالی نپید یشد از رستنی
 درایم عدل تو ای شهریار
 ندارد شکایت کسی از روزگار

نقلست که روزی سلطان بر منظر کوشک سلطانی نشست بود
 در چوبیار سایه پر که بتخت کوشک پادشاهی سرور دارد ^۴ دید که
 آب طغیان کرده چیزی سیاه بر روی آب غلطیده می آید - فرمود تا
 او را آورند - خمی بود که دران مرده را در آورده سر داده بودند
 حکم کرد تا جمیع گلان شهر را حاضر آوردند - فرمود بشناسید که
 این خم از ساخت کیست - یکی گفت که از من است و من
 بغلان مقدم سوخ فلان از حوالی اجد آباد فروخته بودم - فرمود تا
 او را حاضر کردند - بعد از تحقیق و تفتیش معلوم شد که آن مقدم
 بقالی راکشته و در خم در آورده بآب سر داده بود - حکم کرد تا او را
 بقصاص رسانند - همین نو خون نالغ در زمان سلطان اجد شاه
 واقع شده بود - بعد آن از نهیب و قهر و سطوت سلطنت سلطان
 کسی بر خون نالغ اقدام نکرد - این دوبیت سلمان مناسب عهد
 سلطان است -

الف ۱ مالی

ج ۲ عادل و الدین و معسن الزمان

الف ۳ بر

الف ۴ دید " نیست

تولد سلطان شب نوزدهم ماه ذی الحجه سنه ثلث و تسعين و ثمانهائیم^۱ بود - بیست سال از عمر شریف گذشته بود که بر تاخت سلطنت جلوس فرمود - سی و دو سال و شش ماه و بیست و دو روز پادشاهی کرد - مدت عمر پناه و دو سال و چند ماه است - میگویند که از حد بلوغ تا آخر عمر نواز صبیح سلطان گاهی قضا نشده - مرید قطب المشایخ شیخ^۲ رکن الدین^۳ کان شکر چشتی^۴ نیره حضرت شیخ فرید الدین گنج شکر^۵ بود مرقد شریف ایشان در طهر شهر پتن گجرات واقع است رحمة الله^۶ علیهم - در عدل و تقوی و مساوت نظیری نداشته و همیشه سعی فدا بود -

نقلست که داماد سلطان از روی تکبر جوانی و غرور خویشی سلطانی خون تالمق کرد سلطان او را بستم پیشی قاضی فرستاد قاضی وزنه مقتول را بدو بیست شتر^۷ دیت راضی ساخته پیش سلطان آورد - سلطان گفته اگر چه وزنه مقتول بدیت راضی شده اند اینامرا قبول نباید کرد - چرا که ازین کار منعمان اشرار نظر بکنند و قدرت خود کرده بر خون تالمق دلیری خواهند کرد - پس درین

ب ج^۱ صبح مایه

الف^۲ چنانچه ذکر او بالا گذشت

ج^۳ احمد کهنو

ج^۴ "کان شکر چشتی.....رحمة الله علیهم" نیست

ب^۵ اما ب حضرت شیخ احمد نسبت اعتقاد بیشتر است چنانچه

کلوع^۶ ایشانهای شبی بدست حضرت شیخ داد - چون

تاریکی شب بود فرمودند صلاح الدین است که خادم

قدیم حضرت شیخ بود - گفت فی احمد - حضرت فرمود

شاه نیک بخت - سلطان پسر خود متعهد را مرید

حضرت شیخ کرد و مقبره شیخ رکن الدین در شهر پتن

الف^۷ اما ب حضرت شیخ احمد نسبت اعتقاد تمام داشت

چنانکه شبی کلوع^۸ ایشان بدست حضرت شیخ داد

چون تاریکی شب بود فرمودند صلاح الدین است او

خادم شیخ بوده گفت فی احمد - گفتند پادشاه

نیک بخت در عدل

الف^۹ "دیت" نیست

(باب نهم)

۱ ذکر جلوس سلطان محمد ابن احمد شاه
بر تخت پدر و لشکر کشیدن بجانب ایدر

بسیات

گزارش کن پیکر این پیرند
گزارش چنین کرد بانگش بند

که روز سیوم بعد از وفات سلطان احمد شاه در سنم ششمی و
از بعین و ثنائیاتم سلطان محمد شاه بن احمد شاه بر تخت شاهی
جلوس فرمود - بعیش و عشرت مشغول شد - پروای جها بتانی
نداشت بلکه کمند حوصلتم او بصدارچ * علیه امور بادشاهی نمی
رسید لیکن زربخش بود - درین امر افراط می نمود خلق او را
سلطان محمد زربخشی می گفتند - تاریخ * بیستم رمضان سنم تسع
و اربعین و ثنائیاتم حق تعالی او را پسر مبارکی و معهود داد -
بسمت نیک فتح خان نام نهاد -

و همدرین سال بر سر راجه ایدر لشکر کشید - او فرار نموده در
کوهستان خزید - از آنجا ایلچیان خود را بخدمت سلطان
فرستاد و استغفاء تقصیرات گنشتن نمود دختر خود را بخدمت
محمد فرستاد - سلطان محمد فریخته حسن او گردید و به شفقت
او ایدر و ملکی ایدر را به پدرش بخشید - و از آنجا ولایت باکر
لشکر کشید - قلعت و قازاق آن ملکی نموده بسمت دارالسلطنت

ج ۱ ذکر جلوس سلطان ابن سلطان این سلطان احمد

شاه بر سر بر مملکت ولایت گنجرات

ج ۲ غبار

ج ۳ بیست و هفتم

الف ۴ فرستاده

منظوم

جهانت زکسی ناکم بر تختاست
 بغیر از کمان و ربنالد زواست
 کم در عهد انصاف شاه جهان
 نگر دست کسی زورجز بر کمان

۱ و بتحقیق پیوستم کم سلطان احمد طبع نظم هم داشتند این
 بیت در مدح قطب اقطاب سید برهان الدین ابن سید محمود
 بن سید جلال^۲ المشهور به خودم جهانیان قدس ارواحهم کم
 معاصر سلطان بودند زاده طبع او مت -

بیت

قطب زمانم مابرهان یمن است ماز
 برهان او همیشه چون نامشی آشکارا

ج ۱ "و بتحقیق پیوستم..... چون نامشی آشکارا" نیست
 ب ۱ "المشهور" نیست

محمّد قرّی متعاصره کرده بطرف موضع گوتهره من اقبال برگشته
سانولی آمده بیمار شد - از آنجا پاچه‌آباد تشریف آورد - تارینخ
بیستم شهر محرم سنه خمس و خمسين و ثمانمائه از دار فناپدار
بقا رحلت کرد - در حظیره مانگی چوکی^۱ بدجنب پدرش
درن یافت - مدت سلطنتش نه سال و چند ماه بود - آنچشم مصنف
بپادشاهی ذکر کرده مذکور گشت -

اما آنچشم مشهور و معروف است و از ثمر اهل گنجرات مسموع
شده و بهمنزلت خبر متواتر رسیده اینست که سلطان محمود خاندیجی
بادشاه ملکی مالوه در امور سلطنت و جهانپانی بنویس که
لایق حال پادشاهان است دقیقتر فرومایه گداشته چه در رعایت
احوال سپاهی و چه در تقصد بحال رعایا - باوجود این اوصاف معتقد
و سرید در ویشان بود هرچا که در ویشی کامل و صاحب
تصرفی رسید می شنید از دور یا نزدیک بار سال تحف و هدایا
و اظهار عقیده و اخلاصی دل او را بدست می آورد - دران عصر
در اولم گنجرات مردی کامل بود موسوم بشیخ کمال^۲ المشهور
بشیخ کمال مالوا - مقبره مومی الیه عقب مسجد خداوند خان
المسی بسنگ عیلم در غیلم پور از مضافات شهر معظم احمد آباد
واقع است - ظاهرا سلطان محمود را بشیخ صادق الفیض^۳ اشنائی
و را بطر معرفتی بود بنا بران پیوسته تحف و هدایا برای ایشان
میرستاد^۴ معروض میداشت که اگر از برکت توجه ایشان از
درگاه بادشاه علی الاطلاق شصتنکی ملکی گنجرات بنام من مقرر
شود - اخلاصی که نسبت بخدا دمان ایشان در دل دارد بر طبق آن
خدمت فقرای خانقاه ملایکی پناه نیز بظهور آرد - فی الغور و ظیف
خدمت ایشان مقدار وظیفه مقبره حضرت شیخ احمد کهنو که^۵ سر
کرور گنجراتی متعین دارد و پانصد سکه در بوزن گران از رایج الوقت
فتوح فرستاد - و این خبر را شخصی بعضی سلطان محمد

ب^۱ پاخت

د^۲ احمدشاهی

الف^۳ "المشهور بشیخ کمال مالوا" نیست

ز الف^۴ سه کرور تنگ گنجراتی بوده

خویش مرا جهت نمود و همدرین سال عارف ربانی عالم سیدعانی
قطب المثنایان و الاولیا پدر الزهاد و الانقیاء شیخ احمد کهتو المشهور
گنج بخش ازین سرای فانی به مقام جاودنی رحلت فرمودند -
فاضلی تاریخ و حال شریف زباین نظم ادغاموده -

بسیت

طاو میم علی ثمانمایت
کان دال و یلمن الشوال
عمره دل کافم قطب
سات یوم النعمیس قبل زوال

و تاریخ مذکور از لفظ آخر الاولیا نیز مستفاد میگردد

تقدست که درایام احتضار شخصی را سلطان متحد بیایدت
حضرت شیخ فرستاده بود آن شخص دراثناء راه جروقات آن
بزرگوار اطلاع یافت برگشتن پیشی سلطان آمد سلطان احوال
پر سمید گفت "شم نام مستعد را بقایاد" و حروف این مصراع
نیز مبین تاریخ مسطور است و حضرت شیخ نسبت ارادت
به بابا اسماعیل که در قصبه کهتو آسوده اند داشت - کهتو قصبه
ایست از قصبیات مصرکار ناگور -

النصر بعد آن سلطان در منم خمس و خمسین و ثمانمایت
بعزه تسخیر قلعه چانمابیر ریاست افراخت رای گنگداس پسر
قرنگداس محضاف داد - هزیمت خورد بالای قلعه برآمد سلطان
محصیره کرد - هر روز جنگ و جدلی میکردند - چون کار بر اهل
قلعه تنگی پیدا کرد راجه ایلچی خود را پیشی سلطان محمود
ماند و وطن فرستاد - و عرض داشت نمود که اگر سلطان وقت
یکومی من قدم رنجه فرماید - بنده بهر منزل یکی لکم تنکر از
برای اخراجت لشکر پیشکش نماید سلطان محمود بطمع خاتم
ملاحظه اسلام ناکرده از مقام خویش زوافه شد - چون بلصیحه
دهودمن اعمال گنجرات که سرحد ولایت مالوه است رسید سلطان

ج ۱ نظیر ۱۶۱ نموده که از لفظ آخر اولیا مستفاد میگردد

ج ۲ "طاو میم..... مستفاد می گردد" نیست

ج ۳ نورنگداس

یکی از اعاظم امرا المسمی بسید «طاهراته» که متعاضد بقوات الملک بود و «سیدپوره» که پیش دروازه اسرولیم آبادانست از مهارت سید مذکور است و مدفن سید هما نجاست ازین حال خبر یافت - دریافت که کار از دست بی رود - دست آن بقال گرفتند بگوشه برد و دست بخنجر کرده گفت توشی که به بادشاه ما چنین راه بی نمایی و در غرار می کشایی اول کشتن تو بر ما اهم است - او گفت میران شما بجمیع کمالات آراسته اید - این قدر از شما متعفی بنوده باشد که بادشاه شما که تری مشورت بمثل شما بهادران و دلیران کرده درین باب از من بقال خسیسی و بزدل مشورت بی نماید بجهت همین که او خریدار مشورت مردانه نیست - سید دانست که راست میگوید - دست از خنجر باز داشت و در فکر شد - بتاخرش رسید که اول امکان شاهزاده جلال خان نیامد به بینم که او در چه مقام است در آن وقت جلال خان دو قصه^۲ نریزادی بود - سید شتابش خود را بآنجا رساند و در مشورت بجلال خان گفت که پدر شما تخت سلطنت را بشما ارزانی داشت میخواست که خود باهرم و خزانه در کشتی نشست شکار ماهی دریا کند - اندیش شما چیست - اگر حق تعالی این نولت را بشما تفویض نماید با معهود خلجی که بانشکر بسیار بتخیل تسخیر ملکی گنجرات بی آید چه عمل می کنید - جلال خان گفت اگر این دولت مرا میسر شود بتختی مالک الملک عهد بخدمت که یا دشمن را خوار کنی یا سر خود را در سر این کار کنی - از استماع این سخن سید خوشحال شد و گفت اگر چه صاحب آنچنان که باید نیست اما صاحبزاده چنانچه شاید است - آنگاه مافی الضمیر در معرفت بیان آورد و گفت که چون ایمان مملکت و ارکان دولت در یافتند که پدر شما پروای ملکی خویش ندارد و اکنون ملکی گنجرات از حیطه تصرف خاندان شما بیرون بی رود - اتفاق بر این دارند که شما را بادشاه بردارند و با معهود خلجی متعادل پیشی آرند -

مصراع

نایار کرا خواهد میلنی بکر باشد

ج^۱ و «سیدپوره».....هما نجاست» نیست

ج^۲ بریده

رساند و گفت که شیخ کمال با وجود لاف درویشی و ادعای
تجربیدی آنچنان زر دوستست که مصحف معهود را مغزون
کنکهای زر که معهود خلتی فرستاده صلحت و دران نگاه داشته
سلطان این حال را بعد تفقیش مطابق واقع یافت - متعیر شد
و آن دنایم را بطریق غضب از شیخ کشیده مغزون خزینم خود
ساخت - شیخ بواسطه نیازمندی و آشنای سابق گوشه خاطر
بسلطان معهود داشت - چون این فصل از سلطان معهود بظهور آمد
شیخ بغایت رنجید و شب و روز در درگاه حق تعالی فریاد و
شکوه از سلطان معهود میکرد - و داعی آن شد که بادشاهی ملکی
گجرات بنام سلطان معهود مقرر شود - بنحکم حدیث نبوی
علیه الصلوٰۃ والسلام دعا المظلوم مستجاب است و لوکان فاسقاً غیر دعا
بهدف اجابت رسید -

بیت

بفرمی از آه مظلومان که هنگام دعا کردن
اجابت دعا درون دل با استعجال بی آید

شیخ امارت ملکی گجرات بنام سلطان معهود مقرر ساخت - پکی
منشور ایالت این مسالکی از درگاه مالکی الملکی بنام سلطان معهود
درست نموده باو نوشت که حکومت ملکی گجرات از درگاه اتم بنام شما
مقرر گردد - رو دیلائید و درآمدن تعطیل نه نمایید - سلطان معهود
باهشناد هزار سوار جرار مثل جهم و هفتصد یار بعزیمت تسخیر
ولایت گجرات متوجع شد - این خبر بسلطان معهود رسید - سلطان
معهود که از یقانی که همدم و هم مشورت سلطان بود درین باب
رای طلب نمود - آن خفیف العقل گفت که سلطان بادشاه جرو
بصر است حرم و خزانه را در جهازات انداخته چند روز خود را بشکار
ماهی دریا فرار دهد - تخیم مثل سنگ که بنامه خالی در آید سرزده
باز خواهد گشت - چون صیحت جرات سلطان بواسطه غضبی که
بر شیخ کمال رفت مبدل بضعف جهم شده بود - رایش را پسندید
و مشغول باستعداد جهازات شد و باهیج یکی از ملازمان فیک
اندیشم و شجاعت پیشم درین باب استصواب نمود

الف ۱ ناد دل

الف ۲ با استعداد آلات جهازات شد

(باب دهم)

^۱ ذکر جلوس سلطان قطب الدین بن محمد شاه
الموسوم به جلالت خان بر سر تخت و مصافحه کردن
بامهمون خلجی بر گهت بخت

بیت

نویسنده این بخش سواد
زمنبر چنین زبیب کافور ۲۱۰

که تاریخ یازدهم شهر محرم الحرام سنه خمس و خمسين و ثمانمائه
پسر بزرگی سلطان محمد یعنی سلطان قطب الدین ^۱ بن محمد شاه
بر تخت سلطنت اجلاس یافت و بر سر و پائین ابواب اجداد خویش
^۲ سپاه را بخت و انعام سرافراخت -

مؤلف تاریخ بهادرشاهی مینویسد که درین اثنا سلطان محمود
خلجی پادشاه ملوک مالوه بهرم تسخیر ملکی کجرات از مرکز
سلطنت خویش بفرستید و بصوب کجرات لشکر کشید - چون
بنالخت سلطانپور رسید ملکی علاءالدین ^۳ سهراب که از طرف سلطان
قطب الدین حاکم آنجا بود دروازه قلع بر روی وی بسته بچنگ
توپ و تفلنگ پیشی آمد - تا هفت روز محاصره کشید - بعد آن
بستن مبارکی خان بن احمد شاه عم سلطان قطب الدین که در زمان
سلطنت سلطان محمد پیش سلطان محمود رفت بود آمده سلطان
محمود را دید - سلطان او را بکلام متعجب سوگند داد و سوگند
بخیل خورد - گفت اگر علاءالدین از خداوندگار بگردد کلام متعجب

ج ^۱ ذکر جلوس سلطان قطب بن سلطان محمد بن

سلطان بر سر سلطنت کجرات مرسلات الافات

الف ^۲ " بن محمد شاه " نیست

د ^۳ سپاه و رعیت را

ب ج الف ^۴ ملکی علاءالدین بن سهراب

شاهزاده قبول کرد - سید شهاب پنهانی براه دروازه میر کو
 شاهزاده را باهداد آورد و داری و قتل در کانسیم حیات سلطان
 محمد بریخت سلطان از عالم غایب بملکی جاودانی رحلت کرد -
 و کان ذلک فی القاریع شهر مصره من خمس و خمسین و ثمانمائه -
 ۱ سلطان نسبت ارادت بدعشرت شیخ احمد که تو داشت چنانچه
 بالا مذکور است -

واقع پر رسید گفتند زنادراران موضع برنایه این کار کرده و رفتند - سلطان گفت که آب گنجرات اقتصادی شجاعت میکند که از زنادراران این چنین عمل صادر شد -

القصر از آنجا بشهر برده آمد - شهر مذکور را بخاراج داد - درین اثنا خبر رسید که سلطان قطب الدین بنابر بشارت پیران صاحب ولایت شهر معظم اجداد کمر همت بستیم بمقام آخانیوربانکا نیز که بر گندرگاه آب^۱ مهندری واقعست قبل بازگشت^۲ - امامولف^۳ مذکور به بشارت پیران ذکر کرده - بنابران آنچه عقیر از ثمر گنجرات استماع کرده و^۴ در نزد اهل این دیار بمنزل خبر متواتر پیوسته تخریر فرمایند و آن اینست که چون دینار دودیه سلطان محمود در حدود ولایت گنجرات اهل این دیار شنیدند زلزله در نهاد ایشان افتاد - سبب قلت لشکر گنجرات و کثرت عساکر سلطان محمود قیامت آیات پیشوایان صواب نمای و نیکو دایان عقد کشای اتفاق کردند بر این که دولت سلطنت باین خاندان عالیشان موعود به قطب زمانی محمود جهانیان است - پس اولی آنست که اولاً درین امر خطیر تولا بحضرت قطب العالم رسید پوهان الدین نمایم که فرزندان دیندار ایشان است -^۵ «ملکی حبیباً و نسباً عین محمود جهانیان روز دیگر سلطان لاطب الدین را بخدمت قطب اقطاب آورده در ملکی اراده در آورده حقیقت حال عرض داشتند - که بر ضمیر منبر مخفی نبوده باشد که محمود خلجی باهشتاد هزار سوار و فیلان بسیار بعزم تسخیر ملکی گنجرات قدم در سرحد نهاده و ملکی گنجرات باین سلسله از عظیم بزرگان ایشانست - پسید که از توجه حضرت سر محمود بکفایت رسد - و این مهم دودرار نکشد - حضرت ایشان فرمودند که خاطر جمع

د ۱ - جان پور

ع ۲ - مهندری

الف ۳ - افرانخت

الف ۴ - امامولف مذکور کیفیت بشارت پیران ذکر کرده

الف ۵ - از

ب الف ۶ - بلکم

الف ۷ - دودر و در از نکشد

مخمسجان لو کرده سلطان^۱ ینور کرد و بساھتی اورا بمندو فرستاد و ملکی را بنواخت باد و مردار نالی مقدمه چیشی خود ساخت و از آنجا بکوچ متواتر روزه گشت -

چون بموضع^۲ سارساپاری سرکار بهروج رسید بملکی مرجان سلطانی که خواندند قلعه بهروج بود پیغام فرستاد که چون^۳ ملکی علاءالدین شریف ملازمت دریافت بقیام اعزیز و اکرام مستأثر گردید - اگر او هم طریق لطافت برنماید و براه موافقت درآید - بموصول مراتب جزیه فایز میگردد - باید که سوداگران نالی که متوطن شهر بهروج اند همراہ کرده بملازمت برسد -^۴ سیدی مرجان جوانبهای سخت داد و استعصام قلعه نموده قدم برجاده جنگ نهاد سلطان محمود از ملکی علاءالدین پرسید که فتح قلعه بهروج در چند روز میسر شود - ملکی عرض کرد که^۵ اقل مرتبه قاشش هفتماه معاصره باید نمود - و به هر طرف نقبها باید کند و ساباطها باید بر گردد آنزمان نیز احتمال باقیست - سلطان گفت ما میتوانیم دو شش ماه تمام ملکی کجی را در حیطه تصرف خود در آوریم -

از آنجا کوچ کرده از آب نریده عبور نموده رو بسوی برودہ آورد در منزلی که از آنجا بموضع^۶ برناوہ فی آیمند فیل مست از فیل سلطان محمود و اشده بنیاد بدستی کرد - و از لشکر برآمده رو بصعرا نهاد - اتفاقاً شبشب بموضع^۷ برناوہ آمد - زنار داران موضع مذکور بضررب شمسیر و تیر فیل راکشتم بدر رفتند - صباح که سلطان بموضع برناوہ آمد دید که فیل را پاره پاره کردند - صورت

-
۱	باور کرده زن و بچه اورا بماندو فرستاد
۲	سارساپاری من امسال سرکار بهروج
۳	ملکی علاءالدین بن سورب
۴	باصفاق مصلح لطاف بادشاهان مخصوص کرد و چون
	این فوج بر رسیدی مرجان رسید
۵	ملکی مرجان
۶	اول
۷	نریلا
۸	نریلا

والکا ظمین الغیظ والعافین عن الناس عمل باید کرد تا بر جهت حق
مستأخر باشند -

قسط مسموع

چم خوشی گفت فردوسی پای را
کم رجعت بر آن ترجمت پای باد
میازار موری کم دانه کنی است
کم جان دارد و جان شیرین خوشی است

حضرت شاه باز پیشی شیخ آمده بعد از اظهار نیاز مندی پیغام
گذاری کردند و مکرر استدعا فرمودند - شیخ از طور اول تفرزل
نموده زبان بجوابات محض آمیز و کلمات محسن انگیز کشود
حضرت شاه عزیز و عمیقین به خدمت قطب اقطاب رسیده گذشتیم را
التقا نمود - عرض کردند که شیخ از جاذب نفسانیت بطرف انسانیست
نمی آید از آنجهت مرا پیش ایشان رفتن خوش نمی آید - قطب
اقطاب فرمودند که نظر ما با ساینش خلق خدا است درین امر
ملالت را بخود راه نباید داد - یک مرتبه باز بروید و بگوئید که بنده
برهان الدین تقبیل قدم شریفی نماید و میگوید که بدوستی
محمدرضا علیه منته عفو این گناه پر زهر بنده نهاده از سر انتقام
در گذراند که اهل مندم مردم ساخت و بی مروت اند - اهل این
دیار با ایشان نمی توانند ساخت - حضرت شاه باز پیشی شیخ
آمده گفت را بیان نمودند چون شیخ کمال از کمال درویشی
آگاهی نداشت ادراک عاقبت امور نتوانست کرد -^۱ از تکرار دعوت
و کثرت ریاضت نوری بقدر روزنه خانم استعدادهای یافتن بود
راویتم ادراکش از آن پر شد و بهمان قاع و خورسند بوده از کلون
معرفت اسرار الهی که^۲ آری بعد و لا تخصصی است خبر نداشت
ولا از تکرار استعفاء قطب ربانی که هر یک بمنزل سرلجه منیرا
بود مطلع بر مال کار میشد و تابع رضای آنحضرت میگشت -

الف^۱ از تکرار "خبر نداشت والا" نیست

ج^۲ نکات

دارید حدوی و نفور که از دل برآید^۱ - کَمِنْ غَيْبَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ
 قَيْمَتُهَا كَيْفَ تَكُونُ يَا اَيُّهَا اللهُ* واقع است - ملاذ مظلومان و معاذ مغمومان
 مالک الملک است - بها یلغث این آثار ربانوشی خاطر درویشی
 است که از فداکبت اندیشی پدر شما بوجود آمده - علاج این امر
 نیز حسب المقدور به عرض ظهور خواهد رسید - بعد آن فرمودند
 که کسی هست که پیشی حضرت شیخ کمال برود و استعذار
 قصصی بر آن نماید تا شیخ از مقام افتادگی در گذشته در محل عفو
 درآید - حضار متجلسی عرض کردند که از برای این کار بهتر از
 شاه^۲ منجهن کسی سزاوارتر نخواهد بود حضرت ایشان فرمودند^۳ با یا
 شما بروید و دعاء ما بخوانید شیخ برسانید و استعفا نسلید و
 بگوئید که مولد پدر بر پدر نمی آید کَمَا قَالَ اللهُ تَعَالَى وَلَا
 تَزِدْ لِلْظُلْمِ وِزْرًا آخری از گذشته در گذشته بر سر عفو آیند -

مضارح

در حق اذقیست که در انقضاء نیست

و بساطان معهود خدایی میروسمید که براه صلاح درآید و مراجعت
 بسطک خویشی نباید - تا خلق خدا که در خلق و اضطراب افتاده
 بیاساید -

حضرت شاه عالم پیشی شیخ آمده آنچه از حضرت قطب اقطاب
 شنیده بودند یکی بیان نمودند - شیخ قبول نکرد و جواب مطابق
 سوال نگفت - حضرت شاه آمده صورت حال به عرض قطب اقطاب
 رساندند حضرت قطب فرمودند که با یا باز بروید که این مهم از
 شما میگذاید و بشیخ نیازما برسانید و بگوئید که نظر باسایشی
 خلق خدا باید کرد و پیش عفو پیشی باید آورد که درین مصلحت
 بندهای خدا بسینر است و درویشانرا مودای این آیت کریمه

الف^۲ بمقتضای کَمِنْ.....

ب^۳ وَ اللهُ مَعَ الصَّادِقِينَ

ج^۴ "منجهن" نیست

الف^۵ فی الواقع از برای این کار واصلان منجهلا سزاوار است پس
 روی بایشان آورده فرمودند که با یا شما بروید

از ۵ روزه این کلام شیخ در غضب رفت - و گفت که این بازی طفلان نیست که هر زمان تغییر و تبدیل پذیرد و نظر بر لوح محفوظ کنید که ملکی گنجرات از محیط حکومت بادشاهان انقاس برآمده بنام متعهد خدایی ثبت نموده اند - دست بالا کرده از قیام کاغذ طورششی بدست گرفته به حضرت شاه داد که ایشان فرمان حکومت ملکی گنجرات که بنام متعهد خدایی در دست شده - حالا درین باب مبالغه فایده ندارد - باز گردید و صورت واقع را به پدر خود بگوئید - از استماع این جواب دمی هاشمی از حضرت بجنبید و غیرت بر جایش شیخ کمال در کار شد - فی الحال آن کاغذ پاره سلامت و گفته که این نوشته در دیوان قضایی بزم انگلی قطب اقطاب مثبت نیست - این زمان شیخ بر مال کار اطلاع یافت و دانست که تقدیر چنین بود - فتنه شیخ را بیهوشی روی داد و گفت که سید زاده زور کرد بهمین گفتن جان بداد -

چون این خبر به حضرت قطب اقطاب رسید فرمود که منجهلا ای پسر میانم که حضرت قطب شاه عالم را اکثر باین شیخ یاد میکردند سرعت نمود هنوز تسهل در کار بود - فتنه خبر ماجرا به سمیع سلطان متعهد رسید لیکن از غرور کثرت لشکر و آلات جنگ مثل توپ و تفنگ عبرت نگرفت - کوچ بکوچ روانه گشت - فتنه عظیم در ملکی گنجرات معیشت شد - اهل این دیار بعضی خود را بهجلا وطن قرار دادند و بعضی دل بهعلائی نهاده از خلعمان مایومی گشتند القوم -

۱ د مانی

۲ د طومنی

الف ۳ آن کاغذ را پاره پاره ساخت

د ۴ نه نیست - ج فتنه

ج ۵ " ای پسر میانم میکردند " نیست

ج ۶ ما را از روی تواضع بهر کدی مسجدی بایست کردن

میکردیم و به ملازمت شیخ مذکور می رفتیم تا که خود

منفعل شده بر سر عوی آمد - هر چه برو رفت همه موجب

دل آزاری او بود - از ثقات گنجرات بدست پیوسته ملکی

بسنزل خیر متواتر رسیده که در روز سیوه از وفات

شیخ کمال حضرت شاه عالم فرمودند که یارون نباشید

بیست

مرکشیدن بلسر اهل کمال
هست نغنی زمرنقص و بال

بدانکه اگر درین مرتبه جمعیت خاطر خلق خدا و استقرار حکومت
گجرات بر سلطان قطب‌الدین مقرر نمی بود - حضرت قطب اقطاب
هرگز استدعاه استعفاء نمی نمود چنانکه عفو مذکور نمی فرمود
چرا که انبیا علیهم اسلام طلب معافی نکردند و اوایا که منافع قدم
ایشان اند نیز طالب معافی نشوند - پس ^۱ استعفاء آنحضرت صرفاً در
کافی بود - بر فهم حقیقت امور چنانچه بر طبع ^۲ فطن ظاهر و باهر
است - اما درین صورت حق بجانب شیخ کمال است و آنچه کرده
از آن کل شیخی خلغناه بقدر مصداق این حال است - ^۳ چیزی که
فدایه باشند چگونه یابند و آنچه نموده باشند چه صورت بینند -

الف شیخ الازین حال فرخنده مالی قافل دیوه باز آغاز
جوابهای درشت نمود و گفت مدت هفت سال است که از درگاه
دوالجلال بعد از ^۴ ادای صلوٰه صیام استدعا نموده ملکی گجرات
بنام سلطان معجود خلجی مقرر گردانیده ام - التکال پدر شخصی
که بر ما ظلم کرده باشد بر پسر او سلطنت ملکی گجرات ^۵ مسلم
داشت معجود خلجی که معجب و معتقد درویشان است او را بی
حصول مقصود گردانم نمیشود - سید زاده میان برهان‌الدین
زاده مابرسفید و بگوئید که نیز از شصت رفته را باز گردانیدن
معالی است حضرت شاه متبسم شده فرمودند -

بیست

اولیا را هست قربت از آله
تیر رفته باز گرداند ز راه

الف ۱ "جمعیت خاطر خلق خدا" نیست

ز ۲ استدعاه عفو

ج ۳ عازف

ح ۴ خبری

ط ۵ بعد از استدعای بسیار

ج ۶ چگونه

بیت

خداائی که بالا و هست آفرید
 و بر دست هر دست دست آفرید

فرمودند تجميع فيلان خاصگی سلطان را بنظر در آوردند - ازان میان
 فیلی میانه که هنوز بسرحد مستی نرسیده بود جدا کرد و دست
 مبارکی خود را بر سر وی کشیدند و فرمود که ای شدنی شک نصیب
 را پاره کن بگذره الله تعالی و تیری بی پیکان را بکمان پیوسته
 بنچانب لشکر سلطان معهود انداختند و فرمودند که این تیر
 بنایم بچتر معهود رسید و او را مکسور گردانند - بعد آن ولع
 فرمود -

سلطان متوجه شد - چون بر گذر آب مهندری بمقام
 ۱ خانپور بانکا تیر نزول بجلال فرمود کنگدانی راجه چانپانیر که طریق
 بغی اختیار نموده سلطان معهود را دیده بود درین یوزش پیشواشی
 میکرد و رهبری می نمود - بسطان معهود عرض کرد که گذر خانپور را
 نمیم گزافه اگر حکم شود بگذر موضع ۲ اینقاری من اعمال پر گنه
 بارامیتول گذشتم براه ۳ کبیور پنج دراشیم - سلطان پسندید و
 بصوب گذر موضع مذکور کوچ کرد - ازان منزل ملکی ملاوالدین بن
 مهربان یا امرا که رفقای او بودند گفت من سوگند خورده بودم
 که از خداوند بر نگردم - خداوند من سلطان قطب الدین است - من
 پیشی خداوند خود میروم - شما براهی که خداوند شما را رود بروید
 آنجا جدیشده آمده بیابوسی سلطان قطب الدین مشرف شد و
 گفت که غنیم راه کبیور پنج اختیار کرده خداوند نیز عنان عزیمت
 معطوف بانصوب نمایند - سلطان قطب الدین پیس از رسیدن
 سلطان معهود آمده در سواد قصبه کبیور پنج قیصر پارگاه ۴ افروخت
 ۵ از انطرف سلطان معهود بقصد شبخون از منزل خود دوباره آورد

ج	۱	خانپور
ج	۲	انتسیاری
ج	۳	کرنج
الف	۴	افراخت
الف	۵	از ان طرف سلطان معهود نیز برسم گروهی آمده منزل گرفت شب سواد قصبه کبیور پنج قیصر سلطان معهود، بقصد شبخون

سلطان قطب‌الدین به حضرت پیو دستگیر قطب اقطاب التماس نمود که اگر درین معر که حضرت ایشان اقدام فرمایند زهی سعادت والا بلب جیو یعنی شاه عالم که سلطان ایشان را باین صیغہ یاد میگرد حکم شود که برین لشکر صایم اندازی فرمایند تا باین مندم ایشان حق تعالی فتح و غیروزی روی نماید - حضرت قطب اقطاب فرمودند که قطب‌الدین مظلوم است و معهود ظلم - رعایت مظلوم از قبیل حسنت است - شما موافقت نمائید - حضرت شاه بر فاکت قرار داده روان شدند - در کوچ دوم از اسد آباد آب کمی کرده چنانچه از برای وضو تهجد حضرت ایشان بهم فرسید - صباح آن سلطان قطب‌الدین اعلام فرمودند که از کنورت هوای لشکر و تردد راه نیازی در حضور ظهوری باید من بر خصمت شما مراجعت بی نمایم خاطر جمع دارید که از درگاه آله فتح بنام شما مقرر و مشورت شده سلطان عرض کرد که شمشیر خلع من مرجهت شود - فرمودند که شمشیر و عصا و کفش و ردا آنچه از درویشان است جهان دارد - شما از بادشاهان عالیشانید - مبدا از شما نسبت بدرویشان بمری ظاهر شود که لایق حال ایشان نباشد - آنزمان این شمشیر زیان دارد - سلطان در پای افتاد و گفت که من از خای برداشتم حضرت ایشان و ایشان که مری و پسرزاده من باشند از من نسبت بایشان بی ادبی چون ظاهر میشود که آن روز تیر بتقدیر آبی آمد نیست و آنچه گفته شده شدنی - سلطان را رقت روی داد - حضرت شاه شمشیر خلعتی سلطان دادند - همدران وقت مذکور شد که سلطان معهود فیلی دارد کوه پیکر دیو هیئت غالب جنگ نام - از اجتماع آوازه دسام رو به مستی بی آرد - در آن حالت هیچ فیلی باو مقابل نمیشود و اگر احیاناً شود جان بد سلامت نمی برد تگشکشی را پاره نسازد نمی گذارد از آنچه بهت او را قصاب گویند حضرت شاه فرمودند -

ج ۱ سلطان قطب‌الدین بعرض رسانید هرگز که حضرت با نفس نفیس خود متوجه نمی شوند بصیحت اطمینان خاطر این از خای یوکشیده و در افلاکی رسانیده درین معر که نشان از یو یغوالثر حق انجیم وامم و ایچ میدهد - ■ "سلطان عرض کرد" نیست

بیت

بسا غفل را کان نیلشد کلید
کشایندۀ ناکم آید چدید

و سلطان قطب الدین تران معرکم باسپ پور سوار بود و چتر
سبز بر سر داشت دریا و از موج خون میزد - القصر هر دو
بادشاه در قلع گاه خود ایستاده پای جلالت افشاده داد
دلاوری میدادند - و بر روی سپاه از وعده انعام و استعالت
اکرام ابواب تهور میکشادند -

نقلست اول از طرف سلطان معهود مظفرخان حاکم ولایت
چندیروی با چندین قیل نامدار بر میسره سلطان قطب الدین
تلفت وزیر کرده بر آوردوی سلطان قطب الدین آمد و دست
بقاراج کشاد حلی که خزانه سلطان قطب الدین را بر قبیلهای
خود باز کردن گرفت - درین اثنا میمنه سلطان قطب الدین
میسره سلطان معهود را شکست داد و مقدمه با مقدمه در افتاد
تلقویت بقلیچ رسید - قیلان سلطان قطب الدین از مقابل قیل
کالب جنگ سرها زدیدند - سلطان گفت شدنی زایش آرید
ناشکم قصاب پاره کند که بلع جیو یعنی حضره شاه جیو چنین
فرموده بود - همچنان کردند - شدنی دود بقتل در افتاد - و
درین اثنا گروهی از مردان پیل کن و دلیران شیرافکن از
مقوطنان دهولتم که آنها را نروازی میگرفتند از اسب فرود آمده
قصاب را پی کردند - مثل گلو بر زمین افتاده دندان شدنی
کلیدوار در شک قصاب خیزد و رودهایش را بسان پوهای قفل
بیرون کشید - همدرین چنین تیری از خیم بر قاعه چتر سلطان
معهود رسید و خارق آنحضرت که کیفیت او بالا گذشتن ظاهر
کردید - یکی از فضلا علیه الرحمه این معنی را بنظم آورده و آن
اینست -

قطعه

چو بر چتر خلجی بیند بخت تیر
بر آمد ز جیشش هزاران نفیر
هزیمت غنیمت شمردند شان
هیان گشت تقص کمال آفرمان

رهبرش راه گم کرد - تا صبح در رنگ کاو عصار گشت - راه بجای
 نبود - چون زایت آفتاب از قلبگاه مشرق نمایان شد سلطان
 قطب‌الدین نیز افواج اراسته **۱** ترتیب داده بایستاد رو میسره
 را بدلاورخان سلطانی باشکر جراز و قیلان خونخواص سپرد و میسره
 را بملک نظام مختص الملک حواله کرد و در قلب باخود خاندچیان
 و ملک منیر وزیر و متعلخان بن سلطان مطهر و ضیاءالملک و
 طوختاش کهتری المتطابب افتخارالملک و سکندرخان **۲** خال سلطان
 معتمد بن احمد شاه و ملک حلیم اعظم‌خان و قدرخان را نگاه
 داشت - و در مقدمه دلاوران جنگ دیده و مردان معرکه
 آزموده تعیین نمود - از انطرف سلطان محمود میسره را بر مقابل
 میسره و میسره را بر مقابل میسره و مقدمه رو بروی مقدمه
 ترتیب داده رسیده آمد -

اپیلت

دو لشکر بهم چون دو دریای * ناز
 رسیدند ناگه بی کارزار
 بر آمد زهر جانجی ابر تیغ
 فرو ریخت خون همچو باران و میخ

فصلست که چون نایره جنگ **۳** اشتعال یافت - سلطان محمود
 فیل سوار بود و پشتر صیاه بر سر داشت - مثال شعلنه آتش برق
 مینمود - فیل غالب جنگ را کلید وار مقدم فوج خود داشت تا فیل
 موکب حنیف را بان قدم نماید - لیکن از این حال غافل بود که

بیت

هر حلقه که بسته شد ز تقدیر
 یی فتح شود بدست تدبیر

با آن فیل را فیل مثال بر در حصار فوج خود زده بود با شیلی آنکه
 از هیچ کلید نکشاید و ازین واقعه خبر نداشت -

د * افتخارخان
 ج * ناز
 ب * اشتعال

وایمی فرستادند اما از کیفیت نذر معهود هیچ نگفت حضرت
 اقطاب پشاه عالم فرمودند که پاپا در باب فتوح لارذولانکند واضح است
 فرستاده سلطان قطب‌الدین را رد نیایستی کرد حضرت شاه از
 قایت ادب سکوت ورزیده دم نزدند اما از و خروج این واقع
 حضرت شاه از سلطان کلمت‌الدین رنجیدند و در صفای قوس
 خاطر دریا متاثر که نسبت به حال سلطان بود غباری روی نمود
 و اثر این غبار سفین بسیار دارد انشاء الله تعالی بعضی ازان در
 محاشی بمعرض بیان خواهد آورد -

نقلست که چون سلطان معهود خلعتی سرحد گذرگاه رسید
 بعضی اهل قلم از ^۱هنود که در نظر سلطان معهود مرود بودند
 رفتن سلطان معهود را دیدند - سلطان از ایشان تقسیم ملکی
 گنجرات طلبیده بنظر در آوردند دید که ^۲دودانکی ولایت بهجاگیر
 سپاهی و خالصه بادشاهی تعلق دارد و یکی دانی خیرات است
 باسم ایم و غیوها میگویند این قدر خیرات نازان سلطان
 قطب‌الدین بود بعد آن هر کدام در ایام سلطنت خویش
 مزید کردند سلطان معهود گفت که ملکی گنجرات بدست آوردن
 کار مشکل است که هم لشکر مرتب دارد و هم مسکر شاه
 ما احسن من قال -

بیست

مسلم بایدت گر بادشاهی
 بجاید کردن از دلها گداهی
 نگیرد آنچه جهان طلب مرتب
 مگر طلب ضعیف لشکر ^۳شب
 چو میخواستی که زانسو در کنی باز
 علم بالا کشی تا عالم را از
 سپاهی جوی بی خیل و مرابک
 که بیدارند هر شب چون کواکب

الف ^۱ نو حصه
 ب ^۲ "از هنود" نیست
 ج ^۳ شب

القصر از ضرب آن تیر قاصد، چشورش بشکست و ادوزدانش ننگونسا
گشت از معاینه این حال لشکر سلطان معهود در هزیمت افتاد -

بیست

بجایان برد خود هر کسی گشت شاد
کسی از کشتن کسی نیاورد یاد

منظر خان که باعث این فتنه بود دو بند افتاد - سلطان فرموده تلسر
از تن او جدا کرده بر دروازه کبیر پناه او بختند - و این واقع روز
جمعه غره شهر صفر سنه خمس و خمسين و ثمانهايت به ظهور
آمده - القصر چون سلطان معهود تکبر بر کثرت سپاه و بسياری
آلات جنگ کرده بود مغلوب گشت و سلطان قطب الدین که
اعتماد بر غول درویشان و فاکیشان کرد و حکم ایشان را بکرم
آیت کریم و مآرمیت ادرمیت و لیکن الله رمی بهی داشت هر دو
ظفر بر منظر نظر و منصفه بصراو جلوه گر کردید -

بیست

هر که تولا بدو حق کند
توسن اخلاقی شود رام او

نکست که وقت و دایع حضرت شاه فرمودند که از برای حصول
این مرام چیزی نذر کنید به ارواح انبیا علیهم السلام سلطان گفت
به نذر کردم که بروج هر پیغمبری تنکر زر بخدمت فرستم
تا بقرا اتفاق فرمایند حضرت شاه فرمودند بسیار است ادای آن
بدنیا دوزان دشوار است سلطان مبالغه کرد حضرت شاه فرمودند که
بجای تنکر زر تنکر نقره باشد سلطان قبول کرد میگویند که بعد
فتح هفتاد هزار تنکر نقره بخدمت فرستاد حضرت شاه فرمودند که
عدد پیغامبران زیاده بر هفتاد هزارست باز گردانیدند سلطان
تغافل کرد حضرت شاه از خزینة خود یکی لکم و بیست و چهار
هزار تنکر نقره بقرا اتفاق نمودند در وی سلطان قطب الدین
بخدمت حضرت قطب اقطاب بصری رساند که من هفتاد هزار
تنکر بخدمت حضرت شاه فرستاده بودم بدو چه قبول نیفتاد

بجای رسید که میان ایشان قتال واقع شود - رانا رنجیپده ولایت خویش رفت و باز بمسبب نزاع مذکور جمیعت کرده بر سر ناگور آمد - شمس خان قلعہ ناگور را استعظام داده خود برای استعظام بملازمت سلطان قطب الدین آمد و دختر خود را بزنی سلطان داد سلطان رانی^۱ امین چند تاق و ملک کدائی را بامرا^۲ سپاه بگومک اهل قلعہ ناگور فرستاد و شمس خان را در ملازمت خود نگاه داشت امراء مذکور بنواحی ناگور بارانا مصاف دادند - مسلمانان بسیار بدرجہ شہادت رسیدند و کافران بی شمار رخت اقامت بسمت جہنم کشیدند فتح و ظفر بچغلی مشخص نشده قایم ریختند رانا نواحی ناگور را مع شہر تلخت و قاراج نموده بر گشته بدیار خویش رفت -

از استماع وقوع این واقعہ در سنہ ستین و ثمانیتم بقصد انتقام قاراج نواحی ناگور سلطان بصوب ولایت رانا لشکر کشید در آثناء راه کھیٹا دیورہ راجہ سروھی بشرفہ پلای بوس مشرف شد و استعاثہ نمود کہ قلعہ ابو کہ ملوای سسکن ابوالجلا ماست رانا از ما بزور ستندہ - بادشاہ عالم بداد مع برسد - سلطان ملک شعبان عمادالملک را تعیین کرد تا قلعہ ابو را از دست متغفلان را نا گرفتہ بکھیٹا سپارد - ملک مذکور گاهی باین نوع اسوار تکلم نموده بود - "نا سپاہیانہ در تنگنای قلعہ در آمده رفت - کافران صد منافذ نموده از اطراف جبال بچنگ پیوستند - ملک شکست خورہ و مردم بسیار بکشتن داد - این واقعہ در ناحیت کونہیل میر بسبع سلطان رسید - دران اثنا را ناگوینہا از قلعہ فرود آمدہ جنگ کرد ہزیمت یافتہ باز گشتہ بقلعہ برآمد - سلطان کونہیل را محاصرہ نموده و لشکر جرار بہر طرف ولایت رانا تعین نمود تا تلخت و قاراج نمایند - میگویند در آن مرقبہ بہر قبیلہ ولایت رانا قاراج یافت کہ بچانہ هیچ ہندوی جتنس مویشی

د^۱ امین چند مانی

الف^۲ رانا نواحی شہر ناگور را تلخت و قاراج نموده

الف^۳ "انتقام" نیست

ج^۴ "نا سپاہیانہ" نیست

ج^۵ کومہنشر

دعا زین به امیدانم بجاییت
که از دلها زخم بخشند خدایت
اگر یکدل ترا خواهد بامید
ببلم فرش برزن کوس جاوید

القصه چون سلطان قطب الدین مظفر و منصور بانهداد آمد
بمیش و کامرانی مشغول شد - همیشه جشن های شاهانه میکرد
و صنعت های ملوکانه میداشت و اوقات شریف را بشرب و شراب
و معصیت شاهد صرف میکرد - عمارات عالی بنیاد نهاده مثل حوض
کا نکر که عظیم المشی و بی مانند است و «باغ نگین» حوض
اندونی او و صحنهای «کمدلور» که هر یک یاد از ریاض بهشت و
قصور جنت میداد - قلعه چند سال پیش از این هم را دیده
بود - لعل از آن حال نشانی نمائده - مگر حوض مذکور و باغ مسطور

القصه در ستم نجس و خسین و ثنائیه که سلطان معهود
خلجی بقصد تسخیر ولایت ناگور لشکر کشید و سلطان قطب الدین
مید عطاء الله المتخاطب بقوام الملک را بالشکر قاهره بکومک
حاکم ناگور تعیین نموده قریب پنجاهی سائبهر رسیده بود که سلطان
معهود باعتراف نموده بسمت دیار خویش مراجعت کرد - قوام الملک
بیز بصوب دیار خویش خود کرد - بعد از آن «چون فیروزخان»
ابن شمس خان دندانی حاکم ناگور وفات یافت و معاهد خان
برادر فیروزخان شمس خان بن فیروزخان بهنظ اخراج
کرده حکومت ناگور بمصرف خویش آورد - شمس خان ابن
فیروزخان پیش رانا رفته پناه آورد - او را بکومک خود گرفته بر سر
ناگور آمد - معاهد خان طلب مقاومت نداشت «قرار بر فرار اختیار
نموده پیش سلطان معهود خلجی رفت - در آن وقت رانا
فیخواست که انهدام عمارت ناگور نماید - شمس خان متع آمد کار

الف ۱ چشم - ب ج چشم

الف ۲ باغ نگین که در میان حوض نگین واقع است

د ۳ مکدیور

ب ۴ چون معاهد خان فیروزخان ابن شمس خان را بهنظ
اخراج کرده

الف ۵ قرار بر فرار

حاکمیت الامر و کلای رانا کونبها بن وکل باستان بوسی رسیده
بعد عجز استعفا نمودند و پیشکش پادشاهانه قبول کردند -
و عهد بستند که من بعد مئصدی مزاحمت ولایت ناگور نشوند -
التماس آنها بدرجه قبول افتاد - سلطان بسمت دارالملک خویش
مراجعت نموده سلطان متعهد نیز رجوع بولایت خویش آورد
چرا که رانا مثل (مند سور) و چند پیرگن دیگر که قریب سرحد
مملکت مالوه بودند بسلطان متعهد داده بر گرداند -

نقلست که بعد از سه ماه باز رانا کونبها نقی عهد نموده بقصد
تاراج ولایت ناگور متوجه شد - نیم شبی این خبر بمملک شعبان
دارالملک وزیر ممالک رسید - ملکی همانوقت بدریغانه آمد از
سلطان خبر گرفت گفتند در خواب استراحت است - گفت بیدار
کنید - پوستاران گفتند ما قدرت آن نداریم - ملکی خود بشیستان
در آمد و پلای سلطان را زیر کرد - سلطان بیدار شد - پرسید
کیست - گفت بنده شعبان - گفت خبر هست - گفت بلی
سلطان گفت باری بگو گفت خبر رسیده که باز کونبها لعین
عهد شکنی کرده روی بسوی ولایت ناگور نهاد - اگر سلطان همین
ساعت دمام کوچ فرمایند و خود بدوات بر آمده بیرون شهر
فرود آیند - بمنجور استماع این خبر رانا بر میگردد و دیگر کرد این
خودم نمیکردد و الا کار بدور دراز میکشد - آنزمان درخور آن فکر
باید کرد - سلطان گفت من خمار دارم طاقت سوارزی ندارم ملکی
عرض کرد که بر پالکی سوار شوند سلطان همان ساعت دمام کوچ
فرمود - خود بر پالکی سوار شده بیرون شهر بجانب کونبها میر
نزد لاجال نمود جانوسان همانوقت صورت حال نوشتند رانا بمنجور
استماع بر گشت و بولایت خویش رفت - بعد آن دو ستر اثنی و ستری
و ثمانیایم سلطان قطب الدین بطرف سروهی لشکر کشید - و از
آنها بولایت رانا در آمده قلعت و باخت نموده مراجعت فرمود
و در سیوم ماه رجب سنه ثلاث سنین و ثمانیایم پیمان عمر
سلطان روی به پیری آورد دعوت حق لبیک اجابت گفت و از
این عالم رخت اقامت بر بست - مدت سلطنتی بیست سال و
شش ماه و سیزده روز بود -

نمانده و داه و قلام چندین بدست افتاد که در شمار نیاید - کونجه‌ها عاجز شد امان خواست و خدمتی لایق قبول کرد - ورسن عهد و ثوق برقرار خود بست که من بعد بسمت ناگوریا بطرفی از اطراف دیار اسلام لشکر نکشد - سلطان مراجعت نموده در مرکز سلطان خوئی تشریف آرائی فرمود **۱۱** بخششی های پادشاهان و عیشی های خسروانه مشتغلی نمود -

بعد از مرور اینک اینچیان سلطان محمود خلجی پیغام آوردند که نزاع میان اهل اسلام با ملت ایمانی و آرام کفار ناگزیر جام میگردد بهتر است که بمقتضای انما امو منون لمخوة عقد موصلت باهمدگر بستم توجه در دفع کفار نکونسار نمایم - علی الخصوصی این کافر مضر یعنی رانا سانگا کونبها که بارها ازو اضرار بر مسلمانان رسیده متوجه دفع او شویم - از اطراف سلطان قدم رنجهر نمایند و ازین طرف من درایم قاورا از میان بر داریم - ولایتی را بالخاصه در حیطه تصرف خودی در آوریم - سلطان قبول کرد درین باب عهد **۱۲** ثوق نمود در صفت احدی و ستیج و ثمانیتم بر سر قاراج ولایت کوچ فرمایند **۱۳** خود بدولت بر آمده بیرون شهر رانا کونبها لشکر کشید و از اطراف سلطان **۱۴** محمود عزیمت نموده تابقصیم **۱۵** مند سور آمد - سلطان قطب الدین اول قلم را فتح کرد - **۱۶** بکهنه یاد پوره سپرد - از آنجا بسمت **۱۷** کنبهل میرایت افراسنت و مضافاتی را بقاراج **۱۸** - در آن وقت رانا کونبها بالای قلم چیتور بوه - سلطان بصوب چیتور متوجه شد رانا باچهل هزار سوار و دویمست قیل نامدار از چیتور فرود آمد و درهای تنگ و زمین قلب گرفت بتجنگ پیوست - میگویند تا پنج روز جنگ قائم بود یک کتوره آب به پنج بهیدیهی آرزید که دوازده تنگ مرادی باشد - روز پنجم لشکر اسلام غالب آمد رانا منصور اول هزیمت خورده بادل پر در و روی زرد بالای قلم چیتور بر آمد - سلطان چیتور را محاصره نمود -

د	۱	مضید
ج	۲	قطب الدین
ج	۳	تابقصیم نادر
ج	۴	بکهنه یاد پوره
ج	۵	کومهنیر

رمولاباد که مکان شریف حضرت ایشان ^۱ آنجا بود منزل گرفت -
 بقصد این که هرگاه وقت یابند زود خجمر رسانند - فاتح خان را
 بخدمت آرد - روزی رانی روپ منجری که حرم خاص سلطان بود
 و مرید حضرت شاه او^۲ با خدمت شاه با خواجهر سرائی بسیار
 فرستاد - ^۳ امر کرد - تا جاسوس نموده فتح خان را بدست آورده
 بیاورد - مبالغه نمود که هرگاه بنظر افتد او را نگذارد و بر دهم
 بیارد رانی فتح خان را در خدمت حضرت شاه نشستم یافت -
 دستش را گرفت کشان کرد حضرت شاه متعجب شده فرمودند که
 امروز شما دست فتح خان میکشید و روزی او دست شما خواهد
 کشید - عاقبت الامر بعد فوت سلطان قطب الدین رانی مذکور
 منکوم فتح خان که بعد وصول دولت بادشاهی موسوم بسلطان
 محمود گشت گردید و آنچه حضرت ایشان فرموده بودند
 همچنان دید - بجزر استماع این قول رانی دست فتح خان را
 گزشت - و بدست حضرت ایشان معذرت خواست و باز
 گردید - بسلطان گفت که هر چند کافتم او را نیافتم -

و نقلست روزی جاسوسی آمده بعرض سلطان رساند که فتح خان
 در فلان خانه بخدمت حضرت شاه^۴ نشستم سبقت میخواند
 سلطان بر حسب باد پاشی سوار شده ناختم آمد و بی محتاجا خواست
 که در خانه در آید مقبل نام دربان مانع آمد سلطان گفت که
 بر شاه بلب جیو مرا منع میکنی - چون آواز سلطان بگوش مبارکی
 ایشان رسید فرمودند که مقبل بگذار تا بیاید و به فتح خان
 گفتند که پده دو کوی یعنی چغوان ای پیرکی صورت فتح خان
 در نظر سلطان مردی زبانی دار و ابرو سفید کوز پشت نبود -
 آن زمان فتح خان ده سالم بود بسلطان قطب الدین بر یکی
 فالینچ نشستم - سلطان در آن حجره بهر طرف نگاه کرد و رای
 حضرت ایشان و آن پیر دیگر ندید - متعجب برخواست و
 جاسوسان را^۵ معاتب ساخت -

الف ۱ "آنجا" نیست

الف ۲ را

الف ۳ گردید گشت

ع ۴ تنها

الف ۵ ندیدند

نقلست چون سلطان قطب الدین^۱ ازار الله برهانم بر کتخت
سلطنت نشست فتح خان برادر علاقی سلطان را والدۀ او اسمهایابی
مغلی * گرفت پناه به حضرت شاه عالم آورد و بوسیلتم خواهر خود
اسمهایابی * ترکی دختر جلم جووان بادشاه ولایت سمنند که در عقد
نکاح آنحضرت بود - شاه بهیکن ولد ایشان است - حضرت شاه
فرمود به خاطر جمع همخانم به خواهر خود * باشند که هیچ حضرت
بشما نخواهد رسید والدۀ فتحخان بلخفا و به قیاط تمام خان را
دران منزل نگه میداشت - اما از ترس سلطان قطب الدین جان
در قالب نداشت - بعد از مرور ایام روزی سلطان قطب الدین
در جلم سکر یاد فتحخان کرد پرسید او کجاست - گفتند در خانه
حضرت شاه پیش خالم خود بی باشد در نظر مرحمت و عین
ظنوفت آنحضرت ممتاز است - آتش حسد در حسد سلطان
مشعل شد - پیشی * طرب بغصه و غضب مبدل گشت - کمر کینه
بر خنای فتحخان بست - اما از این غافل که مالکیت همین امر موجب
زوال دولت و فتنای بقای او خواهد بود

بیست

طمع کرده بودم که گرما بخورم
که ناگه به خوردند گرما سرم

* نقلست روزی به خدمت شاه عالم پناه پیغام فرستاد و حقیقت
مکتون خاطر خویشی بیرون داد * متصدی آتشید که فتحخان را
خواهی ناخواهی باید فرستاد ایشان فرمودند که از ترس جان پناه
چند ویشان آورده از درویشی متکسب نیست که او را گرفتند بشما
مبارد - شما حاکمید هر جا که بیایدید بپرید سلطان جلموسان
گرفتند و خود از شهر برآمده در معملهای * کمدلور * که نزدیکی

الف ۱ " ازار الله برهانم " نیست

الف ۲ گریخته

الف ۳ سرکی دختر خاتم جوانان - ز دختر جام جووان

الف ۴ بلخید

الف ۵ " نقلست " نیست

الف ۶ کمدلور - ز کمدیلور - ج ملکاور

الف ۷ " که " نیست

قرار داده بودند - سلطان معتمد از روی تعجب مرا در حباله خود در آورد - و آنچنان بود که جام جانوه بادشاه منک سندی در دختر داشت - بیبی * مغلی و بیبی مرگی را به سلطان معتمد خوشگاری کرده بودند و بیبی مغلی را به حضرت شاه عالم * پناه - چون سلطان معتمد آویزه جمال بیبی مغلی شنید پیشوایان جام را * پاره بزور پاره بزور دانی باین ساخت که بیبی مغلی را به سلطان داد و بیبی مرگی را به شاه عالم پناه - چون این خبر بایشان رسید آفتابدار این حقیقت را به عرض سلطان حضرت قطب اقطاب رسانیدند - آنحضرت فرمود * پترتسادانصیب دهون و بدجوشی یعنی فرزند نصیب شما در هر دو مقدر است - انصاف چون حضرت شاه عالم پناه میلان خاطر بیبی برین وجه یافت مقول حضرت قطب اقطاب بیاد شریف ایشان آمد - بیبی را در نکاح خویش در آورد - بیبی مغلی عاشق وار و کنیزکی کردار خدمت کمر بسته شب و روز سعی حصول رضای آنحضرت می بود - و حضرت ایشان نیز بواسطه حسن سیرت و نیک صوری ایشان توجه بسیار میداشتند - اتفاقش بیبی از نایب لعلی حاکم خاص آنحضرت را بموی معتمد خویش رویش میداد و حضرت شاه مطلع این حال شدند نهایت بسیار و التفات بی نهایت اظهار فرمودند - گفتند که آنچه می خواهی بخواه که در جهت حق تعالی باز است - بیبی گفت که چون دریاچه فتحخان التفت فرموده اند که برکت آبی خویش متمکن خواهد شد دران حالت اگر احیاناً ازو سوری ادبی ظاهر شود حضرت رنجش فرمایند - مطلب من همین است - پس حضرت فرمودند که در نصیب فتحخان بادشاه کنجواب مقدر و مقرر است - عنقریب از قوت بفعل می آید و نیز مقدر است که نسبت بهن ازو بی ادبیها بظهور خواهد رسید و من برای خاطر توهم را خواهم بخشید -

الف ۱ نکاح

الف ۲ بیبی مغلی و بیبی مرگی نام بیبی مرگی را

الف ۳ "پناه" نیست

ج ۴ "پاره بزور پاره بزور" نیست

الف ۵ پترتسادها

تقلست از سلطان محمود که در آن ایام مرا ملبوس بدلباس دخترانم میداشتند که اگر ناگهان کسی بر پیشت نشناشد چون غفلت سعی سلطان قطب الدین در تفتیش و تعسس من بمنزله کمال رسید من روزی بالای بالاخانم منتقمی بودم دایم من پاس بود - جاسوسی این خبر را بسلطان رساند - سلطان دویده آمد و بالای بالاخانم بر آمد - روح دایم من پرید - این خبر بحضرت شاه رسید - ایشان فرمودند که بای تمامد شیر را چگونگی میگیرد - القصر سلطان دست مرا گرفت دایم غریبه کرد که این دختر فلان عزیز است - سلطان بدقتینان من را کرد علامت دختری دید - دست من گذاشت و فرود آمد صورت حال باندیشان خود گفت - ایشان گفتند بهر حال بی بایستی فرود آوردند - سلطان باز بالاخانم برگرد - دست من گرفت ناگاه پنجم من بصورت پنجم شیردید گذاشت و شریعت - از آن روز دست از من جداشت و دیگر قصد من نکرد -

اما آنش "نقار سلطان نسبت" بشاه جهان پناه روز بروز تیزتر می شد - لیکن اشتعال ظهور نمی یافت - درین اثنا بیبی "مرقی" زوج حضرت شاه عالم رخت "اقامت ازین جهان فانی بسرای جلودانی کشیده - شاه عالم پناه بیبی مغلی را اعلام نمود که تلخوهر شما در صدر حیات بود نسبت بمعمریت بها "داشتند الحق لایق آنست که شما منزل علائده برای خود اختیار کنید - ازین مقوله بیبی مغلی بعایت حزین گشت و بالام "متنوم عالم شد جام فیروز که هم موی الیها بود باوراز خویشی درمیان نهاد - گفت او که مادر و پدر مرا بخودست گاری حضرت شاه

ج ^۱ سید بشاری است

الف ^۲ اتنی مضرب سلطان

الف ^۳ عالم پناه

ز ^۴ مریم

الف ^۵ "رخت اقامت ازین جهان فانی بسرای جلودانی کشیده

شاه عالم "نیست

ب ^۶ مشهور ماقم شد

الف ز ^۷ داشتند

پس کوچک پیدایشد - سلطان از روی غضب مستمیر بیروی انداخت -
آن سرد غایب شد شمسیر بر آشپز زانوی سلطان رسید شق کرد -
پان زخم از عالم رفت والله اعلم بالصواب -

نقدست که درد زخم سلطان ساعت ساعت زیاده میشود
و روی باقیمانده نمی آورد - روزی همچنان دردناکی از غرقه کوشک
که بر لب آب جویبار سابر واقع است دید که هیثم کشی پشتنوازه
هیثم بر سر گرفته بصد مشق، از آب جوی گذشت بکنار ساحل
آمد پشتنوازه را فرود آورد از کمر خود تان خشکی باکره چند را پیار
بر آورد و پشتنهای تمام و لذت وافر خورد - در چوی درآمده آب
بفرات در کشید بر آمد در زیر سایه دیوار پنخوب رفت - سلطان
گفت چه شود پادشاهی مرا باین هیثم کشی بدهند و - تندرستی
هیثم فروش بمن بختنشد || در کار هیثم کشی مشغول دارند و
لهذا بزرگی فرموده -

بیعت

چنانکه کسی از نقدستی
که ملک بیتقاس است تندرستی

اما مصنف بهادرشاهی می آرد که سلطان را دختر شمسخان
خانن سلطان بتعریبی شمسخان زهر داد تا امر سلطنت گنجرات
رجع به شمسخان گردد و چون سلطان بتعالی فرج رسید اسراء
قطبی شمسخان را بقتل آوردند - مادر سلطان حکم کرد تا کنیزان
خانن را پاره پاره کردند - و این نیز اثر تلخیم رنجش در ویشان
است که از دست دوست کار دشمن سرزد - فرضایرالاولا بصر -
متغی نیست که میان قول مشهور که ذکر او بالا گذشت و
پنهان مذکور مصنف بهادرشاهی تطبیقی ممکن هست - احتمال
دارد که بعد واقعه جراحت حادثه رسم و نوع یافتن باشد والله اعلم
بالصواب -

- ج ۱ شمسیرخان
الف ۲ متغی نماند
الف ۳ میان مذکور
ذ ۴ جمع

نقلست که روزی سپید میوه پیشی حضرت شاه آورده بودند -
حضرت از روزی طبیعت آن صید را بر سر قنّاع خان نهاده التفات
میفرمودند - بیبی مغلی گفت که حضرت این صید را بهر ازاگون
بر سرش نمی نهید - حضرت تبسم فرموده و تفسیح
نموده همچنان کردند - عاقبت نتیجهم آن ظاهر گشت که قیصر
پتر او از ماهیچشم فلکی در گذشت و دوره از آسمان چار دایره
مرکز سلطنت گشت -

الکسر چون بیبی مغلی شرف فراش انحضرت دریافت سلطان
قطب الدین را بسیار بد آمد - انچه در دل داشت بظهور آورد -
بصراحت نزاع و شکایت شروع کرد - چنانچه روزی در کیفیت
شاه سوار شد و اشارت بتاراج رسولاباد کرد - مردم جوق جوق
جمع شده جانب همدگر میزدند - اما هیچکس اقدام نمی نمود -
ازین رهگذر بیشتر در اعراض میرفت و هیچ بسرعت میراند و به
تاراج رسولاباد دست و زبان می جتهباند - درین اثنا بقضای الله تعالی
شتر مست از پی پیدا شد - سلطان شمسیر کنشیده بر شتر
انداخت - خطا کرد و بر زانوی سلطان خورد - سلطان از آسیب افتاد -
بالای پالکی انداختم در منزل آوردند - بعد از سه روز درستم
ثلاث و ستین و ثمانین و دیعت حیات سپرد - خلقی گفت که
این شتر نبود بلکه ملک الموت بود که خود را بصورت شتر نمود -
انکه عوام الناس شتر را فرشت میگویند مگر ملخوف ازان روز است -
میگویند آن سمشیر همان بود که وقت وداع بجنگ سلطان
محمود خلجی حضرت شاه بسلطان قطب الدین داده بود - چنانچه
ذکراو بالا گذشت -

بعضی قضیه وقت سلطان برنگ دیگر ذکر میکنند و آن
اینست که روزی سلطان خواست که شهریت اجداباد بهرم خود
نماید - حکم کرد که همه کس از جنس ذکور از شهر بیرون آید -
بعد آن بهرم خویش کوچک بکوچم سیر می کرد - ناگاه مردی از

ذ ۱ بنهند

ذ ۲ روضه

ذ ۳ مگر خود

الف ۴ هیچ کس از جنس ذکور از خانه بیرون نیاید

بیست

علاج واقع پیش از وقوع باید کرد
دریغ سود ندارد چو رفعت کار از دست

دیگر زرا این واقعه که در عهد سلطان احمد نورانکه بر هلم
قریب^۱ یافت بود - شروع در تفکینی حساب آن نمود و از
۲ پاشی ناری دی اتباع سلطان مظفر طلب ثراه زرا این را گرفت و
مضرون خزاین خود صلحت - میگویند حکم اول سلطان داؤد این
بود که دانه کبوتران و روغن چراغ کم کرد -

امرا بعد از مشاهده این حال گفتند که این ذات لیانت
سلطنت گجرات ندارد - فتحخان برادر^۳ علای سلطان قطب الدین
که ذکر او بالا گذشت بجای این نصب باید نمود که شکوه
بادشاهی و فر شهنشاهی از ناصیه مبارکی او پدید آید - علاءالملک
بن سهراب را فرستادند که بخدمت نصرت پناهی مغدوم
جهانیان عرف بیبی مقلی والده فتحخان صورت حال معروف
داشت فتحخان را بیازد - بیبی یکمرتبه ابا نمود - ملک علاءالملک
هری کرد که شایان نصرت گجرات میر ازین ذات علاید رجعت
دیگری نیست - امتناع این امر ممنوع است - آخر الامر ملک^۴ علاءالملک
فتحخان را سوار کرده بدرب پشاهان متوجه بهدر شد -
وزرا و امرا استقبال نموده سلام بادشاهان کردند و^۵ باسم
معهودشاه موسوم ساختند لب بدما و ثنا کشادند - میگویند چون
فتحخان بمصلحت پادشاهی^۶ قریب رسید آواز کوس^۷ نذیر بگوش
سلطان داؤد رسید پرسید که چه واقع است - گفتند امرا سلطنت
را بفتحخان برادر سلطان قطب الدین تفویض نموده بی آرند
تا بر نصرت پادشاهی اجلاسی نمایند - سلطان داؤد براه دریغ که

الف د^۱ داخل جمع شده بود

الف^۲ یائی نازنگ - از نالی بارنگی - ج بای اناری

الف^۳ برادر علاق

د^۴ صادمملک

الف^۵ اهل گجرات بهدر محل پادشاهی را گویند

د^۶ باهم

الف^۷ "قریب" نیست

(بف یازدهم)

ذکر سلطان داؤد بن احمد شاه عم سلطان
قطب الدین طاب ثراه

بیت

گذارند حرف این حسب حال
ز پرده چمن بی نماید خیال

که روز سیم بعد وفات سلطان قطب الدین با اتفاق وزرا و
امراء صاحب تمکین^۱ سلطان^۲ داؤد بن سلطان^۳ محمود بیست و
سیوم ماه رجب سنه مذکور بر تخت نشست - تاریخ مبلغ ماه
مذکور معزول گشت - میگویند که هنوز حکم او نفاذ نیافت بود
فرشی را که در ایام خانن همسایه او بود به قطب عماد الملک امیردوار
نمود و حال آنکه عماد الملک عمده وزراء حی و قایم بود -
همدران اثنا یکی از ارباب گفت که ترا به قطب برهان الملک سرغراز
میکنم و برهان الملک امیرالامرا سلطان قطب الدین زنده و سلامت
بوده - از آن هر دو ک طرف این حرف شهرت یافت و ز راه گرام و
امراء عظام همدگر گفتند که با وجود عدم نفاذ حکم ایشان چنین
حکما می کنند - بعد وجود نفاذ^۴ خود چها^۵ که نکنند -

ذ^۱ ذکر سلطان داؤد بن احمد شاه بن سلطان بن سلطان
قطب الدین انار الله برهان - ج ذکر سلطان محمود بن
احمد شاه که هم قطب الدین بود بر تخت سلطنت
گذاشت

ج^۲ "سلطان داؤد..... میگویند" نیست

ج^۳ داؤد شاه که یکی از اقارب سلطان لاطب الدین بود
بر تخت سلطنت جلوس فرمود

الف^۴ احمد

ذ^۵ حکم

(باب دوازدهم)

ذکر مجلس سلطان محمود بیگانه بر تخت
جهان بانی و فتح کردن قلمرو جولانگده
و پاهای پادشاه بانی

بعضی اهل گجرات قسیمی بیگانه چنین نقل میکنند که بیگانه
بزبان هندی گاهی را می گویند که شلشهای چوب و راست مثل
دو دستی که کسی به بغل دیگری کشاده کند برآمده باشد - چون
پروتهای سلطان شترو دراز مثل شلشهای مذکور بود در عرف
بعضی لقب شهرت یافت و بعضی میگویند که بی بزبان^۱ هندی
دو عدد را میگویند و کده بزبان مذکور قلم را گویند - سلطان دو
قلم فتح نموده بود یکی چون کده قلم دیگر جاکیانیر - از آنجهت
سلطان محمود بیگانه گویند - و الله اعلم بالصواب -

بیت

رقم سنج این صفعت چون نگار
چنین کرد آرایش روزگار

که^۱ سلطان دین پناه محمود شاه روز یکشنبه شهر شعبان الحکم
سنه^۲ ثلاث و ستین و ثمانمائه در شهر معظم اجداد بر تخت
سلطنت قدم نهاد و بمجلس مبارکی خویشی ولایت گجرات را
ریب و زینت داد - متعجبی نماید که سلطان بهترین^۳ پادشاهان
گجرات است - چه از متقدمین و چه از متخرین و هم در کثرت
عدل و احسان و هم در اهتمام غزا و رعایت احکام اسلام و مسلمان
و هم در مخالفت رای چه در ایام صغر و چه در ایوان کبر^۴ هم

الف^۱ هندوان

الف^۲ سلطان محمود بیگانه

ج^۳ " ثلاث " نیست

الف^۴ سلاطین گجرات

طرف چو یبار ساجه رحمت بر آمده گوشه گرفت - مودای کریمه توالی ملکی
 من تشاه و تنزع الملکی ممن تشاه مشاهده خاص و عام خریدید -
 مدت سلطنت سلطان دلاؤد ^۱ بیست هفت روز بود - نقلست که
 بعد از اعتزال سلطان دلاؤد در خالقاہ شیخ ادهن رومی قدس سره
 در آمد و امیرشاد نمود ملازم ^۲ خدمت ایشان شد - در اندکی روز
 ترقی کرد همدریان ایام رخت ازین جهان غائی بریست و بملکی
 جاودانی پیوست - رحمت الله علیه -

سلطان گفت آن چیست گفتند قتل یلجیس - سلطان سکوت ورزید - چون ملک عمادالملک بد ریختن آمد امرا ملک را گرفته طوق در گردن و زولاف^۱ برپا انداخته پانصد کس از معتمدان خود را موبل گذاشته گفتند که بالای بام دربار که آن را بهدر گویند نگاه دارند - و خود بکام دل بضاعتهای خود رفتند بعیش و عشرت مشغول شدند -

چون سفیدی روز بسیاهی شب مبدل گشت عبدالله ششم فیل بخدمت سلطان عرض کرد که گرفتن ملک عمادالملک مقتضی صلاح^۲ دولت بود چرا که از وقوع این امر امرا که با ملک یگانا بودند امتداد قرار می نمایند - و امرا مهانده حبیبخان ابن احمد شاه که هم سلطان باشد او را در خانه خود آورده نگاه داشته اند - میخواهند که دولت فرصت باسلطان نیز غدر کنند و^۳ حبیبخان را بر تخت بجا دهند - آنچه دانستم بمعرض عرض^۴ رساندم - دگر زاری رای سلطان هست -

از استماع این مقولہ سلطان پیشی والده خویشی رفتن گفتن را باز گفت - والده سلطان ملک عبدالله را طلبید و سوگندهای موعده داد - بحال پرسید ملک عبدالله آنچه گفتن بود باز گفت - سلطان بندگان خاص بخلاف اسمهم^۵ ملک حاجی و ملک کالو و ملک^۶ عیسن که عیده دولت خواهان بودند طلبید - درین باب مشورت نمود - آخر الامر قرار برین یافت که عمادالملک را خلاص کرده بر خانههای امرا جفاکیشی غدر اندیشی هلان باید کرد - یعنی امر بتاراج باید کرد بجای عمل خویشی برسند -

سلطان حکم کرد تا ملک عبدالله تمام خیالاترا مسلح کرده بر دربار آورد - بعد آن سلطان بر آمده بر تخت نشست و پشرفالملک گفت که عمادالملک خراسانخواه را از بند بضاعت بیار که ما از و

الف^۱ درپا

ذ ج الف^۲ دولت نه بود

الف^۳ و امر سلطنت را به حبیبخان تفویض نمایند

الف^۴ رسانیدم

ذ^۵ عیسنی

در درازی عمر و وفور قوت و هم در مساعیات و قنوت از عظیم
 سائک الملکی با وجود دولت سلطنت پادشاهی اشتهای
 وفور داشت - راجع طعام تناول سلطان مقدار یکمن جوین
 گجرات^۱ بوده و بعد از اکل طعام به پنج سیر برنج خشک
 تاختی^۲ می نمود و وقت خواب یکپیشینی^۳ میبوسید بر دست راست
 پتنگی می نهادند و یکی بدست چپ ناز هر پهلوی که بیدار می شد
 دست به میبوسید میکرد و چندی از آن تناول می نمود و بخواب
 میرفت - شبی چند مرتبه چینی واقع میشد و صبح بنگ که بر
 میخواست بعد از ادای حلاوة یک کاسه پر از شهد مکی و یک کاسه
 پر از زعفران زرد با صد و پنجاه کیلم سنبله تناول می نمود و بارها
 میگفت که اگر حق تعالی مسعود را دولت پادشاهی نمیداد شکر
 او که بر میکرد - قوت پاهای برتریش داشت که هیچ زنی قلب فراش
 سلطان نمی آورد - مگر حبشی زنی بود دراز و نوحه است که بعد
 از محامضت به جمیع متعده سلطان را تسکین از محامضت او حاصل
 میشد -

از عمر شریف سیزده سال ده سال و سه روز گذشت بود که
 بر تخت سلطنت جلوس فرمود - برسم آباء اجداد خویشی سپاه را
 بانعام و احترام بنواخت - بعضی را بطلب متغایب سلخت -

چون چند ماه برین گذشت چندی از امراء غلط اندیشی
 اصمهم کبیر الدین سلطان المتغایب به عبدالملکی و مولانا خضر
 المتغایب بصفی الملکی و چاند بن اسماعیل المتغایب به برهان
 الملکی و خواجهم محمد المتغایب به صام الملکی بهلکی عماد الملکی وزیر
 ابوسوم بشعبان فنانی پیدا کرده متصدی زوال منصب و
 فنانی تولد او شدند - روزی پیشی از آنکه ملکی عماد الملکی
 بدریغ تمام آید آمده سلطان عرض رسانید که عماد الملکی اراده
 حرام نمکی دارد - پسر خود را که شهاب الدین باشد میخواست که
 بر تخت نشاند بعد آن بکند آنچه داند - ما که پرورده نمکی
 این درگاه ایم چگونه^۴ افعال نهیم درین باب فکر بر اهل باید کرد -

الف^۱ که صبر آن بوزن چانزده بلولی باشد

الف^۲ اعماض

سابهر درآمد - آنجا را چپوتی که برادرش را عضدالملک کشته بود
 سر از تن او جدا کرده به خدمت سلطان آورد - بدروازه شهر
 آویزان کردند و برهان الملک مرد جسیم بود نتوانست گریخت -
 آن روی آب سابهر بطرف سرکبیه درجای که الحال فتحپور آباد
 است اسب را مرده در کنجی نشسته بود - خواجہ سرلی
 سلطانی زیارت قطب المشایخ شیعہ اجد کهنه کرده بطرف شهر
 آمد او را شناخت - گرفت به خدمت سلطان آورد - سلطان حکم
 کرد تا او را تم پایی فیل انداختند - و سیلانا خضر صفی الملک را
 گرفت بدیو فرستادند که آنجا محبوس دارند چون او فی التجمل
 چمک شعبان را بطم دلمت ملک مذکور گناهش را طلبیده از دیو
 طلبید و وظیفه تعیین کرد -

صبح مبارکی سلطان دران ایام قریب پنجاه سالگی رسیده بود
 که چنین تصور نمود و برای پیران کار فرموده اعدا را بمالک عدم
 فرستاد - و داد بدخواهان داد - بعد از آن تازیست حکم سلطان
 چنان نافذ بود که هیچکس متعال عدول نداشت -

القصر چون اهل بقی راه عدم پیسودند ملک حاجی را به خطاب
 عضدالملک مخاطب کرد عارضی مالی سلطنت و ملک بهاوالدین را
 به خطاب^۱ اختیارالملک و^۲ ملک طوغان را بفرحتالملک و ملک
 عیسن را به خطاب نظامالملک سرفراز نمود و ملک سعد را خطاب
 برهان الملک ترجمت شد و ملک کالو را خطاب^۳ اعتمادالملک عنایت
 کرد و ملک سارنگ را به خطاب الملک و بعد از مرور ایام ملک مذکور
 به خطاب نظام الملک ممتاز گشت - پنجاه دو بنده را خطاب داد
 و منصب افزود و برگزانت^۴ مقرر کرد - در اندک مدت لشکر
 بسیار نو برادر لشکر سلطان قطب الدین جمع شد - و هر ص
 گنجرات را رونق بهار دیدید آمد - برتر که لایعی^۵ زارت ولا اذن

الف ۱ از القراض

الف ۲ نظام الملک

الف ۳ "ملک طوغان را بفرحت الملک و ملک عیسن را به خطاب

نظام الملک سرفراز نمود" نیست

الف ج ۴ عهدالملک

الف ۵ برگزانت در جائیز ایشان مقرر کرد

الف ۶ لامین ردت

دانه‌ها داریم تا او را بسزای رسانم که عجزت دیگران شود - ملکی شرف‌الملک رفت موکلان امرا انتقباد حکم سلطان نکردند - شرف‌الملک بر گشته آمد - صورت حال باز نمود - سلطان خود اقدام فرموده جلای برج بهدر آمده اظهار تحسب نمود و باواز بلند فرمود که شعبان را بیاورند - چون آواز سلطان بگوش موکلان رسیده چاره نماید - ملکی را از بند و خطانم بر آورده آوردند - سلطان گفت بلا بیاورید تا این حرام نمک را به پرسم که از تحسب پادشاهان نه ترسیده چرا چنین اندیشیده بود - چون بالا آوردند حکم کرد تا زوانم از پای ملکی بر آورند موکلان چون این حال مشاهده کردند بعضی گریخته پیمشی امرا رفتند ■ بعضی دست بستہ ایستادند و عرض کردند که ما بنده سلاطینم بر حکم سلطان ملکی را نفیذ کرد بودیم - الحال بر حکم سلطان گنجهستیم درین امر گناه ما نیست - سلطان آنها را دلاسا کرد -

چون صبح شد سلطان بالائی بهدر آمده نشست این خبر باعرا رسید - امرا بالشکر خویشی مسلح و مکمل شده متوجه دربار شدند - در آن زمان از اصیل و بنده همگی سیصد نفر در خدمت سلطان حاضر بود - از انتقام بعضی گفتند که براه در پیچم که پنجانب جوی سایرہ است باید بدر رفت و خود را پنجانبی رسانند و از آنجا لشکر جمع کرده بازی آیم - سلطان استقامت ورزید و برگفت آ همتان گوش نگرد - چون امرا قریب دربار رسیدند ملکی شعبان و ملکی حلبی و ملکی کالو گفتند که حکم شود تاخیل بانان یکبارگی فیلاترا بر سر این حرام نمکان برانند همین زمان خواهند گریخت - سلطان حکم کرد تا پانصد سیصد فیلی یکبارگی حمل کردند - جمعیت ایشان پودشان شد و امرا رو بگریز نهادند - سپاهیان ایشان سلاح از بر خود وا کرده در خاتهای خود خزیدند - و امرا گریخته از شهر بر آمده هر طرف آواره شدند -

هسام الملک رو بسوی شهر پتن نهاد که برادر او رکن الدین میر کوی شهر مذکور بود - کبیر الدین ضد الملک در کانتھ آب

و محتقّد این طاقم شریف بود - هر سال بهر کدام وزای وظیفه
 باب لغتوح مفتوح میداشت - چه جای آنکه کسی متعرض وظیفه
 مقرّره ایشان گردد - و سرامهای عالی و روابطهای متعالیه از برای
 انبای سیل نیاد نهاده بود و مدارس بهشت آئین و مسلحد مانند
 خلد برین سلطنت و جهت فراغت کاسب آنکه سلطان مظهر کمال
 عدل و نهایت انصاف بود - هیچ آفریده مجال تعدی نداشت که
 بر دیگری نماید - یا یغنی پستی آید و رود این بیست لائق
 شان سلطان -

بیست

چنان در نور تو افتاد رسم دست انداز
 که باز کسی نتوانست بر کیوتو زد

وضیع و شریف کجرات مبتقی اند که مثل سلطان محمود بیگ
 بادشاهی از بادشاهان کجرات نگنشته که در مدت بقای سلطنت
 او در ملک کجرات "خلاف داد و عدل یسانی و آبادانی امری
 ظهور نموده مثل قلم جوته کده و ولایت سورتیه و "قلم چانپایر
 و اطرافش فتح نموده - و مراسم کفر از آن دیار نابود ساخته "بشعار
 اسلام پرداخته - تا قیام قیامت هرچشم که در آن ملک از اسلامیان
 سرزند "بمقتضای من سن سنتم حسنتم فله اجرها و اجر من عمل
 جهاد فتر نام اعمال او مشهور و مقدر میگردد - اگرچه سلطان
 جهاد نمیره او در جهادگیری زباده از سلطان محمود است - اما
 اینچنین دستگاه جهادداری نداشت - و سلطان محمود در هر دو
 امر بی نظیر بود -

بیست

جوان || جوان بهشت روشنی ضمیر
 بدولت جوان و بتدبیر پیر

الف ۱ سلطان است

الف ۲ "خلاف داد" نیست

الف ۳ "قلم" نیست

الف ۴ "بشعار اسلام پرداخته" نیست

الف ۵ بمقتضای حدیث نبوی

صمیمت سپاه خوشحال و تمام رعیت فارغ البال و درویشان
بجهت خاطر در ذکر حق مشغول و بازرگانان از معاملت سودا
سود خود^۱ مبرور ولایت پر از امن و امان و^۲ طریق خالی از
خطر و زنان -

بیست

طشت زرینی قلم خورق بود از شرق بحرب
بسی که از خوف شب اطراف جهان بیخطر است

هیچکس بهیچ وجه از روزگار شکایت نداشت بدین کل حرب
بمالدیم فرعون^۳ بودند -

قرار داد سلطان این بود که از اسرا و سپاهی هرکس که بدرجه
شهادت میرسید یا بلبل خود میبرد جایگزین او برپسارش مقرر
میفرمود - اگر پسر نمی بود نصف جایگزین بدخترش میداد - و اگر
دختر هم نمی بود بستعلقان او و پدر کفاف متعین میکرد -
تا شکایت از روزگار نداشتند باشد - میگویند ریزی شخصی بعضی
سلطان رساند که پسر فلان امیر مرحوم قابل دولت نیست
سلطان گفت دولت او را خود قابل بسازد - بعد از آن کسی هرگز
ازین مقوله حرف نزد و موجب آسائشی رعایا آنکه تغییر جایگزین از
جایگزین بی ظلم و تعدی او ممکن نبود و دستور العمل که قرار
یافته بود از آن تجاوز تفاوت نمی نمود -

و لهذا در زمان سلطان متعوض شهید ازارانکه برهان بعضی
وزرای کفایت پیشتر که صحت حاصل ولایت نمودند - قاده
چند تفاوت حاصل ظاهر میشد از دوچند سه چند خود هیچ
قریه کمی نداشت - و اسائش سوداگران رهگذار بود که جریان
طریق در کمال امن و آسانی بود - در قلم رو سلطان وجود درد
و قطع طریق موجود نبود -^۴ باعث جمعیت ایست آنکه سلطان مرید

الف ج^۱ مبرور

ج^۲ طویف

الف^۳ "بودند" نیست

الف^۴ تجاوز و تجاوز

الف^۵ باعث رفاهیت

آفتاب فتح را هر دم طلوعی میدهد
 در کلاه خسروی رخسارم سجایو
 جلوه گاه طایر اقبال گردد هر کجا
 سایر اندازد همای پیکر گردون صایو
 در رسوم شرع و حکمت با هزاران اختلاف
 تکلف هرگز نشد عیوت ازل و انانیتو
 آنچه استغذد طلب گرد و ندادش روزگار
 جرمش بود از زلال جام عمر افزایتو

الی کثره ازین فالل ازگان دولت و اعیان مملکت خوشحال
 شده زبان بدعا و یتنای سلطان بمضمون ابیات بوستان کشوند -

ایمانت

نگهدار یارب بفضل خودش
 بر پرهیز ز آسیب چشم بدش
 خدایا در آفاق نای کنش
 بتوفیق طاعت گرافی کنش
 مقیمش^۱ در انصاف و تقوی بداد
 مرادش بدینیا و عقبی چو آر
 هم از دشمن ناپسندت مباد
 زدوران گیتی گزندت مباد

همدراز اثنا دبیر سلطان محمد برخاست و مجلس را بالتائی
 این عزل مسرور ساخت -

عزل

ای دررخ تو پیمدا انوار بادشاهی
 در قطرت تو پنهان صد حکمت الهی
 کلکی تو باری الله بر ملک دین کشاده
 صد چشم آینه یوان از قطره ضیاهی

سبعان اتمه زمان^۱ سلطان^۲ چم زمانه شریف بود که در آن زمان
 نصرت خراسان^۳ بنور وجود بلجود سلطان حسین مرزا آراسته بود
 و مسند و وزارتش بمقدم وزیر بی نظیر میر علیشیر و مسند ملاشی
 و اشعار دلربائی بصصرت حقایق پنهانی معارف دستگامی مولانا
 جلی و سریر دهل عظمت و جلال^۴ سلطان سکندر بن بهلول
 لودی و امور وزارتش بضیاء فکر و رای میان بهووه^۵ لوهانی که
 در حدوت فکر و ضووت رای معتبر نیای بود - و بساط سندو
 باراینی^۶ بود و بخشش سلطان غیاث الدین ابن مسعود خدجی -
 و مکر دکن بصکومت سلطان مسعود بهمنی - و متعل وزارتش
 بتفادم اصحاب اطیوب متفترع بدیع الاسلوب دستور ملکی نشان
 خواجہ جهان - میتوان گفت که روح سلطان مسعود قاری بعد از
 چندین سال بر روح سلطان مسعود پیگره تخیلی کرده بود که هم
 افعال و امالی سلطنت مشابعت و مضارعت بآن شهر یار غزوت
 آثار دهشت -

جمیت

عاجب عهدی هم در کامرانی
 بهر خاند نشاط و شادمانی

تقدست که روز جلوس سلطان خسروخان عرف ملکی^۱ عیلم
 که سلطان مسعود نسبت دامادی دهشت مردی فضیلت شعار و
 بلاغت آثار بود دیوان خواجه حافظ علیم الرحیمه و الغفران بدست
 سلطان داد قافل حسب حال افتتاح نمایند چون سلطان فقام
 نمود این غزل از پرده غیب رخ نمود -

اپیلت

ای قیامی بادشاهی رامت بر لائی تو
 تاج شاهی رفروغ از لولوء لالای تو

الف	۱	سلطان مذکور
الف	۲	به جلوس وجود
الف	۳	سکندر بن لودی
الف	۴	لوهانی - د بهلول خان - ج موهانی
ج	۵	رفندگانی
ج	۶	علیم

حرسها الله تعالی من انافات واقع است از توجع و سعی آنسلطان
 عالیشان است - هرکس از رعایا که در اراضی خود^۱ عرس نهال
 بی نمودن او را بر عایت نهال میفرمود - از آنجهت رعیت به باغ سازی
 نهال پردازی هر سال پیشتر از پیشتر سعی بی^۲ نمود و
 میگویند که بر سر راهی یا بر در کلبه گدائی میدید که بیخوابی
 نهال قیم یا بر باغپیل نشانده آنجا عنان کشیده توقف میفرمود
 نشاننده را طلبیده نطق بی نمود و بی پرسید که آب از کجا
 بی دهی اگر او میگفت که از دور بی آیم و ازین رهگذر مشقت
 داریم غریب^۳ آن پناه میفرمود و اسد^۴ خرج بی نمود و بی فرمود
 که اگر نهال متعدده بی کشائی انعام متعدده بی ستائی - باغ
 خردوسی که طولانی پنج گره و مرضی یکی کرده یکشد چنانفرموده
 آن سلطان عاقبت متعهد است - و باغ شعبان که رشک باغات
 جهانست ترتیب یافتن زمان آن سلطان جهانست - و همچنین
 در شهر و قصبات و قریات اگر دکانی خالی یا خانه افتاده بنظر
 صریق بی در آمد از مقتدیان و متعهدیان سبب ویرانی بی
 بی پرسید - آنچه در کار بوجود آورده معذور میفرمود - تمام بلاد
 گجرات حکم و من دخل کان امنا داشت - بر مساحت هیچ دلی
 آثار چهار نمی نمود از که تمام متنعم و فرحنا بی بودند -

بیعت

«عهدش زکسی ناله بر نهالاست
 بغیر از کمان ورنه ناله ریاست
 که در عهد انصاف شاه جهان
 فکر دست کسی زور جز بر کمان

نقلست که در اواخر هر اکثر اوقات سلطان متعهد بطاعت و
 عبادت مصروف بود و اوزار از ادبیت حصن الحصین که مرشد اهل

-
- ب ۱ عرس
 الف ۲ نمودن
 الف ۳ حفره
 الف ۴ «عهدش زکسی..... زور جز بر کمان» نیست -
 ج ۵ «عهدش..... ریاست» نیست

براهمن نتايد انوار اسم اعظم
 ۱ ملكى آن تست خاتم فرماي هر چه خواهي
 در حيث سليمان هر كس كه شك نمايد
 بر عقل و دانش او خندند سرخ و ماهي
 اي منصور تو مخلوق از كبريائي عزت
 و اي دولت تو ايمن از صدمت تباهي
 گر پرتو ز تقيقت بر كان معدن افتد
 ياقوت سرخ رو را بخشند رنگ ماهي
 مريست پادشاه كزي تهيبست جاسم
 اينك ز بنده دعوي و زمختسب گواهي

ميگويند محتسب نيز دران مجلس حاضر بود در وقت تلفظ محتسب بدست اشاره بسوي او كرد اهل طبع كه دران مجلس حاضر بودند على الخصوص خداوند خان و پسر او اين لطيف را پسنديده بسيار تحسین نمودند و هر کدام زر معتدبه بلخليت غلغره صلح عطا فرمودند -

ميگويند در اين سلطنت سلطان هرگز غل قيمت نشده - هم چيز ارزان بود بمرتب كه بعد آن اهل تجار ۲ آن ارزاني ندیدند و هرگز فوج سلطان مثل اياج چنگر خان مغل شكست نخورده هميشه فتحيلى نژد و نصرت على بى اندازه روى ميداد - حكم كرده بود كه هيچكس از لشكريان من قرض بربانگيرد خزانچي ملاحظه مقرر كرده بود كه از سپاهي هر كس كه بقرض حاجت داشت بايد بدهد و بوعده بگيرد از انجبت رباخواران حال سگ داشتند - بلكي ايشان را از سگ كسرتي انگاشتهند ميغرمود اگر مسلماتان قرض بربخورند از دست ايشان عزا چگونه آيد از برکت حسن نيت و خلوص ممل او حق تعالانى هميشه هجر در ركاب و نصرت هم عنان ميداشت -

و كثرت اشجار ميوه در لا اقليم و تار و كهرنى و نالير و جانبو و گولر و پيميل و سوره و بر و آنوله وغيره كه از عرصه تجار

الف ۱ ملكى آن تست و خاتم
 الف ۲ آن ارزاني در هيچ زمان نديدند

متعاقب سلطان پیاده روان شد - تا باستانه شیخ رسیدند سلطان بیرون ایستاد امین الملک بخدمت شیخ اندرون رفت خبر کرد شیخ طلبید سلطان در آمده بعد ادای سلام مصافحه کرد - شیخ بر چهارپائی کهنه نشست بود - اشارت اجلاسی نمود - سلطان بجانب پائینی آمده نشست - بعد از زمانی گفت که التماس دارم و امیدوارم که جواب آن عبارت قریب الفهم^۱ تعبیر فرمایند - شیخ گفتند بگویند سلطان گفت که بسمع این خلیف چنین رسیده * که توجه ایشان سرگشتگان وادی ضلالت را بمقام هدایت میرساند - اگر فی الواقع چنین است برای خدا کشف اینمعنی فرمایند - شیخ گفتند آری اگر دردمندی^۲ پستمندی^۳ نماید درد دلش ایوب سرایت میکشاید - سلطان سر بر قدم شیخ نهاد و گفت ازان در مندان یکی مضمود ست - شیخ از برای خدا تلاشی نماید که مضمود از تشویشی ظلمت نفسانی بر آید و بی مستی قدم دل راه پیماید - شیخ گفت شما چتر اسارت بر سر دارید و بار ایالت بر دوشی مالکی این راه را اول قطع تعلقات بی باید تا کام بی اشکل کشاید چنانچه بزرگی گفت -

بیت

تا قطع تعلقات حاصل نکنی
خود را بجانب دوست و اصل نکنی

شرایط این راه عیانست چه حاجت بشرح و بیانست - سلطان گفت در حقی تو چه ملازمت مرا این نیست دست داده که اگر ای خدمت شیخ شرف قبول یابم روی از مسند سلطنت بر قائم اکنون از پادشاهی گزاشتم و از صمیم دل اصرار ملازمت جست - ازین سخن شیخ خوشوقت شد و فرمود که اگر پادشاه^۴ بر هذل مصر باشد پادشاهی او را ضرر ندارد -

بیت

شاه را به بود از طاعت^۵ سی ساله و زهد
قدر یکساعت صبری که درو داد کند

-
- الف ۱ تقریر
ج ۲ مکنندی
ز ۳ بعدالت باشد
ز ۴ صد ساله وزهد
• [که توجه ایشان.....] در نسخۀ پونم نیست
از نسخۀ الف شامل کرده آمد

یقین است و متمسک متقی میخوانند رقیق القلب بود گرم
 بسیار میکرد - روزی ملکه سارنگ حرف قیام الملک که سارنگ پور
 بیرون حصار شهر معظم اهدایا واقع است زیفا کرده اوست مرض
 کرد که باوجود وصول دولت پادشاهی و حصول مراسم سهنشاهی
 باعث گرمی نیست - و جهت زاری چیست - فرمود که ای
 بیعمل چه گویم مری ای شاه عالم در حق من میفرموده که عاقبت
 منجود منجود خواهد بود - هر چند بی شتاییم آن نسبت در خود
 نمی یابیم جویبار^۲ عمر هردم پیوست بی نماید و رفته باز نمی آید -
 لا آنجهت اشک از چشم بی یار و دل پر حسرت دارم - افسوس
 که قدر ولی نعمت چون توانستم قدانستم و چون دانستم نتوانستم
 نقلیست که عاقبت الامر سلطان بصعیدت شیخ سراج که
 مکمل وقت بود پیوست و از برکت تربیتش ازین حسرت
 و حیرانی^۳ رست - شیخ سراج نام درویشی بوده از خنقای شیخ علی
 خطیب -^۴ و او خرگم خلافت از حضرت قطب اقطب برهان الحق
 و الشریع والدین داشت - مکمل وقت بود - و گم شدگان وادی
 ضلالت را بمنزل هدایت میرساند و طالبان کیم و صالی را از
 مهالکی بادی معزوقی میرهاند - سالکان مسالکی سلوکی از اقصای
 جهان بضد متشی می آمدند و از برکت تلقین و ارشاد او بیشه
 مین الیقین شهودی یافتند - و این معنی شهرت عظیم داشت -
 روزی سلطان از امین الملک که از امرای مقرب سلطان بود^۵ مرید
 و معتقد شیخ بود احوال شیخ استفسار فرمود امین الملک بعضی
 سخنان منقبت شیخ باز نمود - سلطان را ادعای ملاقات در دل
 متمکن شد بامین الملک فرمود که امشب بعد از صلوات مشا تنها
 بر در دریا^۶ که جانب جویبار ساپور واقع است بی آبی که
 بتوکاری دارم - امین الملک همانجا آمد - سلطان تنها نیمه
 شمشیر بدست گرفته بیرون آمد - و بامین الملک گفت که
 بامین الملک شیخ دلالت نسای - امین الملک قدم در پیش نهاد و

الف^۲ آباد کرده اوستالف^۳ عمرج^۴ والف^۵ کهالف^۶ و مرید و معتقد شیخ از احوال شیخ

بیت^۱

در مساجد و خانقاه و منابر
بدگوئی او دعای اصحاب

شیخ بی تکلف و تراد چند روز ملازمت سلطان نمود - بعد آن به
امین الملک گفت که بمسلطان عرض کن که من مردی پیرم و منزلم
بعید واقع شده از آمد و رفت کوفت و کشم اگر نگران خانم قریب
متعین شود تا هم وقت در خدمت باشم - سلطان قریب
بشهرستان خود جای متعین ساخت - شیخ در آنجا قیام نموده و
از اعیان اخفا فرموده در ارشاد سلطان مشغول گشت - در ایام
معدود نسیم گلشن فیض الهی بهشام حائشی رسید و هجدهم دلی
رخت بهشتی کشید - بعد آن شیخ از سلطان آزادی طلبید
و رخت اقامت را بدستور سابق در زاویشم خود کشید و گفت
سلطان بعد ازین میل بملاقات من نمائند و اگر ضروری
پیشی آید به پیغام و مراسم استکشافی فرمایند زهی درویش
سلطان و زهی سلطان درویشی رحمت الله علیهما - شعر خاقانی
شاهده این حال است -

بیت

پس از سی سال شد تحقیق اینمعنی بخاقانی
که سلطانپست درویشی و درویشپست سلطان

* سلطان مرید خدمت شیخ رحمت الله ابن شیخ عزیز الله متوکل
صدیقی بوده - مقبره ایشان در مقام شیخ پور معروف و مشهورست
و پوره مذکور آبادان کرده ایشانست از مضامین شهر معظم
اهلباد -

میگویند اگر چه سلطان تحصیل فنون عالم زسی ندانست اما
از صحبت علما و مصاحبت فضلا حفظ مسایل دینی و ادبیات
شعر او نقل مشایخ و اخبار تاریخی بنوعی مستحضر داشت که
بیر از علما حضار مجلس میدانستند که سلطان عالم و فقیه است
چرا که از قوت طبع و زکاوت فهم نکتههای دقیق الفا می نمود -

ج ۲ "بیت" نیست

ج ۳ "سلطان مرید اهل باد" نیست

حاجت بکلاه تری داشتنت نیست درویش صفت باش و کلاه تری دار

بعد از آن فرمود الحال مراجعت نمایند فردا آنچه گفتیم
فرستیم قبول فرمایند و راه چون و چرا نه پیمایند سلطان
برخواست بنظر آمد - علی الصبح امین الملک را بخدمت شیخ
فرستاد گفت که آنچه شیخ فرمایند لفظ بلاغظ بی کم و زیاده
آمده باز نماید - امین الملک بخدمت شیخ آمد - شیخ فرمود
امین الملک سلطانرا مردی خوب و فقیر دوست یافتم خاطر من
مائل صحبت سلطان شده میخواهم که خود را بنوکری سلطان
قرار دهم - برو اراده مرا بعرض سلطان برسان - اگر بدرجه قبول
افتد بمن خدمتی متعین کند تا مشغول بان باشم - امین الملک
گفت نسبت اعتقادی که سلطان بخدمت ایشان دارد فوق
از آن نیست که بخاطر شریف رسیده نوکری چه درکار است هر چه
فرمایند منت میدارد - شیخ فرمود همچنین است اما در نوکری
منفعت بسیارست - امین الملک برخاست متر در و هیروان که من
پیش سلطان تعریف شیخ ینهبی دیگر کرده بودم اهل این چه ماضیست
که از جانب شیخ سلطان بگویم - و نتیجه این چه جویم - اما چون
از جانب سلطان در پیغام گذاری موکد راست براست بود و بی کم
کاست آنچه از شیخ شنیده بود آمده بخدمت سلطان باز نمود -
سلطان گفت قبول کردم اما از شیخ استفسار نماید که کدام منصب
اختیار دارند - امین الملک پیغام سلطان رساند - شیخ گفت من
در فن حساب خوب میزسم و ناایان صاحب و قوف دارم
منصب استیفاء مالی را بمن موقوف دارند - سلطان قبول کرد
صباح آن شیخ شمشیر در کمربست و اسب طلبدیده سوار شده
بخدمت سلطان رفت و خلعت مستوفی گری پوشیده بخانه
خویش مراجعت کرد - اهل شهر که شیخ را برتبه قطبی و غوثی
خیال میکردند از مشاهده این حال بد اعتقاد شدند و ساخت
گفتن آغاز کردند - و همدگر میگفتند که دیدید این شیخ مکار
چه کرده زهد چندین ساله را موخت و چشم برمال عمل دوخت -
دین را بدینا مخروخت و ریختش مضع برای آن بود که
سلطانرا محقق سازد - و دین را بدینا در بلاد اهل شریک قلم
از شیخ منکر گشتند و طریق قیبت و شکایت پیش گرفتند -

القصر در مسنر اربع و ستین و ثمانیام سلطان بدولت و اقبال
 بطرف قصیر کپریشج به عزیمت شکار بر آمد در تلحیت آن عرض
 لشکر گرفت و فلقبح خواند و گفت انشاء الله تعالی سال آینده
 سعی در آبادانی شهر نو نمایم - چون وقت قراة فاتحه روی
 سلطان بسمت ولایت سورتھر بود - دانا یان روزگار قیاسی برین
 کردند کہ سلطان ارادہ فتح قطع گرفتار دارد - القصر از مقام کبیر پشج
 مراجعت نموده باجندباد نشریغہ آورد - باز در مسنر خمس و ستین
 و ثمانیام بطرف کپریشج نهضت فرمود شکار کنان تا بسربھ مندو
 رمید و از اینجا مراجعت نموده بشهر معظم اجندباد آمد و بضبط
 و ربط ولایت خویشی پرداخت - باز در مسنر ست و ستین
 و ثمانیام از اجندباد کوچ فرمود و برب آب کھازی نزول نمود
 دران مقام صغیر نظام شاه بن ہمایون بادشاہ دکن رسید
 بمضمون آنکہ سلطان مسعود خلجی از تکریتی نظام الملک غوری
 کہ در مہد ہمایون شاہ گردنختہ باو پیوستہ بود بالشکر انبوه بولایت
 دکن در آمدہ دست بتاراج کشادہ ازان سبب اینجانب نیز از
 شہر بدر پھل گروہ پیشی رفتہ بر سر کھلت مقابلہ نمود - چشم
 انتظار براہ امداد سلطانی دارد رجا کہ سمند عزیمت را در مرحلہ
 پیمائی بہرچہ تمامتر در شتاب آوردند تا موجب استغنائ
 مستمندان گردد -

سلطان عالیشان بمسجد رسیدن کتابت بطرف دکن عزیمت
 فرمود بکوچ متواتر بولایت ندر بار رسید - درین منزل باز کتابت
 نظام شاہ آمد بمضمون آنکہ چون سلطان مسعود در جنگ عجلت
 نمود از یث جانب در تردد تقصیر فرقت چنانکہ لشکر او را عزیمت
 داند پنجاہ فیل از انھا جدا کردہ بدست آورده بود - ^۱ آخر الامر لشکر
 دکن مشغول باولچہ شد درین حین سلطان مسعود با دوازده
 ہزار سوار از کمین گاہ برآمد دران ولایت پیشی اینجانب از سپاہی
 معدودی بر شئی نبودند باوجود آن در جنگ و جدل تقصیر
 نرفت - آخر الامر سکندر خان سرا از جنگاہ بر آورده در شہر بدر آورد
 سلطان مسعود خلجی شہر بدر را محاصرہ دارد اکنون غیر از امداد

ج ^۱ اطمینان

ب ^۲ "آخر الامر لشکر..... تقصیر نرفت" نیست

و چنانچه ابن افرس مترجم کذاب شفا نکتتم چند ازان سلطان باصفا در ترجمه ذکر کرده از انجمله یکی اینست که عبارت همین مکتوب میگردد -

در خبرست و دعای^۱ صبی قطع علیه الصلوة آن یقطع الله^۲ اثره فاقعد - دعا کرد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم بر کودکی که نماز او علیه السلام را برید که خدای تعالی اثر او را^۳ برد - پس او جا مانده شد - قدم بمشی نهیکشید - بعضی این روایت را ضعیف میدانند و بعضی موضوعی پندارند چه امروز صبی پیش مصطفی نماز نمی شکند - مصطفی صلی الله علیه و سلم بر غیر مکلف چگونه دعای بد کنند و روایت کرده اند که زید ابن عمر این^۴ مدعو که نام او یزید بن سهران بود در یثوی جامانده دید^۵ برین روایت این حدیث صحیح مینماید - پس جواب آن فی باید سلطان اعظم ملجا آل آدم فرمود که این دعا بامر خدایتعالی صادر گشت چنانچه حضرت خضر علیه السلام کشتی را شکست و غرق را کشت -

^۶ مشنوی

گر خضر در بحر کشتی را شکست
صد درست در شکست خضر هست

بادشاه اهل اسلام نصرالله تعالی علی الدوام در محفل علما جوانی فرمود که هم علما را صورت شفا روی نمود این حدیث در شفا مسطور است مترجمی ابن افرس از علما مشهور است -

ج ۱ معنی را

ج ۲ صبی - ب صبی

ج ۳ اثره - ب اثر او چنان کرد که او برجا مانده شد

ج ۴ نیز دلتی او جا مانده شد قدم نهیکشد

ج ۵ صبی

ج ۶ مدعو

ب ۷ و ازو کیفیت حال پرسید او گفت مرا دعوت رسول صلی الله علیه و سلم رسید در حال کار گذشتم بر من دعا بد کرد جا مانده گشتم برین روایت

ب ۸ "مثنوی" نیست

بِوَلایت خود نهاد - نظام شاه ابدیچیان خود را بخدومت سلطان فرستاد و دقیقاً در ادای شکر گذاری فرو نگذاشت و استعدای مراجعت نمود - سلطان از اینجا بدارالملک خویشی متوجه شد -

بعد آن در سنه سبع و ستین و ثمانیام سلطان معهود خدجی بانود هزار سوار زوی بدکهن نهاد و فادولتایاد ولایت را تاراج داد باز نظام شاه استعدای گومی نمود - سلطان عزیمت فرموده تا ددریار رسید - بود که سلطان معهود خدجی از استماع مقدم سلطان برای که پیشی ازین مراجعت نموده بهمان راه باز گشت و بولایت خویش رفت - سلطان بدارالملک خود آمد - از اینجا بسلطان معهود نوشت که بهر مرتبه مرتکب بازار دیار اسلام شدن نه طریق نیکمر دانست - باید که من بعد چنین خیال متعال بنظر خود راه ندهند و الا هرگاه ارتکات عزیمت دکهن مینمایند اینجا بپایان را متوجه مندو دانند پیشتر اختیار باقیست - از آن باز سلطان معهود خدجی از نهیب ولایت دکهن دست کشید -

بعد آن در سنه ثمان و ستین و ثمانیام سلطان به نیت غزا مسلح بسیار از آهن کجیل یعنی جوهردار از ولایت تلنگانم طلبید و در سنه قسج و ستین و ثمانیام سلطان بطرف کوه بارور لشکر کشید و فتح آن قلعه نمود و بدارالملک خویشی باز گشت -

بعد آن در سنه سبعین و ثمانیام جهت شکار بطرف احمدنکر متوجه شد - و در راه بهارالملک بن الغضان عرف علاالدین بن مهربان آدم سلاهدار سلطان را بتسلح کشتن گریختن متخفی شد - ملک حاجی عبادالملک و ملک کالو عضدالملک را حکم شد که بروید هرگاه رفته باشد گرفته بیاورد - ملک کالو و ملک حاجی تقاضی نموده بهارالملک را پیدا کردند و دو نفر لشکریان او را از روی مکر و فریب جرین رضی کردند که پیشی سلطان اقرار کنند که این گناه از ما واقع شده و بهارالملک بیگناه است - نهایتی سلطان شیا را بند خواهد فرمود - بعد از چند روز بتأییر التماس ملخلای خواهد کرد آن دو خون گرفته فاساد از سارهدلی پیشی سلطان آمده اقرار کردند - سلطان همان وقت فرمود تا گردن زدند

۱ د بطرف کوه بارور - ج بطرف کوه مارو - ب کوه بارور

سلطان رفع این گراتی نخواهد شد - امید بزودی مثل طلوع
آفتاب بیکی نگاه سر مستبندان سایه افکار شیعده تا ظلمت نفسانی
خشم از لحاظ مخلصان حالی برطرف گردد -

سلطان کوچ فرمود چون سلطان محمود خلجی شتید که سلطان
محمود بادشاه گجرات با لشکر بسیار بر آمده براه برهان پور
بکومنی نظامشاه فی آید متعمره شهر بدر را گذاشتم براه گوندوانه
روی بیلایت خود نهاد - دران حین راجه گوندوانه که همراه او
بود گفت که این راه کم آبست و جنگلهای بیشمار و قنکی بسیار
دارد - سلطان محمود خلجی از ملاحظه سلطان محمود گجراتی
همان راه اختیار کرد - و بکوچ متوقف ریانه گشت در منزل راه یکی
منزل میکرد میگویند در ستزلی رسید که هوا سظم ک آبی شش
هزار کسی طعم شغالی و کرگی شدند - چون در گوهسار گوندوانه در
آمد تنگیهایش آمد - گوندوان از هر طرف در آمده بنگاهش را تاراج
کردن گرفتند - بعد هلاکت و فلاکت ازان گوهسار بر آمده بسرجند
ولایت خود رسید - بعد آن راجه گوندوانه را گرفتار گشت هر چند
او میگفت که من حقیقت راه پیمشی ازین بعرض رسانیده بودم
فایده نکرد -

القصر چون سلطان محمود بقصیم ^۱تهانیر که از مضافات
برهانپور است رسید مرض ^۲لشکر خود دید از روات ثقات
سرویسست که در عهد هیچ بادشاه گجرات چنین لشکر مسلح و
مکمل و انبوه نبود بلکه دران وقت هیچ بادشاه اطراف اینقدر
لشکر به هیچ طرف نکشیده بود - هفتاد و سه اسرا تلمدار همراه
دهشت تمام ملکی گجرات قندزوله علوه سپاه بود - در خالص سلطان
تاجپهل سال یکی موضع نبود خرج خالص را از خزانه حاکمه که از
بادشاهان سلف مانده بود متعین داشت -

نقدست که درین چهار سال ^۳ثلاثین خزانه بخریجات ^۴بیوتات
و الخانات صرف شده بود - القصر چون سلطان محمود خلجی رو

ز ^۱تهانیر - ج تهانیر
ج ^۲"لشکر خود.....چنین" نیست
ع ^۳دو ثلث
با ^۴بیونایت

{ باب شانزدهم }

که پیشتر عزمه سلطان بنامهست ولایت گرنار و مراجعت نمودن
بعد لهب ازان دیار و لشکر فرستادن بدیگر بار و چار و زمان
رسیدن از راه مبدلک عمده کفار و باز عزم مصمم
فرمودن سلطان بفتح آن حصار و ظفر یافتن
بنالید ملک چهار و مسلمان شدن رای مذکور
از لکلیف سلطان عزمه شعار

نالدان بخیار و نالدان آثار چنین روایت کنند که در عصر
سلطان محمود بیگانه را و مبدلک زبش گرنار و جونا گده بغایت
مرکشی مینمود و از بادشاه گنجرات هیچ ملاحظه نداشت و
بر خود غالب نمی انگاشت - بسبب آنکه مثل قلعه گرنار که
سربلک کشید و کمند اندیشم هیچ بادشاه گنجرات بکنکره
تستعیرش نرسیده مع قلعه جونا گده دیوار حصار او مثل بند
سکندرست ملا و مدجای او بوده || مثل ولایت سورتم در تحت
تصرف خود داشت چه ولایتی که کوبا دست فلک زیده خلاصه ملک
مالوه و خاندیس و گنجرات را افتخار کرده برای نمود اهل عالم
امتجانی ساخت یا صرف قدرت عیار هر سه دیار را بر معیار سواد
ارضش از برای امتحان کشیده بیک عیار بنادری او بر هم غایتی
آمده چه آنچه از جنس محلات و اشیاء درین هر سه دیار
نشو و نما دارد و از ولایت سورتم نیز باری آرد و متاع بنادری خود
از بنادر سورتم در آن مسالک میبود - سبب آنکه اهل همان سورتم
است که از استماع کم عیارنش خریطداران نادیده از راه بر میگردند
و از شنیدن تلمیسی مشتقیربان دل سردند موطن^۱ بوم مسکان
ره زنان جلوه گاه متبردان و متسدان و دیارش اکثر و جران و در

بعد از چند روز حقیقت حال معلوم شد - سلطان گفت که این دو مکار بد کردار و مسلمانرا بتحاق کشتن دادند - الحال اکثر در قصای دنیا اینها را نم گنم فردای قیامت بتقدای رب العزّة چه جواب گویم - سلطان حکم کرد تا اینچنین دو مسیر عمده دولت را در یکزمان بتقصای رسانیدند - باز هرگز در عهد سلطان خون نلحق بوقوع نیامد - ملکی بیهاوالدین اختیارالحقی را بتخطیب عمادالملک مخاطب سلطنت ۱۱ بمختص وزارت سرقرار کرد -

بعد آن در سنه احدی ۱۲ سبعین و ثمانهائیم برگزار قلعه گرنار عزیمت فرمود -

ادبیات

بر آمد ز درگاه شمس بانکی کوس
صم سر کبان شد ز مرطهای پوس

بهرم سفر خسرو قاج دار
زوان گشت براسپ دولت سوار

علمهای دولت بر آمد برلوچ
زمین شد ز لشکر چو دریا موج

دلبران بر اسپان تازی نژاد
سلاح پوش چون کوه بر پشت باز

بدین دهب شاه سکندر جناب
همین رفت بالشکر بیمه حساب

پی قوت و نصرت شروع و دین
کمر بست بر خیل کافر بکین

چکوچ پیایی شد دین پناه
همین شد پناشید لطف اله

بوقت مبارکی زمان سعید
بگرنار سلطان اعظم رسید

یکی قلعه سر برزده بر سپهر
شده اوج او منزل ماه مهر

گذشت ز قلعه نیل رنگ
ردی پاسبانسی زحل را بسنگ

سوادش ز شیب بود قاریکی تر
ره او زمو بود بار یکی تر

اگر برج چرخست ثابت چهار
توان برج را جهنم ثابت شمار

دیارش هم مظلومان و فقیران مسافران از قسم جوگیان و
و تاجران از باد فروشان دزد نشان طعنانی مضروب زده اند - و
جایگزین دارانش معذب درگاه سپاهیان از کشتی متزلزل بر بندی
نشسته و زیمایش بر اسنادی متکامل دل بسته - باعث این
حالت و موجب این ملال بی استعجال حکام است که در یک سال
چند کس صاحب آن صوبه و حکم آن مقام زرادشهر ذیل درین
محل مناصب این ایام هست -

بیت

چنانکه بود زید را چارسال پیر
بود مشقت اسسال صد برابر پیر
مهم سال دگر گردیدن نسق گذرد
درین دیار نمک ز آبی دیار

اما بهر حال درین محلی سکونت لولی کمال گنجای ندارد و قیل
سفاهت جاری آرد

بیت

مالکی بملک خویشی تصرف نمی کند
سعدی تو کیستی که غم ملکی او خواری

القصر قرقچیان ولایت سورتهم دایما تلخت و باخت اطراف
بلاد گنجرات و دزدان از پیشه دزدی مصری بودند - پیشی ازین
سلطان احمد بنی شهر احمد آباد بقصد تسخیر ولایت سورتهم و فتح قلاع
او عزیمت نموده بود - چون حصول مقصود از دست قصد متعذر دید
تلخت و بلخت کرد بر گشت - ازین جهت سلطان شب و روز
دغدغه فتح قلعه گرنار و حاصل جوینده و تسخیر ولایت سورتهم
در دل داشت - اما از استحکام قلاع او و کثرت آذوق متکامل
و متعطل بی بود -

آخر الامر در سنه اهدی و سیمن و ثمانمیز بعد از استخاره
بدفع کفار قلعه گرنار مواری فرمود چنانچه شمار گوید -

نمیدانند - در میان قلعه دوچاه واقعست - اسم یکی نیکهون و اسم دیگری انکولیم و دو درجای واقعست اسم یکی ازی و اسم دیگری چری -

و راجه این زمین راو مندلیکی نام داشت - در تاریخ هندو معروفست که یک هزار و نهصد سال گذشت که آبا واجداد اونا را مندلیکی پشت به پشت راج کرده اند - یعنی حکومت و زمیندیت یکمرتبه در زمان سلطان محمد بن تغلق پادشاه دهنی فوج سلطان مذکور فتح قلعه نموده بود و مرتبه دیگر پادشاه بن محمد شاه پادشاه کنجرات - هر مرتبه هندوان زور آورده از دست گمشتهای ایشان گرفتند -

نقلست که چون سلطان محمود خزیمت فتح قلعه گرنال و جوانانده نمود باغوانچی حکم کرد که پنج کروور زر نقد که جنسی او برای طلا نباشد همراه گیرد و بقور بیگی حکم کرد که یک هزار و هفتصد قبضه شمشیر مسری و دیلمانی و مغربی و خراسانی که قبضه هر کدام بشش سیر طلا بوزن کنجرات تا چهار سیر برآمده باشد و سه هزار و هشتصد قبضه شمشیر اجنادی که قبضه هر کدام از نقره باشد بوزن مختلف که املا پنج سیر و اونی چهار سیر و یک هزار و هفتصد خنجر و جده هر که قبضه هر کدام سه سیری و دو نیم سیری از طلا همراه گیرد و باخته بیگی حکم کرد که دو هزار مصب تازی و ترقی زرین یوریش همراه باشد -

انضم چون سلطان مناصره قلعه جونگده نبود - کفار نوابی را خود را در دره مهاوله که بغایت جای قلیست آنجا برده خود را بمردن قرار دادند - که هر یکی اینجا بر سر ماوی آیدما کشته میشوند - روزی تغلق خان شاهزاده اولکتر سند بعرض سلطان رسانید که میگویند که مهاوله جاییست بسیار قلاب و هرگز لشکر با آنجا نرفته و فتح نکرده - سلطان گفت انشاء الله تعالی من فتح میکنم - روزی سلطان بجهت شکار سوار شد روی بسوی دره مهاوله کرد - هندوان چون جمعیت کردند قلعت ورزیدند و دانستند که اینجام بر سر مانخواهد آمد ناگهان سلطان بر سر آنها رسید کفار باندی جنگ گریخته در جنگل درآمدند چون لشکر خبر یافت که سلطان بجهت پیوستن خود را متعاقب رسانیدند پس آنها را

بدانکه هر سه جانب کوه ۱ گرنار ۲ کوهی مدور واقع شده با
جانب شمال متصلست بکوه ۳ گرنار و جانب جنوب اندکی فاصله
دارد و در راه او مسافت دوازده کوه دارد و در میان آن
چنگلیست مشبکی که راه اسب دران مسنوعست و غارهای
قراوان دارد غیر از وحوش و طيور درانجا جنس آدمی نمی باشد
مگر چلغهم کفره که آنها را کھانت گویند که اینها نیز در سیرت
بو وحوش میمانند گریختن دران جنگل و غارهای درایند و در میان
آن جنگل درختها نادر بسیار که کس نام و نشان آنها نمیداند
منحصوی بعضی از آن دران کوه درخت میوه دار مثل انبه
و کهرنی و جانب و گولر و امیلی و آمله و امثال آن بسیار اند
و قریب دامن کوه گرنال مغرب رویه مسافت سه چهار کیرانزار
تلی واقع شده است از سنگ یک لخت و بلاد آن قلعه ساخته
اند - موسوم بدیوچه گده که دیوار حصار او بسند شکندرمیماند و سور
او مشتملست بدروازه یکی رو بجانب غرب دارد و یکی بجانب
شرق و دروازه مغرب دروازه دیگر در پیشی دارد شمال رویه که
وقت درآمدن ازین دروازه گذشت بدروازه قبله رویه می درایند -

و وجه تسمیه چونکرده بعضی اهل سورتهم چنین نقل میکنند
که در زمان سابق دارالقرار راجه ملکی سورتهم موضع ۱ نبتلی که از
چونکرده پنج کوه مغرب رویه واقعست بوده مابین نبتلی و
چونکرده جنگلی بوده که نه اسب آنجا میتوانست رفت و نه آدم
چند پشت آن راجه گذشت بود که آنجا حکومت میکرد - روزی
هیزم کشی بصد حیل و مشقت دران جنگل در آمد رفت رفت
بنجای رسید که دیوار سنگ پست با دروازه بنظرش در آمد بر
گشت و آمده کتیبتش را بر راجه معلوم کرد - راجه حکم کرد تا جنگل
را بربندند - در میان آن قلعه ظاهر گشت - راجه از معمران آن
دیوار و از مورخان بلاغت آثار زمان عمارت و اسم عامر او استفسار
نمود - هم بنادانی اعتراف نمودند - از انروز باز این قلعه را چونکرده
گفتند یعنی قلعه کهنه که کسی وقت آغاز عمارت و اسم عامر او

۱	گرنال	ج
۲	"کوهی مدور" نیست	ج
۳	گرنال	■
۴	نبتلی	ج

چند گاه سلطان بتصمیم عزیمت فتح قلعہ گرنار روی توجہ بسوی ولایت سورتہ آورد و بکوچ متواتر روانہ گشت - از استماع این خبر راومندلیکی بی طلب و پیغام در ملازمت سلطان آمد و عرض کرد کہ ہر خدمت و خدمتی کہ سلطان فرماید بندہ منت بجان خود نہادہ قبول نماید بی اسناد جریمہ در استیصال مطیع خود چہراییہ کشید - سلطان گفت کدام جریمہ برابر کفر باشد اگر امان میخواہی کلمہ توحید بگو و از سر صدق مسلمان شو قلایت ترا یا مزید اقطاع دیگر بر تو مسلم دارم و الا دمار از روزگار تو بر آید - چون راومندلیکی دید کہ حال اینست شب بشب گریختہ بقلعہ رفت نامدتی کہ او را در ملازمت سلطان بودہ و کلائی او آذوق بسیار جمع آوردہ قلعہ گرنار و قلعہ جونہ گدہ را مضبوط کردند -

روزی کہ سلطان بدامن کوه رسید کفار مثل مور و ملخ از قلعہ و کوه فرود آمدہ بہ جنگ پیوستند - بعد از جدال بسیار دو ہزیمت نہادہ خود را بالای قلعہ گرنال کشیدند - تا دو روز بہمین طرز جنگ لایم داشتند روز سوم سلطان بذات خود متوجہ جنگ شدہ - از صبح تا شام کافران رد و بدل شمشیر و فرسہ کردند - چون سپاہ بادشاہی زور آورد گریختہ بالای قلعہ گرنال بر آمدند - سلطان مورچلہا بسپاہ بتغنی کرد ہر امیر چرا بجای متعین ساختہ قلعہ جونہ گدہ را محاصرہ نمود - کفار ہر روز بطرفی بر آمدہ جنگ میکردند روزی در مورچلہا خان فاروقی کہ یکی از سرایانی بود اہل سمرای او در شہر اہد آباد مشہورست فدای در آمدہ عالمخاترا شہید کردہ بدر رفت -

سلطان در اہتمام ہوشیاری مبالغہ فرمود ہندوان عاجز آمدند - دیسمل نام بقال و زیر راومندلیکی با اہل قلعہ مشاورت نمود کہ اینسرقتہ سلطان مہمود بی فتح قلعہ از سر کوه ما نخواہد گذشت پس ما را از بودن جونہ گدہ بالای قلعہ گرنال مستحکم شدن * او لیتر کہ او از این مضبوط ترست و آذوق بسیار دارد - اہل قلعہ امتثال

ن * تنہا - ج بی
ب * اولی است

بیرون دره گذشتیم پیاده در آمدند ره و زاد اکثر هندو بدست اهل لشکر اسیر شد سلطان مظفر و منصور بطرف بارگاه مراجعت فرموده و اهتمام تمام در یلب معاصره نمود -

میگویند که در چهار روز ایام معاصره پنج کروز زر ■ اسپان و شمشیرها و خنجرها و جواهرها هم بسپاه بخشید بجهت افکندن کهری در فتح قلعه نیافتد و مستی و گاهی جایز ندارند ■ افواج قاهره بهر طرف ولایت سورتقه فرستاد که تاخت و تاراج نمایند - چون کنیمت بی اندازه بدست سپاه افتاد راو مندلیکی وکلای خود را فرستاد عاجز و نیاز مندی نمود - سلطان مصلحت درین دید که امسال فتح قلعه موکوت باشد مراجعت نمود بدلاالملکی خویشی تشریف فرمود -

در سنه اثنی و سبعین و ثمانیای هجری مبارکی رسید که دیومندلیکی وقتی پرستش پتخانم سوار میشود چتره کرده و زرین مرصع قیمتی پوشیده بی براید - سلطانرا غیرت بادشاهی در جنبش آورد چهل هزار سوار و قیل بسیار تعین نمود و حکم کرد که چتر و زرین را ازو بستانند و الا ولایتی زانهب و تاراج نمایند - چون رای مندلیکی این خبر شنید همان زمان چتر و زرین را مع خدمتی لایق باخدمت سلطان فرستاد - لشکر مراجعت نموده پیاپی سلطان مشرف شد - سلطان آنرا زرین را بکلا و تان بخشید -

بعد آن در سنه ثلاث و سبعین و ثمانیای هجری رسید که سلطان معهود خلجی وفات یافت یسر کلان او سلطان فیض الدین بر تخت نشست - بعضی امرا عرض کردند که بعد وفات شهنشاه دین پناه احمد شاه سلطان معهود خلجی بجهت تسخیر ولایت گجرات اقدام نموده بود لعل اگر سلطان عزم تسخیر ولایت مالوه نمایند با سهیل و جوه دست بی آید - سلطان گفت که این از مسلمانی بسیار بعید است که طمع ولایت برادر مسلمان کند چه در حیات او و چه در موات او -

بعد آن در سنه اربع و سبعین و ثمانیای بار سلطان لشکر بصوب سورتقه فرستاد تاراج و نهب نموده مراجعت کرد - بعد از

ابیات

بچه‌پر آفتاب و یکن گلبنی
 بهغل بخرد مند بازی کفی
 بخون عزیزان فرو برده چنگ
 سر انگشتها کرده عناب رنگ

روزی راو مندلیکی آفتاب چالش زدید و بصدجان عاشقی و
 و گرفتارش گردید عاقبت الامر بچه‌پر بسیار دست سعی او بدامن
 و هاشمی رسید و بجانب فرشتی کشید این قیامت را شوهر
 او شنید -

بیت

گرفت آتشی خشم دروی عظیم
 سرش خواست کردن چو جوزا و نیم

اما چون شمشیر قدرتش بر فرق عزت و شوکت رای کارگر نمی
 آمد اندیشیده ازک اتفاق را بدست حیل بر بیخ دولت رای نهاد
 و انبختان بود که بعد از اظهار چابکدستی و دلسوزی عرض کرد که
 آذوق قلاع رو بکهنکی آورده ضایع میشود اگر حکم شود غرود آورده
 بجای او آذوق نوافزار کنم حل و عقد مهلت رای و ابستم برای
 او بود گفت چرانه - او شروع در هیوط آذوق نمود و پنهانی کسی
 بدست سلطان فرستاده عرض داشت نمود که درین وقت سلطان
 هم قانع نمایند این عقد باسانی نمیکشاید - سلطان خوشحال شده
 همانزمان بسمت جوفه‌گده و گرنال و بکوچ متواتر روانه گشت
 باچنگ و جدل هر دو قلم را بدست آورد و الله اعلم بحقیقت
 الحال -

و بعضی سبب انقیاد اسلام راو مندلیکی را چنین ذکر میکنند
 که چون راو مندلیکی از قلم غرود آمده ملازمت سلطان نمود
 سلطان او را همراه باهدیاد آورد - روزی بطرف رسولایلا که متوطن و
 مرقد حضرت شاه عالم پناه است عبور نموده دید که پیشی دربار
 ایشان اسپ و فیل و آدم بسیار اجتماع دارند پرسید که این
 خاتم از کدام امیرست - مردم گفتند که در بار حضرت شاه عالم پناه
 است - پرسید که نوکر کیستند و قولا بکم دارند - گفتند که ایشان

رای او نمودند اینچنینا به خدمت سلطان فرستاده عرض کردند که اگر سلطان عالم بجان بخشی دل ما را بدست آرد و باهل و عیال و مال ما متعرض نشود ماز و زاد خود گرفته از قلعہ بیرون برآیم و قلعہ را تسلیم چندگان حضرت نمایم - سلطان گفت خوش باشد - ایشان رز و زاد خود را گرفته متوجه بالای قلعہ گرنال شدند اینخبر به سلطان رسید سلطان حکم بتراجع کرد - لشکر دوید تا کمرکوه رفت به جنگ پیوست امروز بهی از مسلمانان بدرجہ شہادت رسیدند و بسیاری از هندوان را بجهنم فرستادند - هندوان اهل و عیال خود را بالای قلعہ گرنال رساندند قلعہ چونرگده فتح شد -

اما از قلعہ گرنال هر روز بر آمده به جنگ و جدل قیام مینمودند بعد مدت مدید چون آن آذوق کمی کرد بهیتر تمام دهرم دوار طلبیدند یعنی التماس جان بخشی نمودند - سلطان بشرط اسلام زلو بخل مقصود ایشان فرمود - زلو متدلیک از قلعہ گرنال فرود آمده بزمین بوسی مشرف شد و کلید قلعہ به چندگان گذراند و کان ذلک فی منہ سبع و سبعین و ثمانمایم - سلطان کلمہ توحید عرض نمود لوقی الحاق بر زبان راند و خود را از آتش غضب سلطان که مانند آتش دوزخ بود رهااند - بعد از آن راو گفت که پیغمبر ازین از ملائک شاه شمس الدین بخاری که در ناحیت قصبه او بم آمده اند دل من رجوع بتصدیق اسلام نموده بود - الحال از توبه سلطان بشرف اقرار بالاسان توبه مشرف شدم - اما میگویند هرگاه کوه گرنال و سلطنت خویش یاد میکرد زار زار میگریست آنچه مصنف بهادرشاهی ذکر کرده اینست -

اما از ثقلات گنجرات سبب توبه سلطان دوسریم اخیر برای فتح قلعہ گرنال و چونرگده مسجوع بیرنگ دیگر شده و آن اینست موهنی قام که در آن عصر در حسن و جمال مدیم المثل و شهره آفاق بود -

ب ۱ "قلعہ چونرگده فتح شد" نیست

ج ۲ "و کلید قلعہ..... و ثمانمایم" نیست

ب ۳ که فیل بقال وزیر زلو متدلیک که حل و عقد دولت زلو در دست او بوده از زلو برگشت سبب آنکه بقال مذکور زنی صاحب چال داشت -

رخت چنان لطمه نامدار
 شد آوازه در عرصه هر دیار
 در قلعه کفر برهم شکست
 جهان کرد پانی از بیت و بیت پرست
 بتاب محض آتشی کفر سوخت
 چراغ شریعت ز سر بر فروخت
 چو شد یافت آن فتح بی منتها
 خدیو را گفت جد و ثنا

بعد از آن سادات مقام **علیای کرام** و فضات شرع دین مآلیدی
 و معتمدان رافع برای اهدای در هر شهر و قصبه گنجرات
 طلبیده در مقام جیره گده و قصبهات مضافاتی نصب فرمود و افراد
 اقلیت خویش را که توچم در آبادانیهای نموده و شروع در تعمیر
 قلع و جهان پناه کرد و معتمدان عالی سلطنت و بلوا حکم کردند که هر کدام
 برای خود خانه های رفیع ساخت - در معدود ایام شهری که توان
 اهدایاد توان گفت آبادان شد - معتمدی یاد نام نهاد و ولایت
 سورتهم بی شرکت اعیان در حیطه تصرف سلطان در آمد - تمام
 زمین داران از روی اطاعت و اذیت مال و اجبی بی تقاضا **طلب**
 آوردن گرفتند -

درین اثنا خبر رسید که **چنپک بن گنگداس** زاهد پائین
 مفسدان ولایت سرکار بروده و دیووشی را از روی حمایت جامعید
 و تکریم قتل و غصب می نمایند و بیادشاه مندر در سلطنت چشم
 اهدا ازو میداد - معتمدان نواحی اهدایاد نیز **خور** **پژوه** را دیده
 رنگ میکرد و عمل بطور آن مفسدان می نمایند - سلطان ملک
 جمال الدین معتمدان ابن ملک شیخ را بتخطاب محافظ خان سرغزل
 فرموده بفروختاری شهر معظم اهدایاد و مضافاتی تعیین نمود - ملک
 مذکور در انتظام مهمات کوشید که اثر درد و دزدن بالکل برطرف
 شد - اهل شهر و قری دروازه و ابواب راحت می نمودند و مسافران

ز **چنپک**

ج **مثل**

ب **خور پژه و ازید و ایدر رنگ بی گیرد**

بجز خدای تبارک و تعالی قولاً بغير قدارند - گفت پس این
 اصحاب سلطنت چگونه میسر میشود - گفتند خدا میفرماید گفت
 باری ملازمت ایشان بکنم رفت و ملازمت نمود بجهت آنکه چشم
 او برلقای مبارکی ایشان افتاد گفت آنچه مسلمانی شما میکنند
 بمن بفرمایند - حضرت شاه کلمه طیبه عرض کردند زانو اقرار بلسان
 و تصدیق بقلب نمود حق تعالی از دولت دیدار فیضی آثار اودا
 بشرف اسلام مشرفی سلطنت -

الفصل دران ایام از جنس قوی و تفنگ بالای قلعه که بود اهل
 قلعه جنگ سنگ و گاه گاه نیز و تفنگ میکردند باوجود آن مدت
 مدید سلطان سعی و اجتهاد نمود و در فتح مفتوح نگشت - سلطان
 بغایت اندوهگین شده باخاندان و زیر که در عالم جغفری
 نظیر بود دران اوان قری مقصب وزارت دانه در اجناداد انزوا
 گزیده بود نوشت که در سعی و اهتمام تقصیر نمیرود اما هنوز
 افتتاح فتح قریب العهد بنظر نمی آید و ازینجانب قرار داد
 ایست که یا عروسی فتح در کنار گیرد یا ببری شهادت ببیرد
 خدایندخان در جواب نوشت که طرح حصار و مور چلها که باسرا
 فساد تعیین فرموده اند اساق ایشان تدبیر نموده فرستند - سلطان
 همچنان کرد - خان هر کدام را بدیاری که موافق اسم او بود نوشت
 بخدمت سلطان فرستاد و عرض داشت کرد که تعیین مورچل باین
 طرز فرمایند و فلان روز هست بر فتح قلعه بکارند - انشاء الله تعالی
 فتح میسر خواهد شد - سلطان بر فوخته خان عمل نمود - حق تعالی
 هما نورز محمود باب فتح بر تاصیر توجه سلطان کشود - چندانچه
 جلوی شلر ازان حال خبر میدهد -

ایست

فرمودند گشتند اصحاب دین

بکفار ناپاکی گبر و لعین

چو خسرو که بلزوی حیدر کشاد

چنان قلعه را ظلحی؟ در کشاد

میگویند که در آن ایلغار همگی ششصد سوار یا رکاب ظفر آیاب رسیده بودند و زمینداران هوالی سهند که سومره و سوده و خیره باشند بیست و چهار هزار جمع شده بودند - پیشی از رسیدن سلطان بایشان خبر رسیده بود - پناه بجای کلب آورده منتظر و دمنهی جنگ بودند - اما چون نظر بغوج بادشاهی افتاد همه وکلای خود را بخدمت سلطان فرستاده نسبت اسلام و مسلمانی خود را صبیح آورده آنقدر معجز و انکسار نمودند که سلطان از سر قتل ایشان در گذشت - و گفت که هرگاه چشم شفاعت بسبب اسلام دارید احکام مسلمانی که حق بجای آرید و نسبت خویشی که بکافران میکنید بگذارید و از هر قوم یک کسی که عهده باشد آمده ملازمت نماید تا چونرگده همراه آید و راه و روش اسلام را از علمای دین آموخته تلقین قبیل و قوم خود کند - همه آنها طوعاً و رغبتاً قبول نموده خدمتی گرفته آمده پیابوسی سلطان مشرف شده همراه رکاب ظفر آیاب بچوناگده آمدند - سلطان ایشانرا به علمای دین فقهای متین سپرده تا تلقین احکام اسلام نمایند - بعد از مرور آیام و معلوم احکام اسلام بعضی از ایشان معاودت بدیار خود نمودند ■ بعضی فریفته الطاف و اشفاق پادشاهی شده ترک دیار و تبار خود نموده در خدمت سلطان ماندند - هر کدام در محدود ایام اعتباری پیدا کرد و بظطاب مضطرب گشت -

باز در سنه سبع و صبعین و ثمانیا به سلطان بالشمک جزار بجهت مقصدان آنواهی سهند ایلغار فرمود یا نهصد سوار دواسیم سریر رسید و با چهل هزار کسی زمینداران سهند که گماندار حکم انداز بودند جنگ نموده فتح کرد و زن و بچه آنها را اسیر ساخت بچوناگده آورد -

همدراز سال فتح جنگ و «سانکهودار» نمود و باعث آن فتح این بود که مولانا منچود سمرقندی که در فضیلت علوم و حدیث شهر ممتاز بود از ساحل دکن کشتی نشسته براه دریا حازم

بضابطه پنج در طرق و منالار باز میکشوند - کار محافظت خان بلای گرفت - چنانچه پسر ملکی مذکور سلاسی از آن متمردان گرفت که هرگز نداده بودند - سلطان بعد از چند روز حکومت تمام شهر تفویض بان نمود و او نیز مهده این خدمت نیز پسندیده بر آمد بعد از چند روز مستوفی مالی شد - خدمت استیغاث نیز بروج مستوفی بتجا آورد - باز بعد از چند روز بوزارت سلطان منسوب گشت و منصبها سابق بتعالی خود داشت گماشتهای ملکی سر میکردند و آن محافظ خان جد مولف قاریخ بهادرشاهی هست -

الفصل سلطان از برای ضبط ولایت صوبه بروده نیز امرا تعیین کرد - ملکی بهاولملکی المختار بعمادالملکی راجتهانم اسونگیره "بهادرپور مقرر ساخت و ملکی سارنکی قوامالملکی راجتهانم گونده تفویض نموده و قاج خان بن سلاز را تهانم موضع ثورکه که کنار آب سهندری واقعست بمنعین گشت - از انتصاب آنها نتجالت رای "چندیست از مضمونی باز داشت -

و در سنه ستم و سبعین و ثمانهائمه راومندلیکی را بتخطب خاندیبهان مشرفی کرده جایگزین عنایت فرمود - و بتهای مطلقه از بتخانم راومندلیکی بدست آورده بود همه را بسپاه اعزام کرد - بعد آن خود بر سر ولایت مستقر قلعت - آوردهاند که یکروز در میان شصت و یکی گروه راه از زمین گذشته ولایت زمینداران نواحی مستند را قاراج کرد "وزن زمین شوریست که در وقت بارندگی ترکابی بلشد و یکسر لومتصلست بتفورد دریای شور و سیل دریا نیز دران سر زمین عبور میکند - عرض او در بعضی ماضی سی پنج گروه است و در بعضی ۴ و زیاده آبش دایم شورست - آنزمین قابل زراعت نیست - غیر از تمک و "ماهی حاصل دیگر ندارد -

ع ۲ سرکهره

ع ۳ "بهادرپور" نیست

د ۳ هینینگ - ع جیت مستند

ع ۴ "وزن زمین شور و سیل دریا نیز" نیست

ع ۵ فلی

۱ و یکی از عجایب این دیار اینست که تاریخ نهم ماه اسفاده که ابتدای موسم بر شگالست یا دهم یا یازدهم که هندوان آنرا انگیزاس و پارس و تیرس و چمدرس و پورت ما می گویند کنجشکی مقدار ۳ شاری بهیشت مخصوص که بهیچ جانور دگر نمی تواند از طرف دریا آمده بر بالای بتخانه که در موضع ماده پوز من احوال پرگند منگولور چر کنار دریای شور واقعست می نشینند و دوشم کهری پیش نمی زید - چون میسرود رهبانان آنجا گرفته می آرند یا استدلال بازان ازو مینمایند - اکثر می بینند که از جانب سرو دنیسی سیاهی بیشترست و در وسط سفید علامت آنست که ابتدای موسم و آخر موسم تنزیل بازان بیشتر خواهد بود و در وسط هم اگر وسط سیاه است و هر دو جانب سفید علامت آنست که نزول بازان در وسط بیشتر خواهد بود و اول و آخر هم - همچنین بهر جانب که سیاهی بیشترست بازان بیشتر و اگر تمام سیاه است تمام موسم بازان یکسان می بارد و اگر تمام سفیدست بازان نمی بارد - و هیچ سالی نیست که آن کنجشکی همراه مذکور در ایام مسطور نیاید و میگویند که همین نوع جانوری در ایام مذکور بر بتخانه پتن دیو و بتخانه جگت مذکور که در کنار دریای شور واقعست نیز آمده می نشینند و همچنین احوال مینمایند -

القصر کفار ولایت جگت رفت در جزیره سنکھو دار مضبوط شدند - جزیره ایست در دریای شور از ساحل سر کوه راه آنجا دران راجه جگت می بودند و دهونی طرق مسافران بکسر مینمودند و روز بد راجه جگت پناه بتجا می آورد - چون سلطان دید که کفار اینصدد درین جزیره در آمدند کشتیها از جنادر طلبیده بامردان جنگی مسلح ۲ و مکمل پر کرده خود متوجه فتح جزیره مذکور شد - از هر طرف نازبان کشتی سوار جزیره مذکور را قبل نبوده به جنگ پیوستند - کفار در بارش تیر و تفنگ و رد چل شمشیر و بر چرخه تقصیر نکردند - آخر الامر غاریان بزور سربازی

ج ۲ "و یکی از عجایب این..... احوال مینمایند" نیست
الف ۱ سارنگ
ب ۲ مکمل

سمرقند شده بود - اتفاقاً تر راه کشتیهائی مردان سانکهودار در خوردند و کشتی ملارا اسیر کرده سانکهودار بردند - ملارا با دو پسر بسهل آوردن سر دادند اهل ملارا با اموال و کشتی نگاه داشتند ملا بعد فلاکت و هلاکت خوردن بدربار معهودشاهی رسانید میگویند که فرزندان ملا خورد سال بودند پیمانه راه نمیتوانستند رفت و ملارا آن توانائی نبود که هر دو را یک مرتبه بر کتف یا بردوشی بر داشته مشی طریق نماید - از آنجهت یک پسر را بر کتف خود سوار کرده پاره راه میرفت و فرود می آورد و بعد آن عود نموده پسر دیگر را بر داشته میبرد میبرد پسند چنین طریق در چند روز هفتاد کوه راه طی کرده بملازمست سلطان رسید - بآورد دل و چشم گریان ظلم نمود - فریاد برداشت که دل سلطان و حاضران از فریاد ملا بند آمد سلطان طلبیده استفسار بحوال نموده ملا مستم گذشت بعد هزار ناله و آه بموقف آنها رسانید - اگر چه پیش ازین هم سلطان باره فتح جنگ که مشهور ترین معبد کفار است و جزیره سانکهودار دهشت اما از بس که مردم قلبی راه جنگ و جنگلستان جوار او و امتصاع جریوه سانکهودار تعریف میکردند سلطان متامل میشد و در فکر تدبیر آن عود میکرد - درین اثنا که چنین واقع رو داد اعدای سابق سمیت جدید پذیرفت سلطان - بیقرار شد و گفت که انشاء الله تعالی نلاماراز روزگار این کفار نه بر آرد از آسودگی بیزارم ملارا استیلاست نمود و بغایت ترحم فرموده بلهذاباد فرستاد -

و بتاریخ هفتم ذی القعدة بمصوب جنگ کوچ فرمود و بکوچ متوالر آنها رسید کفار جنگ گریخته جزیره سانکهودار در آمدند جنگ را تاراج کرده و عمارتشی را منهدم ساخت و بدخاتما را بشکست و پتیا را پاره پاره کرد و از آنها موضع آراسراه که بوده گروهی جنگ واقعت برکنار دریا مقابل جزیره سانکهودار متقدم گشت - صاحب معهودشاهی میتوبسد که این منزل خود آراسراهی بود که آن شب در لشکر هیچکس از قریب ماران بغویب رفت - هیچ دیده نبود که آنها سار در نم آورده باشند - میگویند که مقصد مار در سرافردن سلطان کشند -

ب ۲ لایحه

د ۲ درین منزل مار بسیاری بود

دولت بادشاه بهرام خود رسیدیم - بعد آن سلطان حکم کرد که این کافران در اهداباد پیشی محافظخان بفرستند تا پاره پاره کرده هر پاره را بهر دروازه شهر آویزان کنند تا عبرت مفسدان دیگر گردد - چون بهیم را در اهداباد آوردند محافظخان بموجب حکم عمل نمود -

الفصل چون سلطان از ضبط و ربط ولایت سورت به خاطر جمع کرد دغدغه فتح قلعه چائیانیر که مکنون خاطر اشرف بود استیلا یافت - از مصطفیاد بموجب اهداباد کوچ فرمود - در اثنا راه خبر رسید که بهام^۱ ملیجاری غراب چند ترتیب داده قطع راه بنادر گنجیرات مینمایند سلطان عنان عزیمت بسبت بندر گنجوگه فرمود و از اندجا نهنگان دریا آشام و چائیانیران راه سهم و حصص را بر کشتی متعدد باستعداد کامل سوار کرده باجهت تنبیه^۲ ملیجاریان تعین فرمود و خود از گنجوگه بکنایت آمد و از اندجا بسر کعبه نزول لجلال فرموده بزیارت حضرت قطب المشایخ شیخ احمد کبشو مشرف شد و سه روز درین منزل مقام نموده فرزندان امرا و سپاهی که درین یورش بدرجه شهادت رسیده بودند یا بلجل خود مرده بود طلحید - هر که پسر داشت جایگزین پدرش را با بلو مسلم گذاشت و کسی که پسر نداشت نصف جائیمش را بدخترش داد و کسی که دختر هم نداشت توابع او را و جم کفالت تعیین نمود -

و درین سه روز اکثر اوقات چشم بر آب داشت و آثار حزن بر روی مبارکش پیدا بود - از مشاهده این حال یکی از مقریان درگاه به عرض جهانپناه رسانید که بعد از چند سال سلطان بدولت و اقبال فتح مثل قلعه جوئرگده و گرنال نموده مراجعت بسبت دارالقرار فرموده اند - بسبب توقف بر سر گروهی شهر چبست و باعث حزن خاطر دریا مقاطر کبست - اهل شهر هم منتظر مقدم شریف سلطان و اهل لشکر هم شایق دید از فرزندان جای شادی و خرمیست نه محل ملال و غمی - سلطان فرمود عجب بیصورت و ناآدمی بوده که بصنعت و سلامت آمده اند - اگر دوسر روز پیشی تر بمنزلهای خود بروند و

ج^۱ ملیجاری

ج^۲ ملیجاری

فتح نمودند - اکثر کفار آن جای را بقتل آوردند و بعضی برجهازات نشسته رو یگریز نهادند سلطان در جزیره در آمد - کشتیهایی نهنگان بصر آشام را تعیین فرمود تا تعاقب جهازات کفار نموده بدست آوردند - مسلمانان یلای بتخانم یارای بلند اذانها میگفتند و بتخانم را ویران میکردند و بتیمارای شکستند - سلطان دوگانه شکرانه ادا کرد و زبان بجهت و ثنای باری تعالی کشاد ^۱ اهل ملا که در حبس کفار بود خلاصی یافت - میگویند که غنیمت بسیار از لعل و مروارید آیدار و قلمی قیمتی بدست افتاد - سلطان چندگاه آنجا بوده مسجد بنا کرد ازوق بسیار جمع نموده بملک طوفان که باخطاب فرحت الملک مخاطب بود سنکهودار و ولایت جغت را حیلر آو نموده خود بچوناگده تشریف آورد - قنخ جغت و جزیره سنکهودار در سمن ثمان ^۲ سبجین و ثمانیایم واقع شد - ^۳ در عمل هیج پادشاه سلف این جزیره قنخ نشده بود - قنخ این مخصوص بعضی بلزوی سلطان سلطان محمود غازی ثانی میسر شد -

و بعد ازین بسال دوم نوسن ثمانین و ثمانیایم حضرت فخرالاولیا ^۴ بدرالاقیام محبوب باری میدشاه عالم ابن قطب المصطفین سید برهان الدین بشاری قدس مرها بمشهد زندگانی جاودانی رحلت فرمودند - تاریخ مذکور از لفظ فخر مستفاد میگردد و از عبارت آخر اولیا نیز -

التمس سلطان روز جمعه سیزدهم چادی الاول سنه مذکور بمصطفایاد عرفی چونرگده آمد - اتفاقاً هاترول غازیانی که کشتی سوار تعاقب زاج جغت اسم بهیم بن ساگر نحوه بودند بهیم مذکور را گرفته طوق و زنجیر کرده بمصطفایاد آوردند - سلطان هرکدام را فوارش بسیار نمود و حکم کرد تا ملا محمود سمرقندی را از اهداباد آورند - بعد ازان فرمود که بهیم را حیلر ملا محمود نمایند تا انتقام خود ازو بکشد - بهیم را باطوق در گردن و زنجیر درجا آورده حاضر کردند - ملا برخاست بر پادشاه و تعصب اسلام پادشاه آفرینها و ثنای گفت و عرض کرد که من از

ع ^۱ "در عمل هیج..... میسر شد" نیست
ع ^۲ بدرالاقیام

بعد آن هر سال سلطان از اجداد به مصطفایه میرفت و چندگاه سیر * شکار در آن نمود نموده با اجداد تسریفی آورد - اما از دغدغه تسخیر چاقمانبر خالی نبود - هرگاه از اجداد هزم شکار و سیر مینمود * بصوب چاقمانیر بود - اتفاقاً یوزی شکار کتان بکنار چوئیار باقری که به دوازده گروهی اجداد مابین جنوب و مشرق واقع است رسید - شنید که در * اینجا گاهگاه قطع طریق قطع راه مینمایند فرمود که * اینجا شهری آبادان کنند - مسی به اجداد - ازان روز بناه شهر مذکور شروع یافت - پشت مستحکم از سنگ بر ساحل رود مذکور عبارت فرمود - تصور عالیه بران * نشستم معبود نمود و آن بناء دال است بر لطافت طبع و زکاوت فهم سلطان - * غذائی آن شهر هوای دارد که اگر گفت شود که شهرهای روی زمین هوای فضای آن ندارند ریاضت و ایراد این بیت درین محل مناسب و ریاضت -

بیت

راستدال هوا حکم جانور گیرد
بنوی خنجر اگر صورتی کنند نگار

هر باغ سواد او هر تنگ ریاض بهشت است و هر مشجره ریاض او همیشه طوبی چشم سلسبیل رشته جوئیار اوست و ریاض خلد گلدسته از گلزار او دلیل بر مبارکی آن شهر پیدا است که خوش کرده حضرت سید مبارکی شهیدالشهدا است - ذکر مناقب سید در مقارن ذکر سلطان معبود شهید و سلطان اجداد انکار آنکه بر هاتمه ایراد خواهد یافت - انشاء الله تعالی -

التصر چون درستم حس و ثنائین و ثنائیه سلطان عزیمت جوئیرگده نمود اجد شاه که پسر کلان سلطان بود او را در اجداد گذاشت و خداوند خان را باقالیقی شاهزاده مقرر ساخت - چون لشکر

-
- * این جا هر چه از تسخیر الف شامل کرده ام تمام شد
الف ۱ این جا
الف ۲ آب آن رود در نهایت غلو و گوارش است
د ۳ پشت

از دیدار فرزندان خود بهره مند گردند جای ندارد - اما آنها که
 بدرجه شهادت رسیده‌اند یا باحل خود رخت اقامت از جهان
 فانی بمقام حارثی کشیده‌اند نفقه و تعویذ اهل و عیال آنها
 ناکرده و بطفه شعل حزن آنها ناکرده بشهر در آمدن و عسرت
 مشغول شدن از مروت و آدمیت دورست -

صنطوعشر

ینی آدم اعضای یکدیگرند
 که در آفرینش ز یک گوهرند
 چون عضوی بدود آورد روزگار
 دگر عضوها را نماند قرار
 تو کز مصنعت دیگران بیخبری
 نشاید که خلعت نهند آدمی

میگویند همداران آوان قلنی نصح الدین حاکم شرع شریف
 اهدایاد آمد و مبارکباد گفت - سلطان به دردناکی کشید و گفت
 قلنی اگر چه بر ما مبارکست اما بزاها باید پرسیدن که فرزندان
 و شوهران آنها بدرجه شهادت رسیده‌اند یا شربت اجل چشیده
 اند - اگر درین چند سال بنجا و مقام خویشی بی بودم چه مقدار
 درجت از اهل لشکر بوجودی آمد درین سفر ضررها کشیده شد
 تا این فتح دیده شد -

التکم بعد مروت خاطر اهل حزن درماه شعبان المکرم سلطان
 درشهر اهدایاد تشریف برد - درماه رمضان المبارکی از اهدایاد
 بسبت چلتیایر لشکر کشید چون بموضع مورامی من اصال
 پرگنه سانبلی که بر سلهل آب مهندری واقعست رسید اقامت
 فرمود و از اینجا انواع قاهره را بحیث تلخت و قاراج ولایت مضالفت
 چلیایر تعین نمود - لشکر تلخت و قاراج اطراف نموده بر گشت -
 چون هوای بر شگل رسیده آمد سلطان عقان مروت بدار القوار
 خوبش معطوف فرمود و موسم بر شگی را در اهدایاد گذراند - بعد
 آن بصوب مصطفایاد متوجع شد - چندگاه در قلجیت مصطفایاد
 سیر و شکار کرد بعد تشریف آورد -

(باب چهاردهم)

کشف عزم سلطان بصوب اللمر چالهایلم
و فتح کردن آن بکلیه شمشیر

سالکان مسالک تاریخ و آثار و نامهای آن طاهج اخبار چنین
روایت کنند که چون بقصد تسخیر قلعه چانپانیر سلطان از
احمد اباد عزیمت نموده بقصیر بروی رسیده - زلزله در نهاد راول
تپائی و اهل چانپانیر افتاد - و کلاهی خود را بنجد دست سلطان
فرستاده نازل و تصرع بسیار نمود - هر چند و کلاهی او استغفار
نمودند بدرجه قبول نیفتاد و فرمود که میان ما و شما الحال غیر از
شمشیر و خنجر پیغام و پیغام گذار نخواهد بود - و کلاهی بصد
حیرانی و پشیمانی پیش راول تپائی رفته صورت گذشتن را بار
نمودند - راول دل بمری نهاده قلعه را استقام داده مستعد جنگ شد -
سلطان آمده متعصره نمود - هر روز از صبح تا شام میان لشکر
اسلام و جهان کفار بد انجام مقاتله میرفت - چون چند روز برین
نقط گذشت سلطان حکم ساباط نمود - * استادکاران این فن
آمده شروع در ترکیب ساباط نمودند - میگویند * کلمه چوبی یکی
بشرقی میخیزیدند و در ترکیب ساباط بکاری بردند - راول تپائی
سوزا نام وزیر خود را پیش سلطان نیاث الدین بن محمود خلجی
فرستاده و عرض استداد نمود و قرار داد که اگر سلطان از مندو بصوب
چانپانیر باستداد ما عزیمت فرمایند خرج * هر منزل یکی لکه تنگ
که هر تنگ بهشت تنگ اکبری برابر است پیشکنی نمایم - چون
نیاث الدین برین واقع اطلاع یافت از مندو کوچ کرده بمقام
نجد که بر سر گروهی مندو واقع است نزول نمود - با استعداد
لشکر مشغول شد -

الف ۱ مناهج

۲ استادان

۳ کلیم

۴ "هر منزل" فیسست

از سفر دائمی سلطان ستادی بود - بعضی متفکریان خداوند خان
 را یونان آوردند که بعد شاه را بر تخت اسلامی نموده نسبت سلطان
 اندیشم کدر نمایند - عیادت ملک که بنده خامی بود ایتال اندیش
 ایشان نمود و نماید که این اکثر مشغول شود - عاقبت الامر سلطان
 از این حال خیردار شد - از مصطفی یاد بلجادیاد آمد خداوند خان
 و مؤلفان او را به تنجیم شدید گرفتار صلحت و در سنه سبع و
 ثمانین و ثمانهاشم در تمام ولایت گنجرفت و روی مضافات چانپانیر
 امسای بآران واقع شد - ملکی^۱ سلطنت خلیل سلطان که در تهران
 موضع سوزمانی مجموع بر ولایت بود دست قازاق بر ولایت چانپانیر
 کشاد - چون بقریب قلعه چانپانیر رسید دلول تپالی ره چانپانیر
 از قلعه فرود آمده^۲ متوجه جنگ شد - ملکی مذکور^۳ جنگ سردانه
 کرد عاقبت الامر هزیمت یافت - اکثر هیرکان او بدرجہ شهادت
 رسیدند - دو قیل از سرکار سلطان^۴ چند مسپ^۵ از طویل خاص
 سلطان که همراه ملکی بودند با تمام پیرتل بتاراج رفت -

از استماع این خبر سلطان بر آشفت و عزم تسخیر قلعه
 چانپانیر بر طریق تصمم بر صفحه خاطر مبارکش نقش بست -

۱ د احمد

۲ الف جنگ کرد

۳ د الف جنگ سردانه نمود

۴ الف "از طویل خاص سلطان" نیست

بزرگی گشت - القصر فتح قلع چانپانیر تاریخ دوم شهر ذی قعدة
مسئمت سمع و ثمانین و ثمانیایم و نوع یافت - چنانچه از کلمه
افتتاح مستفاد میگردد و از لفظ ذی قعدة نیز -

القصر سلطان را آب و هوای چانپانیر بفایت خوش آمد
پای قنعت خود ساخت - از انجهت شهری عظیم ترتیب یافت -
مسمی جمهدیاد گشت - مسجد عالی دران عبارت کرد و حصار
جهان پناه بنافرمود - امرا و وزرا و سوداگر و بنال هرکدام برای
خویشی عبارت عالی معمر کردند و درصن تسعین و ثمانیایم در
سواد شهر طرح باغات جنت ابات انداخت - در اندکی مدت شهر
معهدیاد نوعی زیب و زینت یافت که اهل گنجرات نقش
احمدیاد را برصفتهم فراموشی نگشتند و اتفاق برعدم نظیر او داشتند
شهری معمر از عبارت عالی و فضایش مفرح از کدورات خالی
موطن اکابر زمان و مسکن خوبان جهان باغانش پر از گلهای
بوقلبون و میوهای گوناگون - از آنجهل انب که از بوی گلش مولی
یاد آید و از رایحه بارش درود برائپیا شاید - نبات بان سنگدلی
از دشکی خلوت آن آبست و شکر بان شهرت شیرینی درحسوت
لذتش ااهم پاشیده و خراب دل انار خون بسته اوست و جگر
انجیر ریزه ریزه گشته ازان دیده انگور آب در دیده کرده است
و چشم بادام در لطافتش متعیر و حیران - صیپ خود گوی
چوگان اوست و بی یکی از غلامان او - دیگر نیست که ام النباتست
و انواع شیرینی ثمرات آن ذات عالی صفات و قلمتش مثل قد
شکرلبان شیرین حرکات هر بند او بکر نازنینان می ماند و لذت این
معنی را صاحب ذوق میداند - نازینی نصب پوش و طوطی
شکر فروش دیگر انجیر دلپذیر در خلوت بی نظیر نسبت بغوا که
بر فضیلتش این دلیل تمام است که معصن آدم علیه الصلوة
والسلام است - دیگر انگور که خوشاش پروینست پرنور و هر

الف * برین که مثل معهدیاد باغی فرحت افزا در گنجرات
موجود نیست بلکه بر روی زمین نخواهد بود
الف * "یاد" نیست

از استماع ژن خبر سلطان محاصره قلعه را ببعضی امرا حواله
 نموده خود بصوب مندر متوجع شد. بکوی متیقر بقصبر دود که
 در مرحد مندر و گنجرات واقع است نزول^۲ اجلاس فرمود - سلطان
 فیث الدین بی محاکمت امور برده بوسیله حمید فسیح عزیمت
 نمود و آن این بود که علماء عظام و قضاة کرام را طلبیده استغنا نموده
 آنکه سلطان معهود قلعه چائپانیر را محاصره دارد و راجع چائپانیر
 از من استمداد نموده درین باب چه میفرمایند - هم ایشان
 متفق اللفظ و المعنی گفتند که بادشاه اسلام را نباید که درینوقت
 جهایت کفار نماید - سلطان فیث الدین بر کشتار بدار القرار خویشی
 رفت - سلطان معهود نیز مراجعت فرموده بچائپانیر آمد -
 باول تپالی از گومی مایومی گشت - درین فرصت سابطها نیز ترتیب
 یافتند - چون کار بر کفار تنگی پیدا کرد ره و زاد خود را طعم
 آگنی ملختم خود برآمده بجهنگ پیوستند - میگویند هم آنها
 کشته شدند - الا زول تپالی و دونگومی وزیر او که زخمی برداشته
 بخدمت سلطان آوردند - سلطان حبس او را بنظام خان حواله کرد -
 میگویند درین مجلس هر چند زول تپالی را تکلیف رسم قواضع
 و آداب بادشاهی نبودند - استنکال نکرد - بعد از پنج ماه چون
 زخمهای او صورت التیام پذیرفت - پیشی سلطان آوردند - سلطان
 تکلیف اسلام کرد - قبولی ننمود - ملاکبت الامر بحکم علما و قضات
 سرش بریده بدار آویختند - دونگومی وزیر را در محفل که
 دیردار آوردند سبکدستی کرده شمشیر از دست یکی گرفت و
 بر شیشین بن کبیر که از جمله مقربان سلطان بود انداخت - یکی
 ضرب کار او را تمام سلطنت - آخر الامر او را نیز بجهنم فرستادند
 میگویند از هیچ قبیل زول تپالی دو دختر و یکی پسر مانده بود -
 چون آنها را بخدمت سلطان آوردند دخترانش را در حرم فرستاد و
 پسرش را به پسر میوه ملکی داد او^۳ در حاکم ترتیب ملکی
 نشو و نما یافت - ملاکبت الامر در زمان سلطان مظفر بن معهود
 انارالله برهانهما^۴ بضابط نظام ملکی مضطرب شد و یکی از امراء

الف^۲ اجلاس فرمودز^۳ منجنالف^۳ در حاکم ترتیب ملکیب^۴ "بضابط نظام ملکی..... بزرگی گشت" نیست

۱- منبر آثار در سواد چنانپائیر آن قدر صندلی زاری بود که اکثر اهل شهر در عمارت خانهها بکار می بردند اکتفا می نمود -

صبحانان و لکه همان چنانپائیر الحال مقام بیرو و شیر است - عمارتشن رو بعد از نهاده و سنگاس رخت هستی بجای گذاشته - آبش بزهر آب می ماند و هوایش قوای صنعت را از وجود آدمی میرواند بجای هر بن گزار خاها رستم و بتجائی هر باغ جنگلی درهم پیوسته - از آن صندلی زار می نام و نه نشان است - بلکه مظهر آید کل من علیها فان است - قادر مطلق هر چه خواهد آن کند -

بیت

گر آنست منشور احسان اوست
وراینست توفیق فرمان اوست

لا یسأل عما یفعل و هم یسألون -

نقلست شخصی خراسانی و عرض سلطان رساند که من در طرح باغ و اختراع عمارت دستی کامل دارم - اگر جای معین شود باغی بسازم که * منجمل انشراح خاطر فیض مآثر گردد - سلطان فرمود در سواد شهر هر جا که قابل بینی اختیار کن و بسرکار داران حکم کرد که مصالح مطلوب او را مهیا دارند - آن شخصی باغی خوش طرح درون میان حیاض خوش بست قوارهای متنوع و آبشارها مصنوعه عمارت نمود - چون پیش ازین صنعت در گنجرات معمول نبود سلطان از تفرح آن بغایت خوشی وقت شد و متعجب گشت - معمارش را بانعام و اکرام توارش فرمود - درین اثنا * هلو نام درودگری گنجراتی الاصل عرض کرد که اگر حکم شود من نیز باغی در مقابل این بسازم - سلطان فرمود اگر می توانی چرائی - او نیز در ایام معدود باغی بهتر از باغ سابق عمارت کرد - سلطان از مشاهده آن بغایت معظوظ و مسرور گردید و ازو پرسید که اهل گنجرات ازین صنایع و توفیق نداشتند تو از کجا آموختی - او عرض کرد در محل که اوستاد شروع در تعمیر نمود دقایق این

الف ۱ عبیر آثار

الف ۲ باعث

د ۳ بیلونا - ج بیلونا

«عجماء» حیاتیست از شربط طهور - چشم بد از دیدارش دور که
 نادره ایام بصرت شربت جوشان او بشمک حلال و بی لعل هرلم
 است - دیگر انار که هر دانه او لعل آیدارست و از فواکم بهشتی
 نمودار - دیگر کیلم که حلوی بی دود است و مثل شوششور
 فروخت اندوز - دیگر انبروت پهل که فرونش پر از آب حیاتیست و
 برونش مانند خضر عالی درجعت - دیگر سدا پهل که برادر سیب است
 و در نمود از پر زیم - دیگر نارنگی که در سیوت همشیره انار
 است و در صورت مثل کره نار دیگر کهرتی که مثل زرغم زده است
 و لذتی مانند شیروشکر زبعت یخزا - دیگر قار که قاشقش همچو
 قد آدم علیه السلام است و شیردانش مثل شیر مادر انام - دیگر
 نارپهل که بهینه فالوده شربت داراست الا صریقتش مشتمل
 فالوده و او مشتمل شربت نار است - دیگر نالیم که مغزش هم
 حلوی مغزیست و آبش در کمال لطافت و نفرتی دیگر کتهل و
 «بدمل و خرم و پهل» و «چنی آمل» که هر یکی لذت خاصی دارد -
 دل را روح و جان را زبعت می آرد -

متخفی نیاند که بعضی از طرفه دهند انهم را در لذت بر نیشکر
 ترجیح میدهند و البعضی علی عکس درین باب تطبیقی به خاطر
 خاطر رسید که چنانچه خواهی ملایم به حسب مراتب و درجات بر عوام
 انسان تفضل دارند و خواهی انسان بر جمیع ملایم همچنان خواهی
 نیشکر در لذت بر عوام انهم فایق است و خواهی انهم بر جمیع انواع
 نیشکر صلب ذوقی شنید گفت - نزد من این سخن از هر دو
 احلی و لذت - دیگر گلهای خوشبو مثل گل لعل و سیوتی و چندیلی
 و چنبر و بیل و موگره و جفتی و جوشی و بابل سری و کرنی و کیورده
 و کیتکی که هر گل طبعش عطر است و هر بوگش نافه مشکین قنار
 دیگر گلهای رنگ رنگ که دیدن شان رنگ از دل زد آید و در چشم
 بینندگان نور غزاید - میگویند بل وجود شستبار میوه دار و گلهای

ج الف	حیاتیست
د	حیاتیست - ج حیاتیست
ج	کرنال
د	بدمل
د	یالی
ج	سدان

در عیش و کامرانی بسر می بردند باوجود ظهور حضور بی پایان و حصول سرور فراوان رواج شرع معصدی و رونق دین اهدی علی الله علیه و سلم بر نهم بود که هیچکس قدرت آن نداشت که از جاده شرع شریف سر موئی تجاوز نماید زیرا که پادشاه خود عقید بقیود شرع شریف بود و تواج نیز بمقتضای انما علی دین ملوکهم عمل می نمودند -

نقلست که زرگری دبابی مرصع و مکلف ساختن بنصدمت سلطان می آورد - در اثناء راه شریعت پناه قاضی نجم الدین که منسوب بمنصب قضاء شهر معظم اهدیاد بود پیشی آمد - چون فقر قاضی بر رباب افتاد پرسید این چیست ؟ از آن کیست - گفتند رباب سلطانست - فرمود بپارند متقاضیان درجده آوردند - قاضی گرفته پاره پاره کرد - زر و جواهرش از هم پاشیده و بنحای یکسان گردیده زرگر خای بر سر کرده فریاد کنان پیشی سلطان آمد و عرض کرد که مدت چندماه است که من حسب الحکم در صنعت ترصیع رباب اوقات صرف کرده بودم امروز که بنصدمت می آوردم قاضی نجم الدین از دست من گرفته ضایع و نابود کرد - سلطان دم نزد - بعد از آنکه برخاست و در خلوت نشست گفت که " قیچی بیزی صلب کوئی چهوری " - یعنی درخت کنار که پستست دست هرکس باو می رسد - بر ما امر معروف میکنند - چرا برسولاباد رفت بر میان منتهی یعنی شاه عالم امر معروف نمیکنند که ایشان جامه ابریشمی می پوشند و استماع سرود می نمایند - این مقوله بسبح قاضی رسید - قاضی روایات حرمت لباس حریر و سماع سرود و مزاییر از کتب فقه در آورده بر کاغذی تحریر نموده در دستار خود نهاد - بتغیال آنکه من این روایات را بایشان نمایم - ایشان خود عالمانند - به بینم چه جواب میفرمایند - روز چهارم قاضی متوجه برسولاباد شد - زیرا که غیر از چهار ملاقات بنصرت ایشان ممکن نبود - شش روز از خلق انزوا گرفته بی مزاحمت اخبار مشغول مع الله می بودند - روز چهارم بتکم الشفاقت علی خلق الله بار می دادند و باب تلقین و ارشاد بر طالبان دین و سریدان راه یقین میکشاندند همدران روز حاجتمندان نیز اظهار حاجات خود می نمودند و بتوجه آنحضرت بمراد دینی و دنیوی می رسیدند

غنون را آنچنان لغوا می‌کرد که هیچکس از اهل صنعت را گرد باغ
نمی‌گذاشت - مرع خود را بصورت مزدور نادان مملکت در آمدن پاره
از مشاهده و پاره از قبایلی ادراک این هنر نمود - سلطان خوشحال
شد و بر سعی و ادراک او آفرین کرد و انعام فراوان بلخندت خاص
مرحمت فرمود - تا حال بعضی ممالک آن باغ به حال خود است و
آن باغ مشهور و معروف است - نزد اهل گنجرات مسمی به
هالول -

حاصل کلام آنکه این هم دقائق صنایع و حکمت‌های عجایب
که آن در گنجرات شایع است اکثر در زمان آن سلطان عالیشان
از هنرمندان بلاد اقلیم^۲ ایجاد یافته - گنجرات نسبت به جامع مثل
انسان کامل از تکمیل آن حضرت گشته و اهل گنجرات اکتساب
فهم سلیم و طبع مستقیم در ظرفیت و لطافت در ادراک سلطنت آن
سلطان عالیشان نموده اند و از پیش ازین اکثر سانه و^۳ بقم بوده اند -
چنانچه مردی از لشکریان که نسبت کثرت بسلطان داشت
رخصت وطن گرفته بضاعت خویشی رفت - مدتی آنجا ماند
در حین توجه ملازمت سلطان ترتیب پیشکشی نمود و آن این بود
که پهنیهای موی را چیده و در چند یقاره پر کرده بالای آنها پارچه
سرخ پیچیده بضاعت سلطان آورد و پیشکشی گذراند - سلطان
فرمود چه چیز است - گفت پهنیهای موی برای امپ سلطان
آورده ام که نهایت خوبست و دانه‌های بالیده دارد - سلطان تبسم
کرد او پیشی رفت و گفت در موضع وطن من گولی رتیبست که
هر سال پسر بی زاید - لعل شوهرش مرده اگر حکم شود برای
سلطان بگیرم تا شاهزاده‌های بسیار بوجود آید - سلطان خنده کرد
او سوگند کرد که در مدت هفت سال هفت پسر زائیده است -
درین خلافی نیست - انحصار وجود سلطان حق سمیتان و تعالی
معنی از برای آسایش خلق آفریده بود و زمان سلطان زمانه
بود که هیچ فردی از هیچ مردی بازی و آزادی بر خاطر نداشت

ج ۲ "مسمی به هالول..... در گنجرات" نیست

الف ۳ ایجاد یافته

الف ۴ یلم - ذ ایلم

الف ۴ دروغ نمی گویم

از میان پیچیدند و چوبکی بنجای خنجر در میان خلائیده بطرف مسجد خرامان شدند - چون از خانه قدم بیرون نهادند آن ریسمان در نظر حاضران کمر مرصع نبود و آن چوب پاره خنجر مکتلی و لباس گلیم ابریشمی زربفت اعلای حضرت شاه بقاضی فرمودند که قاضی شما و پسر شما گواه باشید که لباس منجهن آنست که دیده بودید هرگاه حق تعالی در نظر خلق چنین نماید منجهن در میان نیست - بعد آن بصلوة مشغول شدند پس از فراغ نماز قاضی دست بیعت را در دست اراده آنحضرت در آورد و رفته رفته از چله مقبولان و منظوران آنحضرت گشت و شرف خلافت دریافت -

نقلست از سیادتعالی نقوی * ایام جامع تاریخ شمع جلای سید معبود پناغاری مسلم الله تعالی و ایقاه که در زمان حکومت حاکم الشریعته ماهی الیدعته نواب مستطاب خان اعظم المشهور بمرزا گوکم متع الله المسلمین بطول بقائیه دیو عرض حضرت شاه عالم قدس سره معتصبی بشان در محرم مقبره مطهره حضرت شاه در آمد مطربی غریبی در صحن مسجد نشسته بینی مینویشت - معتصب خود بین پلشتن فهریجین آن مسکین را گرفته پاره پاره کرد و دره چند بر پشت و کتف آن قوال درد مند فرو کوفت - بجای برخاست معتصب رو به خانقاه که مجمع قوالان و مستجع صوفیان بود نهاد بهجرد در آمدن در مجلس معتصب را حالتی دیگر دست داد چنانچه دره از دستی افتاد و بتولجد در آمد ناصدتی در رقص بود بعد از آن افتاد و بی شعور گشت - خوارق آنحضرت که چند آنست که در تکریر آید ترین معتصر بتقریب فی الجمله ایراد یافت -

ج * بر داشته چابدهید - قاضی داد - ایشان گرفته بر میان پیچیدند و چوبکی بنجای خنجر در میان خلائیدند و گلیمی سپاه که از کهنکی بنوعی پاره شده که ریشها بهر جانب نمایان بود بقاضی فرمودند که آن گلیم کهنه ما را بیارید چون آورد گرفته بر دوش شریف خود انداخته وضو ساخت بطرف مسجد خرامان شدند تا نماز جمع را نمایند.

تا نیمه عصر این معاصره داشتند بعد ادای صلوة عصر در حجره خلوت تشریف می بردند تا چهارم آمده اگر بادشاه وقت بر درباری آمد باوقمی یافت - الغصم چون قاضی بدریار رسید حضرت طلبیدند - چون پنجم قاضی بر لقای انحضرت افتاد حال بر قاضی متغیر شد شعله شدت تعصب انطفا یافت - قاضی بادوب تمام آمده درصف نعل نشستند - درودگرای پیشی آنحضرت نشست کاری کرد اتفاقاً آن روز جهر و کلاه از گلیم سیاه پوشیده بودند پرسیدند خدمت قاضی این چه کاغذ است که بردستار دارید - قاضی گفتند بعضی روایت نوشته اند - فرمودند در چه باب - قاضی کاغذ بر آورده بدست مبارک ایشان داد - چون وا کردند هم سفید بر آمده فرمودند این کاغذ سفید است - قاضی تعجب نموده باز دست در دستار کرد هر چند کاغذ چیزی نیافت متعیر و متاثر شد چوبی در صحن خاتم افتاده بود منظور نظر کبیرا اثر انحضرت گردید - حکایتش بر گشت زر خالص گشت - فرمودند قاضی بیال بسیار نازید این را بردارید که بکار فرزندان شما خواهد آمد - قاضی گفتند که حضرت حاجت بزر ندارم حاجت من حصول مولی است مضمون این بیت بر زبان راند -

بیت

آنانکه خاکی را بنظر همیما کنند
آیا بود که گوشه چشمی بها کنند

فرمودند که قاضی در خانم ماسرود هست مزایم هست لباس ایریشمی هست هر که هم اینها قبول کند در صحبت سانشیند^۱ نشینده آید که گفته اند -

مصراع

که صحبت در نگیرد تا موافق نیست مشربها

قاضی گفتند هم قبول دارم و از کردهای خود شرمسارم - حضرت شاه عالم پناه برخاستند ریسائی که پیشی درودگر افتاده بود

الف ۲ تا چهارم گذشته

الف ۳ و مضمون این مصرع بر زبان راند

در سه ماه است و تسعین و ثمانیایم بسمیع اعلا رسید که خواجه
 محمود المللق بخواجهم جهان که وزیر بی نظیر بود او را سلطان
 معبد لشکری بادشاه دکن بقتل آورده ازین رهگذر بهادر
 گیلانی که پروردهٔ نعمت خواجهم بود در بندر دابهول باقی شده
 درین اثنا سلطان معبد لشکری نیز فوت کرده پسر او سلطان
 محمود بهمنی بر تخت نشیست و او خرد سال است - اکثر امراء دکن
 استغنا نموده طریق بغی پیموده اند - در انتظام مهمام دکن خلل راه
 یافت - درین فرصت بهادر گیلانی بعضی بلاد دکن را بتصرف خود
 آورده و چهارات بسیار بهم رسانده قطع راه دریاء بنادر گجرات
 و نیاید - از ثمری او هیچکشتی در هیچ بندری از بنادر گجرات
 آمد و رفت ندارد -

و سبب راه زنی بنادر گجرات آن بود که ملکی التجار دکنی بعد
 قتل خواجهم جهان از دکن گریخته به بندر کناییت آمده و
 بهادر از دابهول کس پیس او بجهت خواستگاری * صبیح او
 فرستاده درین اثنا ملکی التجار فوت کرده * معبد خیاط که وکیل او
 بود پیغام بهادر رد کرده و بهادر را نامزا گفته که تلام نشی بی
 راجه قدرت آنکه دختر ملکی التجار را خواستگاری نماید - چون رسول
 او برگشته رفت و صورت حال باز نمود او از اینجا غذائی چند
 فرستاد تا معبد خیاط را بدری گشتند - آخر الامر از حمایت اهل
 کناییت آن دختر به بهادر * فرسید - آن جدیعت طرف گرفت
 راهزنی بنادر گجرات بنیاد نهاد - میگویند چند سال هیچکشتی
 در هیچ بنادر آمد و رفت نکرد و متاع دریائی در گجرات انمقدار
 نایافت شد که مردم بجای * بسیاری کشنیز را باجان میخوردند -

القصه سلطان از وقوع این واقعه متغیر شد ملکی سازنگ
 قوام الملک را پالشر انبوه و فیلان کوه شکوه براه خشکی بر سر

- ۱ سلطان معبد بهمنی
 ۲ الف صبیح
 ۳ محمود خیاط
 ۴ رسید
 ۵ بسیاری

القصر در سنه اثنی و تسعین و ثمانیای شهر مستعبد آباد
 حواله محافظ خان نموده سلطان عازم سمرقند، مصطفی باد گردید و
 چندگاه مهملت آنجائی را صورت داده باز بمستعبد آباد تشریف
 آورد -

و در سنه اثنی و تسعین و ثمانیای باز بطرف مصطفی باد عزیمت
 فرمود - چون بقصیم دندوکم که در سرحد ولایت گجرات و سورتم
 واقع است رسید ولایت سورتم را مع قلعه چونم گنده بشاهزاده
 خلیل خان تفویض نموده خود مراجعت بمصوب^۱ مستعبد آباد فرمود -

همدرین سال چهارم^۲ سوداگر استعاضه نمودند که چهار صد
 اسب عراقی و ترکی از ولایت عراق و خراسان بی آوریم مع پارچه های
 هندوستانی به نیت آنکه در سرکار سلطانی اجتیاع خواهیم نمود چون
 بهای گوه آمو رسیدیم رایج سروهی همه را از ما کشیده گرفت
 حتی که جامه کهنه هم در بر ما نگذاشت - این نظم را غیر از
 درگاه بادشاه دین پناه کجا بریم از برای خدا بداد ما برسید -
 سلطان قیمت اسپان و اموال را از ایشان نوشته طلبید - بنظر
 در آوردند - حکم کرد که این زر از خزانه بسوداگران رسانید ما از
 رایج سروهی میتوانیم گرفت - زر آورده بحضور سلطان شمرده
 بسوداگران دادند - سلطان دمامه کوچ فرمود بمصوب سروهی
 لشکر کشید و فرمان تهدید بر رایج سروهی فرستاد بمضمون آنکه
 بمجرد وصول فرمان اسپان و آنچه اموال از سوداگران گرفته
 بملازمان درگاه رسانند و الا متعاقب دایلت افواج سلطانی رسیده
 داند - رایج سروهی بعد از اطلاع بر مضمون فرمان عالیشان
 اسپان و اموال را بدیجسی مع خدمتی^۳ لایق بدیجست سلطان
 فرستاد و بعد از تمام استعاضه نمود سلطان مراجعت فرموده
 بمستعبد آباد آمد -

بعد آن تا چهار سال در مستعبد آباد بهیسی و فراغت گذراند مگر
 در هوای تابستان بوقت خورنیزه چری از مستعبد آباد بمستعبد آباد تشریف
 بی آورد و دو سه ماه در اجداد تجمعه فرموده باز بمستعبد آباد میرفت -

ج ۱ اجداد

الف ۲ سوداگران

ز ۳ بدیجستی لایق

بعد آن در سنه اربع و تسعمایه بصوب امیر لشکر کشید
 بهجهت آنکه عادل خان فاروقی حاج آسپرو برهاپور در ارسال
 خدمتی معتاد اقبال نموده بود - چون سلطان برباب آب تپتی
 رسید عادل خان خدمتی فرستاد و عذر خواست - سلطان^۱ از آنجا
 مراجعت نموده اردو را براه ندر بار فرستاد^۲ خود بالشکر از برای
 میر قلع بهائیر و قلع^۳ دیرمال که^۴ عمادالملک عیسن فتح کرده بود
 تشریف برد و از آنجا مراجعت نموده در مقام ندر بار آمده بار دو
 ملحق شد و از آنجا بشهر معهد آباد تشریف آورد -

بعد آن در سنه ست و تسعمایه بسمعیاری رسید که سلطان
 ناصرالدین بن سلطان خیل الدین پدر خود را کشته و خود
 بر تخت سلطنت نشسته - سلطان خواست که بطرف مندو لشکر
 کشد - آخر الامر چون سلطان ناصرالدین ملایمت بسیار کرد فسخ
 عزیمت نمود -

تا هکت سال بهیچ جانب سواری نفرمود - بعد آن در سنه
 ثلاث عشر و تسعمایه بطرف موضع^۵ جاول لشکر کشید و از آنجا
 بواسطه خلل فرنگیان بطرف خط بستی و خط مهایم عزیمت
 فرموده - چون بخط^۶ دون رسید خبر آمد که ملک ایاز غلام سلطانی
 حاج دیو بالشکر دوم در سلطنت ده چهار روزی را همراه خود گرفته
 در بندر جبول رفته با فرنگیان مقصد جنگ کرده فرنگی بسیار را
 بقتل آورده یکی چهار کلان ایشان که اسوار بسیار داشت بضرب
 نوپ غرق کرده و از طرف ملک چهار صد کس از روی و لغزه
 بدرج شهادت رسیده ملک مظفر و منصور پاز گردیده بدیو
 آمد - سلطان بسیار خوشحال شد و ملک ایاز را نوازش فرمود و
 خلعت فرستاد و خود مراجعت نموده باز به یسبی آمد - شش روز
 آنجا توقف فرمود - یازدهم شهر منجم سنه اربع عشر و تسعمایه
 بدرالملک خوبشی آمد -

ج^۱ "از آنجا"..... تشریف برد " نیست
 الف^۲ "قلع دیرمال"..... و از آنجا " نیست
 د^۳ عسی
 الف^۴ جبول - د جاول
 د^۵ آدون

دابهول تعیین فرمود و سیصد کشتی از مردان جنگی مسلح و مکمل با توپ و تفنگ پر کرده براه دریا فرستاد - چون لشکر خشکی با کامی و آجسی که سرحد گجرات و دکن واقعست رسید و کلای سلطان محمود بهمنی اندیشیدند که سلطان محمود گجراتی و این نعمت بادشاهان ماست - کرات مرآت امداد مانموده و از دست منف سلطان محمود خلایجی بادشاه مندو خلاصی بخشیده حقوق نعمت مقتضی انست که پیش از آنکه لشکر سلطان بر سر بهادر برسد مایهش دستوی کرده سر بهادر را بکفایت رسانیم بجای لشکر بیگانه در ولایت ما در آید و فتنه ازو زاید تا آخر چه بر آید بهتر است که تعهد کفایت شر بهادر بر خود نموده دفع این فتنه نمایم - عریضه سلطان محمود از صالی داشتند بمضمون آنکه لشکر دکن هم از مخلصان انتظارتست حکم شود که فوج سلطانی بدجای خود باشد - تنجیم بهادر بر تعهد ما رسید در تقدیم این خدمت اگر تقصیری رود افزمان اختیار باقیست - بعد آن تمام لشکر دکن جمع شده بر سر بهادر رفت - بهادر بر آمده بچنگ پیوست لشکر او هزیمت خورد - بهادر زنده بدست افتاد - سرش از تن جدا کرده پیشی سلطان محمود بهمنی آوردند - سلطان واکه را بسلطان محمود نوشت سلطان فوج خود را طلبیده -

بعد آن در سنه تسع و تسعین و ثمانیایم بصوب قصبه * موراسه لشکر کشیدیم بجهت آنکه الپخان سولازادک سلطان مقلع موراسه عصیان ورزیده بود - از اجتماع دبدبه مقدم سلطان * اوگر بخت بشهر میبوی عرف کاریته که در جوار کوهستان قصبه لوناواره واقعست رفته و از آنجا بیاید و پیشی سلطان غیاث الدین خلجی رفته سلطان غیاث الدین او را جان داده بسبب عملی که از پدر او علاء الدین * سهراب سرزده بود - چنانچه ذکر او بالا گذشت - او از آنجا بسلطان پور آمد - کثر الامر سلطان از سرگناه او در گذشت * در سنه لهدی و تسعیایم بخدمت پیوست -

الف	۱	آجسی
ج	۲	اسیر
الف	۳	"او" نیست
الف	۴	بین
الف	۵	"بعد آن در سنه لهدی و تسعیایم بخدمت پیوست و بعد آن" نیست

سوار از لشکر خود انتداب نموده بکوهی ملکی حسام‌الدین در برهان پور گذاشت و خود بدارالملک خویشی رفت -

سلطان را در تهاانیر تکسیری روی داد - چند روز در مقام مذکور توقف فرمود و سید آصف خان که در حدود طبع و صحت فهم یگانه روزگار بود این دو بیعت از لاجبیده او ست کرد و تبع نصیحه پیرالابرار خواهر خسرو علیه الرحمته و الغفران گفت -

قصیده

گر فقیری بر در هر کسی بگردد سنگ بود
ور توانگر از فقیران رخ بگرداند خراست
تو امان بدبود مانده نخسی و ناکس
زاده نیکو مشاب چون پیرو عنبر است

او را با عزت‌الملک مقطع ندربار و سلطان پور بر سر حسام‌الدین تعیین نمود تا او را از ولایت اخراج نمایند و لادن خلجی را استیالت نموده بتجای او نصب کنند - چون صید بقصیر رانیر که از مشافات برهانپور است رسید فوج نظام‌الملک بجری " با عالم خان خانزاده قرار نموده رو بدکهن نهاد و حسام‌الدین مقابل گذشت بر راه دیگر بقصیر تهاانیر آمده بپایوسی سلطان مشرف شد - ملکی لادن خلجی نیز آمده عتب جوسی نموده -

بعد مید ضعی عالم خان ابن احسن خان را بتخطاب عادلخان مخاطب ساخت چهار سلسله قیل و سی لکم تنک انجام فرموده و به حکومت آسیر و برهان پور تعیین نمود و ملکی لادن خلجی را بتخطاب خانجهان سر اقرار کرده موضع بیاسی من اعمال سلطان پور و ندربار را در وجه انجام او داد که در اصل مولد ملکی موضع مذکور بوده همراه عالم خان نامزد فرمود - ملکی حسام‌الدین را با خانجهان اشتی داده همراه کرد و ملکی متحد جاگها پسر عبادالملک آسیر را خطاب غازیخان و ملکی عالم شاه که تهاانیر تهاانیر بود خطاب

ذ الف خان

الف " " با عالم خان خانزاده " نیست

بعد آن عالم‌خان بن احسانخان^۱ نبیسیم^۲ دخترین سلطان که پدران او حاکم آسیر و برهان‌پور بودند جوآلد^۳ خود محبت تا بهرحی سلطان رسانید که عادلخان بن مبارکی هفت سال است که فوت کرده واولاد از عالم رفته امرا یکی از خانزادهای اولاد ملکی درجا الملکب بهادلخان را پادشاه برداشتند در تصرف ملکی متعلیمی میکنند اگر سلطان مرا از خدای برداشتم بمسند آباء من رساند دور از شیوه^۴ ذره پیروزی و بنده نوازی که خلاصه این سلسله علیه است نخواهد بود - چون والد^۵ عالمخان بن احسانخان این التماس^۶ پذیروه عرض رسانید سلطان قبول کرد و درماه رجب سنه مذکوره عالمخان را تسلیم آسیر فرمود و خود بصوب ندریار عازم گشت - ماه رمضان را درلب^۷ آب نریده در مقام موضع^۸ سیلی گذازد و خلیلخان شاهزاده را از خطم بروده طالب نموده همراه گرفت -

چون بهخطم ندریار رسید ملکی حسام‌الدین مغل که نیمه ولایت برهانپور در تصرف او بود پیش ازین بهعالمخان مراسلات نهانی داشت بمضمون آنکه اگر بدعکم و اعانت حضرت سلطان شما توجه باین طرف نمایند مسند بزرگان شما بهر مقدم شما آراستند میگردد - بنده در تقدیم این خدمت بجهان^۹ دل کوشیده این مهم با تصراف میبرساند - چون دید که سلطان معهود خود متوجع این مهم شد از قرارداد خود برگشت^{۱۰} با نظام الملکی بهحری خلج شهر اجدانگر در ساختن او را یکومی خود طلبید - *عالمخان خان زاده را در برهان‌پور بر تخت نشاند و ملکی^{۱۱} لادن خلجی که نصف ولایت برهان‌پور در تصرف او بود از جهت مخالفتی که او را با حسام‌الدین بوده استرازا نموده خود را بدین کوه آسیر کشید البته چون سلطان بمقام قلعه تهنیر رسید نظام الملکی چهار هزار

ج ۱ نبیره

ج ۲ "پذیره" نیست

الف ۳ آب مندری

ذ ۴ سالی

الف ۵ "عالمخان خان زاده را در برهان‌پور بر تخت نشاند"

نیست

ج ۶ لادن خلجی

بعد آن در اهنداباد آمد و بیمار شد تا سه ماه بیماری کشید -
 خلیل‌خان شاهزاده را از بروده طلبید و از سفر آخرت خود خبر
 داد و نصایح پدرانه فرمود - اتفاقاً در مقارن این حال روی
 بصحت آورد خلیل‌خان را وداع فرمود اما از اجتماع ضعیف نکسر
 یا ضعیف پیری معده بسیار ضعیف شده بود - بعد از سه ماه
 باز ملائت هود نمود حکم فرمود خلیل‌خان را طلبید پیمسی از لنگر
 شاهزاده برسد ولایت نمار عصر ۲ دوشنبه دوم ماه مبارک رمضان
 سنه سبع عشر و تسامیم ازین عالم فانی بمقام جاودانی رحلت
 نمود - قابوت مبارکش را ۲ سرکه‌یج بردند و در حظیره مذکور
 بخاک سپردند - رختخانه طبر - مدت سلطنتش پنجاه و چهار
 سال و یکی ماه بوده و عمر شریف شصت و هفت سال ۳ سه‌ماه -

۴ سلطان مرید خدمت شیخ رختخانه ابن شیخ عزوجل الله المتوکل
 که در شیخ پوره اهنداباد آسوده‌اند پوره مذکور آبادان کرده ایشان
 است - مقامات عالی داشت و یسی بزرگی بودند -

تقدست که سه نفر در ایام شاهزادگی مصلوب و ندیم سلطان
 بودند - یکی دریاخان بانی گنبد کلان که در قطب رویه حصار
 شهر اهنداباد واقع است و آن گنبدیست عالی که ۲ در ولایت
 گجرات بهرض و طول آن گنبدی از خشت اینچاد نیافتیم - دیگر
 النعمان بهوکاهی که مسجدعالی در هوای قصیر دولت برقله قلعه
 بناکرده اوست - مسافران پرو بهرو اتفاق برین دارند که در هیچ
 اولم از خشت چنین مسجدی عالی عمارت نیافتیم - دیگر ملکی
 مسجد اختیار - چون سلطان بر تخت سلطنت جلوس فرمود
 هر یکی را دولت پنج هزاری عطا فرمود مخاطب بمطالع خان
 ساخت - ۴ اما ملکی مخاطب اختیار نکرد و گفت نام من مسجد

الف ۱ "ضعیف نکسر" نیست

الف ۲ روز دوشنبه

الف ۳ سرکه‌یج

ج الف ۴ "سلطان مرید..... یسی بزرگی بودند" نیست

ج ۵ "که در ولایت..... که مسجدعالی" نیست

الف ۶ اما ملکی مخاطب اختیار نکرد

۱ قطب خان مرخص شد و ملکی یوسف برادر او را چطاب سیف خان
 عنایت شده و پسر نخستین ملکی لادن را مجاهد خان لقب کرد و
 این همه امر را بملکی نصرت خانک ■ مجاهد خانک گنجرائی همراه
 عادل چان تعیین نمود - عادل چان بادل شاد و خاطر آزاد بصد کروغر
 روانه آمیز شد - سلطان مراجعت بدارالملک خویش نمود - ملکی
 حسام الدین قزو منزل رقیق بکاب سلطانای بود از آنجا وداع یافت
 درحین رخصت موصی ۳ دتهپوره ۴ من سرکار سلطان پور و ندریار را
 نزوج اقامه او مکرر فرمود -

الفصل چون یسجدباد تشریف آورد خلیل خان شاهزاده را وداع
 فرمود که قصبر برده را قراقرگاه خود نماید و سکندر خان و
 لطیف خان بن خلیل خان را همراه فرستاده و بهادرخان برادر
 خورد ایشان را پیشی خود نگاه داشت و عطیعت پدوی و شفقت
 جدی را نسبت باو بطور بی آورد و بارها بی فرمود که این غرزند
 من بادشاه کلان خواهد شد - نقلست که روزی بهادرخان را بر سر
 زانوی خود گرفته اظهار مهربانی میفرمود و گفت که بهادرخان من
 از درگاه ام بلاشاهی گنجرات را بنام تو در خواستم بدرجه قبول
 افتاد - بعد آن دو ماه ذی الحجه سنه ست عشر و تسه ایتم
 بصوب پکن عزیمت فرمود - این سواری آخرین سلطان بود تا باکایر
 و علما مثل مولانا معین الدین گنزر و مولانا قاج الدین سیتوئی و غیره
 ملاقات کرد و فرمود که من این موقبر بوداع شما آمده ام - میدانم
 که پیسانه عمر من پرشده هم کس دله خیر کردند - زیارت مقابر
 هیچ پیران پکن را اینجا آورد - ریز چنان از پکن مراجعت بصوب
 اهداباد فرمود - چون بسرکهی رسید زیارت حضرت مدرالصدیقین
 برهان العازقین شیخ احمد کهتو نمود و مقبره خود را در پایان
 مقبره حضرت شیخ بفارده بود ۴ آنجا رفت و بنظر عبرت نگریست
 و گفت که این پیشی خانه معهود است عنقریب در اینجا نزول
 ■ نماید -

۳ ۲ فاتیخان

۴ ۳ دتهپوره

الف ۴ من اسمی

الف ۵ "آنجا رفت" نیست

نکشید که بدین زن آسانی کار میسر نیست - ملک گفت امروز فرصت میبخشیم ■ بدل خود مشورت نمایم برینهم بکدام امر اقبال می نمایم از چه چیز احتیاز میفرماید - ملا گفت همچنان باشد - ملک بخانه آمد اریغ را داخل را طلبید طلب و تقاضای ملازمان را در شمار آورده هرکس را باغیاق رساند به نیت آنکه در ایام ترددات اوقات گذر بسبب مایحتاج عسرت نکشند - بعد آن جاریات مملوکات خود را طلبید و گفت که هر که میل آزادی داشت بشد آزادی کردم و هر که طلب شوهر کند او را بشوهر بدم هرکس طلب مدعائی نمود موافق آن عمل فرمود - ملک این همه کار از برای خدا میکند اما از هیچکس اظهار مدعا نمیکنند -

القصر بعد آن گفت که آنچه در سرکار منست از اسب و فیل و نقد و جنس همه را نوشته بیاورند - همچنان کردند - بعد آن بخدمت سلطان رفت تذکره تفصیل اسب و اشیاء مملوک خود مع فرمان جاگیر بسلطان گذارند و عرض کرد که از دولت سلطان هیچ هوس و آرزوی دنیاوی مرانمانده - لعل از اسب حصول هوس و آرزو گذشتم این فرمان جاگیر و تذکره نقد و جنس که از دولت سلطان مضاعف بملکیت منست بر هر که دهید رسانید - سلطان دانست که رنجیده صفت می کند بسبب پارسید و اظهار التفات و دلجویی نمود و گفت اگر از کسی نسبت بعالی کو نامزدی رفته باشد تنبیهی کنم - گفت همیست که در خدمت سلطان نمایم حالا میخواستم خدمت کسی بکنم که او کلاه متعصبی بر سر سلطان نهاده و کمر خدمت را بما داده این گفت و برخاست بخانه خویش آمد - سلطان دریاخان و القان را که محصب و مغصب ملک بودند طلبید و آنچه از ملک شنیده بود هم را باز گفت - هر دو نوشتن را نمود - ایشان از روی یاله فروشی و اذیتی کوشی عرض کردند که او مگر دیوانه شده که چنین حرف میزند کاغذها بما عنایت شدتا رفته او را معقول سازیم - سلطان هر دو کاغذ را پایشان داد - ایشان بمنزل ملک آمدند ملک

الف ۱ نیک اندیشی

الف ۲ شود

است کدام خطیب بهتری ازین نام داشت باشد - لیکن فرمان دولت عظیم را هرکدام گرفته بتصرف آورند -

صدقی برین نسق گذشت - روزی ملک متحد پالکی سوار بطرف ^۱ منتهی پور که از پورهای شهر معظم اهداباد است گذر کرد - درخت انبلی پوشان و برگی که وقوع در راه داشت در زیر سایبان بایستاد و هوای گرمی داشت - سایه خنکی یافت - بیاسود و زمالی مکث نمود - دید که ملائی در گوشه سایه مستجیدی دارد دران نشسته بتعلیم صبیان مشغولست - این ملا شیخ کبیر نام از نمایر ^۲ سلطان افشاریکی شیخ سیدالدین ناکوریست شاه بازیست بلند پرواز و هوشمند مسکن قوچ - سایه او سلطنت بخشش می نوایانست و همسایه او بادشاهست که بصورت گذرناست آفتاب رفعت خود را در مقام طرز عوالم مستور میدارد و قنجم سعادت را در زمین خمول میگذارد - صاعقی دران سایه بتغویب رفت وقت نماز پیشینی برخاست وضو سلخت و بافتدء ملا بنماز پرداخت بعد از فراغ نماز ملا نگاه گرم بتعاقب ملک کرد و باطن ملک را بتغویب متعجب گردانید - ملک را بتایب وقت خویش دست داد در لذت آن زمالی بی شعور گشت - بعد از آنکه ^۳ بصال آمد و بتغایم خویشی رفت - اگرچه در خاتم متاع منعم مهیا داشت اما جذبه سیاه جان نگذاشت - علی الصباح بطرف آن سایه و همسایه روان گردید - چون بتخصمت ملا رسید بدوزانوی ادب صاعقی چند خاموش نشست باز برخاست و بتغایم خویشی رفت - چون چند روز برین نسق گذشت روزی ملا در خلوت گفت که شما دنیا دارید اینجا بچه تعریف قشرف می آرید - و مهمان خود را مهمال میگذارید - اگر داعیه خدا پرستی دارید دست از ماسوای بردارید - ^۴ و همگی خود را بخدا سپارید - والا تصدیق

د ^۱ منتهی پور

د ^۲ سلطان العا رفیع

ب ^۳ طلعت

الف ^۴ بصال آمد برخاست و بتغایم خویشی رفت

الف ^۵ و خود را همگی بخدا سپارید

القصر ملکی بان حلالی در خدمت شیخ در آمد شیخ گفت -

بیت

خوش آمدی و خوش آمد مر از آمدنت
هزار جان گزاف فدای هر قدمت

شیخ برخاست - منکوحه ملکی را گفت که خواهرم اندر خانم پیشی احوال خود برو - شیخ منکوحه ملکی را پیشی خیال خود برد و گفت میدانید که این کیست - این منکوحه ابراهیم الهم عصر ماست - صاحت این را قنیمت دارید و در خدمت گاری هیچ دقیمت فرو نگذارید - بعد آن شیخ در ارشاد ملکی توجه فرمودند - ملکی قدم در طریقت نهاده داد سلوی میداد -

نقلست که هر روز برای شیخ کوزه آب بر سر خود کرده از جویبار^۱سابهر از میان بازار تر پولیم گذشته می آورد - مسافت این راه شاید یکی کرده بوده باشد و خلق این عمل ایشان را بر دیوانگی و سفاکت میگردند - و ایشان از این بدنامی بردند و سعادت خود بی شمار دند - روزی سلطان از شکار مراجعت نموده بشهر در می آمد و ملکی کوزه آب بر سر کرده بشتاب میرفت - از دور نظر سلطان بر ملکی افتاد - بشناخت گفت دریاخان ملکی منجم را بی بینی - گفت بلی سلطان گفت خیلی قوی کرده اگر راه سلوی مقتضی چینی^۲ رزالتست پس عجب حالتست - دریاخان عرض کرد که من از هوای کار این مرد چنان در بیابم که عنقریب است که خلق سرهای خود را بر خاک قدم این میگذارند و این بهیچکسی سر فرو نمی آرد - القصر بعد از مرور ایام نسیم اقبال بی وزید و گل مراد از باغ آملنی شگفتید - عالم فریفته حالش گشت و جهان شغینگر کمالنی گردید - بنومی که هزاران مردم بامید پاوش بودرش بهم شده دست انتظار بر خلق در آرزو می زدند و بریسطا ترصد قدم نهاده سرغرازی از خاکی راهنی میجستند - نقلست که روزی

ج ۱ سا بهرمنی

الف ۲ فعل ملکی را جل بر دیوانگی و سفاکت میگردند

ج ۳ سلوی این راه مقتضی رزالتست

الف ۴ رزالتست

در یافت که مقصود چیست - اعلان نمود که یکرمان توقف فرمائید
که من بی ایم مزین را طلبید و شمسیر در دست گرفت و گفت
که اگر در امتثال فرمان توقف نمی توانی هلاک کنم - بیا صبر
بقران مزین منم قرابید - بعد از آن ریخی و بیروت و انرو را فرمود
تا حلق نمود بر نیت آنکه اینها از قوت الحذیر حرام و شبهات
لشو و فبا یفتانند - پس با و دایع متاع دنیوی و دایع این جنس نیز
اولی باشد - بعد از آن منکوبه خود را طلبید گفت که آنچه در
ملکی شما بود بتعال خود است - مقداری هست که کفاف
مهریست بقیه هر تواند شد - شما را وخصت کردیم بتعلق پدر
و مادر خوریشی بروید و اگر میل شوهر داشته باشید اختیار
باقیست - مادر را خدای تعالی قری جمیع علایق و هوا یق گفتیم -
مستوره مصنت ملک گفت اگر ملوک این راه مشروط بتجملی
منست - پس چه گویم و الا فراری که شما قدم گذارید مرا از
چهل سایه شمارید -

مصراع

چون سایه هر دم بهر سو روان شوی

روا باشد که در ایام دولت قانی مرا یار جانی گویند و در هنگام
دولت جاودانی از من جدایی جویند - گفت اگر مرا حققت من خواهی
مواظقت نمای و از قید زر و زیور برای منکوبه عفت ملک آنچه
زر و زیور داشت هم را حاضر آورد - ملک گفت بدست خود
بهر طرف بینداز و دل خود را از تعلقات این خالی ساز - همچنان
کرد بعد از آن فرمود لباس خود را بلباس این کنیزکی مبدل ساز -
همچنان کرد بعد از آن دست مستوره خود گرفته روز روشن از خانه
بیرون آمد و بی محتاج از پیش مجلس در بختان و لغتخان گذشته
بسمت خاتمه شیخ روان شد - یاران از مشاهده این حال حیران
شدند و انگشت تحسیر بر دندان قفس نهاده بر خسته صورت واقع
را بهر طرف سلطان رساندند و گفتند دروغ اورا آسمینی رسید و
در قید چگونش کشید -

الف ۱ طلبیده

الف ۲ گوئید

الف ۳ جوئید

ج الف ۴ رسا قیدند

اظهار کرد که فلان سرید حضرت^۱ ملازمت ملک میدهد اختیار
لختیار کرده طریق بختیوار^۲ بیاید و مقصود خود از ایشان میباشد -
حضرت شاه فرمودند بایک فداارد -

بسمیت

هرگز باشد دو عالم بختیوار
او کند خدمت میدهد لختیوار

نکلیست روزی حضرت شاه را در راه بملکی اتفاق ملاقات افتاد -
همه‌گر طلب خرم نمودند ملکی گفتند عطاء از شاهانست - ایشان
گفتند ملکی^۳ نیز از چهل ایشان است - آخر الامر بملکی پیرهن
دادند و ایشان کلاه خود را پیشی حضرت شاه نهادند -

دیگری از امرای دین دار ولایت شعار سلطان ملکی داورالملک اند -
اسم شریف ایشان عبداللطیف است این ملکی مسعود تهریشی الاصل
اند - باوجود تبحر و دنیوی همی همت شریف ایشان
مصرف به صلاح و ورع بوده - میگویند که بعد از آنکه ایشان
بتقریب حضرت سلطان^۴ اختصاص یافتند و بطلب داورالملکی متعاضد
گشتند سپاه و مایتمنی بها بر در خانه ایشان^۵ از دجام بی نمودند -
به مسائلهای خویشی اعلان فرمودند که ما خانه‌های خود را میفروشیم
اگر بی خواستم بشنید بخارید - ایشان تعجب کردند و گفتند که
وقت مقتضی است که شما مرمت خانه‌های خود نمائید بلکه اگر
از ماکسی به بیع خانه خود راضی شود ابتیاع کنید چه جانی آنکه
خانه‌های خود را بفروشید - ملکی از آن محکم انتقال نموده در بیرون
شهر منزل گرفتند و برای خود خانه‌ها ساخت کردند - بسبب آنکه
مردم بسیار بر در خانه من بیج می شوند و اسپان و فیلان آمد و
رفت بی نهایت - میاد این امر موجب گرانی خاطر همسایه گردد
و باعث دل آزردهگی ایشان شود - میگویند که ایشان از حاکم خود
بموجب احکام شرع شریف حاصل نگر لغت بی نمودند و از آن
تجاوز نمیفرمودند - اگر ارکان دولت بادشاهی حاکم و مران با ایشان
میدادند رعایا بی طلب و تسلی در آن مجال آمده آحادان

ب ۱ حضرت شاه

الف ۲ ملکی نیز یکی از

ج ۳ از دهام

الف ۴ آخر الامر به مسائلهای خویشی

شبیخ فرمودند که از شاد دنیا داری سر مرا بر ملا نهاد و الا در گوشه
 محمول از ناخبره شمول شهرت بیرون بده - فرصت را غنیمت
 میدانستم من میدانستم که او را بمنزله کمال رسانم و از بندهستی
 برهانم - او خود در وسط مقام جلای خود ساخت و بنهایت کار
 پرداخت - ملک از ورود این بیچاره متفعل گشت و متاثر شد
 کمر در نفی قسب اشتها و نقص بازار شهرت بست و پیشتر
 پیشی گرفت که خلق سر خویشی گرفت و آن این بود که اگر
 امیرزاده بر اسب خوب سوار شده بخدومت ایشان می آمده -
 ملک می پرسید این اسب از شما است - او گفت بلی
 گفت این را برای خاطر من مقولان به بخشید - تلچار
 می بخشید - ولی باز دگر دلتی بملاقات منکی نمیکشید -
 همچنان شمشیر یا جامه از مردم میطلبید و بمسکینان میداد -
 رفته رفته خلق تنفر گرفت بمنزله که برای که ملک میگذشت
 مردم از آن احتراز میکردند - برای آنکه همین زمان از ما چیزی
 میگیرد و دیگری میدهد - ازین رهگذار هیچکس نبرد ملک
 نمیکشید - در اندکی مدتی هنگام رجوع مردم برهم خورد و ترقی
 بازار زیارت افسردگی پیدا کرد - کار ملک روز بروز بلندی
 گرفت - چنانچه از درگاه رب فقر و غلبه ملک معجز اختیار
 اشتها یافت و بالکل روی از ماسوی بر تافت تا پای پروردگار
 جهست ملک معجز اختیار و بهرکت پاکان دین دار این خاکسار
 گدازگار و جعجع سر گشتگان روزگار با از مسرت ضلالت برآرد در
 طریق وسعت هدایت نرآرد - چنین بیهوده و بیکار گذارد - بهای میدهد
 مغتار و آله الاخبار و اصحاب الا برآرد - * نقلست که یکی از مریدان
 محبوب حضرت باری شاه عالم بخاری قدسی سره از روی اعتقاد
 ملازمت ملک معجز اختیار کرد - روزی شایعه در حضرت شاه

ج از دور این کلمات شنیده

ج در بی بازار

الف بمسکینان و محتاجان میداد

الف ماسوی الله بر تافت

الف در طرقت و وسعت هدایت در آرد

ج علیه الصلوة والسلام من الله المعبود

نموده بودند از آب زدن که ^۱ خورد دریای شور باشد - بعد از روز سهیم مراجعت نموده در بهر آبادان آمده در زیر درختی نزول کردند - ساعتی بخواب استراحت اشتغال فرمودند - چون بیدار شدند دیدند که سپاهیان اسبان خود را در گشتن از راهی جوار سرداده اند میپسرنند - فرمودند که یاران از خدا نعمت رسید که در تصرف در ملک غیر میکنید - گفتند که صاحب الامر و سیموم روز است که اسب و آدم جنسی خوردنی ندیده اند ما از ترس خدا قحطی میتوانیم کرد - اما ^۲ حیوان ساحل را این ادراکی کنجاست - فرمودند که اگر قحطی شما منتهی از برای خدا باشد مراکتب شما نیز شما موافقت مینمایند - انجام از سر اسب خود و اگره نزدیکی ^۳ گشتی برده سردادند - اسب از آنجا قدم پیشی نهاد و سر خود را پایان کرده بایستاد -

ملکی نسبت اراده بحضرت معصوم باری شاه عالم بخاری ^۴ بن قطب اقطاب سید برهان الدین بن سید معهود بن قطب جهان مقدوم جهانیان قدس از بلخ هم دارند ^۵ برتر پیروی از دستگیری انحضرت رسیده اند - ^۶ میگویند روزی حضرت شاه وضو میکردند و ملکی آب بر دست مبارکی ایشان میریختند که این خدمت مخصوص بایشان بود - درین اثنا شاهزاده دهن را که بعقت برمی معلوم بوده و کلابی حاضر آورده استند عله شفاء او می نمودند -

(ذ) - و آدم جنسی خوردنی ندیده اند اما از ترس خدا قحطی روزی میتوانم کرد - اما حیوانات را این ادراکی کنجاست فرمودند که اگر قحطی شما منتهی رضای خدا باشد مراکتب شما نیز با شما موافقت مینمایند - انجام اسب خود را و اگره نزدیکی گشتن از برده سردادند - اسب از انجام قدم پیشی نه نهاد و سر خود را پایسرن کرده بایستاد

ج ^۱ همچون

ج ^۲ چون

ج ^۳ بگشت

الف ^۴ "بن قطب اقطاب سید برهان الدین بن سید معهود" نیست

الف ^۵ "میگویند روزی حضرت شاه وضو میکردند..... با کفار آن دیار مسلوک مینمشتند" نیست

میشدند - اتفاقاً جاگیر ایشان بکمال معموری رسیده بود - دایماد
سلطان پنجم بران دوخت و سلطان مرضی کرد که جاگیر ملک
پس نهایت شود - بملک خود^۱ هر جا که می دهند معمور میشود*
سلطان قبول نکرد - آن از خدا بیخبر از لشکریان خود چندی
را برگماشت که قصد تلافی ملک نمایند - شبی آن گمراهان
فرصت یافتند قصد ملک نمودند - بحق تعالی محافظت کرد -
درهمهای شششیر ایشان کارگر نشد - آنها را دستگیر کردند -
ملک فرمود که شما را چه برین داشت - گفتند دختران بالغ داریم
و بر سامان کدخدائی ایشان قادر نبودیم - دایماد سلطان ما را بوعده
پاره زر مرتکب این امر ساخت - فرمودند دست بی کوشیدم احتیاج
همین طور چیز نیست که بر کارها ناکردنی محتاج اقدام می نماید -
آنچه مایحتاج ایشان بود فرمودند تا مهیا داشتند -

* نقلست که روزی از قصبه آبیرون بر سر کفار بیوج اینغار

ج^۱ هر جاگیر

ج^۲ سلطان گفت که چندین مرتبه چنین واقع شده اشغال

بر اقدام تغییر مرا شرم می آید

ج^۳ "سلطان قبول نکرد" نیست

الف^۴ بعد از مرور ایام ملک را بتهانه آبیرون که سرحد ولایت

کچم است برده گروهی قصبه موزبی من اعیال سرکار

جهلاوار فرستادند و آن مقام کان کفرست و معدن

نمرد - بعد از آن که ایشان در آن حدود قدم رنج

فرمودند اکثر اوقات طریق جهاد پاکفار نواحی آن دیار

مسئول میداشتند - روزی بر سر کفار مشافلات بهیچ که

جای نشین راجع کچم است اینغار نموده بودند از آب

که خورد در پای شور است گذشت - (ن) روزی بر سر کفار

مشافلات بهیچ که جای راجع کچم است اینغار نموده

بودند از آب زن که خورد در پای شور است گذشت بعد

از سر روز مراجعت نموده در بیم آبانان آمدند و در زیر

درختی نزول فرمودند و ساعتی بخواب استراحت

مشغول شدند و چون بیدار شدند دیدند که سپاهیان

اسپان خود را در کشت زارهای جوار سرداده میچرند -

فرمودند یاران از خدا تمیز رسید که تصرف در ملک

نیرمیکتید - گفتند صاحب الامر در سر روز است که اسب

(ن) -

بانی

صفحه

و بی مانند است - هرگاه او بیاید از دست او گرفته از خلاف
بر آورده بر بچند کم دید نیست - و بان گرامیم گفت کم ملک
قرار داده کم ترا بدعا بکشند - اگر باور نداری از اینجا معلوم کن
که هرگاه شمشیر از دست تو گرفته از خلاف بر آرند این اشارت
مسیر بقتل تو خواهد بود - او بیعتنقان خود گفت کم هرگاه ملک
شمشیر را از دست ما بگیرد پیشی از آنکه از خلاف بر آرند شما
پیشی دستی کرده ملک را بکشید - چون آن گرامیم در مجلس
حاضر شد - ملک ازین حال خالی ذهن شمشیر را از دست او
گرفته دست بقبض کرد - درین اثنا همراهان او ملک را شهید
کردند - از آن باز تاالجم خلق از برای زیارت مشهد مطهر ایشان
از اطراف چه از دور چه از نزدیک بی آید و بمقصود
مراجعت بی نماید - قدس الله سره العزیز -

بیت

آنکه در راه تو شهید آیند
کشتن خویشی را شهی دانند

۱ تاریخ شهادت شریف از لفظ ذی القعد مستفاد میگردد که
سوم نهمد پانزده باشد و شهادت شریف نیز در ماه ذی القعد
واقعتست بتاریخ سیزدهم ۲ دیگر یکی از اسراء کبراء سلطان ملک

■ ۳ "تاریخ شهادت..... سیزدهم" نیست

الف ۴ خوارق عادت از ملک بعد شهادت بسیار ظاهر شده
و میشود - چنانچه هزاران مردم چه از نزدیک و چه از دور
بزیارت بی آیند و هر یک محتاج به حاجتی - بعضی
کوزند و تنگ و شل و بعضی طالب فرزند و زن و بعضی
طالب زر و غیره و بعضی ژولانم دریای خود کرده و بعضی
قفل آهنی بر لب زده از خانه خود بر آمده اند - بمذحای
آنکه هرگاه مرض حاجت ما بدرجه قبول افتد ازین ژولانم
و قفل خود را خواهد شد ■ همانچنان بی شود کم ناگهان
ژولانم بخودی خود افتاده ■ قفل یکمرتبه مفتوح گشته
از همانجا استدلال بر حصول مقصود نموده باز میگردند
و هر فردی را در واقع جواب حاجت او میشود و بعضی را
زود و بعضی را دیر و بعضیها هنوز بمقتل نرسیده اند

حضرت ایشان چون ادعیه وضو میخواندند - جویب التماس ایشان نمیدادند و آنها مکرر الحاح و الجاج می نمودند - بعد از فراغ وضو از بقع آب نظره چند بر شاهزاده اعشایندند - بقدره الله تعالی شقم او بصاحت مبدل شد - بعد از آن فرمودند که چون خلق بسیار هواهای خود را بخدمت حضرة خواجهم معین الدین معروف میباشند ایشان بسالار مسعود غازی حواله نموده خود را فارغ کردند - «مرا چنین» بر باید کرد - بدعاطر ملکی خطور کرد که ظهور مثل سالار مسعود درین عصر امر عظیمست - حضرت ایشان را بر خطره ملکی اشرافی شد - فرمودند تعجب چیست حق تعالی این مرتبه را پیشما ارزانی خواهد داشت - آنکه مردم از راههای دور بافتقاد تمام جزایرت ملکی می آیند خصوصاً اهل دکن ■ بهصول مقصود باز میگردند سبب و الهم مذکور است -

التکم بعد ورود اجازت مسطور در معدود ایام ملکی را بتهافت قصه «ابرون که سرحد ولایت» کچم است - برده گروهی «موری» من افعال سرکار «سورتهم فرستادند و آن مقام کان کفر است و معدن ثمر - بعد از آنکه ایشان در آن مقام قدم رنجه فرمودند شب و روز طرق جهاد باغفار نواحی آن دیار مسلوکی میداشتند آخر الامر «کفر» آنحدود «انقیاد» حکم ایشان نمودند حتی که گراسیهای قصبه آبرون نیز آمده ملازمت نموده بملزمت خدمت قرار دادند - از انجمله یکی که شیطننت پیشه و شرارت اندیش بود بملک گفت که فلان گراسیه از خودشان من شمشیری دارد که هدیم اشل

ج	۱	برص
ج	۲	مراهم
ج	۳	«بر» نیست
ج	۴	مسعود غازی
ج	۵	ابرون
ج	۶	گجرات
ج	۷	موری
ج	۸	«من افعال.....سورتهم» نیست
ج	۹	جهلاوار
ج	۱۰	«کفر» نیست
ج	۱۱	پشام

میداشت بر سفره حاضر فی آمد و میخورد - از صدر تا پائین
مجلس طعام یکسان میپیدند و ملکی هر زسان بنچپ و راست
سفره نگاه می کرد ولی بر جان سفره چنین اگر اندکی تفاوت در طعام
چنین میدید و از هر جنبه طعام چر از ماکولات اهل معجم و چر
از اهل هند و اهل روم که یاد از ماکولات بهشت میداد بر سفره
حاضر می آوردند - بعد از فراغ طعام الوش هر کدام را به خادمان او
میرساندند با احتیاطی که فوق آن متصور نباشد - بعد آن پان
و عطریات را می آوردند دایما طرز تناول طعام باین طریق بوده -

* نقیست که تمام لشکر ملکی زربفت و منجیل می پوشید -
تا حلال خور چکن سقرات در برداشت بند و بار طلا و نقره ملایسی
شمشیر و ترکشی و خنجر هیچ سپاه بود -

نقدست در ایام سلطنت سلطان مظفر بن محمود رانا سانگا
قریب یک لک سوار جمع کرده یکایکی بسره کجرات بر هفت
کروهی از اجدنگر که برده گروهی ایتر واقع است رسید - لشکر
سلطان مظفر در ولایت منتشر بود تا جمع شدن دیو کشید
نظام خان بهتی طرفدار آن صوبه از اجدنگر با چهار هزار سوار
برآمده جنگ کرد - اکثر اقوام رانا را شکست داد آخر الامر از آنجمله
سه هزار کس همراهان او بدرجه شهادت رسیدند و خود با معدودی
زخمی برآمد - قریب هفت هزار سوار از راجپوتان رانا بقتل
آمدند - چون این خبر بسطان رسید سلطان ملکی اجازه را از
ولایت سورتهم طلبید - ملکی با یلغار آمد - سلطان ملکی را
با بهیر چند بر سر رانا تعیین فرمود - رانا جنگ نا کرده برگشت -
ملکی در دنبال افتاد - میگویند درین کوچ متواتر و دهم جنگ
هر روز اسرا نامدار وقت طعام بر سفره ملکی حاضر می آمدند و
اتفاق حاضر نمیشدند برای ایشان طعام میفرستادند - بعضی از

الف ۲ چیدن

ج ۳ "نقدست که تمام لشکر..... سپاه بود" نیست

الف ۴ رانا اجدنگر را قلعه ولایت خود رفت

الف ۵ "نظام خان بهتی طرفدار آن صوبه..... این خبر
بسلطان رسید" نیست

د ۶ بهمنی

اینگر بود - انگر چه غلامی بود زر خرید اما به حکومت اقلیمی بی ارزش بود
 مسلمان عربی داشت - میگویند و راه شاکرد پیشتر دیگر هزار نفر
 ستم در سرکار او آب کشی میکرد حوضی از پیرم ساخته بودند که
 در اینم لشکر کشی او را پر میکردند - اهل لشکر از آن آب بی
 بردند و اصیب و قیل و غیره از همان آب میبخوردند - از ملک
 کارنامهها در گنجرات مانده چنانچه قلم دیورا او ساخته بود که الحال
 فرنگیان او را ویران کرده - قلم دیگر عبارت کرده اند و برجی از
 میان دریا بر آورده الموصوف بمسائل کوته از و تا ساحل زنجیر
 آهن بسته تا جبهات فرنگ بان راه عبور نتوانند نمود - تا الحال
 آن عبارت بحال خود هست بعد از شهادت سلطان بهادر
 در زمان ^۱ نبیره سلطان محمود شهید آن قلم و شهر و بقدر در
 دست فرنگ افتاده و در جزیره دیوچات ساخته اوست و در ششم
 دریا کم از دو جانب جزیره دیو بر آمده بطرف شمال تقاطع بی
 نماید - بران پل از سنگ است - بنیاد نهاده ایست که الحال
 فرنگیان آن را نیز ویران کرده اند - چنانچه از نقش جزیره مذکور
 که ثبت نموده شد حقیقتش معلوم بی شود - در مدت حکومت
 ملک فرنگ آن قدرت نداشت که تواند در بنادر گنجرات دخل کرد
^۲ الحال خود آن قدر قدرت گرفته که از هیچ بندر گنجرات کشتی
 بی قول فرنگ نمی تواند سفر کرد - الا از بندر صورت و ^۳ رانیر
 و آن از جرات و مردانگی موکلان آست -

نقلست که وقت کشیدن طعام حکم ملک بود که بوق بی
 فولختند و در زبان بر میخواستند تا هر کسی که میل طعام

الف ^۱ که بوداع سامور میگردد - و بعضی که طالب زراندوز
 خوارق خواب بایشان امری شود که برو از فلان شخصی که در
 صفتهم فلان جا میباشد این مقدار زر بگیر و بان شخصی نیز
 ۱۶۱ در واقع امر بانای آن زر صادر میگردد و آن شخصی
 منت بجان خود نهاده ادا میکند - از قایم شهادت
 قالیوم صم هزار و بیست و پنج پیکه و پنجاه
 سال گذشت که این معامله با خلق خدا استمرار دارد

د الف ^۱ برادر زاده او اسمیر
 ه الف ^۲ رفته رفته کار بدجاشی رسیده
 ج ^۳ "را نمیر" نیست

دیگر و کشته شدن پسران ملکی ایاز بنحکم سلطان بهادر ابن سلطان مظفر در ذکر سلطان مظفر بتفصیل ایراد خواهد یافت انشاءالله تعالی -

میگویند اسماعاقی^۱ صدوزن داشت از منکوحات و سراری همه را هشتاد میکرد از غایت قوه جاه - بعد از وفات او اکثر شکم خود را پاره کرده مردند - ملکی ایاز در زمان سلطان مظفر بن سلطان محمود فوت کرده -

دیگر یکی از اسراء کبراء سلطان محمود سلطان احمد بوده - در زمان سلطان محمود کلان شد بمنصب وزارت رسید - مردی ظریف و کریم الطبع بود - میگفتند درین عصر مثل ملکی وزیر در شرق و غرب نخواهد بود - تمام خلق خدا را در ایام حکومت خویش راضی میداشت - باقی در حویلی اهداباد با مسجد عالی بر مشرق شهر اهداباد المسمی بباغ شعبان مرتب کرده او است - آخر الامر تائب شده و در باغ اندوا گرفت - هر چند سلطان نکایف وزارت کرد قبول نکرد و گفت آن قدر فراخ که مرا در یکی روز از گوشه باغ و اندوا حاصل شده در پیچ عمر میسر نبود - تا آخر عمر از باغ نه بر آمده در همانجا عرض سر آمده و در صحن مسجدی که در باغ است مدفون گشت - رحتم الله علیه -

دیگر خداوندخان میلم که عیلمپور اهداباد بر جنوب شهر و دران مسجد کلان عبارت کرده اوست - عبارت مسجد از سنگ است و فرش از سنگ رخام از دو بیست گروه راه آورده اند و بسطآن مسجد این سلطان احمد نسبت دامادی داشت - مردی فاضل و قیو زبان بوده - بر زبان سخن میگفت و در فن تیمارنمایی و گوی بازی بی نظیر بود - میگویند^۲ تلخم خور بزه کوته و نهال انچه رنی نیز از بیجانگر دکن در گجرات او طلبیده - چند مرتبه از سلطان یابی شد و سلطان عفو کرد^۳ گفت که اگر ملکی عیلم را بکشم یا جلای وطن کنم مثل او در گجرات کجا پیدا میشود و

ج^۱ اسمعق

الف^۲ "ملکی ایاز در زمان سلطان مظفر بن سلطان محمود فوت کرده" نیست

الف^۳ "تلخم خور بزه کوته" نیست

امرا که خود را همسر ملکی میگوشتند ایشان را این معنی خوش نمی آمد. مردم خود گفتند که طبخهای چین را واپس ندهید تا دگر طعام برای ما نیارند - همینان کردند - تا سه روز طبق چین مطابق چینیهها نمودند - چون نیافتند بکاول رفتن بعرض ملکی^۱ رساندند که طبخهای چینی که بدیره امرا فرستاده میشود باز نمی آید - فرمود بایک ندارد - شما هر روز بدستوری که میفرستادید میفرستاده باشید - میگویند تا یکماه بهمان طرز طعام میفرستادند و طلب چینی نمیکردند - بعد از یک ماه امرا بر همت و سامان ملکه آخرین کردند و چینیهها را واپس فرستاده بر فضل ملکی اعتدال نمودند - ^۲ القصر ملکی تا قصیر^۳ مذهب دستور دنبال رانا کرد - شبی را جیونان او بر لشکر ملکی شمعون آوردند - اسب بسیار کشته بدر رفتند ملکی همان وقت فرمود تا اسپان مقتول را دفن کردند و بجای هر اسب از آن بهمان رنگ و نشان را طویل ملکی برده بستند - هفت اسب لاف و زبون رخی^۴ کشته شده را بتعال خود داشتند - صباح جاسوسان رانا آمده شمرده رفت پیش رانا گفتند که هفت اسب از لشکر ملکی در شمعون رخی و کشته شده - رانا را جیونان خود را نفرین کرد و گفت نه میگویند که اسب بسیار کشته آمده ایم آن خود جاسوسان ما شمرده آمده اند که هفت اسب بوده -

ملکی سر پسر دهمت - استعاق المصططب^۱ پنجگیز خان دیگر طوغان و الیاس و استعاق بسیار جسیم و تقبل بود - اکثر بر شتر سواری میکرد که هر اسب را طاقت احتمال او نبود - باوجود این حال و روش آفت اندازی میکرد و صنعت کشتی گیری را خوب میدانست - هیچ پهلوانی پشیم او نمیگرفت - آخر الامر سلطان بهادر این سلطان مظفر باغواء روق خان هر سر پسر ملکی را کشت^۲ مسبب آمدن رانا در زمان سلطان مظفر این سلطان معهود

الف^۱ رسانیدند

الف^۲ تفصیل آمدن رانا و جنگ کردن نظامخان بهتی و تعین نمودن لشکر در محل ذکر سلطان مظفر بن سلطان معهود نوشته خواهد شد - انشاء الله تعالی

ج^۳ مذهب دستور

الف^۴ "مسبب آمدن رانا..... انشاء الله تعالی" نیست

دیگر **امدادالملک عیسن آنکر عیسن پور** که سابقین رسولاباد و
 بتوه واقع است آبادان کرده اوست - هیچ پوره اجداباد بتغوی او
 نیست - حصاری بتگردش از خشت بتخت یکچ ماش سلخت اند -
 در سیداش باغات انج و کهنی و تار بسیار است - گل موگره که
 کدخدائی گلهای خشبوست انجنان که در باغات عیسن پور
 مالیده و بوی دار میشود در هیچ جانبست - حضرت شاه عالم پناه
 این پوره را کریم الطربین میفرمودند که یکی طرفش بر جنوب
 موضع بتوه واقع است که مرقد شریف حضرت قطب اقطب
 انجاست و طرف دیگر بر شمال رسولاباد که مسکن و مرقد
 حضرت شاه است و از بتوه تا عیسن پور و از رسولاباد تا پوره مذکور
 بهر دو جانب راه باغات کهنی و انج واقع است که سایه های او
 اجنای سبیل را باد از سایه شفقت پدری میدهد - مقبره ماش
 عیسن پیشی در حصار پوره مذکور واقع است با مسجد فرح افزای
 و حوضی ده در ده موز و نیت گنبد و آن مسجد بمرتبه ایست
 که زبان در وصف آن کاصر است -

دیگر تاجخان سالار مردی سخی و کریم الطبع بود - بمرتبه
 که بعد از فوت او این خطب را از امرا کسی قبول نمیکرد و
 بجهت آنکه انواع ستاوت و مردی که او داشت در استان دیگر
 نبود - پس مردم او را فخر بتجودت و ستاوت او منسوب
 بتخت خواهند کرد پس تزی آن اولی - بعد از مدتهای در
 زمان سلطان مظفر بن محمود تاجخان تریالی بانی زوض حضرت
 شاه عالم بتغاری باین خطب مخاطب گشت - او نیز دست
 ستاوت بهمان دستور بالا داشت - یکی ازو بلند تر کرد
 تاج پور که جنوب رویه در اندرون حصار شهر اجداباد واقعست
 معمر کرده اوست -

دیگر ملکی قوام الملکی سارنگ در اصل راجپوت پسری بود - سارنگ
 نام و برا درش مولانام - هر دو در بند سلطان افغانه بودند - سلطان

د "امدادالملک عیسن آنکر عیسن پور" نیست

الف "در حوصلتم دیگرش بود"

ب بتخت و دلالت

د "تریالی - ج بونباتی ب ترمانی"

در آخر حال قایم شد و عزلت اختیار کرد و بقیه عمر بعزلت نام
دران مقام گذراند -

نظم

کل من ^۱ کان یوثر العزله
حصل العزله بلا مهله
چون بود عزلتت رصعبت به
پار صعبت بکنج عزلت نه
عزلت آمد کلید گنج شهود
عزلت آمد علاج رنج وجود
اندرو و عزولت که متصل است
آنلت نفسی و فزجان ^۲ دلست
میشی از علم و ری زهد شناسی
یعنی او رصعت علم و زهد اساسی
نیست بی عین علم جز ولت
نیست بی زای زهد جز ولت
چلفت عززون دو حرف عزلت تو
نیست بی این تو حرف عزلت تو

دیگر ^۱ الفخار بهوگاهی بسیار عظیم الشان بود - مسجده کلان
حوض سنگی بزرگ در عقب او در خلعت قصیم دولقم قیادت
کرده اوست ^۲ آن عمارت دلی است بر عظمت شان و رفعت مکان
او میلان روی زمین اتفاق دارند - برین که مثل او مسجدی
از خشت در عالم بنیاد نیافتم - چنانچه ذکر او بالا گذشت - دیگر
در یخان جانی عمارت دریاپور که پوره مشهور است از اهندباد
بیرون حصار قطب رویه و گنبد کلان چنانچه ذکر او بالا گذشت -
دیگر حاجی بهاولدین که حاجی پور و مسجد کلان سنگین دران
عمارت کرده اوست در بیرون حصار قطب رویه -

(باب پانزدهم)

بیمان در ذکر اولاد سلطان محمود
بن محمد انارالله برهاله‌ها

از سلطان محمود چهار پسر بوجود آمده بود - یکی منجهد کالا
اسم مادرش رانی روپ منجیری که سابق هرم سلطان قطب‌الدین
بوده - بعد وفات او بسلطان محمود رسیدند شاهزاده مذکور و والده
او در حیات سلطان ۱ منجهد وفات یافت مقبره رانی روپ منجیری
در معلم مانس چوکی اهداباد مشهور و معزوف است -

دوم سراج‌خان اسم مادرش رانی ۲ سیرانی مقبره رانی
قریب دروازه ۳ اسرولیم واقعست و ابانخان را باسر سلطان زهر در
پیاله‌اش کردند بسبب آنکه درخانه شخصی در آمده بود آن شخص
حاضر شد - او را گرفت و کت کرد - این خبر بسلطان رسید فرمود
تا او را شربت زهر آلود دادند - دیگر اهدخان که او را اهدشاه
خداوندخان ملقب ساخت بود چنانچه ذکر او بالا گذشت - دیگر
خلیل‌خان ولی عهد سلطان المللق بسلطان مظفر رهنه‌گه علیم -
ولادت سلطان مظفر بعد طلوع صبح روز چهار شنبه ششم ماه
شعبان در سنه ثمانین ۴ ثمانیام واقع شده چنانچه سال ستم
مذکور از کلمه فرخ مستفاد میگردد - چون پرتو نور خلعت از آئینه
روی مبارکی او شمعش مثل آفتاب میزد خلیل‌خان نام نهادند و
اسم والدش رانی ۵ هرچای است بنت فای رانم راجپوت زمین‌دار
کنار آب مهندری - بعد از تولد در چهارم یا پنجم روز رانی ازین
جهان فانی بمرای جاودانی پیوست - از فوت رانی سلطان بسیار
متأسف و متالم گشت -

الف ۱ "مجهود" نیست

ز ۲ سیرانی

ز ۳ سوریم

د ۴ هیرایانی

ایشان را با علم اسلام مشرف ساخت - فقلست کم روز ختم
مولا چون بهجام استره را بر مخقونش راند بادی از و صادر شد -
حاضر در خنده شدند - گفت شون هسنو چهوچی نا بهاش
فامانها وادهی تی نی جهون لکا نگیری - یعنی چه خنده میکنید برادر
کسی را که سرش ببرند - خواهرش زاری نکند - این سخن
بسلطان رسید بسیار خندید - ملک امین کمان شاهر فدیم سلطان
بهادر که در هدایم و لطایف مشهور بود از نجایر اوست - بنده ذکر
او در مقارن ذکر سلطان معبود شهید مرقوم خواهد کرد
انشاءالله تعالی -

القص هر دو برادر در خدمت سلطان اختیار تمام یافتند -
میگویند ملک سارنگ در معاورات بسیار گستاخ بود و سلطان روا
میداشت -

مصراع

هر عیب که سلطان بر پسندد هنر اوست

سارنگ پور و مسجیدی دران بیرون حصار بر مشرق شهر آبادان و
معبور کرده اوست -

دیگر حلجی کالو غلام سلطانی بود - کالوپور در اندرون حصار
مشرق رویر آبادان کرده اوست - میگویند غلام قاضی و قابل بود -

دیگر اعظم و معظم دو برادر بودند - خراسانی نیرانداز و
شاخ کمان - مابین مرکهچ و اجداد حوضی که آب دران نمی ایستد
و گنجیدی بر پهلوی او با مسجیدی مبارت کرده ایشانست و هر
دو برادر دران گنبد مدفونند - بعضی اهل گنجرات قباحتی یکی
ازین دو برادر نقل میکنند که قابل تصویر نیست - خود پالاکه
منها -

۱ بدرالعارفین سید شاه شیخ^۱ جیر^۲ این سید متعهد ابن
 قطب‌العلم سید جهان‌الدین جمالات سید رسیدند بعد مصافحه
 در مسجد مذکور نشستم در آن وقت سید ایتم از آیت قرآنی
 مناسب حال بخواند - ایشان نیز بر طبق آن جواب یافتند -
 بلا سید ایتم دیگر خواند - ایشان نیز بقرآه آیت جواب فرمودند -
 سه مرتبه جواب و سوال بقرآه آیت واقع شد - بعد آن حضرت
 ایشان و ملاع شدند - تر راه یکی از معتقدان از احوال سید
 استفسار نمود - فرمودند: مردیست صاحب حال سخنان خاص را بهام
 میگوید و ملاحظه تکلم‌الاناس علی قدر فحولهم نمیکنند - آنچه
 فهم میشود اینست که بعد از غوث سید از اصحاب ایشان فقه
 صر بر خواهد زد - میگویند: عظم سید بسیار مؤثر بود - هر که
 فی شنید خرقه تنجیرید فی پوشید و کلاه فقر بر سر بی نهاد -
 سلطان نیز قصد ملاقات سید نموده بود و زرا مانع آمدند - گفتند
 مجازا سخنان سید سلطان را از جابجود و مهام امور مملکت تعطیل
 پیدا کند -

نقلست شبی شخصی از او باشان بقصد زنا در خانه معبود
 خود تر آمده بود - اتفاقاً صاحب‌نیتی خوب نم برآمد - رنجیده
 لخرشب از انتقامست فافع شمسیر در دست گرفت روی بسوی
 خانه خویش نهاد و چون صبح صادق بنمیدید که در کنار
 آب سا بهر سید با اصحاب ایستاده پرسید شما چکاره آید اینجا
 چکار میکنید - سید گفت: هر که از دوست رنجیده برآید از
 «لالت ما بصدح درق آید - از استماع این مقوله آن مرد را حالتی
 روداد که نعره زد تا صدای بیخوش افتاد - بعد از افادت بتوفیق
 توبه رسید خرقه تنجیرید و کلاه فقر پوشید -

نقلست روزی سید گفت که ما در دنیا خدایا بهین چشم
 صر فی نمایم - از استماع این سخن علماء اهداد بر قتل سید

ج^۱ قطب‌المعظیین

ج^۲ که ثانی متخوم بهانیاں بودند

ج^۳ " این سید متعهد جهان‌الدین " نیست

الف^۴ دوست خود

تقلست که چون سلطان مظفر متولد شد سلطان متعهد در
جمله که در برداشت پندیده بهر متحرم سلطان متعهد که مادر
فر حقیقی سلطان متعهد باشد اسبابا هانسی بلای سپرد که او این
آرزو داشت که سلطان فرزندی از فرزندان خود بمن سپارد تا مشغول
در پرورش او باشم و گفت -

احیات

زهی دولت مادر روزگار
که پوری چنین پرورده در کنار
صدف را که بینی ز در خانه پرور
نه آن قدر دارد که یک نام در
که این در مکتون یکدانه ایست
که پیرایه سلطنت خانه ایست
نگهدار یارب بفضل خودش
امان ده ز آسیب چشم بدش

او بیشتر از والده در احتیاط پرورش سلطان سعی می نمود و
هرگاه سلطان متعهد شاهزاده را میدید میگفت که سلسله پادشاهی
خاندان ما از بن پسر و اولادش مسلسل خواهد بود - و حال آنکه
دران زمان ابلخان پسر کلان سلطان در صدور حیلت بود - همه
کس برین بودند که بعد سلطان امر سلطنت بید قدرت ابلخان
تعلق خواهد گرفت - چرا که در حیلت سلطان نیز رابطهم حکومت
و ضابطهم سلطنت تعلق بقیسم اقتدار او داشت - اما چون این
دولت نصیب سلطان مظفر بود - او در زمان حیات سلطان
متعهد راه عدم پیسود - چنانچه ذکرش بالا گذشت -

صنعتی نماید که در اواخر ایام عمر سلطان متعهد سید متعهد
جونپوری که دعوت^۱ میدیته کرده بود - از جونپور بشهر اهداباد
آمد و در مسجد تلجستان بن سالار که قریب دروازه جمالپور
واقعست منزل نمود - اکثر اوقات^۲ تذکیر میگفت و موعظت
می نمود - مردم شهر جوی جوی بملاقات او می آمدند و چون

الف ۱ مهدویت
ب ۲ تذکره

(باب شانزدهم)

ذکر جلوس سلطان مظفر فرشته سمر
بر تخت محمودی و اطاعت کردن
وزرا و امرا بخوشحالی و محمودی

ناغل بندای چسائین اخبار و آرایندگان حدایق تواریخ و آثار
رحمة الله علیه چنانچه ذکر میکنند که شب سه شنبه
سیوم ماه صیام دویم روز بعد فیت سلطان مظفر از شهر بروده
بشهر اجداد تشریف آورد و وزرا و امرا استقبال نموده بقدم بوسی
شرف اختصای یافتند و در وقت صلوة چهار تاربخ هفتم شهر
رمضان المبارکی سنه سبع عشر و تسعمایتم در سن بیست و هفت
سالگی سلطان بر تخت سلطنت جلوس فرمود بر سم آقا و اجداد
خویش بامرا و سپاه زر نقد با اسب و خلعت در خور هر کسی
انعام فرمود - تفصیل آسای که آن روز بخطاب مخاطب گشتند
اینست - رشیدالملک بخطاب خداوندگان مخاطب گشت و منصب
وزارت باو مفوض شد و خوش قدم بر دستنشان و ملک برهان
بمنصورخان و ملک قطب بهمنالملک و ملک مبارکی معین
یافتنخارالملک و نصیر شادی بهمارالملک و ملک شیخ جیوتیم
بتائیدالملک و ملک شه برکنالملک - این هم امرا زاده که در ایام
شاهزادگی اختصاص بهخدمت سلطان داشتند خطاب یافتند و
امراء معهودشاهی نیز باضافه منصب و زیادتی قریات ممتاز شدند
و فلما و صلحا نیز تشریفات متنوع تکلیف یافتند - هم و خاص
از خوشحالی بدعا و ثناء سلطان رطب السان عمر دیدند -

استفقا نمودند - هم علما کتب نوشتند الا مولانا معتمد تاج که اعلیٰ
 علماء عصر بود و استاد اساتذہ شہر یعلیا گفت کہ شما علم را برای
 همین آموختہ اید کہ چو قتل سید فتویٰ نویسید - بعد وقوع این
 واقعہ سید از بھاباد انتقال نمود بطرف پٹن روانہ شدند - بر سر
 کروی پٹن موضعیت^۱ بری نام اینجا اقامت نمود و دعویٰ
 مہدیت کرد - چون علماء پٹن برین مقال اطلاع یافتند بر قتل
 سید شتافتند - سید از اینجا بطرف ہندوستان انتقال کرد و از
 ہندوستان بطرف خراسان رخت کشید - چون قریب بقندھار
 فرح نام موضعیت اینجا رسید جماعہ غلو آورده سید را کشیدند
 اما مہدیان میگویند کہ سید بلجل خود مرده کسی او را نکشتم
 والله اعلم بالصواب وکان ذلک فی سنہ شمر و تسع مائتہ من الہاجریہ -
 چنانچہ از عبارت "دعواہ کذب مجین سنہ مذکور مستفاد میگردد
 و از عبارت لیس ذلک مہدیا نیز -

ع ۱ پری
 د ۲ سنہ سبع عشر و تسع مائتہ
 ج ۳ دعواہ لیسست پیشی ؟

در قیام خدمت گاری و همبانداری دقیقه فرود نداشت - بعد از
مرور ایام چون به ملازمت سلطان رسید سلطان بد چشم طوفت و
مهربانی دید و حکم کرد که انشاء الله تعالی بعد قضی موسم
بشکل به سمت مندو عزیمت نمایم و ولایت مالوه را به المناسف
تقسیم نموده قسمی بشما و قسمی به سلطان مسعود ناصرالدین
ارزانی دارم -

لیسر خان را بتهانم فاصم دهود که سرحد ولایت ماندو واقعست
تعیین فرمود تا زمین داران آن حدود را گرد آورده از راه و روش
انصوب واقف گردد و به بخشیمان عظام امر کرد تا سپاه را ازین
عزیمت خبر داده مهیا سازند و خود بطرف موضع موراجلی که
فصل پیرگاه سلطان مسعود مقبور بود به عزیمت شکار پیرون آمد
چندگاه در محل های موضع مذکور تشریف داشت اشتغال بشکاری
نمود - در همان مقام مسند عالی اعظم همایون عادلخان حاکم اسیر و
برهانپور که به سلطان نسبت دامادی داشت با فرزندان آمده
ملازمت نمود - بعد از چند روز عادلخان به عزیمت ولایت خویش
رخصت یافت - سلطان به مهدیاد تشریف برد -

۱۱ اتفاقاً روزی مردم سلطان مسعود مندوی را با بدیچ شاهی
اسمعیل گفتگو واقع شد کار بی جنگ انجامید - اهل گنجرات

الف ۱ اتفاقاً روزی مردم شاهزاده سلطان مسعود مندوی را با مردم
ایلدیچی شاهی اسمعیل گفت و گوی واقع شد بدیچت
آنکه شاهزاده مذکور گوهر گرانمایه داشت - امیر ابراهیم
ایلدیچی به ضرریداری آن رفعت نبود لیکن به سبب
کثرت قیمت میسر نم شد و در رد و بدل حرف بیع و شرا
و بدیچش طرفین ظاهر گشت - شاهزاده چون در سن
صغر بود نتوانست ناکرده شیمی با مسعودی از نفران
بخانم یکی از ملازمان قدیم خود رفت و خانم
آن شخص در سرای بود که امیر ابراهیم در آن منزل
داشت - معترضی به امیر ابراهیم گفت که شاهزاده داعیه
قرار دارد بلکه دست بردی با سپاه اسباب تو بخاطر
آورده درین وقت آمدن او در سرا دلی است بر امر
مذکور اگر امشب او را درین سرا توانی نگاه داشت خود
بدرگاه سلطانی این معنی از تو پسندیده خواهد افتاد -
امیر ابراهیم نظر بر عاقبت امور ناکرده دروازه سرا را

۱ بعد آن در ماه شوال ایندپی شاه اسمعیل پادشاه عراق و خراسان رسیده امرا استقبال نموده باعزاز تمام آوردند - سوغاتی که همراه داشتند بنظر اشرف در آورد -

بعد از چند روز سلطان بطرف بروده عزیمت فرمود و در ضلع آن شهری موسوم بدولتآباد آبادان فرمود - در مقارن این حال خبر رسید که خواجه جهان خواجه سرای سلطان منصور ۲ خلیجی که عمدتاً امراء او بود بلغای نموده ۳ سلطان ناصرالدین بن منصور پادشاه مندو را مخراج کرده سلطان منصور بن ناصرالدین برادر خود سلطان منصور را بر تخت اجلاسی داده بود - باز سلطان منصور بهیمت کشیر بهم رسانده آمده قلعه مندو را محاصره کرده چندگاه جنگ و جدل از طرفین قائم بود - آخر الامر سلطان منصور ناصرالدین غالب آمد - سلطان منصور غراز نموده پناه بدرگاه سلطان آورده قریب بمعد آباد نزول نموده همدردین اثنا عریض سلطان منصور مشتمل بواقعات مذکور رسید - سلطان بمحافظ خان داروغه شهر معد آباد فرمان فرستاد که باعزاز تمام سلطان منصور را بشهر آورده آنچه مایحتاج ایشان باشد مهیا دارد - بعد آنکه رفیع راه مبدل بنمودگی گردد روانه حضور سلار - بعد ورود فرمان محافظ خان

الف ۱ و بعد آن در ماه شوال خبر رسید که میر ابراهیم خان ایندپی شاه اسمعیل پادشاه عراق و خراسان آمد سلطان ملکی الشرق حیدر الملکی ۲ قطب الملکی را باجعی از امرا امر فرمود تا استقبال نموده بپارند - امراء مذکور باعزاز تمام روز چهارم بیست و پنجم شهر مسطور بیایم سر بر خلافت مصر باچهل نفر فلجپوش رسانیدند - میر مذکور بیایم فیروزه که در نهایت نفاست بوده باصندوق مملو از جواهر لسی از افسر مذهب و صی زامی اسمعیل عراقی که شاه فرستاده بود برسم هدیه گذرانید - سلطان ۳ میر را بنوازش بسیار و عطا و بیدریغ سلطنت باجعی همراهان بخلعتهای خسروانه و انعامات پادشاهانه بنوشت و فرمود که در منری لائق فروز آورده و وظائف بتقدیم رسانند

الف ۲ که پادشاه الکبر ماند

الف ۳ سلطان منصور بن ناصرالدین را مخراج کرده

د ۴ میرزا را

سرفراز کرد و تمام محل و عکد مهمات خود را بدست او داد و خویش و تبار خود را کریمیت کرده لشکر بسیار از کفار جمع آورده با سلطان متحد جنگ کرد - خواجه جهان کشته شد سلطان متحد هزیمت خورد - تمام حکومت مندو بعصمت میدتی رای افتاد حتی که جمیع کارخانههای سلطانی را بدعوبشان و مخلصان خود سپرد و یکم یکم امراء مسلمان و پیشوایان سلطان را بفرصت بکشت - اهل کفر ظلم و فساد که لازمه این ملائمت است بقیاد کردند و بدعتها نهادند که اهل شهر و بلاد بنگی آمدند -

صورت این حال بسمع مبارکی سلطان مظفر رسید که بعد از چندین سال در ملک مالوه حکومت کفار عود کرده از سلطان متحد قهر از اسم سلطانی چیزی دیگر نماده - این نیز عنقریب چنان می نماید که بر طرفی خواهد شد - سلطان بر خود پیچید و دفع این کفار را بر دوش خویشی واجب دید - حکم کرد تا سپاه استعداد لشکر نماید و خود از ماهدیاد باهدیاد تشریف آورد و شرف زیارت حضرت قطب المشایخ شیخ احمد کهتو و احمدل خویشی دریافت و استمداد همت از آنحضرت نمود و یکی هفتم در اهدیاد توقف فرموده بعد از آن متوجه ماهدیاد شد -

صفت
۱۷۶
اتحاد مصحوب او گردانید و هفت مسلم خیل متحیب
باشند و قها بر گسترانهای متحیب و یکی گری و دیگر
از جنس و حوش و طيور از مرغایب صنع پروردگار و بسی
از اشم نفیس و امتهم بر سبیل تحیف مصحوب
خرمسان خان از برای شاه ایران ارسال داشت و دو
کشتی کلان بجهت رکوب میر ابراهیم و متعلقان علاوه
لشکر مرهم ساخت الفص بعد وقوع این واقعه سلطان
بغایت افتخار شد

بجایت سلطان محمود برخاستند اسم قهر از ایلچی شاه اسماعیل
کشته شدند - ازین واقع سلطان بجایت آلفه شد و التفتائی که
بجای سلطان محمود داشت قصوری پیدا کرد - سلطان بنا بر طلب
بعضی امراء مانده بی رخصت سلطان برخاسته رفت - ازین
واقع سلطان محمود ناصرالدین خبردار شد و اتفاق امرا دریافت
لشکر نمود بهم رساند و عمده ایشان را بمصطاب میدانی راو

بستم شاهزاده را بهنر و ستم بتعامه خود برده معصوم
سلخت - ازین رهگذر شاهزاده بجایت ازار کشید - چون
صبح صادق رسید از قید خلاصی یافت - ملازمان او
جمع شده در شهر و بازار اوازه انداختند که فرمان
صادر شده که جماعه تلچپوشان را قاراج نمایند - چون
اعانت و شکست خاطر شاهزاده درانظار بجایت مکره و
مستنکر نمود فی الفور بسجده این آوازه هجوم عوام شد
و خلقی بسیار بر دروازه گرد آمدند - ساعتی تلچپوشان
میانعت و مدافعت بایستادند - چون کثرت بیش از
طاقت ایشان بود در سرا یکشودند و بعضی را بقتل
آوردند و آتش تاخته یزد به نهب و غارت مشغول
شدند - چون صورت حال بعرض سلطان رسید حکم
شد ملکرالشرق عبادالملکی با غیلان سلطان برود
و اطفاه فکرة فتنه نموده نگذارد که آسیبی بنجماعه
تلچپوشان برسد و سر قتها را سیاست بلیغ رساند
عبادالملکی متوجه شد و آتش فتنه منطفی ساخت
و او را با عوام را نادیده نمود نگذاشت که آسیبی بنبات
میر ابراهیم برسد و او را بمشعلقان بتصریم درگاه آورد
سلطان همانجا برای ایشان منزل متعین نمود - بعد
آن میر ابراهیم بعرض رسانید که نقود و اجزائی مقدار
شش لک تنک رایج گجرات از مایتاراج رفت - دران وقت
تنک گجرات بهشت تنک مرادی مقرر بود چنانچه
قاجار در ولایت خاندینی و دکن همان تنک متعارفست
سلطان آن مبلغ را از خزانه خود بایشان داد - روز چهارم
چهار دهم ماه صیام یک لک تنک زر تقد باخلهتهای
فلخره تفویض نموده ایلچی را وداع نموده و خراسان خان
را بجبهت قاصین قواهد صحبت و وداد و تشییع میانی

ب چند
مندی رای

او را از سلطان طلبید چون سلطان داعیه تذبیر کفار مالوه داشت از سرنگاه او در گذشت پیشکش معتد به گرفته مراجعت نموده باز بگذره تشریف آورد -

و از آنجا سکندر خان شاهزاده را بمحمدباد فرستاد و خود متوجه مالوه شد - چون بقصیر دھود رسید حکم بهمارت قلعه کرده از آنجا کوچ فرموده چون از تنگی دیوله که بغایت قلعیت گذر کرد دوان منزل سر روز مقام فرموده صندرخان را بتهاندازی آنجا نصب کرد تا در جریان راه خلیل فرود در ان مقام پسر مقدم قصیر دھار که از مضافات مالوه است آمده ملازمت نمود و امان طلبید - ملکی قوام الملکی سارنگ را با اسراہ چند بقصیر دھار فرستاد تا اهل قصیر را امان ده استمالت نماید -

درین اثنا خبر رسید که سلطان متھود ناصرالدین و میدنی را از بطرف چندیری رفته اند بقترب انکه سلطان متھود برادر سلطان متھود ناصرالدین بعد ازیمنی که کیفیت آن قبل ازین مذکور شد چاه سلطان سکندر لودی آورده - و از سلطان کومنی گرفته آمده بعضی ولایت چندیری را در لخص و تصرف خود آورده بود - سلطان مظفر فرمود که درین لشکر کشی مقصود نم آن بود که ملکی مالوه را از سلطان متھود بستانم چرا که او بادشاه مسلمانست - بلکه غرض این داشتیم که میدنی را و کفر دیگر را از گرد و پیش او دور کرده میان هر دو برادر صلح دهم - الخالی سلطان متھود را مہمی پیش آمده به بینم که آخر او بکنجا انجامد - بعد آن در آنچه مقتضای وقت بوده باشد عمل خواهیم فرمود -

حکم کرد تا قوام الملکی از دھار بیاید - روز دوم قوام الملکی آمد و صفت، عبارات آهوخانم دھار که از فرمایشی سلطان عیال الدین صورت یافت بود برترجم کرد که سلطان را شوق تماشای آن روزاد آورد و او را در همان مقام گذاشته خود با دوازده هزار سوار

الف ۱ با امیر

الف ۲ نمایند

۳ " و میدنی را از بطرف بعد ازیمنی " نیست

الف ۴ مقصود من در آن بود

الف ۵ همانجا

(باب هفتم)

خرمیت سلطان بطرف مالوه بجهت دفع
 ۱ الفص کفار و رسیدن نا نصیب دهار
 و مراجعت نمودن ازان دیار

مختبرین ذوی الاعتبار و فاعلان الاولایا بصر چنین روایت کنند که
 در ماه شوال سست شمان عشر و تسعایه از مسجد ابله بخرمیت دفع
 کفار و حمایت مسلمانان دین دار بصوب مالوه کوچ فرموده در مقام
 قصه گویره چند روز توقف نمود تا لشکر جمع شد و درین اثنا خبر
 رسید که عین الملک مقطع شهر نهر واه عرق پتن متوجه سلازمت
 شده بود که راجه ایدر بهیم بن یهان^۲ ضعیان کرده اطراف^۳ کذار سایهر
 را در خلل آورده عین الملک از برای دفع آن لشکر بصوب ایدر
 کشیده دست بنهب و تاراج ولایت ایدر کشاده بود - چون بر سر
 گروهی ایدر رسید راجه ایدر با جهیت کثیر آمده جنگ کرد و
 عین الملک بر اثر عین الملک با جهی بدرجه شهادت رسید - عین الملک
 خرمیت خورده به پتن آمد -

سلطان خرمیت از صوب مالوه انعطاف داشت بسمت ایدر
 متوجه شد - و از آنجا بکوچ متواتر بمقام موراس رسید و از
 موراس افواج بر سر راجه ایدر تعین نمود تا ولایتش را نهب و
 تاراج کردند - راجه ایدر گریخته بکوهستان در آمد - روز چهارم
 سلطان از موراس کوچ کرده قیام بازگه در سواد ایدر بفرارفت و حکم
 کرد تا خنهای و بدظافها ایدر را اختصان منهدم ساختند گویا
 نشان خانه و بدظافه درین ویرانه نبود و کان ذلک فی ستم تسع
 عشر و تسعایه - چون راجه ایدر این حال معلوم کرد القای
 بمملکت گویی (نار نار که وزیر سلطان بود آورد - ملک گویی بی گناه

الف^۱ تسلیت

الف^۲ خروج کرده

الف^۳ کنار آب

راجا ایدر بعد از مردن راجا مذکور بهصیانت^۱ رانا سنگا راجا
چیتور چهارمل بین بهیم را از ایدر بر آورده و خود قابض و متصرف
گشتند - سلطان را خوش نه آمد فرمود که بهیم^۲ باقاضیت من متصرف
ایدر بوده رانا راجا منچال اتنی بهصیانت او رایمل درایدر نشینند
به نظامالملک منقطع اهدنگر فرمان صادر شد که رایمل را از ایدر
بر آورده ایدر را به چهارمل پسر بهیم سپارد - بعد آن خود
باحمدنگر عزیمت فرمود - باز از اینجا باهدایاد تشریف آورد تا درصن
ثلاث و مشرقین و تسعایم رایمل باقیای سلطان جنگ و جدل
میکرد قاهی غالب و اغلب مغلوب میگشت -

الفصل سلطان هوای پشنگال را در اهدایاد بهیشی و کامرائی
میگذراند - درین اثنا امره مالوه مثل حبیب خان و شیخ^۳ چانلیده
و غیره از قریب میدنی دلو گریختند بهخدمت سلطان آمدند و احوال
اهل ماندو را بفرقی رساندند که در شهر مندو^۴ آئین دین اسلام
بر طرف شده میدنی دلو اکثر مردم معتبر را بقتل آورده بعضی
گریختند جلای وطن شده آواره گشتند - امروز فرداست که سلطان
منهود را میکشد یا میل در چشم او کشیده منجموس میدارد
سلطان از استماع تغلب کفار عزم و جزم کرد که انشاه الله تعالی
بعد پشنگال متوجه^۵ ماندو شود و دماز از روزگار میدنی دلو بر آرد و
آئین دین اسلام را نازد کند -

الف	۱	رانا سازگا
دالف	۲	باجارت - ج باضافت
الف	۳	چاند
د	۴	مندو

جرار و یکصد و پنجاه زن تعمیر فیل از برای سیر آهوخانه عزیمت فرمود و برکنار حوض دهار نزول اقبال نمود - بعضی امرا عرض کردند که اگر عزیمت بسیر مندو هم مصمم گردید چه خوبست - سلطان گفت خانه را بی صاحب خانه دیدن لطافت ندارد - نماز دیگر آن روز بزیارت چندگی شیخ کمال ملوه ^۱ شیخ عبدالله جنگال که در تلخیص دهار آمده اند اقدام نمود - اهل شهر از که قام بر آمده ملازمت نمودند ^۲ زبان جدا و ثناء سلطان کشودند -

صبح آن نظام الملک سلطانی و رضی الملک و المختار الملک و ملک ^۱ بهن المختار الملک و محافظ الملک و سیف خان را حکم شد که معلات موضع دلاوره را و آهوخانه اینجا را سیر کرده همین روز برگشته بیایند تا معلوم شود که چه طور جلیست و خود بتشاه آهوخانه دهار قدم رنجه فرمود - چون بیگ شد و امرا ناسدند فرمود چونست که ما نیز سیر موضع دلاوره کنیم - سلطان متوجه سمت دلاوره شد - امرا را اینجا نیافت - الفخجان عرض کرد که نظام الملک شاید بموضع نعلجه رفته بدیدن برادر خود زای سنگ نام که مقون اقبالست - سلطان سیر محلهای دلاوره نموده مراجعت فرموده بدهار آمد - نماز شام خیر رسید که نظام الملک فتح کرده بی آید - سلطان فرمود قضا کجا - گفتند در محفل که نظام الملک از نعلجه متوجه انصوب شد کافران که بالای قلعه مندو بودند فرود آمده تعاقب نمودند - نظام الملک برگشته جنگ کرد چهل نفر کفار کشته شدند دیگران گریخته بالای قلعه بر آمدند - نظام الملک مظفر و منصور روانه ملازمت گردید - سلطان در محصب وقت و نظام الملک راسخط گفت که چرا بی حکمی کرده باینجا رفته اگر واقعش دو میداد باعث ادبار و انفعالی او میشد -

القصه روز سیوم سلطان از دهار جاوید و تشریف آورد از اینجا عزیمت در الملک خویش نمود - صلیب تاریخی بهادرشاهی آورده که این ماجرا را من بعد از مشاهده معاینه نوشته ام که درین یوزش حلقه کئی زکاتب سلطانی بود -

القصه سلطان مراجعت فرموده بمحصد آباد آمد - بعد آن سنه مشرین و تسهیمات به عرض رسید که راجعل برادر زانه راؤ بهیم

را^۱ بدینجا رسانم - اگر این خدمت را توانی بقتددیم رساند
انشاءالله تعالی بهنایات جزایم سرفراز خواهی شد -

کشتنا قبول کرد - نیم شب دو اسب از طوید خاصه سلطان
آورد سلطان بر یک اسب خود سوار شد و بر اسب دیگر حرم
مکتوم که احب زوجات بود اسبها^۲ را با کنساکر او را سوار کرد
کشتنا پیشی در آمده روی بطرف کنجرات نهاد - نصف شب و تمام
روز راه طی کرده بموضع^۳ بهکوره که سرحد ولایت کنجرات است
رسیدند - چون اسپان بیطاقت شدند در سواد موضع بهکوره
زیر درختی فرو آمدند - روز دیگر این خبر بقیصرخان مقطع کاسب
دهود که از بهکوره ده گرو همت رسید - قیصرخان بخدمت سلطان
آمده تعظیم پادشاهانم بدینجا آورد و کمر خدمت بسته بایستاد
آنچه مایحتاج بود مهیا ساخت و همان ساعت شتر سوار چلد
را بخدمت سلطان مظفر فرستاد و از مقدم سلطان معهود بنوعی
که مشاهده کرده بود خبر داد - سلطان خوشحال شد - فی الحال
اسپان نلای بالاین ولجام مرصع و فیلان گوه شکوه باجلهای
تجیل و زربفت^۴ لباسهای شاهانه و خیمهای پادشاهانه و کنیزگان
حور خصال و غلامان^۵ فرخنده مال باخترانه و کارخانه مصعوب
سرا فامدار روانه ساخت و نوشت که مقدم ایشان چندیست
راحت بخش آمده و دشمنان معصیت افزا متعاقب راجت فتح
ایات بهجوار منزل شریف رسیده ناخند - انشاءالله تعالی دماراز
روزگار هنوز مردود و حرام نمکی بر آورده قلعه ماند و را با منک
مالوه تسلیم ملازمان ایشان نمایم - چون لشکر سلطان قریب
رسید سلطان معهود استقبال نمود - تمام امرا حسب الحکم سلطان مظفر
از اسب فرود آمده پایوسی نموده و همان ساعت^۶ بارگاه و
سرا پرده باقیام کارخانههای^۷ پادشاهی برپا کردند - سلطان حرم

د الف^۱ بسزا و جزا

د^۲ کنساکر

د^۳ روکھرا

الف^۴ فرشته مثال

الف^۵ بارگاه عالی و سرا پردهای سرخ

الف^۶ پادشاهانه

(باب هژدهم)

^۱ کیفیت آمدن - سلطان محمود خلجی ^۲ در گجرات و خبر یافتن
سلطان مظفر ظفر آفات و لشکر کشیدن بطرف سندو فی الحال
فصل یافتن بر کفره لعنه سال و بلبل نمودن ملک مالوه را
با قلم سندو سلطان محمود و مراجعت نمودن بدیار
جوش || حصول ^۳ مقصود

راویان فصلحت آثار و ناقلان بلاغت شعار چنین اخبار
فی نمایند که چون سلطان محمود دید که ولایت و خزان و
حکومت تمام بدست میدانی را رفت بمسلطان غیر از اسم سلطانی
چیزی دیگر ندارد ^۴ خواست که بر سندو بکشد چند روز خود
را بشغل شکار مشغول ساخت - روزی از صبح تا شام در شکار اسب
تازی کرد هندیان که بطریق موکلی همراه او بودند در گوشت شکار
بخواب رفتند و حال آنکه در گرد و پیش سلطان غیر از مخصوصان
میدانی را دیگری نبود - اگر آب میخوراند سندو بود - اگر طعام فی
آورد سندو فی آورد حتی که شش و دربان همه سندو بودند -
ازینجمله کشنا نام راجپوتی بود - ساکن قصبه ^۵ کهرلی چون او را
ازین داوان مالوه بود و نسبت بر راجپوتان دیگر خدمت باخلاص
میکرد سلطان بلو گفت که کشنا من بسیار عاجز آمده ام فی توانی
دو اسب از پایگاه آورد و مرا بطرف گجرات رهبری کرد که من
پیش سلطان مظفر بروم و از اختیاری کوهی گرفته این حرام خوران

ج ^۱ " کیفیت آمدن فی نمایند " نیست

الف ^۲ دو سرحد گجرات

الف ^۳ خویش

الف ^۴ خواست که از سندو انتقال نموده خود را بمسلطان مظفر
رساند اما منتظر فرصت بود و چاره سازی انتقال فی نمود

ج ^۵ کرهی

۱ شهرآگره بر قنصت پادشاهی جلوس فرمود^۱ وکان ذلک فی سنه ثلاث و عشرين و تسعمایم سلطان مظفر علما و صلحا را جمع کرده فائزهم بروح سلطان میکنند خواننده کوچ فرمود -^۲ در مقام موضع دیولم در اثناء شکار سلطان معهود ملاقات نمود بطریق که پادشاهان دین دار مرجعت شعار به پادشاهان نامدار ملاقات نمایند - و جرئت استمالت نمود که سلطان معهود از کلفت روزگار و از رنج راه و کلفت بدخواه بیامود -

۴ القصر چون میدنی را شنید که سلطان مظفر بالشکر قاهره بکومک سلطان معهود بنام دیولم که سرحد ولایت مالوه است رسید شانی خان و^۳ بهیم کون و بدن و کهاکو و اگر سین که عیده لشکر او بودند بجهت قلعه داری مندو فرستاد و خود در قصیر دهار مقابل نمود آخر الامر از اجتماع بدبیش پادشاهی و مشاهده رایات ظل الهی بی جنگ گریخت بکشتن بشهر بحرین رفت - سلطان آمده معاصره قلعه

الف ۱ "شهرآگره" نیست

الف ۲ وکان ذلک فی سنه..... کوچ فرمود " نیست

الف ۳ در منزل مذکور توقف نموده رسم زیارت که متعارف است بنجا آورده روز جمعه یازدهم ماه مزیمت نموده شب درمیان موضع دقتی کانو منزل نمود - روز دوشنبه چهاردهم ماه رایات ظفر پیکر دیولم را مضرب خیام نصرت مقام ساخت روز سه شنبه پانزدهم ماه سلطان معهود ملاقات نمود -

الف ۴ روز چهارم هجدهم ماه رایات ظفر آبلت رو بدهار آورد میدنی را که در دهار بتضییال جنگ و منایم استاد بود گریختن باجین رفت پتهورا و میگون و شانی خان و بدهن و کهاکو و اگر سین که عیده لشکر او بودند بجهت قلعه داری مندو فرستاد - روز یکشنبه بیست و سیوم ماه سلطان بهساگر نصرت فرین حوالی قلعه مندورا مضرب خیام ساخت -

ج ۵ سیم کون

و شادمان در سرا پرده نزول فرمود امرا گرد بر کرد^۱ بارگاه فرود آمدند تمام سلسله پادشاهی مهیا شد -

چون جاسوسان میدانی را این حال مشاهده کردند رفته حقیقت را باو باز نمودند - زلزله در نهاد کفار چو ششم روزگار افتاد -
انصر بعد از ارسال امرا^۲ روز دوم سلطان مظفر بهزیمت تنبیه کفار مندو از معبدآباد کوچ فرمود و چون در مقام گودهره که از معبدآباد دوازده کوه راهست رسید - خبر رسید که سلطان سکندر لودی پادشاه دلی^۳ وفات یافت^۴ و سلطان ابراهیم بن سکندر در

الف ۱ بارگان سلطان معبود فرود آمدند

الف ۲

روز دوم که روز پنجشنبه چهارم ماه ذی القعدة سنه ثانی و هشرین^۵ تسعایر باشد - سلطان مظفر به قیمت غزا پای دولت در کاتب سهند یاد پای در آورد مضغ مظفرشاهی قی ارد که چون سلطان عزم مندو بصورت جزم مقرر فرمود اکابرو اشراف بموجب فرمان سلطانی بختم کلام ربانی مشغول شدند و سلطان نیز جزوی از کلام الله طلب فرموده تقاول بختم آن در خاطر خاطر اختیار نمود و ختم آن جزو بدین آیت بود -

(ظهر موهب بادن الله و قتل داد و جالوت و آیت
الهم المنيك والتمك وعلمه ميا يشاه وليلا دقم الهم الفلي
ببعضهم ببعض لغدت الارض ولكن الهم دواغضل ملي
العالمين تملك آيات تبتلوهما عليكي جالوت و انك لمن
المرسلين)

بعد ختم کلام ربانی سلطان باعتقاد تمام آیت مذکور
شمسی فاتح ساخت از معبدآباد کوچ فرمود روز پنجشنبه
یازدهم ماه مذکور بعد از قطع مسافت سمرقند در
قصیم گودهره نزول اجلال فرمود - روز یکشنبه بیست
و یکم ماه شاهزاده سکندر خان را وداع معبدآباد فرمود
شاهزاده لطیف خان و جهاد خان را همراه گرفته کوچ
بطرف مظفرآباد نمود - روز سرنشیم بیست و هشتم ماه
موضح یکور را بدولت و سعادت مضرب خیام و مرکب
افلام ساخت - روز چهار شنبه نهم ماه ذی القعدة در
مقام مذکور خبر رسید

الف ۳ و دیعت حیات سپرد

الف ۴ و پسراو

نمود که برانا بدهد - رانا با خود گفت که باری تا سارنگ پور بروم
 فیل و جواهر را ازین بستانم - بعد ازان در آنچه مقتضای وقت
 باشد بعمل خواهم آورد - رانا بالشکر گران بسمت سارنگ پور که
 شهری از مضافات ولایت ملوه است بر پنجاه گروهی مندو روانه
 گردید -

چون اذن خیر سلطان رسید بر حیل و مکر اهل قلعه اطلاع
 یافت عارفان آسیبری و قوام الملکی سارنگ را با سرباز شصت شعار
 و مردان جلالت آثار بر سر رانا تعیین نموده لشکر را حکم کرد که
 باز متعصبه قلعه نمایند و در کوشش و سعی بیشتر از پیشتر
 متوجه شوند - سپاه سلطان درین مرتبه انچهان زور آوردند که
 در روز دیگر قلعه فتح نموند و کافر بسیار را بقتل آوردند - میگویند
 عدد مقتولان کفار که بشمار آمدن نوزده هزار بوده ^۱ و کان ذلک فی
 صفر اربع و عشرون و تسعمایر چنانچه از مخرج ^۲ حروف این
 مصراع مستفاد میگردد -

الف ^۱ روز شنبه دوم ماه صفر قلعه فتح نموده
 الف ^۲ مولف ^۳ مظفر شاه میفرماید که چهل هزار بوده و
 پنجاه و هفت سردار نامدار و الله اعلم بالصواب اساق
 سردار کفره اینست پتھورا - اودی کرن - ^۴ کانهم دیو
 هجاسب دیو - قاری خان - شادی خان - رتن چند -
 مانک چند - بهادر خان - دولت خان - اکهی چند - گیسوت
 چند - دو نگرسی - کالو - بکرسی - ملطان - ^۵ رای سنگ
 جیون پنهان - بجیت سنگم - فتح خان پسر آن
 شیر خان پسر آن ^۶ هاکر سین کاکم و باهی و غیره
 الف ^۷ مصراع اخیر این قطعه مستفاد میگردد

قطعه

مظفر شاه کرده فتح مندو
 که اول تخت گاهش دهار باشد
 اگر پرسند از تازیان فتحش
 پریشانی هم کفار باشد

و از این مصراع نیز

- ذ ^۱ بهادر شاه
- ذ ^۲ کان دیو
- ذ ^۳ رای جنگ

مندو نمود - ۱ مورچلها تقسیم یافت ۲ هندوان هر روز از قلعه برآمده جنگ و جدل میکردند - چون چند روز برین نسق گذشت و کار بر اهل قلعه تنگی پیدا کرد میدنی را گفت فرستاد که شما با سلطان طرح صلح در میان آورده مهلت یکماه طلبید که ما قلعه را خالی میکنم تا آن زمان من از پیشی راننا انتقدر لشکر بکومک آریم که سلطان مظفر بی جنگ قلعه را گذاشته رو بگجرات نهد -

کنار رویاه بازی پیشی آورده ۳ ایلهچی خود را باستانی که لایق پیشکشی بود پیشی خداوند خان وزیر فرستادند - خداوند خان بخدمت سلطان برد - ۴ ایلهچی عرض کرد که اهل قلعه همه بندگان مسلمانند اعتراف بخدمت خود نموده مهلت یکماه میطلبند تا مسلمان نموده ره و راه خود را گرفته فرود آیند و قلعه را به بندگان سلطان سپارند - سلطان فرمود مبادا درین مکاری انگیزتم بکشند و فریبی میخوانست ایلهچی سوگند یاد کرد - سلطان مهلت یکماه داد - بظاهر شروع در مسلمان بر آمدن نمودند و بنهایی میدنی را نوشتند که آنچه اراده شما بود همچنان کرده شد - الحال شما آنچه بخواهید تقصیر نکنید -

میدنی را و پیشی راننا رفت و گفت که در هندوستان در میان هندوان از توکلان تر کسی نیست درینوقت که امداد قوم خود نکنی دیگر کی خواهی کرد - چند فیل نای از قیلدخانم سلطان معهود و جواهر قیمتی از خزانم سلطان که پیشی را داده بشرط کومک قبول

الف ۱ مورچلها تعیین نمود قیصرخان را نام زد دروازه دهلی فرمود و ملک عبدالملک را به بداره تعیین نمود و قلعه را گردا گرد محاصره نمود

الف ۲ "هندوان هر روز..... تنگی پیدا کرد" نیست

الف ۳ روز چهارم بیست و پنجم ماه که روز سیم از محاصره بوده پنهوزا و محیره چند نفر از قرباتان خویشی با مژهای که لایق پیشکشی بود پیشی خداوند خان و بعضی میگویند نزد قیصرخان فرستاده آمان طلبیدند و مهلت خواستند قیصرخان آنها را بخدمت سلطان برد

الف ۴ "ایلهچی..... سوگند یاد کرد" نیست

۵ مقرر کرد تا پس از خود را بیرون آورده قلعه را تسلیم ملازمان سلطان نمایند

افتاده باشد که قریب دو هزار نفر از سپاهیان نای بدرجه شهادت
رسیده باشد بسلطان معهود گذارن معنی ندارد -

بیست

ملکی بمیراث نیاید کسی
نافرند ذبح دو دستی بسی

بمعهود استماع این قول سلطان از قلعه فرود آمد و بسلطان معهود
گفت که اهتمام نمائید که هیچکسی از مردم ما را بلای قلعه نگذارند
سلطان معهود عرض کرد که -

بیست

دولت بیغوی و کنای طرب
هر چه دارم بیهن همت تست

ملکی و مالی دل و جان و خائیان همه طفیل این حضرتست اگر
چند روز بلای قلعه توقف فرمائید موجب افتخار من میگردد
سلطان گفت انشاء الله تعالی روز سیوم مهسان شما خواهم شد
الغال مصلحتت درین است - هر چند سلطان معهود مجاله نبود
قبول فرمود -^۱ میگویند بعد از سرور ایام بعضی از مغربان استفسار
سبب سرعت نزول از قلعه نمودند فرمود که مردم بنجد بودند که
قلعه را بسلطان معهود نباید داد و حال آنکه من این کار را معض
از برای خدا کرده بودم ترسیدم که سبباً خطره فساد در خلوص
نیت من راه یابد و روی عمل از وفای این نیت بتابد - فی الحال
روان گشتم و راه خطره فساد بر بستم - درین امر منت من بر
سلطان معهود نیست بلای منت سلطان بر منست که من از
طفیل او باین سعادت رسیدم || صورت مراد بدچشم خود دیدم -

^۲ القصر میوم روز موعود پاچاپت خیافت سلطان معهود سلطان
مزیمت بالای قلعه نمود و مردم تمام شهر مندو از خورد تا بزرگی

الف ۱ "میگویند بعد.....فرمود" نیست

الف ۲ القصر کیفیت مرجع کمری که بواسطه خلعت جامدار و
تندی نو سن گردون رفتار بدست خلعتیخان افتاده بود
این صورت دارد که چون قطب الدین سلطان معهود
خلعتی را در کبیر پنجه شکست داد قتل و کشن بنوعی
کرد که فوق آن متصور نباشد - اتفاقاً دران دار و گیر

مصرع

کد فتح‌الهندو سلطاننا

نقلست از خدمت سید جلال منورالملک بخاری و از ملکی
ملایک صفاتی ملکی مسعود بیازد که درین غزا اکثر کفار را رجال الغیب
کشند اقصائی * ملکی مذکور درین فتح همراه سلطان بود
الزو نقل میکردند که بعد از آنکه کفار شکست یافتند و دروازه‌ها
مکنوح شد با چندی باتفاق بالای قلعه بر آمدیم سیر حویلی‌ها
میکردیم * هر جا کافر حربی بی یافتیم کشته بی پرتافتیم اتفاقا
بر یکی حویلی رسیدیم که درش را از اندرون بسته بودند - گمان
بردیم که کافران درین خواهند بود - درش را شکستیم در آمدیم خالی
یافتیم - ترخام داشت بر سر آن رستم گفتم شاید درینجا باشد
الله الله گفتم در آمدیم دیدیم که قویب چهل پنجاه نفر کافر مقتول
افتاده‌اند چنانچه سره‌اء از تنه‌اء اینها جدا افتاده است - یکی درین
میان رمقی جان داشت احوال الزو استفسار نمود - گفت از
ترس جان درین ترخام در آمده بودیم ناگاه پنجم دستی بلش سیر
برهنه پیدا شد همه عیانان را نقل آورد * سر از تن جدا کرد بعد
از زمانی آن نیز جان بمالکان دوزخ سپرد -

نقلست که همدان روز کافری از پیشی غازی گریزان شد
غازی دنبال کرد هرگاه باو میرسید و میخواست که نیزه بخالد
خفتنش از طرف پشت او چاک بی نمود - غازی تعجب میکرد و
دست خود باز میداشت - چند نوبت همین معامله دید - غازی عیان
کشید ناگاه اسب کافر * بدری خورد بیفتاد چوبی سیدع مثال
بر سینمش خلید و از طرف پشت سر کشید غازی حیران شد و
بر قدورت خدا ثنا گفت -

القصر چون سلطان مظفر و منصور بالای قلعه بر آمد بعضی
دولتخواهان بعرض رساندند که مثل ملکی سالوه که در وسعت
زیادت از ملکی گجرات توان گفت بیچنین تردد و مشقت بدست

الف ۱ طعالی

ز ۲ یکی از اسرای

ز ۳ سکندری خورد

گذرانندند - چون چشم سلطان بران افتاد گفت شاید شوهرش مرده - دیگر چون اقوام سلطان بهلول لودی بعضی پرگنات سرکار چندیری را قلعنند بوزرا سرور شد که این واقعه را بعرض رسانند قدرت آن نداشتند که آمده بالفاظ صریحت بیان نمایند - بطایف بهاندان گفتند که خود را بصورت افغانان آراسته نامان پرگنات را بر زبان آورده دست پتاراج اموال و شایا کشادند - فرمودند که مقطع چندیری مرده که انتقام پرگنات ولایت خود را از پرگنات ولایت افغان نمیکشد -

التقص اهل حرم سلطان باطمینانهای جواهر و زر از برای نثار سلطان مظفر مانند طاووس بهشتی پیدا شدند - ایوان این شهر منجیل مناسب افتاد -

بیت

حور بنظاره نگارم صفرد
رضوان ز تعجب کف خود برگزارد

چون چشم سلطان بر بهال ایشان افتاد سر پایان کرد و گفت نظاره نامعمران موجب وبال است - سلطان معهود گفت که همه اینها ملوک من اند و من کرم خریدم سلطان -

مصراع

۱ العبد و مافی یدیه کان مولاه

برین وجه حلال است - همه پیشکشهای سلطانند - سلطان گفت بشما مملوکی باشد فرمائید که در پرده شوند - بیکر اشارت سلطان معهود مثل پریان مستور گشتند سلطان بیرون آمده و داع کرد بمنزل خودیشی تشریف آورد - میگویند در مصل که سلطان معهود بطریق که مذکور گشت بر آمده التجا بسطان مظفر آورد -

میدنی راؤ در انحرافات سرکار حرم سلطانی هیچ تغییر نداد انچه از جنس پارچه و خوشبوشی و نقد متعین بود بی تصور میروسانید و زرو زیوری که پیشی ایشان بود بهحال خود گذاشت و روزی یکمرتبه بر درباری آمد و دعا میروساند و عرض میکرد که از من خلاف دولتخواهی امری جو نلوع نیامده که سلطان رنجشی

حتی که مورث و اصفیات احوال نیز بر آمده تماشا میکردند و دعا و ثقله سلطان بر زبان می آوردند - میگویند که سلطان محمود در مهمان داری تکلف بسیار کرده بود - تولاغ بی نهایت بجا آورده بعد از فراغ طعام سلطان را بسیر معلات دلاله نمود ناگاه در حویلی رسید که در میان آن کعبه و از خانه مبارک یافت بود - منتقلی و مطلا و گردا گرد او حجرها - چون سلطان بر صفه آن خانه قدم نهاد و حرمهای سلطان محمود خود را از راسته و پیراسته یکمتر قدم درهای حجرها کشاده مثل حور و پری جلوه گر شدند - میگویند سلطان محمود دو هزار عورت صاحب بقال در حرم خانه خود داشت - سلاطین هندو در عیش و فراغت کار پنجای رسانده بودند که بالاتر از آن متصور نباشد - علی الخصوص سلطان غیاث الدین چغانچیم لخال هم کسی که افراط در عیش و کامرانی مینماید میگویند که فلانی در عیش و کامرانی سلطان غیاث الدین ثانیست از جهت آنکه سخنی که از وی بوی نم آید یا شاید دلگیری نماید حکم نبود که کسی چهره او را پیشی سلطان کشاید - در تمام مدت سلطنت او دو واقعه هم اندود بحرشی رسیده بود - یکی آنکه چون دماغش فوت کرده دخترش را لباسی سفید پوشانده از کنار

صفحه

۱۸۹

قیامت مثال اسب جامدار سلطان قطب الدین که کمر مرصع تصویر او بود برسمید و خود را بگریختهای قنیم رسانید - آخر الامر جامدار از اسب افتاد و بدست مردم غنیم گرفتار شد - کمر را ازو گرفتند بسطان محمود دادند باین طریق بدست سلطان محمود خلاصی آن کمر در آمده بود - او را سلطان محمود مصحوب پسر خویشی که از چند کفار روز فتح قلعه هندو آزادی یافت بود شمشیر و اسب مناسب آن بخدمت سلطان فرستاد و القمان دعوت نمود - سلطان قبول فرموده پسر را بهارار و اکرام و انعام و دایع نمود - سلطان محمود از روی ترفه و خوشحالی فرمود تا شهر را اینم بندی کردند و معلات را صفاداده بساط بادشاهانه انداختند - میگویند سلطان محمود در مجلس آرایش بنوعی کوشیده بود که فوق آن متصور نبود تاریخ ۱۰ پانزدهم شهر صفر بموجب وعده عزیمت بلای خانه نمود

گذشت متصرف ان مقام بوده در جنگ بدست سلطان افتاد - سلطان
 او را بکشت از بیجهت رانا لشکر بسیار جمع کرده بجهت سلطان
 معهود اقدام نمود - جنگ عظیم واقع شد - عاقبت الامر سلطان
 معهود زخمی بدست رانا افتاد لشکر او هزیمت یافت - مسلمانان
 بسیار بدرجه شهلاوت رسیدند -

از استماع این واقعه سلطان متفکر شد و بجهت حراست
 قلم مندیو لشکر فرستاد - از استماع این خبر رانا برگشت ■
 بچیتور که جای نشین او بود رفت - میگویند که چون سلطان
 معهود زخمی در میدان افتاد لشکریان رانا قتل داشت برانا خبر
 کردند رانا خود آمده باعزاز تمام سلطان را در پالکی انداختم بچیتور
 برد و از قریب پادشاهان مسلمانان که در جوار ولایت مندیو بودند
 مثل سلطان ابراهیم لودی پادشاه دهلی و سلطان مظفر و غیره
 بمسلطان معهود ملایمت بسیار کرد - چون رخصتای سلطان التیام
 یافتند باعزاز تمام چند منزل خود بمشایعت آمده وداع فرمود و
 پسر سلطان را بطریق "گرو نگاه" داشت تا سلطان در مدد انتقام
 نشود سلطان معهود بمندیو آمد -

القصر در سنه مذکور سلطان مظفر از معهد آباد بایدر تشریف
 آورد و چندگاه دران ناخچیرگاه شکار کرد و ملکی نصرت الملکی "خواندار
 ایدر" را تفسیر داده بجای او درهم وزرا ملکی حسین بهتی المظاظب
 بنظام الملکی را که در شجاعت و جلالت رستم زمان بود نصب فرمود
 و خود بشهر معظم اجداد تشریف آورد - وزرا ازین معامله اظهار
 ناخوشی نمودند - سلطان گفت که من "گنگی شیا بهم رسانده ام
 اضطراب فایده ندارد ازین جهت اسرا متقاضی بودند و در شکست
 نظام الملکی میکوشیدند -

القصر که در سنه ست و عشرين و تسعمایم بتقریبی باد

الف ۱ آخر الامر

الف ۲ یافت

الف ۳ بطریق گروپیشی خود نگاه داشت

ج ۴ "خواندار ایدر..... بنظام الملکی را" نیست

د ۵ استاد - ج گفتی

نموده انتقال فرمود - شما عرض داشت کنید که از صبح خود خبردار
شوند نهایتش منصب وزارت بدیگری تفویض نمایند - من گفتی
بوداری میکنم از این فیصل ملامت صدکور میکنم و معرفت ضابطه
احتیاط حرم بنوعی که در حضور سلطان قرار یافته بود بهمان طرز
خواجہ صرایان مرعی میداشتند -

الفصل روز فتح شاد بخان و پتھر راو کھاگو که از چلم عمده
اهل قلع بودند گشتم شدند و همیگرن و بدن از راه دریچه
بر آموه گریختن پیش میدنی راو رفتند - میگویند که هیبت
کشاکشی اهل قلع در دل بدن آنچنان جا کرده بود که کلم چند
هولگی زد احوال اهل قلع پیش میدنی راو گفت و آب طلبید
بمسجد آب خوردن بیفتلا و جان سالکان دوزخ داد - از مشاهده
این حال مرغ روح از قالب میدنی راو و رانا پزید - میدنی راو
گفت که خویشی و تبار ما هم رو بهم نهادند و زن و بچہ مادر
بند مسلمانان افتادند حالا زندگی ما بچہ کاری آید - خواست که
خود را بتجود بکشد - رانا مانع آمد و همراه گرفتہ رو بطرف چیتور
نهاد میگویند در یکشب سی و هفت کوره راه رفتہ منزل کرد -

عادلخان از منزل دیبال پور که پانزده کوهی از مندو واقع است
خبر فراز رانا را بسططان عرض داشت کرد و رخصت طلبید که اگر
حکم شود تعاقب نماید - سلطان مصلحت ندید عادلخان را طلبید
و خود بسوی دارالملک خویشی عزیمت نمود تا مقام دیول سلطان
موجود تعین نموده و داع فرمود و عادلخان بسوی را نیز ازین منزل
رخصت کرد تا بسبت اسیر و بوهانپور روان شد و خود بدولت و
اقبال از آنجا بایدر تشریف آورد - و چند روز در ان مقام بسبب
شکار توقف فرمود و از آنجا بمعهد آباد تشریف آورد - هوای
تاجستان و جنگل را در دارالملک خویشی به تنعم و هیشی گذراند
سپاه از رنج راه و مشقت گاه و بیگاه بیاسود -

بعد آن در ستم نسی و عشرین ۱۱ تمعمایہ خبر رسید که
سلطان محمود جو سر کا کرون رفتہ بود همیگرن که ذکر او بالا

قداده اند و هم سرها کم در معرض قلع نشاده اند - مضمون این بیت مستشهد این حال است -

بیت

کندن بنیاد دولت را بود سیل عظیم
و شمع کلک جوانان گرچه پس مستحق است

الوالامر را استیاری باید تا چنین کسان را خدمت پیشواشی
نفرماید -

الفصل در فرستادن کومک اهلال رفت - رانا بسرعت بر سر ایدر آمد - ^۱ نظام الملک که درین ایام بطلب مبارز الملک سر افراز شده بود ^۲ چهل کرده ایستاد که من جنگ می کنم - مضمومان او نگذاشته گفتند که رانا با چهل هزار سوار قصد ما کرده ما قصد سوار که یار جنگ کنیم بی حساست - درین امر مهم سلطان برهم میخورد و باعث بدنامی سوار میگرد هر چند رد و بدل میگردند ^۳ مبارز الملک از حرف اول بر نمیگشت - آخر الامر بعد از سعی بسیار چنین قرار یافت که تا با همدگر برویم و قلعه اهدنگر را مطبوع کرده جنگ قوی و ثغنگ کنیم تا آتزمان که کومک برسد - بعد از آن بجنگ صف اقدام نمایم -

آخر الامر ^۴ مبارز الملک را گرفته متوجه اهدنگر شدند - اما صد سوار که بسند اهدنگر سلطان منسوب بودند همدگر قرار بشهادت داده در ایدر ماندند یعنی که ^۵ نظام الملک ازین حال خجورار نه شد - چون رانا باید رسید بر آمده جنگ کرده هم بدرجه شهادت رسیدند همه ایشان ملک ندین و ^۶ مهریه بود و باعث این واقع آن که ورزا بسلیک ندین گفته بودند که ^۷ ملک کاری خواهی کرد که وقوع

الف ۱ نظام خان

ب ۲ قرار داد که فردا جنگ میکنم

الف ۳ مبارز خان

الف ۴ مبارز خان را خواهی تا خواهی گرفته متوجه اهدنگر شدند

الف ۵ مبارز خان ازین حال خبر نداشت

الف ۶ اوتهریه - ذ نبرو

ج ۷ "ملک" نیست

فروشی در مابینسی نظام الملک گفت که مثل رانا که امروز مانده
او راجه در هندوستان زمین نیست - نهایت راجه که راجه ایدر
باشد میکند ازین که چندگاه شما در ایدر بی. بلشید ایدر از دست
راجا نجاتی دهد رفت - نظام الملک گفت که راجا چه کسی باشد که تواند
حمایت راجه کرد - اینک من نشستم اگر مرد است چرا نمی آید
او گفت که عتق راجه است که بی آید ملک گفت اگر نیاید سگ
باشد یکی سگ را طلبیده بر دربار بست و گفت که اگر رانا نیاید
مثل این سگ باشد -

باد فروش بر خاصیت و پیشی رانا رفت و قصر را باز گفت رانا
چون مار بر خود پیچد و همان زمان چا در بیرون کشید و بکوچ
مبتاثر بقصیر سیروهی رسید - از اجتماع این خبر سلطان خواست
که کومی فرستد پیشوایان سلطان که نظام الملک طریق عباد
داشتند بعرض رسانند که رانا راجه قدرت انک بر بندگان سلطانی
متعرض گردد و قاصدان خبر آوردند که رانا برگشت و با پیچتور رفت
& این خبر نوزاد وقت مطابق واقع بود - سلطان خواست الملک را
شهر معظم اهدایاد گذاشت خود بجهادباد رفت -

رانا از راه برگشته و متوجه ولایت جاکر که بر مشرق ولایت
ایدر واقعست گشت - حقیقت را نظام الملک بسطان عرض داشت
کرد که رانا باچهل هزار سوار رو بولایت جاکر آورده اراده آن دارد که
بر مر ایدر بیاید و تعیینات ایدر همگی پنج هزار سوار بود -
از آنجه که بیشتر مردم برخاسته باهدایاد رفتن اند واجب بود بعرض
رساند - و از آن عرض را بنظر سلطان نه در آوردند - بزرگان گفتند
که پیشوایان کینه پدش و عباد اندیش چه سلسله که بیاد

الف نظام خان

الف نظام خان

د سگ

الف نظام خان

الف نظام خان

الف اکثر

الف بر عم نظام خان جناب سلطان

الف کمین پدش

الف سلسلهای خون که فریخته اند

کوه کوه^۱ پیدا شد از جمله هزار دویست^۲ - چهار صد سوار خود را
 به شهادت قرار داده قدم در پیش نهادند و الله الله گویان و مبارز
 جویان بمیدان در آمدند - جمله بر مقدم غنیم آوردند و بضرب
 شمشیر و زور بر چهر مقدم را بر داشتند بر التمشی زدند و التمشی
 را نیز هزیمت دادند - مقدار بیست هزار سوار را پیش انداخته
 تا یکی گروه راه بردند چنانچه از نظر فوجی که عقب بود عیب
 شدند - آنها دانستند که هم اینها بدرجه شهادت رسیدند ازین
 میان یکی زنده نه بر آمد - پشت بغنیم داده راه ایجاد گرفتند
 القصر چون غازیان شهادت طلب هر اول را بر التمشی آوردند و
 التمشی را نیز شکستند درین کارزار غازیان و^۳ راوت پرو راوت
 حساس و مکی پر و سلطان شه که همه دلاوران این معرکه بودند
 بدرجه شهادت رسیدند - بعضی در میدان رختی افتادند که کسی
 ماند که مسلوخ نشد -

مخصوصان مبارز الملک چون دیدند که سر بکوه زدن غیر انکه
 سر شکند بکوه شکستی نمیرسد جیلوش را گرفته خواهی فاجوهای
 از معرکه که بر آورده رو بسوی قلعه اهدنگر نهادند باعتقاد آنکه
 الله بدست قلعه داران خواهد بود - چون بدروازه قلعه رسیدند
 دیدند که قلعه داران پیشی از رسیدن ایشان قلعه را گذاشته رفته اند
^۴ مبارز الملک و صفدر خان بموجب قصه^۵ برهتی که ده کزوهی
 از اهدنگر در راه ایجاد واقعت روان شدند - اما راه راست
 گذاشته راه دیگر اختیار کردند و اسد الملک و غیره براه راست افتادند
 کفار تعاقب نموده پاسبان رسیدند - اسد الملک بر گشته جنگی
 کرد با همراهان کشته شد فیل و پرقل آنچه بود هم بدست کفار
 افتاد -

رانا در خلعت قصه اهدنگر فرود آمد - تمام شهر بتلاطم
 رفت و اهل شهر بسیر گشتند - شب رانا اسرا و وزراء خود را طلبیده
 کنکاش پرسید بعضی گفتند ایجاد از انجاسی گروه راهست اینکار

الف^۱ نمایان شد

الف^۲ "چهار صد" نیست

د^۳ از ادب خان و سلطان شه

الف^۴ مبارز خان

د^۵ قصه برهتی

آن بنظام الملک باز شرمندگی آرد - میگویند که باد فروشی در مدح نظام الملک شعری گفته بود بمضمون آنکه لشکر رانا ^۳ حکم بودند و لشکر ^۴ نظام الملک باز وار بر سر ایشانی بی قارود در وقتی که رانا در سواد ایدر رسید بان باد فروش گفت که کتابا رفتند آن شهیاران که تو گفته بودی درین اثنا این جوانان از ایدر بر آمده قلعند - مردم رانا که پیش پیش میرفتند گریزان شدند آن باد فروش گفت که این نه آمدند شهیاران که ما گفته بودیم -

القصر در راه ^۵ نظام الملک با ^۶ صفدرخان و ^۷ شجاع الملک و سیفخان که از اجدنگر یکوی مبارز الملک میرفتند ملاقات کردند ایشان ^۸ بملک گفتند که شما را بایستی در ایدر بود - ما هم خود را رسانیده بودیم تا باتفاق با رانا جنگ میکردیم فردا که رانا بر سر اجدنگر بیاید این را خود هرگز بر خود قرار نمی توانم داد - که ازین کافر ترسیده حصار می شویم - در میدان جنگ خواهیم کرد - پس برین تقدیر جنگ ما در ایدر بهتر بود - مبارز الملک گفت که یاران صلاح چنین دیدند که باجدنگر باید رفت الا من راضی نبودم الحال صلاح صلاح شما هست مانیز بر منم که شما میگوئید چون قریب باجدنگر اتفاق ملاقات افتاده بود باجدنگر آمدند - علی الصبح مسلح شده فوج بستم بیرون شهر بر آمده ایستادند - همگی هزار ^۹ دو یست سوار و هزار پیاده از لشکر اسلام در شمار آمد -

القصر یکپاس روز نگذشت بود که گرد اقوام رانا از هر طرف مثل

الف ^{۱۰} حاررخان - مبارز الملک

الف ^{۱۱} گلنگ

الف ^{۱۲} بود ندود

الف ^{۱۳} نظام خان

الف ^{۱۴} نظام خان - د مبارز الملک

الف ^{۱۵} مبارز الملک باصفدرخان و اسدالملک ^{۱۶} غازیخان

الف ^{۱۷} شجاع الملک ^{۱۸} سیفخان

الف ^{۱۹} اسدالملک

الف ^{۲۰} به نظام خان

الف ^{۲۱} الیم در میدان

شد که مبارزالملکی و صفدرخان در حیات اند و در موضع روپل
 من اعمال پیرگنه کوی فرید آمده اند - مبلق تارینغ بهادرشاهی قی
 نویسد که قوام الملکی این کاتب را پیشی مبارزالملکی فرستاد که ملکی
 را بیارد تا باغفاق تعاقب رانا سانگا نموده آید من رفتم و ملکی
 را بموضع بلاد آوردم - ملکی با قوام الملکی ملاقات نمود درین اثنا خبر
 رسید که رانا از ایدر بکوچ متواتر متوجه پیپتور شد - بعد آن ملکی
 مبارزالملکی و این کاتب ملکی قوام الملکی را بجای خود گذاشته
 باهندنگر رفتم - روز شانزدهم^۱ بعد شهادت شهید^۲ که در میدان افتاده
 بودند در قبر کردیم و گویان^۳ کانتهم^۴ که جهت بردن غل در
 باهندنگر آمده بودند از اندیله شصت کسی را بجهنم فرستادیم
 یکشنبه در اهندنگر ماندیم صبح آن یواسطه نا یافت قلم برگشته
 در قصبه برهتی آمدیم -

درین حین خبر رسید که سلطان مظفر صبادالملکی و قیصرخان
 را بالشکر انبوه و صد سلسله فیل کوهی فرستاد - لشکر باهندیاد
 آمد و از اهندیاد بموضع بلاد رسیده با قوام الملکی اتفاق نموده کوچ
 کرده در موضع برهتی فرود آمدند و از آنجا بسطان مرشد دشت
 کردند که رانا همین برگشته پیپتور رفت - اگر حکم شود بندگان
 درگاه متوجه پیپتور شده در سعی انتقام اقدام نمایند - سلطان
 در جواب نوشت که الحال هوای بر شگل است در اهندنگر بگردانند
 بعد آن مانیز بدولت و اقبال متوجه بر تنبیر این کافر لعین
 خواهم شد - امرا در اهندنگر آمده قیام نمودند - بعد بشگل سلطان
 کسب لشکر را^۵ ده بیست ملوف زیاد کرده یکسال از خزانه نقد
 داد که هرکسی سامان لشکر کند -

و خود در ماه شوال سنه مذکور از اهندیاد کوچ فرموده در موضع
 هالول که بر سه گروهی اهندیاد واقعست نزول اجلال نمود و از آنجا
 بکوچ متواتر باهندیاد آمده در متعلیای کمندهرول که فریب
 حوض کانکریم بود فرود آمد - درین اثنا ملکی ایاز مقطع اقطاع سورتهم

- ۱ رفتم
 ۲ بعد وقوع واقعه شهادت شهید
 ۳ " کانتهم " نیست
 ۴ در ماه ده بیست زیاد کرده

کرده - باید تلخت رانا گفت که چهارصد سوار مسلمانان بیست هزار سوار را شکست داده و تا هزار سوار فاقی را کشته اگر چهار هزار جمع شده به جنگ پیشی آرید شایان مرد میدان اینشانان نبستید هرگز از بزرگان ما کسی تا پای جانمان آمده و چنین بر همین اکتفا باید کرد -

گر اسبهای ولایت کجرات که برانا همراه بودند گفتند که اگر بتلخت اجدادیاد اقدام نسیفر مائید قصبه بدنگر فریب است او را تلخت مراجعت باید کرد که اهل آن قصبه هم تیاروند روز بسیار دارند قاتلشکر بغنیمت بلز گردد - صباح بطرف بدنگر کوچ کرد چون ساکنان بدنگر هم زنا را در بودند جمع شده پیشوا را آمده گفتند که بیست و دو پست ما درین قصبه گذاشته کسی بر ما تعدی نکرده شما خود پادشاه هندواید چرا کنید - رانا بتلخت بدنگر راضی نشد اما خدمتی گرفته در سوار بیسلنگر مخیم گشت - شقار بیسلنگر حضاری شد - مردم رانا بتلخت چسبیدند تا نهار شام قصبه را نگاه داشت - درین جنگ و هوجا قصبه نیز بتاراج رفت - شب در آوردی رانا زلزله افتاد که ملکی عین الملکی و فتح خان حواله داران صوبه پتن آمدند - تمام شب لشکر رانا مسلح ماند صباح پیک روی بسوی ایدر نهاد - از انتجا بولایت خویشی رفت -

التمس تاریخ روز جنگ قوام الملکی حاکم اجدادیاد از اجدادیاد بکوسی مبارز الملکی بر آمده بموضع بلاد که بر هفت گروهی اجدادیاد واقع است فرود آمده بود - بعضی از لشکریان هزیمت یافتند آنجا رسیدند گفتند که مبارز الملکی و صد درخان و تارینخان شهادت یافتند قوام الملکی در موضع مذکور توقف کرده حقیقت را بسطان عرض داشت مشتمل بتحقیقت حالی فرستاد - روز سیم معلوم قوام الملکی

الف	۱	د	هرنگر
	۲	ز	بدنگر
	۳		بیسلنگر
الف	۴		مقطعان
	۵		یعنی نظام خان
	۶		ملاد
الف	۷		نوشته از سال داشت

تیغ کشیدند این خبر در آورد و رسید فوج فوج متعاقب سوار شده بی تاختند تا رسیدن افواج قاهره امرا غایب کرده مظفر و منصور مرلجعت نموده بودند - از مشاهده دلبری مسلمانان کافران مرعوب و متکوب گشتند - حق تعالی جنود مسلمانان را بیستضای کریمه "کم من غیرکم یلزم علیکم غلبت فیتکم کثیرة باذن الله" غالب گردانید از استماع این خبر مرغ روح از سر رانا پرید *

بعد از آن فوج کرده از کها^۱ کرجهی گذشته بکوچ متواتر حصار * مدجسور را که تعلق برانا داشت و از جانب او بسوی مل راجپوت دران حصار بوده آمد قبل کردند - میگویند که حصار مذکور در غایت استحکام بوده نه مگر عرض داشت از بنیاد تا نصف حصار بسنگ خارا بر آورده بودند و نصف بالا از خشت ریخته از عبارت سلطان هوشنگ ماند و والی بوده - رانا نیز از آنطرف باجهیت بسیار قریب موضع * ندیسی که دوازده کروهی از * مدجسور است آمده فرود آمد - ملک اچار بگرد قلعه فقیها کشید و سابطها بر آوردن گرفت اما ثواب الملک و اسراء لشکر با ملک اچار صورت نفاق پیدا کرد - درین اثنا رانا وکلای خود را پیشی ملک فرستاد که از من گناه عظیم صانع شده راه عذر مسدود است - اگر شما کار بکرم فرموده از سر گناه من در گذرید خطا می سپارم که من بعد غیر از خدمتگزاری کار دیگر ندارم - غیل و اسب و بندی اندک در جنگ بخدمت من افتاده باینسی در خدمت فرستم با اضافم خدمتی که ایشان قرار دهند -

درین اثنا سلطان محمود خلجی نیز از ماندو بکومک لشکر سلطانی آمده مدحقی شد و از قلعه رای سین * سلهدی * راجپوت * لوتول الاصل یاده هزار سوار باراده دیدن ملک ایلاری آمد - میبندی

- د ۱ کهرچی
 ■ ز ۲ مدجسور
 ج ۳ ندیسی
 الف ۴ مدجسور - ج مدجسور
 الف ج ۵ "سلطنتداری راجپوت" - در ج کیست
 ج ۶ میصد راجپوت بر بورلاهی یاده هزار
 الف ۷ تونور الاصل - ز پور الاصل

با بیست هزار سوار مع قوچ و توپچی بسیار آمده بپایه‌یوسفی سلطان مشرف شد و عرض کرد که اگر این خدمت به بنده رجوع شود انشاء الله تعالی رانا را زنده گرفته خدمت آرد یا بنیاد حیاتی را بیاد فنا سپارد - سلطان را طلب ملک ایاز خوش آمد و در ماه محرم سنه سبع و هشتین و تسعایتم از کیده‌رول کوچ کرده بموضع هرسول که یوسه گروهی شهر واقعه‌ست منزل نمود و لشکر احمدنگر را طایید - لشکر آمده باورد و مدقق شد - باز ملک عرض سابق را تکرار کرد - سلطان ملک ایاز را سر و پا عنایت کرده رخصت فرمود مولف تاریخ بهادرشاهی مینویسد که یکی لکم سوار همراه ملک ایاز کرد و صد سلسله فیل و بیست هزار سوار و بیست سلسله کبیل همراه قوام‌الملک نمود و هر دو قوچ را رخصت فرمود - ملک ایاز و قوام‌الملک بهورام آمدند و از مورام بموضع ۲ دهوله من امال ولایت باکر را و از اینجا اقوچ را هر طرف تعیین نمود تا تمام ولایت باکر را تلخت و تاراج نمودند بتقریب آنکه راجش باکر نیز در فساد مذکور به همراه رانا بوده و دو نفر پوز که جای سکونت راج باکر بود او را سوخته بغضای سیه یکسان کردند از اینجا براه ساگواره به بانسپله آمدند - اتفاقاً اشجع‌الملک و صفدرخان هر دو برادر و مجاهد‌الملک در کنار آورد و با دو بیست سوار جرار نشستند بودند - سخنی آمده بایشان گفت که راج بانسپله و خورشان میدنی را از اینجا دو گروه را قوچ بسته در میان کوهستان ایستاده اند - امراه مذکور باجم که آنجا حاضر بودند سوار شده متوجه آن کوهستان شدند - چون فراوان کفار را یلندی دیدند که قوچ مسلمانان با مردم معدود فی آید مقابل نموده بپنج پیوستند -

میگویند در رکن صحابه کرام از مسلمانان نظام یکی کسی باده کس جدال نمودند آخر الامر نسیم فتح بر پرچم اسلام وزید و چهار کفار باخانی مذلت یکسان گردید - همگی هشت نفر در آن جنگ از مسلمانان بدرجه شهادت رسیدند و کافر بسیار را در آن

پیشگامی که قبول کرده بود بتضد ملت سلطان آورد و سواری مولوف
شد - بعد از چندگاه باجهت شکار سلطان بصوب جهنلاوار عزیمت
فرمود و از آنجا مراجعت نموده هوای تابستان و بهشتی را که
اهدایاد گذراند - بعد بهشتی پسر را را و داغ فرمود همدرین سال
ملک ایاز فوت کرد - چون این خبر پسر سلطان رسید فرمود که
عمر ملک ایاز باخیر رسیده بود اگر برانا جنگ کرده کشته میشدند
بهتر بودی تا بدرجه شهادت میرسیدی - القصر سلطان منیصب
ملک ایاز را بر استعاقی پسر کلان ملک مقرر داشت و سر و خزان
سوزنر طلبید - استعاقی خزان را باقماش بسیار فرستاد -

سلطان براه کبیر چندی از اهدایاد به معهدایاد آمد و بهشتی را
با عیش و تنعم در شهر مذکور گذراند - بعد آن در ایامه سنه
ثلاثین و تسعمایه برای ضبط و ربط ملک خویشی بطرف موواله
سواری فرمود و قلعه موراس را از سر نو استحکام نمود و فرقی کرد
چون هوای تابستان قریب شد بصوب اهدایاد باز رفت - در
اثناء راه بی بی زانی عمده حرم سلطان والده سکندرخان شاهزاده
که وزیر و صاحب اختیار سرکار و مالک سلطان بود و بهشتی را
و عالم شفقت مادران مبدول میشدند و در ضو فکر و مقادیر زانی
یگانه آفاق بود ازین عالم سفر کرد - در حظیره والده سلطان که قریب
۱۰ مدهول واقعست بهنگامی سپردند - ۲ سلطان زیارت بی بی
مذکور کرده در اهدایاد تشریف برد - ازین واقعه سلطان را بسیار
الم رسید چنانچه چند روز از غایت غم و اندوه بیخاری کشید
چون صحت یافت بشهر معهدایاد عالم دولت افرخت و هوای
بهشتی را گذراند -

درین اثنا ۲ عالم خان بن سلطان جهلول که در عهد سلطان
معهد شاه ملازمت نموده بود بهرمق رساند که جزا در رانده من
سلطان ابراهیم بعضی اسراء کلان را کشته و سپاه را از خود ناراضی
ساخته از آنجهت اکثر اسراء از سلطان ابراهیم متنفر شده مرا
طلبیده اند - اگر بادشاه رخصت کنند متوجه دهی شوم سلطان

ج ۱ کدهول

الف ۲ سلطان مس روز آنجا توقف نموده در اهدایاد تشریف برد

ز ۳ عادل خان

رای درمیان آمده او را اعوا نموده پیشی رانا برد و جمیع راجهای
فولاهی یکپسکی رانا آمدند - از هر دو جانب لشکر عظیم جمع شد اما
این مهم بسبب بی اتفاق اسرا چنانچه چشم داشت سلطان مظفر
و اولیائی دولت سلطانی بود صورت نر بست -

۱- قلعه سندسور بنامست نیامد - ملک ایاز بر هم قوام الملکی و سوافغان
ام صلح قبول کرد - قوام الملکی راضی نمیشد به سلطان معهود گفت
هم اگر سلطان اتفاق نمایند تا در خدمت ایشان برانا جنگ کنم
سلطان هم قبول کرده بود اما چون عمده بر سپاه و سردار لشکر
ملک ایاز بود سلطان معهود نیز مخالفت او نکرد - کار دعائی رسید
هم ملک ایاز بی اتفاق سلطان معهود و قوام الملکی برانا صلح کرده
کوچ نموده ده گروه به ستر رفته فرود آمد - سلطان معهود هم
تکفل کرد چرا که رانا به سلطان معهود نیز صلحت بود باین که پسر
سلطان معهود که در بند رانا بود چنانچه ذکر او بالا گذشت او را
گذاشت و پیشکشى نیز قبول کرده - سلطان معهود بقوام الملکی
گفت که ملک ایاز سردار لشکر شما هست هرگاه که او بگوید که
ما بر حکم سلطان مظفر عمل میکنم - ما را نمیپرسید که بو خلاف
رای سلطان اقدام نمائیم - سلطان معهود نیز بطرف ماندو کوچ کرد
اسرا هر چند پیچ و تاب خوردند فایده نکرد - آخر الامر ملک ایاز
مجبور گشت - چون بهدادباد آمد ازین معامه سلطان
بر ملک بهیار اراض کرد و بی التفات شد و جمیع اهل گنجرات
ملک را نفرین کردند - سلطان قارو داد که بعد بشتال خود متوجه
شود - ملک ایاز را رخصت سورتمه فرمود سلطان بشتال را در
هندیادگاه گذراند - بعد بشتال در سنه ثمان هشر و تسعایتم از
هندیادباد بهزیمنت تمبیر رانا متوجه شد -

چون بهدادباد تشریف آورد درین حین پسر رانا باقیلان و

ج	۱	مندسور
الف	۲	عمده سپاه
الف	۳	پیشتر رفته - ج پیشی رفته
ج	۴	بر حکم شما عمل نمیکنیم بلکه بر حکم سلطان عمل می
		کنم ما را نمی رسد
	۵	نمی رسد

شنید که خلق دهلی بسیار از بهادرخان اظهار رضامندی میکنند و بدل و جان دوست میدارد قیامت در دل او پذیرد آمد - این حال بهادرخان معلوم شد از سلطان ابراهیم جدا شده بطرف جونپور متوجه شد بجهت آنکه اسرا جونپوری از سلطان ابراهیم بسیار ناراضی بودند و خلق نیز بتنگ بوده نهانی بر بهادرخان پیغام فرستادند که اگر شاهزاده سایر رایت دولت ایدات را باینجا محدود مینویسد گرداند ما بدل و جان طریق هوا خواهیم را بتقدیم رسانیم - شاهزاده عنان عزیمت بانصوب معطوف نموده بود درین حین خبر وفات سلطان مظفر رسید عازم سمت گجرات گردید -

القسم چون سلطان مظفر شنید که بهادرخان رنجیده بطرف باکر رو نهاد بخداوندخان وزیر فرمود که مراد بهادرخان را بر وفق حصول تکویر^۱ نموده بفرستادند ■ او بیاید - خداوندخان عرض داشت نمود که بهادرخان از^۲ باکر هم گذشت پیشی سلطان ابراهیم لودی رفته از استماع آن سلطان بسی^۳ آفترا شده از اجدها باد بطرف ساجدها باد کوچ فرمود - آنچه مصنف بهادرشاهی در قید تکویر آورده مذکور شد و آنچه از ثقات گجرات مسموع شده و بمنزله خبر متواتر رسیده بعد ازین اجراء خواهد یافت انشاء الله تعالی -

القسم درین ایام اسماعی پاران ظاهر شده - خلق در شورش و فریاد آمده - سلطان مظفر دست دعا بدرگاه رب بالا برداشت و استعاضه نمود که یا بار خدای اگر بجهت گناه خلق را مایلند در تقدیر رفته موضی آن مظفر را از عالم بردار خلق بعال خود گذار و بر بلاه قنطص مبتلا مدار که مظفر حکیر ثاب نظاره مسرت بیستاره و فقیر ندارد - سلطان ولایت شعار مستجاب الدعوت بود دعایش بهدی اجابت رسید پاران رحمت از آسمان نازل شد و سلطان را تکسیر روی داد - اشتها^۴ شدن گرفت روزی تفسیر معام التنزیل مظهر میفرمود - گفت که من در ایام بلادشاهی نسبت بایام شاهزادگی تحصیل بیشتر کردم - صلاح ستر را در ایام سلطانی

الف^۱ تکویر بر نوشتن فرستادن

ج ■ ناگر

الف ■ بسی آشفته شده

سلطان محمود وخصمت فرمود - عالم خان در بلاد دهلی رفت - و خود را سلطان علاءالدین لقب کرد و با سلطان ابراهیم مقابل نمود آخر کادی نتوانست سلطنت رو بقرار آورده پیشی ظهیرالدین بابر بادشاه در کابل رفت - از اینجا آن بادشاه غالبشان را دلاست کرده بهندوستان آورد - و استیصال خانمان خود نمود - چنانچه تفصیل این حال بعد ازین مذکور خواهد شد انشاءالله تعالی -

الفصل در مستر لندی و ثلاثین و تسعایتم سلطان مظفر از مکه دیار بسوی اجداد عزیمت فرمود - چندگاه بصوب موراسه شکار کرده در هوای تابستان چاهناباد آمد - درین اثنا شاهزاده چهارخان بمعرض رسانید که جاگیری که بمون مقرر فرموده اند داخل او کفایت خروج من نمیکند امیدوارم که جاگیر من از جاگیر سکندر خان کم نباشد - این التماس بمعرض قبول نیفتاد - چهارخان رنجیده در ماه رجب سنه مذکور بصوب دوناگرپور عزیمت فرمود ^۱ داول ^۲ راجسنگ راجه دوناگرپور یاغرا تمام بشدست مشرف شد - بعد از چند روز از اینجا بتعاقب چیتور نهضت نمود - رانا سانگا راجه چیتور ملازمت نمود - و از اینجا واقع دوداد که شرح آن بعد ازین مذکور خواهد شد - انشاءالله تعالی -

الفصل از اینجا ولایت میوات آمد - حسن خان میواتی عرض کرد که آنچه در سرکار درکار باشد مهیلت بهر چه امر فرمایید هیچ چیز از قبول نکرد - از اینجا پیشی سلطان ابراهیم لودی رفت در محلی که سلطان مذکور با ظهیرالدین بابر بادشاه در مقام پانی پتله که بر چهل گروهی دهلی واقعست مقابل داشت -

سلطان ابراهیم بهادرخان را طلبید و باغراز و اکرام ملاقات نمود و نوازش فرمود - روزی بهام مغل چند کسی را از لشکر سلطان ابراهیم گرفته جیل کرده بی بردند بهادرخان با بچام خورشیدی تعاقب نموده بایشان رسید - جنگ واقع شد آخر الامر چند مغل را کشته بندیان را خلاص کرده آورد - از مشاهده این حال خلق دهلی بهادرخان را آفرین و ثنا گفتند - چون سلطان ابراهیم

کارخانها رسید و از تمام شاکرد^۱ پیشم بجای طلبید - هم بدل
 بربان و چشم گریان بدل کردند بعد آن به محل خواب گاه خود
 آمد فرمود که فراش مرا ازین * تخت کم از آبا و جداد منست
 بردارند و بر تخت دیگر بگسترند که این تعلق بجانشین من دارد
 همچنان کردند - درین اثنا اذان نماز چهار بسم مبارک رسید
 پرسید که وقت نماز شد - حاضران گفتند بلی - سلطان گفت من
 قوت آن ندارم که قایم مسجد روم بعضی حاضران را فرستاد که نماز
 چهار ادا کنید - بعد از صافتی وضو صلحت و خود نماز ادا کرد
 و بعد از تمام استعفار و دعا خواند - بعد آن بالای * تخت دواز
 کشید سه مرتبه کلمه شهادت خواند و مرکب روح مطهر را بصوب
 جنت راند - در مقبره سلطان محمود که در پلین گنبد حضرت
 قطب الاولیا شیخ احمد که تو واقعت بتای میپردند و کان دلی
 فی يوم چهار تاریخ اثنی من شهر چهار آخر سنه اثنی و ثلاثین
 و تسعمایه - مدت سلطنتش چهارده سال و نه ماه بود * سلطان
 نسبت اوقات بتجدد * سید طاهر که در شهر بروده آسوده
 است داشت - از ثقات گجرات منقولست که هیچ یکی از سلاطین
 گجرات بتقوی و علم و فهم سلطان مظهر نگذشتند -

چنانچه در عین سلطنت و بادشاهی حضرت رسالت پناهی
 صلی الله علیه و سلم در عالم رویا در حق * بزبان * دُر در یار گوهر نشان
 این دعا فرمود - اللهم اعنق من النار میگویند همان شب چند کسی
 از صلحا این خواب را بعین دیدند و صباح یکم جواهر بشارت
 آن دعا را بگوش سلطان کشیدند زهی نیکی بتختی که در دنیا
 بدولت بلادشاهی شاد باشد و در آخرت از عقوبت آتش آزاد -

نقلست که شعی از شعبهای پدر که یاد از شب قدر میداد
 سلطان محمود حاجت محمود با علما و صلحا صحبت داشت بود

ج	۱	"پیشم" نیست
د	۲	تخت
ز	۳	چهار پل
ج	۴	"سلطان نسبت..... آسوده است داشت" نیست
ب	۵	سید جنید سید طاهر
ج	۶	او
ج	۷	"دُر در بار" نیست - ب در بار

خواندم لقال نصف تفسیر معالم التنزیل مطالع کردم و امیدوارم که نصف دیگر در بهشت خوانم - حاضران معجزه زبان پیدا کشادند سلطان گفت که هر روز لوت عضوی از اعضای من فوت میشود و من در قیابم - آخر الامر در همان بیماری سنه اثنین و ثلاثین و تسعمای از شهر معظم ماحدایاد به بروده عرف دولتایاد تشریف برد و فرمود که از برای وداع بروده که مسکن مالوف من بود آمده بودم - الحال باحدایاد قریب حطیره ولینعمت خویش روز از آنجا بکوچ متواتر بماتلهای کهدلور آمده نزل لجلال فرمود - روز بروز ضعف غالب آمد تا یکماه میل بطعام نکرد مگر احیاناً از آنجا به ماتلهای اندرون شهر تشریف آورد - خرم خان که یکی از اقربان درگاه بود عرض کرد که سلطانم حکم شود تا خیرات کنند گفت خرم خان من مال بسیار از بیت المال تصرف کرده ام در خساب همان در مانده ام که بدرگاه ذوالجلال چگونه از مهند جواب این قی برارم باز درینوقت اضافه هلت چرا کنم -

القصر چون مردم از حیات سلطان ناامید شدند لطیف خان شاهزاده دید که ولی عهد سکندر خان است و او سرا زنده نتواند گذشت از آنجهت عره جهاد الامر باخیل خود بر آمده بصوب بروده روان شد - بعضی میگویند که اشارت سلطان برین رفت بود که لطیف خان بعبل آورد - القصر بعد اداۃ فتنج دوم ماه مذکور سلطان سکندر خان را طلبید و نصیحتی که مفید امر سلطنت بود بوی فرمود و نیز گفت که در آزار برادران اقدام نشوای نبود و زیان اسرا بوجه و گمان نتوای اندیشید تا انتظام امور سلطنت خلل نه پذیرد - سکندر خان در کوفه شد سلطان وداع کرد فرمود که بمنزل خود بروید باز بملاقات خواهید رسید -

بعد آن چالکی طلبیده سوار شد بصوب پسلخان و پایگاه متوجه شد و فرمود که همه گس وداع کرده ام امروز روز بهار است بامردم کارخانهای خود نیز وداع کنم و بعدی طلبم بهر

ج ۱ کهدلور

الف ۱ نماز فتنج

۲ ۱ یمیر طویل و فیلخان و کارخانهای دیگر متوجه شد

بیست

روی خودت آیتی از لطف بر ما کشف کرد

لاجرم جز لطف و خوبی نیست در تفسیر ما

سلطان کنار گرفت و یوس بر سر و چشمش ۱۱۵ و زبان بدعا و ثنا کشاد - منگویند دران ماه رمضان باقندای سلطان شاهزاده در کرا و پنج ختم قرآن نمود - سلطان شب ختم فرمود که شکر احسان خلیل خان بکنام زبان بیان کنم که مراد اسلاف مرا از ملاقی آنچنان^۱ احراق خلاصی بخشید در برابر آن چه توانم چیزی که در دست ماست بادشاهی است او را در حیات خود طفیل نیکخواهی می کردیم مبارکی باشد - در خلاصت و خلیل خان را در تحت بنشاند و خود بسلام بادشاهانه قیام نمود و چهارگاه علیه صبح آن پنج موالی و اهالی و وزیرا و امرا و سپاه را استدعا نموده اوان طعام کشید و در امور مجلس آرائی بنوعی کوشید که مردم آن عصر میگفتند که از هیچ پادشاه چنین عیاضتی ندیده ایم - بعد فراغ طعام بحضور اسم عظام و اسراء گرام ماجرای شب گذشت یعنی تفویض امر بادشاهی بخلیل خان در صلم حفظ قرآن تقریر نمود - هم کسی تفسیری نبودند و بر شاه و شاهزاده آفرین گفتند -

نظریست که سلطان اسپی داشت که دران عصر از قیز روی و خوش رفتاری متغرد بود ۱۱۶ بسواری سلطان مخصوص - روزی شک درد پیدا کرد هر چند دوا میکردند موثر نمیشد - حاذقی گفت اگر شراب نلب در حلقش بریزند البتة سودمند خواهد بود - آنچنان کردند فی الحال درد بر طرف شد - میر اخیر بهرض سلطان رساند که امروز فلان اسپ شکم درد پیدا کرده بود ادویه بسیار بروی کار آورده شد - عاقبت شراب نلب فایده کرد - سلطان انگشت نامسف بدندان تفکر گرفت و من بعد هرگز بان اسپ سوار نشد -

نظریست که سلطان چه در ایام شاهزادگی و چه در اوان پادشاهی در هیچ عمر خود نکرد مسکرات نگشت - روزی نوام الملک سارنگی عرض

الف ۱ ملاقی
ب ۲ که مرا واسلاف مرا از گری افتلب روز قیامت خلاصی بخشید

از هر گونه نقل و روایت میگذشت و دانشمندی بیان می نمود که روز قیامت آفتاب را از چهاره آسمان برای سوزشی خاص بیان می کند نیزه نگاه میدارند - در آن روز حفاظ کلام ربانی و هفت پشت از اسلاف ایشان در سایه پتوهای نور حضرت رب غفور خواهد بود و اثر حرارت آفتاب در ایشان سرایت نخواهد کرد - از برکت کلام ربانی که در صندوق سینم ایشان محفوظ است - سلطان آه سرود از دل پر درد بر آورد و گفت که هیچ فرزندی از فرزندان مامسعود باین سعادت نرسد تا ما هم بمیدوار این کرامت میشویم -

سلطان مظفر در آن مجلس حاضر بود متکلمه سلطان استماع نمود - بعد از چند روز رخصت گرفته چون به بروده آمد که در آن وقت انشهر و مضافاتی بجایگیر سلطان مقرر بود - خبر از تلاوت قرآن و حفظ آن بهیچ کار دیگر مشغول نگشت - از کثرت تلاوت چشم آن ^۱ قراء العین شاهی را رمزی پدید آمد - حکما گفتند که این از کثرت بینداری و تلاوت قرآن است اگر چند روز بر حکم نص ^۲ معجز نمالایکاف الله نفساً الا وسعها تلاوت و بینداری می کنند و بشعوب استولحت میل نمایند این سرخی چشم بر طرف میشود - مهربان درگاه گفتند حکما را به عرض عرض آوردند - سلطان فرمود این چشمان من اگر از تلاوت قرآن و بینداری شب سرخ شوند که شوند که این سرخ روشی دنیا و آخرت ما است -

القصه باین سعی و اهتمام دو مدت یکسال ^۳ چند ماه قرآن یاد گرفت و در ماه مبارکی رمضان بضاعت سلطان آمده بعرض رساند که اگر حکم شود در تراویح ختم قرآن نمانیم از استماع آن سلطان اندیشان مسرور و مبهور شد که در تعجیر و تکریر نه آید بعد آن سبب حفظ استفسار نمود گفت آنشب که مناقب حفاظ در مجلس عالی مذکور گشت و آن سخن بزرگان مبارکی سلطان گذشت که هیچ فرزندی از فرزندان من مسموع باین سعادت نگشت تا ما هم بمیدواری این کرامت میشویم - در دل این بنده کائنات فیما بینر نشست از آن باز مشغول بحفظ گشتم و بیستم تویم حضرت بمقصد پیوستم -

الف ^۱ قراء العین شاهی و دیده بادشاهی
ج ^۲ معجز بیان

که یکی از اسراء مغرب سلطان بود فرزندی نداشت - از بن دهگدر بغایت غمگین و نهایت حزین بود بخاطر آورد که کعبه معظم محل استعجابت دماست اینجا روم و از حضرت واهب الوجود طلب فرزند نمایم شاید بمحل قبول افتد - بتخدمت سلطان آمده آب در دیده کرده و دامپر خود را در معرض بیان آورد و رخصت خواست - سلطان را نیز رقت روی داد گفت ملک الهدیا بمسال توکلف کن حتی تعالی ترا پسر خواهد داد - ملک صبر نمود - سلطان ترکی حیوانات^۱ گفت شنبها زنده میداشت - بعد از ۱۸ ای تهنیت دست پدرگاه خالق الاشباح بر میداشت و برای ملک الهدیا پسر میخواست - شب چهار در همان هفتم حضرت رسالت پناهی را در خواب دید و از برای ملک پسری طلبید - حضرت صلی الله علیه و سلم فرمود که دو پسر از ملک الهدیا بوجود خواهد آمد و لیکن زن دیگر بخواند - از استماع این بشارت سلطان بیدار شد و خوشحال گشت وضوی تجمید نموده دوگانه شکرانه ادا کرد - کنیزی بالغ از دختر خانهای خود که زنجبوت الاصل بود و حسن مستحسن داشت همراه گرفته بخانه ملک الهدیا آمد و آن کنیزی را به ملک الهدیا داد و فرمود که ازین کنیزی ترا دو پسر بوجود خواهد آمد کنیزی نذر کن - ملک عقد نذر در دل خود بست - بعد یکپند آن کنیزی را حل ظاهر شد چون مدت حل بسر رسید پسر بیچیل ازو بوجود آمد - سلطان خود قدم رنجه فرمود در گوش آن پسر اذان گفت شادمانیها کرد - بعد از هفت مسمی باهم لایق گردانید - خدمت صید متعهد این صید حلال منورالذی نقل بی کردند که من آن پسر را دیده بودم در ایام سلطان احمد ثانی لو نیز بخطاب هنر بالکی مخاطب شده و این خارق از سلطان معروف و مشهور است - بعد از مدت از همان کنیزی پسر دیگر متولد شد عاقبت الامر آن نیز صاحب خطاب گشت -

و نیز از کلمات مسموعهست که سلطان را با حضرت رسالت پناهی معهود رسول الله صلی الله علیه و سلم صحبت بر وجه کمال بود و درود بسیار میخواند - در ایام مولود آن سرور هر روز بروج پای آنحضرت انواع طعام میکشید - صافات و عشا را جمع میکرد و

کرد که سلطان گاهی از مسکرات چیزی تناول فرموده اند - گفت
آری در ایام صغر که پنج شش ساله بودم از زینر بالاخانم پایم
بلغزید بزمین آمدم گوشت بسیار بمن رسید - بتقریب آن باشی
هائس مائی جدّه من که متکفل پرورش من بود دوسر پیماله
شراب بمن داد - همان زمان قی کردم و بتعالمتا مرگی رسیدم - باشی
در خواب دید که شخصی میگوید که خلیل خان را تو شراب داده
جویی گفتم آری - گفت تو به کن و بعد ازین هرگز لبش را بشرب
میلائی قاتو را صحت نشود - هائس باشی گفت من لرزیدم و
بیدار شدم - و استغفار کردم - قی نطال مرا صحت شد - یاد دارم که
آن روز شراب خورده بودم بعد آن حق تعالی مرا نگاه داشت
و باین الودگی نگذاشت -

نقلست که سلطان مظفر نام مسکرات صریحاً که بزبان آورده
اگر احتیاج بسم مسکرات قی افتاد بسم گوی تغییر میکرد و لهذا
اهل گنجرات ازان باز معجون مسکر را گوی میگویند -

نقل است که هینچ عمل مستحب از سلطان متروی نبود و
همیشم سلاح وضو در برداشت مدار عمل بر حدیث نبوی
صل الله علیه و سلم بود - ذکر موت فراموش نمیکرد و چشم گریان و
دل بر بان داشت - نقلست که سلطان در تعظیم و تکریم علما
بسیار میگوشتید اما معتقد درویشان چنانچه باید نبود بلکه
انکاری داشت چنانچه علما طاهر را با صوفیه موعده قی باشد
چون شرف صحت سلطان العارفین شاه شیخ جیو ابن سید
مجهود ابن سید برهان الدین بخاری الملقب بظبط عالم قدس الله
ارواحهم در یافت ^۱ آن انکار بخلوص اعتقاد مبدل شد - بعد آن
هر جا درویشی قی شنید بخدمتش میرفت و ^۲ اقباسی انوار
جهانی قی نمود - کیفیت ملاقات سلطان با حضرت ایشان بعد
ازین مذکور خواهد شد انشاء الله تعالی -

منافی نماید که ثقات گنجرات کرامات سلطان بسیار ذکر
میکند از انچه بیک آیدست که ملک ^۳ الهدیا الملقب به وزیرالملک

ج ۱ "آن انکار.....مبدل شد" نیست

د ۲ اقباس از انوار کمالی

الف ۳ الهدیا

سپاهان حاکم و مروتی سلطان ملک لاهان

نقل است از خدمت سید جلال منورالملک بخاری که من چهار سال بودم که پدرم سید سعید شریعت شهادت چشیده - روز سیوه ملک اسدالملک الموسوم بشیخ حیو تمیم که از امراء معتبره سلطان بود دست مرا گرفت و بتخدمت سلطان نمود - واقعه پدرم به عرض رساند - مرا پیشی طلبیده دست بر سر و روی من فرود آورد و فرمود که این پسر دولت مند خواهد شد - ازان تاریخ قاده سال در خدمت سلطان مقرب بودم گاهی ندیدم که سلطان بر کسی اعراض کرده باشد یا عدم مروت ورزیده باشد - حتی که سلطان از توأم الملک سازنگ بدگمان بود - نسبت اخلاصی که نوکر را بصاحب خود می باشد در وی نمی یافت - اما چون او مقرب الحضرت سلطان معهود بود و اعتباری تمام داشت - بعد از فوت سلطان مغفور صده شرابداری تعلق پاو گرفته بود - در ایام صیام وقت افطار آب او می آورد - سلطان آب از دست او می گرفت و بعضی آب می و ادویه که دافع اثر سم است میخواستند از غایت مروت آن صده از او تغییر نمیداد - آخر الامر ملک مذکور ازین معنی و افلا شد و عرض کرد که این غلام پیر شده خدمت^۱ شرابداری از دستم نمی آید - سلطان گفت غیر از شما در همدگ شما که دخل کند - گفت عم زاده من که در ایام شاهزادگی منسوب بتخدمت شرابداری سلطان بود الحال نیز پاو مفوض شود که جوانست قالب خدمت دارد پیر غلام آزاد شود - همپختان کرد و در تمام عمر هیچ حریا عبد را بیحرمت نسلخت و هیچکسی را بتحقارت نام نبرد - مگر بتعطیم اندازه او - هیچیکس از سلطان ناراضی بهیچ باب نشد - وگاه و بیگاه می گفت که اگر من تنها در صحرا باشم هیچکس بمن بدی نکند - چرا که من بهیچکس بدی نکرده ام و نمیکنم -

بدست ایشان خود لقب میریخت و روز دوازدهم در وقت نوداع
هر یک ایشان را آن قدر از نقد و یاریم و اقمش میداد که تا سال
آینده کفایت کافی میکرد -

نظرسنت که روزی در قلاوت قرآن مجید گذر بر آیهت مفسره
احوال غیامت افتاد - بی اختیار گریه روی داد و گفت دران روز
احوال ما چه خواهد بود - میان شبخ حیو که ندیم سلطان بود عرض
کرد که ما میدانیم که از سلطان کجبره بوهود که آمده و اکثر اوقات
موظف بطاعت و عبادت است و خالق خدا هم راضی و شاکر - آن
روز نیز موصف در حالت خواهد بود - فرمود بر کردن من بار گران
است گریه و زاری برای انست نشنیده که دنیا المصطفین و هلك
المثقلون حدیث پیغمبر آخر الزمان است -

را وقف نموده بمکر معظم یا بمدرسه مکرمر میفرستاد - تا هر کرا
 حاجت قراوت باشد بخواند - روزی بکتابت مشغول بود صفحهم
 بغایت خوب نوشت - خوش وقت گشت و گفت که من این صفحه
 را بسیار خوب نوشتم ام - میخواستم که ورق بگرداند درین اثنا
 لطیف الملک سوندها قورچی سلطان که شمشیر گرفته در عقب
 ایستاده بود^۱ کیفی کثرا شده بر بینکی رفت - شمشیر از دستش
 افتاد بر کتف سلطان آمد از دست سلطان بر صفحه افتاد چند
 سطر سیاه گشت - حاضران او را دهک زده بیرون کردند - سلطان
 دم نزد - قلم تراش گرفت و سیاهی که بر صفحه افتاده بود او را پاک
 کرد و صفحه برو بیاورد - مهره زده باز شروع در نوشتن کرد - چون
 رکوع تمام کرد قلم در قلمدان نهاد و گفت کجاست آن گنده یعنی
 ضد سوندها - سوندها در هندوی خوشبودار را گویند و گنده شیخی
 بدبو - اندامی شیع^۲ جیو نیم در مقام شفاعت شد گفت سلطان
 سلامت بیرون ایستاده است زار زار میگرید و عرض میکنند که از
 من تقصیری عظیم بوجود آمده سزاوارم که دست مرا ببرم - پادشاه
 پای فیل انداختند - سلطان فرمود که مرا چه ضرر که من دست او را
 ببرم کسی که چنین غفلت می ورزد دستش بریده خواهد شد - اما
 او را بگویند که دیگر بدر پناهان دم آید - ملک شیخ جیو گفت
 سلطان سلامت این از گردن زدن دشوار تر است او را در عالم
 جانی کجاست - باز فرمود که میان شیخ جیو پس بگویند دیگر
 گوی ناخورد و گرد مسکرات نگرند - ملک میخواست جیو عرض کرد که سلطان
 سلامت نتواند خورد و کوبه میکند - آخر الامر ملک شیخ جیو
 همدان مجلس گناهی را طلبیده آورده در پای سلطان افتاد
 سلطان عفو کرد - باز شمشیر گرفته در عقب آمده ایستاده شد
 ما احسن ما قبل -

بیت

بدی را بدی سهل باشد جزا
 اگر مردی احسن از من اسأ

نقلیست از خدمت سید جلال بخاری که افتابچی پسری
 بوده شرح و شنید - سلطان گاهی از حروف بی پرسید و از جواب

نقلست که سلطان پیش از نماز بامداد بغسل پرداخته بود
 آفتابچیان آب میبردند - بعد از غسل بدن سلطان آب طلبید
 که بر سر بریزد - خضاراً شب در تاریکی در یکی آب گرم موشکی
 افتاده بود معری و مضاعف شده گوشت و استخوان و روده آن
 از هم ریخته - آفتابچیان از آن حال غافل بودند از همان دیگ آفتاب
 پر کرده بدست سلطان دادند - سلطان آن آب را که بر سر خود
 ریخت تمام روده گوشت و پوست آن بر روی و کتف افتاد
 سلطان از کراهیت آن بجهت و در حوضچه خود را انداخت و
 سر و روی و کتف خود را بدست خود شست و بر آمده بنماز
 مشغول گشت - بعد ادای نماز آفتابچیان را طلبید - آفتابچیان
 دست از حیلان شستہ حاضر آمدند - فرمود شما چند کس درین
 خدمت متعین اید - گفتند صد کس - فرمود که صد کس خدمت
 یککس شایسته نمی توانید کرد من خود پیرم و از سر گناه شما
 در گذشتم - فرزندان من که جوانانند خدمت ایشان را چگونه
 بقتدریم بی توانید رساند - مرا دروغ بر زندگی شما بی آید که
 باین مساهلت و مهادنت چه نوع از عهده خدمت فرزندان من
 خواهید بر آمد و جان بسلامت خواهید برد - ای بی سعادتان
 من بعد چنین غفلت نورزید - تا مرا باز بشما این قدر حرف زده
 توضیح اوقات نباید کرد - ما محسن ما قیل -

قطعه

پهلوانیست آنکه در کشتی
 پهلوان دیگر بیندازد
 پهلوان آن بود که گاه غضب
 نفس اماره را زیون سازد

آخر الامر در زمان سلطان بهادر بن مظفر از همان آفتابچیان
 یکی آب گرم بر دست سلطان ریخته - سلطان حکم کرد که آب گرم
 جوشدار را بر خصمهایش بریزند تا عبرت دیگران شود - میگویند که
 آنچنان آب گرم بر خصمهای او ریختند که از هم طرفید همان
 ساعت رخت حیلان در دریای صدم کشید -

نقلست از خدمت سید جلال بخاری که سلطان هر روز یکی
 رکوع قرآن بخط نسخی نوشت و چون تمام میشد آن مصحف

(باب بیستم)

بهان سخاوت سلطان عالیهان

مخفی نماید که چون علم سلطان بعمل آراسته بود از اسراف
اعتزازی نمود از انچه پست طامعان بی استحقاق از روی استغفار
این معنی را بر امساک چل کرده در مجالس و محافل میگویند -

بیت

هنر سخاوت دگر چهل دست افزارد
اگر قوا بهر انگشت خویش صد هنر است

و این ادراکی از افراط ثروت طامع ایشان بوده نه از دنیا
دوستی سلطان چرا که اگر سلطان دنیا دوستی بود مثل
ملکی مالوه و خزاین و اعیال و اخیال که بان مشقت از دست
میدنی رز بدست آورده بود پسultan محمود خلجی نمیداد -
چنانچه ذکر او بالا گذشت - اگر چه دیگر سلاطین گجرات در زر
بخشی افراط کرده اند مثل سلطان محمود ابن سلطان احمد و مثل
سلطان بهادر ابن سلطان مظفر - اما از زر بخشی تا تاج بخشی تکلیف
بسیار است اگر چه در وادی زر بخشی نیز همت عالی داشت - اما
بمحل چنانچه منقول است که صاحب الملک خواهم سرا که سلطان
بهادر ابن سلطان مظفر در زمان خود او را بهخطب خانچهان
مخاطب کرده بود و در زمان سلطان مظفر منصب کوتوالی و
حکومت شهر اجداباد مغوی باو بوده و عمر دراز یافتن بود
میگویند در فن عسسی بی نظیر بود - درد را از روی کلیافتی
شناسست - نقد است که روزی در بازار میگذشت شخصی را نشست
دید پایستاد - چپون نام بینی بریده جلادی بود باو گفت که
چپون این را بگیرم - مردم متعجب شدند که هیچ گناه نکرده بی
تقریب چرا میکرد - چون او را گرفته آوردند و سر و کمر او را پالیدند

جهت میداد - سلطان را خوش ■ آمد تبسم میفرمود - روزی سلطان بوضو مشغول بود او آب میریخت - غراو داد چنین بود که وقت مساج از یکی خدمتگاران دستار از سر سلطان بر میداشت سلطان مساج تمام سر میکرد باز دستار بر سر می نهاد - بعد فراغ وضو سلطان دو سر پیچ واکرده بر دستار می پیچید - چون از وضو فارغ شد بر سمیل عادت دست بدستار کرده دو سر پیچ واکرده پهن کرده باز آغاز پیچیدن کرد - ندیمی دخل کرد که سلطان سلامت پانچم این دستار چه نفیسی است سلطان گفت چندی هم نیست - خدمتگاران ما ازین نفیسی قری بنهند اما آفکم جره میکنند خوب نمی کنند - آن پسر گفت که اگر جره نکنند خوب نمی نماید - سلطان گفت مگر بدش دستار من بدی نماید - گفت بدش دستار سلطان بدستار ملایان و بواهیر می ماند - استدلالی طلبانچم برویش زد و هیبت کرد - سلطان گفت برای چه می زنی خود کست نمیداند آنچه از مادر و پدر خود می شنود میگوید - من درین زاطی ام که دستار مرا بدستار ملایان تشبیه کنند - اما بدستار بواهیر چرا تشبیه میکنند که آنها را فضیلتند و من سنی نعوذ بالله منه -

نخست که روزی کلالی بدست سلطان عرض داشتی * داد انگشترین آهن در انگشت او بود بدستین سلطان پیچید - استین پاره شد - سلطان عرض داشتش را گرفت خواند و حاجتش روا کرد پس حکم کرد که بعد ازین هر که عرض داشت گذراند بپروچی بر بپرد و بنماید تا از دست او گرفته بدست من دهند -

الف * فی مشنود

ج * او را خوانده حاجتش روا کرد - چون ظاهر شد که این مرد کلال است آب طلبیده دست شست - پس حکم کرد که بعد ازین هر که عرض داشت گزارد بر چوبی بنهد بنماید تا از دست او گرفته دست من دهند - آن چنان کردند - مروت و حکم سلطان بنویس بود که در حیطه تصرف نیابد -

داخل نگنند - از آن بالا وظیفه قوئی علی فرايض يعنى و للذکر
مثل خطا لا نیشی الی آخره مقاسم یافت -

نقلست که در زمان سلطان معهود بن سلطان احمد سلطان
معهود خلجی پادشاه مالوه بقصد تسخیر ولایت گجرات خروج
کرد - چنانچه ذکرش بالا گذشت - چون بسره گجرات رسید
بعضی از اهل قلم که در نظر سلطان معهود مردود بودند رفت
سلطان معهود را دیدند - و دفتر مفصل پر گناات گجرات بنظر
سلطان در آوردند - سلطان یکی یکی شنید مردم گفتند که بشگون
نفر شد چنانچه دختر گجرات بدست آمد - ملکی گجرات نیز
بدست خواهد آمد - سلطان معهود گفت که درین ملکی اوثاف
بسیار است هیچ پرگنه بکی هیچ دیهی نیست که وقف و
وظیفه نداشته باشند - و این لشکر بی خیل و را کب است که
هر شب چون کواکب بیداری باشد بزرگان گفتند -

بیست

دو دل یکشود و بشکنند کوه را

پرا کنندگی آرد اهنوه را

اگرچه این حکایت پیشی ازین نوشته شده در پنجانیز بتقریبی
تأخر بر یافت - دیگر هر سال برائی فقراء مکه معظمه و مدینه
مکرمه^۱ وظیفه معین نموده - که بلا تعلل و اجمال میفرستاد - و
جهازی معصی از برائی فقرای وقف کرده بود که وقت رفتن مکه
معظمه و بر گشتن اخراجات آن جهاز و مسکن او از سرکار
میدادند - خرج سلطان مظفر غیر مصرف نبود از اصراف امراض می
نمود - اما در خیرات اعیان نمیفرمود بزرگی گفته هر که تقریب در
اصراف^۲ نماید افراط در خیرات از دستش نیاید - مرد را سخاوتی
بی باید که دران جهان اجوب درجیات^۳ کشاید یاالشی راسطری
رجاید تادر دنیا مقدسی بار آرد - و در آخرت باران لعنت برودارد -

۱ نه ۲ سجونى خوب شد

الف ۳ و خلیف

ج ۴ نماید - ب بی نماید

د الف ۵ و درین جهان را مشر امثالها رونماید نه آنکه جاد
فرشی او را بستاید

می یا چهل نوع کلید و تغییر های بسیار از تم دستار روی برآمد
واقعت معلوم شد که عمده اسبپ دران است -

القصر خاندچهان را بخاطرش رسید که چهار پشت بادشاهان
گنجرات گذشت که وظیفه اینم به حال خود است و درین مدت
تغییری و تبدیلی نرو راه نیافتد بلکه هر بادشاه سابق در عهد
خود افزایش و طیفه نموده - باری تفحص کنم که فوتی کدام است
و قراری کیست - بعد از تفحیش فوتی بسیار برآمد و قراری
یکی نه - چرا که نو زمان سابق ملکی گنجرات آنقدر پیر از ناز و
نعمت بود که از آفاقی هر کس که درین ملکی در آمد نه برآمد -
آنکه کسی از اهل گنجرات از ملکی خود منتقل نموده به حال خود
بهرید بود - القصر وظیفه مردم فوتی را بلا یافت نموده مبلغی
از ازان حاصل کرده گرفته به خدمت سلطان آورد - و آن زردا
پیش سلطان توده کرده - سلطان فرمود این چیست و از آن
کیست - عرض کرد که از زمان ^۱ سلطان مظفر اناراکه برهان املاکی
بایم مفوض است - و بعد آن تا زمان سلطاننا روز بروز
اضافه میشود - چون تفحص کرده شد فوتی بسیار بر آمد حاصل
و وظایف فوتی راجع کرده به خدمت سلطان آورد - سلطان اعراض
نمود و سخت گفتن آغاز فرمود - که ای بی عقل چرا به گویم اگر
مردی بودی دشنامت بنامردی میدادی - و اگر زنی بودی
بدکارهات میخواندی نه مردی و نه زنی امضاغلت منسوب هر دو
در تو موجود است - آن شخصی که فوت کرده پسرش رنده خواهد
بود - اگر پسر نباشد دختر و اگر دخترش هم نباشد ده و
غلام خود به حال خود خواهد بود - بگفتم که این عمل کردی - اگر
از خود کردی بد کردی من بعد گود اینچنین کار نگردی -
بروای زردا از هر که گرفته بلو بسیار ورخته دل ضعفا را بگل مذر
براز - بعد آن حکم کرد که بنام تمام اینم گنجرات یکی فرمان
صادر شود - بمضمون آنکه وظیفه فوتی را علی فرایض الله قسمت
نموده باشد - هیچکس از حال حال و استقبال هیچ وجه دران

ج ^۱ سلطان مغفور نشان قالیوم هنرا که آوان دولت خواندند
گار است و هر صاحب سریری در عهد دولت خود
اضافه فرموده

زانی را - سلطان در خانم او در آمد دید که لوندی باز نشسته -
 گفت حاضر باش که پلاش همل تو انشعبه بتو میرسد - شمشیر
 گرفته روبرو شد - سلطان^۱ ضربتی زد کرده چنان شمشیر بر کمرش
 زد که دو پاره گشت بیفتاد و چنان ۱۰ - ازین طرف سلطان نیز
 ضعیف کرد و بنشست که ازان مدت که قسم خورده بود
 طعام نخورده بود - بان مرد گفت هیچ ماحضری در خانه خود
 داری - گفت پارچه نان بلجری دارم فرمود بیار - آورد اندی
 ازان تناول کرد - و از اینجا بر آمد آن دردمند گفت که فردا که
 برسد و کوتوال این حال معلوم شود خفته مرا تاراج میکنند و مرا
 به بندبختان می برند - سلطان گفت علاج این نیز میتوانم کرد -
 خاطر جمع دار - سلطان بدولتخانه رفت همان وقت کوتوال را
 طلبید و گفت که در فلان محله خانه ایست چنین شکل - آهسته
 اکی دران خانه برو و بنوی که همسایه های او خبردار نشوند -
 دران خانه شخصی کشته افتاده است او را در گوشه همان خانه دفن
 کن - ویدا این سخن یکسی اظهار نخواستی کرد - او همهچنان کرد
 رحمت الله علیه -

ذکر در کمر الدای

نقلست که در اولکه صورتی روزی بشکار رفت بود اسب در
 دنبال او تلخت رفت رفت از لشکر^۲ تنها جدا افتاد - ناگاه چهارم
 راجپوت قطع طریق پیدا شدند - سلطان آنها را به تیر گرفت -
 چندی را بجهنم فرستاد - و چندی گریخته بهد حیل خلاصی
 یافتند - درین اثنا سپاه از متعاقب رسید - دید که راجپوتی
 چند کشته افتاده اند - همه زخم تیر دارند - سلطان بر سر ایشان
 ایستاده - هم غرود آمده دست و پائی سلطان بوسیدند -
 در مردانگی تیراندازی سلطان آفرین ها کردند - و مضمون این
 بیت بر زبان آوردند -

بیست

شکل همان صحن شهر یار
 نون خفیف است بقا کید کار

الف ۲ ضربتی زد کرده

الف ۳ " تنها " نیست

کریمه دان المیزرین كانوا انخوان الشياطين فاطی این حال است -
 ۴ دیگر سلطان در قنون سپاهگری بی نظیر بود - در شمشیر اندازی
 اینچنان ورزشی بهم رسانده بود که ۵ بزمذبح دم کرده را بدست
 چپ بر میداشت و بیک ضرب شمشیر دو نیم میسلخت - ۶ در
 نیزه بازی حلقه ربا بود - ایراد این شهر درین متعل مناسب
 نمود -

بیست

گر حلقه ربایغذ بر نیزه تویم نیزه
 خال از رخ هندو بر بالی شب یلدا

۴ نقلست که سلطان شبها بتقریب استفسار حال فقرا و رعایا
 و عمل افنیا و برایا تنهایی بر آمد - و در پی کویچ و بازار گوش
 پاواز تفحص و تپرسی می نمود آنچه مردم در معاشرت نخل میکردند
 استماع غرموده صباغ آن نداری و قلائی آن مینمود - شبی در
 مسجدی در آمد دید که درد مندی بگوشش نشسته کریم میکند
 سبب آن پرسید گفت چرخ پیروی که سراین حال ناگفته به -
 گفت بازی بگوشاید توانم رفع کلفت تو نمود - گفت من مرد فقیرم
 و نامراد لوندی در خانه من بی در آید از دست من منع آن نمی
 آید - عجزم و حیران این سر خود بکم گویم - و علاج آن از کم
 جویم - سلطان گفت بی در آید - گفت هر شب - گفت خاطر
 جمع دار تلمن او را بکشم طعام بر من حرام است بیا بمن بنما او قدم
 در پیش نهاد و سلطان در عتب تا بمنزل او بر فتند - اتفاقا آنشب
 نیاید سلطان شب دیگر رفت آن شب نیز نیامد شب سیوم آمد
 آن بیچاره در همان مسجد نشسته بنیاد گریه کرده بود و از آمدن
 سلطان مأیوس گشته که دو شب آن مرد پیهم آمده شاید امشب
 نیاید - درین اثنا سلطان رسید او گفت امشب آمده بیا بنمایم
 سلطان روان شد - پرسید که هر دو را بکشم یا زانی را - گفت

۱ کریمه المیزرین

الف ۲ بیان مهارت سلطان در قنون سپاهگری و بعضی وقایع
 که در ایام سلطنت سلطان بوقوع آمده از ثقات گجرات
 مسموهست که سلطان در

۳ دو بزیادو کوچ دم کره کرده

۴ "نقلست که سلطان.....رحمت الله علیه" نیست

یعنی خود را بشکل سرستی نباید و معنی که او دارد بزبان آرد -
 در کذب هنوز مسطور است، که شاعر مهتار گوینده خوشی آواز ■
 سازنده هر ساز ■ رقاصی پر ناز از هند و ارشاد سرستی رشد ■ باید -
 پس سوانگی سرستی مسلم بر کیست که سیرتشی مشتعل ■
 قشون مذکوره باشد بر وجه کمال و صورتش در نهایت حسن و
 جمال - آنها عرض کردند که بادشاه سلامت تقلید سرستی بغایت
 مشکست درین زمانه کسی نمی تواند - مگر بائی^۱ جهاؤ پائر
 سلطان که درین غن یگانه مصر است و منفرد دهر - سلطان گفت
 آری او می تواند - پس فرمود آنچه از دوائی این کار در کار باشد
 طیار سازند - آنها عرض کردند همه چیز موجود است الا هنس فی
 باید که او پاهن سرستی است یعنی مرکب او - سلطان گفت هیچ
 زرگران شهر را حاضر سازید همچنان کردند - بعد آن آنچه زر
 و جواهر در کار بود بزرگران سپرد در شش ماه زرگران طیار نمودند
 سلطان در جشن نشست - بائی جهاؤ خود را بصورت سرستی
 آراسته در جشنگاه آمد بشکلی که -

قطعه

اگر دیدی آن شکل و صورت بدم
 در انگشت مانی شکستی قلم
 چری گردزان لبهائی بنگرد
 سر انگشت هیبت بدندان گزد

اول در بدیهه گوئی شعر آغاز کرد هر مصرع را از مصرع دیگری
 مهتار کرد - بعد آن دست بساز کرد - آنچه نشان نواخت که اهل
 مجلس را مست و لا یهقل کرد - بعد آن برقاصی در آمد
 بطریقی که باید ازین عهده بر آمد - هر که دید حیران گردید -
 و گفت که نادانای عالم است ازین قبیل تقلید از کسی بخواه نم
 آمده - اگر آمده چنین مسلم و چیست نیامده -

اصحاب تاریخ در چهارم علیه آورده اند که سلطان مظفر
 بغایت حلیم بود از آنچه سیاست طبیان نمود طبیعت در
 امتثال حکم مساهلت می نمودند و در بیشتر قطاع طریقی و مرافقت

دیگر در هنر کشتی گیری سلطان از استادان این فن برده بود و فایده آمده کشتی گیران مصر هم پشت دست بی نهایت و در علم اذیت اندازی نیز همچنان بود - و در هنر خراطی مهارتی تمام داشت - ملخص آنکه هنری که یک مرتبه بنظر سلطان بی افتاد گویا که آن هنر را سلطان پیش ازین آموخته بود اینچنین سلیقه پای داشت و در لطیف و بدیهه گوئی بی بدل روزگار بود ندیمی داشت ملا ایوب نام طالب علم موهب بود و شاعر خوشگو افروزی میخورد - قطعه در باب ترغیب اقیون گفته و آن اینست -

قطعه

بخورای خواجه ذره اقیون
که مدت بوقت باشد
ملا را مناسب است اقیون
علم باید که باعمل باشد

شخصی این را پیشی سلطان نقل کرد - سلطان تبسم فرمود گفت ملا این قطعه در ترغیب نغفتم بلکه در ترغیب در این معنی سغفتم - نهایتی کاتب بهجائی میم سهوایی نوشته و هوشمته و بشواند - بخورای خواجه ذره اقیون - و جایی دو مصرع را استنباهم بیان فرموده و در مصرع رابع تغییری نداده -

نقلست که شخصی بصورت طالب علمی در مجلس سلطان آمد - گفت السلام علیکم سلطان بدیهه گفت و علیکم السلام یا جامع النورین و الالام - دیگر سلطان در علم موسیقی موی میشگفت - بغایت خوش اواز بود هر سازی که بدست می گرفت بی نولخت چه در باب و چه جنتر و چه جنتری و اوجهر و سر مندل و مندل و غیر آن - استادان این فن بشاگردی سلطان مفاخرت میکردند - سلطان خود مصنف بود چه در جمیع فنون موسیقی^۱ چه در سورهیا - چه در نالدهیا و چه در بداکیت و چه در سوره و چه در چند و چه در دهر و دهر پد -

نقلست که در ایام جوانی روزی در جشنگاه استادان این فن گفت که هیچ باتری درین زمانه باشد که سوادک سرستی بیارد -

۱ هفت اندازی - ج نغف اندازی

۲ " چه در سورهیا..... و چه در چند و چه " نیست

آن واقع بالا ایراد یافت و این تحقیق سلطان شد - و گذراند
اما مزاج سلطان بالکل از ایشان انحراف پذیرفت - نیکخواهانش
هری کردند کم -

بیمت

کسی کوسه‌لکت را بدستگذاشت
بکشی کان خون بیمهرمت حلالست

همدین اثنا یاضی جدید روداد و آن اینست که ملک کوی
مرد عیاشی بود میل به جشن بسیار داشت پاترهای خوب خوب
بهج نموده بود - میگویند شب جشن او خرمن خرمن گل از باغ
و بازار بسرکار او می بردند در آن شب اگر کسی را بگل احتیاج
میشد نمی یافت القصر از آنجهام پاتری بود دهارو نام -

ابیات

در سپهر حسن و در برج کمال
آفتابی بود اما بی زوال
آفتاب از دشتی عکسی روی او
زردتر از عاشقان در کوی او
هر که دل در زلف آن دلدار بست
در خیال زلف او زلف بست
هر که جان بر لعل آن دلبر نهاد
پای دره فاقه‌لاده سر نهاد
چون صبا از زلف او مشکین شدی
روم زان هندو صفت پر چین شدی
هر دو چشمش غنیمت عشاق بود
هر دو ابرویش بتجوی طاق بود
لعل سیرایشی جهانی تشنه داشت
تر گس مستثنی هزاران دشمن داشت

بی ملاحظه می بودند - راهپایا قریب اهدایاد مضطره داشتند و
 * لوتها یعنی بی جان و ناپاکان در میان شهرتشم خون ریزی
 میکنند - و لهذا قال بعض الا فضل -

قصه

چون نجر شاه را عز و سیاست
 کشد از دست گستاخان ذلیلی
 چون ریزد شیر را دندان و ناخن
 خورد از رو بهان لنگ سیلی

جل و عقد سرکار سلطان در قیسم اقتدار قوامالملکی ساونگی و
 ملکی کویی زناردار بوده - ایشان مقید بحکم سلطان نبودند - سری
 که میخواستند بمرضی || نامرضی سلطان می ساختند - هرگاه از
 دست تعدی و ظلم ملکی کویی زناردار بوده - ایشان مقید
 بحکم سلطان نبودند - خلق استغاثه می نمود از کثرت تسلط او
 سلطان دست سیاست از آستین تکمیل برون نمیگرد و خنجر
 قهر را از محلاف حکم برون نمی آورد و در جواب میگفت که ماهم دما
 میکنم شما هم دما کنید قاضی تعالی دفع ظلم و ظالم نماید - و
 بسبب این هم تکمیل آن بود که چون سلطان مسعود انارالله
 برهادر ازین عالم سفر کرد - مرا در تبعویض امر سلطنت اختلاف
 نمودند - بعضی گفتند که خلیلخان یعنی سلطان مظفر ملا
 طبیعت است - شأن بادشاهی ندارد - تقویض این امر خطیر بر
 بهادرخان این خلیلخان اولی باشد - از ناصیه او فر بادشاهی
 و شکوه سلطنت لامع و ساطع است و بعضی جانب خلیلخان
 را رعایت میکردند - از آنجهل قوامالملکی و ملکی کویی گفتند که
 هرگاه که سلطان مغفور در صدر حیلت خلیلخان را بجای خود
 اجلاس فرموده باشد - ما را نشاید که بر خلاف رای سلطان اقدام
 نمائیم - هم کس پسندیده خلیلخان را بر تخت اجلاس نمودند -
 بعضی میگویند که آن هوا خویهای ایشان عذر قصیرات ایشان می
 نمود هر نامزائی که از ایشان واقع میشد سلطان میگزرائند - حتی
 که زانا کافر بتحریری ایشان بر سر نظامالملکی آمده چنانچه ذکر

گندهی بونهام - از دولت پدر سلطان باین مرتبه رسیده آنچه از
من بود خلاق بسرکار داشت او خود هم بتاراج رفت - از آنچه
دو چیز نادر بود اگر بسرکار سلطانی بی آوردند مرا گرفت افسوس
نبودی - یکی کنیزی بود صاحب بچال یکی عذیم المثل دیگر
جواهر چند بودند که غیر از خانم بادشاهان جانی دیگر نمی باشد
هر دو ضایع شد و بتاراج رفت سلطان گفت -

بیعت

کسی خاکم هم خاتم زادی بود
بیاد آمده هم بیادی بود

بعد از آن گفت که ازستم این کافر آنچه که نیستم از آن
فرسیده این را بکشید - ازین حکم هم خلاق راضی گشتند ■ آن
ملعون را مثل سنگ کشتند -

بناگاهان اهدخان . نام جوانی از قوم قاز که قریب سلطان بود
غایبانه عاشق... چال او شد - شبی از شبهای جشن او به چاه اندازی
راست آمده - چراغش را بدست گرفته در جشن گاهش در آمد
هر چند خود را بصورت چراغچهی مخفی ساخت لیکن آفتاب
طلعت او پیش آن خفاش صفتان روشن گشت گفتند -

بیت

نشان شب جوان دارد سر زلف پر یشانش
دلیل روشن است اینک چراغ زیر دامنش

اهدخان را گرفته لت کردند - بفرقه که به حال مردن رسید -
چون دید که وقتی پیشی نمانده بطریق تماطل اعارف مردم خود
را ملامت کردن گرفت و خود به لایمت و هذر خواهی پیشی آمده -
که من ازین حال واقف نبودم اگر شما میل تماشاء جشن
داشتید چرا ما را خبر نکردید تاشما را میلطیبید و جشن می نمودی
پالکی خود را طلبید و زبان انداخته به خانه اش فرستاد - روز
تگر اهدخان از کوفت آن جان داد - صورت این واقعه بعرض
سلطان رسید بهایت ایذا کشید - قزاقان اهدخان طالب قصاص
گشتند - سلطان نهایی رخصت داد - شبی ملکی کوبی از در به خانه
سلطان به خانه خویش میرفت سر راهش گرفته زخمی چند هوکی
انداخته بدر رفتند - یکی کارگر نشد علی الصبح صاحب الملک
خوبه سرا ماجرای شب بعرض سلطان رساند و کیفیت جرحات
ملکی باز نمود که یکی کارگر نشد - خواص الملک گفت که کوبی
مردی دولتخواه است زخم بدخواه هرگز جاوکار نمیکنند سلطان
تغافل کرد - اما در خاطر آورد که ماردم گرفته را گله نشتن خوب
نیست - روز دیگر به خانه ملکی هلان کرد - یعنی حکم بتاراج
کرد - خلق نوید در یکی طرفه العین مثل خوان یحما خانمانش را
بتاراج بردند - کوبی را دست پر کتف بسته به خدمت سلطان
آوردند - از آنجهت که گفتارند نمود بالله مع غضب الخلیف -
سلطان حکم کرد به بیهوش فرمود - کوبی عرض نمود که من زنا دار

ج قوم نالکی که خویش سلطان بود

الف به بیهوش او فرمود

قطب الاطباء رسید^۱ چنانچه قاعده منلف ایشان بود بجانم آورد
 "یعنی از اسب فرود آمد و آداب زیارة بتقدیم^۲ فرساند - سراسب
 فاتحه خواند و گذشت - حضرت ایشان نیز التفات فرمودند -

بعد از یکچندی سلطان را بیماری رو داد و آن زمان قریب
 عرس حضرت قطب الاطباء بود - شب عرس سلطان فرمود که فردا
 عرس حضرت قطب العالم است باور پیخانم را بسرکشیج برند و
 و بروج حضرت ایشان طعام موجود کنند که من فردا بانهجائی آیم
 همچنان کردند همدران شب در عالم رویه سلطان بی بیند
 که حضرت قطب میفرماید که مظفر چرابخانم ما نمی آئی - سلطان
 میپرسد که خانم شریف کنجاست - فرمودند که در بنوه بمنزل شیخا
 یعنی شاه شیخ جیو هر که بخانه شیخا آمد * بخانه ما آمد - و هر
 که شیخا را خوشنود سلطنت ما را خوشنود سلطنت - فردا آنخانم
 شیخا بیانا بیماری که داری بعنایت باری بصحت مبدل
 گردد - صبح سلطان برخاست پالکی طلبید موال شده متوجه
 بنوه شد - و همدران شب انحضرت در واقع شاه شیخ جیو
 فرمودند که فردا مظفر پخانم شما بی آید از سر شفقت ملاقات
 نمائید و دست بر سرو دوشی وی فرود آرید - و دهله خیر کنید -
 تعلق تعالی از برکت دهله شما از بیماری که او دارد صحت
 بخشد - صبح آن پیسی از آنکه سلطان بمنزل شریف ایشان
 بیاید با استعاب گفتند که امشب قطب الاطباء میان ما *
 سلطان مصلح فرمودند - امروز سلطان بی آید طعام طیار کنید و
 بخانه کینهای خود گفت فرستادند که بخانه هر کس هر طعامی که
 خوب بی یزند موجود کنید - بعد از ساعت چند خبر رسید که
 سلطان بی آید - چون سلطان بهیسن پور رسید خدمتگزاری بخدمت
 ایشان پیشتر فرستاد که برو هرمن کن که من گورنم طعام برای
 من فرمائید که طیار کنند از متعاقب سلطان نیز رسیده آمد
 چون قریب^۳ بدر بار رسید از دور نزول پاکلی نموده اولاً متوجه

ب ۱ "چنانچه قاعده... بتقدیم فرساند" نیست

ج ۲ "یعنی از اسب فرود آمد" نیست

ج ۳ فرمائید بر سر اسب فاتحه خواند

ج ۴ "بخانه ما آمد... فردا... آنخانم شیخا بیا" نیست

ج ۵ بدر بار رسید

(نقط بیست و یکم)

ایمان مالکات سلطان به حضرت العارفین ثانی
مخدوم جهان‌الیمان المسمی بشاه شمس‌الدین

این سید معهود این کتب اطلب سید برهان الدین ابن سید
جلال المشهور بر مخدوم جهانیان بخاری قدمی ارواحهم - از
نگار گنجرات متقولست و بمنزل خبر متواتر رسیده که چون
سلطان معهود ازین جهان فانی بمقام جاودانی خرامید و سلطان
مظفر بر تخت جهانیانی نشست بعضی از سریدان و فاکیشان و
معتقدان حضرت ایشان معروض داشتند که خلیفه ماضی گذشت
و خلیفه حال بر تخت سلطنت نشست - از برای فاتحه گذشت
و مبارکبادی نشست اگر قدم زنجیر فرمائید دور از مرحمت نخواست
بود - ایشان فرمودند در مرتبه اخیر صحبت ما به پدر ایشان
خوب نه بر آمد و ایشان خود جویند و علم ما ان خشی
را با درویشان چندانی انتقاد و انتقاد نمی باشد - پس ازین
تاریخی اولی بود - باز عرض کردند که تقوی امر سلطنت بپادشاهان
گنجرات از سلسله علیم ایشان است و این توجه عمل بر سفت
سلف واقع میشود - اگر پدر ایشان قدر این نعمت ندانست ایشان
خود عالم و داناند میدانند - آخر الامر بنابر التماس و سعی نبی
اندیشان ایشان بچاپانیر تشریف بردند - امرا و وزرا اکثر
سرچنان ایشان و بزرگان ایشان بودند - استقبال کرده بمنزل سلطان
آوردند قریب سرا پرده خاص مکانی بود آنجا بجلای نمودند
حاجبان دو پرده خبر مقدم آنحضرت باز نمودند - سلطان ازین حال
خالی ذهن که ایشان قریب سرا پرده تشریف دارند گفت پدر
را آینه چنان دهه بد کردند در حق ما چه خواهند کرد - این سقوله بی
واسطه بسج شریف ایشان رسید - رنجیده برخاستند و ملاقات
نا کرده بسج مسکن مالوف خویش متوجه شدند - بعد از چندگاه
سلطان عزیمت ایجاد نمود چون بدربار مرقد مطهر حضرت

برخواستند - سلطان خواب از استراحت ^۱ نماز پیشین بر خلعت -
 باکتدی آنحضرت ادائی نماز نمود - بعد آن بنشستند - سلطان
 اظهار بیماری خویش کرد و گفت که چند گاه هست که بر من
 فراموشی غالب گشته و طبیعت و مواس پیدا کرده نسبت بایلم
 صابق امروز همین ملازمت حضرت خفت دارم - امیدوارم که
 بعد ازین جالکل بر طرف شود - حضرت دعا فرمودند و وداع نمودند
 سلطان در راه باندماء خویش گفت که اگر بخدمت ایشان مشرف
 نمیشدم از ذوق معرفت معروم فی مقدم - حیف از عمری که در
 جدائی ایشان رفتم - ازان روز باز سلطان بدل و جان معتقد
 درویشان شد - و از برکت صحبت ایشان بذوق معرفت رسید -
 آنچه مقصود از عالم است در آئینه هبل دید - الحمد لله علی دلس -

زیارت مرقد مطهره حضرت قطب اقطاب شد - بعد از ادای احکام زیارت مضافه به حضرت ایشان کرد هر دو بزرگی برزوی همدگر قبسم فرمودند - حضرت ایشان آهسته ایقا نمودند که چنانچه شما مأمور ملاقات درویشی شده آید - درویش نیز مأمور بملاقات شما شده - سلطان خود را در پای آنحضرت انداخت - دست بر سر برزوی سلطان فرود آورده برداشته کنار گرفتند - بعد آن هر یکی شاهزاده را در پای آنحضرت انداخت - و بیابوسی مشرف ساخت - حضرت ایشان سلطان را بمنزل خویشی آورده صبحت داشتند - چون ذات ملکی صفت آنحضرت بعلم ظاهری باطنی آراسته بود - نکتهای دینی و معارف یقینی بیان فرمودند - سلطان را حالتی دست داد حضار مجلس نیز از استماع آن بیخود گشتند در و دیوار مست بیان آنحضرت گردید -

ایسات

سه نشان بود ولی راز نخست آن بمعنی
 که چهروی او به بینی دل تو باوگر آید
 دوم آنکه در مجلس سخنی کند بمستی
 هم را در هستی خود بتحدیث بی رجا بد
 سوم آن بود بمعنی ولی ^۲ اخبر عالم
 که در هیچ عضو او را حرکات ^۳ بد نیاید

این هر سه نشان در ذات فایض البرکات آنحضرت بمنتهی عیان بود که حاجت بیان نداشت - بعد آن بر خاسته تشریف به صوم برده برای سلطان طعام فرستادند - سلطان التماسی هم نمیکشید نمودند ایشان فرمودند که من سراف دارم - سلطان استدعا مکرر کرد - بیرون تشریف آورده با سلطان طعام تناول فرمودند - طعام بغایت لذت میداد - سلطان بمقتضای کرم و اما بنعمت ربی فاعوذ - هر زمان تحدیث و تعریف بی نبود - بعد فراغ طعام

ج ^۲ هم راز مستی
 ج ^۳ زبی صلاح عالم
 پ ^۴ بر ناپاد

منقولست که در مشعره اوقات بهادرخان حضرت ایشان بقلم
خاص سلطان بهادر نوشتند - بعضی میگویند که بهادر پادشاه
گنجرات رقم فرمودند مع هذا روزی بهادرخان را بر پلنگی خاص خود
اجلاسی نموده بهحضار معتمدی فرمودند که آخر پادشاه گنجرات این
ذاست - هر کدام آداب کورنش و سلام پادشاهان بهجا آوردند - این
خبر شهرت یافت و بهمع جی بی زانی رسید بیبی بغایت
متفکر و متردد گشت و صورت واقع را بعرض سلطان مظهر
رسانید و اظهار اضطراب و بیطاعتی کرد و گفت سکندر خان را نیز
بهلازمیت حضرت ایشان برند و عرض کنند که من این را ولی
عهد خود گفتم - حضرت نیز مطابق اراده من در حق سکندر خان
دعا فرمایند و توجه نمایند - سلطان فرمود که بهادرخان در تنه
جایی دارد - از اینجهت اکثر اوقات افتحای باشد - و التزام
خدمت ایشان بی نماید - هرگاه کسی بتخدمت درویشان میبرد
در حق او دعا خیر میکنند - خاطر جمع دارید هرگاه من در صدر
حیات خود سکندر خان را ولی عهد خود کرده باشم - و سپاه و
رمیت هم باو گردیده باشند بهادرخان باین دولت کجا میرسد
حضرت ایشان نیز واقف این حال اند - علی الصباح پیش ایشان
رفت بار اراده خود اظهار نلالم - و در حق سکندر خان از ایشان
دعا خواهم بیبی از طرفی خود فتوح فراوان پیش سلطان نهاد و
عرض کرد که این را بتخدمت ایشان گذرانید و در حق سکندر خان
بستمداد دعا فرمایند - علی الصباح سلطان با عیال و اطفال بتخدمت
حضرت ایشان رسید - اول سکندر خان و فرزندان دیگر را بسنگ
ازادگ انحضرت در آورد - آخرین آنها بهادرخان آمده سلام کرده
در میان سکندر خان و سلطان نشست - سلطان بتحضرت ایشان گرم
سخن بود از آمدن بهادرخان و نشستن او واقف نشد - چون
نوبت سخن بسفارش سکندر خان رسید سلطان گفت که بتحضرت
خود معلوم است که سکندر خان از هم فرزندان من بسال کلان
است و در هم وادی قابل شایسته - من او را ولی عهد خود کرده
ام این را گفت و دست دراز کرده دست بهادر خان را گرفت
باعتقاد آنکه این دست سکندر خان است گفت که حضرت نیز

الف : سکندر خان مرید بندگان سلطان ابن شاه عالم قدس
الهم سرهما بوده

ج : کلانتر

(بالب بیست و دوم)

کیسه‌های شش رانی بندگی شاه شهبانو

مستخدوم جهانگیرانی ثانی در حق بهادرخان و عاقبت بظهور پیوستن
نخستین آن - سلطان مظفر را هشت پسر بود نخستین سکندرخان
و دگر بهادرخان ۱ لطیفخان و چاندخان و نصیرخان و ابراهیمخان
و غیره و دو دختر اسماعیلی رقیه منکومه مادر شاه برهانپوری
وراجی مادر منکومه قلیخان پادشاهزاده ولایت مند - سکندرخان
وراجی رقیه وراجی عایشه از یکی مادر بودند اسماعیلی بی رانی و
مادر بهادرخان ۲ لکهنیانی راجپوت کوهل ۳ مادر لطیفخان
راجپاتی بنت صهب راجه راجپوت الاصل و چاندخان و
نصیرخان و ابراهیمخان و دو پسر دیگر از سرزاری بودند - اختیار
مهرت خان و ملکی ۴ لشکر هم بدست بی بی رانی بود - هفت
هزار نوکر علوفه بخوار سرکار خالص بی بی بودند -

سکندرخان را سلطان در صدر حیات خویش ولیعهد خود
کرده بود - فرزندان دیگر اندیاری نداشتند دوم قریر بهر کدیم
مقرر نموده بود - که وجه خرج معیشت ایشان همان بود - و
پس از آنکه نو موضع مسلم تعلق بهجاگیر بهادرخان داشت
یکی ۵ کینچ که برنه گروهی احمدآباد واقعست ۶ قریب معابدآباد
دیگر ۷ کوه که برده گروهی شهر مذکور است - دیگر بانته موضع
بنوه که درای بانته موضع تعلق بوطنیه اولاد حضرت قطب الاقطاب
داشت - از آنجهت بهادرخان اکثر اوقات در بنوه بی
باشید - و ملازمت حضرت شاه شیخ جیورا بطریق ۸ مداومت بی
نمود و در ملکی مریدان آنحضرت منسلک شده - حضرت ایشان
نیز بهادرخان مشفق بی بودند و مهریانی میفرمودند -

۱ لکهنیانی بلشی

۲ کینچ که برده گروهی احمدآباد واقع است

۳ قریب به شانزدهم

۴ کونه که برنه گروهی شهر مذکور است

۵ ملازمت

لیکن از بهادرخان گاهگاهی اداهای خود را و حرکتیهای طفلانه
به نسبت بعضی مردم بنوه سر میزد و چنانچه گاهی دستار یکی
را بازی کنان فرود می آورد و گاهی سنگهای کرجی را بدنبال
نامرایی سر میدانی - از خادمان حضرت قابل نام دریانی بود
کوکناری پستی بسیار میزد - بهادرخان باو ملاحظت می نمود باز بهطاول
انعام و شیرینی و طعام او را بخشود میکرد - روزی فرمود تا
دستهای او را گرفته بندازار وا کرده پای بچپایش را بسته مویشی
بران را در قفسان او انداخته - از اضطراب آن نلخندی او بر ساق و
سر پستی رسید بدن او خراشیده گشت - از جراحات هر نلخن
او خون جاری شد بهمان حال در خدمت حضرت ایشان آمده
استقامت نمود - بعضی مردم که از بهادرخان دل پری داشتند
گفتند که بهادرخان بی اعتدالی بسیار میکنند - دستار فلانی را
دی روز فرود آورده وفلان روز سنگ را بدنبال فلان سر داده اگر او
گریختن در خانه نمی درآمد سنگ پاره پاره کرده بود - از استماع این
آن حضرت در غضب رفتند فرمودند که خورندهای کلاهی و سگان
خونگی این را هم پاره پاره خواهند کرد - از وقوع زوال او از دست
آن سنگ صفتان خواهد بود - بهادرخان از استماع این پشیمان شد و
توبه کرد و بشفاعت بعضی ائمه آمده بشری حضور مشرف شد -
عاقبت الامر سلطان بهادر بدست خرنگیان کشته گشت و
صلابت او بفلاکت پیوست از نوادر اتفاق آنکه تاریخ فضل سلطان
بهادر را بعضی فضلا قتیل کلاب فرنگ یافتند و بعضی دل بهادر
سلطان البر شهید البتجر نیز - در سنه اثنی و اربعین و تسعین
ازین الفاظ مستفاد میگردد و کیفیت این حال و ذکر سلطان
بهادر از نوادر خواهد یافت - انشاء الله تعالی -

ج ۲ این تاریخ را ملک ولد کمال گفته بود و او چون اولاد
ملک ملو جدد جدد سلطان بود بهکم لآخر فی العیید و لا فی
نسب معدومست - تاریخ مناسب حال سلطان آنست
که افادت پناه اعتبارخان رحمت الله علیه فرموده سلطان
البر و البر شهید البتجر از نوادر اتفاق آنکه

در حق این دعا کنند که حق تعالی بدهد من بادشاهی گجرات نصیب این گرداند - حضرت ایشان فرمودند که این التماس شما بدرگاه مالک الملک قبول افتاد - این پادشاه گجرات میشود و رای ملک گجرات و ولایات دیگر نیز مسخر خواهد کرد - سلطان از روی خوشحالی بطرف سکندر خان نگاه کرد - و دست بهادر خان را در دست خود دید حال بر سلطان متغیر شد و متعجب گشت - حضرت ایشان فرمودند که از ادب شما نیز بظهور خواهد رسید - اهل مجلس که صاحب فراست و خدووند کیست بودند دانستند که گوی دولت در خم چوگان بهادر خان تن داد و سکندر خان ازین دولت محروم افتاد - النصیب نصیب -

بعد آن سلطان وداع کرد - در آئنا راه باسقریان درگاه گفت که امروز دیدید این قلندر را یعنی بهادر خان را که چه بیعتیائی کرده آمده بلا دست برادر کلان خود نشستم - سکندر خان گفت تو چه بایلا دست خود جادادی - سکندر خان دم نزد - روز دیگر سلطان وزرا و امرا کلام را طلب نموده پارعام داد - گفت که هم شما دانا و آگاه باشید که ولی عهد من سکندر خان است - امثال حکم این بر ذمه شما واجب و لازم است هم کس طوعا و رغبتا قبول کرده شرایط تعظیم بجا آوردند - خاطر بیانی رانی و سکندر خان جمع شد - اما از ارادت الهی عاقل بودند و از حکم مقدر خیر نداشتند که عاقبت فکری بر مراد که خواهد گشت - و زمانه عقد موافقت با که خواهد بست -

القسم اگر چه قبل ازین در نظر اعتبار سپاه و رهیت میان بی نمود که ولی عهد سلطان مقهر پیر از سکندر خان دیگری نیست و نخواهد بود درینولا مشخص گشت و بیقین پیوست - هم کس عاشیق خدمت سکندر خان بدوش نهاده نهال امل را از منبع فیوض او تازه و سیراب میداشتند - سکندر خان تیشتم کینر را بدست حسد گرفته قصد قطع بیع بهادر خان گردید -

بهادر خان در ظل حمایت پیر دستگیر خود گریخت و از هون طوفت پدر نامید گشته سکونت را بنوه قرار داد و سعادت دارین را در خدمت پیر خود دانست ملازمت اختیار نمود - حضرت ایشان نیز در ظل شفقت گرفته با اختصاص گوشه خاطر ممتاز ایشان میفرمودند -

باشد بمعرض بیان اردناحق تعالی آن نیز در نظر مراد ظاهر گرداند - بهادرخان عرض کرد که غیر از فتح چیتور آرزوی ندارم - از برای آنکه از راجه چیتور یعنی رانا بمسلمانان اهدنگر مگروهی بسیار رسیده - چنانچه بمسلمانان را کشته و مسلمات را اسیر کرده - حضرت بمراقبه رفتند - باز بهادرخان همین را مکرر کرد و جواب نیافت مرتبه سیوم باز همین التماس کرد - فرمودند که فتح چیتور مقید بزوال دولت شما است - گفت بصدجان قبول دارم - حضرت ایشان فرمودند همچو خواهد بود تندیرو را که می تواند تبدیل نمود -

بعد آن فرمودند که این ملاقات آخر ما و شما است شما جزودی خود خواهید کرد - اما ما را نخواهید یافت - باید که در پاس خاطر سید سعید و عرف شاه بده دقیقه فرو نخواهید گذاشت که درین چهودی شما است - انصاف بهادرخان متوجه چنانچه شد از افعال آن خواهی پاره مبلغ بدست آورده بصوب دهلی روان شد و کان ذلک فی سنه احدى و ثلاثین و تسهائیم و همدرین سال حضرت شاه شمیخ جیوا موسوم بسید جلال ابن سید محمود ابن قطب العالم سید یوهان الدین ازین جهان غائی بمقام جاودانی رحلت فرمودند - عمر مبارکش هفتاد و پنج سال و شش ماه بوده چنانچه از لفظ سید مستفاد میگردد -

میگویند که بهادرخان از چانپادیر بقصبه پانسمه رفت و از اینجا پیش رانا در چیتور - چندگاه در اسماع توقف نمود رانا باز از قلع پیمشی آمد والده رانا فرزند گفتم دوست میداشت -

^۳ نقلست که روزی برادر زادگ رانا استدعای ضیافت نموده بهادرخان را بمنزل خود برد - شب در جشن نشستند پاتری

ب ۱ دقیقه

ج ۲ "و همدرین سال..... مستفاد میگردد" نیست

ج ۳ نقلست که روزی برادر زادگ رانا که پیشی هم راجپوتان عزیز بود بنا برآن که از فرزندان برادر کلان رانا که صاحب بتکیم بود و مرده بود و این پسر او را هم راجپوتان بجائی او می دیدند - اگر روزی ده خون می کرد باز پرمی نه بود استدعای ضیافت

(باب بیست و سیوم)

بیان الحاقی بهادرخان از گجرات و سبب
تسکین سکندر خان بطرف هندوستان

آنچه ثقات گجرات حرسها الله تعالی عن الافان نقل کردند - اینست که از استماع سخنی که حضرت شاه شینج جیو در حق بهادرخان فرمودند سکندرخان از روی حسد و عناد در پی قتل بهادرخان کمر بست - بهادرخان اینمعنی را در یافتن باچندی از متخصوصان اتفاق نموده قرار بر فرار داده - و صورت حال را بهحضرت پیر دستگیر عرض داشت نمود که قصد سکندرخان بسج سلطان باجم نیز رسیده - سلطان فرمود که مرا بهنگام پیروی دریافتن باوجود آن تشویشی آنچنان عارض شده که حکما در علاج آن اظهاری عاجی فی نمایند ازین الله واسعتم ملک خدا فراخ است چرا بر خود تنگ میکنی - و خود را بگوشه نمی کشی - بنابراین ازاده هزم دهلی دارم اگر رخصت حضرت شود عازم آنصوب گردم فرمودند -

بیست

دل با خدا به چند که جبار اکبر است
گر دشمنیت قویست نگهبان قوی تر است

در درگاه ملکیالملک فرمان پادشاهی گجرات بنام شما ثبت یافتن ظهور این معنی موقوف بوقت است - تا آن زمان رخصت سفر بار کنید که سفر مبارکست - دران مهل بهادرخان نذر کرد که اگر حق تعالی پادشاهی گجرات نصیب من کند جاگیر شاهزادگی خود را بخرج فقراء روضه مطهره حضرت قطب المطالب مغوی دارم انقص بهادرخان بر رخصت پیر دستگیر روانه صوب دهلی گردید -

نقدست که وقت وداع حضرت ایشان فرمودند که پادشاهی ملکی گجرات خود بنام شما مقرر گشته دیگرهم آرزوی که داشتم

(باب بیست و چهار)

دکتر جلوس سلطان سکندر ابن سلطان مظفر
نور الحسن جهانپانی و شهادت یافتن در آغاز دولت
جراحی و سلطانی

روز چهارم تاریخ بیست و دوم شهر بهادالآخر سنه ۱۲۸۵
و سی و دو سلطان مظفر بر حجت حق پیوست چنانچه سابق
مرقوم گشت و همدان روز سلطان سکندر بن مظفر بر تخت
سلطنت نشست و منقریب بمصوب مسجداً نهضت فرمود
میگویند بزیارت * پیران التفات ناکرده کوچ نمود - چون به بتوه
پیشی روضه قطب اقطاب العالم رسید برهان الدین قدمی سره رسید
شرف زیارت در * یافت - گفت میان شیخ جیونبیره ایشان که
خلق ثانی مخدوم جهانپان میگفت - ایشان را چرا گفت بودند که
بهادرخان بادشاه گجرات خواهد شد - او خود از عالم گم شد -
القصر چون سلطان سکندر بمسجداً یاد تشریف برد بیست
پنجم شهر مذکور موسم آبار اجداد خویشی بر تخت جلوس
فرمود - و چهارم که در شاهزادگی خدمت چسبته کرده بودند بهر
کدام خطاب داد - دو هزار و هفتصد پسر دم خود بخشید - ازین
رهگذر اسرا و وزراء مقبری هم پیدای شدند حتی که عبادالفتح
خویش قدم که آنکس سلطان بود او نیز دل آزرده * کرد سبب آن
بعد ازین مذکور خواهد شد - انشاء الله تعالی - القصر درین
آثنا حجر رسید که لطیف خان نو کوهستان سلطان پور وندو بار
بحسبایت بهیم راجه * کوه مونگا نشست و بعضی اسرا بملیف خان

الف ۱ سنه اهدی و ثلاثین و تسعمایه

الف ۲ پیران بتوه

الف ۳ در یافت

الف ۴ گشت

ج ۵ بحر لونگا

صاحب حسن رقلی خوب کرده بهادرخان متوجه شد و پسند نمود - برادر زاده رانا گفت بهادرخان شما بی شناسید که این پاترجم کیست - گفت بگوئید آن بدبخت یکی از اولاد اشراف قصبه اچنگر را که پیش ازین رانا تاراج کرده بود نام برد - بهیچر این استماع بهادرخان شمشیر بر کمرش زد آنچنان که آن بدبخت دو پرکال گشت و بچشم رفت - بولغا شد سلطان همون طور شمشیر برهنه خون چکان در دست گرفته بایستاد - راجپوتان قبل کرده قصد کشتن داشتند - این خبر بوالده رانا رسید و دیده آمد دست پختنجر کرد گفت اگر کسی بهادرخان را میکشد من شک خود را پاره خواهم کرد - رانا بشنید گفت آن خون گرفته پیش پسر بادشاه گنجرات چرا چنین سخن گوید - کرده خودش یافت و نه از کسی قصد بهادرخان نکند که خراب خواهم کرد - آخر الامر چون صحبت بدینجا کشید بهادرخان انتقال نموده بولایت میوات رفت - ^۱ خوانین آن دیار اقامت گویا ؟ تکلیف اسداد نمودند - قبل فرمود ^۲ و از آنجا پیشی سلطان ابراهیم لودی ابن سلطان سکندر بادشاه دهلی رفت - درایی که سلطان با حضرت فردوس مکانی بابر بادشاه در فاحیت قصبه پانی پنته مقابله داشت سلطان مهربانی بسیار فرمود - بعد ازین آنچه روداد مسکله دیگر ثبت خواهد افتاد - انشاءالله تعالی -

ج ^۲ حسن خان میواتی

ج ^۲ باز بعرض رسانید اگر به خاطر شاهزاده پنومی از قورده ولایت گنجرات بوده باشند بنده از خوارم وحشم افسق دار که باید حاضر آرم - فرمودند رحمت خدائی بر دولت خواهی شما باد - آنچه نشان دوستی و شرایط اتحاد و یگانگی بود بدینجا آوردید اما باید در خود که خدائی محتاجی است اگر کسی چنین کند خسروالدنیا و الاخرة میشود - بالفعل اراده میبر داشتیم - بعد از آن هر چه تقدیر الله جاری شده خواهد شد - از آنجا -

هر دو در بازار ایستاده بودند - دیدیم که از زن و مرد شهر هیچکس
نمانده بود که از بیروت و داکین خود بر آمده نمانده بهال سلطان
نمیگردد - بلکه عزان روز سلاطین آسمان در نظاره حسن سلطان
نگران و حیران بودند -

بیست

نه کوچه‌هاست بر گردون درخشان ماه من سویت
ملایک کرد روزنها برای دیدن رویت

میگویند سلطان از یسک صاحب چال بود - مردم یوسف ثانی
میگفتند - القاص سلطان با دیدن بادشاهی و شوکت شهنشاهی از
میان بازار گذشته بمحلهای خورشید رفت - امرا و سپاه هر کدام
سلام کرده رجوع به خانههای خود کردند -

بعد از زمانی عمادالملک سرو گوش پیچیده با چهل پنجاه نفر
سوار چراغ خورشیدوار از خانهها متوجه دریاخانه شدند - چون در بازار
آمد بعضی گفتند که امروز ملکی بعد از شانزده روز بسلام سلطان
میرود - ساعتی پیشی نگذشته بود که غوغا بر خاست که عمادالملک
سلطان را کشت - این واقع گویا در شهر قیامت قائم کرد - هر کدام
حیران و پریشان از روی تاسف گاهی نالان و گاهی گریان انهی
این چه واقع روداد و این چه حادثه ناگهان زاد - از آن روز باز
گویا حرف امن و آسودگی را از تخت تخت گنجرات بخون
سلطان سکندر شنیدند -

و اول کسی که از سلاطین گنجرات مقتول شد سلطان سکندر
بود - بعد از آن تاسلطان مظفر ابن سلطان محمود ثانی هم بدج
اسلحه شریعت فنا چشیدند - و وزرا این طریق سیم بر حکم
حدیث نبوی علیه سلام من من صنته^۱ سیخته^۲ ققیله^۳ و درها و
وزر من عمل بهایر فام اعمال عمادالملک بد افعالی مثبتوت گشت

ج^۱ نمیگردند

الف^۲ "ناگهان" نیست

ج^۳ "میخته" نیست

ج^۴ فلم

مواصلات دارند - سکندرخان ملک لطیف را بخطاب شریزه خانی
مستغایب ساختم با سه هزار سوار جرار تعیین نمود تا لطیفخان را
از کوهستان بر آرد - چون شریزه خان درون کوهستان در آمد
راپیوتان و گویان سر راه قتلگی گرفتند بجنگ پیوستند - شریزه خان
چلچند سردار نایک کشته شد - و میگویند که از مسلمانان یک هزار
نویست نفر بدرجہ شهادت رسیدند - چون این خبر بسطان
رسید قیصرخان بالشکر انبوه تحین کرد -

درین اثنا بعضی امرا با عیادالملک اتفاق نموده چنان معلوم بو
کردند که سلطان قصد قنای شما است - ازین حال عاقل نمائید
عیادالملک گفت آنکه سلطان قصد ما داشته باشد ما چرا پیش ازین
قصد نکنیم -

نقلست که همدان ایام شبی سلطان سکندر در خواب دید
که حضرت قطب العالم متخوم جهانیان و قطب اطراف سید
برهان الدین و شاه عالم و حضرت شاه شیخنجیو تشریف آوردند
سلطان مظفر نیز همراه است - سلطان مذکور میگوید که بابا
سکندرخان برخیز که قرا پیش ازین جلوس بر تخت مقرر نیست
و حضرت شاه شیخنجیو میفرمایند که همچنین است - چون
سلطان از خواب بیدار شد بترسید و به یعقوب المصطایب
بدریاخان واقعه شب را بیان کرد و گفت که دل من ناطق
برافست که بهادرخان بیاید و میان ما و او جنگ واقع شود -

صلحی نازین بهادرشاهی می نویسد که دریاخان ازین خواب
را ^۱ "یوسف بن لطف الله گفت و یوسف بمن گفت - همچنین
تسلسل پیدا کرد تا شهرت گرفت - القصه از ساقی سلطان از برای
چوگان بازی موار شد - چوگان بلخت یکی پیر روز گذشت بود که
بساحل تشریف آورد - طعام خورد بعد آن قریب دو پیر تکبیر فرمود
هر کس بدیره خود رفت -

نقلست از خدمت سید جلال منورالملک که چون سلطان از
چوگان بازی مراجعت فرمود من و برادر من سید برهان الدین

ب ^۱ بمن گفت

ب ^۲ "یوسف بن لطف الله..... تسلسل پیدا کرد" چیست

همادالملک شمشیر کشید - همادالملک گفت که سید هرام خوار شو
سید گفت که خرام خوار توئی که ولی النعمت خود را کشتی سید
شمشیر بر ملک انداخت بدست بسقف رمید - شمشیرش شکست سید
تیز دستی کرده باز بر شکست را بر سر ملک زد اندکی زخم کرد
سید را و ملک مسعود را نیز همدریجا کشتند و کان ذلک فی
تاریخ ازیم عشر شهر شعبان سنه اثنین و ثلاثین و تسهیم -
صبحان الله سلطان سکندر که بان دیدید و کبک از بازار گذشت
بمحل خود آمده بود - ساعتی نگذشت میگویند که بالای
چهارپای ناقص ایستاده که پاهایش ازو بر آمده آویزان بودند
بر داشتیم بموضع هالول که بر نوکروهی شهر چانپانیر واقعست
برده بخاک سپردند - ما احسن ما قبل -

بیعت

* سپهر بر شده پرویز نیست ز افشان

که ریزه اش سر کسری و تاج پرویزست

دو ساعت قبل ازین در میدان چوگان عالی مترصد و منتظر
نگاه سلطان بود - و هر کس را برای مجرا خود را پروانه سان فی
نمود اگر همراه غلام کینه خود هر جا هر کسی را میفرستاد قدم
از سر ساختن میرفت - میگویند آن وقت پهل کس جمع نشده
که بر جنازه سلطان تبار گذارد - از ملاحظه و ترس آن غلام بدنام -
القصر بعد از آنکه سلطان سکندر را شهید کرد خود در حرمخانه
سلطان مظفر در آمده نصیرخان پسر خود مظفر که پنج شش
ساله بود او را آورده در کنار خود نشانده لشکر خود ستقی باو بود
هم امرا و سپاه و حشم و خدم آمده سلام کردند - الا از امرا
سر کس بیعت نکردند - یکی خداوند خان مستند عالی که وزیر

د ۱ ملکی بیوم

ب ۲ رمضان

ج ۳ "ثلاثین" نیست

چ ۴ هالول که مرقد پادشاهان سلف بود آورده مدفون
ساختند

د ۵ سپهر بر سر پرویز نیست ز افشان

ذ ۶ بر تخت نشست بقلب معبد شاه مقلب ساخت

میگویند که چون آن حرام نسک در دریاخانه در آمد وقتی که
 بسرا پرده خلعی رسید دید که دو نفر بیرون پرده نشستند - یکی
 سید^۱ علمالدین بن احمد بهکری نبیره حضرت شاه عالم بن قطب
 اقطاب سید برهان الدین و دیگر ملکی بیرون بن مسعود شطرنج می
 بازی - ملکی سوئدها دربان گوشه پرده گرفته استاده است^۲ و ملکی
 پیر ماحل دار پاشی سلطان زیر میکند - و سلطان در خواب
 استراحت رفته است - دیگر هیچکس نیست - خواست که اندرون
 پرده در آید - ملکی سوئدها دربان گفت که سلطان در خواب
 استراحت است^۳ زیاده^۴ ازین حد ندیشت که چیزی باو تواند
 سخن کرد چرا که حل و عقد دریاخانه تمام بدست این غلام
 قاجار جام بوده است - جواب ملکی سوئدها نداد - ملکی^۵ بهادر را همراه
 گرفته در سرا پرده خلعی در آمد - دست او را گرفته گفت شما
 شیشم که از پرتغال برای سلطان آورده اند دیده یار^۶ و آن
 شیشم را طرف پلکین پلنگ سلطان او بخت بوند - خالصتس این
 بود که هرگاه چراغ روشن میکردند عکس چراغ متعده دروی نمود
 چیزی عجب بود - بهادر حرام خوار گفت ندیده ام - دست او گرفته
 قریب پلنگ سلطان بود - چهار اندکی ملاحظه کرد آن بی سعادت
 گفت که چه ملاحظه داری بزین - چهار ناپکار شمشیر کشید
^۷ درین اثنا سلطان بیدار شد گفت چیست - قاضی شمشین آن
 بدبخت ضرب انداخت و آن نهال ریاضی حسن و خوبی را
 دوزیم ساخت -^۸ بعد آن کار ملکی پیر معاندان بیکی ضرب تمام
 کرد و همون طور شمشیر برهنه خون چکان بدست گرفته او و
 ملائکی بیرون آمدند - سید علمالدین چون این حال دید بر

- ۱ سید علمالدین بن احمد بهکری
 ۲ دید که ملکی بر جلد سلطان را زیر میکند و سلطان
 در خواب
 ۳ و دیگر هیچکس نیست خواست که اندرون سرا پرده
 در آید ملکی رخصت نم داد
 ۴ "زیاده ازین.....ملکی سوئدها نداد" نیست
 ۵ ملکی بهادر
 ۶ "درین اثنا سلطان.....ضرب انداخت" نیست
 ۷ چنانکه این کار.....همدر ایشان کشیدند" نیست

(باب بیست و پنجم)

بهان کور لمکی عماد الملک بنی بصیر لیس
سلطان سکندر ابن مظفر

نقلست از ثقات گنجرات که روز جلوس سلطان سکندر بر تخت
پادشاهی خوشی قدم نالم غلام زر خرید بنی بی زانی مخاطب
بعمد الملک چونب در دست گرفته اداهای وزیرانه بظهور بی آورد -
چرا که وقت بنی بی زانی والده سلطان دست سلطان را بدست
او سپرده بود - از آن باز در خاطر شمع آن عاصی این بود که در عهد
سلطنت سلطان سکندر منصب و وزارت بمن تعلق خواهد گرفت
انضم روز جلوس در محلی که مهاجران شهر به مبارکبادی آمدند
وقت و دایع مرض کرد که اگر حکم شود اینها بخلعت و تشریف
سرافراز شوند - سلطان گفت بخداوندخان الموصوع باعلی میباید
که وزیر اعظم سلطان مرسوم بود بگوئید تا مناسب حال هر کدام
را بتشریف مشرف و مختار سازد - از استماع این سخن آتش
حسد در نهاد غلام نافرجام در گرفت - اما در آن وقت هیچ نگفت
خداوندخان را طلبید آمده بیرون سرا پرده خاص ایستاد - عماد الملک
دیده تغافل کرد - خداوندخان بر خلاف قلعه تا دیری بیرون پرده
بایستاد - یکی از نزدیکان سلطان بعرض رسانید که خداوندخان
بیرون ایستاده است - سلطان گفت بطلبید آن وقت عماد الملک
خود را چنین ظاهر کرد که من از مقدم خان حاضر نبودم بادب
تمام باواز بلند گفت که خاندیو بیاید - خداوندخان آمد و سر
بخدمت سلطان نهاد - و آب دیده شد - سلطان نیز گردان گشت و
خان را در کنار گرفت فرمود که منصب و وزارت بدستور سابق
بر شما مبارکی باشد - خان عرض کرد که این غلام پیوسته التماس
آزادی دارد تا در گوشه نامرادی نشستم بدعا دولت قاهره
بشنهال نماید - سلطان گفت غیر از شما دیگری سزاوار این کار
نیست خلعت و وزارت بخداوندخان عنایت فرمود - از این معامله
آتش حسد در چسند آن غلام نیز تر گشت -

سلطان مظفر بود و سلطان سکندر نیز منصب و زارتش به حال
 خود داشت بود - دیگر مجلسی^۱ ساقی غنچه خان^۲ بدهو شاهزاده
 ملکی صند کم نسبت دهمادی سلطان مظفر داشت و خواهر
 بهمنی سلطان سکندر منکوم او بود - سیمون تلجیخان^۳ نرپالی کم
 روضه مقدمه سلطان الاولیاء شاه عالم از عمارت اوست -

ج ۱ ساقی
 ج ۲ "بدهو" نیست
 د ۳ نرپالی

دهشت نازی لهر نام که صاحب‌بشم سلطان بود - میگویند که در آن عصر هم عورتان معمرات اتفاق داشتند که مثل نازی لهر زنی در حرمخانه هیچ پادشاه گنجرات نبود - بلکه در تمام گنجرات مثل او زنی صاحب جمال و نیکی خصال و خوش افعال و پسنیده حال نبود - و مثل سلطان سکندر جوانی خوش معاوَره در آن عصر ندیده -

نقلست که بعد شهادت سلطان سکندر نازی لهر به حرمخانه سلطان بهادر رسید و سلطان نیز باو گوشه خاطر مینداشت - در محلی که سلطان قناع مندو کرد تمام ملکی مالوه در حوزه تصرف خویش در آورد - روزی فرمود که در آوردوی ماو در شهر مندو آنچه از جنس دوسنی و پتقر و کمالپچی و پیرشان و لولی باشد هم را حاضر آرید - طایفه طایفه بنحصب همه‌گر خود را اراسته و پیراسته مقدار هزار زن از هر قسم از هر ولایت حاضر آمدند - میگویند از آن میان اکثر صاحب جمال و بعضی بقول جمه‌وری مثال بودند - سلطان بهادر یک یک طلبیده انعام نموده وداع کرد - در آن اثنا شجاع‌خان که یکی از امراء مخصوص و مقرب سلطان بود عرض کرد که این همه خوبان جهان که جمع آمده بودند بدین صفت کم -

بیست

زمزگان تیر ۱ و زاجرو کمان ساز
هم باریکی بچن و راست انداز

تیر نگاه هیچکدام ایشان بر نشانه تعلق خاطر دریا مقابر رسید یانه - سلطان گفت که شجاع‌خان من در حرم خانم خود حرق دارم که پیشی انقلاب جمال او حسن ستاره مثال ایشان متعجبو جست و مسئولب ترا خواهم نمود - میگویند بعد از چند روز سلطان در حال مستی بود از نازی لهر ادای سرزد که سلطان را دلخوش آمد برترتیم که شمشیر کشیده زد دو نیمش کرد - در آن حال وعده که بشجاع‌خان کرده بود یادش آمد نازی لهر را بدعاای پوشیده و شجاع‌خان را طلبیده گفت که شجاع‌خان وعده آن

تقدست، که عماد الملک بعد از چند روز خویشم سرای که کوتوال شهر اهدا باد بود او را پی آنکه از سلطان اذن حاصل کند یا از خدایوندخان استصواب نماید - از پیش خود بخطاب منصب الملک مخاطب ساخته و اضافه منصب قرار داده پیش سلطان آورد و گفت که این خویشم مرا خدمت رسانیده میکند بنا بران بخطاب منصب الملک سرغراز شده باضافه منصب نیز - سلطان گفت این خطاب که داده - من خورد سال نیستم عاقل و بالغم آنکه بی حکم من چنین کار میکند بد میکند - و عرض القاب خطاب تعلق بخدایوندخان دارد که وزیر مالی است - دیگری که درین کار دخل میکند بی حساب است - سلطان قبول نکرد و التماس را رد فرمود چون آن غلام سرکشی بود و لشکر باو اتفاق داشت خدایوندخان بنابر مصالحت عرض کرد که برای خاطر عماد الملک خطاب باو عنایت شود باضافه منصب وقت دیگر سرغراز خواهد شد - سلطان خاموشی که موصوفی به نیم رضا است نمود - ازین صحبت غلام ناخرجام بر آشفت و ازان باز در فکر کار سلطان گشت - از اسرا و سپاه هر کدام که باو اتفاق داشت در پی تربیت و مرمت ایشان شد - و هر که باو اختلاف بود برفق و احسان دلهای ایشان بدست آوردن گرفت - میگویند که یک یکی را بتخانم خویش میطلبید و احوال ^۳ پرسید ازین قبیل که چند فرزند داری او تعداد میکرد - باوقی پرسید که کدخدا کرده یانم - حقیقت حال میگفت - اگر اظهار بیسامانی مینمود میگفت که از من قرض بگیر - و کار خیر فرزندان خود بکن - باین طریق زرها بمردم میداد و خط از ایشان گرفته باز در حضور ایشان پاره میکرد - یعنی باین طور رقبات مردم را در سلک منت خویشی در پی آورده عقد موافقت می بست -

سلطان سکندر ازین حال غافل و در غرور جوانی و حسن و دولت و کامرانی آینهان مسرور و مبور که روزی بروز همدی مانند و شبی بشب براه بروز چیزها اختراع میکرد - مثل جاسه سکندر شاهی و سپهر سکندر شاهی و ریش سکندر شاهی - از اسباب میشی آنچه دل تصور کند همه مهیا - از آنچه حرق

چون و قوی شد ز عشقی شاه را
 خواند جاشی عشق گمراه را
 گفت چون عشق شدی بر شهریار
 از دو کار اکنون یکی کن اختیار
 یا بترک شهر این کشور بگویی
 یا ز عشق من بترک سر بگویی
 چون نبود آن مرد عشق مرد کار
 کرد بیرون رفتن از شهر اختیار
 چون برفت آن «مقلسی از خویشتن»
 شاه گفتا سر «بپرندش زتن»
 حاجبی گفتا کم هست او بیگناه
 از چه سر بریدنتی فرمود شاه
 شاه گفتا زانکه او عشق نبود
 در طریق عشق ما صادق نبود
 گرچنان بودی که بودی مرد کار
 سر بریدن کردی اینجا اختیار
 گرد من او سر بریدن خواستی
 شهریار از خون او بر خالشتی
 بر میان پستی کمر در پیش او
 حسن عالم بنده درویش او
 لیک چون در عشق دعوی دار بود
 سر بریدن چاره این کار بود
 این بر آن گفتم که تا هر بیمروغ
 که رفت در عشق مالا ف دروغ

ج ۱ یا به ترکی سر نگه‌دار آبروی

الف ۲ مقلسی

۳ بپرندش

بود که آن حرم انقلاب بهائی بقو خواهم نمود - از قضاء الهی امروز غیبت کرده در حال حیات خود او را ندیدی باوری در حال مسلت به بین که چه طور چیزی بود - لحاف را از سر او کشید - شجاع خان دید مثال انقلاب بافق رسیده و چون شفق خون بگردش دویده و پسان قمر شفق گردیده خود را بر زمین انداخت - گفت هیاهات این چه واقع زار و چه حادثه افتاد - سلطان نیز بسی پشیمان شد و سر بر زمین زد فایده نکرد و لهذا بزرگی گفت -

دیت

۱ نه بیخ گندنا شد آدی زار

که بچند و دگر و یدر پنجا

تقلست که هرگاه سلطان سکندر سوار میشد از زن و مرد هر که سلطان را میدید کارش بشینگی میکشید اما از ادب سلطنت پادشاهی بهجالی آن ندانستند که اظهار این معنی کنند - روزی شخصی متعشقی خود را چنان نمود که من عاشق سلطانم - این خبر به سمع سلطان رسید - سلطان او را طلبید و گفت که مردی نیک و بنیای نماند باو بگوئید که صد اشرفی بخواهم از این کار باز آئی و دیگر خود را چنین منمائی و الا میفرمایم که سرو ریشست تراشیده و بر خر سوار کرده آبرویت را در هر کوچه و بازار بپاشند - متعشقی بزر راضی شد - سلطان زر طلبید و فرمود در خرطوم کرده بگلویشی بر بندد و سرو ریشش بپاشند و بر خر سوار کرده در کوچه و بازاری بگردانند تا هیچ صدقه دعوای دروغ نکند - بلی اگر رضا بر سواش میدادی بچنین روز نمی افتادی - هر که از رسوائی گریخت عشق آبرویش بگریخت - درین متصل ایوان بیستی چند از "عاشق شطار شیخ غریب طار قدس سره مناسب افتاد -

ابیات

بود اندر مصر شاه نامدار

مقلسی بر شاه عاشق گشتم زار

ج ۱ "نه بیخ گندنا شد آدی زار" فیست
الف ۱ متعشقی
ب ۱ شیخ

سردار نتوانستند کاری کرد - هر کس بر خواسته یجا و جایگزین خویش رفت - چون متوجه مواد او پراگندگی پیدا کرد از روی چاره سازی بهمدالملک ایلاتچوری نوشت که اگر درینوقت ابواب^۱ موافقت مفتوح داشت تا بقصصم ندربار و سلطان پور قدم رنجم فرمائید پاداشی این سفر جزر معتدیم نموده آید و بهمین مضمون برانسانگا نوشت و زمین داران فولعی را نیز جمع نمود و بهحضرت بابر بادشاه نیز عرض داشت فرستاد و کومسی در خواست -

صاحب تاریخ بهادرشاهی نوشت که درانوقت من در قصبه بدنگر بودم از آنجا این خبر را بتلخان که در مقام قصبه بدنگر بود نوشتم که بهمدالملک از بابر بادشاه التماس کومسی نموده و این امر باعث انتقال سلطنت از سلسله سلاطین گنجرات خواهد شد - شما درین فکر براصل نمائید و به بهادرخان نیز این خبر نوشتن قاصدان جلد روانه ساختیم -

دران ایام بهادرخان بتابو طلب اسراء حکام اولکه جونپور از مقام پانی پت^۲ از سلطان ابراهیم که در مقام مذکور باحضرت فردوسی مکانی بابر بادشاه مقابل داشت وداع تاشده متوجه جونپور گشت - در مقام * باغ پنتم * آمده منزل گرفته بود که همدین مقام پاینده خان افغان از پیشی اسراء مذکور نیز بهلازمیت خان رسید و عرض کرد که هم اسراء افطاع جونپور شما را بادشاه خود دانسته چشم براه مقدم عالی دارند و مرا بخدمت فرستاده اند تا حقیقت حال * بدروه عرض رسانیده دلالت بانصوب نمایم - بخارکست تلخیر نیاید کرد - * سلطان میخواست که روانه آنصوب گردد -

درین اثنا عریض خرم خان مشتمل بلخیار و غلات سلطان مغفور و جلوسی سلطان سکندر بر تخت سلطنت رسید و نیز مرقوع بود

ج ۱ معصیت

د ۲ بدنگر

الف ۳ باغ پنتم - پنی پنتم

ج ۴ در باغ شهر آمده نزول نمود

ج ۵ "بدروه" نیست

ج ۶ "سلطان میخواست.....گردد" نیست

نگه داشت که چون سلطان سکندر در تخت نایبش نشست
از سادات و اکابر و اعیان همه کسی بیجا رکبادی نکردند * الا خدمت
شاه بده این شاه شیعیه و بخاری که در آن عصر قدوه سادات بتوه
بودند بسبب نقاری که سلطان سکندر را با ایشان بود - آن
ایفست که چون بهادرخان از کنجرات انتقال نموده بولایت دهلی
رفت - بعد از چندگاه حضرت شاه شیخ جیو بر حفته حق پیوستند
سکندر خان گفت که " پیر مومرید جوگی هوا " یعنی پیر
مرد مرید طبل آوازی بخورد - در جواب گفتند که پیر نموده بر حکم
کریم الا آن اولیاء الله لایموتون - و لیکن یمنقلون من دارالی دار -
و مرید طبل آوازی بخورد بر حکم آنکه سبغین مردان رد نگردد
و بلاشاهی شما مثل سرب یا حبابست پایشی و یقشای ندارد - از
استماع این سخن قنار در دل سلطان زیاده شد - و تصمیم بتوه
که تعلق بوفیم سادات عظام داشت تغییر داده بسید معجد بخاری
المخاطب بسادات خان که از فرزندان حضرت شاه عالم بودند داد -
اما ایشان قبول نکردند * بعمل در نیاموردند - آخر الامر نتیجه
قول ایشان ظاهر شد که هیچ مذهب سلطنت سلطان سکندر دو
ماه و شانزده روز بده - که مصادالمنک خوش قدم قلام نمک حرام سلطان
را بکشت - بزرگان گفتند که الهی هر کرا براندازی بادرویشان
در اندازی - نعوذ بالله منها - سلطان مرید سید سلطان بن
حضرت شاه عالم بود -

القسم روز جلوس نصیرخان عمادالمنک خلعت و اسپان و خطاب
بامرا و سپاه داد اما جاگیر که نتیجه خطابست تفویض نمود -
ازینجهت مردم گفتند که خطاب بی * جاگیر موجب قضیه سختی
است - آخر الامر اکثر امرا و سپاه ازین فعل شنیعه او یعنی قتل
سلطان سکندر بچنان زنجیده تشنگ خون او شدند - امایی

- ج ۱ قصص
ج ۲ و شرایط تهنیت بجای آوردند
د ۳ اتفاقی - ب نقاری
الف ۴ منبر - ج و بخطها
ج ۵ " سلطان شاه عالم بود " نیست
الف ۶ جاگیر
۷ شنیع

معین الدین افغان که بعد از شهادت سلطان سکندر از گجرات روانه بغداد شد بهادرخان شده بود رسید - اخبارات شهادت سکندر خان و حرام نمکی صدامالملک و باز نصیرخان را بر قناعت

صفحه

۲۵۲

سلطان ابراهیم ظاهر گردید - نسبت شاهزاده التقات کم کرد - بهادرخان استمراج سلطان معلوم نموده بی رخصت سلطان ضامن عزیمت معطوف سلطنت بجانب دهلی مطلق العنان گردید - در روزی که بیانی پنجمی رسید آنحضرت ولایت پناه غوث الاسلام بوهلی قلندر المشهور شیخ شرف الدین پانی پنتهی بغداد مرقد خود در واقع رویا نمودند که پادشاه ملکی گجرات بارفغانی خود پیاده صبح باین راه خواهد گذشت - باید که بسبب تنگ بست از سرکار قیام نموده و شمشیری از فلان یایت همراه کرده بسر راه بایستید - وقتی که آن پادشاه ازین راه برسد همین شمشیر پرکار درمیان ایشان بندید و بر اسب کرده نزدیکی برآمد ما منزل سازید ظاهر چه مقدر است بظهور بی انعام - چون آن مسافر خادم از عالم منام بیدار شد مابقی شب بذكر و مراقبه بگذرانید - بعد از ادای نماز قناعت برخاسته بطویل آمد اسبی که ازو بهتر در طویل نبود زین موافق و انجام لایق بست و شمشیر اهلا و سلاح خانم برآورده برسر راه رفت منتظر نشست - هر کدام از رهگذری که میگذشتند آن نورد بها مشاهده نمی کرد - هیچ اظهار نمی نمود - تا بوقت نماز ظهر به ایستاد از ایشان علامتی پیدا نمشد به تنگ آمده میخواست که بر گردد - درین اثنا پیاده از جوانان از دور نمایان شدند - در انتظار ایشان ایستاد تا که رسیده آمدند - این مرد از میمائی ایشان معلوم کرد که ظاهرا پادشاه گجرات درمیان ایشان باشد آمده بود - یاران درمیان شما پادشاه گجرات کیست - اولاً هم استیفاء گرفتند که شاید عرض دیگر داشت باشد - چون همه را متحرک دید گفت انکار میکنید که من از فرموده حضرت شیخ شرف الدین پانی پنتهی شما را استقبالی کرده ام که اسب در عالم رویا بمن گفتند که پادشاه گجرات بایاران خود پیاده بیاید اسب با زین و انجام و شمشیر از سرکار ما ببرد و شمشیر بسته و سوار نموده نزدیکی مرقد ما فروز آرید من بنابران اسب و شمشیر آورده ام - اگر درمیان شما

که امرا و سپاه خواهران مقدم ایشانند - اگر درینوقت بسرعت خود را رسانید یقین است که امر سلطنت راجع بر بندگان ایشان میگردد - که الا سلطان سکندر سپاه و رعیت هم ناراضی اند - بعد از وصول بنهریض سه روز در همان مقام قیام نموده رسم خزا بنجا آورده روز چهارم پاینده خان را وداع کرده از آنجا بطریق ایلغار متوجه سمت گجرات گشت - ^۱ چون ^۲ دجیتور رسید عیش و سرور

الف ^۱ و کیفیت رسیدن اخبار وفات سلطان مظفر و جلوس سلطان سکندر بر سریر سلطنت ولایت گجرات برسم آیا و بعد از روایت دیگر چنین ثبوت پیوسته که شهزاده بهادرخان بواسطه حسد و حقد سکندر خان و برخصت پسر خود از نولکه گجرات انتقال نموده بسلام ایدر رسید - و از ایدر بقلعه چیتور آمد و در چیتور چون واقع متعجب و حادثه مزین واقع شد - خبر رسیدن بهادرخان تا به چیتور انتشار یافت چنانکه این خبر پرخطر بسج مبارکی سلطان مظفر هم رسیده بود - اما اخبار ایشان بعد از انتقال از چیتور هواخواهان ایشان از سرایان گجرات هیچ کسی ندانست که کجا تشریف شریف خود ازانی میفرمود - اما شاهزاده از رانا سانگا وداع نموده بدلی آمد و بوزارت مراد حضرات ایستقام ماند شده بسلام پاتی پنهم رفت سلطان ابراهیم لودی را ملازمت کرد - چون روز جنگ معدودی از مغولان لشکر حضرت فردوسی مکانی بایر بادشاه بهام افغانان را گرفته و دست بقفا بست و فتاب در گردن کرده از میان میدان حرب میبروند باوجودیکه سلطان خود در مقدم لشکر بود هیچ کسی از دلاوران یثربی مستخلص آن بهام مظلوم ندانستند - شهزاده بهادرخان با رفقای خود شمشیرها علم کرده بر سران مغولان رسیده دست بر شمشیر و خنجر کرده بنوعی جلالت نموده که آن فرقه غالب مغلوب گشتند - آن افغانان بسیر را خلاص ساختند بفرج سلطان ابراهیم ملحق گشتند - بنابراین هم ایرانیان که شجاعت از شاهزاده دیدند اتفاق کردند که سلطان ابراهیم یدمزاجی پیدا کرده بهتر آنست که او را شربت فنا راست کرده براه عدم فرستیم و شاهزاده بهادرخان را بر نصرت دلی بجلای نهائیم - شمه از فکر امر

الف ^۲ چیتور

چاند خان اسم ابراهیم خان روانه رکاب گردید - از اینجا بدو نگر دور
تشریف آورد - از استماع این خبر تلجختان از مقام دندو که متوجه
ملازمت شد - درین اثنا لطیف خان شاهزاده بهوالی دندو که
آمده « پنج خان » فرستاد - آنکه اگر خان بمن موافقت کند
بجیع مقام ملک گجرات با اختیارخان مفوض میبدره - تلجختان برای
لطیف خان خرجی فرستاد و عرض کرد که من پیشی ازین به
بهادرخان خود را مربوط ساختم ام الحال خلاف این بر خود نمیتوانم
قرار داد - لایق اینست که شما الحال خود را بگوشم کشید -

ص ۲۵۶
ما خوانوان بهادر هستیم - اما نمی دانیم که او کتابا رفته
اگر به همت شما احوال شهزاده معلوم ما شود منون
اید خواهیم شد - شیخ فرمود شما کتابتی که خواهیم
ببازید تنها از هر جا که خواهد بود جواب می طلبم
ایشان خوشحالی نموده از شیخ وداع شده رفتند - روز
دیگر هم امراء مذکور مرض داشتی مشتمل بر حکایت
و متضمن باخبارات گجرات و بی وفای همادالملک و
خواستهای خود نویسانیده شام روز دیگر بخانه آن شیخ
رفتند - شیخ بحضور ایشان دختری هفت هشت سال
لباسی سرخ پوشانیده « در پیشی او آئینه نهاده خود
بدعوت بسياه الله تعالی شروع نمود و آن مرض داشت
ایشان را در بنا گوش آن دختر بخلائیید و نیز نویسانیده
بود که از مطالع مرض داشت جواب را که منی بر
حقایق باشد نوشتن بر زمین اندازید تا قاصدی که
برده است بها میرساند - او را در انتظار مدارید مرضی که
چون دعوت شروع نمود لنگر پربان در آئینه نمودار
شد - بعد از آن که بادشاه ایشان پیدا شد دختر
شیخ را خبر داد که اکنون بادشاه با خدمت « چشم
آمده اند و عرض می کنند که بسبب طلب پیوست - شیخ
گفت دهه ما رسانید و به پرمید که شما بر همه چیزها
و جای ها خبر دارید هیچ دانسته آید که بهادرخان
شهزاده کجا تشریف دارد - بادشاه پربان گفت الحال که
ما با خدمت شما می آمدیم بهادرخان را در فقای خود در
باغ چائی پشته دیدیم که طعام خورده در تهر استراحت
بودند - شیخ فرمودند اکنون کتابی که در گوش این دختر
است حکم کنید بدو کمی قلم شهزاده بهادرخان رسانیده

اعلام نمودن یکی بیان کرد - خان گفت پادشاه الله تعالی چنین
بمهرآباد برسم آن حرم فک را جودار کشم و از آنجا نیزتر روانه
گشت - چاندخان شاهزاده که همراه بود همانجا مانده - برادر

صفحه

۲۵۳

کشید موصوفی بصفات مذکوره باشد اینک اسب و
اینک شمشیر باید که خود را ظاهر کرده برین اسب
سوار شود تا بمنزلی که فرموده اند ببرد - بهرحال بهادرخان
خود را ظاهر کرده براسب سوار شده شمشیر بستر
همراه آن منجابر آمده بزیارت مرقد آن حضرت شیخ
غایز آمده بر حنجره که قریب مرقد بوده فروز آورده
شرایط مهانداری را بجا آورد - بعد از دوسم روز
شوزاده از آنجا برآمد در یکنی که منسوب باسم حضرت
شیخ است نزول فرمود - کیف متفق چند روز اقامت
نمود - القصر چون عبدالملک سلطان سکندر را گشت
شوزاده نصیرخان را برعزم آورد - تاجخان بر عبدالملک
تسلخت و بگوشخانه منزوی شد - مرا واقعه طلب شب
بتخانه او رفته اند مشورت نمودند - بعد از شکوح
عبدالملک بایکدیگر گفتند هیچ کسی میدانند که شوزاده
بهادرخان کجا رفته باشد - بعضیها گفتند قاب چیتور شنیده
شد - بعد از آن ندانستیم که کجا رفته - باهم گفتند نوعی
شد که خبر ایشان بیابیم که کجاوند تا قاصدان جلد
رفته فرستاده ایشان را بطلبید - یکی از حاضران گفت
آن طرف سابرستی دو فلانم پوره سیدرست مرقاض و
صاحب اسم و استحضار برین دارد و شنیده شد که حکم
او برین بسیار غالب است - چنانکه جواب کتلب را
از هر ولایتی که باشد می طلبید - اگر چه آن ولایت دور
دست باشد - قیای باران باهم قرار دادند که بیابند
ایشان را ملازمت کنیم - از مطابق واقع باشد
چه بهتر باشد - تاجخان قریالی بتخوانخان مسند عالی
فتحخان شاهزاده ولایت سند و امرای دیگر که جمع شده
بودند برخاسته برخانه آن مرد را هد آمدند - بعد از آن
که خبر رسید که فلان و فلان برای دیدن شما آمده اند
آنبزرگوار را ویرانه خانه خود بر آمده شرط توافق نسبت
هر کدام ایشان بجای آورده - بعد از توضیحات رسمی
قدم رنج فرمون اجزه فرسید - هم بعضی رسانیدند
که حرم فکی عبدالملک خوشقدم شنیده باشید اکنون

بن لعاف الله و راجی معبد بن مرید و ملکی مسعود و امثال ایشان که از قریه همدان ملکی گریخته گشته بودند آمده ملازمت نمودند - از اینجا همواره نزول اجلال نمود - و از موزام بهر رسول و از هر رسول به سنکار گانو آمد - درین منزل خورم خان و رضی الملکی و اکثر امراء مظفر شاهي آمده بشرف پایبوس مشرف شدند - روز دیگر بموضع شهر و ام القریه بارگاه انزلت -

صفحه

۱۵۶

پرسید در اینجا مقام کرده قاصد بها بدوایی - ساتمائی
اسرایان هواخواه ما مراتب بادشاهی که لازم قنصلت
سلطنت است همراه کرده به استقبال آشیم - شهزاده
بهادرخان از جای و مقام خود و حریمت خود در کافلی
به پیچیده بر زمین انداختند - چون نیم نگاه کردند
آن کافلی را از نظرها غایب شد اما ندانستند که چه شد
الکس قنصلخان و خدایند خان و اسرایان دیگر هنوز در
ملازمت شیعیه نشسته بودند که کافلی در هوا گوش آن
دختر ظاهر شد - شیعیه آن کفایت را بدست اسرایان
داد هر کدام امرا بهد هزار آفرین و تسبیح منسوخ خود
حاصل کرده از ملازمت شیعیه برخاسته به خانه خود رفتند
از روز دیگر در استعداد جمع کردن اسباب بادشاهی از
نایب و تخت و اندام لازم سلطنت مشغول شد و
شهزاده بسجیل ایامار متوجه به جانب گجرات شدند و
چون به چیتور رسیدند

سنکار قانون

خرم

ج

الفبا

القصر از اجتماع خبر مقدم بهادرخان و رجوع کردن امرا
 عبادالملک و موافقان او متزلزل شدند - عبادالملک عضدالملک ابرص
 را میبست امپ از پایگاه سلطانی و پنجاه غیل از غیل خانم داده
 بر تپه‌ها موزا سه تعیین کرد - که اینجا باشد و هیچکس را نگذارد که
 پیش بهادرخان برود - عضدالملک روانه اقصوی شد - درین حین
 رضی‌الملک و خرم‌خان از معهدایاد بر آمده بقصد ملازمت
 بهادرخان روانه شدند - بهادرخان میکهریج عرف مسعود نگر
 تشریف آورد - بعضی مخصوصان خان اسبم اقامت بن ملکی بوصف

صفحه
۲۵۵

همین زمان جواب را بما می‌رسانند - بادشاه پریان دو پری
 را حکم کرد که این کاغذ در باغ پانی پندته شهنزاده بهادرخان
 رسانند و جواب بیاورند - اگر در خواب باشد بپایین او
 بمانند تا بیدار شود و آن را مطالعه فرماید - عرض که من
 در انتظار آمدن شما نشستم - چهار حاضرین بی دیدند
 که کاغذ از سرگوش آن دختر غایب شد - شبیخ باین
 امرا در حکایت مشغول گشتند - اینجا شهنزاده بهادرخان
 متفکر و متردد که ازان تاریخی که از سوئی گنجبریت جدا
 شده ایم اصل و قطعاً از حقایق آن جایی معلوم ما
 نکردند - در همین تفکر بخواب رفتن شخصی که کاغذ را
 برده بود کتابت را در تره بالنس نهاده تا وقتی که خان
 مذکور از پهلوی پهلوی بگردید آن طومار کاغذ بدست
 آمد - چشم جهان بین که بخواب نگر مشغول کرده بود
 بکشاد دید که طوماری از کاغذ هست از خدمتگاران
 استفسار فرمود کسی قبول نکرد من نهادم - چون شمع
 خاموش کرده بودند از یاران پرسید که این چه کاغذ است
 بکدام یکی از شما بیان اینهاها نهاده - همه متکر شدند
 بهرحال چراغ روشن کرده آوردند چون مهر از صراو
 کشادند هوش داشت ناچظان ترپانی بدست اولادخان
 مسند عالی و تجربه از امرایان گنجبریت است که فرستاده اند
 نهایت قاصد را همارا ندیدند - بهرحال تمامی حقایق
 گنجرات مطالعه فرمود - از قوت پدر و شهادت افسوسها
 ظاهر کرده در عاشق او نوشت دیدند که در هر جا که
 هستیم - جواب این هرگز را نوشتن جو زمین اندازید
 تا بما خواهد رسید و شما بزودی عنان عزیمت خویش
 را بتجارب گنجرات معطوف دارید - چون بمقام جالور

آمده سلطانرا ملازمت نمودند - صاحب تاراج بهادرشاهی نویسد که صباح عید سلطان بمن حکم کرد تا فیلان را از دستم و چیراستم بر دربار حاضر آوردم - سلطان بعد غسل سر و پای پوشیده آمده در محفل سنگار منداب کم در و دیوار او همه مطلا بود جلوس فرمود - نالچانخان و امرا را بقدر حالت هرکسی خلعت نوازش فرمود - آن روز سی و دو نفر بتفصیل آسای ذیل بتغلب مغطاب گشتند =

خرمخان بن سکندرخان بتغلب * صفدرخان پسرخان خانان بتغلب * خانخانان عالمخان بتغلب نظامخان سعیدالملک بتغلب شمسخان پسر نظامخان بتغلب مبارزالملک پسر شمسخان بتغلب سعیدالملک ملک تاج چال بتغلب وچیتالملک ملک قطب حاجی بتغلب اقبالخان بهاولالملک بتغلب الخخان مجاهدالملک بتغلب مجاهدخان ناصرالملک بتغلب قلندرخان پسر مجاهدخان بتغلب مجاهدالملک پسر قلندرخان بتغلب ناصرالملک مودودالملک بتغلب تغلقخان - ملک بدرالدین بتغلب مودودالملک - ملک رایب بن مجاهدالملک بتغلب نصیرخان - ملک شیر نصرتالملک بتغلب حسنخان - ملک مصطفی بتغلب سراندارخان ملک تغلق فولادی بتغلب تیراندارخان ملک مظفر بتغلب اسدخان پسر اسدخان بتغلب شایستانخان - ملک تغلق مذکور بتغلب کیغخان سلیمان بن

ج * خرمخان بن سکندرخان بتغلب خانخانان نظامخان بتغلب سعیدالملک ملک تاج کمال بتغلب وچیتالملک ملک تلجی بتغلب لعلخان ملک بدرالدین بتغلب مودودالملک قطب بن رایبخان مجاهدالملک بتغلب نصیرخان ملک شرق نصرتالملک بتغلب حسنخان ملک مصطفی بتغلب سراندارخان ملک مظفر بتغلب اسدخان سلیمان بن مجاهد بتغلب شایستانخان ملک خان تغلق مذکور بتغلب از درخان پسر ملک لطیف مار بوال بتغلب شرارهخان شمسالملک بتغلب دریانخان چاند بهادیری بتغلب هزبرخان کوزبها کومل بتغلب ذی رایان

الف * ملک قطب تاجی

الف * خان جهان

(باب بیست و ششم)

دگر طلوع ماهی رایت بهادرشاهی و غروب یالین
ازان لطف ملک بهائید آوی

مناصب تاریخی بهادرشاهی مینویسد که بیست و ششم ماه
رمضان المبارکی سنه الثانی ۱۱۸۰ و تسعین در مقام موضع
مذکور تلخیصان و متجاهدالملک و سعیدالملک و زاتم این حروف و
اکابر و ادانی شهر معظم اهدیاد شرف بساط یوسی فریالفتند و
از آنجا چتره کرده باکوکیه و دبدبه بادشاهی سلطان متوجه اهدیاد
شد و بدرواز کالویور در آمده در شهر معظم اهدیاد تشریف
آورد - اول بهظریه اهداد خود یعنی متعهدشاه - اهدشاه و سلطان
قطبالدین که در مانکی چوکی واقع است رفت - و زیارة کرد بعد
آن در کوئش سلطانیه که مشهور است باسم بهدردین انزلنی
منزلا مبارکاوافت تخیرالانزلین گفت نزل اجلال فرمودشب بیست
و هفتم ماه رمضان المبارکی مذکور هیچ امرا بیاجلاس سلطانی حاضر
آمدند درسم و آئین سلطان مظهر هر کدام را بقدر مرتبه او جایش
متعین شد نشست طعام تناول کردند - هر یک بفر وجود باوجود
سلطان شکرانه حق بها آورد - شهر معظم اهدیاد را زوایی و
رونقی جدید پدید آمد - ملکی گنجرات که باجهت غروب اختر
سلطنت سلطانی رنگ ظلمات گرفته بود از طلوع آفتاب دولت
بهادرشاهی منکشف و متجلی گردید صورت تنفر که از دل اهل گنجرات
رخت بهدم کشید -

از استماع این خبر عبادالملک با موافقان خود علوه یکساله نقد
از خزانه بادشاهی داد سوگند داد بهمنصف که از متعهدشاه بر
نگردند - امرا زر میگریفتند ۱۱۸۰ از متعهدیاد بر آمده بشرف خدمت
سلطان بهادر مشرف میشدند - بهلاهملک ۱۱۸۰ داوالملک که از عنادید
موافقان عبادالملک بودند و در کشتن سلطان سکندر شریک بر

که چهره درین آئینه افتاب کجکیم بهادرشاهی در مسجد ابدال طلوع یافت - میگویند یازدهم شهر شوال عبادالملکی از نصیرخان شاهزاده قطع نظر نموده به عالم بخود رفت دیگر از نصیرخان خبری نگرفت - ششمن کوشی سلطانی نصیرخان را بطریق چشم بندگان میداشت - میگویند پنج هزار کس نوکر عبادالملکی بنظام عبادالملکی جمع شده قرار داده بودند که اگر سلطان بهادر عبادالملکی در مقام غضب شود مانعگی نکنیم و کشته شویم - وقتی که زامت بهادرشاهی در شهر سایه انداز شد دو بیست یا سیصد نفر یا عبادالملکی ماند - دیگر هم گریختند در خانههای خود در آمد - آنانکه ایمان بودند از شهر بدر رفتند -

و سلطان وقتی که از آب سهندری عبور فرمود متعبد بشکر نشد لشکر هنوز نگذشته بود با چهار صد سوار و چند فیل که از آب گذشته بودند همراه خود گرفتند اینکار کرد چون بسوخت جلال رسید اول زیارت سلطان سکندر کرد و تاجخان را با سیصد سوار پیشی فرستاده که خانه حرامشور قبل کنند - میگویند چون خبر عبادالملکی رسید که سلطان بهادر بهانوال آمد خواجه مانی بن جلال و یوسف بن مبارزالملکی گفتند که عبادالملکی قرار از قرار اولی است سلطان بهادر قریب زده نتواند گذشت گفت چگونه گریزه که گرد و پینی من شمشیرها برهنه عیوطی نمایند - جنبیدن نمی توانم چه جای گریختن خون سلطان سکندر از چنان دهن گیر او شده بود که نتوانست گداز برداشت بعضی نقل میکنند که گفت که من در حق سلطان بهادر چه بد کرده ام که گریزم اگر سلطان سکندر را نمیگشتم سلطان بهادر چگونه با من دولت میرسد -

الف تاجخان با سیصد لشکر با عبادالملکی رسید آن بدبخت گریخت در خانه شاه جیو بن مدیق ششمن دیوان در آمده ملاقاتی شد از هر طرف زیر کرده خانهای را بتاراج بردند - زن و دختر و کنیزی هم بتاراج رفت درین آئینه سلطان بشهر در آمد چون پیشی خان مسند عالی خداوند خان وزیر رسید خداوندخان

مجاهدالملک بنخطاب منصورخان - ابو بن اژدرخان بنخطاب
 اژدرخان - پسر لطیف باریوال بنخطاب شرزه خان شمسالملک
 بنخطاب دریاخان شمش بن کتلفخان بنخطاب حسن بن خان
 چاندبهدیری بنخطاب هزارخان کوهپا گوهیل بنخطاب زابان دلا -
 ملک صاحب بن مجاهدالملک بنخطاب حسن خان -

بعد آن بر تخت فیل بر نشستیم بهیچگاه متوجه شد - خلق
 تمام شهر شادان و خوشان زبان بدعا و ثناء سلطان بهادر
 گشادند - بعد آن دوم شهر شوال کوچ فرموده در مصلی کباب
 دهنوزنزل اجل فرمود و از اینجا بمشهدآباد منزل نمود در هنگام
 معظمخان با چند امرا آمده پاویس کرد و از اینجا بواسطه طعنان
 آب حیدری در موضع سمهوج منزل شد - و از اینجا بقصر
 نریاد و در اینجا دو روز مقام فرمود - مردم بسیار از مشهدآباد آمده
 ملازمتی نمودند هرکس که از عبادالملک زر خزانه گرفته آمده
 بود - سلطان هم را باو بخشید - یازدهم شهر شوال از نریاد کوچ
 کرده بگذر موضع خلپور از آب سهندری عبور فرموده عبادالملک
 عبادالملک را بقصر برده فرستاد - و محافظخان بقال زاده را
 بموضع دهلیج تعیین کرد بنظم خیال آنکه قاین دوامیر که
 ماضی و مخصوص ما اند جدا باشند - سلطان بهادر بها چیزی
 نخواهد گفت -

بیست

چونیمه شود مرد را روزگار
 هم آن کند گشتی نباید بکار

عبادالملک لطیفخان شاهزاده را ماضی طلب نموده بود
 بجهت آنکه شاهزاده لطیفخان عامل بالهست اگر کار بجهت
 انجامد چتر بر سر لطیفخان افراخته بسطان بهادر مقاومت
 نمائیم - لطیفخان شاهزاده موضع دهلیج آمد - عبادالملک متعیر

الف ب ■ چاندبهدیری
 د ■ کمدهرول - ج کمدهرول
 الف ه ■ سهوج - ز سیونج
 الف ط ■ دهنگ

بهار حرام خوار که قاتل سلطان سکندر بود روز قتل سلطان از دست سید برهان‌الدین جراحیت داشت چند روز سختی بود او را نیز گرفتار آوردند سلطان حکم کرد تا پوست کشیده سرداشی او بختند -

مطهرالملک و معالف‌خان که در کوهستان پال گردیدند در آمده بودند باطیغ‌خان مدعی شده و زمین داران آنصوب را جمع کرده خواستند که قتل انگیزند اما ماه طلوع بهادرشاهی روز بروز ارتفاع یافت نتوانستند کاری کرد - دست سخاوت سلطان بهادر تمام روز و شب مثل ابرویسان زر و جواهر بارید یکزمان سرا و سپاه را بنامید بخششی سلطان خوشی نمی آمد که بختان روند هم در خدمت حاضر بی بودند -

دران ایام قاصط سالی بود سلطان لشکری متعدد تعیین فرمود و هرگاه خود سوار میشد بهر فقیر خیرات او کم از یک شرفی نمود و ضعیف و شریف شهر بنار و نعم بسر بی بردند - در اندکی روز آواز سخاوت سلطان بمرتب شهرت یافت که نام حاکم در جنب او دون بی نمود -

شب چهاردهم شهر ذی القعدة سنه اسی و ثلاثین و تسعایته بر رسم آقا و اجداد خویشی بر تخت پادشاهی جلوس فرمود وزرا و اسرا را خلعتهای مکلف داد و سپاه را ملوک یکسانه از خزانه انعام فرمود صد و پنجاه نفر بنصطفی مخاطب گشتند بجهت اختصار آسانی ایشان بتفصیل ذکر کرده نشد بعد از آن برخاست و صحبت باکابر و اشراف داشت - بعد از تناول طعام چندر حالت هر کدام تشرفات و انعامات ازلی فرمود - هم کسی شادان و خوشان بهانههای خویشی آمدند و زبان بدعا و ثناء سلطان کشادند اسر وزارت مغوی بختان گردید -

بعد از چند گاه خبر رسید که مطهرالملک و معالف‌خان به شاهزاده لطیف‌خان پیوسته بطرف نندبار میخواستند فتنه برپا کنند بختان را حکم شد که فوجی بدفع آنها تعیین نماید بختان عرض کرد که سزاوار این خدمت قار بختان بن احمدخان است -

بپایوس مشرف شد و روانه رکاب سعادت گشت چون قدم بکوشی
سلطانی نهاد تاجخان آمده بهرض رساند که خانه حرامخور بتاراج
شده شد پس حرامخور را در خانه فیالهم شاید در شهر جای پنهان
شده باشد سلطان قیصرخان و کیمیاالملک کوتوال را حکم کرد که
فداهی نموده پیدا سازند سلطان بدولت اقبال در کوشی سلطانی
نزول اجلال فرمود - نیم گهری نگذاشته بود که محلمان خداوندخان
عمادالملک را گرفتند و دست بر کتف بستند و سر برهنه بعد خواری
کشان کنان بر دربار حاضر آوردند - حکم شد تا در جندپره مهمل
دلکشانم حبس کردند - بعد آن بتاجخان فرمود که ازین حرام
خور پیروید که چرا براندم را کشتی چون تاجخان فرمود که ازین
حرام خور پیروید - او پیروید گفت من چکنم هم برکشین
سلطان سکندر متفق شدند تاجخان گفت که تو شود غلام واکم
سلطان سکندر بوی راه اتفاق بمخالخان چو پیروی - دم نزد
حاضران هم اسناد لنتت باو نمودند - سلطان در محلی که
سلطان سکندر را شهید کرده بودند در آمد -

صاحب تاریخ بهادرشاهی می نویسد که سلطان سرا فرمود تا
تاجخان را از مهمل دلکشا طلبیده آوردن سلطان مقتل سلطان
سکندر را بتاجخان نمود و نعره زد که این بد قدم غلام را
فردا پیش تو باز جردار کشند و سیف الدین و علی که هم مشورت آن
حرام خورند آنها را پاره پاره سازند - میگویند چون عمادالملک را
بتجانب دار کشیدند یکی گفت کلمه توچید بگو گفت چگونگی
بگویم که زبالم نمیگردد آری کسی که باولی ذمت خود چنین
عمل کند جای است که در دین و دنیا چنین خراب و خوار
گردد -

تاریخ شیزدهم شمال عمادالملک را بناسیف الدین و علی بندار
کشیدند و همان روز فتح الملک بن ملک توکل که بنده مایهودشاهی
بود او را بتجانب عمادالملک مخاطب فرمود - و بوزیری فارسی
صالحی سر افراز ساخت - در اندکی مدت بهیچ بدبختان ۴ در
کشتن سلطان سکندر یار بودند بتضواری و زاری کشته شدند

بهاوردن در عقب بی کاسه ستم فبیر هریق جعفر قفا گردید - و بپور
گردید انبیه سلطان شکند در لشکر بقا فرو بردند در بطن مغان دلفین
قرار گرفت -

الفلم در مذهب که قیصرخان را بامراه مدلولور در عهد نمودند
آوازه برهم خوردگی ناقصای گاهرات رسید درین اثنا دایسنگ
درهم پال قصبه دمود را آمده قلعت - چون این خبر بسطخان
بهاورد رسید تاجخان را تعین کرد تا تمام ولایت پال را بتازد -
درین اثنا شرف الملک خدمتگاران سلطان را که اقبالخان در ایام
بادشاهی سلطان سکندر مرحوم بقلمه مندر برده بود از آنجا آورد -

الفلم تاجخان دو کوهستان پال در آمد و تمام ولایت را بسطخان
و با خاک سیاه یکسان کرد و قلعه ملاذ او را ویران ساخت یکباره
تاجخان در ولایت پال بود میگویند نوچین یوزش بی نفس از
میانمیان تاجخان اسیر محمد بدوچ شهادت رسید باقی
همه لشکر سالم و غاتم سرانجامت تجوده آمده بتصرف پایبوستی
مستغرق شد -

بعد آن پانزهم ربیع الاول سنه ثلاث و ثلاثین و قسطنطین
سلطان بهادر بصوب کناییت بغزم شکار متوجع شد چون بکناییت
رسید از پسران ملک ایاز که ذکر او سابق گذشت الیاس نام آمده
علازمت سلطان کرد - و هرهم داشت نمود که اسحاق برادر کلان
من از احوای زمره داران صورتهم باکی شده خالمان خود را خراب
کرد - او جوانگر لهی با پنج هزار سوار بهوای بندر دیو آمده بود
بارانه اکثر از مکر و دغا اندرون جزیره دیو در آید بعد آن انچه
از جنسی مسلمانان دو شهر باشند بچم سپاهی وچر مجذولگر بر آورده
دیورایکهاز نابکار نسنگ دارد چون ازین حال منضمود اما میر ناصر

۱ "درین اثنا..... پال را بتازد" نیست

۲ درهم گویا

۳ "و قلم..... ویران ساخت" نیست

۴ نوکران تاجخان هزار

۵ آقا میر

حکم شد که روز جلوس منصب غازیخان ده بیست و یکم شده بود اتصال اصفای آن عنایت فرمودیم - بعد آن غازیخان ■ با لشکر انزویه تعیین صوبه ندرتبار فرمود - بعد عبداللطیف یعنی شجاعالملک المسمی راجی محمد گریخت - و درپال پیشی لطیفخان شاهزاده رفت -

عاقبت الامر قاجارخان به عرض سلطان رساند که فرار شجاعالملک با اتفاق قیصرخان واقع شده - سلطان گفت اگر واقع چنین است قیصرخان را باید گرفت قاجارخان عرض کرد نه تنها قیصرخان را بلکه ^۱الغضبان ■ داورالملک را نیز که در قتل سلطان مستند با عبدالملک مستم شریک بودند و الحال با لطیفخان مراسلات دارند - چون این معنی تصدیق سلطان شد الغضبان را که بر سر لطیفخان تعیین میکردند بر طرف ساختن هر سه کسی را گرفته فرمود گردن زدند - و این واقع در سنه جلوس یعنی اثنین و ثلاثین و تسعمایر بوده -

بعد از چندگاه برجسته غازیخان رسید بمشهور آنکه عضدالملک و معاهدخان و بهیم راجریال با لطیفخان یکجهت شده آمده موضع از موضع سلطان پور را نصب ■ تاراج کردند چون این خبر بر بنده درگاه رسید بر سر ایشان رفت جنگ مقام واقع شد از چمن دولت بانشاهی عضدالملک و معاهدخان رو بگردن نهادند و راجه بهیم با برادرش کشته شد و ^۲لطیفخان زخمی بدست افتاد سلطان بهادر مذهبالملک را باینهار فرستاد - تا لطیفخان را پیاد مذهبالملک لطیف خالوا گرفته متوجه ملازمت سلطان شد - در منزل ^۳مرحدره لطیفخان وفات یافت ^۴همانجا دفن کردند بعد از چند روز انتقال نموده بموضع هالول در گنبدی که پهلوی گنبد سلطان سکندر واقعتا سپردند - بعد آن ^۵کشلی وجود نصیرخان با فلک عسکی سه شاهزاده دیگر از سر سر لیرت

ج ^۱ لطیفخان

ج ^۲ "و لطیفخان..... را پیاد" نیست

ج ^۳ هر خدره

ج ^۴ کشتن آن

معظم محمدآباد متوجه شد - درین اثنا جمیع اهل رمید کر رانا پسر خورده اسم بکلیجیت را مع خدمتی بخداست فرستاده - الکس از دیو بنصیر قلاهم آمد و از آنجا بر بندر کوکر رفت و از آنجا اینهار کرده راست تا بشهر معظم محمدآباد آمد - در راه هیچ جا منزل نکرد پسر رانا سالگا آمده بر پابوسی مشرف شد -

تا یکماه سلطان در ناخستگاه بخویشی بعینلی و مشرت گذارند بعد آن با محمدآباد تشریف آورده سه ماه در محمدآباد اقامت فرمود بعد آن بکناییت تشریف آورد سه روز در کناییت مقام کرد و از آنجا بشهر معظم محمدآباد تشریف برد و بعد از چند روز بصوب نادوت هزم شکار فرمود و بعد از آن حدود آمده بساط بوسی کرد بعد آن بطرف بندر سویت حنان عزیمت معطوف فرمود از سویت بر کشتی نشسته برانیز تشریف برد و باز سویت آمد و از آنجا اینهار کرد در یک شب و یک روز بمحمدآباد تشریف آورد چهار ماه بشکال در پچانپنجر یعنی محمدآباد گذراند بعد بشکال پسر رانا را رخصت فرمود - تا روانه چیتور گردید -

و در سنه اربع و ثلاثین و تسعایه باز بسیر جزیره دیو تشریف برد و آنجا چند روز بعینلی و مشرت گذراند بعد آن شبی سوار شد و اطلاق حنان مرکب فلکی گرد بصوب کناییت نمود و تمام شب اینهار کرد و بوقت طلوع آفتاب بکناییت تشریف آورد دران ایام ره نوردی سلطان در میان اهل عالم ضرب المثل شده بود - کسی که راه بسیر در مدت کم طی میکرد - او را میگفتند کم اینهار بهاری کرده الکس چند روز در کناییت مقام کرد باز از آنجا کشتی سوار بر بندر کوکر تشریف برد از کوکر باز عزیمت دیو

الف	۱	بکرماجیت
الف	۲	الاج
ج	۳	محمدآباد
الف	۴	رفت
الف	۵	سویت
الف	۶	بشکال
ج	۷	"مقام کرد..... از کناییت" نیست
الف	۸	کوکر

و قوف یافت چهارات را برافان جنگی با توپ و تفنگ پرا کرده
مقاومت نمود بیکی مرتبه آتش بازی را سرداند - هندوان بسیار
کشته شدند -

از اجتماع این خبر سلطان بهادر از کذبیت بکوج متواتر روانه
اولک سوزته شد روز اول بموضع "میتلی منزل نمود - و روز
دگر از آنجا بمقام گولدی - و از آنجا بدندوکم - از آنجا
بران پور - و از آنجا بهجسدون - چون استحقاق شنید که سلطان خود
بی آید رو بگوریز نهاد و از سرحد سوزته بر آمده بصوب دن یعنی
خلاف شور روان شد - القصر سلطان از قصبه جسدون بقصبه بانساور
آمد و از آنجا بقصبه دیولی - دیولی قصبه ایست بر پانزده کروهی
قصر چونانگده - و دران مقام خبر شنید که استحقاق بسوی دن
گوریزان شد - خان خانانرا حکم شد که تعاقب آن عاملی نماید
میگویند که چون استحقاق قریب برن رسید تغلقخان که طرف دار
ولایت موزنی بود از موزنی بر سر استحقاق دوید استحقاق برگشته
جنگ کرد تغلقخان شکست یافت درین صحن شنید که
خان خانان بی آید گریخته از دن گذشت خان خانان بر کنار دن
مقام کرد -

القصر سلطان بهادر بعد از ولای خان خانان ده روز آنجا مقام
فرمود - و از آنجا مراجعت نموده بقصبه منگلور تشریف آورد و
از آنجا بموضع "چوروار و از آنجا بقصبه "پتن دیو و از آنجا بقصبه
کورنیار و از آنجا لشکر را حکم کرد تا در "نواگر یعنی در دیواره
مخیم گردد و خود بسیر دیو قدم زنید فرمود - پسر دیگر ملکی
ایلاز اسم طومان که نزد دیو بود بساط بوسی کرد سلطان تا یک ماه
در دیو توقف فرمود بعد آن دیو را بمعبد اهتمام توابع الملک تفویض
نموده و چونانگده را بمعبد خان "بلییم داده و خود بصوب شهر

۱	ج	"اولک سوزته" نیست
۲	ل	منبلی - "میتلی" نیست
۳	ج	بانساور
۴	ج	چوروار
۵	ل	پتن در دیواره و از آنجا بقصبه کورنیار
۶	ج	نواگر
۷	ز	بهیمکم

عبدالمملک و غیر آن اتفاق نبوده بامدادملکی جنگ کردند -
 بمادالملک شکست یافت بعد آن مرض داشت جلالخان رسید
 بمصرون الی عبدالملک از زمان سلطان مرحوم صفور سلطان
 مظفر تا زمان سلطان مامقصر و سلطان این درگاه است - هر سال
 فیضان حاج نوری یا پیشکشی بمصرون - امراء دکن ایللی نبوده
 از روی منف او را از ولایت بر آورده اند و جلال الملک او غیر از
 درگاه سلطان ملا و منجه ندارد - والا امراء علی و عبدالملک نیز مرض
 داشت از سال در ششم مرض احوال خوب نبوده بود از استماع این
 مضمون سلطان گفت که امراء دکن ظالم اند - و عبدالملک بخاطر
 حمایت مظلوم بر پادشاه دین دار لازم نیست -

بعید وصول عرایض چهاردهم شهر ذی الحجه سنه مذکور در
 مین بشکال سلطان کوچ فرمود و در جلول منزل کرد و از اینجا بهر
 طرف طلب سپاه فرمانها فرستاد - و خود توقف فرمود درین اثناء
 مرض داشت دیگر از عبدالملک رسید بمصرون آنک در قلم
 ۱ بمصر متعلقان من محصور شده بودند آخر الامر قلعہ بدست
 آنها افتاد - از استماع این خبر سلطان قلعہ کوچ کرد و در راه
 مصر سنه خمس و ثلاثین و تسعمایه در جریده تشریف آورده -
 و یکماه در اینجا بجهت لشکر توقف فرمود -

ملک تاریخ بهادرشاهی فی نوشتند که من در آنوقت ناروغ
 کنایه بودم بطلب من نیز فرمان صادر شد آمده در لشکر
 مدتی شدم - هر چه نوشته ام از روی معاینه نوشته ام آن
 اینست که چون لشکر کوچ شد سلطان از دره کوچ فرمود -
 درین اثنا جعفرخان پسر عبدالملک آمده بیابوسی مشرف شدم
 سلطان او را بسی نوازش فرمود و استیانت نمود - بعد آن
 چون به ندره بار لشکر قلعہ اثر رسید عبدالملک و محمدمملک
 آمده ملازمت نمودند - سلطان نوازشها نمود - کمر و شمشیر
 مرصع با چتر زر بمادالملک هدایت کرد و از اینجا کوچ فرموده قلعہ

فرمود دو روز در دیو مقام کرد و از آنجا بکشتی سوار بلز بکنجاپوت
آمده از کنجاپوت عزیمت تبهنگاه خود فرمود - و حکم عبادت حبیب
چیان پنجاه شهر^۲ بروج نمود بعد آن بصوب ولایت باکو لشکر کرد
چون بهیام^۳ میگریخت نزول اجلال فرمود راجه دونکریور آمده ملازمی
نمود - از آنجا سلطان بدونکریور لشکر کشید - چندی روز هر کنار
حوضی دونکریور شکار ماهی کرد - و لشکر بر بعضی زمین داران
انهدود غرستاد تا ولایت ایشان را نهب و تاراج کردند -
بعد آن سلطان مراجعت فرمود باهندنگر آمد و از اهندنگر از برای
زیارت جد کلان خود یعنی سلطان مظفر به بن تشریف برد -
سلطان صلحا را بانعلم و اکرام منقول ساخت و از آنجا باهندباد
آمد - و از اهندباد بطریق ایلغار در ماه شعبان بیست و یکم
مهندباد عرف چالپایبر آمد - و قریب ماه رمضان سنه مذکور تمام
لشکر را در شهر گذرانده خود با خاصان جوار از برای دیدن حصار
بروج که عمارت نو کرده بودند تشریف برد و از آنجا نهم ماه
مذکور به کنجاپوت آمد -

روزی سیمو کنار دریا فی نبود غرابی از دیو آمد اهل غراب خبر
گرفتند که چپازی از فرنگیان^۴ بدیو آمده بود - غرابی اهل تمام
فرنگیان را قید کرد^۵ مال آنها گرفته سلطان از آنجا بدیو تشریف
برد قوام الملکی فرنگیان را حاضر آورد سلطان از ایشان را تکلیفی
اصلا نکرد همه مسلمان شدند - بعد آن سلطان متوجه مهندباد
شده بکنجاپوت آمد و از کنجاپوت بشهر مذکور قدم رنجه فرمود -
چیشی و مشرت^۶ اشتغال نمود -

درین اثنا خبر رسید که مهندخان به مازلتخان خواهرزاده
سلطان پادشاه هزار و پانصد سوار کومک ممال الملکی گاوایی^۷ رفته بود -
گاوایی^۸ قلعه ایست در ولایت برادر^۹ نظام الملکی با طرف داران
دکن یعنی برید حاکم شهر بدر^{۱۰} خداوندخان^{۱۱} پاتیری و

الغاب	۱	بهروج
د	۲	کبیر پنج
ج	۳	بهروج
د	۴	"بدیو آمده.....فرنگیان" نیست
ج	۵	"گاوایی.....برادر" نیست
د	۶	بانهری - ج مانوی

میانالملکی بنظامالملک اسنادی نباید بخلاف واقعیت - چرا که
اول تعدی از جانب میانالملک بطهور آمده - که قلم مهور را
بصنف از دست گماشتهای نظامالملک گرفتند - بعد آن نظامالملک
النظام خود را ازو کشید لکن بر حکم سلطان را حیم بهرچه مستحق
شویم در میل آوریم - چون فی الواقع چنین بود سلطان از اراده
استیصال اسراء مذکور در گذشت و ایشان را با میانالملک کاویلی
صلح داده بصوب دارالملک خویشی مراجعت فرمود -

بقاریخ صلح ماه شعبان سنه خمس و ثلاثین و تسعمایتم بر
معهدهایاد تشریف آورد جمعی از دکنیان که برکاب سعادت آلب
همراه آمدند و جمعی که از عقب رسیدند بعد از عرض داده
هزار سوار بشمار آمد - هم را ملوک تعین فرمود و بجایگزین حاجید
و منصب های لایق سرغراز نمود و درماه رمضان بعزیزت زیارت
اجداد خویشی بصوب اجدایاد متوجع گردید - بعد زیارت از شهر
اجدایاد بکنایت آمد - و جهازات نو که بموجب حکم راست کرده
بودند بنظر آورد و ازانتجا روز عید فطر به معدهایاد تشریف برد و
درماه شوال جام فیروز بادشاه ولایت سند که از افواج مغل عزیزت
خورده پناه بسلطان آورده بود او را رعایت کرده استیانت داد - که
من ملکی شما را از دست غنیم گرفته بشما خواهم داد و همدران
ایام نرسنگدیو برادر زاده راجه مانسنگ راجه گالیر بالشکری از
راجپوتان بخدمت سلطان آمد سلطان او را نوکر گرفت و جایگزین
همدران ایام پرتوی راج برادر زاده رانا ساتکا بخدمت رسید و در
ملکی ملازمان منسلک گردید -

پانزده ماه معهود سنه سنه و ثلاثین و تسعما بر جعفرخان پسر
عمادالملک کاویلی عرض داشت پدر خود گذرانید بمضمون آنکه
نظامالملک و غایبند نکرده فیلان سرا واپس نداده و قصه پتھری
بامضاغات او که از ولایت من گرفتند بود نگذاشت اگر باز بکمرکب
افغان دولت بهادرشاهی ملوک بصوب دکن نماید - مضمود من

- الف ۱. کرد
ج ۱. نلسنگ
ز ۲. پتھری - ج پتھری
ج ۲. بگلهشت

کالنه رسیدند و از کالنه متوجه دیوگیر عرف دولتآباد شد بتاریخ دوم
رجیع ال آخر در کالنه دولتآباد قلم بارگاه افراخت -

میگویند در آن یورش برکاب سلطان یک لکه سوار و نه صد قیل
کوه شکوه بود چون اهل قلعه لشکر بهادرشاهی از بالای قلعه
دیدند زلزله در نهاد ایشان افتاد نگاه خوبی از نظامالملک که عصب
کوه کمی کرده بود بخواج مقدمه سلطان به جنگ پیوست از
استماع آن از هر طرف خواج بهادرشاهی در رنگ اسب دریا حمله
دهیم آوردند دشمنان هزیمت خوردند - در آن جنگ سه نفر
سردار لشکر سلطان کشته شدند - یکی ناصرالملک دیگر
مکرمالملک - دیگر پسر ناصرالملک -

القصه چون خواج نظامالملک شکست یافت سلطان بهادر
دولتآباد را محاصره فرمود درین اثنا ایلچی نظامشاه آمد بعرض
رساند که نظامالملک را از بندگی وانقیاد حکم سلطان چاره نیست
قول طلبیده - تا آمده ملازمت نماید سلطان قول داده - ایلچی
وداع شد - گفت روز دهم نظامالملک بتخدمت مشرف میگردد -
چون مدت ده روز بسر آمد باز ایلچی دیگر آمد مهلت ده روز
دیگر خواست - چون عجز بسیار کرد سلطان باز مهلت داد و
فرمود که این مرتبه اگر خلاف وعدهگی ظاهر شود دولتآباد را بتضیی
مپاه برابر کنم - و از بیم و بنیاد برکنم چون در وعده نوم نیز
اختلاف رفت سلطان در عصب شد و حکم کرد تا مپاه از هر طرف
بقلعه چسبیدند جنگ توپ و تفنگ قایم شده بیست روز
علیالات جنگ و جدل در میان بود آخر الامر چون از نایت
استحکامی قلعه فتح بعید نمود از آنجا کوچ فرمود بصوب ^۱ ایدر
تهضت نمود ^۲ درین اثنا وکلای نظامالملک احمدنگری و برید بدری
و عادلخان ^۳ پناهپوری و خداوندخان ^۴ پاتری با خدمتی بادشاهان
بتخدمت سلطان حاضر آمدند - ^۵ هر طم داشت هر یک مع پوشش
بمعرض عرض آوردند مضمون ^۶ فریضه آنکه ابتدای تعدی که

- ج ^۱ دریا بتلاطم آمده بهیم آوردند
الف ز ج ^۲ شهر پدر
د ^۳ پاتهری
ذ ^۴ عرایض

دربین اثنا خبر رسید که نظام‌الملک بهتری و برید و خواجه جهان و عین‌الملک و خدایوندخان همه باتفاق بر سر آسیر و برهانپور رفتند - بهمهرد استماع این خبر سلطان قیصرخانرا تالشکر آنبوه متعالمب ایشان فرستاد روز دیگر مهردادخان آمیری تالشکر ظفر اثر و فیلان کوه پیکر نیز تعیین نمود این لشکر را در ولایت برهانپور باسرا دکن ملاومت انناد جنگ عظیم واقع شد - عاقبت الامر در مهلی که جنگ ترلاو شد یکسری بهادریان بهادرشاهی فریاد بر آوزند که سلطان بهادر آمد - بهمهرد استماع اسم سلطان دکنیان رو بگریز نهادند و هرکدام براه آوارگی افتادند لشکر سلطان مظفر و منصور گشت بهد از چند روز برید حاتم شهر بدریا بهادالملک مواهبت کرد - بهادالملک دختر برید را خواست و میان همدگر آشتی کردند - بهادالملک گناه برید را از سلطان طلبید سلطان از سرگناه او در گذشت - برید خطبه و مکر سلطان قبول نمود و در اکثر بلاد دکن خطبه سلطان بهادر خواندند -

سلطان از ملکم^۱ بر بصوب قصبه پتھری نهضت فرمود لشکر دکنیان در قلعه پتھری متحصن^۲ شدند سلطان حکم کرد تالشکر محاصره نمود - چند روز جنگ و جدل در میان بود - عاقبت الامر سلطان بهادالملک کاویلی را انجا گذشت و^۳ الپخان را بکومی او تعیین کرد - و خود بدادالملک خویش عزیمت فرمود سده ماه شعبان الحکم سنه مذکور سلطان در شهر مهرداداد جدولت و اقبال باتنی چند از خاصان بطریق ابلاغ تشریف آورد - و بتاریخ دواهم ماه مذکور آورد و^۴ متعالمب آمد - هوای بشکال را بعیش و مشورت گذارند -

سر سال سنه سبع و ثلاثین و تسعمایم بهزیمت تسامیر ولایت باکر لشکر کشید - چون بموضع خانپور رسید که بکنار آب مهندری واقعست - خان اعظم اسدخان و خدایوندخان

د الف^۱ "بیر بصوب قصبه پتھری" - ج "بر" نیست

الف^۲ شد

ج "الپخان" نیست

الف^۴ از عقب

همان آید = سلطان بر باغشیان حکم کرد که لشکر را بجمع آورند = تا تاریخ دوم شهریور شهر * مذکور از شهر مهاباد بهرجهت غاص دکن کوچ فرموده = در تالشینک قصبه دهبوی مطبوع گشتند و از آنجا کوچ بکوچ روان شدند در مقام دهارولی مهابدستان * اسیری آمده ملازمه نمود چون از آنجا بهند منزل بیشتر رخت مبادا ملکان کاویلی غیر آمده ملازمت کرد چون بر توافقت باو راه سلطان بر قلعه مولیر افتاد بهر بیوزلیج بکلام آمده بمطایبوسی کرد = سلطان او را بسیار نوازش نمود = و از برای گوشواره او دو لعل قیمتی انعام فرمود بهر بیوز بدلاکت بهبونی یکی از خواهوان خود را بهند مواصلت سلطان در آورد و روز دیگر خواهر دیگر را پناهان سلطان بر ترویج مهابدستان اسیری داد =

و از آنجا کوچ نمود چون از سرحد ولایت بهرجیو * اسرار فرمود و قدم در مسجده دکن * نهاد و از آنجا * بهرخان را بصوبه جیون جیون تعین کرد = قاتلقت بلفقه آن ولایت نماید بعد از آن بکوچ متواتر با چند نفر رسیده * کهنیان پیش از * مقدم سلطان شهر عالی کرده رو بکوچ نهاد برآمد سلطان حکم کرد تا عبارت شهر هشتم مسجده و باغاتش را بانه * بجز زبو و زبو کردند و ده روز آنجا بنگام کرد و از آنجا بصوبه گهات بالا آمد افرانست = و از آنجا مهابدستان را سوی شهر اوسا تعین کرد =

درین اثنا شاه افغان بموق رساند که بلاد خنولج جهان شهر پرورده بسی هموز است = اکثر ستخم او زود از آمد سلطان ملک امین نمن راجع لشکر انبوه بر سر پرده * فرستاد ملک بطریق ابلغار رخت و پرورده تا تلخت و سال بسیار و زرین شمار بهست لشکر افغان =

۱	الف	۱	مهر
۲	الف	۲	مهر
۳	الف	۳	مهر
۴	الف	۴	مهر
۵	الف	۵	مهر
۶	الف	۶	مهر
۷	الف	۷	مهر
۸	الف	۸	مهر
۹	الف	۹	مهر
۱۰	الف	۱۰	مهر

نظمت که روزی در منزل مذکور سلطان بشکار شیران عزیمت نموده بود - اتفاقاً در پیشگاه شیر نران پیدا شد سلطان بهالخان بشارت کرد عالیشان در دژ کیل میل مست بشیر در افتاد شیر را بکشت و عالیشان نیز معزوح شد - بعد از سه روز عالیشان وفات یافت چهار پسر از او ماند یکی سکندر خان ^۱ سه دیگر - سلطان جایگزین عالیشان را بر پسران مسلم داشت - و نوازش بسیار کرد - و همدران مقام وکلای رتبه‌سی بعرض رساند که شرزه‌خان یا پسر سلطان محمود خلعی دست بازار و لایت رانا کشاده بود - از استماع آن رانا نیز آمده موضع استنبلیله در قصبه نلاو و مضافات آن را تهیه و بازار کرده - الحال رانا با سلطان محمود در آجین مقایله دارد هم‌درین اثنا خبر رسید که سلطان محمود خواستگار بود که سکندر خان حاج و لایت ^۲ متوانس و سلطه‌دی را بکشد هر دو ایشان گریخته پیشی رانا رفتند و از آنجا سکندر خان و بهوپیت رای پسر سلطه‌دی هر دو بخدمت بی آیدند - تاریخ نیست و هفتم جماد الاول در مقام مذکور هر دو بیابوسی سلطان مشرف شدند و کیفیت احوال خود باز نمودند درین اثنا دریاخان و فریستان از وکلای سلطان محمود بخدمت رسیده بعرض رسانیدند که سلطان محمود ابراهه ملاقات دارد - موقوف بشارت سلطان است سلطان گفت که سلطان محمود چند مرتبه نوشتند که من بی آیم و نیامدند - اگر بیایند باعث سرور جانبین خواهد بود ما براه کهنه کزجی عزیمت بی نمائیم - ایشان نیز مزه آن راه نمایند وکلا بازگردیدند -

الحکم روزی که سلطان از کهنه کزجی امرار نمود رانا رتبه‌سی و سلطه‌دی هر دو آمده بشرف ملاقات مشرف شدند همان روز بهر دو ایشان سی سلسله خیل و اسب بسیار و بکهنه و پانصد لپای زرینت مرصعت شد - بعد از چند روز رانا رتبه‌سی مرخصی شده روانه ولایت خویش گردید سکندر خان و سلطه‌دی و دلپت ^۳ راجه ایچدر و راجه باکر و نوگرسی و حاج وکلای رانا رتبه‌سی هم

الف ^۱ سنبلیله که از بلاد مضافات اولکه مالیه است نزدیکی شهر سارنگ‌پور و قصبه - ج "در قصبه نلاو" نیست

د ^۲ سیجواس - ج متوانس

وزیر را حکم کرد که شما او را گرفته متوجه ولایت باکر شوید -
 سلطان بالشکر جرار بسیر کناییت و دیو متوجه شد - بیستم ماه
 معمره کناییت تشریف برد - و از آنجا گشتن سوار به نظر دیو
 رسید فلش می که از جهازات آمده بود همه را از برای سرکار
 خرد - میگویند که در آن ابتیاع وزای متاع دیگر یک هزار و سیصد
 من گلاب بود و رومیان که همراه مصطفی روی آمده بودند ایشان
 را نوازش فرمود - و جای سکونت ایشان در دیو مقرر نموده دیور
 بهنگام احتیاج ملک طوغان بن اباز سپرده متوجه بصوب کناییت
 شد - ماه صفر به کناییت آمد - یکی روز آنجا مقام کرد - روز
 دوم بطرف مهاباد نهضت فرمود - چشمه مذکور نزول اجلال
 نمود - فتح خان و قطب خان و سرخان افغان لوی افغان سلطان
 بهلول که در فترات قبل پناه به سلطان آورده بودند به سلام مشرف
 گشتند - سیصد تنای زر بخت پنججاه پنج اسب و چند لکه
 قنک خرج روز اول مرخصت شد -

بعد آن بصوب باکر روانه شد در فلحیت قصبه مورس باردو
 مدتی گشت و از آنجا بکوج متواتر در بلاد باکر در آمد پرتهی داج
 راجه دونگر پور آمده در مقام سنبل شرف پایبومی در یافت پسر
 راجه مذکور ادراکی دولت اسلام نمود - بعد آن او را در مقام
 مذکور گذاشته خود جراره بطریق شکار به بانسپلم عزیمت فرمود
 تا کهات کرجهی سیر و شکار کرد در انصام و کلای راجه رکنسی
 راجه چینور اسمها دونگری و جلیجری آمده پایبومی کردند و
 پیشگشی گزاندند - بعد آن از آنجا سلطان در او را تشریف
 آورد موضع صغیتل را به پسر کو مسلم و پرتهی داج عنایت کرد
 و نصف باکر را به پرتهی داج داد و نصف را به جگا عنایت کرد -

الف	۱	یم بندو
الف ج ب	۲	دیونا
ج	۳	طاهون
الف	۴	عزیمت نمود
ج	۵	بانسپلم
ج	۶	"رکنسی" نیست
ج	۷	متیل
ج	۸	"و نصف را به جگا عنایت کرد" نیست

۱ و از آنجا عنان عزیمت بصوب موضع دلاوره منعطف فرمود
از آنجا بموضع نعلبهر منجم گشت و از آنجا مورجل ماسهمنجان
امیری بانامپور که طرف مغرب قلعہ واقعست تعبیر کرد - و
مورجل الفغان به ۲ بهلولپور و مورجل جنود هندو که دران
پورش غاشیم رکاب بدوش داشتند به ۳ مهلوثر - و خود بدولت و
الجال بیستم ماه رجب کوه فرموده به ماسهمنپور نزول اجلال نمود
چون از صوم ۴ تاسهبر قلعہ خاطر جمع کرد بهادران طرفین دست
به جنگ و جدل کشادند و توب ۵ تقنگ از هر جانب سردادند
یکپسند برین لطف گذشت روزی سلطان مردان شجاعت پیش
و دلاوران نهور اندیش را ۶ فرستادند - تا گرد قلعہ سپر کرده معلوم
نماید که ارتفاع او بکدام جانب بیشتر است - بعد از تحقیق
و تحقیق بعضی رسانیدند که طرف سنگار چیتوری کوه بغایت
بلند واقعست سلطان فرمود که من بهمان راه انشاءالله تعالی
بالای قلعہ بروی آیم مردم تعجب کردند که آن راه از هیچ مدارج
قلعہ بلند تر است بر آمدن بان راه چگونه میسر شود - القصه
بخاریخ ۷ بیست و نهم شهر شعبان الحکم سلطان با خاننخانان
و تنی چند که خلعتان درگاه بودند مشورت کرده اول شب سوار
شده بطرف سنگار چیتوری متوجہ شد اکثر لشکر از سواری سلطان
خبر نداشت - میگویند که چون طرف سنگار چیتوری بغایت بلند
بود و بر آمدن بان راه نهایت صعب اهل قلعہ از آنجانب
خاطر جمع داشتند در مصافعت مساهلت می نمودند - بهادران
شجاشب از همان جانب بالای قلعہ بر آمده قریب ۸ پست
الله ۹ گویند ۱۰ چله برپرس اهل قلعہ آوردند و فریاد برداشتند
که سلطان بهادر آمد بهجرد استماع اسم سلطان اهل جوگی

- الف ۱ و از آنجا عزیمت بصوب موضع دلاوره فرمود
الف ۲ بهلولپور
ج ۳ معین کرد
الف ۴ تاسهبر
الف ۵ فرستاد
ج ۶ "بیست" نیست
ج ۷ تاسهبر
ج ۸ چله بر اهل قلعہ

روان رکاب شدند سلطان فرمود که سلطان محمود خلجی بی آید
ما هم تا بموضع سنجیله میرویم - ملاقات با سلطان محمود نموده از
آنجا مراجعت خواهیم فرمود و چاندخان اسمیری نیز همراه بود -

صاحب ناز پنج بهادرشاهی بی نویسد که من نیز دران یورش
برکاب سعادت ملب همراه بودم انچه نوشتیم از مشاهده و
معاینه نوشتیم -

انقسم چون سلطان بموضع سنجیله رسید سلطان منتظر بود
که امروز محمود خلجی بی آید یا نرود - درین اثنا ایلیچی سلطان
محمود آمد عرض کرد که سلطان محمود طرف ولایت استوائین
رفت بود در شکار از اسب افتاد و دستش شکست از آنجهت چند
روز در آمدن احوال خواهد بود سلطان فرمود که من بیعادت
ایشان به ماندو بی آیم همانجا خواهند دید باز عرض کرد که
خداوندگار که چاندخان شاهزاده را از سلطان محمود میطلبند
سلطان محمود بی نماید که چاندخان ولینحمت زاده ماست و
پناه بمن آورده این از دست من هرگز نمی آید - که او را گرفته
دادم سلطان بهادر فرمود که من چاندخان را از سلطان محمود
نخواهم طلبید - بایشان بگوئید که بیایند ایلیچی باز گشت -
سلطان کوچ کرده بدیپالی پور آمد - درین اثنا خبر رسید که سلطان
محمود پسر بزرگ خود را ملقب بسلطان قلیشالدین کرده به
ماندو فرستاد - که متحصن گردد و خود ازاده نژادی دارد و همه
ایتلاف بخلاف انجامید - این معنی باعث اشتعال ناخوشه غضب
سلطان گردید همدان ایام خانان و طایفه خان شروانی از همراه
سلطان محمود نسبت بخداوند خود بی حلیفتی ظاهر کرده آمده
سلطان را دیدند - و تخریبی به تسمیر نکرده ماندو نمودند -
انقسم چون سلطان بخصم چهار نزول بجلال نمود شروخان نیز از
پلائی نکرده ماندو گردیده آمده ملازمت نمود و عرض کرد که
سلطان محمود قصد فناء من کرده بود - ناچار خلاصی خویشی در
فرار دیدم و پناه باین حضرت آوردم - سلطان او را نوازش فرمود -

فره ماه شوال سنه مذکور از گنجیوت خبر رسید که مانسنگه زاجم
 ۲ جبالاوار غرمان هالیشان بصوب گجرات روانه شد نوزدهم ماه
 مذکور عادلخان اسیری برخصت اختصاص یافت - و در ماه
 ذی القعدة سلطه‌ای کورده را و داج را تیسین که مسکن او بود فرمود -
 بعد آن هوای بشکال را بطاخر جمع و دل شاد بالای قلعه مندو
 جمعیتی و عشرت گزراید -

و در هر آمد بشکال نهم ماه صفر سنه ثمان ۱۱ ثلاثین و
 تسعایم سلطان ۲ بسیر برهان پور و امیر عزیمت فرمود - چون بر
 برهان پور رسید ۳ سیادتلمب فضیلت آید شاه طاهر دکنی که در
 فنون شاعری ندیمی و ملائی باینه جنس تفصل فی نمود چنانچه
 این شعر مشاویلیم ۴ مفصل احوال است -

بیت

در شعر ۴ و در ندیمی و در علم ۵ و در آدب
 فی در عجم نظیر منست و نم در عرب

از جانب نظامالملک پنجمت سلطان بهادر آمد دران زمان از
 ایناه جنسی او مثل شاه میر و شاه کمال الدین اسلاف شاه
 ابوتراب در مجلسی سلطان اعزاز جلوس داشتند او نیز از روی این
 معنی کرد بوسیله خیانت وزدا و ندما قبول فرمود بشرط آنکه در
 مجلسی اول چون اختصاص بشرف حضور فی یابد پیغام گذاری
 نظامالملک در حال قیام نماید بعد آن بحر جلوس مقرر گردد - و

مفسر ۲۷۸ که جبالاوار در حوزه تصرفی شما است و مانسنگه
 مستوجب استیصال شده تعهد این امر بر ذمه خود
 لازم دانستم عازم گجرات شویم خائناتان بنابر -

۱	ج	مالوه
۲	ج	"کوزو" لیسب
۳	الف	پور به
۴	ج	"سیاد تلمب فضیلت... باین دولت رسیدند" نیست
۵	الف	بطریق مهمل
۶	ب	"و در" نیست
۷	ج	و از علم در آرت
- فی در عرب نظیر منست و نم در عرب

رو بگریز نهادند علی الصبح سلطان با سپاه محدود خود بالای سنگار
چینیزی بر آمده چون لشکر این حال مشاهده کرد از متعاقب
در رتک موز و مدیج بالا دویدند همبختان که از آمدن امراء سلطان
متحود بود آمدن یکنهنگ پیوست بهادران سلطانی بیک هوشی اودا
شکست دادند متعاقب سلطان متحود با قیل بسیار رسیده آمد
چون پشتر سلطان در نظرش افتاد سلطان متحود کلب ملازمست
نکوانست آورد - گریخته با یک هزار مرد در کوشی خود در آمد تا
یکپای دست قتل و اسیری بالا بود بعد آن منادی باسن و
امان دادند و آن ذکی بی تسعم شعبان سنه سبع و ثلثین و
تسعمایر -

القصر چون سلطان متحود را در قصر سلطنت متحضر کردند
راه خلاصی در طلب مروت و امان دید با هفت پسر ملازمست
سلطان نمود سلطان بموکلان اعتمادی سپرد بعد آن تاریخ دوازدهم
سنه متحضرالصرام سلطان متحود را با پسران قهویل القضا و
اقبال خان و اصفهان نمود که بگجرات بگردند - امراء مذکور چون
قریب^۱ بدهود که سرحد گجرات است رسیدند از یسنگ
راجم^۲ پال باکولیان یحیاء آمده یکنهنگ پیوست بقصد آنکه
سلطان متحود را از دست امراء خلاص کنند موکلان که گرد پالکی
سلطان متحود بودند دران کوفه سلطان را شهید کردند و پسران
را بشهر متحضراباد آورده متحوسس داشتند - القصر تمام ملک
منسوب بتصرف سلطان در آمد امراء منسوب را سلطان نوازش فرمود
و جاگیر سابق ایشان را با ایشان مسلم داشت - و مذک کالین
خواهرزاده القضا را سردار ایشان کرده بطریق فوجداری تعیین
فرمود تا هر است و مخالفت ولایت^۳ نمایند و در مصوبی و
و ابدالی بکوشند -

۱ ایدر

۲ " پال " نیست

۳ مالوه

الفاج^۴ که آن الطامیست از مسافرات ولایت گجرات مشتمل
بچند قصه یکی بیرنگام و دیگر مندل سیوه بدھوان
و غیره پادشاه جیو این نهمین سلاحدار جنگ کرده شاه
جیو بدرجیم شهادت رسیده سلطان بطنانغان حکم کرد

نموده باشند من که غلام حلال‌خوَر صاحب خود باشم چگونه با اقدام او قیام نمایم - اطلاق لفظ غلام حرام‌خوَر اشارت باین معنی است که نظام‌شاه و اسلانی او همدگ سلطان معهود بهمنی بودند از روی تلمذ و تصنف باین دولت رسیدند -

الفصل بعد آن نظام‌الملکی دهکشی آمده ملازمت نمود - بسیار نوازش فرمود و همدردان ایام معهدخان آسیری را نیز بططلب معهدشاه مخاطب ساخت و خود مزیت مندو فرمود و از آنجا ملکی امین نسن را از برای آوردن سلهدی برایشمین فرستاد - ملکی هر چند استمالت نمود سلهدی به آمدن ملازمت راضی نشد ملکی مذکور عرض داشت کرد که با وجود آن بتخلشن که سر کرور تنگ نکند سلهدی انعام شده و آن عنایت که مثل شهر آجین و پرگنه آشت و وزیر آن وزای انقطاع بهینس باو تنخواه شده و از اسب و فیل خود چندانگ هرگز او ندیده بود یلتم سلهدی بتصراف ملکی خود را قرار داده راضی به آمدن ملازمت نهیتمود - بلکه میخواست که گریختن در ولایت میوار در آید و این مضمون واجب‌القتل است که بتصرف بعضی عورت مسلمات تسلط دارد - از استماع این حرف شگرف آتشی غضب سلطان اینقاد یافت همان ساعت مقبل‌خان برادر اختیارخان وزیر را فرمود که بطریق اینهار روانه بصوب متحدباد گردد و اختیارخان وزیر که در فضیلت و کفایت "ثانی" میر طیشتر بود و حکومت پای تخت سلطان تعلق باو داشت او را با لشکر و خزانه و عرافه بسرعت تمام روانه اینجانب سازد و خود کوچ فرموده در مقام تعدیم نزول و اجمال نمود - و از روی خدمه آوازه سفر گجرات انداخت ■ سلهدی از خواب "خروگوش" بیدار نشود و بر مزیت سلطان واقف گشته غراز نماید -

بیت

سکندر که با شرقیان حرب داشت
در نیمه را جانب حرب داشت

ج " که به کرور تفکر نکند " نیست

ج " ثانی " نیست

ج خواب خوش

همچنان کرد مضمون پیغام مستندی این بود که نظامالملک بهخطاب
نظامشاه اختیار یابد تا عیشهم^۱ متابعت بردوش نهاده راه مباحصت
پیماید و بیکی اشارت جابر بنجار حاضر آمده منجرای خدمت
نیاید بعد ادای عرض مدعا سلطان فرمود که هرگاه نظامالملک را
نظامشاه بگویند از ما تا او چه غرق بوده باشد - شاه گفت فرق
بسیار است تا غایت شما ببادشاهی اسرا موصوف بودند این زمان
ببادشاهی شاهان معروف نخواهید بود سلطان را این سخن خوشی
آمد بذل معهود او نمود و چتر بادشاهی نهایت فرمود از آن باز از
حکام هر که بر تخت اجدنگر می نشیند او را "نظامشاه" میگویند -

نقلست که چون شاه ظاهر به بساط بوسی سلطان اعزاز و اکرام
یافت بنجار اهل خراسان که به بنادر گنجرات آمد و رفت داشتند
پشاه تکلیف اینمعنی نمودند که بملک طوغان این ایار که
مروارذ سلطان بود و میر بنجر بنادر گنجرات سفارشی نماید تاوچه
کمالی این بارگه مقدار شصت هزار روپیه بود بهامعاف نماید -
شاه گفت او غلامیست مدعی از انچهجهت مرا رفتن پیش او خوشی
خوش آید بنجار گفتند که هرگاه بیکی رفتن و گفتن شما مهم ما
سلطنت شود تعطیل نمودن از استخوان بعید است - شاه خواهی
تا خواهی بنزل ملک رفت - او بنهظیم شاه قیام نمود و نشست
اشارت بنشستن فرمود - شاه نظر بقاییت شوکت و حشمت او
ملکمنس بنجار را در حال قیام بهعرض بیان آورد - ملک تشریف
قبول ارزانی داشت و گفت بعد از این نیز تمغای ایشان را
بدقتر معاف ثبت نمودیم که هرگاه تجارت آیند کسی بایشان
تکلیف این معنی نکند - و همدان منجلس مقدار شصت هزار
روپیه نذر را هدیه پشاه گذراند مع مروارید چند که هر یکی بر
اطاعت مشتری طلعت^۲ و بر قیمت کیوان رفعت بود میگویند
چون اخبار این منجلس بهعرض سلطان رسید سلطان بملک طوغان
عتاب کرد و گفت ای بدبخت چرا بنهظیم شاه قیام ننمودی -
گفت هرگاه غلام^۳ هرامنوار یعنی نظامالملک بنهظیمش قیام نمی

ج ۲ اخلاص

الف ۲ منقلب به نظامشاه می گردد

الف ۳ "و بر قیمت کیوان رفعت" نیست

۴ هرامنکی

آنها مقام فرمود تا آوردو از غلبه رمبید - اطلاع سارنگ پور را
 بهملوخان داد که او از ابتدای روز جلوس سلطان بر تخت سلطنت
 در خدمت بوده بعد آن از سارنگپور بطرف اطلاع بهپیلسم که
 پنجم سلطان شمس الدین بادشاه دهلی شرف اسلام یافتند بود
 عزیمت فرمود - مدت هزده سال گذشته بود که اطلاع بهپیلسم را
 سلطنتی در خدمت تصرف خود داشت و اکنون اسلام آنها تهنیت
 برسموم نفر یافتند بود چون سلطان بهنگام ملکور رمبید مراسم کفر
 را منسوخ سلطنت و علم آئین اسلام اخراجت و بت پرستان را
 بکشت و بتخانهها را بر انداخت -

تاریخ هفدهم چاندلآخر از مقام بهپیلسم کوچ فرموده بطرف قلعه
 رایسین "منوچر گشت" بکوچ متواتر طی منازل نموده بربل ابی
 که بر دو گروهی رایسین واقعت قبه بارگاه اخراجت - تاریخ هزدهم
 از آنجا کوچ کرده بر موضعی که قریب قلعه رایسین است منزل
 فرمود در آن حیجی فوجی از قلعه فرود آمده نمایان شد - سلطان
 خود موازش شد و قاضی بلشکر شدن با سپاه معدود با آن فوج تلخت -
 میگویند آن روز چندی از کافران را سلطان بدست خویشی
 چنان شمشیر زده که دو پرکام شده بودند - کافران گریخته بالای
 قلعه بر آمدند - لشکر از چهار طرف بقلعه چسبیدند جنگ تیر و
 تفنگ و کوبان و ضرب رنک قائم شد - چون آفتاب غروب یافت
 سلطان حکم کرد که هرکس بمنزل خویش فرود نماید افسانه الله
 تعالی فردا فرمایم که خاکی نهاد این قلعه را بجای فنا دهند - و اهل
 قلعه را در بکار سیوف بفرق نموده با آتش جهنم سپارند - هر کس
 میل به آسایش نمود - چون تیغ آفتاب از نیام الحق علم گردید
 سلطان مورجنها را "مرا تعین فرمود - روی خان که هلاک در غن
 آتش بازی بود بضرر توپ یک برج را در طرفه العین برآورد - کافران
 باز دیواری بر آوردند - دوازده هزار پیاده دهانی که نوکر سلطان بود
 بیک برج العین فرمود که آن را از "بیناد" بر کنند و بهر طرف حکم

الف ۱ سلطان الدین

ج ۱ سنبلیم

ج ۲ "منوچر گشت" بر دو گروهی رایسین "نیست

ج ۳ جامرا

ج ۴ بیناد

اما بهویت پسر سلهدی که در ملازمت سلطان بود او را
و هم آنکه میباید سلطان عزیمت رایسین نماید هر زمان از قریب
آنجا در حالت مضطرب میرفت و هوش میکرد که اگر مرا رخصت
شود سلهدی را به خدمت سلطان بیارم - او را رخصت فرمود
لشکر را به خدمت گذاشته خود جرازه طرف دیبال پور میل بشکار
کرد - سلهدی یقین داشت که سلطان بگجرات بی رود در بنوقت
من به ملازمت برسم - از امامت از سلطان بریایم - پسر خود را
در اجین گذاشته خود آمده بیابوسی رسید ملک امین حسن عرض کرد
که چون بر سلهدی مقرر شد که سلطان بگجرات لشریف
بی برد و من متعهد شدم که یک لکھ لکھ زر نلکد مع چند کنایات
و یکصد اسب عربی از سلطان برای تو میگیرم تا قدم براه نهاد
و الا هرگز میل نداشت که بیاید - سلطان گفت که این بد بخت
زنان مسلم بنحانه دارد بر حکم شرح شریف واجب القتل شده
من این را زنده کی میگذارم - مگر آنکه مسلمان شود - سلطان از
خدمت کوچ کرده پدهار آمد -

بتاریخ بیستم دیبال آخر سنه مذکور اختیارخان یا لشکر
انبوه و خزانه و هراج بسیار در مقام مذکور آمده بشرف پاموسی
مشرف شد - هم در معطلای مقام مذکور تاریخ هفدهم جادالاول
سلهدی را با دو نفر مقید گزایند - لشکر سلهدی گریخته
در اجین پیش پسرش رفت بنگاه او را خلق لشکر تاراج کرد -
و بعضی را بکشت و تمام قیلان او را بمرکار سلطان آوردند -
و بوقت مغرب همان روز ملک میانلکی را بر پسر سلهدی نصیب
فرمود و اول پاس هفدهم شهر مذکور خود بطرف اجین کوچ کرد -
چون بسعدپور رسید بظهداولدخان وزیر حکم کرده که آورد و
از عقب بیارد و خود ابلاغ کرده بلجین رسید - میانلکی ملازمت
نمود و عرض کرد که پسر سلهدی پیش از رسیدن لشکر فراز
نموده بود -

هزدهم ماه مذکور حبیب خان ماندووالی را برگزیده آشتی که
جایگزین قدیم او بود عنایت شد و اطلاع بلجین را حواله دریانخان
ماندووالی کرد و خود بکوچ متواتر متوجه سازنگ پور گردید - دو روز

الف ۱ محض سلطان روز از قالیبش میخواست که انتقال نماید

حکم کرد که اگر سلهدی اسلام نسی آوردی امروز سیفرمودی که
ویرا پاره پاره میکردند لقال شما او را بمندو ببرید و مذهبومی
دارید که ما باو کار داریم -

مهدشاه اسپیری و عبادالملک را بر سر رانا تحریک فرمود ایشان
کوچ بکوچ روانه شدند چون بقصر پرسیه رسیدند خبر رسید که
رانا بالنشکر کثیر فی آید روز دوم از آنجا کوچ کرده بسوچ^۱ کهپرود
فرود آمدند - پوزین مل پسر سلهدی با دو هزار سوار که در انبکام
بود جنگ نام کرده غراز نمود - عبادالملک از مقام پرسیه کیفیت
انجوهی لشکر رانا را عرضه داشت کرد - از استماع آن سلطان گفت
که همراه مهدشاه و عبادالملک آن قدر لشکر هست که تواند از
عهد رانا برآمد - اما اگر من درین معرکه باشم انشاء الله تعالی
این کافر را زنده چنست فی آرم - بنابراین اختیارخان را از برای
مستأمره رایسین گذشت و خود اینفار فرموده در شبای روزی هفتاد
کروه راه قطع کرده باسی سوار بلشکر ملحق گشت -

جاسوسان رانا خبر بردند که سلطان بهادر دایلغار آمد رانا را
قلب متاومت نماید از جلالی که بود یکی منزل عقب رفت فرود
آمده و وکلاء خود را بطریق جاسوسی بخدمت سلطان فرستاده
و عرض کرد که من شنیده بودم که سلهدی در بند است و موکلان
او را باکلی و شرب نمیگذارند و بستهای نگاه میدارند - بکمال دقت
را بخدمت فرستاده بودم که در باب او درخواست کند - شاید
که سلطان در حق او مهربان گردد - اگر حکم شود بخدمت آید -
سلطان فرمود بیایید - وکلا برگشته پیشی رانا رفتند و گفتند که
ما به چشم خود سلطان بهادر را مشاهده کردیم و لشکر را نیز بدظر
آوردیم شما مرد جنگی سلطان نیستید - از استماع آن رانا
شباشب گر بخت -

درین اثنا خبر رسید که الغضبان از گداهرات جاسی و ششی هزار
سوار و ضرب زنک و فیل بسیار فریب آمده سلطان باو فرمان
فرستاد که را^۲ مرود بئیل رود رو بغراز نهاده مابدولت یا
لشکر چرازد نبال او افتاده ایم او نیز متعاقب بسرعت تمام تر خود
را رساند - میگوید سلطان در یکشب و یکروز هفتاد کروه راه طی

کرد. قانلقها بکشید - و بدارو پر کرده آتش بدهند - هر کدام خدمات مرچوم را بگذردیم رسانید - میگویند نایک نیر پرتابی پریوار قلعه را بر کردند -

چون سلهدی این حال مشاهده کرد به عرض سلطان رساند که من مسلمان می‌شوم و قلعه را خالی می‌کنم و به پندگان سلطان سپارم - سلطان قبول کرد - سلهدی اسلام آورد لکهاین سین برادر او که بالای قلعه بود او را طلبید - او آمده پابوس سلطان کرد - بعد آن هر دو برادر مشورت نشستند لکهاین سین گفت چرا قلعه را از دست می‌دهی بهوپت پیشی رانا رفتن و پسر او بکماریت را باهمیل هزار سوار و پیاده بی شمار کومی بی آرد تو خود مسلمان شدی بتو چیزی نخواهد گفت - تا آمدن کومی ما قلعه را نگاه می‌داریم - سلهدی برین مشورت خوشدل شد و بتخدمت سلطان آمده عرض کرد که امروز لکهاین سین را رخصت شود فردا قلعه را خالی خواهد ساخت - سلطان رخصت داد -

چون صبح شد قانویاس لکهاین سین دیدند فیصله - سلهدی گفت که اگر حکم شود من تا دامن کوه بروم و خبر بگیرم که لکهاین سین چرا دیر کرده سلطان حمله همراه کرده سلهدی بدامن کوه رفت - هینچکس از اهل قلعه پیشی سلهدی فیصله - سلهدی از پلشتن فریاد کرد که ای راجپوتان شما چرا کشنده می‌شوید فردا براه همین برج و دیواری که افتاده لشکر سلطان بالا جری آید و یکریک شما را خواهد کشت یعنی این برج افتاده را مرمت کنید و متحصن سازید که این راه در آمدن اجل شما است - ازین قبیل مصلحتی ندهند گفت - برگشته آمد حلیلت حال به عرض رسید - سلطان بغضب رفت و درین اثنا پسر خورده سلهدی جانهانم سلطانی که از قصبه پوریم بود با دو هزار سوار آمده جنگ کرد - عاقبت آلاس قلع از طرف مسلمانان شد - او هزیمت خورده پیشی بکماریت برادر کلان خود بهوپت رفت - از لشکر او چند کسی نای کشته شده بودند - سرها آنها را بریده بدرگاه سلطانی فرستادند - آواز برخواست که سر پسر سلهدی آوردند از استماع این سلهدی مخمو شد - شعبه امراض سلطان بلند تر گردید - برهان املی

فسانه و فسون گفتند که سلهدی تابع مرضی ایشان شد بعد آن ملک علیشیر را طلبیده اسراف خانم خود نمود - ملک از مشاهده آن محضر ماند بعد آن سلهدی گفت که حالا تمام زنان من و خویشان من خود را بمردن و سوختن قرار داده اند مرا شرفی آید که اینها هم بسوزند و من زنده باشم شما بر گردید که قرار داد ماهیچین است و پس هر چند ملک علیشیر نصیحت کرد قبول ننمود - چون ملک علیشیر متوجه پائین قلم شد هندوان جونهر را انگی دادند و خود بجهنگ پیوستند -

تاجخان دکنی ■ بعضی سپاهیان که بالای قلم رفت بودند هم هندوان بدشت ایشان بجهنگ رفتند - میگویند که هفصد جرم سلهدی و دختر زنا زن بهویت بن سلهدی و زنی زنان راجپوتان که بالای قلم بودند در یک زمان سوخته خاکستر شدند از مسلمانان چهار کسی بدرجه شهادت رسیدند و زنان و دختران راجپوتان بسیار دستگیر شدند این واقعه در آخر ماه رمضان المبارکی سنه ثمان و ثلاثین و تسعمایه صورت وقوع یافت -

نقلست که درگاه عوراث مسلمانان را که در تصرف سلهدی بودند جزو در جونهر در آورده بود - هم آنها خاکستر شدند الا یکی که حق تعالی او را از آتش نمرودی سلامت نگاه داشت و از تم خاکستر زنده بر آورد - میگویند سلطان بهادر تمام زر این عوراث متعروقات را که از خاکستر بر آوردند به برهانالملک بنمانی که یکی از امراء ثانی سلطانی بود بخشید ملک قبول کرد و اهل همت این قبول را از ملک نه پسندیدند - گفتند که بجهنگ مال دست کردن کار مردم آرد نبود - ملک خود حلال انگاشتم و از جهل مناجیم پنداشتم متصرف شد -

از ثقات اهل گجرات منقولست که بعد از سلهدی در تکلیف اسلام نمودند ابا آورد و بهیچ وجه قبول نمیکرد - آخر الامر بعضی بسیار و کوشش پیمهار شرف اسلام دریافت و بانام

کرده با پیشتور رسید اما رانای پیش از رسیدن سلطان در قلعه فر آمد - سلطان فرمود انشاءالله تعالی از رایسین خاطر جمع کرده شروع در فتح پیشتور خواهم نمود -

الانجا مراجعت کرده روانه رایسین شد چون بمقام^۱ پرسی رسید معتمدشاه^۲ معادل ملک را در مقام مذکور گنجشست و خود از انجا ایستاد کرده برای رایسین آمد - اهل قلعه چون از کومک^۳ نایب رسید شدند عرض کردند که سلهدی را از مندو طلبند تا ماهم آمده بیابوی مشرف شویم و قلعه را به پندگان سلطان سپاریم - سلطان بواسطه آنکه زنان مسلم بلای قلعه اند مبادا در^۴ جولهر آنها را بسوزند در شدت اند قلعه متوقف بود فتح را بوقت و مدارا میخواست -

القسم بنابر التماس ایشان سلهدی را طلبید سلهدی آمد و از سلطان قول گرفت که رایسین سیر برادر خود را از بالای قلعه طلبید او آمده بشرف پایبوی رسید بعد آن بالای قلعه رفته اکثر رایجیوت که بالای کوه بودند ایشان را جا آهستگی فرود آورد و عرض کرد که در حرمتخانه خود سلهدی همصد عشمده عورت دارد از هم درگا مادر بهیوت بتعصب رتیم کلانست - او عرض میکند که سلهدی اینجا بیاید و ما را گرفته^۵ پالین ببرد حکم شد که ملک علیشیر بن خواجگاه سلهدی را گرفته برود و بسوی او را فرود آورد -

ملک علی شیر و سلهدی بالای قلعه رفتند ملک دید که جمعی کثیر از رایجیوت در حویلی سلهدی جمع شدند - چون سلهدی با ایشان در مشورت نشست ایشان از سلهدی پرسیدند که سلطان بشما چه میدهد - او گفت سرکار پروده میدهد گفت که سلهدی عمر تو آخر رسیده تا چند خواهی زیست - از مرغی ترسیده ناموس خود را برباد میدهد - قراز داد ما چنانست که مردان بدم شمشیر کشته شوند و زنان در جولهر یعنی در آتش خود را بسوزند - تو نیز اگر غیرت داری درین کار بها یار باش - چندان

ج^۱ "پرسی"

ج^۲ "جولهری آنها را"

ج^۳ "پالین ببرد فرود آورد" نیست

نموده بودند. او بدواً ده هزار سوار و هزاران پیاده بسیار پناه به سلطان آورده بود. باعث اخراج سلطان عالم از کالیس این بود که میر نظام‌الدین علی خلیفه وزیر حضرت فردوس مکانی باجر پادشاه اوزا پسر خوانده بود و در رعایت او کمال توجه میداشت. چنانچه سرکار کالیس با تصرف او گذاشته بودند. چون چند سال برین کمال گذشت از تقدیر ربانی حضرت فردوس مکانی از جهان فانی به مقام جاودانی رحلت فرمودند. امر پادشاهی از درگاه الهی رجوع به حضرت همایون پادشاه نمود سلطان عالم را دغدغه بقی در تل افتاد و مرغ خیال فاسد در سر او بیخه داد. در حقیقت این حال بعرض شرف همایون رسید هندیال میرزا را پادشاه نای تعیین فرمود تا آتش خیالی او را با آب تنبیه منطفی سازد. او در نویسی کالیس موضوع است. بکامپور نام انتخاب آمده بهندال میرزا مصاف داد. باوجود کثرت جمعیت شکست یافت. بعد آن در خدمت سلطان بهادر القبا آورده خود را بنوعری قرار داد.

القصر بعد از فتح کلمه را پسین به پادشاه آمیری حکم فرستاد که قصیر لاکرون را که آنجا میان مهتر بود که آمده است و آن مقام را زنا بهغلب از سلطان معهود گرفته از بگیرد و سلطان خود بطرف گوندیان پیشکار پیلان عزیمت فرمود. پیل بسیار بدست آورد. و قلعه کانور که از عهد سلطان نصیرالدین بدست کافران رفته بود و سلطنتی هم چند مرتبه از او تسخیر او نموده بود اما میسر نشد در یکی روز فتح کرد. پالپخان میرد و انبلا مایاد و هوشنگاباد و بعضی مضافات ولایت مالوه که تعلق

ج و بر نظام‌الدین علی میر خلیفه زود در آورده چنانکه میر خلیفه بودند خود در شهر مصلحت دید از آنجا بر آمده در جای مستحکم نشستند در حقیقت -

ج کانور

ج مهتر بود که نیست

الف پیلان

د کانور

ج و مستخر نموده

ج پالپخان

صلاح‌الدین مونسوم گشت - حکم شد که ملک برهان‌الملک پنجانی که در صلاح و تقوی یگانه روزگار بود از حال صلاح‌الدین با خبر باشد و نیکترین احکام شرایع نماید. میگویند چون سله‌دی ادرای ایام صیلم نبود خوش و قامت شد گفت که من در تمام عمر این لذت در آب و طعام نیافتم بودم که بعد از طارقی. یابم - روزی چنگیز برهان‌الملک گفت که چون شمار فضیلت من از حد گذشت و عدد خطاها از شمار بر آمد بر برهمنان و کاهنان و جوگیان بعضی از آنها را تهدید کردم و گفتم که مرتکب این مصلحتی سبیلی نازد که آمرزیده گردد گفتند فاعل این جرایم از رحمت امروزش محروم است در نومیدی متعجب گشتیم روزی از ملاشی پیر رسیدم که چه میگوئی در حق کسی که فاعل این جرایم باشد آیا سبیل امروزش دارد یا نه - او گفت دارد اما از ترس نمی توانم گفت گفتم بگو هر چه دانی گفت اگر مسلمان شود چنان پناهی میگوید که گویا از شکم مادر بر آمده - از آن وقت مایل بدین اسلام بودم - آنچیز مقدور بود ظهور یافت -

تقلید است که در سرکار او افراط اسراف ملبوسات عورات و مطریات و غیره. آن قدر بود که در سرکار هیچ پادشاهی نبوده باشد چهار رکهار داشت یعنی پنج پاتوان که هر یک درخت خود بی نظیر و قامت بود چهل زن و قامت پاتریازی تصدی چرخ نمودند هر یک دو خدمتگار داشت که بدست یکی پتقریان و بدست دیگری طرف روغن خوشبو که از آن چرخ فی افروختند - و اینها نیز جزو این مریح و لباس زرین ملبوس و مزین می بودند - ظرافت زمانه اتفاق داشتند برین که ما صدقه حدیث نبوی صلی الله علیه و سلم الدنیا جنتهم الکافرین بر وجه کمال مسلم بر ملبودی بود -

انکس بعد از فتح راجسین را با تمام بلادی که در تصرف ملبودی بود مثل سرکار بهیلمس و چندیری و غیره بسطان ملولوی دادند که از اقرباء سلطان سکندر لوی بوده و در متارن آن ایام اقواج حضرت جنت اشیاکی همایون پادشاه او را از کالپی اخراج

ج ۱ چنانچه

ج ۲ " دادند که از پادشاه او را " نیست

جزارت پسر خود یعنی شاه شیخجهو بن^۱ حضرت سید مسعود
بن قطب القطب برهان الحق والدین بر پتوه آمد - و از اینجا
ایضا کرده در یکی روز بمشهد آباد تشریف برد و دختر جام فیروز
بادشاه سند را در حباله نکاح بخود در آورد -

و از اینجا چند هزار مرد جدید نگاه داشت^۲ اسلحه بسیار بهم
رسانیده بطرف هندو روانه ملکت و بمشهد شاه آسیوی فرمان
فرستاد که از پسر بهزیمت تسخیر قلعه چیتور روانه گردد
خدانودخان وزیر با لشکر که در ماندو بود حکم شد که بمشهد شاه
ملحق شود چون توپها واسلحه بمندو رسید تاریخ هفدهم
زیج الاخر سلطان از شهر مشهد آباد بصوب هندو بطریق ایضا
متوجه شد در میم روز بمندو رسید و بمشهد شاه و خدانودخان حکم
شد که بصوب قلعه چیتور کوچ کنند^۳ چون مشاوریها^۴ بمندوسور
رسیدند وکلای رانا آمده بعرض رسانیدند که آندیم از ولایت سالوه
در تصرف رانست میگذارد و هر خدمتی که فرمایند قبول دارد و
خود را داخل ملازمان سلطان میسازد و انقیاد و اطاعت بنوی که
باید بتجای آرد مشهد شاه شجاع خائرا بتقدمت سلطان فرستاد و
التماس رانا را شرح داد شجاع خان بمندو آمد حقیقت را عرض
داشت کرد -

چون سلطان را حرکت شنیدیم او که پیش ازین دریلپ کومک
صله دی واقع شده بسیار بد آمده بود با خود هزه جزم فتح چیتور
لرزاده بودند آن التماس بدرجه قبول نه افتاد و به مشهد شاه^۵
خدانودخان فرمان صادر شد که ناکارخان بن سلطان علاوالدین بن
سلطان بهلول لونی را با لشکر البوه از گجراتیان فرستند که
پیشانی از شما رفته چیتور را محاصره نماید - و شما متعاقب
توپها را گرفته روان شوید - بمحضر وصول فرمان ناکارخان با لشکر
گجرات بصوب چیتور متوجه شد - صاحب نارنج بهادرشاهی بی
نومند که من نیز دژین لوح بوده ام - التماس ناکارخان مترعد این
بود که رانا بهحیث بسیار دارد البتہ به جنگ پیشی خواهد آمد - اما

ج^۱ "حضرت سید مسعود بن" نیست

ج^۲ دهر

پانصد و ده دشت در حوزه تصرف خویش آورده از آنجا مراجعت فرموده ۱ پسرانگ پور آمد - از سارنگ پور بخصم ۲ اگر و از آنجا بصوب لاکرون روان شد که هنوز قلم لاکرون اختراع نیافتن بود بهنبرد رسیدن سلطان قلم فتح شد - چهار روز سلطان در نلسیت لاکرون مقام کرد و از آنجا ملک عبدالملک را بنده و سوار فرستاد - و بعد از چند روز اختیاریان وزیر را نیز بنده و سوار تعیین فرمود - و معبد شاه اسیری را نیز و خود بتعجب مندو مراجعت نمود - بهنبرد رسیدن عبدالملک گماشتن رانا ۳ اسمر نکو مدوسور را گذشتن رفت ماه شوال عبدالملک ۴ مدوسور را فتح کرد - درین اثنا هوی بشلال رسید معبد شاه و ۵ اختیاریان و عبدالملک و ملک ۶ بیر بن اعزاز الملک را بالشکر انبوه در ۷ مدوسور گذشتن روانه مندو شدند - در ماه ذی القعد بنده و رسیده بیابوسی سلطان مشرف گشتند - بعد آن معبد شاه رخصت اسیر شد و سلطان خود متوجه پای تخت خود گردید - شانزدهم ماه سفر بهمدباد تشریف آورد -

بعد از چند روز خبر از دیو رسید که فرنگیان با جهازات بسیار برای گرفتن دیو بی آیند بهنبرد استماع این خبر سلطان ایلغار فرمود از مدباد شبلیشت بکنبایت آمد - از استماع فرم مقدم سلطان فرنگیان فرار را بر قرار اختیار نمودند - سلطان ۸ بضلم دیو تشریف برد و از دیو قوب کلان مصری که رومیان آورده بودند آن قوب را بتعجب مدباد فرستاد - مع مد قوب دیگر بر قیمت فتح چیتور - میگویند که و رای گاران بسیار که با وی بستند سیصد نفر کاهوه تو را می کشیدند تا از جاه بی جنبید و روان میشد بعد آن سلطان بکنبایت آمد و از آنجا بهمدباد تشریف آورد - و بجزارت مرقد ابلخویش مشرف شد - و از آنجا

ج ۱ " پسرانگ پور آمده و از سارنگ پور " نیست

ج ۲ اگر و که

ج ۳ مدوسور را

ج ۴ " اسمر نکو مدوسور " نیست

ج ۵ " اختیاریان " نیست

ج ۶ ملک شیرین

ج ۷ مدوسور

الف ۸ بندر

توپ و چم در کشیدن نقیصا و چم در آوردن سابعها در الحاق مدت کفار اهل قلعه عاجز آمدند - چون حصار قلعه چیتورال ضرب توپها بهر طرف رخنهها پیدا کرد اهل قلعه دانستند که عنقریب قلعه مفتوح خواهد شد - مادر یکماجیت که ۴ زوج کلان زانا سنکا باشد و کلاه فرستاد و عرض کرد که پسر من قدیم خدمت سلطان است از اینجا بملک گجرات رفتن در بندگی پیام می رسد بنابراین این کم پیراز سر عاجز و تقصیر التماس می نماید که سلطان از سرگناه او درگذرد و ما را بجهان بخششی او حوات نوبخشید - بعد ازین کمر غلامی بستن در بساط انظواء مستقیم خواهد بود و بهینچ امر راه تخلف نخواهد پیمود - و هر خدمتی بهر طرفی که رجوع شود صفت بجهان خود نهاده بنده از تقدیم آن سعی بجای آورد و بعضی از بلاد مندو که از زمان سلطان محمود خلجی در تصرف خود دارد میگذارد - و زر کمر و تاج کلاه مرصع بابت سلطان محمود خلجی که در قیمت او جوهریان^۱ اقراراف^۲ بنادانی^۳ نموده بودند و روز شکست سلطان محمود بدست زانا افتاده بود با پانصد لکر تخر نقد و صد راس اسب و ده زنجیر فیل پیشکش میکند - سلطان قبول کرد و بیست و هفت ماه شعبان پیشکش مذکور گرفته بر یک گروهی چیتور منزل نمود -

از اینجا ملک برهان الملک و معاهدخان را با لشکر انبوه از برای تسخیر قلعه رلتنبور و بلاد او تعیین فرمود ۱۱ ملک ششیرالملک را با دوازده سرتار از برای تسخیر قلعه اجپور فرستاد پنجم ماه مبارک رمضان خود از اینجا بصوب سندسور^۴ گوج^۵ فرمود چهار روز پنجم مذکور تشریف آورد یک روز مقام کرد دهم ماه مذکور آورد و با بصوب مندو روان کرد بعد از دو روز از اینجا خود اینکار کرده در شبها روز هشتماد^۶ گوج راه طی کرده بمنحو تشریف آورد - هودهم ماه مذکور از دبال آورد و نیز آمده بهر والبال غارغالب^۷ در کاهرا

د	زوج کلان	ج	گوج کلان	ب	مناظر
ج	" در تصرف خود دارد		محمود خلجی	کمیت	
الف	اقراراف				
ج ب	مندسور				
الف	شصت				

جرات نتوانست کرد تا تارخان بتاریخ چهارم شهر رجب سنه تسع و ثلاثین و تسعمایم قلعه‌ی قلعه را فتح کرد و تاریخ سلطنت روز دوم بر تیرگوشه چسبید و او نیز قلعه کرد چیتور که از پاشین تا بالا هفت دروازه داشت از جهل آن دو دروازه را فتح نمود و عرصه داشت پسران فرستاد -

هشتم روز مهرداد شاه و خداوند خان باتوپهای کلان و آتش بازی بسیار رسید و قلعه را از هر چهار جانب محاصره نمودند - بعد آن سلطان از قلعه منتهو اینکار کرد در یک شبان روز از منتهو با پنج سوار بچیتور رسید لشکر از عقب در رنگ مور و منتهو قطار کرده رسیده آمد سلطان بالای کوه چیتوری بر آمده و توپها را بالا بر آورده و فرمود که بصره توپ حصار قلعه چیتور را منهدم سازند هر توپی که بی انداختند کوه کوه حصار بی افتاد و محاصرت محاصرت خانه‌های قلعه فرو ریخت - میگویند سلطان در فتح چیتور بغت خود انگار مشقت میکرد که هیچ یکی از سپاهیان طاقت آن نداشت "الغرضان" را با سی هزار سوار بطرف "دروازه لکهور" مورجل داد و مورجل تا تارخان و "میدنی" را و اکثر افغان بطرف "دروازه منونت" تهن فرمود و ملوخان "سکندر خان" را با امرای ملو و با سپاه دکنی "سپید برج" حواله نمود و بهویت را و "الپشان" را بطرف دیگر سپرد و صاحب تاریخ جهان‌شاهی نویسد که سلطان در آن یورش آنقدر سپاه و استعداد قلعه گیری داشت که اگر چهار قلعه مثل قلعه چیتور را محاصره میفرمود میسر بود و فتح می نمود -

القلعه سلطان قلعه را محاصره فرمود و بهر طرف فوجی را از برای تاخت و لاجت راندا فرستاد میگویند حکمتی که روزی خان در محاصر چیتور می نمود هوگر کسی ندیده و نشنیده بود - و چه در آوردن توپها بالا کوه منتهو قلعه و چه در منتهوهای آن

ج	۱	بریدگوشه
د	۲	الغرضان
ج	۳	"دروازه" افغان بطرف "نیمست"
د	۴	مندی را
ج	۵	"سپید برج" نیمست
ج	۶	الغرضان

چنانچه تفصیل این بالا مذکور شد - و ولایتی را باو عنايت نمود و چون از آنجا متوجه ^۱ ماندنو شد نظامشاه نیز مستخدم بهاستعداد رکاب معلا بود ^۲ بعد از آنکه سلطان باندو تشریف آورد باز دایم فتح پیچتور سمت جدید پذیرفت ^۳ همدان ایام معهدزمان مرزا نجیره سلطان حسین بایقوره پادشاه خراسان که یکی از جنات مکرمات حضرت فرخوس مکانی بابر پادشاه معصوم بیگم نام که خواهر خلیقی جانب جنت اشجانی همایون پادشاه بوده باشد در حباله نکاح او در آورده بودند - چون او هم پادشاه زاده بایستحقاقی بود گاهگاهی دعوی ^۴ انانولا میری میکرد - باین سبب او را حضرت جنت اشجانی در قید آورده در حصار دارالخلافه اگرچه حسی داشت بود - در ^۵ سواری اول که طرف مشرق فرمودند بهجهت قدازی ^۶ چون بایزید افغان و معهدزمان میرزا از آنجا گریخته خود را

۱ مندو

۲ چند منزل بود

۳ چنانکه درین مرتبه فتح نمود و بمنز و گرم

۴ کلمه فرار نمودن معهد زمان مرزا از دارالخلافه

۵ اگره باغوا بایزیدخان افغان و رسیدن خدمت سلطان

۶ بهادر و پسران کلمه میان جنت اشجانی همایون

۷ پادشاه و سلطان بهادر بسبب او

۸ غزا

۹ پش

۱۰ نه حسی که در بند و زنجیر کشیده باشد نهایت

سواری منع فرموده بهسوال بایزیدخان کرده بودند چون

اولاه گرم و سببیت سلطان بهادر بسبب معهدزمان

مرزا رسید در طی نشت که خود را بهلازمیت سلطان

رساند اما از گرمی موکلان در گمان این سر میکوشید

تا وقتیکه کیف ما اتفاقی بایزیدخان خود بهخدمت مرزا

آمده نمود که هر که در چنین حالتی بر شما احسان و

وزر و جان شیرین خود مع اولاد در باز پادشاه او چه

باشد میرزا اولاد داشت که شاید که این مرد استیلا

نموده در کشف مای الغمیر سعی نماید خود را ازین

گفت و شنود روز گرفت چون صدق گفتار او را به ایمان

مخلفه موکد یافت گفت اگر یکمرتبه بهلازمیت سلطان

اشتغال نمود - بعد از چندگاه محمدشاه افشاری را با امراء نامدار گجرات بر سر نظامالملک دکنش تعیین فرمود که با اتفاق عمادالملک کاویلی نظامشاه را بخراج نماید - و ولایت ازومستاند - و اگر او باجنگ پیش آید موالوی داشت عرصه داشت * کنند تا ما بالهار رسیدیم این روپاء باز را بجاییت آلهی زنده دستگیر کنم -

محمدشاه روانه شد در ناصیت نصیب پیر با نظامالملک و ملک برید که لشکر آید - ■ نموده بودند مقابلت افتاد از نصیب محمدشاه کیلیت را مصحوب قاصدان جلد سلطان عرصه داشت نمود - و بنجر و رود عرصه سلطان بر اسب کوچک نام که در راه پیمایش حکم باد عرصه داشت بر نشست و دوازده هزار سوار جرار از لشکر خود انتصاب کرده همراه گرفتند اینهار نمود -

القصه سلطان در وقتی بنصیب پیر رسید که هر دو لشکر صفها آراستار غیلنهای کوه پیکر را پیش خود داشتند با آتش بازی جان بازی مینمودند که آواز کوس نصرت خروش بگوش اهل لشکر رسید هرکدام با آواز بلند از ملدم سلطان همدگر را خبر دادند - چون آواز این آواز بگوش لشکر دکنیان رسید یکمرتبه هزیست خوردند مردم بسیار از اهل دکن نصیب * حارث حسام و لقمه نصیبان صنان گشتند - از امراء لشکر سلطان پسران از * درخان بادیهیل اسمها سانجیدو و * پرجیو رخسها خورده در میدان افتادند - هر دو را زنده برداشتند سلطان نوازش فرمود خطاب * پدر بر پسر کلانترش مقور داشت - و دولت مضاعف داد - و فرمود که هر که هوس خطاب پدر داشت باشد باید که چنین گیرد که این پسران گرفتند - القصه بعد از چندگاه نظامالملک آمده سلطانرا دید و حلقه متابعت بگوش کشید - * سلطان او را بخطاب نظامشاه مخاطب فرمود

ج	محمدشاه آسیری
الف	کند
ج	"حارث" نیست
ج	درینخان
الف	پدر
ج	هرجیو
الف	"سلطان" نیست

۱ و اصلاً بر ضمیر * منیر مهر قنوجر خطور ننمود که ایشان از مقتضای
یا ایها الذین آمنوا و عملوا الصالحات تجاوز جایز دارند و مضمون
صدق مکرون آن حسن العهد من الایمان را کان لم یکن شمارند
پناه علی هذا صلاح الملک * قلمی صدر و خیال الدین گورچی را
اوصال پیغام نموده شد که اگر آن سلطنت شعار بر جاده تویم و
صراط مستقیم معاهدت راسخ خواهند بود لایق آنکه جهالتی را که
حقوق نعمت بعثت * مذلت مبدل گردانیده و بدان صوب
* گریخته بایشان پناه آورند بدرگاه پناه فرستند یا آنکه فرقه
با نحر را از پیش خود رانده از آن سلطنت انحراف نمایند - و من
بعد مردمی که در سبک پندگان این استقامت منظمند ایشان را
احوالکنند مفرغی بود که مشارالیه * جواب بیآورد تا عیار * خاطر
دریا مظاہر بزلال و فانی پای شود * شجره مصادقت در چمن معاهدت
شمر و بارور گردد چون مشارالیهما و نور متحد خلیل بهایم سرور
افلی زمینند و عهد نامر که ارسالی داشته بودند رسانیدند جواب
آن سفندان از نظر بر مشارالیهما و مضمون عهدنامه * بوضوح انتهایید
بسیار موجب تعجب گردید - لایح یا آنکه در باب معاهدت زمان مرزا
فرموده اند که باوجود موافقت و معاهدت سلطان مغفور سلطان
مظفر * سلطان مرحوم سلطان سکندر میرور و سلطان سکندر
سلطان علاءالدین و چندی سلاطین دیگر از آگوه بگنجرات آمده
بودند - فراموش حال رعایت یافتند اصلاً و لطفاً نفعان در دوستی
یکجائی راه نیافتند بود - ۱۰ چنانچه اگر معاهدت زمان مرزا اینجا
باشد و رعایت باید چر شود - مضمون نمی نماید - چرا که خیالی

ج	۱	و اصلاً و قطعاً
ج	۲	" منیر " نیست
ج	۳	با العهد
الف	۴	مولانا قلمی
ب	۵	" مذلت " نیست
الف	۶	فراز نموده
الف	۷	این سفندان
الف	۸	عیار خلاف از خاطر
الف	۹	چنانچه بی باید بوضوح نه اینجا میزد
الف	۱۰	اگر چنانچه

بجلاومت سلطان بهادر رسانیدند - تاغم خصوصیت در ارض مصالحت
سلطان بهادر و حضرت جنت آشیانی از آن باز صورت افتنا
یافت اکثر ارسال رسل و رسائل از طرفین بجهت این معنی که
متعهد زمان را نگاه ندارند واقع شده و شهری که در مراسله اول
بحضرت جنت آشیانی افراد یافتند بود این بود -

بیت

درخت دوستی بنشان که کام دل بهار آرد
لهال دشمنی هر کس که رنج بی شمار آرد

و در مکتوب ثانی این بود -

بیت

ز همه غنچه صفت که بزم دل خونست
که با وجود یکی نسبت دوشی چو نیست

و عبارت مکتوب سیوم پنجم در قید تحریر آورده شد
اینست بعد از تمهید قواعد شکر و سپاس الهی جل جلاله و
پس از تشفید^۱ ثناخوانی حضرت رسالت پناهی صلوات الله و اله
نموده میشود که در آن اولی که قاضی عبدالقادر و متعهد منجم
هم آستانه^۲ منکی اشپان رسیدند^۳ خبر عهد و میثاقی آن سلطنت
شعار رسانیدند^۴ خاطر کیمیا مائر^۵ بر طریق اتفاق و اتحاد که مستلزم
رهایت عباد و مستوجب مصوبی اعمار و بلاد است قرار یافت

صفت بهادر گنجانی برسد بچین است که آنچه مدعا تهاظر
او خواهد بود بفعل فی آرد مرزا به انوای با بزرگهان
افغانی دل بر قرار نهاد تا وقتی از اوقات فرصت یافتند
مرزا متعهد زمان را از اینجا گرفته گریخته خود را
بخدمت سلطان بهادر رسانید

ج ۴ مراسله سیوم که جنت آشیانی ارسال نموده بودند و
جواب آن پنجم در قید تحریر آورده شد و آن اینست
ج ۵ "در مکتوب ثانی..... ایست" نیست

لا بلا

الف ۴ میثاقی

د ۴ ملا شکی نشان

الف ۵ شعار را به صاحب علم رسانیدند

الف ۷ بر ملوک طریق اتفاق

بطور رسیده بود عزیمت سواری^۱ به خطم گوالیار رسید چون
نورمحمد خلیل عهدنام آن سلطنت شهار آوره ملاحظه نمودیم و
اورا بنشینیم ابراهیم که از مخصوصان درگاه فلکی اشتباه است
فرستادیم که جواب آن عهدنام برده بزودی مراجعت نماید مقرر
است که چون غرض از فرستادن مشاورانیم ابلاغ عهدنام است
بزودی رخصت خواهد داد -

بیت

اگر در سرای مهادت کسی است
و گفتار سعدیشی حرفی پس است

زیاده چه نویسم و السلام فی من اتبع الهدی -

«مراسلم که سلطان بهادر در جواب مکتوب همایون پادشاه
ارسال داشت اینست -

بعد از تصدیق کلام بغوایج شکر و سپاس ملک قلام و تعطیر
مستام بر وایج صلوات و سلام حضرت خیر الانام علیه السلام اعلام آنکه
فرستاده که همراه مقرب الحضرت الاعلی نور محمد خلیل متوجه
درگاه فلکی اشتباه گردانیده^۲ شده بهر بساط بوسی رسید و مکتوب
نادرالاسلوب رسانید مضمون خور مشهور آن بمقریان بازگاه
سلاطین پناه و اضع و لایح گردید - از انچه مراوم بود که
الاسم علی و عیاش الدین^۳ به پایه سریر خلافت معیر فرستاده شده
بودند^۴ که ازین طرز جمعی که پناه به آن درگاه آورده اند اگر از
ممالک معرومه اخراج نمایند آثار صدق و مصداقت ظاهر گردد^۵
حال آنکه این خلاف بعضی و بعضی خلاف است چه رسولان
مشاورانیم در پایه سریر الهی جز در باب اخلاص و تقوی عهد مطلق
از هیچ مقول دیگرم نزدند - و اگر از معروضات ایشان این

الف ۱ نموده به خط گوالیار رسیده بودیم

الف ۲ بزود رخصت بدهند

ج ۳ «مراسلم که سلطان..... داشت اینست» نیست

الف ۴ شده بود

الف ۵ بنا بر آن به پایه سریر

الف ۶ تا باز نمایند که ازین طرف

مع الفارق است. محریب است که این واقع را باز قیاس کرده اند -
 پوشیده نمایند که علامت برسوخ و ثبات برجانه عهد و پیمان و
 میثاق و ایمان^۱ آنیست که سخنان مذکور را بمع رضایان آن
 میثاق را پیام سریرا علی ارسال دارند با آنکه از رعایت او
 ایشان^۲ احتراز نمایند و دران ولایت نگذارند و^۳ چون چنین
 است کاشمیس فی وسط اسماء^۴ هویدا میشود که در مهادتی که
 وقوع یافتن زبان ایشان باطل موافق بوده - الا یکدام دلیل بران
 عهد نام اعتماد توان نمود -

بیعت

ای آلکم لاف میزنی از دل من عشق ام
 طوبی کن از زبان تو بادل موافق است

شاید که آن سلطنت شعار را معلوم باشد که حضرت صاحب
 قران انزال الله بر عالم باوجود آثار خلاف که از ایندردم بایزید ظهور
 میسر میشد^۵ بجانب روز و خرابی آن سرزبوم مایل نبودند - زیرا که
 مشارالیه گاهی بچنگ غریک اشتغال فی نمود چون قرا یوسف
 ترکمان و سلطان احمد جلالت از صولت مساکر نصرت ماثور گردیدند
 اندکها بدرگاه قیصر نمودند چند مرابم حضرت صاحب قران
 رسل و رسائل^۶ فرستادند و او را از رعایت مشارالیه منع فرمودند و
 و باخراج ایشان ازان دیار اشاره نمودند چون ایندردم بایزید از
 قبول آن معنی سر باز زدند چه مقدور بود بظهور آمد^۷ ایضا در
 کتابی که سابقاً مصحوب معهد مکتب بود^۸ مذکور شده بود که
 بجهت آنکه ازان طرف اخبار موثقی^۹ حرکات غیر مستقیم

۱ این است

الف ۲ "ایشان" نیست

الف ۳ احتراز نمود من بعد دران ولایت نگذارند

الف ۴ چون چنین کنند

ب ۵ وسط اسماء

الف ۶ بالطبع

الف ۷ فرستاده

الف ۸ حاکم

الف ۹ ارسال نموده بودند

گستری این حضرتست عمل^۱ بمذلول حدیث حضرت نبوی علیه الصلوة و الابرار نمود حیث قال رسول الله صلی الله علیه و سلم انفسا نخاک مظلوماً پروصایم ماطفت و حمایت انمظفتر شد و رعایت و یاورى موقولیر بر خود لازم و ولجب شنلضفر^۲ یلقین بهون منایت اللهی صادق و رجا بغیض فضل نلشناهی وائق کم هیچ مطالب و امل او صفت استحصیل خواهد یافت -

^۳ چون قلنی؟ عبدالقادر و موتمن الزمان خراسان خان بی سبی مهدی و شرطی از یثحاب بطوع و رغبت خود در بلخ ثبات محبت و وفاق بمصطفی مجید یاد نمودند بعد از اطلاع بران این معنی را ممکن فرموده بطور ششم و بنابر صدق عقیده و صفای طویت و حسن شن اهل اسلام آن عهد و سوگند را راست انگلشتم و اهتمام بر سر انجام مهمات انجاشی در حریر تلغیر افتاد تا درینولا بنجهت قلم و قلم ملائین فرنگ دیور بر بندر دیو دست داد - ایشان بمنجود وهم و تصوران فرست وقت غنیمت شردند - و عمل بمصدق سباق ولا قنظوا ایمان بعد توکیدها از صفای اندیشه و خیال ستروند ■ باخیال مهمل بی کامل و اعمال تا گوالیار دلیر نلشنند -

بعد از اطلاع نواب کامیلپ بوزن حرکت نا صواب و سرجمعت مساعیر نصرت ماکر از خطم^۴ دیو^۵ تاملی نلشنند کم اقدام برانچم اندیشیده بودند پیشی از قوت و مقدار - ایشان است - از اینجا کم آمده بودند باز رفتند از نقایح نقض ایشان بعد از ان بعضی

ج ^۱ بمضمون

ج ^۲ هنوز مردود و مطرود را بخیر او سزا رساکیذند کم آثار این فایکار از صفای روزگار نیست و نابود گردید مهمات منجودزمان سزا را نیز

د الف ^۳ با وجود کم وثاقت و پیمان ایشان باین عنوان ببرقم ظهور و میان رسیده بود چون بحضور قلنی

الف ^۴ طویت

د ^۵ نهضت نموده

الف ^۶ دیو پادشاهی کامل نلشنند

ج ^۷ "تاملی" نیست

مقاصد مفهوم میشود یا شمع ازین سببستان ^۱ به عرض عالی
میر سعید اسر باین حمایت نسبی انتظامید که ایشان قدیم زمام گرفتند و
بگوالیاد دلیر بیندند - این چه خیال فاسد و طمع خام است -
همانا که بر ظاهر و عام ظاهر است که ایشان با خلاصه السلاطین
و ^۲ نقایه الصفوانین جلال الکولت و الدنیا ^۳ الدین سلطان
معهد زمان میرزا در باب ^۴ مصادقت و موافقت مبالغه نموده و عهد
او را بقسم و ایمان موکد گردانیده بودند - چون پرو دست
یافتند بعضی عهد نموده روی از راه صدق و وفا قافتند - ^۵ بجانب
خلاف ^۶ شقاق شتافتند چون خلاصه السلاطین سوی الیم تلمعت
بناحشی و کشورگیری این خاندان متبع الیچان از عالم و عالمیان
شمرده بود که سلطان محمود خلعتی که بعد از ^۷ شریعت و
طغیان ^۸ عنود که پناه این ^۹ استان آورده بود از حضرت
فردوس مکانی خداشگان ^{۱۰} حلیم طلب الله گزاه و جعل التهنیه ملوای
در باره ^{۱۱} او چه آثار رعایت و حمایت ^{۱۲} به پور انتظامیده ^{۱۳} برهنوشی
بناحش فیروز بر آن رسید انتخاب بدوگاه کیوان جاه نمود و ^{۱۴} زمین
حضرت زبان ^{۱۵} مدبر باستانها کشود که از آن عهد شکستان ^{۱۶} نادرست
بر من چه ناسمها رسیده - از آنجا که مقتضای ^{۱۷} این پروزی و داد

- الف ^۱ صبح
الف ^۲ با خلاصه السلاطین اعظام
الف ^۳ خواصین الکرام
الف ^۴ مصادقات
ج ^۵ شر و خیانت
الف ^۶ پور بیان - ج " طغیان " نیست
الف ^۷ استان دولت آشیان
الف ^۸ حلیم از سلطان مظفر - ج علیهم
الف ^۹ ب " سلطان مظفر " نیست
الف ^{۱۰} چه غایب آثار
الف ^{۱۱} به پور رسید چون باین درگاه خلعتی اشتباه از روی بعضی
و عداوت پیشی آمد بر چریده روزگار او آن کارزار ثبت
نمودند که شنیده اند یغاه علیهم برهنوشی بناحش فیروز
چون آن امیدالذبحا
الف ^{۱۲} بر مشمولی تلمعت
الف ^{۱۳} مرضی
الف ^{۱۴} نادرست پیمان همان

باید که بمضمون ولا تعزیکم الشیطان صل نموده غرور از سر بردار کنید^۱ مبادا کسی بزور خویشی مغرور یقین کر در ایام معدود آنچه خواسته حق سبحانه و تعالی باشد ظهور خواهد نمود -

بیست

زاهد شریف کوثر و حافظ پطام خواسته
تا در میان خواسته کردگار چیست

میگویند چون سلطان آق بود^۲ جواب آنچه ملا معهود منشی نوشته آورد و کوف بر کاف و حسن آن^۳ یافت حکم بار سال نمود - همچنان کردند - و آورده اند که این ملا معهود اول در خدمت حضرت جنت آشیانی قیام داشت - ازین امری صادر شد که مستوجب غضب انحضرت گردید فی الجمله اگر ای ازان باو رسید از انجهت ترک ملازمت انحضرت نموده بخدمت سلطان بهادر در آمد -^۴ آن سفیر با انجهت چنین مکتوب نادر برابر نوشت و باعث افتاد نایره ملاوت گشت هر مذلتی که روی چهره آمل سلطان نمود از خوارش کام این ناتواش بود و هر آلتی که باصول دولت سلطان رسید از سبیل رشاهات کاک خیانت سلکی آن رسید - ما احسن ما عیل -

الف^۱ که مغروری کلاه از سر کند دور
الف^۲ جواب مراسم آنچه ملا معهود منشی نوشته آورد
ج^۳ سلطان نیز به منسوب منشی گیری سرافراز فرمودند
اگر رسول و رسایل که به جانب همایون پادشاه فی نوشت
عمداً و قصداً الفاظ خوشونت آمیز مندرج فی ساخت
وگاه گاهی بیاران خود میگفت من نوعی که سلطان
بهادر را بر سر دلی فی برم یا همایون پادشاه را بر سر
سلطان بهادر فی آرم و هر وقتی که نام به جانب حضرت
جنت آشیانی فی نوشت روش خود نمی گذاشت اما
سلطان چون وزیران دانا داشت بعد از مطالعه مسوده آن
الفاظ را و مستغنیای نوشت را از میان نور ق کردند
چون نام سیوه از همایون پادشاه به مطلع معهود زمان
مرزا رسید منشی مذکور در حال شکر بسمع سلطان
رسانید سلطان فرمودند جواب این تهدیدات را بنوشت
آن منافق موافق مدعاه خود یافت نوشت چنانکه سابقاً
مستور شد در همان حین سر به سر سلطان مزین ساخت

۱ ممالکی جنام مامزین شده درین مجمل عذر بصورت عذر بلاو
پرداختند که بسبب آمدن مقرب الحضرت موسی‌الیم بار گشت
کردیم - ازین طرف اگرچہ اظهار عذر نشده بود اما ایشان ۲ عذر قا
نوشتن غیر مسموع نوشتند - لیکن عذر ایشان بسی مجمل است
و مسموع - واقعا ازین حرکات و مراسله ایشان بسیار آثار جلالت
ظاهر است - چنانچه از پدر هفتم یافتند اگر شمه از کار خود بی
نوشتند وجهی نوشت اما ظاهر است که قناییت از ایشان کاری
نشده است که کوان گفت و توان نوشت اگر مکتوب دستان خوانی
و کسر پرنازیست باری شمه از کارهای ما که معاینه کرده‌اند
برلوح فل بهجهت عبرت بنویسند و بکل جدید لذا این چه ۳ کارها
که در اندکی زمانی ازین ۴ حضرت شده در هیچ تاریخی نیست -

ایمات

چونیکت لداود زبان مصافی
مکن راجع تیغ زبان را بلاف
چونیکت نوی گوهر است ای پسر
بشمشیر و گوهر ملای از پدر
اگر کوئلی پای چوبین میلند
که در چشم طفلان نمایی بلند

بعون الله تعالی و توفیقتم بر همگان روشن است که کثرت
سلطنت و جهانپائی تا بیجود شریف این حضرت مشرف است علیج
بادشاه را قلب مقابل و ۵ منجالد بالوج قاهره. میسر نشده و
ایشان بادانی افغانان مقابل و مخالف. گرداند چرا فرد سر خود میدهند

بیست

چون مهان خرابائی بهزت کوش بلرندان
که درد سر کشی جانان گروت مستی خماز آرد

الف ۱	بعد از آنکه خطیم بعضی ممالکی جنام مامزین شده
د ۲	عذر نوشتن و مسموع دانسته بودند
الف ۳	کارها است
الف ۴	ازین حضرت بشهور رسیده.
ج ۵	"و منجالد بالوج.....افغانان مقابل." نیست

معلوم شد که برآه دیگر رعیتند برخواستند بتقدیمت سلطان آمد گذشت را باز نمود همگنان گفتند چه آوان کرد نوشتم چنین بود -
القصر بعد آن سلطان از مندو عزیمت قتح قلم پیتور نمود و پیشواشی این کار برای رومیضان تفویض فرمود و نیز باین وعده استمالت نمود که بعد قتح حل و عقد او متسوی بدست تصرف او بوده باشد - رومیضان در انشاء اسباب قتح عراجتها فی نمود که چشم عالم از آن نوع چیزها ندیده بود -

میگویند چون کتابت سلطان بهادر بنظر حضرت جنت اشیانی در آمد بسیار بد آمد از آگوه بصوب پیتور لشکر فرمود چون بقطم گوالیار علم تولد بفرشت پضاظر دریا مفاطر رسید که سلطان بهادر قلم پیتور را در محاصر دارد اگر درین وقت قصد ملازمت نموده آید در معنی ازین امر مناجر بصحابت کفار میگردد از تکلیف بر افتتاح این باب در شرع شریف مایهود نیست پس ناوقت کشافیش این معلوم توقف^۱ اولی باشد بنابراین رایات نصرت ایات را در مقام گوالیار متوقف داشت مترصد بودند - تا از پرده محیب چه روی نماید و از عالم بالا چه صدا آید -

القصر از اجتماع بصری رایات مساکر حضرت جنت اشیانی سلطان قنارخان^۲ لودی را بایسی هزار سوار جنگی و نامدار تعین فرمود که برآه خطم بیانه عالم صوب شهر معظم دهلی که پای نظمت اقلیم هند است شوند - و آن عیلمت را در حدود تصرف خود در آرند لاچار همایون بادشاه خست عزیمت ایضا بایان نموده متوجه بانطرف خواهد شد و الا آن طرف یک قلم قنارخان متصرف میشود - و لشکر عظیم پیشی او بیج فی آید این معنی موجب غالیبت ما میگردد - و نیز بر قنارخان فرموده بود که اگر همایون بادشاه خود قصد مقاومت نماید یا لشکر فرسود هماری گرد مساکر خود بر آورده منتظر مقدم سلطانی بوده باشد که ما بصحرت تمام تر خود را میرسانیم زندها تا آن زمان اقدام باجنگ ننماید و بجهدل پیشی نه آید -

ج^۱ که نبیره سلطان سکندر لودی

الف^۲ اولی باید

بیمیت

کندن بنیاد دولت را بود صیقل عظیم
 رشدهم کتکی عوانان گرچه پس مستحق راست

از روایت ثقات چنین مسموع شد که در مصلی که این مکتوب
 صلا معهود نوشتن آورد سلطان در حالت شکر بود - در همان حال
 این خیانت پیشتر و شراکت اندیشم جغواند سلطان از وزرا
 استصواب نا فرمود - و از حسن و قبح او استفسار نا نموده اسر
 بازسالی کرد - او بعل آورد -

صبح آن چون وزرا ازین معنی خبردار گشتند دست تفکر
 برآزونی تامل زده شرح فقرات شدت آیات او بحر صلی سلطان
 رسانیدند - سلطان متأثر شد ملک امین لسن که مصاحب وزیر
 سلطان بود باو حکم کرد که جلد سواری که تواند این قاصد را از راه
 بر گرداند بیارند ملک مذکور ابو جیو نالکی را که در زمان دولت
 سلطان احمد ثانی به مطالب و جیم الملک متخاطب گشته و بمنصب
 وزارت گجرات رسیده حاضر آورد - سلطان گفت توهم قوم مائی
 باید که چنان بسرعت این راه پیمائی که پیش از اینکه قاصدان به
 تنگی "کوه" نرور برسند تو بروی و آنها را بر میگردانی ابو جیو
 بر اسب باد پا بر نشست و رو براه نهاد بسرعت هر چه تمامتر
 به تنگی مسطور رسید و از جازمان او خبر رسید ایشان گفتند
 هنوز باین راه عبور نموده اند خوششکلی شد - نامه شب و روز
 بر سر راه نشست چشم بر گذرگاه داشت قاصدان پیدا نشدند

در ساعت قاصدان را روانه نمود روزی دیگر سلطان بار
 نام دادند وزرا و اسرا باهم بیج گفتند که قاصدان حضرت
 ۳۰۴ جنت آشیانی که نامه آوردند حقیقت آقا جواب باید
 نوشت تا سلطان خود فرمودند جواب را غلام منشی
 نوشتند آنجا را روانه نمود وزرا مسوده را طلحه مطالع
 کردند اظهار تصف و حیرت نموده بر تمامی لاجابج
 معسوم را خاطر نشان سلطان کردند بسیار موثر شد
 فی التجمعه هر مذلتی که روی

ج ۱ نالکی

ج ۱ کوه نرور

نه شما از اینجا انتقال نموده به بیرون آوردند و در همان سال که سنه
نهمصد و چهل و یک باشد ازین جهان فانی به عالم جاودانی رحلت
فرمودند - ایشان نسبت از آنکه به پدر خود نافرود و نعمت کمال از
موی خود اسم قاضی حیات و قاضی حیات از شاه عالم پناه بن
لطیف عالم سید برهان الدین بخاری اکتسابی نموده اند - و خدمت
قاضی معهود را به حضرت شاه شیخ جیوی ابن حضرت سید معهود
ابن لطیف عالم محبت و مودت بروی کمال بوده -

الف از هزیمت قاتارخان سلطان بغایت دلنگ شد گوی
نصرت و حشمت بسوی کلفت و دهشت تبدیل یافت درین
اثناء قلع مفتوح گشت سلطان میخواست که مهدی که بروی خان
در باب تفویض قلع مذکور شده بود وفا نماید و زرا عرض کردند که
مثل روی خان کسی که همچون قلع چیتور داشته باشد دیگر
چشم اطاعت ازو نباید داشت رای سلطان انقلاب یافت و با بهید
نمود - از آنجهت رومیخان بدل و جان زنجمید و نهانی فریض
به خدمت حضرت جنت اشیانی فرستاد که اگر حضرت بادشاه
درینوقت عنان هزیمت بر آن صوب اطلاق فرمایند شکست
سلطان بهادر به آسانی میسر خواهد شد چرا که مدار کار سلطان بر
استصواب رای بنده درگاه است و بنده برای دلالت خواهد کرد
که آن مسزوی مساکر ظفر آنحضرت بوده باشد -

حضرت جنت اشیانی از گویار بصوب چیتور متوجه
شدند سلطان از روی خان پرسید که بهسایون بادشاه چه نوع جنگ
میکنم گفت مثل بادشاه روم از مزاجهای قوی کرد لشکر خود
حصاری میکنم هرگاه که لشکر ختم به جنگ مای آید آتش بازی
سر میدهیم اگر خود هم کوه آهنی باشد که یک دم خاکستر
میشود سلطان برای روی خان عمل کرد هر چند اسرا عرض کردند که
این نوع جنگ بهاسر میبکنند سلطان گوش نکرد چون در حصار
مرا به در آمد جرات سپاه سلطان تنزل پیدا کرده قوت لشکریان
جنت اشیانی روم ترقی آورد رومیخان بادشاه نشست که سلطان
بهادر را در حصار در آورده شد بقزاقان لشکر حکم شود که گرد

میگویند، چون تئارخان بظلم بیام رسیده امیری باطنج هزار
سوار جراز خونخوار حضرت جنت اشیافا که بدچنگ او ارسال
فرموده بودند آمده مقابل نمود تئارخان باوجود منع و مبالغه
سلطان بلا توقف مصافی داد شکست یافت لشکرش پراکنده شد -
اما خود از میدان لدم بیرون نماند نا جان در قالب داشت داد
سرفاکی داد - آخر الامر در خاک خون افتاد و سر خود را بر بالین
فدا نهاد - بعضی میگویند که درین امر ازادگی او این بود که من
پادشاه زاده ملکی دهلی ام و قوم دار از قشع این جنگ سلطنت
دهلی به تصرف من می در آید لشکری بسیار از افغانان گرد من جمع
میشود تا آن زمان همایون پادشاه و سلطان بهادر جنگ خواهند
کرد یکی شکست می یابد - و در گوی دیگر فتوری می رود از زمان
می توانم از عهد او بر آمد - همان سلطنت ملکی دهلی بدست
من خواهد افتاد - بنابراین بر حکم سلطان بهادر عمل نمود -
بلا توقف مصافی داد و از بد فیتی خود رو جزوای نهاد و العبد
علی الراوی -

نقل است که چون بر اکثر متحصن قلعه پیتور کارنگی پیدا
کرد و فتح لریمپ العهد بنظر عباس سلطان گردید از روی انتظار
و مبالغت بر زبان زالد که درین مصر کسی باشد که بمن "مقاتله
نماید خدمت معارف پناهی حقایق دستگامی کاشف اسرار وجود
قاضی محمود این قاضی چاینده بپروزی دوزان متبلسی حاضر
بودند بچشم بر زبان شریف ایشان این بیت گذشت -

بیت

جو شیران نمائند در سرخوار
گفت روزی لنگ آنجا شکار

از استماع این شعر سلطان بر آشفت و گفت که ایشان در قلعه رو
من نیا شدند قاضی فرمودند که الملک الله درین ملکی تم من بلشم

ج ۱ کوه متحصن

د ۲ مقابل و مقاتله

ج ۳ " این قاضی چاینده " نیست

ز ۴ چالند - ب چاینده

مقداری نمک و انگشت و چند پرکاه پارچه که بر نیل رنگ کرده بودند بر آمد -

چون نظر سلطان بر روی افتاد هیبتی و همی در دل انپنهان جا کرد که در شب همان روز آنچه از قسم جواهر در خزانه نداشت فرمود تا سوختند و قیل شراره و قیل پلوت سنگار که نزد سلطان عزیزترین اسباب حشمت بود فرمود تا خرطومیهای اینهان را ببرجاند آب در دیده کرد - دیگهای کلان که نام یکی لیلی و نام دیگر مچنون بود فرمود تا هر دو را بشکستند ^۱ بزور دارو - سپس طلبید و سوار شد باهل لشکر خبر ناگه بآنی چند از خالصان رو بطرف مندو نهاد بتاریخ بیستم ماه رمضان وقیل بیست دوم ماه شوال سنه اجمدی و از بعضی و تسعایه صورت این واقعه رو داد -

القسم صباح آن در لشکر کیامت قائم شد سلطان از میان بدر رفت و لشکریان دل و پر شکسته نه یاه آنکه بر آیند و نه روی آنکه توقف نمایند درین اثنا افواج همایون پادشاه پیداشدند و بانس ظهور کریم "توتی-تلتس من تشاه و تهنزع التلسی مس-تشماد" بگوش هوش اهل نصرت رسید و کشف احتمال شعر اختتام مکتوب سلطان که نقل آن بالا تصریر یافت یعنی "تا در میان خواسته کردگار چیست" - معاین خاص و عام گردید تمام آوردی سلطان بغارت رفت از لشکریان بعضی بقتل رسیدند و بعضی اسیر گشتند و بعضی بمر برهنه و پایبرهنه بدر رفتند میگویند چون خیمه سلطان بهادر بنظر حضرت جنت اشیانی افتاد فرمود که این سامان از سرکار دریا است چرا که همه از متحمل دوخام و زربفت اعلی بوده -

نقلست که سلطان سکندر بن بهلول بارها میفرموده که مدار پادشاهی دلی بر گنجم و جوادوست و مدار پادشاهی گنجبر

مستقیم
۳۰۸
بعرض رساندند که شعار ندود که این جواهر جنگ نه کرده رو بگریز نهند و قیل را بگذارند خالی از علت نیست در کل را کردن جدو قهر مصلحت نیست مخصوص در نظر سلطان چون در این مقابل با حضرت جنت اشیانی بغیر از اسیر خیمه سپاهیان بسج سلطان ترسیده بود بتجد شده فرمودند

ج ^۱ "بزور دارو" نیست

آورد وی سلطان بگردند نگذارند که آفریده از بیرون بدرون در آید یا از درون بیرون بر آید حکم فرمود که چنین قزاقان در زنی پرتکار آورد وی سلطان را احاطه کردند راهها مسدود شد غله کمی کردن گرفت رفتم رفتم نابود مطلق شد یند بیع گاو و اسب و شتر دست کردند چند روز باین طرز گذشت لشکر سلطان عاجز آمد اگر چهار اسب بی گشتند از لاهی آنقدر گوشت نمی بر آمد که دو کس سیر شوند روتن و آشپز دیگر حکم عتقا پیدا کرد - اسپان دو و بال همدگر میخاجیدند و ^۱ مردند سلطان متعجب شد -

درین اثنا ^۲ سیر پنجاهرا آمده بعرض سلطان رسانید که یک لکه گاو و غله آورده ایم از ترمی قزاقان مغل نمی توانم آورد اگر بدرگه تعیین شود آن غله را باورود و رسانده باز غله دیگر بیاریم سلطان پنج هزار سوار شبان شب پنهانی تعیین کرد و همان زمان این خبر رومیضان به حضرت جنت اشیانی فرستاد و نوشت که اگر این غله باورد وی سلطان بهادر رسید کار بدور و دراز خواهد کشید آنحضرت فوجی ظاهره تعیین فرمودند او را با بدرگه مرسل سلطان اتباق جنگ افتاد و هزیمت خورد و تمام غله را بشکر جنت اشیانی بردند - از اجتماع این خبر لشکر سلطان دست از حیات شست و در پهنی زادوی نومیدی شست تا غایت بی کنکاسی رومیضان سلطان آب نمیکشود اتصال اتباق او ظاهر شد رومیضان نیز واقف این حال گشت بگریخت و بهدست حضرت جنت اشیانی پیوست -

از وقوع این واقعه در لشکر سلطان زلزله افتاد که گویا غیاست قائم شد میگویند روزی کوپ سواری فیلی عماری بار را پیش خود کرده فریب باورد وی سلطان رسیدند چهار از لشکر بان سلطان بر آمده تاختند ^۳ آن گروه جنگ فاکرده گریختند فیلی بدست این چهار افتاد چون بنظر سلطان در آوردند از اندرون عماری وی صندوقی بر آمد ^۴ سلطان فرمود تا او کردندش از اندرون وی

د ^۱ میخاجیدند

الف ^۲ ستر پنجاهرا

ج ^۳ معرکه را گره کرده فیلی را گذشتند گریختند

چ ^۴ وزرا و امرا و عقلا همه یکبارگی متفق الاط و المعنی

القصه حضرت چنت آشیانی از دنیا بزم نموده مندو را محاصره فرمودند سلطان متحصص شد بگر آتشی قنبر بلندی گرفت جنگ و جدل پدید آمد درین اثنا رومیضان بر بهویت پسر سلهدی اعلام نموده که جفاهای که سلطان بهادر بهتادان شما کرده بر شما واضح است پس در توره چنین جفاکار جان شیرین خود را بر باد دادن از عقل دور است بلکه وقت انتقام کشی و متعل مکافاتست و مبیل آن اینست که وقت جنگ و جدل دروازه که تعلق باهتنام شما دارد کشاده دارند بتدگان بادشاه جم جاه گزار دانه اند که جای پدر شما بر شما مسلم دارند - بشی وری آن انواع نوازش بظهور آرند - بهویت وری باقیه رومیضان دروازه را کشاده خود کنار گرفت لشکر بلا بر آمد چون این حال معلوم سلطان شد گفت قول بزرگان غلطی ندارد - انھی کشن وچیم نگاه داشتن همین نتیجه می آرد - صدرخان بن ملک راجی را بجای خود استاده کرده و سلطان عالم لودی را قلعه سونگر که از قلعه مندو است سپرده خود بدروازه دیگر بر آمده بصوب گجرات روان شد بعضی سپاهیان چنت آشیانی تعاقب نموده بهسلطان رسیدند سلطان بر گشته جنگ کرد و تلفت خود شیشیر زد چنانچه غنیم خود را غرود آورده پدر رفت قلعه مفتوح گشت صدرخان زنده بدست افتاد بر آب شیشیر غرق دریا فدا سلطنتش بعد آن بازی چسبیدند کار بر اهل از قنبر تنگی پیدا کرد سلطان عالم بر آمده بادشاه را دید بادشاه حکم کرد تا او را با میصد نفر که مخصوصان باو بودند قتل کردند میگویند که روز ۲۵۰۰۰ شنبه همایون بادشاه جم جاه لیاسی سرخ در بر کرده بار عام فرموده حکم بقتل عام نمود در یک ساعت جوینهای خون ترهر کوچه و بازار شهر مندو روان شدند -

درین اثنا منجهو کلاوت که مقربالضرت سلطان بهادر بود بدست مغلی تری گرفتار آمد خواست که منجهو را قتل کند دست بقبضه کرد منجهو گفت که از کشن من چه نفع می بری مرا نگاهدار که هم سنگ خود طلا بگو خواهم داد من مصاحب سلطان

بر مرجان و مروارید است که هشتاد و چهار بند در تاجت تصرف
پادشاهی گجرات است -

فلیمر حقیر سکندر مولف این تازیانه از والد خود مسموع دارد
که ایشان می گفتند که درین یورش من مغرب حضرت چنت
اشیانی بودم و منصب کتایب ناری تعلق بمن داشت پادشاه
را یکساعت از مطالعه کتاب فراغ نمود و مرا یکی ساعت از خدمت
آنحضرت فرستاد - روزی که حضرت چنت اشیانی فتح کرده
بر تخت کامرانی جلوس فرمود بارعام دادند از اسرا و سپاه هر کدام
به جای و مقام معین خود دست بستم ایستاد طوطی گویا که از
تایم سرکار سلطان بهادر آورده بودند پنجره او را پیش تخت
اعلی نهادند و هر سخنائی که او نطق میکرد تعجبت میفرمایند -
و گاهی خود داخل میکنند میگویند طوطی بود خوانا که طوطی نام
اگر دران وقت بودی از پس آئینه ازو سبق گرفتی چه در حدت
دری و چه در صفای ناطق هرکس بهر زبان که سخن میگفت -
او تقلید میکرد و چنان صاف و تیز میگفت که گویا صدای ندای
اوست - اللهم درین اثنا رومیخان رسیده آمد پادشاه بزرگان
مبارکی خود فرمودند که بیایید رومیخان بسجده استماع نام او
طوطی بنیاد کرد که پشت رومیخان حرام خور پشت رومیخان
حرام خور - یعنی لعنت باد بر رومیخان حرامخوار شاید این حرف
را ده مرتبه بیک دم تکرار کرده باشد - رومیخان سر خود را پائین
انداخت حضرت چنت آشیانی چون مضمون این عبارت از
قرجانی معلوم کردند فرمودند که رومیخان این حرف اگر از انسانی
صادر میشد میفرمودیم تا زبان او را از پس حلق میکشیدند اما چه
توان کرد که چادور پشت بی عقل اهل مجلس قیاس کردند که
در محلی که رومیخان از پیشی سلطان بهادر فرار نمود ظاهرا دران
وقت مردم او را باین صیغه یاد میکردند و این هم گفتیم مردم
را میگفتند بلند الحاح که نام رومیخان بگوش او رسیده همان
قول بیادش آمد بزرگان آورده یکی حق تعالی از برای عبودت
دیگران دران زمان کلمات حق را بزرگان جانوری اعلان فرموده و
حکمت درین آن خواهد بود که دران محل اسناد چنین کلمات
نسبت برومیخان مقصور نمیری نبود -

یگانگ پندشتم خلاصی بی نماید بادشاه فرمود این خود سهلست اگر او امروز استقرار سلطنت بسطان بهادر از من میطلبید رد نمیفرمودیم - بذل مطلوب او مینمودیم معجو بتکرب بادشاهی بختصاص یافت -

فانسلست که خدمت ملازمت خدمت بادشاه هر انصافی که از درگاه بی یافت هم زیان منفی میدهد و میگفت که این بمن جالبخشی کرده پادشاه آن کتابا توانم کرد -

غیر این حکایت را از پادشاه خود یاد دارد که ایشان دران مجلس حاضر بودند و بقرب بادشاهی استیاز داشتند آنرا امر معجو گردانتم بهخدمت سلطان بهادر رفت حضرت جنت آشیانی فرمودند که کم بختی او را برین آورد و الا ما بقدر نوازش میفرمودیم که سلطان بهادر را هرگز یاد نمی آورد - میگویند چون معجو بملازمت سلطان بهادر پیوست سلطان گفت که امروز آنچه از من رفتم بود هم باز روی نمود یعنی معجو را که دیدم رفتم نم و نص هم را از صاحت خاطر بیرون کشیدم دگر سرا آرزوی نمالد آنچه از از خدا میطلبیدم بمن رساند -

انصام چون سلطان بهادر از مندو بچاپائیر که قلع از اولکه گجراتست آمد بختیارخان وزیر و دهم در سنگ دیو مخاطب بخان جهان را قلع چاپائیر سپرده خود براه کنایت بصوب ولایت سورتهم عزیمت نمود و بر بندر دیو کوار گرفت همایون بادشاه نیز از مندو متوجه گجرات شد - آمده قلع چاپائیر را محاصره کرد دیک بهادرشاهی که دیک کلانی بود و درین مدت اهل قلع او را نتوانستند بیاورد بجزار مشقت تا کمر کوه رسانیده بودند که ماهم زایت همایون بادشاه جلوه گر شد اهل قلع آن دیک را سر سوراخ زنند و هابجا گذشتند چون روسیضان دید گفت علاج بی توانم کرد آن سر سوزنهای را بهفت جوش پر کرده اگرچه نسبت سابق ^۱ ناز کم میگرفت باوجود آن هم بلای خدا بود میگویند چون روسیضان محجرا کرد بضرع اول دیواره قلع را بر

۱ ن ترسنگ

۲ ن نازی کوتاهی پیدا کرد ما بقدر که مانده بود هم بلای

بهانه از زروپل کمی کنان او دستار از سر منجهو فرود آورده به آن دست منجهو بستم گرفتیم بگوشه نشست اتفاقاً هیدران اثنا از رنجهای که برکاب حضرت جنت اشیانی بودند پیشی ازین معرفت بمنجهو داشتند مجوز او بر منجهو افتاد فی الحال از بسبب فرود آمد دریافت و دست منجهو گرفت روانه شد - مثل شیشیر کشید گفت که حکم قتل عام هست من این را زنده نمیگذارم راجع به جمعیت بود او تنها خواهی منخواهی مناقش کنان منجهو را گرفتیم به خدمت پادشاه آمدند پادشاه از چنان غضبناکی است که بهر طرف که نگاه میکنند آتش بی یازد و غیر از لفظ قتل بر زبان حرف دیگری نمی آرد مثل فریاد کرد که این بندی من از صقربان بهادر است این هندو از من بزور گرفته آورده

خوشحال بیگ گورچی پادشاه که به عیادت پیشی سلطان بهادر فرستاده بودند و او رنج و حالت منجهو را پیشی سلطان بهادر دیده بود او گفت پادشاهم این منجهو کلاوت پادشاه لولیان است پادشاه نگاه نیز بجانب او کرد باز او همین لفظ تکرار کرد و گفت پادشاه سلامت درین زمانه گوینده نفس و صوت هندی مثل این شاید در هند موجود نباشد - شعر عصب پادشاهی اتفاقاً یافت هیدران وقت حکم فرمود که چهیزی بگویند منجهو در نامه فارسی نیز بی بدل روزگار بود بنهاد نامه پودازی کرد از استماع نامه او پادشاه را زحمتی روداد و دریای مرجقش در جوش آمد لبانی صرخ تغییر داده ملبوس جلجامی سبز گردید سروپای خاصه بمنجهو عنایت فرمود - حکم کردند که منجهو بدخواه آنها منخواهی بتو اهام فرمودیم منجهو عرض کرد که بسیاری از خوبشان من در بند افتاده اند حکم مخلص آنها منخواهم پادشاه ترکش خاصه خود را در کمر بست و بسبب خاصه عنایت فرمود مغرب چند همراه نموده حکم کردند که هر کرا منجهو خلاص نماید کسی مانع نه آیند منجهو سوار شد هر کرا از آشنایان در بند دید هم را خویش خود گفته خلاص نمود^۱ میگویند که بعضی این واقع را به خدمت حضرت جنت اشیانی عرض کردند که منجهو نه خویشی را خویشی میگوید و نه ییگان را ییگان بلکه خویشی و ییگان را

بلا بریم که هیچکسی از اهل قلعه خبردار نشود این سخن بعرض
 پادشاه رسانیدند پادشاه طلبید مقدمان آنها را استیانت داد بهادران
 تاجرد آزما را همراه کرد آن کوئیان شیشب برای بالای قلعه
 بردند که هیچکسی از لشکر همایون پادشاه بتک از اهل قلعه
 واقف آن راه نبود وقتی حاضر شدند که آن چهارم از حصار قلعه
 فرود آمده الله الله گفت چهل آوردند اهل قلعه حیران شدند و
 گفتند که مگر بلا از آسمان نازل شد بعضی از بالای قلعه خود را
 پائیان انداختند و بعضی کشته شدند و بعضی گرفتار شدند همراه
 اختیارخان بالای اری قلعه که آن را سولیم گویند بر آمدند قلعه
 فتح شد و کان ذکی فی تاسع شهر صفر سنه نهصد و چهل و نو
 انصر لشکر پادشاهی بالا بر آمد حاکمیت الامر اختیارخان از روی
 عاجز امان طلبید و دوم روز بعد از فتح آمده ملازمت نمود چون
 خان مرد ملاشی بخوش طبع و مناجم و معاش و شاعر بود در هر
 فن مهارتی تمام داشت و وقوفی و فرصت‌بخت او با حضرت جنت
 آشپانی بسیار خوش آمد مشمول عنایت و انتظارات آن حضرت بمرکز
 گردید که فوق آن متصور نباشد -

تکلیست که روزی شیخ جمالی کنیز شاعر که او را ثانی خسرو
 می‌گفتند و این بیت از وصت و شهرت دارد -

بیت

ما را ز گرد گویت پیراهنیست برتن
 آن هم ز آب دیده صد چاهی تابد این

دوران یورش ملان و کاب سعادت آید بود بلخیارخان گفت که
 ماشینیده ایم که شما درون معبای مهارتی تمام دارید اسم مرا از
 الفاظ کلام الله استغفراج نمائید خان بداهتاً گفت چه ملا شیخ
 گفت اسم من چالیستخانی فی الحال خوانند و مدده شیخ تاجسین
 کرد و آفرین گفت -

ج ۱ تردد

د ۱ پلکین

ب ج ۱ "وکان ذکی.....چهل و دو" نیست

اندلخت و ضرب دوم درخت بزرگ عظیم که قریب دروازه بود او را از بیاب و بنیاد ناپود ساخت در میان اهل قلعه از مشاهده آن حال زلزل افتاد -

بالای قلعه خرنگی بود بسکنا نام سلطان بهادر او را مسلمان کرده خرنگیخان خطاب داده بود او را اختیارخان گفت که چون است که من مسخرانم و بر دهن این دیگ بزنم اختیارخان گفت که اگر می توانی ترا نهال میکنم او به برای اول انداختن بر دهن آن دیگ زد که پاره پاره شد اهل قلعه خوشحال شدند اختیارخان چیزی نمی داد اما زنجیر نرسندی دیو هفت من طلا باو داد میگویند زنجیر نرسندی دیو زنجیری بود از آنجهت سلطان بهادر او را بر قلعه گذاشته بود چون آواز دیگهای پیاپی از بالا و پائین صادر شد زنجیرهای زنجیر ترقیدند راجا مرد - این خبر به سلطان بهادر رسید سلطان گفت حیفا که قلعه چاقپاتیر از دست رفت به فضلخان وزیر عرض کرد که مگر خبری آمده گفته که زنجیر نرسندی دیو مرده این ملا یعنی اختیارخان کجا آن تهور دارد که تواند قلعه را بی نماید -

القصه از مغرب پاری رسید جلال القضا طبع منورالملک بهزاری که ایشان بارها میفرمودند که قلعه چاقپاتیر از آن قبیل بود که اگر پیروزی از بالای قلعه سنگی اندلختم باشد مردان عالم گرد آونمی توانستند گشت زهی اقبال همایون بادشاه که آن نوع قلعه باین آسانی فتح شد و سبب فتح آن بود که شبی دو بسته قلعه کوی را از بالای قلعه پائین فرستادند که علم بیارید و حال آنکه ازوق بالای قلعه آنقدر بود که اگر محاسره ده سال واقع شد باهل قلعه کفایت میکند اما چون کولیان پائین می آیند بسوزی می میرند که اگر گرفتار میشوند چون پیش پادشاهی برند پادشاه حکم بکشتن ایشان میفرماید هفتاد هشتادی بقتل رسانده بودند که یکی از باقی ماندها گفته که اگر ما را نکشند ما شما را برای

ج ۱ بیت

چو تیره شود مرد را روزگار
هم آن کند کسی نه یابد یگار

ج ۲ " میفرماید که اکثر " نیست

بادشاهی در خلعت فیاضپور که موضعست بر دو گروهی شهر
احمدآباد جنوب رود اناجا نزول لعلک نموده - از آنجا چون بزرگوار
مرقد مطهره حضرت قطب قطب سید برهان‌الدین ابن سید
صاحب این سید جلال متذنب جهانیان بتغاری قدس الله سرهم
در موضع یتوه که بر سر گروهی احمدآباد واقعست رسیدند لوه لکر
پتھر را مشاهده نمودند فرمودند این نوع عجوبه هرگز بنظر نه در
آمده و انچهناست که روزی حضرت قطب قطب وقت نهجد از
برای نزهت امتنجا مشی میفرمودند ناگاه پای مبارک ایشان بر
چوبی خورد درد کرد بی اختیار از زبان مبارک ایشان بر آمد که
لوه هی یا لکری یا پتھری یا کیا هی یعنی آهن است یا چوبست
یا سنگست یا چر چیز است حق تعالی در یک شبی وجود هر سه
شی پدید آورد و نظر بهست مجموعی سهل استقام نیز ظاهر
است صباغ خلق از برای مشاهده و معاینه او از دهام نمودند
حضرت ایشان فرمودند تا او را درجائی عیق پنهان کردند و در
اظهار آن نمی فرمودند و گفتند که هر که این را ظاهر میکند
مطلوع نسل خواهد بود آخر الامر بعد از وفات ایشان پس از
چند سال تجری از مریدان ایشان او را از آنجا بیرون آورد و گفت
قطع نسل خود را بر ظهور کرامت پیر خود اختیار کرده تا کرامت
دیگر نیز بظهور رسید رجهتکه علیم از آن باز او را بالای تخت
چوبین نهاده اند خاص و عام مشاهده میکنند چون سلجقه رایت
جلال اکبر شاهی بر سلعت سواد احمدایه پرتو انداز شد پادشاه
جم جاه نصی را از آن جدا کرده بدارالخلافت آگره بردند و نصی
هنوز بحال خود است (۱) فیروز و یقزی بر دور بشعار؟ بعضی
فضلا بشعار باین معنی واقعست -

مثنوی

شبی بپای شریفی رسید یکپویی
که بود ساخت کر از سنگ فیاض صدبار

- ج ^۱ کردی
د ^۲ بهترگا قیماً نگاه داشته اند - ج قیماً و بترگا او نگاه
داشته اند
ج ^۳ " بعضی فضلا..... از معجزه استفسار " نیست

تقلست که روزی حضرت جنت اشیانی سر سوازی اختیارخان را بومنی یاد فرمودند که آن مقتضی تعظیم پادشاهان و تواضع خسروان بود اختیارخان بران تقدیم نمود حضور رکاب خواستند که زبان بطنز کشایند پادشاه بشارت گوشت چشم منع فرمودند و خود باین مضمون تکلم نمودند که اختیارخان سخنی بیعاطی رسیده شما را بدنیاید - خان عرض کرد زوا باشد کمال عنایت خواهد بود فرمود در توره پادشاهان ما اینست که اگر پادشاه در حق کسی تعظیم و تکریم فرماید لورا باید که از اسب فرود آمده آنرا تعظیم و لوازه تکریم بنجا آورده بجای خوابی آید و اگر در حق مثل شما یکی چنین التفات فرماید باید که او چنین تواضع نماید - که سر برکاب ساید و بهمین اکتفا نماید معلوم شما است ان الملوق اذا دخلوا امر قثم فاستدوها و جعلوا امرة آهلیها دروغ وارد شده بیشتر شما یاد داشت بشید اختیارخان از اسب فرود آمده زانو زد و رکاب پادشاه پیوسید عرض کرد که بند درگاه نشو و لها در ولایت گجرات یافتن از انجهت در طریق رسم و آئین ملوک منجم انجهت است جگرم معذور خواهد بود -

تقلست که روزی ملائی در مجلس حضرت جنت اشیانی به اختیارخان منظره علمی داشت بعد از ردو بدل مقدمه اختیارخان راجع آمد ملا مسلم نمیداشت حضرت جنت اشیانی فرمودند که توجیرخان موجب است شما کج بهشتی نکنید خان بدیهه معیا باسم هایون گفت و آن اینست -

حسیت

کج یاز * برنناید نورچال جانان

بر ماه ماست روشن دلهای زبست یازان

پادشاه افرین فرمودند حضور مجلس بر طبع خان نهمین نمودند -

القسم بعد فتاح چانپاتیر هایون پادشاه یکنبایت تشریف بردند و سیر * خور کنبایت نموده بلحم آباد آمدند آوردوی

ج ۱ اللم
چ ۲ بر نیاید
د ۳ خط

منزل کرد در انقطاع خیر رسید که لشکر غنیم که در سرکار بروج بود نیز آمده با این لشکر در مکه و آباد ملحق شد و قرار داده اند که فردا جنگ کنند -

چون صبح صادق دمید سپاه جانیین آماده جنگ شده بساط میدان را بمهرهای لشکر طرفین در چیدند و بهادران دلاور قدم در پیش نهاده جنگ و جدل نمودند یکسوی افواج مغل مثل باد صرصر تمام افواج سلطانی را در زدند - اما بعضی بهادران سلطانی مثل حضرت سید^۲ بطزاری و عاتق^۳ منکبجو مانند کوه پای در میدان همسارت افشوده بی هیچ یاد^۴ تفرقه متزلزل نشدند هر چند بازان تیر و بوق شمشیر بر سر ایشان ریخت مثل صد سنگ در از جان پدیدند لشکریان سلطان که پراکنده شده بودند بازگیم بایشان آورده از لجام نموده داد مرانگی دادند - ناگاهان از کلاه الهی باد فتح بر پرچم افواج سلطانی وزید مهرهای بساط لشکر غنیم را بر چید - میگویند که نژاد ایام آب سهندی بسیار کلان بود مردم بسیار از غنیم با ترقاق آب شربت غنا چشیدند سلطان تعاقب کفان میرفت تا از سرحد گجرات بر آورد بعد آن خود در چانپانیر رفت توقف نموده معتمد شاه امیری که نسبت خواهر زادی به سلطان داشت او را با لشکر انبوه دنبال غنیم فرستاد و غنیم در ولایت مالوه هم قیامت استقامت نمود معتمد شاه از منبوه گشتیم با جین آمد و بکنار جودیبار^۵ کلیاده که عبارت کرده سلطان ناصرالدین منبوه رست متعیم گشت سلطان بهادر مظفر منصور مراجعت نموده با چند یاد تشریف آورد^۶ مدت توقف مرزا سکری و اسراء مذکور در اولکه گجرات نه ماه و چند روزه بوده اما آنکه فرنگیان در بندر دیو دخل یافتند و قلع برای خود ساختند سلطان متعسف بود و شب ۱۱ روز در فکر دفع این مزاحین مطاریم^۷ بود -

۲ مبارکی

۳ تند

۴ کلیاده - ج کلیاده

۵ "مدت توقف..... روزه بوده" نیست

بران زبان که بنجر حق و رای حق نگذشت
 تو سنگ و آهن و چوینی چو هر سه یافت گذار
 بشد باهر خداوند سنگ و آهن و چوب
 معا معا بنم چشم از ساجد استفسار

الکمر چون خبر بلغای شیرخان افغان بمرد که عاقبت پادشاه
 عالیشان شد و ملقب بشیر شاه گشت بسبع اعلی رسید که طرف
 بهار و جویپور خروج کرده ^۱ مرزا مسکری برادر را در احمدآباد و
 قاسم بیگ را در سرکار بروج و یادگار ناصر مرزا را در سرکار پتن و
 با پابینگ جلایم که پدر شاه خان جلایر باشد در قلمر چانپایر
 گلهشته خود براه آسیر و برهانپور بطرف نارالغلاخت آگوه نهست
 فرمود -

درین اثنا اسراء بهادری اسمم ملک ایجن کسن که به حکومت
 الکمر رفتیمور. معین بود ملک برهانالملک ^۲ بمجانی حاکم قلمر
 چیتور و ملک شمشیرالملک حاکم قلمر اجپیر بتفاق همدگر به جمعیت
 گویب بر بیست هزار سوار بنجاهی شهر پتن رسیدند عرض داشتند
 که اگر حکم شود به جنگ یادگار ناصر اقدام نمایم سلطان منع نمود و
 درین باب مبالغه فرمود که ما اینک خود را بشما میرسانیم
 تا آن زمان جنگ مولوی باشد چون سلطان لشرف با نهدود
 برد ^۳ یادگار ناصر مرزا احتراز نموده بصوب احمدآباد روانه شد سلطان
 به پتن آمد و از آنجا بصوب احمدآباد عزیمت نمود و نمیم از
 احمدآباد بر آمده در لاجپت موضع غیلت پور که ذکر او بالا گلهشته
 مخیم گشت سلطان آنروی آب ملائیل غیلت پور نزول اجلال
 نموده تمام شب آماده جنگ بود یلین میدانست که فرمان کار به جنگ
 خواهد آمد پس امید لشکر نمیم شب در آوردی خود چراغ بسیار
 افروخته و بنهال خود گلهشته و خود بر آمده شبانشب ^۴ به احمدآباد
 رفت قریب بصبح این خبر بمسلطان رسید سلطان تعالکب نمود و
 همدران روز بموضع گذار که بر سه گروهی مامورآباد واقع است

ب ج ^۱ مرزا هندال

د ^۲ برهان الملک بمجانی حاکم قلمر اجپیر - و ملک شمشیر

الملک حاکم قلمر چیتور

ج ^۳ هند و بیگ

ج ^۴ مامورآباد

میکردند - میگویند چون سلطان بساحل دیو در ناهیت موضع
 کهوکم معجم گشت فرستاد خلیل را که یکی از مقربان درگاه
 بود پیش کپتان فرستاد و گفت که بهر حیل و قریب که میدانی
 کپتیاں را پیش من بیاور چون این^۱ معجم بکپتان ملاکلت کرد
 فریخته اطراف تعطیم و انواع تکریم او گردید کپتیاں در حاله
 کیفیت شراب از او استفسار مافی الضمیر سلطان نمود او آنچه
 ناگفتی بود به بیان آورد و راز سلطان آشکار کرد - شب بدین
 کیفیت گذشت - صباح کپتیاں گفت که بنده متعلی سلطانم اما
 از ضعف بیماری که دار نمیتوانم بخدمت رسید - نور مهجده آمده
 صورت حال باز نموده سلطان گفت شاید تریس و پیچی بضاطرش
 راه یافته باشد من خود بهیادنتش بروم و رفح مطنش او نموده بیمار
 کشتی طلبید پناه ششی کس از اسراء مخصوص همراه گرفت
 اسمم ملک امین حسن غاروقی و شجاعخان و^۲ لنگرخان پسر
 لادشاه والی مالدو و الهخان بن شجاع کهنری و سکندر خان حاکم
 ولایت ستوانسی و گنیس را بواز میدلی را و حکم کرد کسی از
 جنس اسلمه همراه نگیرد - هر چند وزرا و امرا عرض کردند که رفتن
 سلطان لایق دولت نیست غایده نکرد و بمقتضای تریس^۳ الحاجه
 ابلهم لایستاقرون مسافتم ولایستاقدمون چون قدم بر
 کشتی نهاده ریان شد کپتیاں استعفاء علی نمود تا ساحل پیشواز
 آمده بمنزل خود برد و^۴ لوزیم ادب را بر هر مژ پرونه درکار
 سلطان کردن گرفت سلطان نیز ازین نسد کلاهی میدونخت - اما
 تقدیر موافق بتدیوش نبود غایده نکرد - بعد از آنکه از حرف و
 حکایت فارغ شدند^۵ ملک فرنگیان همدگر اشاره که معهود بود
 درکار آوردند آن زمان سلطان تریخت که کار از دست رفت بخت
 و دولت برگشت سرا گفتند که ما نمیگفتم که خاتم مارا خراب
 خواهی کرد - گفت تقدیر چنین رفته بود سلطان برخاست فرنگیان

ج ۲ مرد مرسله

ج ۱ لشکرخان

ج ۳ لوزیم

ج ۴ سگان یعنی فرنگیان

(باب بیست و هفتم)

۱ کیشمیت داخل یافسن فرنگیان به بندر دیو از
روی مکر و زور و شهادت یافسن سلطان در
مجلس صدر کعبه‌ایان یافسنی شهادت فرنگیان

نقلست که چون سلطان بهادر از گردش ایام نافرجام عزیزیت یافت
چنانچه ذکر او بالا گذشت در بندر دیو در آمد فرنگیان اظهار
خدمتگاری می نمودند و زبان بدلداری میکشوند که بهادر دریا در
دست ماست بهر بندری که سلطان تشریف فرماید انواع خدمت
بهمور میرسانیم سلطان هم بتأیید اقتضای وقت نسبت جایشان
طریق ملائمت مسئول می داشت روزی به عرض رسانیدند که
سوداگران بنادر عامه در دیو ■ آیند متاع ایشان پرکنده فروتنی
آید اگر سلطان موافق می بودست گاو زمین درین جزیره عنایت
فرمایند چهار دیواری بسازیم تا اموال خود را در آنجا فروه آورده
از بار تفرقه خاطر جمع گردانیم سلطان قبول فرمود -

بعد از آنکه سلطان از دیو متوجه دغ غنیم شد درین فرصت
فرنگیان پوست گاو را قسم بریده باندازد آن زمین احاطه کرده
کله سنگین مستحکم بر آورده توپ و تفنگ جعبه اندرون می
نشانستند - چون این خبر بسطان رسید بخایت متروک شد و در
فکر اخراج این کفار گشت اما خواست که بهیلم و فریب راه
منصوب نیساید تا باسهل وجه مدعا بدست آید از اهدایاد
متوجه بندر کناییت شد و صیر کناییت نموده راه دیو پیش
گرفت -

فرنگیان یافتند که این عزیزیت سلطان خالی از غدر نیست
هر چند سلطان استمالت می نمود فرنگیان حکمی آن خیال

(باب بیست و هشتم)

۱- القصر بعد از وقوع این واقعه وزراء عالی مقام و اسراء نامدار مثل مبادالسلطان مکی جیو و دریاخان حسین و اختیارخان خاننجیو و غیره بمشاهد شاه غاروالی بادشاه مکی بمیر و برهانپور که سلطان بهادر نسبت خواهر زادگی داشت در آن وقت در شهر اجین من امالی لولکه مالوه بلشمت هفتاد هزار سوار متخیم بود عرض داشت مشتمل بلقب شهادت سلطان بهادر طالب مشار الیم فرستادند که سلطان در صدر حیثیت او را ولی عهد گفتار روزی بر تاضب اجلاس نموده بتمام امرا و وزرا فرموده که تسلیم اجابت نمایند هم امثالی امر نموده بودند و بسبب اجلاس مشاهد شاه بر لخصت این بود که سلطان او را بر سر ملوک دکن تعیین فرموده اکثر اسراء نای را همراهی نوشتار بودند بعضی از آنها که بمیر او بودند یکی خود را درجاء فایق ازو میگرفتند مثل سلیمان حاکم ولایت " مالوه سکندرخان حاکم ولایت " ستوانس و " سلهدی " راجپوت حاکم ولایت رایسین " بهمراهی مشاهد شاه راضی نبودند - سلطان این معنی را در یافتن میران مشاهد شاه را بر لخصت اجلاس نموده خود سلام کرد تا هیچ یکی را جای انکار نباشد -

القصر چون سلطان بهادر بدرجاء شهادت رسید در آن زمان اختیارخان و مبادالسلطان وزیر در محمداباد بودند و مبادالسلطان مکی جیو بن توکل سرخیل خاتم خیالان درگاه سلطانی که در بهادری و شجاعتی سر آمد زیورگار بود او در شهر بروده بود - از استماع این واقعه بلحمداباد آمد - درین اثنا خبر رسید که مرزا مسعودمان " این مرزا بدیع الزمان " این سلطان حسین بایکرا بادشاه خراسان که ذکر او بالا گذشتیم بعد از شهادت سلطان در دلحیت کعبه ملوک که بر سر گروهی پندردیو واقعت نشسته دغدغه سلطانی

۱. وکان فانک فی سنه احدى و اربعین تسمیایتم

۲. " شهر " نیست

۳. " مالوه سکندرخان حاکم ولایت " نیست

۴. ستوانس - ج. سیوانس

۵. و سلهدی حاکم رایسین

۶. رایسین

۷. بمیری

۸. " این سلطان..... خراسان " نیست

از هر جانب ز محض کنند - میگویند که سلطان خردین یکشتمی رسیده بود که فرنگی رسیده بضراب شمشیر شهید ساخت و در آنجا انداخت همراهان نیز بدرجه شهادت رسیدند -

بسمت

دهی^۱ سنگساری چرخ از دین گیر
که شیران را ستان سازند نجاتگیر

وكان ذلک فی القاریخ ثلاث شهر رمضان ثلاث و اربعین و تسع مایه اربعین الفلظ که نتیجہ طبع المختیارخان وزیر سلطان مذکور است نیز مایل مذکور مستفاد میگردد سلطان البکر شهید البکر و از عبارت قتل سلطانها بهانو نیز - سلطان بیست ساله بود که بدولت بادشاهی رسیده یازده سال ملکی زانی کرد و هم سلطان سی و یکی رسیده بود که شهادت یافت -

بقصیم سنگور قاضی معروف که حاکم قضائی قصیم مذکور بود گفت که درین قصیم مردیست میندع که او را شیخ باین عبوری میگویند باوجود ابتداء اگر کسی او را تکلیف کلمه طیب میگوید نمیگوید سلطان گفت بطلبید همچنان کردند - چون بدربار رسید سلطان گفته فرستاد که کلمه طیب بگو گفت نمیگویم گفت چرا گفت ما دانیم و خدای ما دیگری چه کسی باشد که بها این تکلیف کند و من پیش او بگویم سلطان گفت بپرد اگر اقرار کلمه طیب کند مر دهید و الا سر بپرد هر چند مردم گفتند کلمه بگو نگفت به سلطان آمد عرض کردند که هر چند گفتیم اقرار نکند نمیکنید سلطان گفت بکشید چون جلاد شمشیر کشید گفت بسلطان بگو که مقاومت میان من و منای شما از یکی هفت میبش نخواستند بود اتفاقاً چنانچه شیخ گفته بود همان طور بظهور رسیدند -

بسمت

کس چه ناند اندرین بهر عین
سنگ ریزه قدر دارد یا عقیق

ب^۱ شکیبای

ج^۲ و كان ذلک فی القاریخ شهادت یافت " بیست

ج^۳ نقلست که چون سلطان بهانویم چند دیو آمده بعضی مردم عرض کردند که در قصیم

مربوحت بصوب اهداباد نمود افضلخان بلخیارخان گفت که دماغ این غلام پیش از آنکه این فتح صادر شود از طور سابق کنجاور کرده بود اتصال باین "راضی" کی خواهد بود که بر نوشته ما و شما عمل کند آنچه ما صلاح بینیم بران اقدام نماید - پس بهتر آنست که دست از کار و زحمت باز داشتیم روی بعزمت آریم - بلخیارخان گفت که از ما نسبت بهصال او گاهی خلاف مزاجی واقع نشده او نیز طریق خلاف ما نخواهد پیمود - افضلخان گفت هر چند پلی خاطر او نمیکنیم همین وجود ما درین امر باعث گرانی او خواهد بود - گفتیم افضلخان در دل بلخیارخان جاتکرد افضلخان گفت که خان پیر شده ضعف پیری بر قوت عاقله او راه یافته او داند مرا فکر کار خود باید کرد بخاتم خویشتی رفت مسلمان دنیا داری تسلیم از خود جدا کرد درخاتم در آمد و برادر او قفل زده کلید را پیش خود نگه داشت غیر از یک کس باخود همراه نداشت که بوقت طعم غذا داری پیش خان بیارد - میگویند روزی که سلطان محمود برخاتم عالمخان هلان کرد یعنی سر بتاراج کرد و خود سوار شده "برادر خاتم افضلخان رسید که همراه واقع بود آفرمان افضلخان ازان خاتم بر آمده سلطان را سلام کرد تا افرمان بهیچکسی ملاقات ننموده - و ازان خاتم قدم بیرون نهاده مگر درویشی بود که باو اعتماد میداشت گاهی که بملاقات خان می آمد خود قفل را کرده ایشان را اندرون میگرفت - و صحبت میداشت باز که او میرفت بطرف سابق منزوی می بود بر سر بلخیارخان گذشت آنچه گذشت چنانچه ذکر او بعد ازین مذکور خواهد شد مع کیفیت هلان برخاتم عالمخان انشاء الله تعالی -

چون ملکی متعین درین نظم اقتضای گوهر "دیگر" نمود بمقتضای حال بهجاش پرداخته سر رشته سابق را با اتمل کامل

ج ۱ "راضی" نیست

الف ۲ متوجه بخاتم عالمخان شده خاتم افضلخان سر راه برد و چون سلطان آنجا رسید افرمان افضلخان

ج ۳ دیگر مقود

و داعیه جهانپانی دارد - چنانچه بدربار حرم محترم سلطان رفته بعد از ملایمت بسیار مہر و حق داشتہ کہ سلطان علیہ الرحمۃ و العفران پسری ندارد و مرا برادر خواندہ بود اگر شہام بغرزدی قبول نموده دستگیری نمایند امر از ممالک گنجرات جروجہی کہ باید نموده آید کہ بتعصب و تعصب شایان این امر ما ایم غرض این بود کہ اگر ایشان قبول این معنی نمایند چارہ زر و جواهر از ایشان گرفتہ از برای جمع مہم لشکر صرف نمائیم - عورات متعصمات دو جویہ گفتند کہ شہا میدانید کہ چنانچه اناث ملوک مہم در امور ملکی دخل دارند ایشان ہم از آن قبول ہونہ باشند در ما این حالت و فطرت نمی باشد غیر از خرج خوراک و پوشاک متعصم دستگاہ بر چیزی دیگر نداریم این مہم را بوزرا رجوع کنند و از ایشان استصواب نمایند -

القصر چون ندانم مرزا معتمدزمان شہرت گرفتہ وزرا و امرا کہ در اہدایاد بودند چنین صلاح دیدند کہ مہم دفع شیر مرزا معتمدزمان از دست ملک عبدالملک بی آید باید کہ ملک خود توجہ نمایند علی الخصوص اختیارخان وزیر درین تصریحی شوق آید ملک بسیار گفت حتی کہ متعصم بداندیا رساند کہ ما مردم یار قلمیم و ملک عبدالملک مرد شمشیر - ابدال در گنجرات مثل عبدالملک دیگری نیست - این متعصم مقبول طبع افضلخان نیشاد گفت آری خان ہاست میگوید از بہنہ خاتم خیلان سرکار سلطانی فریشتہ عبدالملک نیست - ازین متعصم عبدالملک روی درہم کشید - آخر الامر ملک با لشکر قلعرہ بتجہت دفع مرزا معتمدزمان متوجہ صوب سورگہم گردید - بکوچ متواتر در نولہی قصہ اولہ رسید مرزا معتمدزمان بر آمدہ جنگ کرد شکست یافت و ہان بی اختیاری بصوب آوارگی یافت -

نقلست کہ چون این خبر بسمع اعلی حضرت جنت کشیانی ہمایون بادشاہ رسید کہ سلطان بہادر شہادت یافتہ و مرزا معتمدزمان بفرقت گنجرات شتافتہ فرمودند کہ اگر آن غلام سیاہ یعنی عبدالملک در حیاتست داعیہ مرزا معتمدزمان بکرسی نخواہد نشست -

القصر عبدالملک مظفر و منصور یاد بدہر قہام و شوکت فراوان

توپخانه - جنگخانه من آوردی. ما هم از اراده غنای تو در گذشتیم
 بموکلان سپرد که در قید نگاه دارند و پرورش نمایند - روزی بعد
 از اینام معهودبخان را طلب داشت موکلان بلباسی که در بر داشت
 از سکتیبه بر داشتیم بهمان لباس پوشی سلطان بردند سلطان چون
 لباس معهودخان چرخین دید بموکلان امرای نمود که پادشاه زانها
 را چنین نگاه میدارند و همچنین کسوت بیرون بی آرند الحال که
 بشما چنین پیش آئید بعد از آنکه این پادشاه شود انتقام از شما
 خواهد کشید - معهودشاه نیز تران مجلس حاضر بود و حال آنکه
 سلطان معهودشاه را ولی عهد خود ساخت چنانچه ذکر او بالا گذشت
 چون چشم سلطان بر معهودشاه افتاد گفت که این خود مقرر است
 که بعد از من پادشاه معهودشاه خواهد بود - بعد آن گفت
 معهودشاه حالا معهودخان را هم بشما بی سپارم در آنچه صلاح حال
 خود دانید بران عمل نمایند معهودشاه معهودخان و مبارکشاه
 هر دو را حواله ملک شمس الدین نموده تا در قصبه^۱ بیاول معجوس
 دارد - از آن بجز معهودخان در بیاول بوده با مبارکشاه هم خان -

بعد از آنکه معهودشاه فوت کرد پسر معهودشاه خورد سال بود او
 بولایت نشست پیشوایان او صلاح چنین دیدند که مبارکشاه
 برادر معهودشاه جوان و قابل است سبدا از وجود او فتنه سر
 بوزند پس متعو صرف وجود مبارکشاه اولی باشد از بایر تلخت
 که برهانپور باشد بهام فرستادند تا مبارکشاه را بپارنه و کار او
 بسازند چنانچه حقیقت این حال بعد ازین ذکر خواهد
 یافت - القیم چون خبر وفات معهودشاه بآمین دولت و ارکان
 مملکت گجرات رسید گفتند الحال وارث ملک غیر از معهودخان
 دیگری نیست ملک شمس الدین نوشتند که بعد از شهادت
 سلطان بهادر خلق گجرات منتظر مقدم معهودشاه بودند اراده
 الهی در باره ایشان چنین بظهور رسید الحال وارث ملک گجرات
 غیر از معهودخان دیگری نیست لایق آنکه ایشان را زود فرستند
 تا خاوندی ملک ایلو بحداد خویشی نمایند مقبل خان برادر
 اختیارخان را فرستادند تا باینفلو رفته شاهزاده را بیارد - ملک
 شمس الدین شاهزاده را تسلیم مقبل خان نمود - تلخان مشارالیه

الف^۲ بیاول که از مضافات ولایت برهانپور است.

بدست آورده شروع در ترتیب آن می‌نمود که چون عریضه وزرا و امرا
مشمول بر خیمه شهادت سلطان و طنب معهدشاه رسیدند
باهیچ یکی از سپاه همراه ظاهر نکرد و از غایت محبتی که بسطان
دشست عالم فراق مثل حلقه در بیت العزیز * پیشش تنگ
نمود از آن روز باز هیچ حظ و لذت جسمانی بر خود حرام کرد
آینده تمام روزه نگاه میداشت و شام افطار باندی دوغ میکرد -
و تمام شب بعبادت می‌گذرانید با هیبتی که حرف نمیزد - مگر
گاهی هم چون از زبانش بی بر آمد که سوختم سوختم می‌گویند در آن
وقت قریب شصت و هفتاد هزار سوار همراه معهدشاه بود بعضی
از امرا اظهار مبارکبادی سلطنت گنجرفت نمودند - فرمود که - اگر
حکومت ربع مسکون را بمن ارزانی دارند بی وجود * تقاضای مرغ
یعنی سلطان بهادر بکار من نمی آید بعد شهادت سلطان روز
هفتاد و معهدشاه جان بداد - || رخت هستی در صندوقچه
فنا نهاد -

چون خبر وفات معهدشاه بگوش هوش وزرا و امرا رسید گفتند
که الحال ولایت ملک غیر از معهودخان این لطیفخان برادر
زاده سلطان بهادر دیگری نباشد در آن وقت معهودخان مذکور
و مجارکشاه برادر معهدشاه هر دو در قصبه بیاول من اسیال ولایت
خاندینی محبوس بودند -

تقلست که چون سلطان بهادر از غیرت پادشاهی تمام برادران
و خویشان خود را بملکت عدم فرستاد غیر از معهودخان که در
انوقت طفل شیر خواره بود کسی نباشد روزی طاعت نمودن
مشارالیم را نیز همراه مسافران عدم نماید - چون نظر سلطان برخان
افتاد و می پرسید در جنبش آمدن خان را بدو دست گرفت معهودخان
دست و پا بطور طفلان بی انداخت باز هیچ میکرد نگاه دست
معهودخان بر * منبت محاسن سلطان رسید سلطان گفت

الف ۱ "خبر شهادت سلطان و طنب معهدشاه به معهدشاه
رسید" نیست

ب ۲ نشیست

ج ۳ عموی

د ۴ "منبت" نیست

(بنف بیست و نهم)

ذکر جلوس سلطان محمود ثانی توسط جهانپانی و طلب
امرا تا امام عشقوان جوانی و باز غالب گفتن
سلطان بتاکید ربانی

بیست

بیا بایمان خرق سارکن
گل آمد در باغ را بازکن

چهره گشایان صورت اعتبار و آرایشندگان عروسی آثار چنین
روایت کنند که در سنه ثلث و اربعین و تسعمایه در سن یلاده
سلای سلطان محمود برتضت سلطنت جلوس نمود والدۀ سلطان
بنت بهرام خان شاهزاده ولایت صند بوده از نسل تمیم انصاری
رضی الله عنه - تولد سلطان در شهر سنه اثنی و ثلثین و تسعمایه
و کوع یافت در ایام احتضار سلطان مظفر مرحوم -

میگویند چون سلطان از رحم مادر تکیه بر فرارش آورد سلطان
مظفر از منجمان اهلوی طالع او استفسار نمود - همه باتفاق
گفتند که طالعش دلالت بر امور جهانپانی میکند - اما ^۹ برج
گرانی دارد - چون اجل سلطان مظفر رسیده بود و در محدود ایام
ودیعت حیات سپرد -

القصر چون خطبه و سخن بنام سلطان محمود مقرر شد امر
وزارت برای عیادالملک اسم ملکجیو ابن توکل تقویف یکت - و
دریخان اسم حسین بختاب مجلس گریق مخاطب گردید -
هر دو باتفاق در طریق امور وزارت سلوک بی نبودند - و در
خدمت و حرمت سلطان اختیارخان وزیر سلطان جهانر و برادر

ج ^۲ " ذکر جلوس..... در باغ را باز کن " بیست

الف ^۹ جدا دارد که ازو هیچ معنی نیاید - بی برجد

برکات سعادت آید زین گنجرات شد مبارکشان را به برهانپور
فرستاد -

مگویند ارکان دولت مبارکشاه عرب خان نام امیری بود حواله
او نمودند گفتند امشب نگه‌دار فردا بموجب قرار ده معمولی
خواهد گردید - عربخان بخاتم خود برد و گفت امشب آنچه دلت
میتواند بخواه حال فردا خود معلوم است مبارکشان آب در
پیشم کرد و گفت که میخواهم که بند از دست و پایی من بردارید
و قدم در راه موفقیت من گذارید تا کمالا کنید که من چکار میکنم
اگر کشته شوم باری ارماتی نمائید و اگر زنده ماندم و فکری یابری
کرد با شما اندیشان نیکو کنم که بر صفهم روزگار بجاید -
حق تعالی عربخان را مهربان کرد بند از پایش برداشت مبارکشان
و عربخان با چندی از فغانیان^۱ بسون صبح بدربار بادشاهی
رسیده بزودیکر تر آمدند چو گدازان دران وقت بدغانهای خود
رفتند بودند کسی نبود مگر خدمتگار چند از انچه هم بعضی کشته
شد و بعضی گریخته بدر رفتند مبارکشان برادرزاده را در حاکم
خود گرفته بالای تخت نشست و با او گفت فرستاد که نیابت برادرزاده
تعلق بمن دارد شما هر کدام بخاطر جمع بر جاده اطاعت خود
استقامت نمائید هم کسی اقیاد نمودند آن روز باین طرز گذشت
شب برادرزاده را بقتل آورد صبح خود بر آمده بر تخت نشست
از او هر که آمد سلام کرده دست بستم بدجای خوابش بایستاد
و سکه شاهی بجام مبارکشان زدند خانی بشاهی تبدیل یافت -
مالک الملک متکی را بمبارکشان داد و برادرزاده اش را بشهر فنا فرستاد
ایراد این درین متعل مناسبت افتاد -

بیت

شخصی هم شب بر سر بیمار گریست
چون روز شد او بمرد و بیمار جزیست

دیگناهام آنچم ایشان از من میدهند من نمیدانم مرا بستم
کشند - و آواز کلبه کرد لاله گفت بود که جلاد ریسبان کشید
بعد از آنکه مرد شد فرود آوردند - ریسبان را که از گلویش
و اگرند چشمانش بحال خود آمد و زبان بلفظ متعهد رسوالله
جاری گشت - و جان داد - شهپر این معنی از اختیارخان حاجب
نمیست که مردی متقی و متدین و نیک نفس و دیگناه بوده -
میگویند چون عبدالملک این حال مشاهده کرد گفت دریلخان
حالت این مرد دلالت بر بیگناهی میکند - پس ما این را بستم
کشته بستم - خون این مرد روئید بر سرما خواهد آورد - آخر الامر
عبدالملک را سلطان بهنگام نیم گشت دریلخان زن و فرزند
خود را گذاشته گریخته بمکه دخی رفت - و آنجا بصورت نام
بدار فنا پیوست - نام و نشان از ایشان نیابد - چنانچه تفصیل
این حال بعد از آن ایراد خواهد یافت انشاء الله تعالی -

القصه بعد از مزی ایام معدود بخاطر دریلخان افتاد که عبدالملک
را از پای اندازد و امر ولایت را مخصوص خود ساختن بی دغدغه
امیار یکام تل برورد - ^۱ بافتوی مستطاب بمصطفیان که یار کار
و معرم اسرار او بود مستصوب نموده سلطان را بصفت شکار از
احمدیاد بر آورد - و شکار کنان بر کب مهذری که بر می گرویی
احمدیاد واقعست برد - لشکر از اطراف و جوانب ولایت طلبید -
اکثر امرا و رای عبدالملک و مخصوصان او بخدمت سلطان حاضر
آمدند - بعد آن عبدالملک بمقام فرستاد - که مقتضای حکم سلطان
آنست که شما از شهر احمدیاد انتقال نموده بمحال جایگزین خود
مستقران نمائید - عبدالملک دید که کار صورت دیگر پیدا کرد - خواست
که لشکر گرد آورده سلطان را از دست دریلخان بگیرد - و زر بسیار
از خزانة بادشاهی بصفت خرج مبلهی داد - اما از امر او الاقندار
کسی نانو موافقت نکرد - آخر الامر برخاسته بجایگزین خود که ولایت
جهالوار باشد رفت -

سلطان بر احمدیاد آمد - بعد از پنج شش ماه دریلخان سلطان
را گرفته بر سر عبدالملک لشکر کشید عبدالملک در ناحیه موضع

ج ^۱ بافتوی مستطابان که دربارخان که یارکار و معرم اسرار
او بود مستصوب نموده

او مقبل خان^۱ و لادخان ابن مقبل خان را آهین نمودند - و سلطان را بصورت تخت بند نگاه میداشتند وزرای و اسراء مذکور اجندی را بگرد سلطان نمیگذشتند - مگر خدمتگار چند که از اتمادیان ایشان بودند - آهین و طعانی که میفرمودند سلطان تناول میفرمود - و لباسی که ارسال میداشتند تمبیس می نمود - ازین رهگذر سلطان بسیار قتلی می بود اما از غایت قهر است و نهایت کینه است اصلا اظهار اینمعنی نمی نمود - و خود را بی برای شکار انچهان مشغول میداشت که اظهار پروای ملکی و یاد لشکرگاهی نمیکرد - و در خلا و ملا میگفت که بلادشاهی که مثل عبادالملک و دریان خان وزیر داشتند باشد او را چه حاجت که خود درد سر کشد - مقصود از بادشاهی قراغت و آسایشی است - این خود بر چه کمال میسر است - مرا بلور ملکی و مهم سپاهی کاری نیست - وزرا دارند اسری که مشتمل صلاح دولت بوده باشد بعیل خواهند آورد - گاهگاه میفرمود که آیا مگر^۲ چه طور جلیست و مدینه چگونم مقامیست که هم زیارت استنم شریف در خاطر صورت جزم بینمایند - از استماع چنین سخنان وزرا خوشحال می بودند و بکام دل ملکی رانی می نمودند -

روزی لادخان پسر مقبل خان گفت اگر سلطان حکم کند من کاری کنم که دریان خان و عبادالملک هر دو پس پرده اجل بنشینند - سلطان بطعاطر آورد که این سخن منافی نخواهد ماند حاضران هم از اتمادیان ایشانند فی الحال سوار شده بخانه عبادالملک رفت و گفته پسر مقبل خان را نقل کرد - عبادالملک دریان خان را بخانه خود طلبید - و گفته سلطان باو باز گفت - از اینجا هر دو باتفاق بدرگاه سلطانی آمده بختیارخان و مقبل خان و پسرش را حاضر آورده در سر دیوان ختم کرده گشتند - و کان ذلکی فی اربع و از بعین و تسهیم - چنانچه پسر مذکور از عبارت بناهی کشت بیسوجب مستفاد میکرد -

میگویند در وقت ختم چون گردن اختیارخان را بر پسمان در آوردند دصت برداشت و گفت خدایا ترا معلوم است که من

میگویند کثرت وظیفه در گنجرفت بر خیرات دریلخان قرار گرفته کم کسی باشد از درویشان که پایشان وظیفه مقرر نکرده و اکثر سپاهیان قبیله‌دار را روزی جنگیر وظیفه اعام نموده میگویند که فرمانهای متعدده درست نمود و بمهر بادشاهی رسانده جای اسم شخصی و عدد اراضی خالی گنجه‌شمه طیار می‌میشست به نیت آنکه مستحق محنت و انتظار نکشد - و تلافی ملائمت اهل قلم بچشد ^۱ هر جا شنید که گوشت نشینی بعبادت حق مشغول است یا دردمندی در زلویه احتیاج مرهون در خور استعانتش رقم اسم و عدد اراضی مرقوم نموده بوی میفرستاد -

نقلست که روزی همین نوع فرمانی رقم نموده بامبلغ زر نقد بدست خدمتگاری بدرویشی فرستاده بود اتفاقاً او بغلطی بهم نام آن درویش داد آخر معلوم خان شد که بان درویشی نرسیده تقیضی نمود - خدمتگار گفت که من بفلان شخصی دادم - اگر حکم شود ازو بلا ستانم و بوی رسانم - خان گفت من بوی بفرستاده بودم خدا بوی داد - اتصال که ازو بلا ^۲ ستانی خوشحالی که او را از وجودش حاصل شده مبدل بقی میگرد - روا باشد که خدا داده را استعانه نمایم - فرمان دیگر رقم نموده عدد اراضی برصابق افزوده بامبلغی زر بان درویشی فرستاد به ^۳ نیت آنکه هم قلم است - اگر اراضی هم عدد نباشد بهتر است تا ثانی اتصال از جهت القیام کسی ظن لباس نکند -

اما چون خود مرئی عیش بود سهولت دریلخان را باهتنام عالمخان لودی و گنجهت و خود یا مستغلا سرود و راحت پقر بازی مشغول شد - میگویند در ایام حکومت دریلخان از هر خانه و منزل بطک هر کوچه و بازار آواز سرود و نغمه ساز و غنچه جشن بگوش مردم می‌رسید از قوم کلانوت مثل تاجی ابدو که عظم ریم نایک گوپال را نغمه روح افزای او ملای جان میداد - دیگر نایک جیتی پسر نایک باخشو و دنگخان و ^۴ بهلی پسران نایک چتر

ج ۱ "هرجا شنید.....میفرستاد" نیست

ج ۲ بستانم

ج ۳ "به نیت آنکه.....لباس نکند" نیست

د ۴ حسینی - ج حسن

ج ۵ ملای

۳ پاتری من اسیال پرگنه ۴ بیرم گام مصاف داد شکست خورد و
 صدرخان ۵ زیری که عمده لشکر او بود کشته شد و سرزده الملک
 زنده بدست افتاد - ۶ عبدالملک بر برهانپور پیشی مبارکشاه که پادشاه
 آن دیار بود رفت - دریلخان سلطان را عقب عبدالملک تا بمرسد
 برهانپور برد - و بمبارکشاه اعلام نمود که عبدالملک بانی را گرفته
 فرستند - و الا هایت او نیتیم نیست نخواهد داد - مبارکشاه
 گفت که عبدالملک زنده نیه من هست و الحال پناه بمن آورده
 صورت ندارد که دست از هایت او باز داریم - لشکر کرده مقابل
 نمود - در حوالی قصبه نانگری که از مضافات برهانپور است محاربه
 نمود - شکست یافت - خود را بالای قلعه امیر کشید تمام فیلان
 خانی مبارکشاه بدست سلطان افتاد - هر فیل کوه شکوه بود ۷ در
 دلاوری بی نظیر ۸ مثل باون بیروپلت سنگار ۹ اسد و خیران -
 از انجا سلطان زایت ظفر آیت بر برهانپور افرخت عبدالملک
 گریخته بمندو پیشی قادر شاه حاکم ولایت مالوه رفت - سلطان
 چند روز در برهانپور اقامت نموده - آخر الامر قرار بصلح افتاد باین
 که خطبه ۱۰ مسک درینولایت نیز بنام سلطان معهود مقرر باشد -
 سلطان مراجعت فرموده بلعمدا بلا تشریف آورد -

بعد آن حکومت تمام ملک گجرات بقبضه اقتدار دریلخان در
 آمد - اسم پادشاهی تعلق بسلطان معهود داشت - و رسم پادشاهی
 بید اختیار دریلخان - دران آوان مشارالیه سوزی بطریقی نمود که
 تمام خلق گجرات از وضع تا شریف هم راهی و شاکر گشت
 لب دعا و ثناء او کشادند - اهل گجرات میگفتند که باز زمان
 سلطان معهود بیگره که بهترین زمانهای پادشاهان گجرات بود
 نمود که هر کس باندازه خویشی جناز و نصبت بستر بی بردند
 و خوشحال بی بود - و لهذا تاریخ اینده حکومت و کامرانی او از
 لفظ خوشحال مستفاد میگردد ۱۱ که سنه نهصد و چهل ۱۲ پنج باشد -

ج	۱	ماثری
ج	۲	بیرم کاوون
ج	۳	" زیری که عمده لشکر او بود کشته شد و سرزده الملک نیست
ج	۴	و او هم سلازلشکر عبدالملک بود و بغداد بسیار کشتندش
ج	۵	" مثل باون بیروپلت سنگار " نیست
ج	۶	" که سنه نهصد و چهل و پنج باشد " نیست

میگویند دختری از دختر خاتمه‌ها خویش که بر حدت فهم و ذکاوت طبع او احتمالی داشت شبی بخدمت سلطان فرستاد باو گفت که بتقریبی در خدمت سلطان عرض نمایم که اسم سلطانی شما دارید و کامرانی دریلخان میکند - این معنی از غیرت پادشاهی بعید میاید آنچه در جواب بشنوی علی‌الصباح یزبانی فلان خوبه سرای حواله نمائی - تا به عرض من رساند او بخدمت سلطان رفت و شرف فروشی دریافت - هر چند از جانب دریلخان اظهار تحقیر نمود سلطان گوش نکرد - صباح که از خواب برخاست بر گوش پلنگی استاده قضای حاجت یول نمود - او که این مشاهده کرد صباح بدریلخان گفت فرستاد که این خود دیوانه ایست این قدر نمی داند که ششم را ایستاده میکنند یا ششم - چون دریلخان این علما شنید گفت یزان من در کار این جوان حیرانم هر چند سعی دریافت مافی‌الضمیر او میکنم میسر نمیشود - این قدری لازم که یا ایل بی مثال است - یا عاقل صاحب کمال -

الفصل دوی ماله‌خان لودی و افغان و وجیه‌الملک و تالک و افغان کهتری که یازان مخصوص همگر بودند و دوستداران دریلخان از دریلخان رخصت جاگیر طلبیدند - گفت خوش باشد اما بخاطر من میرسد که تماشای جشن یقزان خود شما نمایم بعد آن رخصت فرمائیم قرار داد که فرداشب این صحبت منعقد شود - هر کدام خوشحالی و غارغ‌الیال روبه‌نازل خویشی نهاد چون روشنائی روز یکاریکی شب تبدیل یافت لطیف‌الملک که یکی از مقربان دریلخان بوده - و در حسن و جوانی شهرت داشت از اینجهتم دریلخان او را در جشن‌گاه خود راه تمیناد او ازین سبب متعیر و متالم می بود - بخاتم ماله‌خان آمده از روی زخم گفت که مرا بر حال شما رحم آمده - از اینجهتم آمدم تا بر حقیقت کار مطلع سازم - متعفی نماد که دریلخان چنین قرار داده که منشاء جشن سلختم شب جشن در کیفیت شراب هر چهار شما را بکشد - از استماع این سخن ایشان متعیر و متفکر شدند - که چه علاج نمایند و چگونه ازین مهلکه بر آیند نسبت

و گهیم و رمن که هر یک بافسون گویندگی زهره را از رفعت آسمان در قید هبوط بندگی بی آورد - و زای ایشان کلاوتت بسیار که هر یک در فن خود بی نظیر روزگار بودند در مجلس خان^۱ مدیوشت بی نمودند - و از پترو و اهل جشن مثل موهن را و رنکولو و دیسی را و کنور که هنگام چرخ ایشان چرخ گردش خود فراوانی میکرد و از فروغ حسن ایشان ماه دست بزم گوش بی بود - خدمت سینه مذهب و بخاری نقل میکردند که من از پدر خود یاد دارم که از ایشان از بای^۲ چهار نام حرم سلطان مظفر مرحوم که ذکر او بالا گذشت نقل میکردند که روزی دریانخان^۳ بسلام من آمده بود مرا تکلیف تماشای جشن خود نمود چون قدم در جشنگاه او نهادم روایح عطریات و غوایح خوشبوئی او مرا مدحوش کرد و مشاهده تلون فراش و تنقیش و تذهیب اسقف محلات او مرا متعیر ساخت - باوجود که من حرم معتزم سلطان مظفرام و سلطان نیز درین امور مهومی و مکلف بود اما چنین مجلس یاد ندارم - القصر دریانخان نایب سال باین پیشی و کامروائی و چنین معشیت زندگانی گذراند - آخر الامر فلک شهنده باخت و زمانه پاریانی انگیزشت که ارکان مزامیر دولتی از هم ریخت -

بیت

چو من را بر آید قالب از نور
کند رنج معاشی زار و زنجور

کیفیتش اینست هر چند خبر افراط پیشی و فلو کامروائی دریانخان بسع سلطان میرسید تعافلی نبود و ازین حال اظهار ملال نمیکرد چه در محل خلوت و چه در آیدان جلوت و دریانخان - دیبا متذمم و متعسس مافی الضمیر سلطان بی بود - متغنی که ازو مراد طلبی سلطان فهم میشود نمی یافت و با اهل تکسس تاکید بی نمود - روز بروز بلکه ساعت بساعت آنچه در مجلس سلطان مذکور شود بها رسانند -

الف^۱ ملازمست

ج^۲ "جوان" نیست

ج^۳ "باوجود که من..... مکلف بود" نیست

کوچم کوچم گرانیده در جندیغلام نگاه داشتند - خان غضب‌نای برخاستم بتجهیز رفت اهل و عیال لطیف‌الملک باکابر شهر التیا آورده استشفاع نمودند ایشان پیشی دریلخان رفته شفاعت نموده خلاصی بخشیدند - آن مغوری پیشی عالمخان رفت و گفت که از شما چه لایق که کسی از روی دلسوزی بشما سخنی گوید او را ظاهر کرده چنین رضوی جهان سازید - عالمخان شرمیده شد و گفت صبر کن قلمن این انتقام از دریلخان نکشم - اسناد مردی و مردمی بر من حرام است -

القصر چون عبادالملک از ولایت برهاتپور انتقال نموده پیشی ملوخان والی ولایت سائوه رفت - ملوخان از خائزانان^۱ بلادشاهان مندو بوده بتخدمت سلطان بهادر ازارگاه برهاتپور میوست سلطان ستفت شد - پسرش الموصوم بلغرخان را پیشی خود نگاه داشت او را همراه معبدشاه عقب لشکر مغل که از گجرات بر آورده تعیین نموده بود - لنگرخان همراه سلطان بهادر در دیو شهادت یافت چنانچه ذکر او بالا گذشت - و چون معبدشاه نیز شربت اجل چشید ملوخان در ملک سائوه ماند رفته رفته اقتداری پیدا کرد اکثر مملکی مندو در حوزه تصرف او در آمد چون نرمیان عبادالملک و او جهت تمام بود عبادالملک در زمان ابتدای سلطنت سلطان معهود عهد وزارت خویش چتر و مسک و لقب قانرشاهی را از جانب سلطان معهود بلو فرستاد - او خطبه بنام خود خواند و مسک باسم خود زد و خود را بتخطیب قانرشاه مخاطب ساخت - خصوصیت با ملک عبادالملک پیشتر از پیشتر شد چون عبادالملک را روز بد پیشی آمد چنانچه ذکر او بالا گذشت چناه باو آورد دریاخان ازین برنتعید و بقانرشاه از زبان سلطان معهود فرمان صادر کرد بضمون آنکه رابطه جهت‌مندی و دوستداری شما باین سلسله علیم گوشت بنادریان مصدور میگرد که عبادالملک که حقوق نمی چندین سال را بهقوق بدل کرده طریق بقی پیسونه پیش مبارکشاه رفته بود شنیده باشند که قدم شوم اوچم روز بد بر سر مبارکشاه آورده - الحاصل چنان بهرض رسید که او التیا بشما

خصوصیت ایشان با دریانخان برترتبه که این نوع قصص را از و در حق خود بی سببی و وباهشی چگونه باور کنند - و چون از لطیف‌الملکی شنیده‌اند حمل بر ماضی کذب هم نمی‌توانند کرد - آتشب در تردد و بیقراری گذرانند -

صبح آن شبچنان شب آئینده دریانخان مجلس آراسته و اهل جشن همه‌گر را بتعصب پیراسته کسی بطلب امراء مذکور فرستاد - امرا دل بمرگ نهاده و رضا بقضا داده حاضر آمدند و حال این نوع دریانخان را ازین مقوله خبر ده و غرض او ازین صحبت اظهار مزید خصوصیت است - و بی بناجران خود مقید است بتجلیس آرائی هر زمان یاران اظهار غرضمندی می‌نمایند و ابواب تعلیمت میکشاید - اما هر چند دریانخان درین باب مبالغه می‌نماید عقد دوستگی یاران نمی‌کشاید و رنگ تم و حزن از آئیند چهره ایشان نمی‌زداید وقت آن رسید که تمام اهل جشن حاضر آمدند - پیاله در میان آمد هرگاه امرا پیاله می‌نمیدادند بهم‌دیگر اشارت میکردند که این پیاله شربت اجل است که ما می‌نخوریم - بازنگاه که باهل جشن میکنند آنها را بتغذو تعبیر می‌نمایند دریانخان را هر زمان خوشحالی دیگر رو میدهند و در امرا هر ساعت تقریری دیگر میرود چون دریانخان در یاران شگفتگی نیافت بلکه اگر حزن و وهم پیدا دید گفت یاران خیر است درین طور مجلس در شما ذوق شگفتگی نمی‌یابم موجب چیست و باعث چیست یاران سرینالین انداختند - چون دریانخان مبالغه نمود عالم‌خان گفت که قریب جان ما را برین میدارد - گفت چگونه گفت لطیف‌الملکی بما گفته آتشب شما را خواهند کشت هرگاه این نوع سخن از لطیف‌الملکی بگوش ما نخورده باشد رنگ شگفتگی و اثر خوشحالی از کتبا بچهره ما پدید آید - آئش در نهاد دریانخان افتاد صحبت منحصر شد خان مصطفی طلبیده سوگند خورد چیزی که از زبان لطیف‌الملکی شما فتل میکنند در وهم و غم من نیست خاطر نسبی نموده رخصت فرمود صبح آن امرا روانه جاگیر شدند -

دریانخان لطیف‌الملکی را طلبیده گفت ای بی دولت چرا بر من افترا کردی بفرمود تا سر و ریش تراشیده بر خر سوار کرده در شهر

چشنگاه نهاد پری زلاها دید که دیدار ایشان پای مقل را در قید
 همرانی کشید از انجمن پاتری چند بنظر در آمد که چشم روزگار
 اینچنین صاحب حسن و پرکار ندیده بود اگر چه زروجرها بسیار
 نیز بروی کار آورده بود اما باوجود خلعت ماه و شان و سیارهای
 خورشید نشان در چشم اعتبار چون سنگ نیمقداری نمودند آخر
 شب سلطان قماش کرد و بعد از آن مجلس برخاست دریاخان رفت
 به خلوت خویش و یکی از آن ماه پاره‌ها را در بغل گرفته بغروب
 رفت - سلطان تنها ماند تا صبح نخواست کرد و هستم در گوش
 سپید گفت که میرانجوی بی بینید شوخی این قلام ما را تنها گذشت
 خود شرافت خورده بغرامت اشتغال دارد میزان فرمودند با کی
 نلزد که آنچه از حال بنظر شما در آمدند عنقریب هم ایشان بر
 بساط خدمت شما قیام خواهند نمود اما موقوفی بوقتست -

تسلیم

بر آید در زمان خویشی هرکار
 بوقت خود دهد هر میوه بار
 مصالحت این که یابی از چمن گاه
 بنفشه در لوز و گل بدی ماه

آخر الامر همهچیزان شد که تمام حرم و خزانه و چشم دریاخان
 بدست سلطان افتاد چنانچه ذکر این احوال بعد ازین مذکور
 خواهد شد انشاءالله تعالی -

القصر چون سلطان شنید که سلطان در بیرون شهر بیفتد
 و دریاخان با لشکر شجها در شهر و ازین رهگذر سلطان متکلی
 و متعبر است چنانچه سلطان از قصه دندوک که بر سی گروهی
 اهداد واقعت و بجایگزیر او تعلق داشت عرصه داشت فرستاد که
 ما احتیال قلام این حرکت ایم نمیتوانم دید که دریاخان بدین
 حکومت و سلطنت و مشورت و کامرانی گذراند و پادشاه ما بدین
 بی سامانی و هیرانی در ماند از انچه در گوشه جایگزیر خود دم بخود
 کرده نشستم ایم اگر سلطان همیشه سلطنت و اراده کامرانی دارد
 باینجانب تشریف آرد بعد از آن این بندها کم خدمت بسته متعجب
 را از میان بردارند سلطان چهره چریمار یعنی میاد کنجشکی

آورده لایق آنکه او را گرفته بپایم سریر خلاف مسیر ارسال نهند -
 بازار ولایت خویشی اخراج نمایند تا نسبت اخلاص سابق سمیت
 جدید پذیرد - قادرشاه در جواب فرشت که مبادا ملکی قری سپاهیگری
 نموده خود را بدرویشی قرار داده از انجبهت یکموضع بطریق
 وظیفه بهشارالیم تعیین نموده شد برای آنکه غلام قدیم الطعمست
 آن درگاه است که باین حال پیشی مردم بیگانه رود منست ندید
 خطر مبارزی از جانب او هیچ باشد که او قری بهیج مدعیات نموده
 پای تعزیری بدین منکون گرد آورده در گوشه نامرانی نشست -

چون عرض دریلخان این بود که مبادا حریف از استعداد صاحب
 مددی قوت گیرد بکنی معجز وجود مبادا ملکی باعث داندن و تردد
 او بود - از استماع مضمون نوشته قادرشاه بر آشفت کوی کوچ
 بشواعت پیشی خاتم سلطان را اسر کرد تا بیرون شهر در معطاه
 گمدهلور که قریب بهوض کانکریم واقعست بردند غرمانها فرستاد
 بطلب اسرا و سپاه که زود استعداد لشکر نموده حاضر آیند که
 هزینهت لشکر کشی بر سر قادرشاه مصمم گشته اسرا از هرطرف
 مثل اتهار بطرف بهر دختار رجوع کردند - بعد از چند روز سلطان
 را نیز به پیشی خاتم برد اما خود در شهر مانده - بعد از بر آمد
 یکی چهار روز به خدمت سلطان بی آمد سه چهار گهری روز بدرجاء
 نشست بازار بشهر میرود و بعیشی و عشرت مشغول میگردد
 لشکر هم تمام همراه او میرود و پیشی سلطان چوکیدار معبود بی
 باشند آنها نیز نوبت خود گذرانده بشهر بی روند چوکیداران
 دیگر بی آیند -

اما تا سلطان خورد سال بود بهر طریق گذراند و تحمل وزید -
 الحال وقت آن رسید که از حد صخر پای در سرحد هفتوان نهاده
 و لشکر آرزو بقصد تسخیر مملکت کامرانی پای در میدان نهاده
 اما چون دست بدین نبرد نداشتند از انجبهت اتم قریب دارد و هر
 زمان که حسرت بی بر آرد و آنچه دل سلطان میطلبید در حوائج
 دریلخان صرف میگردد -

نقلست که روزی نریخان سلطان را با میران سید مبارزی بهزاری
 بمغول خویشی برد تا تملشاه جشن نماید - چون سلطان قدم در

در پلخان یکی از نیاپیر سلطان محمد بانی هنداباد را پیدا
سلطان مظفر لقب کرد بادشاه بود اشتهر قریب پنجاه شخصت
هزار سوار بهج کرده جانب قصیم دهند که لشکر کشید - از آن جانب
عالمخان در رکاب سلطان باده دلاورده هزار سوار آمده در ناحیه
موضع دهبر که من اقبال پرگنه دهولنگه که بر هفت گروه قصیم
مذکور واقعست مقابل نمود - میگویند باوجود دلاسی فراوان و
استقامت بی پایان که در پلخان فی نمود مردم از او جدا شده با خدمت
سلطان می رفتند القصیم -

ایستاد

مهر چون شهنشاه کیلی سریر
کشید از میان تیغ آفتاب گیر
در آمد بگرون خروشان خروس
زهر نوسیم خلعت آواز گوش
کشیدند صفها پی کار زار
یکی زمین کنار و یکی زان کنار
زهر سو میباهی بکین خلعتند
لقیبان لشکر صف او استند
کشیدند فیلان جنگی قطار
زهر گوشه خون بر آتش نثار
سنانهایی دندان بکین کرده تیز
در آواز شان در زمین دستگیر

میگویند فوج بر ۴ افشار سلطانی بوجود عالمخان استفاده یافت
بود و از جانب قنیم متابل عالمخان فتوحی متاخذشان مکرر
گشت - و او مرد شجاع بود میگفت که من در یکی چیز حیرانم که
مرد از پیش مرد چگونه میگریزد و سردار ۴ بر افشار متجاهلشان
بهلیم و برادر او مجاهدالملکی - و از جانب قنیم در متابل

د	۱	دانی
ج	۲	دهنود
الف	۳	چون
ج	۴	بر افشار - ۵ بر افشار - ج چون افشار
ز	۶	جرا افشار

گور که او از عنایت سلطان آخر بخطاب محافظان سرفراز شده بود او را به بهانه آن فرستاد که از جوناگهر^۲ لشکرها^۳ بیاورد و چون مقصد دهند و کم که سر راه است بهالمنغان ملاقات نموده عهد و وثوق دولتیخواهی از او حاصل کرده بیاید چو بجای پیش عالمخان رفت مشارالیم بهر طوری که مطلوب سلطان بود خاطر نشان کرد و قرار برین یافت که دویست سوار شهابت تحت حصار بکنند هنوز نهد و رسانند سلطان بر آمده بایشان ملحق شده بصوب عالمخان متوجه شود آخر الامر شیخی که معهود بود جباه^۴ کهور بهل را تحت دیوار حصار آورده پستاده کردند سلطان دست بکنند کرده از دیوار حصار فرود آمده بر کهور بهل نشست^۵ در رنک^۶ اولیا طی مکان نمودن گرفت - صباح پنجایت^۷ جانبو من اعمال پیرگنه^۸ جهالآوار رسید سیدالملک جاکیرار آتچا بود پیشوار آمده ملازمت نمود یکرسان سلطان توقف کرده باز راهی شد بقصبه دهند و کم رسید عالمخان آمده بیابوسی مشرف شد و عرض کرد که آمدن سلطان مبارکست انشاءالله تعالی کار بهحسب مراد دولتیخواهان صورت خواهد بست -

بعد از یک پهر روز بطریق معتاد چون درینخان از خانم خویشتی بدربخشانه آمد شنید که سلطان پیشی عالمخان رفت درینخان از غلجی محافظان که یار صاحب اسرار او بود پرسید که حالا چه باید کرد - او گفت پیشی ازین هر چند بتو گفتم که در پشتم این پسر میل بکنش و بجای این دیگر خود سال را نصب کن که زیر دست تو بوده باشد گفته مرا قبول نکردی اکنون تا او قوت نگیرد است فی الفور یکی را بادشاه برادر و لشکر کرده برآ^۹ وایرا زنده بدست خواهیم آورد -

الف	۱	جونه کدهم
ج	۲	خوب
الف	۳	که لشکر آن زمین خوب میباشد
د	۴	گهور بیلیم
ج	۵	طی الارض
ج	۶	خانپور
الف	۷	جهالآوار که از احمدناباد سی کرده است رسید
ج	۸	اوزا

چون دریاخان این حال مشاهده کرد که لشکر هریوز-آزو بخدا شده بخندمت سلطان بی رود نتوانست در دولت اقامت نمود متوجه اجداد شد بضیال آنکه خزان در دست ما هست چون یلشگر میدهم باز رجوع باین جانب خواهد کرد - چون بندروازه شهر رسید اهل شهر دروازه پرروی او بسته را بالا کپرو قفل سر دادند گفتند تو حرام خواری ترا بشهر دخل نمیدهم آنرا لامو دروازه را گذاشته مهربی ^۲ بیرون دور را شکسته با آن راه در شهر دو آمد - اما چند روز مردم دلاسا میکرد و زر میداد - وقت شب بر آمده بخندمت سلطان میرفتند -

سلطان از آنجا متوجه اجداد شد دریاخان ترسید که مبادا مردم شهر مرا گرفته پیش سلطان ببرند حرم و خزان را همراه فتوحی بقلعه چانپانیر فرستاد و گفت که شما آنجا مضبوط شوید من به برهانپور پیش مبارکشاه میروم - و او را ^۳ گرفته بی آریم و خود بطرفی برهانپور روان شد ^۴ وکان ^۵ نکی بی منم خمسین و تسعایم -

سلطان بدولت و اقبال در شهر اجداد در آمد و از آنجا متوجه چانپانیر شد بکوه متواتر رفت چانپانیر را قبل نمود فتوحی در جنگ و جدل تقصیر نکرد اما آخر همان دید که بزرگان گفتارند -

بیست

با ولینعت از برون آبی
گر سپهری که سرنگون آبی

قلعه را سلطان بزور بلو فتح کرد - میگویند روز فتح قلعه سلطان آنقدر جرودت و مردانگی مردم مشاهده کردند که فوق آن متصور نباشد درجای که سلطان ایستاده بود شش هفت کس از گرد و پیشی سلطان از بالا به تفنگ زده غلطاندند و سلطان از آنجا بیکدم بپشت و راست نشد و چتر از سر خود کناره نکرد هر چند مردم

د. ^۱ بیرون بود - ج. بیرون بود

الف ^۲ و او را بکمی خود بی آریم

ج ^۳ "وکان.....تسعایم" نیست

۱ شهبشیرالملک برادر فتوحی محافظان و خیمالملک تاج و المصغان
دوکانی افغان و المصغان کهتری در غول جرباک سلطان محمود -
۲ از طرف غنیم مقابل سلطان دریلخان پادشاهی که تراشیده
بود و خوابین دیگر مثل سلطان ملاالدین لودی برادر سلطان
سکندر لودی پادشاه دهلی که در زمان سلطان بهادر آمده بلازم
سلطان شده بود - و در هراول طرفین مردم جنگ دیده و کار آزموده
مقرر نشد - روی میدان بدلاوری آراسته بودند - میگویند پیمیش
الآنکه هراول با هراول چنولس نماید عالمصغان پیش دستی کرد
و از آنجا که فتوحی پای ستون نمود - ۳ مقدار دوگهری رد و بدل
شمشیر همدگر می نمودند و از جوشنهای و خودهای ۴ طرفین
شعلهای آتش برق وازی میدرخشید - آخر الامر لشکر فتوحی
شکست خورد فتوحی خود را بغول دریلخان رساند و با آن فوج بر
غول سلطان محمود قلعت - سلطان غالب فتوانست آورد شکست
خورده بخصم رانیور که برته گروهی قصه دهند که قبله روی واقع
است رفت و از آنجا بموضع کوت پالیا که پنج کوه از رانیور
واقعست من اقبال پرگنه سرده از سرکار صورتهم آلتیا رفت -
عالمصغان هزیمت خورده بموضع ۴ سیاده که در کنار آب صابهر
واقعست بر هفده گروهی قطب روی بصیداباد آلتیا رفت -

دریلخان مظفر و منصور مرجهت نموده در نعلیم قصه دهولم
فرود آمد اما چون طالع سلطان محمود قوی بود با وجود هزیمت
هم از لشکر مغلوب و هم از لشکر غالب مردم توپ توپ رفت بعضی
بهالمصغان می پیوستند و بعضی بخدست سلطان می رسیدند در
بهر چهار روز باز پیشی عالمصغان ده دوازه هزار سوار جمع شد
عالمصغان بسطان عرض نشست کرد که منان هزیمت بانصوب
معلوف دارند این مرتبه انشاءالله تعالی اهل بقی را زنده بدست
می آورم -

۱	او	ع
۲	"مقدار دوگهری.....و خود" نیست	ع
۳	تایین الطرفین	ع
۴	شعالات	ع
۵	"که منان.....معلوف دارند" نیست	ع

را در خواب دیده و پرسیده یا رسول الله، ما شنیده ایم که وجود گل سرخ از عرق مبارک حضرت ظاهر شده چو نیست حضرت صلی الله علیه وسلم خوی از پیشانی بدست مبارکی خود گرفتند و افشاندند هم گل سرخ تازه و تر از آن ریختند و منصب امیر الاسرائیلی و سپهسالاری بغالبان متعلق گشت - روزی عالیشان عری نمود که عباد الملک غلام قدیم خدمت است دریاخان از بد نفسی خود ملک را اخراج کرده بود اگر فرمان بطلب او صادر گردد بهتیم بوسی برسد - سلطان بطلب عباد الملک فرمان صادر فرمود -

القسم چون فلک نمدار و چرخ مکار کام چند بر مراد سلطان زد سلطان از پایبندی؟ او مقل شده القلت * بارزالی نموده و بیفاد خسی پروزی کرد چنانچه چرجی جری مار مذکور را بخطاب معاف خان مخاطب سلطنت مقرب حضرت گردانید و آن تنگ بصله کم ظرف شراب میخورد و نسبت باسرا و وزرا مستغان بیصرف میگفت و بخدمت سلطان خود را دولتخواه * صاحب گفتگی می نمود از اینجهت اسرا و وزرا متلای بودند -

درین اثنا ملک عباد الملک هم از منتهو آمد - سلطان اقرار و اکرام بسیار کرد - سرکار بهروج را با بندر موریت جاگیر داد و رخصت جاگیر فرمود که آنجا رفته سلمان و سرانجام خود نماید - درین اثنا * چرجیو در مجلسی شراب مرض کرد که سلطان سلامت خیمه نو را اطلبه نو بی باید این کهنه قلعه بکاری نمی آیند هم از وجود آنها بهتر است باری تا آنکه علاج دیگران کرده شود سلطان علاءالدین * لودی در جنگی که قریب موضع * دهورم * واقع شد با دریاخان

د ۱ ناهنجاری - ج لغزیدن

الف ۲ بارزالی

الف ۳ چرجی

۴ "لودی در جنگی که قریب موضع" نیست

ج ۵ دهورم

ج ۶ "واقع شد" نیست

گفتند که چنانچه از سر سلطان کناره کن سلطان را خوش نیامد و بدچهریان ابرام میکرد و گندم در پیشی نمی نهاد تا سپاهیان شیر بیشه شجاعت و لشکریان مرد میدان جسارت از هر طرف بالای قلعه بر آمدند و فتوحی گریختند بالای ازکی قلعه که آن را بمولم میگویند بر آمد آخر الامر او را بسته بد خدمت سلطان آوردند - سلطان حکم کرد که در قلعه سورت معجون دارند تمام بخورند و هر روز دریاخان فریت چهار صد پانصد پری زاد از انجمن چندینی خود ازین قبیل بودند که شاید چشم زمانه انجمنین آرزو راه نموده باشد بدست سلطان افتادند - سلطان بلال شاد و از بند هم آزاد کامران گشت -

بوست

چه خوش باشد که یابد تشنه دیر
بگرهای بیابان شربت شیر

حلاوت گیرد از شیر نبش کام
چگر اسودگی یابد ز شام

چه خونها خورده باشد دل بصد جوش
که تازی نوش داروشی کند نوش

اگر سلطان است در عالم و کرمی ؟
دلش باشد بشی سلطان ترا زوی

چنان مطلق عنانی کم توان یافت
که بتواند زگفت دل عنان یافت

سلطان با خدمت رسید مبارکی گفت که میرآندجیو قول شما از مبین غیب بمعرض^۱ ظهور رسید میران عرض کردند مثل مشهور است هرچند دیر است آهو بدیننگ شیر است - القصر سلطان مظفر و منصور در چانایان بنشست شروع در کاسرانی و « جوانی تمام ماه برین منوال گذشت منصب وزارت با شرف همایون ملکی برهان الملک بنجانی قرار گرفت مرد متدین و مصلح کار بوده میگویند که حضرت رسالت پناه معجدهی صلی الله علیه و سلم

بود آمده نشسته‌اند - سلطان متعجب شد تا مگر روز باین طرز گذشت -
 آخر الامر آب کمی کرد سلطان عاجز شد برهان الملک را پیش ایشان
 فرستاد تا معلوم کند که مقصود شما چیست - ایشان گفتند که
 بنده سلطانیم از سلطان گله نداریم اما جرجیو را با فرستید که
 این لایق حضور نیست بدینختی است که دلالت بر بدی میکند
 هرچند درین باب رد و بدل شد سلطان بار سال جرجیو را می
 نشد - آخر الامر برهان الملک و افضلخان بهالمتخان گفتند که این دفعه
 زیاده ازین نکوشید بعد ازین آنچه شما خواهید گفت سلطان
 خواهد کرد قبول کردند و گفتند که ما باهی نیستیم بنده سلطانیم
 الحاح ما را بتقدمت سلطان برید تا سلام کرده بر گردیم - سلطان
 بر آمده بارام داد و اسرا را طلبید یکی ازین میان که بتجرجیو رابطه
 اخلاص داشت گفت فرستاد که درین مجلس خود را نخواستی نمود ترا
 خواهد کشت آن سفیر مغرور التغات پادشاهی تصدیقت گوش نکرد -
 چون اسرا آمده سلام کرده دست بستم ایستادند این بدبخت شراب
 خورده بهرور تمام آمده ستون تخت گرفته عقب سلطان ایستاد و چون
 چشم بهالمتخان بر جوجیو افتاد آنش غضب تیزتر شد بمردم خود
 اشارت کرد که بکشید این بدبخت را از ملازم بهالمتخان
 سید جاو ماندبولی دیگر صالح معتمد الهدی دیگر ملکی خطیب لاین
 شمشیر کشیده بر جرجیو حمله کردند جرجیو گرفته زیر تخت
 پادشاهی در آمد ایشان از آنجا موی گرفت بر آورده پاره پاره
 کردند هرچند او فریاد کرد و سلطان منع نمود قایده نکرد سلطان
 خنجر بر شک خود زد - بهالمتخان دست سلطان گرفته اندکی خنجر
 در شک در آمد - فوغای عظیم شد جرجیو را بیرون برده دفن کردند
 و زخم سلطان را بستر معالفت نمودند حکومت سلطان باز دست
 کشید و بقید اسرا گرفتار گردید - ازین روز باز بطرز سابق نگاه
 میداشتند و هیچ اسرا را باختیار سلطان نمیگذاشتند خس پروری
 این قتیسم داد و مغفول نوازی بند بر پای مراد نهاد و لهذا
 بزرگی گفتند -

بیت

نه خسرو بود آنکه خس پرور است
 خس دیگر و خسروی دیگر است

همراه بود دیگر^۱ بیکنجیو شجاع خان که این نیز از چهارم آنها است این نو کس را باید کشت تا دیگر مردم را عبرت شود - سلطان فی الحال بنا بر گفته این صغیر از وزرا و امرا استصوابه نا نموده این دو اسیر را فرمود تا گردن زده زیر دار بر نافتند و خود در خلوت در آمد^۲ بهیچکسی از امرا و وزرا بار نداد تا سه روز برون نسوز گذشت -

آنرا امر عالمستان لودی به مادرملکی گفت که سلطان علاءالدین برادر سلطان سکندر لودی است سیوم روز است که زیردار افتاده است شما بروید و به سلطان عرض کرده رخصت حاصل نمایند تا او را برداشته دفن کنند - ملکی گفت که من مرخص شده ام - عالمستان گفت پای ندارد باید رفت - مادرملکی بدر بار آمد جرجیو از پیش سلطان بیرون آمده پرسید که ملکی شما مرخص جاگیر شده بودید باز چون آمدید ملک گفت که سلطان علاءالدین لودی امروز سیوم روز است که زیردار افتاده است برو به سلطان عرض کن حکم شود تا او را دفن کنند - این صغیر زهر خندی کرد و با عرض گفت که ملکی امروز این دو حرام کسی را کشته اند عفریبا چندی دیگر را هم خواهند کشت شما چهار دارید بروید به جاگیر خود - از استماع این سخن آتش در نهاد مادرملکی افتاد گفت خانه جیو این گندچسکی نیست که شما میکشتم باشید و برخاسته راهی شد پیش عالمستان آمد و آنچه شنیده بود باز گفت و گفت که اگر میخواهید که چند روز زنده باشید این^۳ بیضکی بدبخت چرجی را بکشید و سلطان را شهر بند کنید و خود بدیره خود رفته بطرف جاگیر خود کوچ کرد -

عالمستان و جیرالملکی و الهنگان کهتری و جیح^۴ لشکر و راهی برهان الملکی وزیر اتفاق^۵ کرد که تا جرجیو را نکشیم به سلطان سلام نکنیم - عالمستان با تمام امرا صلاح بسته سوار شده اول آن هردو مقتول را برداشته دفن کردند بعد آن مسجد کلانی که بر دربار سلطان

- الف ۱ ملکی جیو - ج جرجیو
ب ۲ این بد اصل را و بدبخت
ج ۳ لشکر داری برهان الملکی
د ۴ کردند

الخصم شجاعالملک برادر عالیخان و منجاهدخان بهلیم گاهی
مطلبه میکرد او مری جسمیم بود ■ شکم کلانی داشت ازین
اذا قنارالملک وزیر منجاهدخان را که محل و مقد سرکار او تمام
بدست او بود خوش نمی آمد و متاثر میشد و جمعیت
منجاهدخان و منجاهدالملک قریب ده دوازده هزار سوار بود که
هزار مریض از سرکار مورنهر تعلق بجایگیر ایشانان داشت - روزی در
خاکش امرا بهسدگو گفتند که نگاه داشت سلطان باین طرز
مصلحت نیست میل در چشمش باید کشید و کودکی دیگر را
بجایش باید نصب کرد بلکه چه احتیاج کودکی دیگر است
ولایت را بهسدگر قسمت کرده هر کدام سرحد خود نشینند
شروع در تقسیم ملک نموده اند گفتند که فلان سرکار تعلق بفلان
داشت باشد و فلان تعلق بفلان - قنارالملک گفت که بصاحب
ما کدام جلسیده اند - اشجاعالملک از روی مطلبه گفت که شکم
منجاهدخان لایق اضاف دولت نیست بلکه چیزی که دارد ازو هم
کم خواهد شد - منجاهدخان در طیب گذراند اما قنارالملک ازین
مسئله بسیار براشتفت گفت اگر چه بصاحب ظاهر در غالب مطالبه
مسئله کردند اما مقرر است کلی اداء یترشح بهلیم معلوم شد که
ایشان در حق شما چه نیست دارند -

بیست

۱ علاج واقع پیشی از وقوع باید کرد
دو رخ سود ندارد چو وقت کار از دست

نسبت به مردم دیگر ■ باقارالملک پیشتر در خدمت سلطان
آمد و رفتی داشت ظاهرا این حرف بگوش سلطان هم رسیده بود
که امروز قرار داده اند که در چشم سلطان میل کشند - از مستماع آن
سلطان بگریست و گفت که اگر مرا بکشند راضی ام اما کور نکنند -
قنارالملک شبی در خلوت عرض کرد که ما غلام سلطانیم عرض
داریم اگر بسمع رضا اصفا فرمایند معروض داریم سلطان دانست
مبادا در رفتی پسر متبلیخان که ذکر او بالا گذشت حرفی گوید که

ج ۲ " علاج واقع از دست " نیست

ج ۳ " قنارالملک

هر بادشاهی که خمس پروری و سفله نوازی را شعار خود ساختن تنظم ادبار در ارض اقبال خود داشت آخر خود کاشتم را برداشت -

میگویند روزی که سلطان جرجی را باخطاب محافظان مخاطب ساختن افضلخان وزیر بطریق تعاهل العارفی گفت که کسی میداند که محافظان از کدام قوم اند - ملک امین همان که شاه و لطیف گو بود گفت آری میدانم ایشان از قوم پرمار اند. فریاد در گریه دادند - پرمار قوم نیست از اقوام راجپوتان و نرینه قصبه ایست از قصبهات مضافات گجرات و نسبت بصیلا لفظ پرمار و فریاد لطیفه ایست لطیفه لفظ پرمار خود ظاهر است - لطیفه دیگر آنکه فریاد چوب فی درازی را میگویند که با آن جانور میگیرند و فریاد جانور گیرنده را گویند -

و این لطیفه نیز از ملک امین مشهور است که روزی سلطان محمود از خاندان جهان خواجه سرا پرسید که تو از کدام قومی - او گفت من خوردسال بودم در چند افتاد مرا یاد نیست - ملک امین گفت که قوم خان را من میدانم - سلطان گفت بگو گفت از قوم بادیهیل اند بادیهیل قوم نیست از اقوام راجپوت و بزبان هندوی بادیهیل بریده شده را گویند سلطان خنده بسیار کرد و چند لک نام انعام فرمود -

القاص عالمخان و وجیه الملک و مجاهدخان و مجاهدالملک که همه امرا بودند بااتفاق همدگر قرار دادند که یک روز عالمخان خود چوکی سلطان نماید. یک روز شجاعالملک برادر عالمخان و وجیهالملک قاضی و یکروز مجاهدخان و مجاهدالملک بهلیم که هر دو برادر بودند و اعظم همایون تماشای زاده عالمخان باین احتیاط نگاهبائی سلطان می نمودند بعد از آنکه در احمدآباد آمدند بهین نستی چوکی میدادند - گاه سلطان را میل بچوگان بازی میشد در بهدر چوگان میدان بود دران چوگان فی باخت اما آنکه از دروازه بهدر بیرون آید امکان نداشت -

ج ^۱ " شجاعالملک و یکروز " نیست
 ج ^۲ در اندرون حرم میدان چوگان دران میدان چوگان
 فی باخت

بخدمت آمده‌ام و پنج شش هزار سوار مسلح فوج بستم در بازار پتکوز ایستاده کرده‌ام سلطان بدولت دوگه‌ری آخر شب^۱ که بماند چتر زه کرده بر آید از مردم اعظم همایون چندی که حاضراند بقتل آورده و بر سر خانهای حرام‌خوار می‌برویم - انشاء الله تعالی کار بمنداه صورت خواهد بست سلطان همچنان کرد - دوگه‌ری شب مانده بود که چتر زه بر سر کرده قبیلان نوبتی را پیشی انداخته بر آمد - اهل شهر چون دیدند که بادشاه بر آمد عالم عالم از هر گوشه و کنار بر آمده جمع شدند - سلطان حکم کرد که خاتم عالمستان و وجیرالملک حرام‌خوار را تاراج نمایند - و نمایند که اینها^۲ بدر روند - تاتارالملک لشکر گرفته پیشی متوجه شد و سلطان عقب آهسته آهسته روانه شد -

خاتم عالمستان و وجیرالملک بیرون حصار شهر بوده قریب دروازه چال‌پور ایشان تمام شب صحبت جشن گذرانده و پیاله خورده آخر شب بتوسط رفتم بودند خاطر از هر روی جمع داشتند این حادثه که شب حاسله زاد و این فتنه که روز بد بر سر آورد از گمان و وهم ایشان نبود چرا که لشکر تمام محکوم حکم ایشان و سلطان در حبسی هر شب سه چهار هزار مرد که یگانه و متغلی ایشان بودند چوکی میدادند - بتظاهر ایشان گنجا می‌رسید که در عالم اینچنین کسی هم موجود باشد که ازو مضرتی بمارسد اما از این حال غافل بودند که -

* بیت

شود دست شقاوت چون گلوگیر
کند رگهای گریز کار زنجیر

میگویند که هنوز درخاتم عالمستان و وجیرالملک مردم از خواب بیدار نشده بود که عواقب شد - عالمستان از خواب برخاست پرسید که چیست در صحن خانه که آمدید که بازاریان شهر بلا خانه بر آمده غریب میکنند که حکم سلطان چنانست که حرام‌خواران

ج ۱ فوج

ج ۲ زنده

ج ۳ "بیت شود دصت..... زنجیر" نیست

آن بالا باعث كثرت شدت شود گفت بئما چه حرف دارید از دست ما چه آید - عرض کرد که سلطان عالم قرار داد امرا شنیده باشند که در چه مقام اند - یا کورشی چشم اختیار کنید یا فکر دفع این کار کنید - سلطان گفت بلس موافقت میکنید - گفت منجاهدخان و منجاهدالملک که ده دوازده هزار سوار تیار دارند اگر سلطان حکم کنند همین زمان همه را مسلح و مکمل کرده بیاوریم نو گهری آخر شب که بماند سلطان چترزه کرده سوار شود و بر سر خانه عالمخان و وجیهالملک هلان کند یعنی حکم بتاراج کند اینها در خواب محفل افتاده اند تا حاضر شدن انشاءالله تعالی زنده بدست بی آریم - یا اخراج نموده بدست آوارگی بی سپاریم -

سلطان گفت بسی منجاهدخان و منجاهدالملک بیانید بما عهد و وثوق کنند ایشان حاضر بودند که آنشب چوکی ایشان و اعظم هایون بود هر نو امیر مذکور با تاتارالملک آمده سوگند کلام منجید خوردند - سلطان گفت که اعظم هایون حاضر است - ازو چگونه مخفی بی ماند - بتاتارالملک گفت من او را بتضاراش میفرستیم - تاتارالملک برخاست پیش اعظم هایون آمد و بنیاد خصوصیت کرد دران ایام اعظم هایون بمطربه عاشقی بود هر زمان بیازان اظهار اشتیاق و آرزو مندی می نمود تاتارالملک نیز ازین قبیل مستحسان آمل کرد که گفت کسی که مثل من متخلص و هوا خواه داشته باشند چرا بر خود این همه درد و الم روا دارد مردم شما خود در چوکی هستند خود بروید بدو صحت خود صحبت دارید ما دانیم و اهتمام چوکی - اعظم هایون گفت که عالمخان شبی دو مرتبه و سه مرتبه کسی میفرستند و از من خبر میگیرد و گفت قکیه را دراز بر بستو نهاده بالای او چادر کشیده یکی از خدمتگاران بفرمائید که پائین بنشیند خود را بطریق پازیر کردن میسوزد باشد تا هر کس که از عالمخان بپاید شما را در خواب دانستم بر میگرد - اعظم هایون همچنان کرد -

تاتارالملک بدو صحت سلطان رفته مرض کرد که اعظم هایون را بتضاراش فرستادم و پانصد کسی از مردم خود در دیو آنخانه آورده

میگویند که چون سلطان در بازار پنکوز رسید ابوبی خان برادر تاسرالملک را بطلب افضل خان وزیر فرستاد که خانه او سر راه بود چون سلطان بدرخانه او رسیده بر آمده سلام کرد و برکاتب سلطان روانه شد تا این زمان قدم ازان حاکم بیرون ننهاده بود چنانچه ذکر او بالا گذشت - میگویند که پیش از آنکه سلطان بدروازه بهالپور برسید اهل سوق چوبهای خانههای عالیشان و وجیرالملک

بود و این روز که در آخر پیشی عالیشان آمده و در
 آئین نهمین در اول روز دیده بود از آینه قید سلطان
 در اول شب مسلح و مکمل شده بر در عالیشان تا آخر
 شب بی نشست منجمل آنکه بر هیچ سال این مرد
 نهمین بکار همین شیوه گذرانیده و هر شب انتظار این
 معامله می کشید تا شبی که این روز سیوم پیشی عالیشان
 بی آید وقتی که سلطانرا با لشکر برای تاراج خانم
 عالیشان بر آمد نزدیک بدروازه جمالپور میانه بود که تا
 مصطفی بر انداختند شخصی بر آمده فریاد کرد که حکم
 سلطان است خانم عالیشان را تاراج نمایند عالیشان تا
 آخر شب در عیش و عشرت و جشن و شرب خوری
 مشغول بود آخر شب باغواب استراحت رفت که این
 ندا بگوش کبیرمجد افتاد فی الحال در حرم در آمد فریاد
 کرد خان را بیدار کنید که اینی سلطان برسید خدمتگاری
 که حاضر بود خانرا پیدا کرد پرورید چه غوغا است -
 کبیرمجد گفت که هم غوغا است که در اول روز
 دیده بودم اکنون آن شیر را که بند کرده بودند پنجرههای
 خود را گسیختند شما بزودی بر آئید - عالیشان بر آمده
 بر اسب همین مرد سوار شده راهی شد چهار سوار
 خانرا گرفتند این مرد میدان شجاعت پیشی آمده با
 هر چهار جنگ کرد چنانکه سه سوار از اسب فرود آورد
 یکی ازان چهار کار کبیرمجد را بر آخر رسانید درین
 فرصت عالیشان مبلغی راه رفت بود رحمت خدا یاد بر
 حاکم نمکی کبیرمجد و تجربه کاری او بعد ازان -

بدر فرزند - عالمخان چنانچه داشت کوزه آب سرد بر سر خود ریخت - اسب چوبی حاضر بوده سوار شده بر آمد دید که چند سوار از پیشی می آیند - تاخت بر ایشان یکی را از آن میان بقتل آورد دیگران راه دارند بر آمد این سواران دنبال نموده و چندی دیگر هم بایشان ملحق شدند چون قصد کرده به عالمخان رسیدند صالح معتمد بن الهدی قاتل چربی و برادر شیخ ارزانی ملتانى هر دو برگشته چاقولش کرده کشته شدند - عالمخان فرصت یافت بدر رفت تمام خانه او بتاراج رفت خورد و کلانگی در بند افتادند دختر و حیرانلک نیز بتاراج یافت اهل و عیان بر آمده در جایش پنهان شد بدست نیفتاد -

ج ۱ از ثقات گجرات استماع شد که پیر معتمد نام مردی سپاهی در خدمت عالمخان اکثر عمر گذرانده مردی معمر و گره و سرد روزگار چشیده و شتر و گربه فلک نمدار و روبه بازی آن بمدار کج رفتار بسیار دیده و کتجر بر نموده روزی که عالمخان بر سلطان غالب آمده و کمی گذشت که از دروازه بهدر بیرون آیند اعظم همایون را با پنج شش اسرای نمدار که هم دم خصوصیت و خلوصیت به عالمخان می زدند همگی هفت هشت هزار سوار همیشه در محافظت سلطان چوبی می دادند و خانه عالمخان بیرون حصار در اساول بود - چون اعظم همایون طعای عالمخان بود محافظت سلطان را بر اعتماد او گذاشته خود بتخانه رفت بهیش و عشرت و جشن و شرابخوری مشغول می شود این کبیر معتمد روزی بعرض عالمخان رسانید که صاحب شها شیر را در پنجر کرده آید و خود فارغ ابلال در خانه بنشیند تا در محافظت او آن چه سعی باید کرد بکنیم بتخود چوبی او بدهید یا فکر بر اصل نیایم و چترسی از اندر روزی که در پنجرها بکشد تمامی عالم را برهم زند آن زمان هیچکس حریف نه خواهد بود عالمخان بغرور آنکه اسرای کلان هم به او متفق و تسای لشکر در اطاعت او بود نصیحت کبیر معتمد را حمل بر تمسخر میکرد اما این کبیر معتمد که شیر بیشتر شجاعت

و الپتخان یارغار همدگر بودند اما درینوقت که الپتخان در خدمت
 بادشاه باشد و عالمپخان باقی طعام فرستادن و مهسان داری او
 کردن چه صورت دارد - اما چه کند که اهل و عیال و خزان و اسب
 و اخیال او هم درین قصیر نبود و عالمپخان ناگهان رسیده آمد
 بمتملقان الپتخان فکر طعام نموده پالپتخان کس فرستاده صورت
 حال باز نمودند - الپتخان گفت که این مرد مرا هم همانچو خود
 خراب سلخت - بهمدالملک خبر کرد چون بهمدالملک باز این
 حکومت و جاگیر از نیابت عالمپخان رسیده بود چنانچه ذکر آن
 سابق گذشت بی سروقی نتوانست کرد - پیغام فرستاد که باین
 طرز آمدن شما لایق نبود - حالا که آمدید شب آنروی آب نروده
 بپاشید - تا ما بشما ملاقات کنیم - عالمپخان همانچنان کرد
 بهمدالملک و الپتخان رفته ملاقات نمودند - عالمپخان گفت که
 الپتخان خدا رو دلد که ما اینچنین در محنت باشیم و شما چنین
 فراقت میکرده باشید - الپتخان گفت که الحال از مقدم شما هر دو
 برابر شدیم عالمپخان گفت که برابر نشدیم مازنده بر آمده ایم و
 و شما در چنگال انتقام او هستید - زنده نمیگذارند هنوز هم هیچ
 فرقه است - اگر میخواستید که چند روز زنده باشید بافتاق ما کار
 کنید ما بگفته ملک بهمدالملک چربی را گشتیم دگر خود هیچ
 گناه نکرده ایم - ملک گفت شما سراسر خالی کردید اگر چربی را
 گشتید چرا در باب نگاه داشت سلطان چنین غفلت ورزیدید
 حالا زنجیر از گلوی شیر بر آمده - چون در قید بیاید؟ عالمپخان
 گفت مضمی ماضی آنچه از دست ما بیاید تقصیر نخواهم کرد -
 بعد از دو بدل بهمدالملک و الپتخان چاره خرجی بهعالمپخان
 داده رخصت کردند -

عالمپخان پیشی در پلخان آمد و احوال باز نمود در پلخان گفت
 که مقصود من از ملاقات شما نه همین طلب خرجی بود بلکه این
 بود که اسم این نو عزیز از اسرور باز در پهلوی نام ما خواستد
 نوشت - و بعد ازین اینها روی آن ندارند که توانند پیشی
 سلطان رفت - ناچار بپا خواهند سلخت - عاقبت الامر این خبر
 بسطان رسید سلطان متفکر و متردد شد - درین اثنا عریض
 بهمدالملک رسید که عالمپخان و در پلخان بنده قدیم خدمت اند

را برداشته از پیش پیدا شدند و گفتند که **حرامشواران** گریخته^۱ رفتند - سلطان از همانجا مراجعت نموده بدار الکترار خویش آمد
 «وکان ذلک فی سنه اثنی و خمسين و تسعمایه -

القصر چون از تغلب **المنغان** و **وجیرالک** سلطان فراخ یافت
 امر سلطنت جید قدرت سلطان باز بطریق استقلال رجوع کرد -
المنغان گریخته جانب موضع پتیاپور که «مواپسی» بود رفت و
 از آنجا بدربانخان که در ولایت دکن قرار گرفته بود نوشت که
 من از کرده خویش پشیمانم و نتیجه آن همین بود که دیدم - الحال
 شما زود تشریف آرید تا باتفاق همدگر کاری بکنیم - دربانخان در
 دکن بد حال خراب بود - جواهر قیمتی را به جهانی کم میفرست
 و بان اوقات میگذراند - چون طلب **المنغان** معلوم او شد از آنجا
 ایستاد کرده آمده **المنغان** پیشواز رفت «تیمپره» نام موضع هست
 آنجا همدگر ملاقات نمود - دربانخان گفت که من دیده و دانسته
 او را در قید میباشتم - **المنغان** گفت امانی لایذکر - حالا کاری
 باید کرد که انتقام خود بگیرم دربانخان گفت «ما بیخبر چیم **المنغان**
 یار شما در قصبه اولکیسر که آنروی آب نبرده بر سر گروهی شهر
 بهروج واقعت اقتلت داور شما پیش او بروید و ملاقات کنید
 اگر توانید بهمدالملک ملاقات کرد نیز بکنید که درین مصلحت
 بسیار است و پاره خرجی از ایشان گرفتن درکار -

المنغان پانصد سوار جرار همراه خود گرفته ایستاد کرده بقصبه
 اولکیسر رسیده راست بخانه **المنغان** آمده فرود آمد **المنغان** در
 بهروج بود پیش **المنغان** بآهل خانه **المنغان** گفت فرستاد که بعد
 از ده ماه بگوئید که گرسنه ایم برای ما طعام فرستید اگر چه **المنغان**

ج ^۱ گریخته تا پیدا شدند -

بیست

بود همچو آتش مایوم عوام

هر جا که افتد بسوزد تمام

الف «وکان ذلک.....و تسعمایه» تیمست

الف «مواپسی»

ج «لی نزه»

ج «حالا»

و دولت خواهی حضرت سلطان لیکن چون این امر بدستكم واقع شد خود را معجزه میدانم سلطان قنوة السلاطین العظام سید عریشم این سید^۱ زاهد بخاری را فرستید تا ایشان با اعتماد قول سلطان دست مرا گرفته بد خدمت سلطان رسانند -

سلطان بخانه بندگی سید عریشم^۲ این سید زاهد این قطب الاقطاب سید برهان الدین بخاری آمد و تکلیف اینمعنی نمود ایشان گفتند که شما جادشاهید هر وقت بمصلحت خود کار میکنید فقیر دعاگو را یا این نوع امور تکلیف نفرمایند - سلطان دست بکلام متعجب نهاد که این کلام خدا در میانست که از من ضرر جانی یا مالی یا ناموسی نسبت به عبدالملک صادر نشود خدمت سید بافضلخان وزیر گفتند که سلطان خورده سال اند شما چرا مرا تکلیف ایمنی میکنید - بافضلخان گفت که میان جیو من هم سوگند مصطفی میشود و از جانب سلطان خاطر جمع کرده ام حضرت اصلاً تردد بدخاطر خود راه ندهند دست عبدالملک بگیرند و بدارند حضرت سید متوجه بهروج شدند -

و سلطان کوچ بر سر عالیشان و نریخان نمود که ایشان در چالپایر بودند چون خدمت سید^۳ عبدالملک ملاقات کردند گفتند خانجیو شما چرا چنین نوشتید که^۴ عریشم بیاید و دست ما گرفته بد خدمت سلطان ببرد این خوب واقع نشده حالا صورت حال اینست که سلطان و بافضلخان پیشی من سوگند کلام الله خورده اند که ضرر جانی و مالی و ناموسی شما از ایشان صادر نشود - بیشتر شما نانیذ حبیل و حرکت دنیاداری را من چندان نمی فهمم اگر مصلحت خود نانیذ بیایید و اگر نه مختارید این را بدخاطر راه ندهید که عریشم بطلب آمده حالا بهرجال باید رفت اگر اقدام بهمراهی ما نمانید صیلسست اما آنکه بیایید و خدا نکند امری نامنوا نسبت بشما واقع شود آن شرمندگی بر من از هر چه گویم صعب تر است من باد فروش نیمستم که هرگاه سلطان

ج	۱	زاهد
ج	۲	" این سید..... برهان الدین " نیست
ج	۳	عریشم
ج	۴	عریشم

لایق نیست که درین وقت بر آمده پیش شیرشاه پادشاه دهل
بروند رجوع خدمت سرحدی بایشان متعین شود - تا بخدمت
مرجوم قیام می نموده باشند

سلطان هم اقبال اجمعین نموده بود که درین اثنا از عالمخان
اداشی واقع شده که باز این مهم سازی برهم خورد - و آن اینست
که چون حکم بتاراج خاتم عالمخان اصدار یافت چنانچه ذکر آن
بالا گذشت - عالمخان خود گریخته بدر رفت زه و زادش در بند
افتاد - سلطان بموکلان سپرد و خواجی سراها تعیین نمود تا با احتیاط
تمام نگاه دارند و درین حین عالمخان تولا بحضورت رسید مبارکی
بخاری آورد که عوض اهل و عیال خود صفدرخان برادر خود را
بخدمت سلطان فرستیم اهل و عیال مرا گذارند خدمت رسید
نیابت نمود صفدرخان ■ طلبیده اهل و عیال عالمخان را
خلاص کردند سلطان صفدرخان را هم بجانب سید مبارکی سپرد و
حضرت سید از کمال مرام در حوالی خود بالای بالاخانم نگاه
میداشتند چند روز بدین نسق گذشت - عالمخان سادو ۱ مانکی
که از جهل ملازمان او بود او را فرستاد تا صفدرخان را بدردی بر
آورده بیارد - سادو آمده کمین کرده شبی کمند انداخته صفدرخان
را غرود آورده پیش عالمخان برد - ازین رهگذر حضرت سید
بسیار انفعالی کشیدند -

سلطان متردد و متفکر شد که مبادا عالمخان و دریخان و
عیالانکی و الهخان بهم ساختند بنیاد فتنه انگیزی نمایند
بحمدانانکی فرمان فرستاد که مانشا را بجای صوی خود میدانم
لایق نیست که باوجود شما عالمخان و دریخان در گوشه کنار
میالکی معروصه بگردند و دغدغه فتنه انگیزی مینموده باشند زود
بیایید تا فکر دفع اینها نموده آید - عیالانکی مذر نوشت که سلمان
لشکر خود کرده بجهت جوسی میروسیم - باز سلطان بطلب او
فرمان دیگر فرستاد و او سریع نوشت که از من گناه عظیم واقع
شده که بعالمخان ملاقات کردم اما مقصود ازین نصیحت او بود

د ۱ سادو قایم - ج سادو نانکی

■ صفدرخان

ج ■ سید مبارکی

اجل چون به خوشی بر آورد دست
 کما چشم بازیکی بینش بر دست
 در آبی که پایان ندارد کنار
 هرور شناور نماید بکاد

القصر ملک باده دوازده هزار سوار مسلح ۱۱ مکمل آمده در
 مقام چاتپانیر سلطان را ملازمت کرد - سلطان خوشحال شد
 و افتخارات بسیار و صانیت بی نهایت اظهار نمود چند روز برین
 منوال گذشت - میگویند شبی ناگهان کسی آواز داد که سلطان
 حکم کرده که دیرۀ عبادالملک را قاراج کنند تا حاضر شدن اهل
 اورنو تمام دیرۀ ملک را بتاراج بردند - ۱۲ عبادالملک که او را رستم
 ثانی میگفتند این قدر همت و قدرت نیافت که بر اسب سوار
 شود و بگریزد و در ظاهر بهروج در آید - یا رفته ۱۳ عبادخان مدعی
 شود دست ۱۴ قهاری گرفته و گفت که مرا بدیرۀ سید مبارکی بوسان
 آن قهار شب دست گرفته بی برد تا گمان در تاریکی شب چاهکی
 خوردی که اهل آورد و کنده بودند پیش آمد ملک دران افتاد - صبح
 شخصی برای آب رفته بود دید که آدی در چاه افتاده است بر آورد
 و شنید که عبادالملک است بجای نیم مرده گفت مرا بدیرۀ
 سید مبارکی دلالت کن - انشخص بدیرۀ ۱۵ میران برده خبر کرد
 میران بتعظیم و تکریم بمنزل خود بردند - ملک گفت که حضرت
 میران پیشی سلطان بروید و بگوئید که این پیر غلام را آزاد کنید
 در کعبۀ آنکه فرستید -

میران بتخدمت سلطان رفتند - سلطان ازین واقع مبالغه ۱۶
 نماید متعیر است ۱۷ درین تفتیشی و تحقیق مبالغه ۱۸ نماید
 که این امر از که بنیاد یلغت من خود نفرموده بودم مردم قاراج
 کنند را گرفته بی آورد بعضی را حکم بقطع دست بی کنند
 بعضی را بسوراج بینی امر بی نمایند و میگویند از ملک خبر
 بگیرد که بکدام جانب رفته عباد ۱۹ عبادخان و دریاخان مدعی شود

ج ۱ بگوش

د ۲ مبالغه و دریاخان

الف ۳ کالی

ج ۴ سید مبارکی

باشما بدی کند شکم خور را پاره کنیم لشکر نداریم که مقابل و
مقاتله نماییم مردی فقیرم از دست من چه آید شما هرکاری که
کنید اندیشیده و سنجیده بکنید - همانطوری گفت که میان جیو
پیو شده ایم حالا برادر که بیرون سوگند مصطفی خورده است اگر
باوجود این بدی میکند او داند - ملکی دماغ کوچ زد متوجه
سلطنت سلطان شد - دولتخواهان او هرچند مانع آمدند و گفتند
که سلطان بتو خوب نصوهاد آمد بالفعل چهارده پانزده هزار سوار
با خود همراه داری بر آمده یکی سرحد بنشین از آن طرف عالیشان
و دریلخان مقابل نموده سلطان لا علاج شده بهاصلاح خواهد کرد
قبول نمود - و گفت در آخر عمر چه حرام نمکی کنم ما پرورده
دولت این خاندانیم نیت بدی نداریم سلطان نیز بها بدی
نصوهاد کرد - درین مهمل اجراء این ایامات مناسب افتلا -

اجیالت

چنین گفت پیشی زغن کرگسی
که نبود ز من دورچین کر کسی
زغن گفت زغن در نشاید گذشت
بیلتا چه بینی بر اطراف دشت
شنیدم که مقدار یکروز راه
بکرد از بلندی و پستی نگاه
چنین گفت دیدم گرت باور هست
که یکدانه گندم بهامون در هست
زغن را نماند از تصحیب شکیب
و بالا نهاند سر در نشیب
چو کرگسی بران دانه آمد فراز
پیشی بر پیچید نید دراز
ندانست ز آن دانه شور دشتی
که دهر افکند دام در گردنش
زغن گفت ز آن دانه دیدن چه سود
چو بینائی دام خصمت نبود
شنیدم که میگفت گردن بر بند
نیاشد حذر باقدر سود مند

بخدمت سلطان آمدند باز سلطان ناصرالملک را نوازش فرموده
 یومر عالمشاهان و دریاخان تعیین فرمود تا از سرحد گنجهرات بر
 آرد - ناصرالملک دنبال گرد ایشان رفت در جنگل ۱۰ مایلون چند
 روز توقف نمودند - عاقبت الامر از آنجا پیشی شیرشاه افغان سور
 بادشاه دهلی رفتند بعد از آن حکومت و سلطنت سلطان استقلال
 گرفت در تاریخ تصفیه السادت که آرام کشمیری چند حضرت
 سید مبارکی تألیف نموده این هم واقعات مذکوره را باین عبارت
 اختصار نمود که قلمن شریفش از پاترزه فنانرزه سالکی تیارو نمود
 و بعدود مشرفین مشرف گشت فیکی از بد و بیگانه از یگانه
 تمیز و تشخیص کرد - بعضی از امرا که از ایشان عنادی در خاطر
 ۱ باکتر بود از بنیاد بر انداخت و بعضی دیگر را ازین دیار اخراج
 کرد پس ازین عبارت چگونه حقایق احوال که مقصود و عرض از
 تواریخ است معلوم و مبین گردد بنابراین فقیر حتی الامکان ۲ قبیح
 نموده واقعاتی که درین مدت احوال یافت در قید تصریر آورد
 اگرچه تولد فقیر درمنه شهادت سلطان عاقبت معهود در بنده
 قلعه معهود آباد که در ایام رواج سلطنت سلطان مذکور دارالقرار
 خود سلطنت بود - وقوع یافت شیر خواره بودم که سلطان شریعت
 شهادت چشیدم - پدرم و برادر به بعضی از واقعات مذکور
 آگاهی داشتند - از ایشان استماع نمودم و بعضی از آنزه که واقف
 این واقعات بودند معلوم کرده بتصریر آوردم -

الفصل بعد از حصول استقلال حکومت و سلطنت سلطان
 معهود آصفشاه وزیرا که سلطان بهادر مرحوم باختران و حرم
 در خاندن مقدم حضرت جنت آشیانی همایون پادشاه بمکه معظمه
 فرستاده بود طلبید - و منصب وزارت عظمی را باو تفویض نمود
 و خاندانشان برادر خورد او را دیوان کل ساخت - و افضل خان
 پتمانی که وزیر سلطان بهادر بود برو منصب سابق مقرر داشت -
 و پایه عزت و درجه حرمتش را بلند گردانید - اگرچه خان مشایریم

تا فتنم عظیم برپا گردد - درین اثنا خدمت سید مبارکی صورت حال باز نمودند - سلطان خورشیدحال شد گفت قبول کردیم که ملک را بکعبه الله فرستیم بطلبید ملک را آوردند بصیدی پیرجی و سیدی امین که غلام زادهای جهوجهارخان حبشی بودند سپرد که به بندر صورت ببرید و بخداوندخان زوی که متعلق آن صوب است حواله او نمایند که چون موسم کعبه الله برسد ملک را روانه سازد - میگویند ایام صیام بود که این واقعه روناد - چون وقت انقار شد سیدی پیرجی آب ریز خود را جدمش ملک داد ملک ملاحظه کرد که یعنی با آب ریز شما آب خوردن گستاخی است سیدی پیرجی گفت که ملک کمترین خلاصان شما ایشم این چه معنی دارد چکنم - از حکم بادشاهی چاره نداریم - آری دنیا همین طور جالیست گاهی نعل مرکب آدمی را بر خاک میروساند گاهی پای پیاده بر سنگ لایع میرواند مرد آنست که بهر حال پای از اندازه خویش بیرون نگیرد و فریفتن و شیفتن این کار نشود -

بیت

در اقبال و اجاز گردون دون
 زگی جان تدبیرها بگسند
 چو آید توانی بموش کشید
 چو بر گشت زنجیرها بگسند

الغیر ملک را بخداوندخان رساند بیست و هفتم رمضان درستم نهصد و پنجاه و دو^۱ مذکور خداوندخان ملک را بهندوب شریف کشید - انومان معنوع اهل عالم شد که اختیارخان بیگناه بوده و ملک ناحق بخون او اقدام نموده - چنانچه تفصیل این ایهال بالا گذشت -

الغیر بعد از وقوع زوال دولت عبدالملک سلطان میران سید مبارکی را بر سر هاکمخان و دریانان تعین فرمود مشاورالیهما مصافی داده کام بفرار کشانند - سید مظفر و منصور مراجعت نموده

د ۱ پیرجی

ج ۲ "درستم نهصد و پنجاه و دو مذکور" نیمست
 الف ۳ ملک مذکور را خداوندخان بهندوب ایشم کشید

یکی از ایشان بدریغانه نیامد - همچنین پنج شش روز متوالی گذشت سلطان فرمود چند روز است که وزیر حاضر نمی شوند - مگر همه یکموقع بیمار شده اند - آخر معلوم شد که بیماری ندارند سلطان فرمود پس چرا بدریغار نمی آیند بعد از استفسار عرض نمودند که تا قوا نستیم در خدمت امو وزارت قیام نمودیم - اکنون دیدیم که از دست ما نمی آید پای کشیدیم - سلطان فرمود بچه سبب؟ گفتند هرگاه باوجود ما در مجلس دیگری به سلطان سرگوشی نماید موجب هتک حرمت ماست پس از دست وزرای بیحرمت چه آید که تصیقل بی زور دست رنگ نمی زداید - سلطان در خلوت بهر که داند بهر نوع صحن کند اما در مجلس چنین نکند سلطان استعذار نمود و بعد ازان تا بیکم عمر عمل بر خلاف ضابطه فرمود -

و "آقا" از سلان فای که اصل داد او از اتراکی ^۲ اترس بدیع بوده بتضلع عمادالملکی مشرفی سلطنت کلاه قدر و منزلتی بر او داشت - خداوندخان روی که در بندر دیو شهادت یافت و لد او را بتغلب رومیخان سرخراز نموده تربیت فرمود - و یکی را بتغلب اختیارالملکی ملقب گردانیده چهار مغل را بتضاعت او متعویج سلطنت و چهار را بتقطع داری نامرد فرموده یک قوم چهار را ^۳ بتبیهیت او حکم فرمود مثل محسنخان دکهنی که چهار دکهنیان باو همراه نمود - فتاحخان بطرح را نیز بتضاعت و دولت ^۴ فرمود - اسرا ^۵ سپاه را آندپنان در قید و ضبط و ربط آورد که هیچکس را متعال عدول حکم و تجاوز ایجاد نبود -

بعد ازان بتضاطر سلطان ^۶ تقدم تسخیر ولایت مالوه راه یافت درین باب بامفتخان وزیر مشاورت نمود او گفت که ما تسخیر ملکی بشما دلالت ^۷ کنیم که کم از مملکت مالوه نباشد و آن اینست که ربعی از مملکت ^۸ متخروس شما که آن را باقمه میگویند

الف ^۱ مصکله
الف ^۲ "آقا" نیست ج و روا ندارد که اگر احدی که بتخلاف ضابطه کاری کند آقا ارسلان

ج ^۳ الواس
ج ^۴ تقطیع
الف ^۵ کنم

ج ^۶ "متخروس" نیست

دست از جزئیات مهمات باز داشتند بود - و آن بعد از خدمت‌اندیشان مذکور تعالی. داشت - اما اقتضای کلیات امور بی صلاح و استعصوب او صورت پذیر نبود و از اسرا زخمی هر کدام فرغور حال و در خور خدمت و اخلاص^۱ مهلا کرد - از آنجمله پادشاه دولت، عهدنامه را نوی الاقدار و زین‌العظماء عالیستادار سپهسالارین منجه‌البرکات صید مجازی که هم کلاه امیری به سر داشتند و هم پیروان پیروی در جر بلند گردانید - ششم شرح منقبت حضرت ایشان بعد ازین در ذکر سلطان احمد ابرار خواهد یافت انشاء الله تعالی ۱۱

ابوحمزه گجراتی را به خطاب ناصرالملک سرقرار ساختند در رفعت تربیت بدرجه اعلی رسانید و عهدالکرم را به خطاب اعتمادخان مخاطب گردانید و در وادی قرب و محرمیت آذربایجان دستگاهی داد که دیگری را میسر نبود چنانچه دست او را گرفته در محرم حرم خود بی برد - و به خدمت آرایش و زینت لباس و لوازم آنها امر میگرد و باوجود آن نسبت رشاقی که سلطان میباشید که اگر نو حرم را بکندگار متبسم میدید هر نو را کشت و این از جمله منوهمات عهدالسلطان بود - اما از غایت اعتماد اعتمادخان را بدچنین خدمات امر میفرمود و اعتمادخان ازین حال ترسان و لرزان می بوده و بخود میگفت که ای زادم مبادا از من امری سرزنش کند سرور محفل تلف رود و جان در معرض خطر افتد - از برای احتیاط لازمی از زره ساختن بود و قلل بجای ازار بندش مقبوض کرده و کلید را در خانه گذاشته بالای آن شلووار پوشیده در متصل سلطانی میرفت - و به خدمت مرجوم لایم می نمود - هرگاه بعد از سه پهریا چهار پهر که از ملازمت سلطان بخانه می آمد کلید میگرفت و قفلش را کرده اقتضای حاجت انسانی میکرد - بعد از صبت میدید ازین حال سلطان واقف گشت - و گفت اعتمادخان این همه محنت را چرا بر خود قرار دادی - اعتماد ما بر تو ازین زیاده است که بر خود چنین قرار دهی بعد از آن صرمن داری چنین مکن بعد از منع موقت بتقسیم اعتمادخان چند کاسه کاتمه که قاطع شهوتست آب کرده بخورد تا بالکل از دایره رجولیت بر آید -

نقشست که در ایام قرب و عنایت سلطان روزی اعتمادخان روز بارعام به سلطان سرگوشی کرد و را بجانب همدگر نگاه کردند بعد از آنکه مجلس برخاست و را بخانه خود رفتند - روز دیگر هیچ

(باب سیم)

۱. بیان آسمانی مصالح کرام که دامن سلطان زمانه بفر
وجود ایشان آراسته بود

از صادرات بقوه که مسلسل علیه ایشان را بخشایم گویند از فرزندان
قطب المتحققین بدر الصدیقین عالم ربانی عارف سبحانی متخوم
جهانیان ^۱ ثانی قطب العالم سید فرهان ابن سید متخوم ابن
متخوم جهانیان ^۲ قدس ازولهم سید عربش که بی واسطه ^۳ نبیره
حضرت ایشان بودند و حضرت سید صالح متحد المشهور سید
^۴ چهارچی و حضرت سید عظمت الله ثانی قطب که ایشان ^۵ به چهارم
واسطه بانحضرت اتصال میداشتند و خدمت سید حسین که
جامع مظهر جلال و جمال بودند ^۶ پنجم واسطه منسلکی بسنک ثبایر
حضرت قطب میشدند اقارب ایشان مثل سید طاهر متحد و
سید پیر متحد و سید حافظ متحد که هر یک بزرگی وقت بودند و از
مسلسل سادلت ^۷ سلاطین عهد المحدثین ^۸ خدوة المتأخرین مهر میسر
عظمت و جلال ^۹ امیر سید شاه کمال و ولد عزیز ایشان میر سید شاه
مرزا دیگر از سادلت عظام ^{۱۰} خدوة المتأخرین ^{۱۱} زبدة الفصیحین قره العیون
سید ولد ^{۱۲} آدم سید عالم که باوجود کبر سن باشتغال ملوک دینی

ج ۱ " بیان آسمانی..... آراسته بود " نیست

ج ۲ " ثانی..... قدس " نیست

ج ۳ قدس تیره سید عربش

ج ۴ سید جیو

ج ۵ به دو

ج ۶ و واسطه

ج ۷ ساقی گرای عهد المتحققین

ج ۸ خدوة المتأخرین - خدوة المتأخرین

ج ۹ " امیر سید " نیست

ج ۱۰ و الفصیحین

ج ۱۱ صلی الله علیه و سلم

راجپوتان گراسیم متمردی اند اگر آن راج شما از دست ایشان
 بگیرند مقدار بیست پنجاه هزار سوار بر آن محل جاگیر میشود -
 این باعث افزونی لشکر میگردد آنزمان تسخیر مکی مالوه^۱ باسهل
 و عجزه میسر خواهد شد - سلطان دنگه داشت محل گراسیم متوجیه
 شد - گراسیمهای ایدر و سروهی و دونکرپور و جانشین و لونلواره
 و دلیپپیل و کناره آب مهندری و دهود و غیران مواسی سرحد را
 ملا خود سلطنت شروع خلل در ولایت نمودند - آخر الامر سلطان
 باستحکام^۲ تهاجالت^۳ پرتفت - تها^۴ بمقام سروهی مقرر سلطنت -
 و مقام ایدر و غیره که اساق ایشان مذکور شد - تها^۵ فرستاد و
 تام و نشان راجپوتان و کولی در ولایت نماید - مگر آنکه قلبه رانی
 میکند - او نیز معلوم بدای بازوی دست راست بوده و لهذا از قوم
 راجپوت و کولی هر گرا بدایغی یافتند کشته می پرتافتند -

و شعار اسلام و رواج شرع محمد صلی الله علیه و سلم در زمان
 سلطان حاکمیت محمود چهارم مستولی بود که هیچ هندوی در شهر
 اصیپ سوار نیچکشت و تاپیوند بازچم سرخ بر آستین نزدیک به
 دوش یکتا نمی بست^۶ یکتا نمی پوشید و رسم کفر مثل فضا^۷
 هوی و قبا^۸ و دیوالی و بیت پرستی را بعد نداشت که هندوی
 ملانیه بدیا آرد - مگر متغی آن نیز ترسیده و لرزیده - بعد از
 شهادت سلطان گراسیمها صورت برهان شقاوت نشان را از منگ
 کراشیده یثدالی^۹ می پوشیدند و میگفتند که این پروردگار باصت
 که ما را از مهلک عدم بماند وجود آورد اگر یکسال دیگر جوین
 منوال میگذشت از گروستکی رو بعدمی^{۱۰} نهادیم و رخت هستی
 بدلا میدادیم -

د ۱ بلخس و اسهل

ج ۱ وهلود

ج ۲ تهاجالت

ج ۴ " تها^۵ بمقام سروهی... مذکور شد " نیست

الف ۱ و مالگناری می نمود

د ۲ جلم

الف ۳ بدلا دنا

قطب‌المعلین شیخ بازرید بسطاق منتهی میشود^۱ دیگر
 اهل‌العلماء افضل الفضل جامع المنقول والمعقول کاشف اسرار وجود
 ناظر انوار شهود زندگی میان وجیه‌الدین العلوی دیگر سعادت
 شعار مکرمت دثار خواجہ عبدالوہید از اولاد و احفاد حضرت خواجہ
 ابرار منطور^۲ انظارالکے خواجہ عبداللہ * کدہی اللہ سرالہریز - دیگر
 مرشد الوقت || الزمن شیخ حسن بزرگان این عزیز از ماوراءالنہر
 موضعیت میان * کال فام الماسقام تشریف بایند حدود
 داشتند - دیگر صراج اہل * صلاح و افتخار اصحاب * فلاح خورشید
 آسمان * الفضل و کمال شیخ الشیوخ * شیخ ماہ مولد شریف ایشان
 بلند فخر جوہور است از بلاد شرق دیگر ثمرہ شجرۃ یتیم
 صاحب اسرار * دین شیخ جہاں المہروف بر^{۱۰} پنہری - از^{۱۱} اہل اللہ و
 آن قصہ ایست از قصبات ولایت دکن^{۱۲} وری^{۱۳} آسانی مذکور امرہ
 بسیار در شہر معظم اہدآباد ازین قبیل بودند لیکن بواسطہ
 اختصار اقتصار در عبارت افتاد -

دیگر در بلندہ فخرہ شہر بہروج جعی از اہل اللہ سیادت
 دستگاہ اشتغال بعلوم شریعت و طریقت ورزیدہ و کار فرمودہ
 طالبان حق را ہدایت می نمودند - از جہل اکابر این منزل متبرک
 فضایل سعادۃ اکتساب میان غیاث‌الدین بودہ و در فہرست
 سورت شریعت شعار طریقت آثار شیخ^{۱۴} کمال‌الدین خدمت

ج	۱	" دیگر اہل‌العلماء..... وجیہ‌الدین العلوی " نیست
ج	۲	انظار
ج	۳	انصاری اند
ج	۴	کالی
ج	۵	کمال
ج	۶	صلاح
ج	۷	" افضل " نیست
ج	۸	" شیخ " نیست
ج	۹	" دین " نیست
الف ج	۱۰	پنہری
ج	۱۱	" از اہل اللہ " نیست
ج	۱۲	و این شیخ مذکور از آندہا است
ج	۱۳	" آسانی مذکور..... افتاد " نیست
ب	۱۴	این

و در تحقیق امور یغینی شغل تمام فی ورزیدند و ایشان بی‌واسطه نبیرک شمع اندچمن اهل کمال مهر سپهر فضل و افضال سید عثمان بودند و سید عثمان بی‌واسطه از خلفای کبار حضرت قطب الاقطاب سید یوهان الدین مذکور و حضرت قطب مشارالیم را باغطلب شمع برهانی مشرف فرموده بودند - عنانفور که ماچین شمال و مغرب اجداد والله است ابلان کرده ایشان است و مرقد شریف ایشان نیز دران پوره مشهور و معروف است یزارو نبیرک به سلطان محمود نسبت اراده به حضرت سید عالم داشت کمال اخلاص مرجندی به‌طور میرساند در سنه ثلاث و ستین در شهر جیبیدا اول رخت هستی را ازین سرای فانی به مقام جاودانی کشید زحمتگاه - دیگر قدوه بزم معذنین افضل المتکلمین سراج المکمل میر سید عبدالاول دیگر قدوه اهل صفا و عبده اهل تقوی شیخ الهدای و متوکل دیگر شجستان دور و خورشید آسمان زکی حضرت شیخ علی متقی که در طریق بی نظیر وقت بود و در سلوی تقوی بی مانند عصر دیگر هدایت پناهی حقایق دستگامی مخترع بدیع الاسلوب فی الکشف و الکرامات خدمت شیخ محمود فوت طریقیم ایشان شطاریست یعنی تیز رو تر منسلک ارادت خلافت ایشان به حضرت سلطان الهادی

۱
۶۳۶

- ج ۱ بودند
ب ۲ " یزارو نبیرک " نیست
الف ۳ در سنه ثلاث و ستین و تسعایه
ج ۴ " بزم معذنین دیگر قدوه " نیست
الف ۵ سراج المکملین

ج ۶ دیگر جوگدیده آفاق معصوم حکام اخلاق بلندگی شیخ ابن استعاق که برجاهد شریعت و تقوی قدم راسخ داشتند نبیره و مرید و خلیفه مهر سپهر هدایت بندگی شیخ مودود ابن ختم الفقرا مخدوم قاضی علم الدین بودند و مخدوم قاضی علم الدین خلیفه بی‌واسطه سید المصادق منتهی اهل سعادت منبع البرکات حضرت شاه رجو و مرید مخدوم العالم

- ج ۷ شمع
ج ۸ دور
ج ۹ قروتاره

(باب سی و یکم)

نشان مستطوع و احسان و اخلاق^۱ همیده و اوصاف
پسندیده سلطان علمه الرحمن و الغفران

نقلست از ثقات^۲ معاصر و مصاحب سلطان عاقبت معهود که
سلطان بغایت فقیر دوست بود و همیشه توجه خاطر فیض مائل
بحال فقرا داشت چاهها تعمیر فرموده بود - و خانها راست
ساخته - و خدام جران گماشتن که از رنج و دلمت ایشان خبر دار
باشند - ^۳ آنچه مایحتاج بوده باشد مهیادارند - اکثر اوقات
اعلام طیب که بکام نیک فرجام سلطان لذت میبرد میفرمود که
ایا بفقرا ازین جنس طعام میرسیده باشد - خدام عرض میداشتند
که بفقرا ازین قسم طعام از کجا میرسد و حکم میکرد که همین
نوع طعام بسیار بزنند و بفقرا رسانند - اکثر اوقات بفقرا ازین
قسم طعام میرسید - و در هوای زمستان قیاهای زیبا بهر
بی سر و پا و بادل صلاح که در مسجد و مدارس سکونت داشتند
بهزاران عطا میفرمود - و شب^۴ پوششها انعام مینمود -
چون بعضی قلانشان افرا میفروختند این خبر بسمع اعلی رسید
حکم کرد که نهالیهای کلان بپارند که پوشش جسام بوده باشد
تا شاید هم متفق بفروخت آن نشوند - و^۵ هیزه های در سر هر
کوچه و بازار جمع ساخته شب هم شب آتشی افروزند تا در گرد
انعام بی سامان بیاسایند و نیز فرموده بود که در موسم هر میوه
مثل نیشکر و کیسه و انبه و خربزه اول بفقرا رسانند - بعد آن
در مجلس بیارتد این قسم شغلت و مرحمت در باره عام داشت
ازین قیامی باید کرد که تفقد حال اشراف و سادات و ارباب فضل

ج^۱ " همیده و الغفران " نیست

الف^۲ معاصر

الف^۳ سرما پوششها

الف^۴ هیزمهائی بسیار

مهری بستیم امنیت و طریق علی ثانی میر فیدعی
 همدانی قدمی الله سره - سلطان را نسبت به شایخ کرام و علماء
 نظام اعتقاد کامل بوده نقد حال ایشان گاهی میفرموده وظیفه
 کم از زمان سلاطین سلف متعینم ایزه بود به حال خود داشتند و
 برای آن باقتضای سعادت انتقال بهر کدام ایشان ابواب فتوح
 مفتوح میدانست مستحقان بلادی و آفاقی را در خور استحقاق
 وظیفه ابتدائی تعیین میفرمود -

(باب سی و نهم)

بیان عمارت آهوخانه و دیوان بعض و کامرانی سلطان زمانه

آورده‌اند که چون دل سلطان از هناد امروا متغیر صفا یافت
در بساط آرزو ازین قسم خازی نماید بدخاطر جمع و دل‌شاد
در ستم ثلاث و همسین و تسعیم از شهر معظم احداثیه انتقال
فرموده دارالقرار خود بمعهود آباد که ذکر او بالا گذشت فرستند
بعمارت عالی پرداختن مسمی بآهوخانه صلحت - طولش دو
فرسنگ و عرضش یک میدان جنگ - هر گوشه او قصری مبارک
فرمود که در زمین مثل آسمان بی نمود بعضی از چدار و سقف
او مطلا و جر در هر خانه از دو جانب رسته بازاری معل و بر هر
دوکان یک دری زای نشسم یایع اصیل طرب و شادمانی و
قنایای فرحت بخش طبیعت انسانی چه از جنس قوا که و
انبار چه از نوع طعام خوش طعم و خوشگوار و دهر زاویه باهی
آراست که ریاض خلعت از قرابت او آب می‌خواست تنهای درختان
معین خانه‌ها را بزرگیت و به تحمل می‌گرفتند و شاهرا " بشاودولا
ملبوس می‌ساختند در چنین باغ باهو پشمان حرم سرا عیش و
کامرانی میکرد و دانه ایام جوشی میداد و چون خورشید از برجی
جبرجی نزل می‌فرمود و چون قمر از منزل بمنزل سیر می‌نمود و
اکثر اوقات با نازنینان پر جزا دران " سور دلکشا او بشعل شکار
اشتهای می‌داشت و روز هید قیلان و اسپان را اینچنان بزرور
آراست و پیراسته می‌ساختند که در هیچ عصر هیچ پادشاه بان
ظرافت و لطافت نکوشیده -

ج ۱ " در ستم ثلاث تسعیم " نیست

ج ۲ بعضی جاها ازو سقف

ج ۳ یا اطلسی که طلب

ج ۴ " بشاودولا " نیست

ج ۵ روز

ج ۶ باشد و آن مقدار تمتع از وقت جوانی نگرفته باشد

فخر گراسیم در ایام دولت آور و بعد از نهاده و این راها و

دلاهیست احوال عام هرگز چنان نبوده که در زمان

صلطنت او و نیز اسلام مرتفع و کفر منکوب او ساختن

انارالله بجهان

و کمال چه مقدار بوده باشد - چندین سادات از ^۱ عرب از اولاد شمس الششومی شیخ ابوبکر * هیدروس رهبرانکه علیم و خیره ذلک از اینالسیدل ینابر الطاف سلطان از اوطان خود قطع نظر کرده رخت سکونت یگوشه اجداد فهادند - اللهم افخر ذنوبم بستره یوبه باحق معبود و آل و * اصحاب آمین رب العالمین -

* نقلست که شخصی از مسلمانان دستان بخدمت سلطان آمده جعفری رساند که من ابوالبنانم و در انقضا کارخیر ایشانان ملجئ - استنبج جمال کمال معجدهی صلی الله علیه وسلم را بنحویب دیدم فرمودند که سوالکم تنکم یعنی یک لکم بیست پنج هزار تنکم بتو دهانده ام از سلطان معبود بکبر یاین نشانم که او یک لکم مرقم هر روز درود برما میفرستد سلطان فرمود زری که تومینخواهی میدهم اما نشانم که گفتی نه بیان واقعتست - او گفت آنچه از زبان حبیب خدا شنیده ام میگویم اتفاقاً شبی سلطان نیز آن سرور را در واقع دید فرمودند که آنچه او گفت بیان واقع است این درودی که یکمرتبه هر روز برما میفرستی صواب درود یک لکم مرتبم دارد درود معظم اینست -

” اللهم صلی علی معبود بعدد الانفاس المخلوقات و صلی علی معبود بعدد اشعار الموجودات و صلی علی معبود بعدد - حروف اللوح و الدعوات و صلی علی معبود بعدد المبادیات و الهایات من الموجودات و المعدادات الی اینالایات من اول ازل و اوسط حشره و آخر یغایم و صلی الله علی خیر خلق معبود و آل اجمعین ”

صباح آن سلطان آن مرد را بخواند و باغزل تمام آنچه او طلبیده بود باو رساند و وظیفه بران مزید فرمود -

الف	۱	از جر عرب
ب	۲	هیدروسی
ج	۳	و آل اجمین
ج	۴	” و اصحاب رب العالمین ” نیست
ج	۵	” نقلست که مزید فرمود ” نیست
ب	۶	و المعداد

۱ و تاریخ دوازدهم ماه ربیع الاول که بحرف عرب آن روز را مولود میخوانند که ولادت آن امروز صلی الله علیه و سلم در آن روز بوده و در بعضی بلاد این روز را عرس می نامند باعتبار آنکه منصب بمصوب و طالب بمطلوب و اصل شده و کلام نبی علیه السلام باین معنی دال است که فرموده من بشرنی بتفروج الصغر بشرته بدخول الجنه زیرا که میان منصب و مصوب و غیر از وجود حال حایل و حاجب نیست هر طالبی که از بین نفسی بدن جست بگلشن وصال پیوست همدرین روز علماء کرام ختم بخاری بتمام رسانیده بودند برای ضیافت ایشان اسباب طبع ترتیب یافته دایان طعام موجود نموده بودند و میوه های گوناگون بعد از فراغ طعام و اکل فواکه امزه کرام خدمت بدعا برداشتند گویا که دعا منتج بشرف شهادت و عز مغفرت شده بود * بعد وداع امزه فرمود بهر کدام بطریق قرار داد امداد زر و پارچه نمود خود بتخلوت سرای خاص شتافت - چون کوفت خدمت و ملال خدمت عارض وجود شریف شده بود سربالین استراحت نهاد -

درین حین عطش بطبع شریف استیلا یافت شربت آبی طلبیدند بدیختی از اهل شقاوت که آن را بخام نافرجام * برهان میخواندند حاضر بود - غالباً این بدیخت وقت را بی پالید و مترصد فرصت بود شربت مسموم حاضر آورد - سلطان خالی ذهن از مکر و کید آن شربت بیاشامید و بتغویب راحت رفت بعد ساعتی طبع شریفش بر آشفت * استغراق نمود - سلطان خود با متغیر الحال دید گفت ای بدیخت این چه شربت بود که بمن نادی برهان گفت بادشاه جهان پناه کوفت خدمت تمام روزه استیلا یافت باکی ندارد میل بتغویب استراحت فرمایند تا آن طرف گردد - پانی از شب گذشته بود که سلطان یاز بتغویب میل فرمود آن بدیخت خنجر بر حلق سلطان راند و آن سلطنت پناه را بدرجه شهادت رساند -

ج ۱ تاریخ دوازدهم سلطان کمر بتخدمت امزه بی بست
الف * وقت وداع امزه بهر کدام بطریق قرارداد انعام (روپاچه) نمود
الف * برهان الدین

(باب سی و سوم)

^۱ بیان فعل سلطان علیه الرحمه و الفخران و مال
فائل او یعنی لوهان شکاری لسان

آورده اند که ایام مولود حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و سلم
هر روز از تاریخ اول ربیع الاول تا دوازدهم ولما و فضلا و مشایخ
شهر حاضر میشدند و درس کتائب مستطاب بخاری میفرمود تا یکی
پنجم روز بعد آن طعانی که بروح پرفخرج سرور انجیا * مهیا
میداشتند حاضر بی آوردند و باعزاز تمام پیش اهل صلاح
میکشیدند بعد از فراغ رجوع به بیوت خویش میفرمودند - تاریخ
دوازدهم سلطان کمر خدمت * بخداست افزه بی دست و خود آب
بخدمت پای ایشان میریخت و خود طعام میپخت و تا آخر
مجلس بر پا ایستاده داد خدمت میداد بعد آن بهر کدام ایشان
از نقد || پارچه آنقدر انعام میفرمود که سال آینده تا ایام مولود
شریف کفای معیشت ایشان میشد و سرسافها و بهیرون هاه
دکهنی که برای پوششی خاص سلطان بی آوردند ازان دستار خواهان
میساختند و در ایام مولود معمول میداشتند بعد آن ششم
* پوشش سلطان تقطیع میکردند - و تمام سال ازان پارچها بلباسی
سلطانی بکار بی بردند - و این * سنت سلطان مظفر بن سلطان
منجود پیگره مانده بود - اما سلطان منجود در هر جزو او بی افزود
و مبالغه میفرمود -

- ۱ ج " بیان قتل نشان " نیست
الف ۲ حال
ج ۳ بی بختند
ج ۴ " بخداست " نیست
الف ۵ برای پوششی
الف ۶ سنت از

معتقوان رسید شروع در امر شنیع لواط کرد و بشریبشیر اشتغال نمودن گرفت - اتفاقاً هردو اسیر چنانکه در ظاهر شریعت از جملہ معتزمانست و مرتکب آنها را حد شرعی لازم - سلطان هم حکم فرمودند که از ولزای کجار و امرای نامدار اگر کسی باین افعال شنیع نامرغوب ارتکاب می ورزد حکم است که خائن او هلاک کنند یعنی تاراج نمایند -

این پرهان بد فرجام چون در ابتدا معمول بود باین هردو کار شمار کرده بود تا روزی ازین حقیقت اطلاعی بسطان حاصل کرد - حکم شد که بدبخت نادرست را در دیوار قلعه برآرند فی الفور او را بر داشتند در دیوار بر آوردند - پدر و مادر او پیشی افضلستان رفته حاجتواری کردند که بغیر ازین غرضندی نداریم از برای خدا جان بخششی نمایند - خان مذکور در خدمت سلطان آمده استشفاع کرد اگر طعم شهادت نمی گردند آن بدبخت فنا شده بود چرا که قاتلش در دیوار کشیده بودند چون تقدیر الهی جل قدره برین رفته بود که ازان شقاوت «نارحمیسی بذلت سلطان لاحق شود و نتیجہ از افعول الله شیافعی بسایه ظاهر گردد؟ مثل افضلخان که آنچہ ازو در آخر روز بظهور آمد خان مذکور در اول روز دیده بود باین هم مثل دوریون سعی در استخلاص آن مایه فساد نمی کرد و او را ازان مهلت خلاص میداد اما همیشه خاطر ایشان ازو متردد بود و میخواست که در خلا و ملا آن بدبخت در خدمت حضور نباشد و در کنکاش مہمات بادشاهی مہرم گردد بلی بآن وسطم که در وقت کنکاش او حاضر نباشد گوش خود را گران و نمود کرده جہرض رسانید که دیوانچیو سلامت نمیدانم بکیرسم با قلب هوای متخالف خلل در قوت سامع من واقع شده صاعنی که مذکور میشود اگر آهسته میگویند خوب نمی شنوم و هر که به این علت گرفتار است خودم که فی خواهد تقریر صاعنی کند بصورت رفیع فی گوید پس باید که در وقت کنکاش مہمات بادشاهی آن شقی حاضر نباشد زیرا که احتمال دارد که سربر ملا شود و قوی مصلحت ردهد - بنابراین او را بعضی اوقات از خدمت مجبور دور میکردند اما آن شیطنت پیشم و قدر اندیشم هیچ مشورت را نمی گنجشمت که بنی دانست تا روزی سلطان به وزرا

* ثقات گجرات هر سه ساله من الافات که بعضی در آن وقت حاضر بودند و برای همین مشاهده اند و برخی از آقای گرام خود و بعضیهای متواتر استماع نموده اند از ابتدای حالات همین درین برهان جدبخت چنین فرمایند که والد آن پیاوا نام داشت از قوام ارنال بوده یادنی خدمات سلطانی قیام می نمود بعد از آنکه بزرگو تمام حاصل کرد اینست که میر آخور طوچله بازگیران کردند -

القصر پسری داشت برهان نام خالی از حسن نبوده است روزی بنظر شریف سلطان در آمدند و صحبت پسندیدند آنکه سلطان از ابتدای جلوس بر سریر سلطنت عالی نمایندگی بود در بند و زرا بود و هیچ وزرا بی وقوف آنها از سلطان صادر نمی شد و تمام آرزوهای شهوت وانی در خاطر شریف ایشان مسکن بود بعد از آن که مطلق العنان مستقل براسه شد شروع در کامرانی و شهوت بازی کرده یادنی ملاحت پسری یا دخترى غریقه او میشد -

دوم آنکه در کل طبیعت سلطان عاقبت منجمود از ابتدا تا انتها مائل باز ارنال بوده و زحل پرستی شعار خود کرده بود چنانچه سابقاً ایراد یافت علی تقدیر چون برهان بداند تمام را بنطور نظر شریف خود گردانیده بتخدمت کفش برداری سر فراز فرمود -

روزی افضل خان وزیر او را دید که کفش سلطان را پای میکند پرمید این پسر کیست که یکبار به این خدمت برقع سر فراز شده گفتند این پیاوه پسر میر آخور فلان طویل است بعضی سلطان رسانید دیوانچیو ملاحت این پسر را خدمت حضور نفرمایند و بیکی مرتبه باین درجه عالی نباید رسانید سلطان فرمود این پسر خانه زاد است ازو هرگز مگری و کیدی بظهور نخواهد رسید - باز افضل خان عرض کرد که من در چشم او زهری مشاهده میکنم و از عیانت او بی بینم که اگر میازا پادشاه کوفتن بدات سلطان لاحق میشود و فاعل آن امر شایع این منفعول خواهد بود - سلطان فرمودند هرگز ازوی امر خلاف طبیعت امره نخواهد واقع شد - همیشه در میان افضل خان و سلطان در باب آن جدبخت درین رد و بدل واقع میشود - بعد از آن که آن لعین دست

* [ثقات گجرات.....] از نسخ (ج) حیدرآباد شامل کرده آمد

فی دشت و خود در اطعام طعام بخدمت فی ایستاد و آب بردمت ایشان فی ریخت -

التم در تاریخ یازدهم ماه مذکور سلطان در شکار مشغول برهان معلوم کرده فراموشی نموده بود و در تاریخ دوازدهم تمام روز برپا ایستاده در خدمت مجلس مذکور فی بود - بعد از فراغ مجلس و وداع اعزا سلطان بخلوت خانم خود قشرف شریف اوزانی فرمود :- این بدبخت حاضر بود - فرمود پاره از مکلفات بیار و حال آنکه آن شقی دارین فکر براصل کرده از مکلفات و آب سم فالتان مسموم نموده بود بقصد آنکه هر وقت که سلطان را افعال نشانایستد او یاد آمد همان لحظه در فتنای مطلق او حکم خواهد فرمود - پس فرصت را غنیمت دانستم آن چنان کرد -

نقلست از مکلفات مسموم و آب مسموم حاضر آورد - سلطان از آن معجون مسموم تناول فرموده آب مسموم بر بالای آن نوشیده بخواب استراحت اشتغال نمودند - بعد از سالتی خاطر شریف سلطان بر آشفت و استفراغ کرد - چون فارغ شد فرمود ای بدبخت این بطور کیفیت و آب در خوردن من دانی؟ آن بدانستم بمقتضات پیش آمده عرض کرد بادشاه جهان پناه دو روز است که پی در پی کوفت شکار و خدمت مجلس بذلت سلطنت شعار لاحق شده بناچار طبیعت برهم خورده است باقی ندارد اندک معجون دیگر تناول فرمایند و بخواب استراحت مشغول شوند - سلطان بقول آن مفتون بی بای معجون دیگر تناول فرموده چنان بخواب استراحت مشغول شد که قاصد قیامت بر فطانت - باینهم چون دید که سلطان بخواب رفت خنجر خاص را کشیده بر خلق او راند بدرجه شهادت رسانید و خود را سوار لعنت ابدی و نفرین سرمدی گردانید چو آنکه خیال متعال درد سواد کاسد سلطنت گنجرات نماغ او بیض کرده بود - چند نفس از وزرا نامدار و امرای کبار که رکن سلطنت بودند در همین شب همراه سلطان عاقبت معهود براه عدم فرستاد - معجل این مجلس آنکه سلطان قبل ازین چند روز باوزرا و امرا در افتتاح غنم چانپایر بجعبه بودند امشب آن ملعون همان کنکان

حکم فرمودند که بعد از ما زحمت الله بعد از آن که مملکت گنجرات
برنگ پرکار در ذابره احاطه آوردندی عزیمت بغزای کفار قلعه
چانپانیر با چونرگر مصمم داشتند درین وقت هم الله العبد المومن
ملک گنجرات مع شی زاید در تصرف دولتخواهان این درگاه بر
تفرقه افکار در آمده اولاً در باب افتتاح قلعه چانپانیر مصلحت
یکنیم که چه مقدار لشکر جدید باید نگاه داشت و چه مقدار از
خزانه باید بر آورد القصه آن بدینصفت حاضر بود همین حکم
سلطان بدینصفت آوردند تا کرد آنچه کرد علیه السلام -

تقلست آن سقی با کلاونت پسری میل بهم رسانیده بافرات
محببت همیشه او را همراه خود داشتند روزی سلطان سلطنت شعار که
در شکار ملو داشت در آهویخانه معهود آباد با حرمهای معتزله خویش
در احتیاط بشتغال داشت آن بدینصفت در قیمت سلطان به آن
کلاونت پسری و شیشه شرابی در سایر درختی نشستند باخاطر جمع
صحبت میداشتند هرگز در گیانش نبود که عبور سلطان به این
جا شود کیف ما اتفاق سلطان در عقب حیوانی بازه کوه شکوه را
مطلق العنان گردانیده و حیوان باطراف و جوانب گردیده بجانب
آن بدینصفت دو آورده بینک ناگاه بر سر او رسیده برای العین خود
مشاهده کرد فرمود ای ولدنا آنچه مردم درین باب بعرض می
رسانیدند قبول نمی کردم اکنون بپشتم خود دادم اگر خواست
الهی موافقت ترا سزای میدهم همین دو کلمه را فرموده در عقب
حیوان متوجم گردید - آن بدینصفت بد انجام یکن مرتبه بغضب
سلطانی گرفتار شده در مهلکه افتاده بود این مرتبه دانست که خطر جان
خواهد افتاد - القصه علاج پیشی از وقوع باید کرد تا وقتی که
سلطان درین فکر نیفتاده اند موا فکر او باید کرد - چون تقرب
تسلط آن همراهزاده بپیشی رسیده بود که از ماکولات و مشروبات
و مکيفات سلطان مخنوم بخاتم آن نایکاری شود در صبح آن شب
که سلطان او را در آن حالت قبیح دید تعذیب کرده بودند -

تاریخ دوازدهم از ماه ربیع الاول روز مولود و وقت وصال حضرت
ختمی پناه صلی الله علیه و سلم با محبوب حقیقی بوده و شعار
سلطان این بود که از غره ماه ربیع الاول تا تاریخ دوازدهم هر روز
با کابر و منافات مقام و مشایخ کرام و علما و صلحا متجلس

اردو شما خود را عقب بی کشید باید رفت - خان گفتند ای نادان بی عقل از مسخه‌های این مرد بوی خون بی آید - آنچه از زمان دیوان میگویند نه از زبان ایشان است - اگر از زندگی من بکنگه آمده آید سعی در رفتن من نمائید و اگر نه این مرد هر چه بی گوید خالی از مکر و قدر نیست - زوج ایشان باز مخالف در رفتن کرد اما خان نرفتند - باز این عذر مکار نابکار کسی فرستاد که دیوان‌چیو بی فرمایند اگر شما نمی آئید من بدخاتم شما می آیم بهر حال می باید آمد تا جملهم بر انتظار شما نشسته‌اند - خان خواست که عذر کند نبود - زوج ایشان و شریوان خان بهتی که افضل‌خان بفرزندی بر آورده و جلال و جلال تمام رسانیده بودند آمده بیحد شد که البته باید رفت تا سلطان دلگیر نه شوند - خان گفتند هر چند بشما گفتم که این طلب خالی از مکر نیست و شما بیحد هستید که بروید تمام فرزندان و لولبعی را طلبیده و دایع آخرت نموده بعلی خواسته آمده بر پلاکی نشست - چون پدریار رسید آن بدبخت پیشی آمده چون قبل ازین در میان سلطان و افضل‌خان اندکی غباری واقع شده بود بتجای افضل‌خان ملکی شرق را نصب کرده بود اما هر مهمی بی صلاح خان مذکور قبضل نمی یافت دانست که شاید خان بفنای سلطان راضی باشند پیشی آمده بکشمکلت و سیاست ایشان حرفی زده و گفت خان‌چیو دشمنان شما را الله تعالی برداشت اکنون اگر دست مرا بگیرد تمام ممالک مستروم گنجرات بی مخالفت اختیار بدست شما می آید -

و افضل‌خان چون این کلمات ماخلویات ازو استماع نمود گفت ای بدبخت ولد الزنا چه در مرداری که بوی خون ازین حرفها می آید ای ملعون زود صاحب مرا بنمای - عرض کرد که خان‌چیو شما همیشه بر من بدگمان هستید من صاحب شما را چه کرده‌ام بروید درین خانم با جوامه امرا در کنکاشی نشسته است - خان همین صفت که روح معجم بود بان خاتم راهبری کرد - آن ملعونان خانرا نیز بدرجه شهادت رسانیدند - بعد از آن بدبخت آمده قارغ‌بالا شده رخت سلطان در بر کرده جوامه قاتلان را از آن جا طلبیده جواهر خانم که نزدیکی بود قتل او را شکسته دامن دامن

چنانچه را وسیله نموده نهایت در یکی دلی و یکجبهتی خود چهار
 باکره را یعنی شیرکشی را متفق ساخته چند کسی را در حجره
 مستحق ساخته گفت که دیوانچه حکم می فرمایند که از اکابر
 اراذل هر که قدم درین حجره نهاد او را از میان پاره پاره سازید
 و نگذارید که زنده بر آید - نتیجتاً این شما یا فرا بفرجه انبیا
 امرای میرسانم - باجای مذکور باین قسم قرار داده آمده یکی بطلب
 اصفهان وزیر اعظم که در اصابت رای و کفایت مهمات دیوی
 و لغزوی آفرینان بود که اگر اصف بن برخیا زنده بونی درین
 باب پیش او شاگردی کردی فرستاد و گفت بخانچه و بگو دیوانچه
 می فرمایند که مدتیست در باب افتتاح کالعه چنانچه شما می
 گویم که ملاحظه نمایند - نه کردید - استشب و را و امرای جاع کرده
 انتظار مقدم شریف شما دارند جزوی آمده آن مهم را صورت
 دهید - چون اصف خان حرف آشنا شنید بی تکلفی برخاسته آمد -
 چون بدر بار حاضر شد آن مفتن لعین بتملق نویده پیش آمده
 سلام کرده گفت دیوانچه چهار ارکان دولت را حاضر کرده اند
 می فرمایند که نامهم معتدیه را صورت ندهید بر تخریب پیش
 بان حجره راهبری کرد - اصف خان چون دران چهارم نگاه کردند
 بر صدق گفتار او اهل نموده روان رفتند - نوصه کسی ازان لعینان
 برخاسته خائرا پاره پاره کردند - علی هدایتی دوازده کسی از وزرای
 کبار و امرای نامدار که اگر یکی از آنها زنده می بود ملک گنجرات از
 دست گنجراتیان متکفل نمی شد - درین مجلس و درین شب
 ویکساعت نیست و نابود گردانید -

وقتی که بطلب افضل خان کسی می رود خان گفتند که آنچه
 تو می گویی از زبان سلطان نیست و باین وقت هرگز سلطان
 کسی را درین محل خواب نه طلبیده تو نا معقول می گویی -
 آنکس آنچه از شنیده باز گفت - مرتبه دو کسی دیگر را فرستاد و گفت
 بخان بگو دیوان می فرمایند که همین روش شما خوب نیست
 هر چند من بجانب شما می آیم شما خود کناره می کشید - بهر حال
 چهارم و را جمع شده اند انتظار مقدم شما دارند زود بیایید و
 مهم چنانچه را فیصل سازید - خان مذکور چون باز عذر آورده و وجه
 ایشان مبالغه نمود که هر چند دیوان می خواهد که شما را پیشانی

که سلطان مقتول افتاده است، گرم و زاری بر حاضران طاری شد. -
بعد از آن بان منجره در آمدند دیدند که این همه نعلبنهای امرا
و وزرا در آنجا افتاده * -

ایلات

بشی کاصیب کل بودی در پیش
فلک بین تلچر سان زد زخم تیغش
سپر میکرد خورشید از آن خویش
ولی تقدیر یکسو کرد از پیش
کشد تیغ قضا چون قطع امید
نه مر داند سپر گشتن نه خورشید
چون از تیغ آن سروا قلم شد
خط مشکین او خونین رقم شد
در قرومن رضوان بار کرده
هم جوران درود آغاز کرده

بعد آن نعلنی منجره سلطان را انارالله برهان در خطیره
سلطان مسعود پیگره که در پلایین گنبد مقدس حضرت قطب
المصطفین شیخ اهد کهنه واقع است بخاک سپردند ^۱ لولاه -

منظوم

زمین مرغست و انسان دانه آن
که بهر خوردهش دیری ندارد
مگر این دانه از گشت بهشتست
که هرچندش خورد صبری ندارد

۱۱ القصر این واقع در مقام معبود آباد شب جمعه سیزدهم شهر

این جا ضمیمه قصه هیندریاد ختم شد - پوشیده نمائند
که قصه را به واقع را به نهج دیگر بیان کرده اند
و نعلنهای وزرا و امرا نیز بمقابر خویش برده مدفون
ساختند این بیت از راقم مناسب منحل بود
میگویند اقلانخان را درین شب هرچند مبالغه
و جیمالملکی وزیر او نگذاشت و بفرمانت دریافت که طلب
سلطان در چنین وقتی غیر معتاد خالی از علنی نیست
و همین واسطه جماع خدیشین رقم پرند که شاید
اقلانخان به آن مغسد درین امر شنیع متفق بوده
که نرفت

ج "القصر این..... بقتل رسانید" نیست

بر اینها ملاحظه کرد - ایشان عربی که خالص سلطان بودند بر همین
 بهام داده و گفت همه شما را بمنصب اسرا فی رسانم - چون در صوم
 گهری شب ماند از راه گهری بان بهام متغذول و بتورگی مدهودی
 برآمده که هر کم بسیار متعلق نباشد خانرا او را هلان فی کنم بعد از آن
 آمده مساویت و قضات و علما و اسرا را طلبیده خطیب خود میخواندم -
 او فکر قنصت و قاج میکرد - اجاشی تختی و ضوطا موجود کرده می
 گفت شتلب میکنم که اینک رسیدیم -

تقلست از یک کوچه گذشت بود درین اثنا شروانخان بهتی
 که افضلخان را بزور فرستاده بود از خانه بر آمده که آیا چه حالتی
 روانه باشد که تمام شب گذشت که خان بخانه نیامد - در صوم
 کوچه که بیلزار ملحق شده بود رسیده بود که دبدب و کوچه
 مدهودی پیدا شد دانست که سلطان فی آید خواست تا پیاده شده
 سلام کند که آن بدبخت لعل گرفته خود باو را بلند گفت
 شروانخان پیاده مشو اما منصب افضلخان مع خطیب افضلخان
 بتو مبارکی باشد - شروان دانست که حال چیست خواست که
 پیشی آید بهام که در پیش بود نمی گذشتند - بار خود گفت
 شروانخان از ما است بگنزاری تا آمده پایومی کند این خود گویا
 که ملک الموت را گفته که بیاید تا جاناشی را بگیرد - بمنجرد استماع
 این کلمات تا غرجام آتش در نهاد شروانخان افتاد که دود از دماغش
 بدر رفت - چون نزدیک رسید اسب را جولان کرده شمسیر را
 بر کمر این بدبخت چنان زد که نو پاره شد از اسب سلطانی
 افتاد که درین حال -

مصراع

تکبیر بر جای بزرگان فتوان زد یگانه

جامه سر کشی که همراه او بودند یاری گریخته خیال و اطفال
 خود را بر آوردند - هر کس بماسنی رفتند و برخی را بدنبال آن
 همین فرستادند - شور و غوغا در شهر افتاد اما هیچ کسی نمی دانست
 که شب حامله بود چه فتنه زائید - تا روز روشن شد شروان و بهام
 اسرا از صغار و کبار در خانه اعتمادخان آمده بهام شدند و بر اتفاق
 همدگر متوجه دربار بادشاهی شدند - اول آمده خزاین را معاکم کرد
 و معتمدی سپردند - بعد از آن بدخلوت خان سلطان رو آوردند دیدند

بیاید و درین حانجره قدم نهید بی محتاطا بکشید و صاف
فکنید - چنین قرار داده یکی بطلب اعظم‌الوزرا مسمی باصف‌خان
فرستاد که سلطان میطلبید - خان مشارالیه بی اهمال روانه شد -
برهان به بنوعیم و تکریم برخاست و گفت بیایید سلطان
فرموده اند که درین خانم یعنی در این خانم که جاسم متخلفی
بودند بنشینند - خان را پیتی انداخت و خود را عقب کشید -
بمسجد رسیدن خان را بقتل رساندند - بهمین منوال خدایندگان
را که در تعداد اساقی وزرا سابقانام او مذکور شد طلبید و بقتل
رسانید - میگویند که اعتمادخان را نیز طلب داشتند بود - او
بفراسبت دریافت که طلب چنین وقت غیر معتاد بی علت نیست
بیاید بهمین نسق افضل‌خان را طلبید - چون نظر برهان بخان
افتاد زبان به بشاشت وی کشاد که اگر شما دست من بگیرید
شما را نهال خواهم ساخت - خان فرمود که ای بدبخت چه در
سر داری که چنین کلام فصول بر زبان می آری - چون از
موافقت خان ناپسند شد او را نیز بقتل رسانید - اطرفه حالی از
پس پرده غیب بظهور رسید که یکساعت در یکشب ذاتی حافظ
ملکی که خلعتی در پناه عصمت او مأمون و محفوظ بود باجمعی از
وزرای دیانت آثار باینچنین حال از قصت اقبال بیغای ملکت
پاسال شدند - ازین دهر سنگار و چرخ مکار چه چشم بهبودی
توان داشت و لهذا بزرگی میفرماید -

بیست

چرخ مردم کشی اگر روز نو مردم برد دست
نیست از شغفت مکر پروا بی اولای عزامت

و هیثم اهل کمال آنست که چشم جمال و منال دنیائی ندوزند

ج ۱ : القصه عجیب حالتی از پس پرده غیب بظهور رسید و
شب حادثه بدیع حادثه را مید که در یکشب ذاتی که آن
چنان مملکتی در پناه حفظ او محفوظ بوده باجمعی
از وزرای اصابت‌رای کفایت‌نمای و امرای عالی‌مقام
شایعست شعار بیغای ملکت و اظهار برابری شدند ازین دهر

۱ رجب الاخر سنه فصد و شصت و یک روی داد از عمر سلطان ده سال گذشته بود که بر تخت جلوس فرموده قریب بهزده سال - دومین بیست و هشت سالگی شهادت یافت - سال تاریخ از صارت حقیق بالشهادت مستفاد میگردد که شیخ یحیی مفتی بنظم الا نبوده اینست -

ایمپرات

سلطان متعهد از جهان چون روی خود بر تخت
در جنت الماوی شد و آنجا علم افرار شد
در مجمع وزراء خود بازرگ شهادت حق
خوشی بادشاهی میکند چترشهی برداشته
تاریخ سال رحلتش از عقل جستیم باز گو
گفتا که ای یحیی شنو سلطان شهادت یافتیم

۲ بعد از اتمام این واقعه برهان شفاوت نشان حاجی از بی باکان و ناپاکان که درین بلبه اتفاقی نموده بودند همه بجز یکجهتی بسته در سر انجام خیال فاسد که درد سر لاسد داشتند سعی نمودند چندی را مسلح و مکمل ساخته در حصارها که بیرون در خانه سلطانی بودند متخفی ساخت و گفت که هر کسی پیشی شما

ب ۱ رجب الاول
الف ۲ و تاریخ سه بلاشاه که فوت ایشان در یکسال واقع شده
این است

تسطع

سر خسرو را زوال آمد به یکسال
که همد از عدل شان نارامان بود
یکی متعهد شاهنشاه گجرات
که همچون دولت خود نوچوان بود
نوم اسلام شه سلطان دهلی
که در هندوستان صاحبقران بود
سیوم آمد نظامالملک پتھری
که در ملکی دکن خسرو نشان بود
زمن تاریخ فوت این سه خسرو
چهار و پرسی زوال خسروان بود

که باو متفق بودند بر آمد - شروانشان بهتی که^۱ از کمترین خدم بود باو مقابل کرد - او را مقتول ساخت و همراهان او را نیز بدنبال آن^۲ بدبخت به قحط تیغ بیدریغ کشیدند^۳ -

^۴ میگویند که چون این بدبخت بدبخت ظاهر خود را مرد پرهیزگار می نمود سلطان گاه گاه باقتدای او نماز میکرد - روزی او را از معهود آباد بقراولی شکار در زمین مواضع باره که مابین کناییت و قوهلقر واقعست فرستاده بود و چندی از خدمتگاران مغرب الحضره نیز باو بودند - وقت مراجعت او بدیهولقر آمد و در آنجا شبی قاری مسکر خورد و بدو منی ها بدبخت داشت - چون بدبخت سلطان رسید ازان خدمت گزاران مذکور یکی این مجلس را بحض سلطان رساند - سلطان بر آشفت و گفت ای بدبخت من ترا پرهیزگار دانستم باقتداء تو نماز میکردم تو خود اینچنین جبروت گندم نمای بوده سزاوار آنی که تو را باو در دیوار باید چید - قبل ازین یکی دو مرتبه بدبخت قفسیری او را در دیوار چیده بود - بحال نزع رسیده بود - که شفاعت بعضی موجب استغلاهی او شده بود - آن بدبخت ترسید که اگر این مرتبه سلطان مرا در دیوار می چیند زنده خلاهی نمانم و شد چرا پیشی از آنکه سلطان مرا مرگش سلطان را نکشم - بدین سبب آن نهال گلشن خوبی را این بدبخت بآب شمشیر بیاد داد و بعضی میگویند که قلندری باو گفته بود که بهتر سلطنت گنجرات بر سر تو مایه انداز خواهد شد - ازان باز انضیال فاسد دوسر^۵ ابترا او بود - از اینجهت این شقاوت نمود والله اعلم بالصواب -

ج ۱ که یکی از امراء سلطان بود از پیشی پیدا شد - گفت بیا شروان خان بوقت آمدنی تو را نهان خواهم کرد - گفت آمدم اصیب سهمیز کرد اینچنان شمشیر بر کتفی زد که نوپاره گشت

ج ۲ "آن بدبخت..... بیدریغ" نیست
ج ۳ "وكان ذاك في التاريخ الثماني عشر ربيع الاول سنة نهصد و شست و یکی"

ج ۴ "میگویند که چون..... اعلم بالصواب" نیست
الف ۵ نامجاری بود

و چشم جهان بین بشمع جمال جاه نمیروزند المافکم نظر برمال
و مثال دنیا فروخته اند بجز حسرت و ندامت نیندوختنند -

الفصل پنجم چون آن بدبخت شقاوت نشان یعنی برهان از قتل
آن شهریار بلند مقدار خاطر فاتر خود را جمع ساخته غار غلبال
و مغرور الحال گشت آمل برام بکام خود دید - بعد آن دست
تصرف در اموال ^۱ اشیاء تناول نمود لُلب ^۲ نهر قنوره سلطانی در
بر منتهوی خود کرد - و گلویند باجواهر قیمتی که در گلوئی
نارین سلطان بود بکشد ^۳ و گلوئی نامباری خود بست و بکرمی
مکمل که خاصه شاهی بود بران چون سگ بمنبر نشست و
طشت مرصع پیشی کشید و بشغل مسواکی مشغول شد - بنیلا
حکم رانی آغاز نهاد و تقلید جهانمائی شروع کرد - اسپان خاصه
سلطانی مع زین و لجام زر و نقره را بلاصواب اتفاق بخشید -
و ایضاً حکم کرد که اسیران از قید زندان برون آرند - و خلاصی
بخشید -

الفصل ششم بعضی مردم گرمی که از شوق جوع جاو رجوع نموده
متفق شده بودند - چون دیدند که

مصراع

که این محامله قاصح دم نخواهد ماند

اسب و زر گرفته فرار نمودند - بدبخت باعدودی ^۱ بماند - درین
اثناء این خبر خرابی اثر انتشار یافت - و یکوش مستعمران سلطانی
مثل عبادالملک که مرخیل ^۲ روم بود انبختان که صرناز ^۳ چیش
بود رسید ایشان در رنگ موی بر آتش پیچیده پایر رکاب
نهاده متوجه دربار سلطان شدند - غلام عظیم در شهر افتلا
گو یا قیامت قائم شد - اسرا مذکور چون بدربخانه آمدند اول
قلل خرازم را مضبوط ساخته باخیل عرب معتمد سپرده خود بدفع
برهان لعین متوجه شدند - درین حین آن بدبخت بلخندی

ج ^۱ و غیر از دانش افسوس و حیرت در لری مقصود نمی کارند
و بروایتی دیگر بعضی از اهل قاجارم چنینی فرمایند

الف ^۲ "هر" نیست

الف ^۳ رومیان

الف ^۴ حبشیان

خواهد یافت انشاء الله تعالی - المقسم در ملازمت حضرت سید
از هر قسم و قوم مردم بودند - فریب ده هزار سوار دران عصر ازین
قبیل بود که روز مہرکہ اگر کنیم کوه آتشی باشد باب شہر
مرو نشانند - و اگر دریای زری بودی مثل مدح آب بیاشامند -
دیگر از آنچہ ^۱ ملانامرا خلاصتاً از مسند عالی اعتمادخان کہ
بعد شہادت سلطان امر وزارت و حکم و کالت برای عقد کشائی
او قرار گرفتہ - دیگر از آنچہ دولتماب شوکت ایلب عمادالملک
رومی بلجمیت ^۲ پرمسان از اہل روم - دیگر مدد السلطنۃ قاہرہ
الوفخان حبشی باجہام اہل حبشی و ملک السورق گجراتی و
انتقارالملک خلص خیل سلطانی ہم را حضرت سید جمع فرمودہ
لوگہ بار دہدہ کہ از ہمہ دیگر باشند مصالح و صلاح رفع نمودہ در
امر سلطنت بدست و شاورہم فی الامر مشورت نمودند -

و از مسند عالی اعتمادخان کہ مہرہ اسرار سلطانی بود
پرسیدند کہ اگر پسری از سلطان مانده باشد ظاہر کند تا بر
تخت سلطنت جلیس نمودہ اسرار مہکت موزنی خود نماید -
و اگر پسری با الفعل وجود نداشته باشد و کسی از حرم مختار
سلطان آبستن باشد تا اجام وضع چہل امر سلطنت موقوف لازم
شاید حق تعالی پسری بوجود آرد - تا این امر جلیل از سلسلہ
عالیہ سلطان عاقبت مہرہ بیرون فرود - اعتمادخان گفت کہ
سلطان پسری ندارد و از حرم مہرہ نیز کسی حاملہ نیست -
پس فرمودند کہ از قرائبان سلطان کسی را کہ شما قابل این
دولت میدانید اختیار کنید - گفتند انکال در اجدابہ از قرائبان
سلطان مرحوم احمدخان نام سزاوار این عنوانست - فرمودند بطلبید -
رضی الملک را فرستادند کہ زود برود و آن کوہر تاج بادشاہی
وزیر اعظم شہنشاہی را سرعت تمام بیارد - رضی الملک
برکہوربیل بادیا برنشست و مثل برق خیمہی کرد - میگویند در
چہار گہری باجدباد رفت برادر احمدخان رسید - دید کہ خان
بر نوکان بقال کہ نزدیک بخاتم ایشان بود ایستادہ پارہ بلجری
در دامن خویشی گرفتہ برای کجوتران میخواستہد ببر - رضی الملک

(باب سی و چهارم)

پس از آنکه امیران که بعد از شهادت سلطان علاءالدین
احضار پناه سوگو خلافت مصر داشتند که اعظام ملک
از سعی و لاف ایشان برقرار ماند

فصلیست که چون سلطان بدرجه شهادت رسید و وزیر
دین درجه شرف اختصاص یافتند - از امراء اعظام کسی که باعث
ایمانی مدی و رعایا و کاف برآید گردید ذات عالی درجات سیادت پناه
تلاوت دستگاه عید مبارکی انوارالله برهانم بود. خیل غریب^۱ و
چشم عجیب داشت که چشم نظارتی در جمعیت آن هزیران
جنگی و دلیران میدان یکرنگی حیران می ماند - اکثر لشکر حضرت
سید از سادات بخاری بود که نسبت قرابتی بتقدمت ایشان
میداشتند - و ولی سادات جهان فولادی بودند که سردار ایشان
موسی خان و شیرخان بود در دلاوری و مردانگی قرین نمیشدند و
توجه خاطر مبارکی حضرت سید درباره ایشان چندان بود که
بشرح رصمت نیاید و ایشان مرید صادق الاخلاص و خاص الغواص
بودند - آخر الامر از توجه عالیحضرت بهرجه کمال رسیدند - چنانچه
شرح این حال بعد ازین مذکور خواهد شد انشاء الله تعالی .

دیگر جماعه افغان از قوم لوی و شروانی و غیره^۲ نیز در زور
مردانگی شیری بودند و در هنگام نبرد دلیری که مقابل خود را
شکار خود تصور می نمودند و از مردم شیخزاده مخصوص و متبول
حضرت سید پدر فقیر بوده - شیخ صاحب نام المعروف شیخ منجهو
که در مهمات نیوی وکیل صاحب اختیار بود و در امور دینی
خلیفه از خلفاء کبار ذکر ولایت و کرامت حضرت سید اگر تمامی
تجربیر کنم دفتر ملاحظه باید بندا بنابر تقریب بعد ازین انرا

ج ۲ "در بیان..... برقرار ماند" نیست

ج ۱ و لشکر عجیب داشت که چشم نظارتی

الف ۱ مثل شهیارخان شروانی

(باب سی و پنجم)

ذکر جلوس سلطان احمد شاه بن لطیف خان قسبه لشکرخان
بن سلطان احمد بانی شهر معظم احمدآباد پرتغیس گجرات
و باثقالی امراء شوکت آیات

مسلکان مسالکی اخبار و نامه‌های منافع آثار چنین روایت کنند
که بتاریخ پانزدهم شهر ربیع‌الاول سنه لحدی و ستین و تسعمایم
بین الصوائین در مقام منجودنیا با اتفاق خوانین صاحب تمکین
نهال لاصت سلطان عالی‌شان را سید مبارکی بدست مبارکی خویش
بر گلشن تخت نسب نموده بلقب امیر شاه ملقب فرمودند
و الفاضل :-

بیت

ز قلمد غزون رفت بد شست یکی
قضا گفت شر را که الملی لی
سپه‌های الله زهی خداوند بود
مستجمع فضل و کرم و دانش وجود
در هر نفسی بود جهانی بهند
و آرد دگری چون آن می‌اندم بوجود

و همان روز سلطان در ملک سریدان حضرت سید مبارکی
منسلک گشت

الفصل بعد از آنکه تخت گجرات بدجلوس احمد شاه مزین شد
قرار چنین یافت که سلطان خورد سال است تا باصابت وقت
کامرانی ملک و خزانة را میان هیدگر قسمت نموده هرکس
بسرحد خویش نشست پس قندهار و محافظت قسلا نمایند که

ج	۱	"ذکر جلوس.....شوکت آیات" نیست
الف	۲	نیمیره
■	۳	"در هر نفسی.....منسلک گشت" نیست
الف	۴	بلکه

شغلخت - فی الحال فرود آمد و برداشتم بر کهوربیل نشانند و
 کهوربیل باز گردانیده برآمد - دایم خان بنیاد گریه و غوغا کرد که
 این کیست و کجای برد - گفتند که بجای میبرد که فردا عالم عالم
 مردم پیش در خانه تو جمع میشوند و بارانی یابند - القسم
 امده خان را بمهرودباد آوردند -

میشارایم لشکر جمع نموده از مرکز سلطنت خویش بسمت گنجرات روی نهاد - از استماع این خبر امراء گنجرات نیز سلطان احمد را گرفته کومی کوچ دفع مبارکشاه نیاخته روانه شدند - قرار پهنین یافت که صدادالملک روی و الوغ خان حبشی باقواج خود همراه زکاب شفر آیاب سلطان مشی نمایند و همراه دیگر بعضی جاذب بر انغار و بعضی جاذب انجانفار بگردند - حضرت سید مبارکی هر اول بلشند - باین طریق روانه شدند - القصر الانجا بکوه متواتر بموضع زانپور کوتیم از مضامین بهروج که پانزده گروهی شهر مذکور بر کنار آب نریده واقعت رفتن قبول نمودند - از آن طرف مبارکشاه نیز اوتروی آب مذکور آمده مقابله نمود - میان دو لشکر غیر آب نریده حایل نمائد - ناصرالملک با امراء موافق خود گراز داد که مدار جنگ برسید مبارکست - ما تعاضا گری پیش نیتوایم بود - از نو حائل خالی نیست یا مفتح - از جانب سید میشود یا از جانب مبارکشاه هزیمت خورده یا کشته میشود - یا فراری نماید آنهم حکم ندم کشته پیدا میکنند - قتل کرده بال شکشته و بر ریخته خواهد بود - او را دفع میکنم - ولایت گنجرات بی دغدغه اختیار در تصرف ما خواهد آمد -

این کفکاش را بوجود قرار داده بمبارکشاه پیغام فرستاد که امراء گنجرات هم موافق رای عالم آرای شما اند - الا تنها سید مبارکی - هرگاه شما دفع سید نمودید مدعا حاصل است - ما هم آمده ملازمت می نمایم و طریق موافقت می پیماییم - چون بر حضرت سید این حال مکشوف شد قصد صلح گشته بمبارکشاه پیغام فرستادند که ما فرزند حضرت رسولیم و شما از اولاد حضرت منر فاروق - قتال میان ما و شما در لایق طرفین است - ما روا داریم این نیستیم - شما نیز راضی برین نمائید - بهتر اینست که ایوب مصالحت باز داشته مدد و معاون مددگر باشیم - هرچند از طرف حضرت سید پیغام بصلح میروند او از جیب انوای ناصرالملک راضی بصلح نمی شود -

درین عصر اسلام شاه بادشاه دعلی فوت کرده بجای او میریزخان
خسرو پور را که جای نشین او ساختند بودند کشته خود
بر تخت سلطنت نشستند و ملقب به پادشاه عادل گشتند -
پادشاهیست جوان و نو دولت - مبادا تلاش تسخیر گنجرات
بخطا روش راه یابد - پس هرکس از اسرا در پی جمعیت و استعداد
سپاه بوده در جا و مقام خویشی حاضر باشند و اعتماد خان بوزارت
و نیابت سلطان قیام نماید -

چون اسرا ولایت و خزانه و انبار و اخیال سلطانی را مقاصد
نموده مقصود شدند از انحصار بیست و نو^۱ کروڑ رائج گنجرات
الازار نقد و جواهر و زر این به بعض حضرت سید مقرر شد -
گنجراتهای خزانه در صندوقها سیمجورالی انداختند بمنزل ایشان
آورد و عرض کرد که فردا منیب ما به خدمت بی آید شمار کرده بی
بیاورد - سید برخاسته صندوقها بنظر در آوردند - دیدند که همه
مقفل و مضمّن اند - گفتند که کسی تیر دارد - یکی بی احوال حاضر
کرد - فرمودند که این قفل ها را بشکنند - درین اثنا^۲ مقصود خزانه
عرض کرد که هنوز شمار نکرده اند - گفتند عجب بی عقل بوده او
و عدد شمار بر فراغ اندازد - شب در میان است اگر درین شب
مبارکی فوت شود این را که قسمت میکنند - بمرده اشارت کردند که
زود باشید قفل ها را بشکنید - همه چنان کردند - آنهم زر و جواهر
و زر این بود همه را بر آورده توده کردند - حضرت سید هم کنار
شهر مشغول شدند - بعد فراغ نماز بر صندلی نشستند - کمان و
تک در دست داشتند باشارت تک تانبار عصر آن هم زر و جواهر
را ایشار نموده برخاسته بادی نماز شام مشغول شدند - اگر کسی
آثار ستاوت حضرت سید جمع کند دفتر ملاحظه باید اینها
بتقریبی بنده از رقم رده کلی بیان میکرد -

القص چون این خبر بمبارکشاه بادشاه ولایت اسیرو برهانپور
رسید که اسرا گنجرات سلطان احمد را بادشاه برداشته و بطریق
حیسی نگاه داشته ملک و خزینه را مقاصد نموده کاسرائی میکند -

الف^۱ کروڑ تنگه رائج گنجرات که بیست و نو لک روپیه
اکبری باشد
الف^۲ مقصود زمین الدین

علی که فضیلت صدقات بر سایر مردم از جهت نسبت حضورت رسالت چنانچه است صلی الله علیه و سلم یا بواسطه مواضعیت کرم الله وجهه - و اندک گفت که من هم نمیره بادشاهان گنجرا لیم هرگاه کسی از پسران ایشان نمانده باشد بادشاهی گنجرات بطریق ارث بها میرسد پس مثل ما بادشاه مقل و بالغ و وارث را گنجشتر شما خورد مالی را بادشاه بردهشته آید بچه نقصان دیدید که باوجود ما او را گزیدید -

چندم گفت که این مقدم چندگان بادشاه یعنی بمقدم سلطان ناصرالدین می ماند - گفت چگونه؟ گفت چون وقت غیاث الدین بدین بادشاه دهلی بآمر رسید در آن زمان سلطان ناصرالدین بن سلطان غیاث الدین حکومت بنگاله داشت و آنجا بود - پسر سلطان ناصرالدین که معزالدین باشد نمیره سلطان غیاث الدین برخدصت جد حاضر بود - سلطان غیاث الدین وصیت کرد با مرا و وزرا که ملکی هندستان وصیعت منجا تا آمدن سلطان ناصرالدین از جای فتنه سر بر زند ما بادشاه دهلی را بر نمیره خود تقویض نمودیم و حکومت بنگاله را بر پسر خود که بدستور سابق به حال خود باشد - شما بطریق می گفتید شد عمل نموده از فرموده در نگذردید و در انتظام مهملات سلطنتش هوا خواه او بوده باشید - هم کسی طوعاً و رقبضاً قبول نمودند - بعد وقت سلطان غیاث الدین سلطان کبلیباد را بر تخت سلطنت اجلاس نمودند - چون این خبر بسطان ناصرالدین رسید باوجود که پسرش بر تخت نشست بود او را خوش نیامد چرا که بنگاله تابع دهلی است چنانچه برهانپور تابع گنجرات - اگر درین باب چندگان بادشاه هم اظهار ناخوشی فرمایند جای آن دارد - آخر الامر سلطان ناصرالدین از بنگاله لشکر کرده متوجه صوب دهلی شد - چون سلطان معزالدین بر هزیمت پدر اطلاع یافت او نیز از دهلی بر آمده متوجه مقابل گردیده بر آب سر از آن طرف سلطان ناصرالدین آمده متخیم گشت و ازین طرف سلطان معزالدین رمیده منزل نمود - سلطان

حضرت سید مولانا روح‌الدین را که استاد مبارکشاه بود و پیش
 عوی الهی اعتباری تمام داشت طلبیده انواع نصیحت و مصلحت
 نمونه حرف صلح در میان آوردند - مولا گفت که ماهم برنیم که
 شما میگوئید - اما هر چند درین باب عرض میکنایم به عرض
 قبول نمی افتد - اتصال شما یکی از مردم معتبر خود را همراه
 ما فرستید تا اتفاق رسالت شما رسانیم آنچه جواب بشنویم باز
 آمده معلوم شما نمائیم - حضرت سید پدرم را فرمودند که میان
 میان منجهو شما بروید و رسالت ما بایشان رسانید - پدرم عرض
 کرد که ملا روح‌الدین که نسبت استادی مبارکشاه دارد و عمده
 ارباب مشورت و مصلحت ایشان است - هرگاه گفتیم ملا مبارکشاه
 در گیر نشده باشد عرض من چگونه مسموع خواهد بود - حضرت
 سید فرمودند که من از خدا خواهم تا آن که همین سخن شما باو
 در گیر خواهد شد - فائده خوانده و داع فرمودند پدرم - مصاحب
 ملا روح‌الدین بدرخان مبارکشاه رفتند - ملا مبارکشاه خبر کرد
 پرسید چه طور کسی است گفت سردیست فضیلت شعار و
 عزت آثار منصب و کالت حضرت سید منصوبست و در زمره اهل
 گجرات معروف و مشهور - گفت بایشان بگوئید که وزرا و
 امراء ماهم پیشی ما ایستاده بی باشند شما در حضور ما چگونه
 قرار می دهید - ملا آمده فرموده زایم پدرم نمود - پدرم گفت ایشان
 هم محتاج شما اند اگر ایستاده باشند جای آن دارد و من رسول
 حضرت میدام اگر طلبید آمده بنشینم و آنچه حضرت سید بفرماید
 بگویم و الا یکی از معتمدان خود را فرستید که سخن باو بگویم
 او به عرض شما رساند و هر چه بشنود بها بگوید -

علا رفت گفت که ازین قبیل کسی نیست که باو تکلیف این
 معنی توان نمود - مبارکشاه گفت بطلبید - پدرم رفت و طریق
 قواعد بها آورد - فرمود بنشینند - نشست و ابلاغ دعا و سلام میداد
 نبود - بعد آن مبارکشاه گفت بگوئید سید چه گفتند - پدرم گفت
 که مطلب ایشان اینست که طریق مصلحت مرعی باشد تا
 در میان مسلمانان نزاع و خونریزی واقع نشود - مبارکشاه گفت که
 ما سخن چند از شما می پرسیم جواب آن بگوئید بعد آن
 جواب سخن شما خواهم فرمود و آن اینست که از شما میپرسم

گفت به‌علی‌باب که بنده باز گوی
 خدمت من گوی بسی افکار بگویی
 تخت نه زبانت مرا کز منست
 ملک حقیم فلک آبستن است
 ملک گر از ارث بدی فی زبانت
 کی شد می پیشتر از تو به تخت
 ملک به میراث نیابد کسی
 قلند تخت دو دستی بسی
 نیستم آن طفل که دیدی تخت
 بالغ ملک به‌بلاغت نرسد
 خورد مغوازم چو دور ز من
 باز خدا دور بزرگی بمن
 شرط ادب نیست مرا خورد خواند
 تخت جو بر جای بزرگ نشاند
 مرد و جوانیم من و تخت من
 پادشاهان پنجم بهم بر من
 ملک جوانی چو بهم بر فروخت
 کیست که از کلب دو آتش نیست
 پای من کیست که جوید دلیر
 سپید بقوت که ستاند رشیر
 وز چهر بر آبی تو به‌بخت جویم
 هست مرا حجت قاطع چو تیغ

بر ضمیر خورشید نظیر مخفی نماید که سلطنت و پادشاهی
 بآرث نرسد موقوف به تخت و طالع است - حق تعالی این
 دولت تعجب ایجاد کرده درین باب مصلحت نمودن نه لائق دولت
 آن حضرت است - مبارک‌شاه گفت که هرگاه که دولت از پادشاه
 بوده بسی است و فیل و خرافه سلطان را شما همه‌گر نیست
 کرده چرا گرفتید؟ پدرم گفت که دولت و سلطنت تابع لشکر است
 هرگاه لشکر به‌جمیعت و پر سامان باشد تابع از متبوع خود جدا
 نمیشود - ما فکر کرده ایم که اسلام‌شاه پادشاه دهلی قوت کرده

ج ■ پای سرت از افسر دولت بلند
 پای اقبال یثو بهره مند

ناصرالدین بر پسر پیغام فرستاد - خواجه خسرو علیه الرحمة
والعفو دران یورش همراه سلطان معزالدین بوده آنچه میان پدر
و پسر گذشت هم را نظم فرموده - آن مجبور را مسمی
بکران السعدین نموده - از آنچیز بعضی از مقدمات پیغام اول
سلطان ناصرالدین این بوده -

منظوم

کای خلف از راه مخالف بقلب
بیخ بینگن که منم آفتاب
نصب مکن منصب پیشین ما
نصب روانیست در آئین ما
از پدر کن رسد این فن یثو
از پدر من بمن از من یثو
گرز خود این نقش گرفتی بدست
موی خدایی و مشو خود پرست
ورزید آموز شد این ره دیدید
گفب بد آموز نباید شنید
خوردی و درکار خرد نا رسید
درد سر خلعت نیاری کشید
کودی اگر چندهنر پرور است
خورد بود گرچه ز پیغمبر است
رفت فرستاده و بگذشت زاب
کرد ازان جوی بدر یا شتاب
پرده بر انداخت ز راز نهیت
هرچ شهنش گفت ز سر باز گفت

جواب سلطان معزالدین

ابیات

شاه ازان چاشنی قلخ و تیز
تیز شد و قلخ ز روی ستیز
پادشاهی انگیزخت رجسی پیام
قوت شمشیر و مدارای جام

ج "جواب سلطان معزالدین ابیات" نیست

بادی فصحا بادشاه را خوش آمد و صلاح قبول کرد بیایید خلعت پوشیده و ناع شوید و فردا باز بیایید تا ما از اینجا کوچ سرجمعت نمایم -

کامل الملک آمده والد را بکنار مجلس برد ۱۱ پنجم مبارکشاه فرموده بود نقل کرد و خلعت مع ۱۲ دوازده هزار مظفری نقد آورده حاضر ساخت - والد گفت که خلعت می پوشیم اما در قبول نقد مرا معذور دارید - کامل الملک رفته بعرض مبارکشاه رساند - مبارکشاه فرمود که بایشان بگوئید که اهل گجرات تعظیم انعام بسطان بهادر و برادر معتمدشاه بطریق ۱۳ تسوید تنها می آورند شما چرا تخلف مینمایید - والد گفت که ما بر مزاج صاحب خود عمل میکنم - که اگر مهمانی بسروقت ایشان میروند و طعام برای او میفرستند - بخندم خود امر میکنند که آنچه از جنس چینی و طبق و دستارخوان همراه طعام می برید هم را بجهان گذرانده باز بطلب آن فروید چرا که مبدا در وقت طلب مهمان تکلیف انعام نماید - هرگاه بسردم انانی خود این احتیاط میفرموده باشند ما را خود یکی از مقربان خود میدادند دیده و دانسته چرا اقامت کنیم - مبارکشاه این عمل را بسیار پسندید و ناع کرد - والد بخضعت حضرت سید رسیده حقیقت معلوم نمود - حضرت سید بسیار خوشحال شدند و همه این اسب طاووس خورده نام مری که مشهورترین اسپان خاصه سلطان معهود مرحوم بود و بعد شهادت سلطان حضرت سید او را باختصاص طلب خدمت آورده بودند بوالدم بخشیدند مع الفامه جاگیر بیست پنج لک تنگ گجراتی - و فرمودند که حاصل این اضافه وزای شادی فرزندان خود بجای دیگر خرج ۱۴ نخواهند کرد -

القصر حضرت سید بلتمادخان و جمیع اسرا اطلاع بر صلح داده صباح آن بندگی سید هاشم و سید مبارز ابوالخیر بخاری و والد را پیشی مبارکشاه فرستادند تا بنابر وعده کوچ نموده متوجه ولایت خود گشت - لشکر گجرات بصوب اهندباد کوچ کرد -

الف ۱ چهل هزار

د ۲ تسوید

الف ۳ نخواهند کرد

و پسرش را که جای نشین او ساخته بودند سلطان متعهد بقتل آورده و خود بجاییشی نشست - بادشاهست جوان و الحال ماکسی را که بر خود از روی لشکر غالب میدانیم اوست - میانه دغدغه تسخیر ملکی گنجرات بنظر او رسد - بسی بامتعداد لشکر خود آذینان کردیم که اگر سلطان متعهد توهم باین صوب نماید این لشکر از صده او بر آید - اصلاً بنظر نبود که باعث عزم اینصوب پدید خواهد آمد - چون صاعن بدینجا رسید مبارکشاه بکامل الملکی وزیر خود گفت که شما مقصود از گفتار حاجب معلوم کردید یعنی ما بامتعداد جنگ بادشاه دهلی کرده ایم شما را که قدرت آن که توانید بها جنگ کرد و این را نمیدانند که تمام اسراء گنجرات و رای میران سید مبارکی بها اتفاق دارند و پیش ما می آیند - پدرم گفت لشکر و فتنی مخالفت از بادشاه خود می نماید که بیدل و بی سامان باشد - حضرت خیر گیرند که از زمان سلطان مظفرکلان تا زمان سلطان متعهد شهید در عصر هیچ بادشاهی این چنین لشکر بر جمعیت و با سامان نبوده که الحال است - بسی تصور مخالفت از ولینحمت خود ازین قبیل لشکر باطل است - گفت که اگر عرایض هم ایشان را بشما بنمایم چو نیست - گفت این عرایض از ایشان نخواهد بود - بعضی متربان شیطنت پیشم و خیانت اندیشم این طریق دارند که چون دو لشکر بهم مقابل می نمایند چنین مکاتبه از پیش خود نوشته ارسال میدهند تا از اظهار مضمون آنها قفسه در طریق سرزند این را راست خیال نباید فرمود - چرا که این معنی اگر مجموعی میداشت تا غایت از انچه یکی دوشی بخدمت شما می آمد وقت آن رسید که قوت روز جنگست تا حال که پیش حضرت نهاده اند باری خواهد آمد این کار کار مفتریاتست اعتباری ندارد - خدمت سید صاحب از روی خیر خواهی مسلمانان باعث صلح شده اند و الا از اسراء گنجرات هیچکدام بصلح راضی نیست - چون صاعن بدینجا رسید خاموش ماند - بعد از زمانی آهسته بکامل الملکی وزیر گفت که با اینچنین بگوئید که شما به بادشاه ما سخنان بسیار تیز و تلخ گفتید اما چون گفتار شما مقتضی بکلام فضلا بود و موی

از این حال خالی ذهن بودند - مردم ایشان با چهار سلاح فوج دسته
 بیطرف راه میرفتند و از عقب ایشان مفاصله یک گروه اعتمادخان
 با فوج خود می آمد و بطرف دیگر ناصرالملک با فوج خود مشی می
 نمود - قریب منزل نزول ناصرالملک با چهار اسرا یگانه خود آمده
 بر راه حضرت سید گرفت - از آنجانب حضرت سید هم رسیده
 آمدند - اثنایان بی سعادت که ذکر او بالا گذشت مقدم لشکر
 ناصرالملک بود بر فوج حضرت ناخست - بهادران سادات دست
 بشمشیر کرده آن یزید صفت را بقتل آوردند و لشکر او هزیمت
 یافت - درین حین از عقب ناصرالملک قریب بسی هزار سوار
 مسلح و مکمل رسیده آمد جنگ عظیم واقع شد - مردم خوب از
 قوتان حضرت سید شهادت یافتند بسهم سید منزل برادر
 خورد سید هشتم و سید معتمد برادر راه حضرت سید و سید
 معتمد ابن سید فدا و غیرهم در آن وقت همگی حضرت سید
 دو هزار سوار پیشی - ^۱ باقی لشکر متفرق بوده هیچ یکی از این
 نوع معرکه در وهم و فهم نبود و اعتمادخان ^۲ کوتاهی کرد نتوانست
 بکوتی رسید - دو هزار سوار چهار سلاح از عهده می هزار سوار
 مسلح و مکمل چگونه تواند بر آمد -

آخر الامر دولتخواهان حضرت سید جلو ایشان را گرفته از معرکه
 بر آورده رو به جانب گذر ^۳ خانپور و جاکانیر نهادند و از آنجا از
 آب مهشدری عبور نموده بطرف قصبه کبیر پنج که از مضافات جاگیر
 حضرت سید بود روان شدند - اعتمادخان جنگ ناکرده نیز هزیمت
 خورده از عقب بکبیر پنج آمده به حضرت سید ملحق شد - اکثر همراه
 اعتمادخان بناصرالملک در آمدند سلطان احمد خود بدست او بود -
 ناصرالملک بدیدار منیع و کبیر رفیع از آنجا بکوچ متواتر با جهاد
 آمد و خود را حاکم مستقل گرفت - مستی تکبرش چنان مدهوش
 ساخت که هیچ یکی از امرا را قنظر نمی آورد و ملی را بدین

ج ۱ " باقی لشکر..... نبود " نیست

ج ۲ کوتاهی

ج ۳ خانپور

اما دو فرقه شدند - فرقه سرداری اعتمادخان را قبول داشتند خود را باو مربوط ساختند و فرقه ناصرالملک ارتباط پیدا کرده طرف او گرفتند - حضرت سید مجازی که امیر الامراء لشکر گجرات بودند با اعتمادخان^۱ ساختند - اما حسن خان دکنی که یکی از امراء نامی بود بهیچکدام نرسخت - چون بمنزل رسیدند که صبح آن بشهر برده میروند اعتمادخان وکلای خود را پیش حسن خان غروستاه فرستاده تسلی نموده طلبید - حسن خان را بمنزل سید آوردند - ناصرالملک نیز^۲ اعتمادخان را که وزیر او بود پیش حسن خان فرستاده بود او را بخود مربوط سازد از خود پیشی از رسیدن ائله خان بمنزل خدمت سید آمده بود - اعتمادخان نیز بدینجا آمد و باخدمت سید گفت که شما از مردم آفاقی آید شما نمیروید که امرا را اولا نموده بمنزل خود طلبید و مشاهد عدالت و^۳ نثار اهل گجرات شوید باوجود ناصرالملک امر وزارت بدیگری نمیروید شما چرا خود را در معرض تلف می اندازید - این گفت و یکدیست بکسر سید زد و دست دیگر^۴ بچدهو کرد - قراپتیان^۵ دیگر چون این حال مشاهده کردند هجوم آورده میخواستند او را بکشند سید مائج آمدند - و گفتند انشاء الله تعالی این را در مهرکم نخواهم کشت - صحبت منقش شد - هرکدام برخاستند بمنزل خود رفت -

از استماع این خبر ناصرالملک بر آشفت^۶ گفت سید سید و معاون اعتمادخان باشند^۷ حکومت در بره مانده خواهد بود - پس ما را شرم کاری باید زد که هرزین بند اعتمادخان بشکنند و آن اینست که اول اسب دعا را بر^۸ وعا سید باید انداخت - هرگاه این مهره مفت بدست می آید اعتمادخان خود پیاده مات میشود - آن بود که روزی که بر فلاحیه قصه برده میروید ناصرالملک^۹ بلشکر خود گفت که امروز هم مسدع شوید - همچنان کردند - سید

- الف^۱ اتفاق نمودند
 ذ^۲ ائله خان
 ذ^۳ نفاخت
 ذ^۴ خنجر
 ج^۵ سید
 الف^۶ بازی حکومت
 ج^۷ بردهای

از بقال غله فروش گریختن ایندجا آمده اند - ناصرالملک از قوم بقال بوده - پس بهتر اینست که خود را بهردن قرار داده یکی جنگ بکنید اگر اجل شما رسیده است شهید میشوید و اگر نرسیده از زمان اختیار باقیست -

از استماع این سخن دریای غیرت مردانگی بجوش آمد - همان زمان حضرت سید پیش اعتمادخان رفته اهل کنکاش را جمع کرده فرمودند که من خود را بهردن قرار داده ام و بخدا عهد کرده ام که از ناصرالملک روی نگردانیم - اعتمادخان گفت که جنگ ما بناصرالملک حساسی ندارد - حضرت سید فرمودند که خان جدو شما در عقب ما بایستید و کماشای بکنید بعد از آن که من کشته میشوم اختیار باقیست - اعتمادخان خاموش ماند - حضرت سید برخاسته برادران خود را طلبیده فرمودند که مسلح شوید چون چند هزاران نامی حضرت سید در جنگ برده که ذکر او بالا گذشت کشته شده بودند و زخمی بسیار - از لشکر خود بانصد کسی انتقام گرفته قرار دادند که فردا شب اینکار میکنم هرکسی بی استعداد خود شد - درین اثنا کتابت حضرت سید حسین بخاری که دران عصر مسجده نشین حضرت قطب المصطفین سید برهان الدین بودند مصحوب پدر از بئوه رسید - بمضمون آنکه بخاطر جمع بجنگ ناصرالملک اقدام نماید که بمقتضای کم من هینتم قلیلتهم علجت فیم کثیره - باذن الله باب فتح برناصریم دولت شما مفتوح خواهد شد - که این معنی از اشارت بشارت حضرت قطب المصطفین برهان الصدیقین صورت تحریر یافت بمصدق نتیجه امتیقین باشند - بتفصیل این از زمان "معصب الصالحین" شیخ منجهو اکثر بیضوح خواهد پیوست -

و آن اینست که چون ناصرالملک بقصد اخراج حضرت سید و اعتمادخان متوجه شد سید حسین پیش او رفته ازین خروج مانع آمدند - او گفت هر چه فرماید قبول داریم - اما بصلح سید مرانکلیف نکنند که در اخراج ایشان عزم جزم نموده ایم از استماع

۱ را برادر خورد - افضل خان * وزیر گیرانده مصادره نمود و صدرخان را که برادر میان عبدالصمد پسر سلطان مسعود که درین روزها او را بوزارت سلطان احمد منسوب ساخته بودند گرفته بند کرد و از ایشان طلب زر نمود -

القصه بعد از مدت دوماه بقصد اشراج حضرت سید و اعتمادخان بسلطان احمد و تمام لشکر گنجرات بصوب کبیرپنجه لشکر کشیده در مقام موضع * کمند من اسمانی پرگنه حویلی اهداباد که برده کروهی اهداباد واقعت آمده منزل نمود - چون این خبر به حضرت سید و اعتمادخان رسید اولیاء دولت خود را جمع ساخته به کنکاش نشستمند که چه باید کرد - اعتمادخان گفت که الحال همگی لشکر ما از چهار هزار سوار زیاده نیست و او باینجه شصت هزار سوار می آید جنگ ما باو حساسی ندارد احتیاز نموده پیشی بادشاه دهلی * که سلطان متعهد عادل باشد می باید رفت - قرار یافت که از اینجا بطرف نوئگریور که سرحد او بسرحد ولایت گنجرات متصل است کوچ باید کرد - و از اینجا بطرف دهلی روانه باید شد - تمام اهل کنکاش برین قرار دادند - اما حضرت سید «لا و تعم ناگفتم برخاستند و از مصیبت پناهی بیابی عالمخاتون منکومر سید میران که پسر حضرت سید باشند درین باب کنکاش طلبیدند - و آنچه اعتمادخان و اسرا قرار داده بودند نیز بایشان گفتند - بیبی گفت مرا چه حد که درین باب به حضرت کنکاش گویم - اما بنابر حکم عالی آنچه بتخاطر میرسد عرض می نمایم باری بفرمائید که سن شریف بکدام عدد رسیده ؟ گفتند که به پنجاه و هشت - گفتند اکثر * اتم آنمروز متین یلمبعین است - معلوم است که بعد ازین بفاقا چند خواهد بود که ناموس چندین ساله را بریاد داد بیبی جادشاه دهلی میروید - نخواهد گفت که

۱ برادر خورد

۲ را گرفته

۳ کمید

۴ «که سلطان متعهد..... بطرف» نیست

الف درین باب - ج سید بلا

الف گفتند که عمر

می‌وززند اگر شما کار بهجرات فرموده شبانشب اینکار نموده
 بسون صبح برسید آوردوی ناصرالملک بیایید سلطان احمد را
 پیشوا آورده شما ملحق می‌شوید و بر سر ناصرالملک می‌روید
 انشاء الله تعالی کار بهحسب مراد دوستان صورت پذیر خواهد
 شد - حضرت سید آن پیشوا را با اعتمادخان باز نمودند -
 اعتمادخان گفت تا مردم خوب در میان شده در باب عهد و وثیق
 بایمان موکد نکنند اعتماد نمی‌توان کرد - حضرت سید فرمودند
 که بی آنکه از عبدالملک و الغضان چنین ظاهر شود قرار بهجنگ
 داده بودیم - تکیم بر عنایت الهی کرده امشب می‌رویم اعتمادخان
 گفت من نمی‌توانم هیچاش کرد - تبارخان غوری را همراه شما
 می‌کنیم - و این تبارخان غوری امیری بود از مخصوصان اعتمادخان
 خالی از شجاعت نبود - حضرت سید فرمودند تبارخان نیز همراه
 شما باشد الله معنا گفت غانم خوانده با پانصد جوان پا برکاب
 نهاده روانه شدند -

مقاصد پاخره کرده راه بود وقت صبح آوردوی ناصرالملک
 نمایان شد دیدند که کنار آوردوی فوج چوکی که سردار او
 شمشیرالملک دولاچیو بود مسلح ایستاده پاس^۱ میدارد حضرت
 اول بر سر او تاختند او جنگ خوب و چپقلشی زور کرد اما چون
 مردم او شنیدند که سید مبارکی خود متصدی این جنگ است -
 رو دیگر رو نهادند شمشیرالملک زخمی بر آمد در آوردوی ناصرالملک
 غوغا افتاد - از هر طرف آواز آمد سید مبارکی برخاست درین
 چنین مبارکالملک و الغضان سلطان احمد را گرفت^۲ آمده بهحضرت
 سید ملاقات کردند - سید فرمودند که شما از عقب ما می‌آمده
 باشید ما بر سر دیر^۳ ناصرالملک می‌رویم - سید در آوردوی در آمده
 متوجه دیر^۴ ناصرالملک شدند^۵ مردم بناصرالملک گفتند چه نشسته

الف ۱ آوردوی فوج

الف ۲ میدارد

ج ۳

درین اثنا او از خواب مستی بیدار شده پرسید این
 چه غوغا است گفتند عبدالملک و الغضان سلطان احمد
 را گرفت^۲ با لشکرهای از اردو شما بر آمده بر سید ملحق
 گشتند و اینک سید مبارکی پاردوی در آمده نزدیک

این کلام خدمت سید حسن بر آشتی گفتند که ما هم سلامت
 بطرف سید مبارک میرویم - تمام لشکر و تجار خود مرید این
 سلسله است به بیم کدما بی پیر باجماع ما اقدام خواهد کرد -
 برخاسته بمنزل خود آمدند تمام صادرات بخاریر چه متوطنان
 بقوه و چه ساکنان اسلول که بمدد ایشان^۱ تقریب به مقصد
 و هشتصد نفر استعداد لشکر نموده خواستند که فردا روانه شوند
 همان شب در عالم رویا حضرت قطب المصطفین فرمودند سید
 حسین احتیاج رفتن شما نیست ما سید مبارک را طلبیدیم -
 فردای آن به موجب طلب حضرت سید مبارک والدیم از دهولقم
 روانه سلاست شده بود چون بقوه رسید بوداع بندگی سید
 حسین اقدام نمود - ایشان کیفیت مذکور بیان فرموده مکتوب
 بسطور و یک^۲ جیم صلاح برای حضرت سید^۳ و یکی بوالدم داده
 و داع فرمودند - چون والدیم بخدمت رسید آنچه از بندگی سید
 حسین شنیده بود باز نمود و جیم صلاح با کتابت گذراند -
 حضرت مقول ایشان را بمنزل واهی تصور فرموده بر حصول
 مقصود متعین شدند -

۱. و همدران روز اثر تقسیم آن بظهور پیوست از لشکر ناصرالملک
 بمادالملک رومی و افغانان حبشی که سلطان در کید ایشانان
 بوده بهمدگر گفتند که هرگاه ناصرالملک از سید مبارک و اعتمادخان
 خاطر جمع کرد و گله در خرمن ما خواهد بست پس مصلحت
 ایفست که با سید مبارک صلحت خار دادم آزاد ناصرالملک را از
 پای خاطر خود بکشیم - همان زمان مصحوب اعتمادی به حضرت
 سید پیغام ارسال نمودند بضمون آنکه ناصرالملک از غرور کثرت
 لشکر و تکبر جمعیت انبختان غافل است که شب شراب خورده
 بخواب میروند چند سردار که به^۴ یزکی میفرستند آنها نیز غفلت

- ج^۱ "بخاریر..... بمدد ایشان" نیست
 ب^۲ و رسولا باد که بر عدد
 ج^۳ را^۳ نمودند چنانچه سلامات عظام
 د^۴ جیم و صلاح - جیم خاص و صلاح
 ج^۵ "و یکی بوالدم..... حضرت" نیست
 ج^۶ به جهت چوکی

شاه را گرفته دید و بیازان خود گفت که من در آئینه فتح سید
معاینه میکنیم - شما اسپان را بیهای ده پانزده بدهید آنها را
بر قول او اعتماد بود روز دیگر اسپان را آورده بیهای ده پانزده
راضی شدند حضرت سید فرمودند که شما ده بیست راضی
نبودید اکنون بیهای ده پانزده چون میفرموده باشید ایشان مقول
شاه بین را بمعرض بیان آوردند و شرط کردند که روزی که شما
بفتح و نصرت در اهدایاد در آئید پیشی از خزل ادای زر
نمائید - سید قبول فرمودند و اسپان را بپایندلزه لک تنگ
اجتیاع نمودند چنانچران دران وقت آن سوداگر مطالبه زر خود نمود
حضرت بموجب وعده ادا فرمود سلطان الله از احراق حرارت
آتش مجازی شاه جزائنه غیب نما میگردد هرگاه از آتش معجبت
الهی شاه انسان که بشرق مظلومالتست از گوشت خالی شود
چیسست که دران روی نغزاید و از مکمن نجیب بمعرض شهادت
در نیاید همدردین معنی خوبتر خسرو علیه الرحمة والغفران
میفرماید -

قطع

بمعنیت شاه را از گوشت خالی کن که نایب
یکی آئینه غیب و شوی معجون و حیران
فر از بزرگتر است انسان نه عارف کمتر از افغان
بر بین در شاه نیز تا چها بینند افغانی

القصر بعد از عزیمت ناصرالملک بمصوب جانپایر رفت حضرت
سید پدرم را نیزه و دمام عنایت فرموده بجهت حراست جانپایر
خود در دهولقم گذرشته خود از اهدایاد با سلطان احمد و اعتمادخان
قعاظ ناصرالملک نمودند او در کوهستان پال در آمد - اینجا
بیمار شد - بهمان بیماری از عالم رفت -

درین اثنا اختیارالملک که از جانب اعتمادخان حاکم شهر
اهدایاد بود باتفاق حسن خان دکنی و فتح خان بلوچ همی
سلطان احمد را که شاهو جیو خام داشت پادشاه برداشته بازار فتح
گرم ساختند چون این خبر بمحضرت سید رسید ایشان از بیروج
مراجعت نموده متوجه اهدایاد شدند وقتی که در اهدایاد که بر
دولزه گروهی اهدایاد واقع است رسیدند از آنطرف امراء بلوچ

که سید مبارکی در آورد و در آمد - ناصرالملک بر اسب نوبتی سوار شده رو بگریز نهاد - بلب فکاح حتی تعالی بر ناصیه همت حضرت سید مبارکی کشاد آری -

بیست

کار نم این گنبد گردان کند

هرچند کند همت مردان کند

القسم وزای ناصرالملک قلم لشکر آمده ملازمت حضرت سید نمود و با اعتمادخان جلد سواران فرستادند که زود بیاید اعتمادخان هم آمد روز دیگر حضرت سید از اینجا متوجع اهدای شدند چون بشهر در آمدند بدروازه‌ای قریب که جای مشهور شهر اهدای است رسیدند سوداگری آمده زانوی حضرت سید گرفت و گفت انکریم الاوعدوفا حضرت سید تبسم فرمودند اعتمادخان حاضر شد استفسار نمود سید فرمودند که ^۱ بیکی از صرافان شهر فرماید که دوازه لکم تنکم با این سوداگر بدهند که حقیقت این حال بیان نموده خواهد شد خالی از غرائب نیست اعتمادخان آنجنگ را بصرفای حواله نمود و صورت حال این معلم برین منوال است که پیش از فتح افغان سوداگر چند از ولایت دهلی اسپان عراقی بکعبه کیرچنچ آورده بودند حضرت سید اسپان ایشان را بمهای نسیم طلبیدند و فرمودند که بمهای ده بیست بدهید هم راضی نشدند که آن وقت انضاء این نمیکرد روزی سوداگران مذکور بخیافت حضرت سید حاضر آمدند از آن افغانی شاتم بیی بود

صفحه

۳۰۳

دیره شما آمده بمشهود اجتماع این کلمات کلاغ سلطنت که در دماغ او بیضم کرده بود از نهادش برسید و عالم روشن برو تاریک شد از روی حیرانی و پریشانی بر اسب نوبتی سوار شده رو بگریز نهاد چون کعبه مدایت باخانندان حضرت رسالت پناهی صل الله علیه وسلم و فرزندان حضرت علی مرتضی کرد الله وجهه بسمه بود نتیجتاً حال علی هرکه در افتاد بر افتاد ظاهر شد و بشایرت حضرت قطب قطب المصطفین بعین روی نموده ناصرالملک خسروالدنیا والاخرت روی بتماهی نهاد -

ج ۱ "کم بیکی..... فرمایید که" نیست

فرستادند - که اعتمادخان را باز گردانند ایشان بردو گروهی لشکر آمده با اعتمادخان رسیده استفسار باعث مخالفت نمودند - اعتمادخان گفت که هر یکی از اسرا خیال قتل انگیزی دارد ما بدفع کلام یکی متوجه شویم بذا بران خود را بگوئیم میکشیم شما دانید این لشکر در حین حضرت سید هم رسیده آمدند - گفتند ما بجهت ناموسی شما خود را بمردن قرار میدهیم - و تردد میکنیم - شما چنین بخطر می آرید - باری بهر صورت اعتمادخان را باز گردانیده آوردند - ۱ اعتمادخان بلوچ و حسنخان دکهنی نوشت که بودن شما با اختیارالملک لایق نیست بیائید - قلعخان بلوچ آمد و حسنخان گفت که بادشاه من برداشتارام - شرم این معامله بر منست -

روز دیگر بردو لشکر کوسی جنگ نواخته مقابل نمودند آخر الامر باندی جنگ اختیارالملک بشاهوجیو دو بگریز نهاد و حسنخان دکهنی که هرگز پشت بغنیم خود نداده بود در میدان افتاد - حضرت سید مظفر و منصور با سلطان احمد و اسرا بهپور با اهداباد تسریف آوردند -

بعد از ان ولایت گجرات را میان خود قسمت نمودند یون قلعخیل شهر اهداباد با حویلی بجهت خرج سلطان اهد دادند - و پرگنه کوی ۱ جهالوار و پرگنه پخلاد و پرگنه نریاد و پرگنه بهیل و پرگنه رادهن پور و سمی و پرگنه ۲ مونجیور و ولایت سورتھر باحصر اعتمادخان - و قوابع او از اهل گجرات ملکر گشت - اعتمادخان تالارخان عوری را بنولخت و ولایت سورتھر را باو داد - و پرگنه رادهن پور و پرگنه سمی و پرگنه ۳ مونجیور بقلعخان بلوچ داد - و پرگنه نریاد را بملک شرقی ۴ قنجویز نمود و ولایت پتن و بندر کنبایت مع پوراسی - و پرگنه دهولقم و پرگنه کهوک و پرگنه

الف ۱ اعتمادخان و قلعخان بلوچ

الف ۲ مونجیو و پرگنه قرواره ج مونجیو

الف ۳ پرگنه مونجیو و قرواره

الف ۴ قنویض نمود و بعضی مضافات پرگنه جهالوار به اعتمادخان حاکمی داد

شاه‌بیمو را گرفته بیرون برآمده بر چهار گروهی اهنداباد رویره
 نغم موضع‌نیمست آنجا آمده منزل نمودند - آنزمان حضرت سید
 پدرم را از دهونم طلبیدند دران ایام درویشی در بیرون قصه
 متوطن بود شیخ احمد متجرب میگفتند پدرم بجهت رخصت
 پیش او رفتم التماس فاکتور نمود او گفت بروید عروسی فتح در
 کنار سید قرار خواهد گرفت - اما پیش از جنگ اعتمادخان قرار
 موافقت بقتیم داده بازاده اتفاق از لشکر شما بر آمده رو بآندانب
 قی آورد - آن زمان زلزله عظیم بر لشکر شما پیدا خواهد شد - اما
 بعد بخبری گذرد پدرم تعجب کرد که اعتمادخان سردار این لشکر
 است و حضرت سید این همه جنگ و جدل بتجرب خواهی او
 میکند او برای چه میگریزد و هرگاه او از لشکر بدر میرود لشکر
 چگونه قرار میگیرد این دغدغه در خاطر داشت که متوجه ملازمت
 حضرت سید شد در آنراه خبر رسید که اعتمادخان از لشکر
 بدر رفت این معنی محقق خبر فتح گشت از روی خوشحالی
 خود را بخدمت سید رساند - و آنچه از شیخ شنیده بود عرض
 کرد - حضرت سید فرمود که چون آواز دلمه شما بگوش رسید خبر
 آوردند که غلانی قی آمد - من گفتم که در نیوقت رسیدن غلانی
 استدلال بر فتنهست شما خود را برای تلبید ایمانی بشارت
 درویشی هم آوردی -

القسم روزی که لشکر ظفرآش در نلجیم مسعودآباد آمده متخیم
 شد نوشتیم^۱ حسن‌خان دکنی با اعتمادخان رسید که سلطان احمد
 مرید سید مبارکست جادشاهی^۲ آن نفی که به سید مبارکی دارد
 بشما و ما ندارد خلا عوی او را بادشاه بردهشته ایم بیایید که
 دوات^۳ این خصوصیت بشما دارد -^۴ اعتمادخان فی الحال
 برخاسته روان شد این خبر بحضرت سید رسید - سید فی الحال
 پسر خود را اسم سید میران و مشیخت پناهی شیخ ماه را

الف^۱ و اختیارالمای

الف^۲ او

الف^۳ از آن شایست

الف^۴ اعتمادخان از خواجای ایشان بهیچ کدام از امر مشورت
 ناکرده روانه اهندآباد شد -

سید ملاقات کرد - قطبخان پسر کلان خود را مرید حضرت سید ساخت حضرت سید عالمخان را همراه کرده باهندباد آمدند و با اعتمادخان گفتند که چون عالمخان شما را و ما را یاد کرده آمده رعایت حال موی ایم از قبیل و تبعات است اعتمادخان سکوت ورزیده اما مقدم عالمخان اعتمادخان و عمادالملک را بسیار تلخوشی آمد - از تزلزل حضرت سید رنجیده اعتمادخان به حضرت سید گفت که عالمخان مرید است صاحب دغدغه و کفایت بصلاح دیدم ما نخواهد کرد - مصالحت نیست که باز این طور کسی را در گجرات دخل دهیم و گنجیم دغدغه را بر زمین امن نهیم - حضرت سید فرمودند که بجهت همین شیوه که شما میگوئید محنت کشیده و نداشت حاصل کرده اتصال تری بهیچ مدخلت خود نموده رجوع بشما آورده گنجایش امراض ندارد که از مردی و مروت دور است چون اعتمادخان را از فرموده ایشان چاره نبود گفت اتصال هرچه شما میفرمائید میکنیم اما ثلثیا حال از این پشیمانی روی خواهد نمود - سید فرمودند که عالمخان وزیر صاحب اختیار سلطان محمود بود اتصال نوکری شما قبول میکند اینچنین کسی که طرف شما بگیرد درین مصالحت بسیار است - اعتمادخان گفت که عمادالملک را هم از بهروج بطلبید تا با اتفاق فکر جاگیر عالمخان نمائیم - بطلب عمادالملک کسی فرستادند آمد - حرف جاگیر در میان شد - عمادالملک گفت جاگیری که من دارم بمردم من کفایت نمیکند انکم ازو بدیگری میسر شود متعذر است بعد از رد و بدل بسیار چنین قرار یافت که حضرت سید پرگنه ۱ بروند ۱ چانپاییز را از جاگیر خود جدا کرده بهعالمخان و اعتمادخان همایون دادند و گودهره را اعتمادخان باپخان کهنتری که مصاحب و موافق عالمخان بوده داد -

عالمخان کلاه دماغ از سرشود یکسو نهاده کمر بست دست اعتمادخان بست و چنان در آمد کرد که مصالحت میان ایشان گرم شد - اعتمادخان خانهای شیرخان را که پسر اعتمادخان باشد ۱ متصل بخانه مشاور ایم بود بهعالمخان داده - باز عمادالملک بجاگیر

دهند و پرگنه^۱ چنانچانیر و پرگنه کپرن و پرگنه^۲ سرمال و پرگنه بازار منول بقسمت حضرت سید مغفور گشت - حضرت سید موسی خان و شیرخان فولادی را^۳ نویلخته سرکار پتن را بایشان دادند - و ولایت^۴ بهروج و برونه و سورته نامرحد سلطان پور و ندریار بهمدانکی روق مغفور گشت - مادمانکی از طرف خود سرکار برونه را^۵ بابوخان حبشی داد و سوریت را بنخدانوندخان روق که خسر پوره او بود باقی پرگنهات مثل موراسم^۶ و غیره بامراه گجراتی دادند که تابع اعتمادخان بود - هرکدام بر حصه خویشی دانی گشتن روانه ولایت خود گشتند - وکالت و وزارت سلطان بهمد یا اعتمادخان قرار یافت - سلطان و اعتمادخان در شهر ماندند حضرت سید مبارکی در سید پوره که در ناحیه مسعودیاد آبادان کرده بودند قرار مکتومت^۷ و وزید -

القسم چون چندگاه برین نسق گشت حالخان لودی که جلای دلی در زمانه شیرشاه بادشاه با دریلخان رفت بود چنانکی ذکر او بالا گشت و شیرشاه بایشان در سرکار مالوه جاگیر کرده بود دریلخان آنجا فرست کرده - و از حالخان ادای سرزد که^۸ تقاضاست در انعکود بود - باز بگجرات آمد و بحضرت سید اعلام نمود که بامید نهایت و اعانت انعکود باز درین دیار آمده ایم ادراکی ملازمت موقوف بطلب است بهر چه اشارت رود معمول گردد - حضرت سید نوشتند که خوش آمدید چند روز در همان مقام توقف نمائید تا ما بامراه عظام اتفاق نموده شما را بطلبیم حالخان از بیس که پریشان حال بود توقف ناکرده آمده بحضرت

- د^۱ سرنال - ب سرنال
الف^۲ چانپانیر و پرگنه برونه و پرگنه کپرن - ج چانپانیر و پرگنه کپرن و پرگنه سرنال
الف^۳ فواشی فرموده
الف^۴ "و سورته" نیست
الف^۵ یم الفخان حبشی داده الفخان چندر سوریت را به خدانوندخان روق که خسر پوره او بود داد - ذ الفخان دادند
الف^۶ و مسعودیاد و اجدنگر^۷ نرائی و غیره
الف^۸ که دران حدود نقیضست بود

بحال خود گذشت گاو در خرمن حضرت سید مبارکی بست -
و بعدالملک گفت که تا شما سید مبارکی را از میان بر نمیدارید
حکومت شما استقلال پیدا نمیکند عبدالملک اعتمادخان را هم
برین آورده که بی باید لشکر کرده بر سر سید مبارکی رفت
اعتمادخان و عبدالملک و عالیشان و جمیع امراء گجرات بقصد
زوال دولت حضرت سید از اهندباد بر آمده بالای حوض کانکره
که متصل شهر واقعست آمده منزل نمودند -

این خبر بنحضر حضرت سید رسید ایشان پدرم را فرمودند که شما
بروید اول بعالمخان ملاقات کنید بعد آن با اعتمادخان - پھر کردیم
بعد ادای دعا و سلام بگوئید که هرگاه بطرفی متوجه میشدید
بماهم اعلام بی نمودید - از عزیمت این مرتبه مرا خبردار نکردید
بفرمائید که قصد چیست و این لشکر بر سر کیست تلپه جواب
گفتند - بعده در خور آن فکر نداشتیم - پدرم اول بمنزل عالیشان
رفت ملاقات کردند - و آنچیز حضرت گفت بودند ابلاغ نمود - عالیشان
سر خود را پائین انداخت - گفت که از ما چیزی پرسید از قصد و
عزیمت ایشان شماهم خبر داشتید - پدرم گفت که ما از که
خبر داشتیم - دوست و خبر خواه حضرت سید از شما
زیاده کسی نیست و شما خود تا غایت ازین حال اطلاع ندانید
دیگر بما که خبر کند - گفت که میان منجهو تمام امراء
گجرات اتفاق نموده قرار داده اند که تا سید مبارکی از میان بر
نداریم^۱ خلل از گجرات بر طرف نمیشود - پدرم گفت که خدای
آسان کند - اما درین مهرب که شما کدام جانب خواهید بود گفت
بهر جانب که جهوز - پدرم گفت که خانجهو اگر احسان در حق
محسن این نتیجه دارد پس حق بجانب شما است - برخاست
متوجه پدرم اعتمادخان شد - در راه دید که عبدالملک بدریم
تمام از منزل اعتمادخان بمنزل خود میروند و کیف^۲ متفق ملاقات
واقع شد - بهمجرد دیدن گفت - که میان منجهو من دایم^۳ بقی
شهرشیر بیستم این مرتبه که بجانب سید مبارکی بی روم^۴ دو

خود رفت و حضرت سید^۱ بسیدپور - و الوغخان حبشی را پاره
از ولایت جهالاوار^۲ دادند - او کم جهالاوار رفت جمیع جاگیر داران
آن ولایت را برآورده تمام جهالاوار را بقبض و تصرف خود آورد -
و هر چند^۳ در باب خلاف و خودخواهی اعتمادخان باو نوشت
گوش نکرد - آخر الامر اعتمادخان و عالمخان سلطان را همراه گرفت
لشکر کرده بر سر الوغخان رفتند - اما از عزیزت این لشکر
بحضرت سید^۴ آگاهی نه نمودند و استغنا ورزیدند ایشان هم
بجنگافلی گذراندند الوغخان در ناحیه قصیه برم^۵ گام مصاف داد و
هزیمت یافت و از آنجا رفت بخدمت سید مباری پناه آورد -
اعتمادخان مراجعت نموده باجهدباد آمد - حضرت سید و
عمادالملک شفاعت نموده پروتیه بهیل را از اعتمادخان گرفته
بالوغخان دادند - چندگاه هر کدام بجای و مقام خویش بر بساط
کامرانی نشستند -

درین اثنا بنحاطر عالمخان گذشت که اعتمادخان را در قتل
آورده خود بجای او نشیتم عالمخان این کنکاش باخاصان خود
در میان آورد - یکی از این میان که با اعتمادخان^۶ جهتند بود او را از این
معنی آگاهی داد^۷ اعتمادخان عالمخان را از خانه شیرخان بر
آورد - عالمخان بضائعی خود رفت و گرد خانه خود قلعه مستحکم
ساخت - طرح سازش بعمادالملک انداخت بعمادالملک باعالمخان
جهت پیوسته کرد روزی عالمخان بعمادالملک گفت که در حقیقت
حرف وجود اعتمادخان مصلحت تمام است - بعمادالملک بظاهر
جواب اتفاق داد اما از کم دل مزاج او بعالمخان اکترااف یافت -
عالمخان پیوسته میشد امروز فردا گفت معطل میداشت - عالمخان
دید که حصول این مردم از بعمادالملک بعیدی نماید اعتمادخان را

ج^۱ سیدپوره رفتند

الف^۲ چند روز برین نسق گذشت ناگاه اعتماد بقیاد قلم
انگیزی کرد چنانچه

الف^۳ در باب عدم خلاف

ج^۴ بیوم کانون

الف^۵ از استماع این خبر بعمادالملک از بهروج به اجهدباد آمد

ج^۶ جهتی تمام داشت

و مکار است - حضرت سید در فکر جنگ شدند - انکس چهار پنج هزار سوار که بالفعل در خدمت حضرت سید حاضر بودند همه تکیم بر عقایت الهی کرده خود را بکشتن و مردن قرار داده منتهی جنگ شدند - روز دیگر شنیدیم که لشکر اهداباد بر آب کهای آمده مانعیم شد - پنج شش کهری گذشت بود که پنج سوار حبشی خانم پدرم را پر سیده رسیدند - یکی نشان داد - آمده بر در ایستاده از پدرم پرسیدند - در بان گفت که بخدمت سید رفته اند گفتند زود برو و آهستک بگو که انکس خان حبشی آمده شما را میطلبید - « ریان آمده بر پدرم گفت - پدرم عرض حضرت رساندند - حضرت سید فرمودند که میان منجهو مرا باور نمیشود که عبادالملک نیکخواه ما باشد مبادا درین رسالت و پیغام حیله انگیز بچم باشد و مکاری آمیزشتم که موجب خام خیال انکس بود - پدرم عرض کرد که انکس خان و کیل عبادالملک است - درینوقت باین اخطا او را فرستاده بی حکمت نیست - باید طلبید که چه میگوید گفتند بروید اگر بیاید بیارید - والد رفت - دید - انکس خان گفت که میان منجهو شب بخ مانده ما را باز درینوقت بخدمت عبادالملک باید رفت بنوی که کسی واقف این حال نشود ما را بخدمت حضرت سید ببرید - تا آنچه گفتنی باشد یکبرقم بگویم - پدرم بخدمت حضرت سید آوردند - انکس خان مصحف مجید را از بغل خود بر آورد و گفت که عبادالملک دعا عرض کرده و گفته که مقصود ازین لشکر کشی آن بود که حضرت دوست از دشمن شناسند - آن خود معلوم فرموده باشند حال شما یک سوار شده متوجه بسوی لشکر ما شوید - ما در راه سلطان اهدا را با عبادخان آورده بشما ملاقات میدهم - از همانجا بر سر علفخان میرویم و از راه رنده بدست آریم باقی کشیم - انیک کلام مجید در میان است که درین شک و شایبه نیست -

حضرت سید بهمین قرار انکس خان را و داع فرمودند - صباح یک سلاح بستر راهی شدند غریب بموضع کینج که بر سر گروهی سیدپور واقع است بموجب قرار داد عبادالملک و اهدابخان سلطان

شمشیر بسته آیم اثیم به بیدید - دست ۱ بکسر آورده هر دو شمشیر را نمود - پدرم گفت شمشیر بچنگ فرزند رسول بسته آید تا چه تنبیه دهد - باز میگفت کم ما میدانم که شما پیشی عالم خان و اعتماد خان آمده آید - بایشان ملاقات بکنید - بعد از رخصت ایشان ما را هم دیده خواهید رفت - پدرم بدیده اعتماد خان رفت بخان ملاقات کرد و آنچه حضرت سید گفتن بودند باز نمود - اعتماد خان بنیاد گله عالمخان کرد و گفت هر چه کرد و میکنند او میکند - هر چند ما بخدمت سید گفتم که عالمخان ازین قبیل کسی است کم بی دهنم لغتم انگیزی نخواهد بود - سید سخن ما گوش نکردند - من چه کنم ما را بطور من نمیگذارند ما خود همیشه دوست حضرت بوده ایم لعل نیز همان نسبت داریم - به حضرت سید دعاء ما برسانید و بگوئید هر چه میکند عالم خان میکند ما هیچکدام باین راضی نیستیم - شما بروید بهمدالملک هم ملاقات بکنید بعد ازان از ما وداع خواهید شد - پدرم بمنزل عمادالملک رفت - عمادالملک بظاهر در خلوت تندی بسیار نمود بعد ازان برخواست در خلوت نشست و پدرم را اندجا طلبید و گفت کم کسی را شما دوست خود میدانستید و خبرخواه خود خیال میکردید لعل یاض قتل و اخراج شما است - ما چکنم کم سید بر گفته ما عمل نمیکند - بروید دعاء ما برسانید فردا ازینجا کوچ کرده بر سر آب گزاری منزل میکنیم و ازینجا بخدمت سید کسی معتبر خود را بی فرستیم آنچه او گوید مسخن همان خواهد بود - پدرم وداع کرده پیش اعتماد خان آمده گفته عمادالملک را باز نمود - اعتماد خان گفت کم مسخن همان است کم عمادالملک گفته شما را بدید سپرده ایم - راهی شوید -

پدرم بخدمت حضرت سید آمده گفتم هر کدام را بیان نمود - حضرت سید فرمودند کم از سخنان عمادالملک شما چه دریافتهید - پدرم عرض کرد آنچه فکر در یافته اینست کم باین طلسم او میخواهد کم عالمخان را بازی دهد - حضرت سید فرمودند محتمل است - ما را بر خلل عمادالملک چندانی اعتماد نیست کم مردی خیال

آب نریده باشد مراجعت نمود - بعضی اسرا که مثل چنگرخان ولد
 میلادانی باشد و سر اندازخان مانندوالی و غیره از آب نریده گذشت
 تعاقب نمودند چاره از بنگاه او را قاراج کرده برگشتند لشکر گذرگاه
 نیز از نریده گذشت تا بقصم جنوبگام و بصحرای رفتمند - چند روز
 اینجا مقام کردند درین اثنا عالمخان از کوهستان پال بر آمده
 کنار کوه را گرفته بان راه ینابر طلب شیرخان فولادی بر پتن آمد -
 موسیخان برادر کلان شیرخان در خدمت حضرت سید بوده -
 شیرخان و عالمخان عقد موافقت بستم پرگنه کری که بتجاگیر
 اعتمادخان تعلق داشت گرفته در تصرف خود آوردند - این خبر
 در حین مراجعت با اعتمادخان رسید اعتمادخان با اختیارالملک
 دریاخان حبشی و غیره که در ایندنگر و توابی آن بودند نوشت
 که عالمخان را از کری بر آرند - با اختیارالملک لشکر کرده بر سر
 عالمخان آمد - جنگ کرد - عالمخان کشته شد - و شیرخان فرار
 نموده بر پتن رفت -

بعد از چند روز لشکر که بر سر مبارکشاه رفت جود پادشاه آمد -
 درین رفتن و آمدن سلطان احمد چاره مردم را نوکر خاص خود
 ساخت و بعضی را بنواخت و با خطاب سرفراز سلطنت - چنانچه
 شیخ یوسف حبشی را مخاطب باعظم همایون سلطنت و شیخ
 اسلام بنغازی را نیز تکلیف خطاب کرد - ایشان قبول نکردند و
 برادر خود را که موسوم بسید عبدالرحمن بود نیابت کردند -
 او با خطاب صادقخان مخاطب شد - اما اختیارالملک تمام بدست
 اعتمادخان است و میلادالملک هم با اعتمادخان دم از تسویه میزند -
 تمیگذارند که حکم سلطان احمد بر کرسی نفاذ نشینند - سه چهار
 هزار کس از اعتمادیان ایشان هر روز و شب پاسبانی سلطان
 میکنند سلطان را اگر کسی با اعتمادالملک بتقص خود میدارد و گاهی
 اعتمادخان بر مردم خود بیسپارد - حق مسجانون و تعالی چون زوال
 دولت و قطع نسل اسراء مذکور خواست بود اول مبتلا ببلای
 نفاق و حسد کرده که باوجود عهد و پیمان و سوگند و ایمان
 بدشواه همدگر بودند و در اندک تصور نفع خود نسیان پیمان و
 ایمان می نمودند - ازین رهگذر جنگ و جدل درمیان داشتند
 و این معنی را صلاح کار خود می پنداشتند -

اجد را همراه گرفته آمده بهحضرت سید ملاقلات نموده سیدم صفا کرده از آنجا باتفاق برسر عالمخان روانه شدند - حضوت سید همانوقت شیخ اجد^۱ دولوی را پیش عالمخان فرستادند و فرمودند که باو بگو که کار بد نتیجی نمیدهد -

پیوسته

هر که او نمی میکند باید
نیکی و بد هر چه میکند باید

آنچه بدیگران روا دارند بودید رجعت پیشما کرده حالا بر آمده بهجانب خود بروید - بعد از چندگاه شما را باصرا مذکور صلح داده خواهم طلبید - عالمخان گفت حالا شما برسر ما بی آئید این چون باشد که جنگ فاکرده برویم - باز حضرت سید نصیحت کرد - قبول نکرد - صواب داد اعظم همایون که برادر طفلی او بود و قطبخان پسر کلان عالمخان مع انگازان خوب کشته شدند - عالمخان هزیمت خورده بهجانب چانانیر رفت امرا دنبالش رفتند عالمخان در کوهستان پال در آمد امرا از چانانیر مراجعت نموده باجدیاد آمدند -

چون این فوج خطی در گجرات بسج مبارکشاه^۲ رسید سالخان جراحی را بخود باز صلحتم باز باتفاق او بر سر گجرات لشکر کشید - بعد از استماع این خبر امراء سلطان اجد را گرفته کوچ بکوچ بدفع لشکر مبارکشاه روانه شدند - چون لشکر گجرات همیشه بر لشکر برهانپور و برادر و دکن غالب بوده وقتی که لشکر بسومع راناپور گوتته که بر کنار آب نریده واقع است رسید مبارکشاه تاب مقاومت آورد از موضع^۳ بیلوکام که سه گروهی از

ج د	۱	دیوانی
ج	۲	"هر که او نمی میکند باید" نیست
ب ج	۳	چندگاه
ج	۴	سیری
ب ج	۵	تیالخان
	۶	بیلوکام

با اعتماد خان شاید که خرج ماهی مبارکش را بدهد - ارکان دولت او گفتند که حکومت گجرات از دست داده بمحکوق اینها چنین کسی خود را قرار دادن از قفل دور است - اعتماد خان در جواب نیشست که چون مبارکشاه بنابر اراده مالشگر جمع نموده کاری باید کرد که هم ناموسی من بحال خود باشد و هم سعی او باطل نشود - و آن اینست که ولایت سلطان پور و ندریار را بمبارکشاه باید داد بشرط موافقت و خیر خواهی - بعد از رد و بدل اینساز قرار بر همین افتاد - ولایت مذکور بمبارکشاه دادند - مبارکشاه قصه دهرن گلو و بتاور را با اعتماد خان داد که آنجا پارچه سرسالی و بهیرون و کمر بند خوب میشود - اعتماد خان مبارکشاه را وداع کرده پیمس سلطان احمد آمد و بدعالت اصلی خود رسید لشکر مراجعت کرده با چند آباد آمد هر کسی به جای خویش رفت و نیشست -

چون چندگاه برین بر آمد سلطان احمد دید که از عمادالملک هم اراده او که نفوذ امر مملکت بود میسر نشد - از شیع بن یوسف پیشانی مخاطب با عظم همایون و از شیع سلیم بخاری که معتمد مشورت سلطان بودند کنکائی طلبید - ایشان گفتند که بر آمده پیشی سید مبارکی باید رفت - آن زمان حاجت شما بر ما پیشی لازم میشود - سلطان احمد را چند آباد بر آمده در سیم پور پیشی حضرت سید مبارک آمد - حضرت سید بشیع سلیم گفتند که بایستی طرز آوردن سلطان لایق نبود - اگر شما همین خیالی داشتید چند روز پیشتر ما خبر میکردید در خود آن فکر میکردیم - ایشان گفتند که سلطان از ترس جان گریختن پناه شما آورده فرصت آن نداشت که توقف نماید -

درین اثنا خاجی خان که یکی از امراء نای اسلام شاه پادشاه دهلی بود با پنجاه هزار سوار و صد و پنجاه فیل نای از جهت استیلا به لشکر حضرت جنت اشپانی همایون پادشاه از ملک دهلی انتقال

۱ و دارندول - ج از جهت نفوذ اقامت با اعتماد خان داد
الف ۲ باز بدست اعتماد خان گرفتار گشت او انتقام از من خواهد گرفت

حضرت سید مبارکی حسب المقدور سعی در صلح و صلاح می نمودند و رعایت مظلوم میکردند - اما از آنجا که تقدیر الهی درباره ایشان چنان رفته بود از حرف خود باز نمی آمدند - آره اتفاق را بر بدیخ دولت و بنای خود نهاده متعجری بودند - در اندکی مدت از ایشان نه نام مانند نه نشان آثار کریمه لمن الملک الیوم ظاهر گشت -

الفصل چند روز به نسق مذکور گذشت - بار میان عمادالملک و اعتمادخان آتش حسد و شعله نفاق بلند شد - از جهت آنکه سلطان احمد دید که از دست اعتمادخان خلاصی نداریم به عمادالملک ساخت - اعتمادخانرا ناخوش آمد - درین اثنا بعضی حبشیان بنابر اشارت عمادالملک تعلقفان که یکی از اسراء بجهت اعتمادخان بود او را بدعا کشتند - اعتمادخان زخمیده از شهر بر آمد - هر چند عمادالملک خود آمد و سلاطنت کرد نه ایستاد و به وجود اباد آمد - باراده آنکه پیشی مبارکشاه برود - هر چند حضرت سید هم مانع آمدند قبول نکرد - پیشی مبارکشاه رفت و بر غم عمادالملک مبارکشاه را گرفته بصره گجرات لشکر کشید و عمادالملک و الوقفان حبشی و اسراء دیگر که بمشارالیم اتفاق داشتند سلطان احمد را گرفته به وجود اباد آمد - به حضرت سید عرض کردند - که ملک گجرات بسلاطین این دیار از عطایای بزرگان شما است علی الخصوص سلطان احمد را شما بر تخت اجلاسی فرموده اید - رعایت اسراف موسی سلطان بر دم کرم شما لازم است -

حضرت سید نیز همراه شده بکوچ متواتر در ذابیم موضح رافاپور کویم خزل لجلال فرمودند - و از آنجا با اعتمادخان نوشتند که این دولتی که شما در زمان سلطان احمد دارید بالغری و التقدیر اگر ملک گجرات به تصرف مبارکشاه آید بشما تجاوز نخواهد کرد پس حقوق چندین ساله را به حقوق مهمل کردن برای چه باشد - بیاید جاو مقام شما بدستور سابق بشما تعلق دارد - چون اعتمادخان از رفتن خود پشیمان هم شده بود به جهت آنکه مبارکشاه تنگ دل بود اعتمادخان بادشاه مشیرتی؟ خروج یکی روز

ج . ۲ : لک الو احد الکهار

الف * مشیرتی - * مشیرتی خراج

ایشان را خوش آمده بود انتقال از اینجا خوش نیامد - بن در
 هموس خان و بشیرخان^۱ فولادی دادند و چاقبائیر را بهار خان
 لودی چنانچه مذکور گشت -

القصر چون اعتمادخان و عمادالملک با اکثر لشکر گنجیرت قریب
 بسی هزار سوار باتکلی بازی بسیار آمده در نعلیم منجوداباد فرود
 آمدند - حضرت سید پیغام بایشان فرستادند که آمدن سلطان تم
 بموجب خواهشی اینکس واقع شده - شما خود پیش سلطان بیایید
 و از امری که دغدغه بخاطرش راه یافتن باشد رفع آن نموده ببرید
 ما درین ضایقه نداریم - ایشان گفتند اگر بموجب خواهشی شما
 نیامده پس سلطان را پیش ما فرستید ما دانیم و پادشاه ما شما که
 از مردم آفاقی باشید پادشاه ما چه کار دارید - ایشان گفتند که
 ما هوس^۲ و آرزوی نیابت سلطان نداریم که درین باب شما
 مناقشه کنیم - اما پادشاهی که ما و شما^۳ بیعت باو کرده باشیم و
 او از ملاحظه خطر جان خود انتقال نموده پیش ما آمده باشد او را
 خواهی ناخواهی نمی توان پیش شما فرستاد - شما بیایید و تسلی
 کرده ببرد - ایشان بخاطر دغدغه داشتند که مبادا حاجی خان و
 بشیرخان^۴ فولادی که باهم بی آیند آمده بسید ملحق شوند^۵ نوپها
 که مقابل نهاده بودند سر دادند - آفرمان حضرت سید منور
 جنگاه شدند -

اتفاقا کنار آب سرد راه^۶ چری پیش آمد حضرت سید اطلاق
 عنان سرکب خود را از پایان بیلاهی آن فرمودند - جای قلب بود
 اصپ حضرت سید خود بدشواری بلا رفت عقب بنیره ایشان
 سید حامد^۷ خرد بودند در سن دوازده میله سلاح گران در بر

ج	۱	فولادی
ب	۲	نیابت
ب	۳	وزارت
ج	۴	بیعت
ج	۵	فولادی
ج	۶	آن زمان کار بدو رو دراز خواهد کشید
د	۷	بلندی
ج	۸	اصپ را کردند در آن زمان ایشان در سن

نموده بازه‌وزاد روانه صوب گنجرات شد - رانا راجه چیتنور با چهل هزار سوار آمده سر راه او گرفت و طلب چهل من طلا و قیل بهتیم که بهترین فیلات او بود و رنگ راو پاتر که از جهلم حرم مستخرمه او بود کرد - چون ایشان ره و زاد همراه داشتند حاجی خان با دای طلا و دای قیل راضی شده - اما چون اسم حرم در میان آمد بر آشفست خود را بمردن قرار داده و جنگ رستمیان کرد - حق تعالی بآن کثرت بهصیت رانا را مقهور ساخت - حاجی خان مقفر و منصور بگجرات آمد - اعتمادخان و عبادالملک دانستند که از آمدن حاجی خان سید مباری سلطان احمد را طلبیدند - پس قاجار حاجی خان بهسید مباری ملحق نشد و لشکر ایشان بهج که آمده کاری کنیم - آن بود که از اجداد شب در میان آمده از سید پور مفاصل یکمیدان جنگ فرود آمدند -

الزمان حضرت سید فرمودند که میان منجهو فی الواقع رای شما بر هواب بوده و اندیخان بود که چون بلاد گجرات متلسم یافتن چنانچه ذکر او بالا گذشت شهریتن و شهر چتیاپیر بدعص حضرت مید ملازم شد - پدرم عرض کرد که حضرت از برای سکونت خود یکی ازین دو شهر اختیار کنند - فرمودند چرا - عرض کرد که اگر لطیفنا حاکم شهر اجداد بها متخالف شود و طریق بد خواهی پیشی گیرد ما هم توانم لشکر خود بهج کرد و از عهده او بر آمد سید پوره از اجداد دوازده گروه راهست هرگاه حاکم اجداد بها در مقام بدی شود شب در میان فی آید جنگ در یکروز این راه طی فی نماید و امراء لشکر ما بعضی در پکن باشند و بعضی در چتیاپیر بهج آمدن ایشان مدتی باید - حضرت سید فرمودند که ما بهیچکس بدیستم کس بما برای چه بد خواهد بود - وایم عرض کرد که حال کون و قساد قاجان چیزی رو میدهد که اصلا پیش ازان و هم هم بلانچانب مجور فکده - ما از پس که آب و هوای سید پوره

الف « و رنگ راو پاتر که از جهلم حرم مستخرمه او بود " نیست " مظفرخان شروانی که وزیر صلهب مختیار حاجی خان بود قبول نمود و باز رانا گفت که رنگ راو پاتر را نیز بدهند و او مستخرمه حاجی خان بود - از استماع این مظفرخان بر آشفست خود را بمردن قرار داده

دا تشویبی بدنی عارض میشد و عظیم میکرد مثل تمب یا اصمال دوست داران ایشان بنیاد گریه و بی طاقتی می نمودند منع میفرمودند و میگفتند من از بزرگان خود بشارت دارم که من مرگ من موصوف شهادت خواهد بود - در خاطر حضار مجلس بطور میکرد که در میان اهل گجرات همیشه مسلمانان همدگر از برای حصول جاه مرادات نفس شوم خود جنگ میکنند^۱ این شهادت بآنحضرت رسید چگونه میسر خواهد شد آن بود که حق تعالی از برای اجتناب رتبه بسیاری و شهادت سلطان احمد که پادشاه وقت بود او را از دست ظلم داد خود را بخدمت سپید آورد و ظلم از روی تعدی دکنال سلطان آمدند و تا وقت رمو بدل شمشیر از حضرت سپید به پیغام صلح در میان بود و ظلم از مرور کثرت لشکر و آلات جنگ مثل توب و تفنگ گوش ناکرده بآن جنگ اقدام نموده حضرت سپید را شهید ساختند و «کرامت» سپید دیگر آنکه وقتی که بهزیمت جنگ سوار میشدند دستار از سر خود فرود آورده بر سر بشیره خود اسم حسد نهادند و فرمودند که امروز روز شهادت ماست دستار بقوارزانی باشد - میوه آنکه ایشان را در انظار وقت کینیت مانتفق در جای دفن کردند که وصیت ایشان بود و ایشان را خوارق جلیله و کرامات عظیم بسیار است این مختصر گنجائی اشتمال لسانی آن ندارد -

مضی نماید که ایشان دولت دینی و نعمت یقینی از حضرت بدرالصغیر شمس العارفین حاجی الصرمین الشریفین سپید عبدالوهاب^۲ دارند میگویند مدتی در ملازمت حضرت حاجی بودند و فیض از صفت ایشان می ربودند وقتی در خدمت حاجی جهان کثیر آمده بودند ما حاضر انقدر نبود که بهم ایشان اتفاقا کند

ج ۱ اما

ج ۲ بر فغان اولی الالباب ظاهر و باهر است که حضرت سپید بجانب پادشاه بودند لشکر نفیم هم باکی نبود پس کسی که در دولتخواهی و هوا داری پادشاه از لشکر بقات کشته شود شهید پای است

ج ۳ القصر آنکه

ب ۴ بخاری

دیشته بودند. اسب هم کجیم؟ داشت بالا نخواست بر آمد قریب بکنار جندی رسیده بود که پایش لغزید پیشتاد ایشان نیز از اسب جدا افتادند مردم عقب فرود آمده درامداد سواری ایشان شدند غلوشد راه تنگ بود مسدود گشت - هیچکس دنبال حضرت سید راه نیافت ایشان دانستند که مردم از عقب بی آیند چند قدم رفتند و در آنجا بهام جیشی از ملازمان اعتمادخان بطربقی^۱ قراولی^۲ اینستاده بودند جیشا خنبد ناخست از هر طرفی بر نیزه گرفته شهید ساختند - بعد از آن که سید حامد را سوار کرده فوج بالائی جندی آمد سید را ندیدند - متوجهی شد نیافت - سرعان شد - از دست تن بی سرچم آید و از استیج پیدست هم کشاید مردم متفرق شدند و خدمت سید میران ولد حضرت سید که هراول بودند بر فوج مقابل خود تاخت برداشتم پیشی انداختم از میان شهر گذرانده باز در جنگگاه آمدند لشکر خود را هزیمت معاینه کردند از آنجا بطرف خانهای خود روان شدند اتفاقاً جایشی که نعلی پای حضرت سید افتاده بود آنجا رسیدند - دیدند که سیدی سعد غلام حضرت سید سر مبارکی را بر زانوی خود گرفته نشسته است نعلی پای حضرت سید را بر داشت بر سقراط پیچیده در جای که لقال قبر ایشان است دفن کرد بوسی خود را گرفته بطرف قصه کریج هزیمت نمودند -

سلطان احمد بر آمده باجانباد رفت اما مقدمه فوج سلطان کر اعظم همایون بود باغیم خود جنگ خوب کرده در میدان افتاد - سیدپوره پنازاج رفت اما قلعه مردم گنجرات این بود باوجود عناد و بدخواهی هندگر باین طور حادثات کسی به یسائی کسی متعرض نمیشد سردار لشکر هزیمت خورده در ده دوازده گروهی رفتند نیشیت لشکر فیت خورده و هزیمت خورده هر دو در اجنباد بی در آمدند - بعد از چندروز مردم در میان آمده هندگر را آشتی میدادند باز بعد از چند روز همان آشی در کاسه بود و نان جنگ و جدل موجود -

مخفی نماید که از وقوع شهادت حضرت سید سر کربست انحضرت مشهود خاص و عام گردید یکی آنکه هرگاه حضرت سید

۱ قراولی

۲ مشهور است

چیزی گفت^۱ در دل نه نشیست متخود خزانچی را طلبیده پرسیدند که از فلان چیز می در خزانه داری گفت امشب چند هزار قنکر از فلان موضع آمده چون بیگاه شده بود بمعرض عرض فرسائیدم فرمودند علت بیدار خواب من همین است زو دیار - حاضر کرد - همان وقت قسمت فرموده بشوخی استراحت رفتند -

بعد شهادت شبی در واقعه^۲ پدرم فرمودند که میان منجهو بحق سمعنا و تعالی بچهار سبب در ولایت درجه اولی بمن گرامت فرمودند یکی بسبب - سیادت دوم بسبب شهادت - سیوم بسبب دوام وفو و اسوای - چهارم بسبب تصدیق براه خدای یاری برای فتوح بلاد دیگر بفرمان دلبالو عزت هرگاه شهدا متوجه میشوند مانع از ایشان مرافقت مینماییم - اما فتح بلاد گنجرات من آنها مامورم بهر جانب که فتح مقدر است بانجانب امداد می نمایم -

القسم بعد از شهادت حضرت سید اعتمادخان و عبدالملک و سایر لشکر باهداد رفتند - موسی خان غولادی بر آمده به پتن رفت - بعد از چند روز عبدالملک خدمت سید میران را طلبید || مهم سازی جاگیر در میان آورد - امروز فردا گفته تازو سه ماه معطل داشت - درین فرصت و رای پتن و مضافاتی که در جاگیر موسی خان و شیرخان مقرر فرموده بودند دیگر همه برگزانت جاگیر حضرت سید مردم عبدالملک و اعتمادخان قایم گشتند - وکلای حضرت میران داریم آمد || رفت پیشی عبدالملک مینمودند روزی خدمت سید میران به پدرم فرمودند که میان منجهو وکلای ما داریم پیشی عبدالملک میروند او بوعده اسرور فردا فرودفته میدارد امروز شما پیشی عبدالملک بروید تزدل او را در پایید که بها در چه ملاصقت -

پدرم رفت بمملکت ملاقات کرد - چندان تعظیم و تکریم نمود که از وی کثرت التواضع من اتفاق بدماغ ادراکی پیوست. وقت وداع گفت خاطر جمع دارید من امروز باتفاق اعتمادخان جاگیر شما مقرر میسازیم - والد را وداع کرد ایشان برخاستند بهراخان

ج^۱ در دل سید نمی نشیست

ج^۲ با پدرم

خدمت سید فی الحال از خانه و بازار طعام بسیار از هر قسم طلبیدند و باعل^۱ طبیح سپردند حضرت حاجی بمقتضای آنکه در خانه هر چه و مهمان هر که طعام طلبیدند آنقدر طعام کشیده شد که اکتفا کرد - بعد از فراغ مجلس از بگول استفسار فرمودند گفت که چون مهمانان بسیار آمدند سید میزای طعام بسیار آورده بما سپرد و چون طعام را تمه کشیدیم آن طعام را نیز همراه کردیم حضرت حاجی بسیار خوشحال شدند و فرمودند سید میزای در رحمت حق بلا است بطلب آنچه میخواهی - سید عرض کردند که من طاقت آن ندارم در حجره نشینم و خدا^۲ را حاصل کنم خواهش بنده اینست که سر بسپ واصل^۳ حق شوم حضرت حاجی فرمودند که سید شما هر دو میطلبید -

بیست

حاجت بکلاه بری داشتنت نیست

درویش صفت پاش کلاه^۴ تری دار

از عنایت باطن آن مرشد باحق حق سبحانه و تعالی روز بروز ترقی دارین نصیب سید گردانیده متعبد بودند همیشه سلاح وضو در برداشتنند بعضی اوقات در عازم اسهال در شبهای زمستان شبی بیست مرتبه و سی مرتبه وضای حاجت واقع میشد و بر هر مرتبه که بروی خاصتمند وضو یا مسواکی کرده نوگانه بشکر وضو او را نموده تکبیر میفرمودند و باوجود^۵ اصرار قاجار دنیا داری از بسپ و قبل و شتر و خدم و حشم از تقدیر غلوس شب در خزانه نمی ماند هر بمصرف صرف میفرمود - از ابویام سماج دارم که شبی بیقراری رو داد هر چند از غن پهلوان بهلو میرفتند خلایق عادت چشم میازی گرم خواب نمیشد - گفتند آیا سبب چیست که امشب مرا خواب نمی آید - از حضار هر کسی یک

ج^۱ مطبیح

ج^۲ "حق" نیست

ب^۳ "را" نیست

ب^۴ تری

ج^۵ اصرار

امتدادخان بموجب وعده پنج پرگنه بجایگزیر خدمت میان میران
تندخواه نموده - یکی دولقم و کر پنج و ^۱ بهیول و سرنال و
بازاسینول -

^۲ عمادالملک را ناخوش آمد با اختیارالملک گفت که کر پنج و سرنال
و بازاسینول را بشما دادیم و ^۳ بهیول را بجه و چهارخان حبشی
داد اینها پیشی از رسیدن مردم خدمت سید میران رفتن برگشت
مذکور را بتصرف خود آوردند - دولقم در تصرف میان ماند - نرین
اژدا باز میان عمادالملک و امتدادخان دانش نزاع روی بسبزی آورد -
بنقریب آنکه سلطان احمد مغفی سارشی به عمادالملک نمود -
عمادالملک پسر خود را که چنگرخان باشد از بهروج پادشکر طلبید
و امتدادخان تئارخان را از چونه گده طلبیده - چنگرخان آمده در
معهود آباد فرود آمد و تئارخان در موضع سالتند که برهفت گروهی
امدادباد واقع است - عمادالملک بامتدادخان اعلام نمود که برادر زاده
شما چنگرخان آمده ما پیشواز میرویم اگر شما هم او را سرفراز کنید
باتفاق برویم - امتدادخان گفت که شما راهی شوید ما هم می ایم -
عمادالملک رفت امتدادخان ملک شرق را فرستاد که پیش از آنکه
چنگرخان در شهر در آید تئارخان را بیارید ملک شرق بر کهور بهل
جلد سوار شده قلمت بموضع سالتند رسید و تئارخان را پیش
چنگرخان بشهر آورد - بعد ازان عمادالملک چنگرخان را نیز بشهر
آورد - دانش نزاع که سبز شده بود شایویری آورد - رفتن رخت
کار بجای رسید که عمادالملک توپها را بالای بهدر که دربار
پادشاهیست بر آورده بر حویلی امتدادخان مینوا کرد - امتدادخان بر
آمده بیرون شهر فرود آمد و از آنجا بسرکهایب رفت و از آنجا
بموضع قبل ^۴ چهارلوزه من اصال پرگنه کری که برده گروهی
امدادباد واقعست آنجا منزل نمود موسی خان و شیرخان و
جلعی خان را از پتن طلبید و فتح خان جلوع را از داهن پور

ج ۱ ۲ بهیول

ج ۳ "عمادالملک..... و بازاسینول" نیست

ج ۴ قبل چاپوره - ب بهیول چهارلوزه

حبشی که تکمیل عهدالملک بود بوالدم خصوصیت داشت عقب
 عهدالملک نشست بود وقت وداع بدست اشارت طلب کرد
 ابوی ام پیشی او رفته نشستند چون هاجوم مردم بود عهدالملک
 ازین حال مطلع شد؟ و رو بجانب اهل مجلسین کرده گفت که
 میان میران از من جاگیر میطلبند من که ایشان را طلبیده ام نه
 از برای آنکه میان کنم از برای آن طلبیده ام که ایشان را بابو
 سلام یعنی ^۱ گدا این حرف از زبان عهدالملک آمد بر بسمع
 والدیم رسیدند بدست میران آمده اندیم گذشتیم بود از اول تا
 آخر بیان نمودند - خدمت میان را نالامیدی مطلق زدی دلا لشکر
 بیطاقت شد از پدر پرسیدند که چه باید کرد بدون اعتمادخان
 واندیده ام یکمردم او را هم به بینم که درین باب اوجر می کنند -

والدم پیشی اعتمادخان آمده حقیقت معلوم نمودند اعتمادخان
 از آن دل بدحضرت سید مبارکی مخلص بود اما چون سلطان احمد
 گردنمخت پیشی حضرت سید رفت فرسید که سادات از حمایت
 حضرت سید سلطان احمد قوت گیرد و این موجب غمائی شود
 زوال دولت من گردد و عهدالملک نیز از همین ترس متحیر می این
 مجلس گشت که بوسر سید رفته شهید ساختند اما اعتمادخان
 بعد از وقوع این واقعه یقایت متحیر و متروک گشت - چرا که هر
 وقت که او را بنام عهدالملک یا به عهدالملک صورت نزاع روی نمیداد
 و مشکل پیشی می آمد از حمایت حضرت سید پشم مقصود او
 رجحانی پیدا میکرد از منازعت هیچکدام مضرتی باو نمی رسید
 الحال آن چشم داشت از خدمت میران توقع نموده بوالدم گفت
 که نیست عهدالملک خود بر شما معلوم شد خاطر چه دارید اگر
 عبدالکریم جان در قالب دزد در یک هفته مهم سازی خدمت
^۲ میان بتفصیل میرساند - نام اعتمادخان عبدالکریم بود و لایقی که
 خود را یاد میکرد ذکر باسم می نموده - والدیم آمده غلبت را
 بدست میان عرض کرد - و شروع در حصول مهم سازی نمودند

ج ۱ نشد

ج ۲ غلام

ج ۳ میران

ج ۴ سید میران

طلبید فرنگیان کشتی بسیار آورده راه دریا را که ازوق بلن راه می
آوردند بستند خدواندخان عاجز شد آمده چنگرخان را دید
چنگرخان بقصاص پدر او را گفت و قلع سویت را بتصرف خود
آورد -

^۱ بعد ازان برسر الوغخان و جهوجهارخان حبشی که در
بروده بودند لشکر کرد - حبشیان جنگ کرده شکست خوردند -
فیل اونی منگل نام که نای بود از الوغخان مع علم و دمان بدست
چنگرخان افتاد - بروده مع مضاعفانش بتصرف خود آورد - سگان
را مسموم بالغوغخان و جهوجهارخان ساختن پرچمهای علمهای
ایشانرا بگلوی سگان بست - حبشیان پیشی اعتمادخان آمدند
اعتمادخان از جهل ولایت خود بایشان جاگیر داد - بعد از چندگاه
برسر چنگرخان لشکر کشید چنگیزخان در بهروج متعین شد
فاقبت الامر تئارخان محوری در میان شده التماس نمود که ولایت
بروده را چنگیزخان میگذارد قرار بصلح داده مراجعت فرمایند -
هرچند تئارخان مبالغه کرد اعتمادخان قبول ننمود - تئارخان از
اعتمادخان رنجیده ماضی بموسیخان و شیرخان نوشت که اگر
اعتمادخان بهروج را از چنگیزخان گرفت نه شما را در گنجرات
میگذارد که دیگری را اگر توانید فتحخان بلوچ را شکست داد
تقصیر نکنید که اعتمادخان بااعتماد فتحخان از اجداد خاطر
بچه کرده تعدی بر چنگرخان می نماید - هرگاه چنگرخان را زیون
ساخت گاو در خرمن شما خواهد بست -

بیست

علاج واقعه پیشی از وقوع باید کرد
دریغ سونداد چو رفت کار از دست

الف ^۱ درین حین الوغخان فوت کرد حبشیان که عهده ایشان
جهوجهارخان باشد پسر الوغخان را مخاطب به الوغخان
ساختن تبعیت او نمودند چون درین باب بچنگرخان
استصواب فائوده پسر او را بخطاب مخاطب سلطنت
چنگرخان را بد آمد -

و لشکر او که در پرمکانات بود هم را جمع کرده باز بنالچیه
باری نرسنگ پور آمده منزل نمود -

و بعدالملک پیغام فرستاد که خود بنالچیه خود برود و الا هرگاه
نتیجه خصوصیت عاید شود و آن نیز میسر نشود بعدالملک
دید که الحال مقاومت باعتمادخان صرغم نمیکنند چو آمده بهروج
رفت سلطان احمد در شهر ماند اعتمادخان نیز در شهر آمد و
چوکی خود را بیامی داری سلطان احمد فرستاد بی دغدغه بغیار کام
در حکومت نهاد - هم امراء گنجرات وزیر بعدالملک بیعت او
نمودند حاجیخان را نصف برگنه کوی داده نوکر خود سلطنت -
موصیخان را رخصت پتن نمود و فتحخان بلوچ را برادرین پور
فرستاد - بعدالملک چندماه در بهروج بوده * برسر خداوندخان که
حسروپور از بلشد و قلعه سورت و مضافاتی در تصرف او بود لشکر
کرد و قلعه سورت را از خداوندخان طلبید خداوندخان متعصب
شد چندگاه باین طرف گذشت عاقبت الامر چون دید که از امراء
گنجرات هیچکدام کوسه او نمیکنند بعدالملک طرح آشتی درمیان
انداخت بر قرار آنکه قلعه سورت را باو بدهد - بعدالملک را همان
طلبید - او باعتماد خویشی اندرون قلعه رفته مهان شد آنجا
بعدالملک را بقدر شکست - لشکر برگشته به بهروج آمد بعد از سه
چهار ماه چنگرخان ولد بعدالملک لشکر کرده بر سورت رفت -
خداوندخان متعصب شد - عاقبت الامر چنگرخان ولایت * او و
* سحجان که از مضافات گنجرات بود یغریگیان داد و یکومی خود

- ج * برسنگ
الف * شنید که برادرزاده خداوندخان که حاکم بنادر سورت
بوده خط دماغ پیدا کرده ظلم و تعدی از حد گذرانده
سکت سورت بعدالملک نوشتند که ما از دست تعدی
این بدجان رسیدیم بداد ما برمی - بعدالملک برسر او
لشکر کشیداره متعصب شد چندماه بنالچیه و جندل
گذشت از امراء گنجرات هیچکس کوسه او نکرد
خداوندخان بعدالملک طرح آشتی درمیان انداخت -
ب * بتاریخ بیست و هفتم شهر رمضان سنه نهصد و
شست و شش بعد آن لشکر او برگشته -
د * سحان

بدریغانه سلطان فی ایم باعتمادخان جاسوسان خبر برسانند سلطان تنها بر پندۀ خانم وجیرالملک که متصل ماحلات پادشاه است بیایند تا یکدیگر وثوق عهد موکد بایمان کرده در امر معهود شروع نمائیم - اول اعتمادخان را در حجره نشاندند در بستند و پیشی در آن برای جلوس سلطان تخت نهادند بعد آن سلطان را طلبیدند سلطان تنها آمده بر تخت نشست ایشان باز همان سخن را فرمیان آوردند سلطان از سانه دلی آنچه گفتند بود باز ایامه کرده - الحال در وا کرده خود را ظاهر ساخت و گفت که من در حق توچه بدی کردم که بر قتل من عوض فی ثلثی بسجده دیدن اعتمادخان روح سلطان پرید -

اعتمادخان بخلامان خود بشارت کرد که نمت کنند و بعد ازان بکشند همچنان کردند بعد آن فرمودند که ریگی که مابین آب سابهر و مکتلات پادشاهی واقع است ببرد و آنجا برتائید همچنان کردند - وکان ذلک شب دوشنبه تاریخ پنجم شهر شعبان فی سنه ثمان و ستی و تسعایم و ^۱ از عبارت منقول شد بیگناه - سال مذکور نیز مستفاد میگردد - شاه هندی که بزبان گجراتی تاریخی گفت اینست -

بیست

اچھ چالی کس بره کس نس جھود اساتھیر

بابو پوچھین جی تھجی کھین دوشنبه رات

مدرج تاریخ دوشنبه رات - القصر صباغ آن آوازه انداختند که سلطان گریخت تخت کسی کنید بعد از زمان گفتند که سلطان اچھ را عدلیان کشته دردیگ آب سابهر برتافتند - آخر الامر از آنجا برداشته در نظیرہ سلطان اچھ بانی اچھ آباد که در مائی چوکی واقعست دفن کردند ما احسن ماقیل -

بیست

شکوه تاج سلطانی که بیم جان نران در جست

کلاه دلکشی است اما بتری سرفخی اورد ^۱

ج ^۱ "و از عبارت.....القصر" نیست

ج ^۲ اللهم انفره مع ماکان

چون اشارت از قتل‌خان و اکثر امرا چنین یافتند پرسر خنجر خان
 جلوس لشکر کشیده نزدیکی برادرین پور جنگ کردند - فتح‌خان شکست
 خورد در قلعه دهول کوت که در ناحیه راده‌پور واقعست در آمد از
 اجتماع این خبر اعتمادخان به‌پور را به‌حال خود گذشتن باجده‌باد
 آمد و در فکر کارسازی سلطان احمد مشغول شد - دید که مردم
 اقلای بسیار در گنجرات جمع آمده‌اند - سلطان احمد باین مردم
 میل دارد اگر بر آمده خود را بایشان مربوط میکند انزمان علاج
 آن متعذر نیست و حال آنکه سلطان احمد کم ظرف بود هرگاه
 شرب می‌خورد از روی مستی شمشیر کشیده در پنهانی درخت
 کپله را میزد و می‌گفت که ازین ضرب سر اعتمادخان را بریدم و
 بار دیگر درخت کپله را می‌برد و می‌گفت که ازین ضرب سر
 عبادالملک را جدا کردیم همچنین جی‌الملک و رضی‌الملک را بقتل
 آوردیم یکم یکم زانم می‌گرفت و درخت هاه کپله را می‌برد -

القصر و جی‌الملک و رضی‌الملک که هر دو وزیر صاحب مشورت
 اعتمادخان بودند باعث آن شدند که پیشی از آنکه سلطان احمد مارا
 بکشد ما سلطان احمد را بکشیم - می‌گویند که دران ایام سلطان
 احمد را انقدر دستگه شده بود که بر دو گروهی و سه گروهی شهر
 بطور خود شکار میرفت و گاهی سوار شده وقت بوقت پنخانم
 اعتمادخان می‌آمد اعتمادخان ترسان و لرزان استقبال نموده می
 آورده و ملایمت میکرد -

القصر هر چند و جی‌الملک و رضی‌الملک بقتل سلطان مخالف می
 نمودند اعتمادخان دفع الوقت می نمود - روزی ایشان پنهانی
 بسطان احمد پیغام فرستادند که اگر سلطان مارا بوعده وزارت
 بسیدوار سازد ما بقتل اعتمادخان پردازیم و این خار را از راه نفوذ
 امر سلطانی بر آورده در آتشی عدم اندازیم - سلطان از روی نادانی
 باور کرده ایشان را بوعده وزارت و کالت استعالت نمود - ایشان
 این حرف پیشی اعتمادخان نقل کردند اعتمادخان گفت که تا من
 بگوش خود نشنوم باور نداریم - ایشان گفتند شب درختم
 ساینده سلطان احمد را هم میطلبیم آنچه مذکور شود بشنوید
 اعتمادخان قبول کرد - ایشان بسطان گفت فرستادند که اگر ما

بود - بلکه در عین جنگ عطف عنان نموده جبهان راهی که آمده ایم میرویم - جمعیت موسیخان و شیرخان از هزار پانصد سوار متجاوز بنود - و لشکر اعتمادخان از بیست هزار سوار زیاده - اما چون همه پیدل و پیاده بودند مهم اعتمادخان برهم خورد - و کتی که موسیخان و شیرخان بدین جنگ بر آمدند مقدمتر اعتمادخان اهل حبشی بودند جنگ مردانه کرده شکست خوردند - از شکست خوردن حبشیان هر فوج هرچاکم بود عطف عنان نموده رو براه نهادند میگویند که چون حاجیخان چهل کرده ایستاده که من در تمام سر پشت بغنیم نداده ام الحال این کار چون کنیم مظفرخان شروانی که وکیل مطلق او بوده جلوش را گرفته رجعت کرد و گفت که گوشم چادرورزی افغانی را بدست پنجیان گنجریان خواهی داد و حاجیخان لاچار روان شد - میگویند که رانا راجر چنینور دایم دعا میکرد که الهی چون مرا بدین جنگ حاجیخان شکست داده حاجیخان را بدین جنگ دیگری شکست ندهد و این واقع شد تا دو روز طعام نخورد آخر چون تحقیق شد که حاجیخان جنگ ناکرده بنابر مصلحتت برگشته از زمان بحال خود آمد -

القصر اعتمادخان دید که هرکسی از امرایی جنگ پشت بغنیم دادند خالی از غدر نیست او نیز هزیمت خورده باجهدیاد آمد بنگاه بیست هزار سوار بدست هزار پانصد سوار افتاد ایشان قوت گرفتند و اعتمادخان شکست یافت و کان ذلک فی شهر ذی القعد سنه ثمان و ستمین و تسعمایه - بعد آن جاگیر حاجیخان را تغییر کرده^۲ او پیشی موسیخان رفت ایشان گفتند که ما دو برادر بودیم حالا سه برادر شدیم ولایت را سه قسم کرده یکی قسم به حاجیخان دادند از آمدن حاجیخان ایشان قوت تمام گرفتند - و اعتمادخان کنارخان را باز از جوتر گده طلبید و حبیب نام نویسنده را نواخت و بتطالب اعتبارالسلطی مخاطب سلطنت دولت دو هزار سوار یاو ارزانی داشت اما او پردل بود زیاده از دو هزار سوار نگاه داشت و مردم خوب مردانه را نوکر خود کرد و پیشوایی

ج^۱ جلوش

ج^۲ اعتمادخان اینجا آمده حاجی خانرا از نوکری دور کرده

ج^۳ "و اعتمادخان..... تغییر کرده" نیست

(باب سی و ششم)

ذکر لصب کردن اعتمادخان سلطان مظفر را بر لصب سلطانی
بعد از قتل سلطان احمد لای و لشکر کشیدن بر موسی خان
و شیروخان فولادی و لشاق و زبیدن امراء آفاقی و بلادی

متلهمان الفاظ بخبار و متفحصان احوال آثار چنین روایت
کنند که در شهر شعبان سنه نصد و شصت و هشت هجری
بعد قتل سلطان احمد اعتمادخان سلطان مظفر را بر تخت اجماعی
نمود بعد از چند ماه بدجهت انتقام کشی فتحخان بلوچ که ذکر او بالا
گذشت بر موسی خان و شیروخان سواری فرمود اما چون از اعتمادخان
بعد وقوع این فعل شنیع جمیع امر اناراضی شدند بهمدگر
میگفتند که کسی سلطان احمد را باین طرز کشته او را از کشتن
دیگری چه دریغ خواهد بود - اگر موسی خان و شیروخان را زیون
ساخت از زمان شروع در اخراج و قتل مایان خواهد نمود - پس
بعضی باید کرد که ایشان بدخل خود بانشند - که خیریت بندها
خدا درین است - جمیع امرا و زای الغنخان و جمیع چهارخان
همیشی که بگلان اعتمادخان بودند این قرار بنمود داده همراه
اعتمادخان روانه شدند -

چون حوالی شهر پتن رسیدند موسی خان و شیروخان در شهر
پتن متعصم شدند - اعتمادخان قبل کرده فرموده تا حضار پتن
را بضرب توپها انهدام نماید - خدمت سید میران و حاجی خان
و لختیارالسلک حریف صلاح در میان آوردند اعتمادشان ببول نکرد -
و هرچند بعضی کردند صورت کثرت - انحرالامر بموسمیخان و
شیروخان اعلام نمودند که الحال غیر از جنگ چاره دیگر نداشته
شما دانید و اعتمادخان ماهیچکدام درین معرکه شریکی او نخواهم

ج ۱ ذکر نصد..... " آفاقی و بلادی "

ج ۲ شهر شعبان

ج ۳ " پتن " نیست

اقتصادخان آوردند و صورت واقع را بیان نمودند اقتصادخان گفت که توکم باید که چنین بکار صاحب آید سرودا داده سروداد -

الغیر درین فترت خدمت سید میران نیز از اجداد فرآمده بدوولکم رفتند و از دهولکم بدندوکم تشریف بردند - قنارخان رفتیم در موضع زانیور قرار گرفتیم چو - خدمت سید میران هم بانجا رفتیم به قنارخان ملحق شدیم و از انجا باتفاق پیشی موسیقخان رفتیم - درین اثنا اقتصادخان باز بر سر موسیقخان لشکر کرد این مرتبه موسیقخان هم از شهرپتن برآمده در ناهیمه قصبه قائم که چربوزه گروهی شهرپتن واقعست جنگ نمود باز اقتصادخان هزیمت یافتیم در اجداد آمد^۱ و کان ذلک فی احدى وعشرون شهر ذی الحجه سنه سبع و ستین و تسعمایتم موسیقخان آمده در قصبه چهوئان من افعال پرگنه کوی نشست - باز سید میران در میان شده نصف پرگنه کوی که تعلق به اجدادخان داشت از اقتصادخان گرفتیم به حاجی داده - موسیخان را از چهوئانم بر گردانیدند قنارخان بسوزلکم رفت و خدمت سید میران را اقتصادخان تسلی نموده طلبیده ایشان بدوولکم آمده نشستند -

باز بعد از مدت چند اقتصادخان چنگرخان را طلبید و ملایمت بسیار کرد و همراه گرفتیم بر سر موسیقخان و شیرخان لشکر کرد درین اثنا میان چنگرخان و اقتصادخان حبشی نزاع واقع شد - بهر ترتیب که قریب بقتال رسید - چنگرخان دید که هنوز موسیقخان و شیرخان بجای خود نشستند لشکر اقتصادخان بها چنین سلوک میکنند هرگاه موسیقخان و شیرخان بر طرف شوند ما را گوی به حال خود میذارند - چنگرخان با موسیقخان و شیرخان سازش کرد - درین اثنا موسیقخان بیمار شد - اقتصادخان روزی که بموضع دهیوج که برده گروهی پتن واقعست رسید موسیقخان فوت کرد - چنگرخان گفت که موسیقخان فوت کرده اتعال مناسب نیست که ما بر سر چهار مصیبت زده بزیوم - اقتصادخان بقوت چنگرخان رفتیم بود دید که چنگرخان و شیرخان باهم سازش کردند - بالخصوص برگشت و با اجداد آمد چنگرخان بولایت خود رفت و خدمت سید میران به حاجی خود تشریف بردند -

ج^۱ و کان ذلک "تسعمایتم" نیست

اعتمادخان تعلق جاو گرفت آخر الامر به قاتارخان جهت پیدا کرد و از اعتمادخان منصرف گشت -

انقصر اعتمادخان بلا شروع در جمعیت نمود بازاده انکه انتقام از موسیخان و شیرخان بکشد اما امرها هیچکدام برین اراده او اتفاق نداشتند حتی که قاتارخان که خای برکشیده او بود نیز باین راهی نمی شد و مانع می آمد ازین رهگذر اعتمادخان را به قاتارخان نقاری پیدا شد قاتارخان رخصت طلبید بهانه آنکه من رفتم لشکر خود را از سورت بیارم اعتمادخان را ازین معنی بسیار ناخوش آمد اعتبارالملکی بپیدشد که قاتارخان را رخصت باید داد از انجهت به خاطر اعتمادخان بدخواهی او مقرر گشت روزی اعتبارالملکی را بلائی بالخانه خود طلبیده گرفت و بکشت و برخانه قاتارخان هلان کرد - و برخانه ارایشستان که ۲ نیمه اعتبارالملکی بود نیز امر بتاراج کرد - قاتارخان آگاه گشت این قدر فرصت یافت که براسپ پشت برهنه سوار شده از شهر برآید بطرف و بجانب سر کوی گریزان شد و آرایشستان از خانه خود برآمده بطرف دهونگ روانه گشت حبشیان دنبال اینها افتادند قاتارخان چون موضع ساند رسید دید که حبشیان از عقب رسیده آمدند سید کبیر وکیل او باصی چهل سوار که به قاتارخان همراه بود در قلع موضع ساند آمد و آوازه انداخت که قاتارخان درین قلع درآمده و قاتارخان را با چهار سوار گفت که حبشیان باین قلع متوجه خواهند شد تو برو و خود را بجای برسان - همچنان شد چون حبشیان رسیده آمدند پیرویدند قاتارخان کجا رفت مردم می گفتند که درین قلع درآمده اینها قلع را گرد کرده ایستادند با اعتمادخان کسی نخواستند که قاتارخان را در قلع موضع ساند در آوریم دستگیر کرده بی آرم قلع را قبل کرده شروع در جنگ و جدل نمودند سید کبیر قاتارخان شلم جنگ کرد چون دید که لشکر بسیار آمد و قاتارخان هم خود را بجای رسانده باشد گفت فرستادند که شما قصد برای خاطر قاتارخان میکنید قاتارخان اینجا نیست من که سید کبیرم اینجا هستم اگر بگوئید شما را آمده به ینم انها گفتند بیایید سید کبیر آمده دید اینها سید کبیر را همراه کرده پیشی

ن ۲ نیمه ج یزنم قاتارخان

سلیمان افغان که حاکم ولایت بنگال بود از لشکر اعتمادخان کسی
نماند - طلب ایشان یکی گوشه میدان -

باختیارالملک با دو هزار سوار دست بچنگ زد نیز ایستاده
بود چون جنگی سید حامد فتح کرده با معدودی بالای بلندی
که در میدان واقع شده بود ایستادند لشکر ایشان نیز یکی
منتشر شد درین آنایک فوج اهل حبش قریب پانصد سوار و یکی
فیل از مقابل پیدا شد آهسته آهسته متوجع بجانب سید گشت
پرسیدند که آیا این فوج از که باشد بعضی گفتند که الوغخان
حبشی است که دنبال لشکر چنگزخان رفته بود مریدیت نموده
بی آید چون شب قریب رسیده بود لشکر پراکنده هم از هر طرف
آمده باین فوج ملحق میشد درین زمان قریب دو هزار سوار
درین فوج جمع شد جنگی سید حامد به پدر فرمودند که میان
منتجه بروید ^۱ باولغخان بعد از مبارکی فتح بگوئید که شما هم
آمده درین میدان بایستید قالشکر پراکنده جمع شود والدین تلخه
خود را باین فوج رسانید پرسید که این فوج از کیست گفتند از
افغان - بخیل بان گفت که ما را راه بده که بخان مبارکی فتح گویم
فیلمان بغیل اشارت کرد فیل خرطوم خود را بجانب والدین انداخت
والدین میخواهند که جلو مقابلش کند درین آنجا پشیر چهره روی غلام
حضرت سید مبارکی که بعد از شهادت ایشان پیشی چنگزخان
رفته نوکر شده بود والدین را بشناعت و دست بر زانوی والدین
زد گفت که شما درین فوج چکار دارید ^۲ این فوج از ^۳ بجلیخان
است و بجلیخان از چنگزخان بود بپدرم خود گفته است که
هر کس که از شما به پرسد که این فوج از کیست بگوئید که از
افغان است تا از هر طرف مردم آمده ملحق شوند و این فوج
عظمت پیدا کند شما خود را بگوشه کشید ایوبی ام جلو کشیده
از این فوج بر آمده حقیقت را به جنگی سید حامد معلوم نمود
خدمت سید باختیارالملک گفته فرستادند که این فوج که بی آید

ج ^۱ به افغان

ج ^۲ پدر گفت خواهی از جانب سید حامد بخان مبارکی

فتح بدهم این فوج از افغان نیست

د ^۳ بجلیخان

چندگاه بیرون نسیق گذشت که مرزا ابراهیم حسین مرزا
 مستخدم حسین که از نمایر سلطان حسین بایکوه پادشاه خراسان که در
 خدمت پادشاه جمجهه کیوان دعوت مشقری بهجت جلال الدین
 اکبرشاه بودند طریق بغی اختیار نموده و از آنجا مقیم آمده پیش
 چنگرخان آمدند - و مرزا شرف الدین حسین از نمایر حضرت
 خواجه اعراف که پیش ازین چندگاه از خدمت پادشاه جمجهه جدا
 شده بگجرات پیش میسرخان و شیرخان آمده بود بدون لشکر
 ایشان تمام افغان بود طور ایشان موافق طبع مرزا نیفتاد -
 از آنجا انتقال نموده چندگاه در دهولقم مصاحب بصاحبت سید میران
 بوده - آخر الامر چنگرخان طلبید مرزا نیز پیش چنگرخان رفت -
 چون این نوع مردم پیش چنگرخان بیج آمدند چنگرخان و
 شیرخان اتفاق نموده قرار برین دادند که اعتمادخان را از میان
 بر داریم - از ساهر این طرف ولایت تعلق به چنگرخان داشتند
 و آن طرف به شیرخان - بموجب قرار مذکور از طرف پتن به
 طرف اهداباد متوجه شد و چنگرخان از بهروز خدمت سید میران
 پیش شیرخان رفتند و ولد عزیز ایشان ببدگی سید حامد
 پیش چنگرخان تا ایشان را ازین خروج مانع آیند - شیرخان
 خود بموجب فرموده خدمت سید میران در نعلی کسم کرد
 که بیست گروهی اهداباد و اعصت توقف کرد - اما چنگرخان
 بی مصاحبا در آمده آمد اعتمادخان با خدمت سید میران و سید
 حامد قریب پنجویار کھاری که برینج گروهی اهداباد و اعصت
 برآمده جنگ کرد چون در محل مذکور جنگی ازوم بسیار بود هر فوج
 بمقابل فوج دیگر در افتاد که فوج دیگر بر فتح و هزیمت او مطلع
 نشد از جانب چنگرخان فوجی مقابل اعتمادخان بود اعتمادخان
 شکست داد و ببدگی سید حامد را که مقابل با چنگرخان افتاد
 چنگرخان از پیش ایشان هزیمت یافت چنانچه قرار نموده تا به
 معهود اباد که از جنگاه هفت گروه راه بود ازجا رفت لشکر چنگرخان
 با چنگرخان قرار نمود و لشکر اعتمادخان با اعتمادخان در میدان
 غیر از سید میران و سید حامد و چند کمرانی برادران راه

الف ۱ "بدگی" - نیست
 ۲ شیرخان و چنگرخان

مبدأتخان داد وزیر او سوچه نام یقال بود عرض کرد که انعام
یکموتیم شما سوال و انشیاء آن چهارزات را بنظر خودی در آورید
■ خدمت من منجرا میشد گفت مافرض کردیم که این هردو چهار
یک جنس اشرفی پر آمده اند ازین زیاده نخواهد بود همین که
بوقت رسیدند خدمت شما منجراست و جوان خوش معاوزه بود
شوکت و صلایت غریبی داشت عدل و داد را شعار خود ساخت
بود بنوی که هیچکس در زمان دولت او منجرا نعدی نداشت -

روزی مغل از مقربان مرزا شرف الدین دختر یکی از ازرال را
کشیده بود او آمده فریاد کرد خان چاکوشان فرستاد تا او را گرفته
آوردند فرمود برید بردار کشید مرزا شرف الدین برخاست ■
شفاعت نمود گفت مرزا قربان شما چند کسی اینجا هستند و
هر کدام لشکر مغل دارند امروز سپاهی شما این کار کرد و من
برای خاطر شما در گذرم فردا سپاهی دیگری این کار میکنند باز
بظاهر او نیز مراقب باید گذشت پس بریندهای خدا مشکل
میشود فیروز این هر چه فرمایند بچشم قبول داریم اما درین باب
ما معذور داریم همان زمان مغل را برده بردار کشیدند بعد از آن
هیچ یکی از لشکریان او اقدام بریدن نمیبرد و فقیر بچشم خود
مشاهده کرده که لشکر چنگزخان بالای ^۲ قلا و کانگریه فرود آمده
بود آمده بود اطراف جوانب او زمین مزروع بوده بعضی جاهایی
اسبان را سپاهیان بسته بود تا یازده روز لشکر اینجا داشت اما
حدکسی نبود که یک بری جو از کشتزار مزراع بردارد و پیش
اسب خود اندازد و در اندکی مدت جمعیت بهم رساند و قوت
پیدا کرد شیرخان از بر آوردن اعتمادخان پشتیبان شد -

القسم چون حکومت اهدایاد بر چنگزخان قرار گرفت نخود
بدولتم رفت خدمت سید میران و سید حامد را به تعظیم و تکریم
تمام باهدایاد آورد و دران زمان چندی از مقربان حضرت سید
مبارکی که بخدمت سید میران بودند بتخان ملاقات نمودند اما
پدر بواسطه خصوصیتی که با اعتمادخان داشت بچنگزخان ملاقات
نکرد و این خصوصیت پدر با اعتمادخان معلوم هیچ امراه گنجرات

۱ خان جیرو

۲ حوض کانگریه

از بهنجرخان است اگر شش با تفتاق اقدام نمایند انشاء الله التعالی فتح میکنم این متعلق بزبان بهمنادخان یار بود و بدل با چنگرخان دوستدار و بتصرفت سادات مذکور^۱ را از اهل نقار جواب داد که این فوج از بهنجرخان نیست چنگرخان بذات خود درین فوج هست و لشکر ماقام شکست خورده اتصال در ما این قدرت نیست که توانم بهنجرخان جنگ کرد هر چند سید حامد مخالف نمودند غایده نکرد دوستداران ایشان چون دیدند که کار از دست رفت جلیو ایشان را گرفته باز گردانیده راهی شدند قضیه قتل متعکس گشت اعتمادخان باسلطان مظفر گردانیده بتقصیر موراسم رفت و چنگرخان صباح آن بشهر اهداباد در آمد^۲ تمام ولایت این روی آب سابر بتصرف خود در آورد -

باز بهادر افغان که چندگاه پادشاه ولایت مالوه بود و انواع اکبرشاهی او را از آن دیار شکست داده اخراج نموده بودند او نیز آمده نوکر چنگرخان شد و^۳ جنیدکرانی نیز بنوکری چنگرخان قرار داده - چنگرخان بزمسند سلطان معهود نشستم شروع در کامرانی نموده داد^۴ دهش پیشی گرفت - اگرچه او علام زاده سلطان معهود بوده اما شان بادشاهی داشت و دل دریا صفت که اهل گجرات را یاد از زمان سلطان بهادر میداد روزی که عبداللهمخان او یکی از ولایت مالوه بتقریب اینکاری که پادشاه جیحاه اکبرشاه بر سر او نموده بودند فرار نموده پیش او آمد همان روز دو چهار از صفر بندر جدا آمده بودند - هر دو را مهمانی گویا به

ج ۱ دشمن جانی جواب داد

الف ۲ درین اثنا شیرخان از کوری آمده بهحوالی اهداباد آن روی آب سابر فرود آمد چنگرخان زفته ملاقات کرد و قرار دادند که ولایت آن روی آب سابر بموجب قرار داد سابق تعلق بشیرخان گرفت و ولایت این روی آب چنگرخان و بعد آن شیرخان مراجعت نموده بکری رفته اقامت نمود^۳ چنگرخان به اهداباد متعین شد القصر - و چند افغان کرانی نیز ج

ج ۳ جنیدکرانی برانزواه سلیمان کرانی که حاکم ینگلهم بود نیز خود را بنوکری چنگرخان قرار داد

بیست

هر اقلش کان دیغروزیب سیم
خلیلان را بود یاغ براهیم

اهلیت داشت ازین قتل بسیار معظوظ شد و بتکرار بیعت
تکلف کرد صحت خوب بر آمد -

القاص همدربن ایام میران معهدشاه ابن مبارکشاه آسیری
بهیئت کرده بر سر اهدایاد آمد چنگرخان دید که جهت زوردارد
بندگی سید حامد ابن سیدمیران را بیستی اعتمادخان فرستاد و
گفت که گستاخی گذشتن را در معرض عفو داشتند قدم رنجه
فرمایند که جا و مقام ایشان تعلق یایشان دارد الحال غنیم افغانی
در ولایت مادر آمده با اتفاق همدگر دفع آن نمودن لازم است درین
اثناء میران معهدشاه نیز سید زرینالدین را که وزیر او بود پیشی
اعتمادخان فرستاده طلب نمود و گفت که من درین دیار بکومتی
شما آمدهام بیایید تا با اتفاق دفع چنگرخان نموده شما را نصب
کرده مراجعت خواهم فرمود اعتمادخان متردد شد که آیا بکنیم جانب
برود از موراسه کوچ کرده بهعهدایاد آمد بسیدزرینالدین میگفت
که بنابر طلب شما میرویم و بتخدمت میدهم میگفت که
سختن شما راهی شدهام تا معبودایاد که راه مشترکی بود آمده
ایستاد درین اثناء معهدشاه از بروده کوچ کرده از آب مهندری
گذشتن کوچ بکوچ متواتر در ناحیه موضع جینتلپور که بر شش کوهی
از اهدایاد واقعست آمده متخیم شد و آن ایام اکثر لشکر شیرخان
همراه یسرش معهدخان در چرگنه^۱ بزم گام و کوی بوده شیرخان
بطلب پسر مذکور شکر سواران جلد فرستاد^۲ و از روی فریب
بمیران معهدشاه پیغام ارسال نمود که تشریف آوردن شما مبارکست
ما هم بخوانان مقدم شرف بودیم اما دو روز درجائی که هستند
همانجا توقف فرمایند تا سلامت خوب اختیار نموده بتخدمت رسیده

الف^۱ راضیج^۲ بزم گانون

ج^۳ و از روی خود قریب بر میران معهدشاه سلامت تا
بمیران مذکور پیغام

بود بهین واسطه همراه خدمت سید میران باجدار باد هم فرست
 چون چندگاه برین گذشت روزی شبانه یوسف برادر کلان فقیر که
 هودی قضیلت شعاع و فصاحت آثار بود در خدمت سید همام
 بدیدن چنگر خان رفت و ملاقات نمود خان خوشحال شد بعد
 از آن پرسید که میان منجهو زانمی بیغم برادرم گفت بیما است
 از روی مطایم گفت که شاید آب پال اثر کرده باشد یعنی
 آنجهتی که پدر شما با اعتماد خان دارد ظاهر است که با اعتماد خان در
 کوهستان پال رفته باشد که اعتماد خان جانجانت رفته بود و این
 در گنجرات مشهور است که آب پال مضر است بلکه ضربه المثل
 شده که هرگز رانگر و زردی بینند میگویند مگر آب پال نخورده
 برادرم گفت همراه اعتماد خان بتقریب همین که نشوونشی داشت
 نرفته ازین جهت من رفته بودم چون این نوع صفتان مذکور شد
 خدمت سید میران فرمودند که میان منجهو وقت اختلا ملاقات
 چنگر خان میکنند باید دید - روزی والد همراهِ خدمت سید میران
 رفته ملاقات نمود تعلیم و تکریم بسیار کرد و پهلوی خود چاهاد
 و در پوششی احوال گری بسیار کرد بعد از آنکه طعام کشیدند و
 چهار هر قسم پیش آوردند رضی الملکی که ذکر او بالا گذشت فرست
 چنگر خان نشست بود آهسته بتچنگر خان گفت که خانجهو میان
 منجهو باچار میل بسیار دارند و حال آنکه پدر از ترشی پرهیز
 تمام داشت بمرتب که در رنگی که طعام ترشی دار میپختند بان
 دیگر اگر طعام بی ترشی میپختند ایشان نمیبورند تقریب
 مخالفت منجهی که با ترشی داشتیم -

القصر بخابو گفته رضی الملکی چنگر خان باچار خوب را بدست
 خود التخلاب کرده به پدرم میداد و میگفت که این لذت خوب
 دارد پدرم از دست چنگر خان گرفته تناول میکرد چون چند مرتبه
 چنین واقع شد رضی الملکی گفت خانجهو این پرهیز را میان
 منجهو شاید بعد از سی یا چهل سال شکسته باشند چنگر خان
 بر والد اعتماد نمود و بر رضی الملکی گفت که من هرگاه چنین بود
 شما چرا بر عکس گفتید پدرم گفت که خانجهو کار و پیش من
 همین است از این ترشی بما نفع میکند نه ضرر به قضای آنکه -

مسنظوم

دودام چون یافت مقدار خویشی
فراهم نشیند پس کار خویشی
همه جا نور چون بود بیغی
بفتنر نکوشد مگر آدی
که چون توشه کم شد ملولی کند
اگر پر شود بوالفضولی کند

القسم شیرخان نیز این معنی را در یافتن متفکر و متامل شد
درین اثنا بدجلینخان حبشی خویش سرا که غلام والده چنگرخان
بود پدر چنگرخان او را تربیت کرده در نظار امر دخیل کرده بود
چنانچه ذکر او بالا گذشت اقدام بر حرام نمایی نمود بنقریب آنکه
روز فتح چنگرخان بندر کناییت را باو داده بود چون والداهش از
بهره آمد کناییت را ازو گرفته بوالده داد اینمعنی باو ناخوش
آمد - مشخص است که هر حیوانی را که خصی میکنند شرارت
و سرکشی از و بر طرف میشود بر خلاف آدی که چون او را خصی
کنند شرارت و سرکشی که در نهاد اوست زیاده میشود بدلی از
توج صغیرین یکی بصد میرسید -

القسم بدجلینخان با الفغان و جهوجهارخان گفت در شما
اصلا غیرت نمی بینم چنگرخان سنگان را بنام شما را موسوم کرده
و علمهای شما را بگلوی آنها بسته و آن خود گذشتن اکتال در
مدد کشتن شما است اگر پیشی ازان او را کشتید خلاص
گشتید و الا حنارچرب رخت ازین عالم بریستید خبر شرطست -
از استماع این خبر الفغان و جهوجهارخان عزم جزم کردند که
پیشی ازانکه ما را بکشد ما این را بکشم و حال آنکه مقوله بدجلینخان
در خیال چنگرخان نبود اینقدر اظهار خصوصیت و صاحبیت
میکند که فوق آن مقصور نباشد فیل الفغان آدی منگل نام که
در جنگ پیروده ازو گرفته بود آن فیل را بالفغان داد و جاگیر

ج^۱ از وکوع واقع علاج کردید جان سلامت بردید و اگر
او را بر شما فرصت یافت پس نام و نشان شما را در
جهان نخواهد گذاشت خبر شرط است از استماع این

شود معتمدشاه بهمنخان چو ب شیرخان گول شده ایستاده روز دیگر معتمدخان بالشکر بسیار از افغان آمده بشیرخان متعلق شد چنگرخان از اجداد برآمده بر سر معتمدشاه رفت خود از او روی معتمدشاه دو گروه راه بایستاد و چهارم مغل را همراه مرزا شرفالدین حسین تعیین کرد که بدین تیر لشکر معتمدشاه را بپارساند مرزا رفت بنیاد تیر جنگی کرد از صبح تا نماز شام تمام لشکر میران معتمدشاه را ثبات کرد از اسب غرود آید از مشاهده این حال میران معتمدشاه خبر بشکر خود فاکرده شب بکنی چند از خلایق رویقرار نهاد صبح این خبر اشتباه یافت چهارم مغل تعاقب نمودند از لشکریان چنگرخان که در ولایت بروه و بهروز بودند هرکس را بهر ولایت چهار جاکم خبر رسید دنبال کرد فیل و شتر و اسب زیور و خزانه که همراه معتمدشاه و لشکریان او بود همه بدست لشکر چنگرخان و زچپوت و کولی افتاد و از مردم خوب معتمدشاه بعضی کشته شدند و بعضی زبون افتادند -

این خبر در مقام معبودیاد با اعتمادخان رسید اعتمادخان با سلطان مظفر از همانجا برگشته بموراس رفت و آنجا هم ننواست بود از سرحد گجرات برآمده بدونگر پور رفت چنگرخان مظفر منصور در اجداد شمس شیرخان بقصه کری رفت قرار گرفت اعتمادالملک که در معبودیاد بود ولایتش را مسلم داشت چنگرخان پیش خود طلبید و الغرضان و جهوجهازخان حبشی که همراه اعتمادخان بودند ولایت ایشان را بایشان تفویض نموده پیش چنگرخان آمدند چنگرخان هر یکی را پیشوا رفت باهرا تمام آورد و دلاسا نمود و رای اعتمادخان دیگر همه امراء نای آمده چنگرخان را دیدند و اطاعت و انقیاد او نمودند کار چنگرخان بلندی گرفت مثل مرزا ابراهیم حسین و معتمد حسین مرزا و بازیدار سرد چنید کورانی که هر یکی دهم بادشاهی در سر داشتند بنوگری او منسوب گشتند و امراء اعتمادخانی نیز آمده باو گردیدند و ملکی گجرات از لب سایهر تا سرحد ولایت سلطان پور و ندربار در حوزه تصرفی او درآمد الحال دهم استیصال شیرخان بدخاطرش راه یافت ما حسین ما قیل -

اگر خورشید یکساعت بلند است
 زمانی دیگر از پستی نرفته است
 دیگر میارگان هم زمین شیارند
 که گم زیر و گهی بالا بکارند
 چون این گردش هم بالا و پست
 مگر آید زیر بالائی نه دیوارست
 مکن تکبر بصدور مستند و بخت
 خسی است این جهل چون بازی بزد صفت

الفصل بعد ۱۱ قوع این واقعه افغانان و جهوجهارخان قابض
 اچندباد شدند ۱۲ شیرخان فولادی که در مری بود آمد آن روی آب
 ساپهر فرود آمد بالفغان و جهوجهارخان پیغام فرستاد که شما
 شهر اچندباد را بما دهید ولایت را بشما تفویض میکنم ایشان
 گفتند که قبول داریم بالجعل قلعه مصلحت بادشاهی که آن را
 بهدر گویند بمردم شیرخان سپردند و قرار دادند که قلعه شهر
 هم میبدهیم - اما چون بعضی مردم افغان که در شهر در آمدند
 و بنیاد تعدی و ظلم نمودند حبشیان گفتند که ما باین مردم
 نمی توانیم ساخت اعتمادخان نوشتند که زود بیایید اعتمادخان
 و سلطان مظفر از نونگپور اظهار کرده بشهر آمدند آن زمان
 دروازه را بسته بنیاد جنگ ثوب و تفنگ شروع کردند مردم
 شیرخان که در قلعه بهدر بادشاهی بودند آنها را بر آوردند آخر الامر
 خدمت میران در میان ایشان صلح دادند بقرار آنکه چنانچه
 قسمت ولایت باچنگرخان و شیرخان قرار یافت بود که آن روی
 آب تعلق بشیرخان داشت باشد و این روی آب باچنگرخان
 بهمان قرار اتفاق صلح افتاد - شیرخان مراجعت نمود برگشت
 یگویی رفت و خدمت سید میران بدهولقه - اعتمادخان بلحبشیان
 و اختیارالذکی در شهر ماند -

اما حبشیان سرزور شدند از پورهای شهر اچندباد هرپوره که
 حاصل دار دیدند خود قبض کردند و از برگشت اعتمادخان هر
 دیهی که قریب برگشت خود دیدند بتصرف خویش آوردند و
 اعتمادخان را در نه نظر نمی آوردند و میگفتند که ما این را باز در

ایشان آنچه بود همه را مسلم داشت و روزی نیست که یک چیز قیمتی خواه اسب خواه شمشیر خواه کسر بایشان نمی بخشید و بهائی و برادر گفته حرف میزدند و اینها برگشتن او قابو می پالیدند -

اتفاقاً روزی یکم هردو اسیر بالشکر خود بخاتم چنگرخان آمدند و گفتند که خان جید امروز هواش چوگان بازیست گفت چه مانع است اسب طلبید و بی تکلف سوار شد در آنوقت از صباهی معنی کم کسی حاضر بود همه چوکی شب گذرانده صبح بقضای حاجت و استعفاء قبل از بخاتهای خود رفقه بودند دست راست افغان میرفت و دست چپ جهوجهارخان و در میان چنگرخان باین طرز روان شدند و چهل و پنجاه چلوش در جلیو چنگرخان میرفت و لشکر حبشیان بجای دقور در عقب فوج بسته می آمد از مسجید فرحت طلبک که ^۱ در میان ترپولیه و بهدر واقعست چند قدم راه پیشی رفقه بود که افغان و جهوجهارخان بهمدگار بشارت کردند افغان گفت که خانجیو این است ^۲ عربی که من سواره حالا از چهار فرود آمده است بسیار پایدار است به بینید افغان اسب همیز کرد چنگرخان متوجه جلسب شد درین حین جهوجهارخان شمشیر کشیده بر چنگرخان انداخت که تمام حایل فرود آورد از اسب افتاد و همان لحظه جان داد ^۳ و کان ذلک فی ستمست و سببین و تسعمایم حبشیان برگشته بر دیوکه چنگرخان رفقه از اسب و فیل و غیره آنچه در بساط او بالفعل حاضر بود همه را بمصرف خود آورده اند - لشکریان چنگرخان از مردایان و غیره هرکس هرجا که بود سوار شده بطرف بروم روان شد سبجان الله آن آفتاب دولت چنگرخان را در یک لحظه محروم یلغت و مرکب سلطنتی بجانب عدم عنوان یافت -

ابیات

بسی دیدم درین گردنده دولاب
ندیدم هیچ دورش بر یکی آب

ز	۱	فور
ج	۲	"کم در میان واقعست" نیست
د	۳	عراقی
چ	۴	"وکان ذلک تسعمایم" نیست

مستقیم گشت باز بازار جنگ و جدل. گرم شد و کان دلی فی سینه
 ثمانین و تسعمایه و همدین سال السادات مینبع البرکات خدمت
 سید میران ازین دار فانی بمقام جاودانی رحلت فرمودند تا ذات
 نخست صفت ایشان در صدر حیات بود هرکسی از اسرا که تعدی
 میکرد ایشان مانع می آمدند و اگر منع زبانی باو کارگر نمی شد
 طرف مظلوم گرفته باطلهم جنگ و جدل می نمودند بهر حال دفع
 شرارت می نمودند چون ایشان در پیش پرده اجل نشستند کار
 از منع گذشت آئینی شرارت امراء گنجرات بمرتبه بلندی گرفت که
 هم ایشان دران سوختند -

و انچنان بود که چون شیرخان قریب به بیست هزار سوار
 افغان آمده اهداباد را قبل کرد و متصدی آن شد که اعتمادخان
 را از شهر اخراج نموده بقصر خود آورد و افغانان حبشی جهت
 نژادی که او را ^۱ بهجهورخان حبشی بجهت قسمت اموال و اشیاء
 چنگزخان که بدست جهوجهارخان افتاده بود واقع شده ازو
 دریافتیده از شهر بر آمده بشیرخان ملحق شد و خدمت سید
 حامد نیز با شیرخان پیوستند سلطان مظفر دید که پدر شیرخان
 گران است خود نیز از شهر بر آمده پیش شیرخان رفت شیرخان
 ایشان را بر تخت اعلای نموده خود چوب در دست گرفته ایستاده
 تمام اسرا را طلبید کورنش داد سلطان دانست که حال همهچنین
 خواهد بود اما اسراء متعبد افغان انچنان بر هوای جاه و جلال
 خودی مبتلا بودند که اطاعت پادشاهی از ایشان بعید بود تا
 بکروز این سلسله برجا بود روز ذکر سلطان مظفر باز در پی
 منرا پرده مثل اهل اعتکاف نشست -

طلب اعتمادخان دید که سلطان مظفر هم بر آمده پیش
 شیرخان رفت و بجهت الملکی را بطلب مرزا محمد حسین که در برونه
 بود فرستاد و قرار داد که پانصد اشرفی هر روز از روزی که مرزا
 از برونه متوجه اهداباد شود میرسانده باشد و بعد دفع لشکر
 افغانان تمام حکومت اهداباد را بهمرزا سپارد و دنان ایام مرزا
 ابراهیم حسین که در بهروج بود باو نیز نوشت که افغانان زور
 آورده اند میخواهند که اهداباد را از من بگیرند سلطان مظفر هم

اهنداباد آوردیم والا اهنداباد را در خواب هم نمی دیدی اعتمادخان چون دید که کار از دست رفت مصیبت اینچنین است خود را بالای بالاخانم خودیش گرفت و تری ملاقات امرا و سپاهی کرد چند مرتبه الفغان و جهوجهارخان و لغتیارالملک بر دربار مشاوالیه رفتند خواهان ملاقات شدند گفتند غرضت که ما خود را از دنیا داری منزل کرده گوش بالاخانم گرفتیم ایام حکومت اهنداباد تعلق بشما دارد شما دانید و ملکی اگر گذارد درین بالاخانم نشسته باشیم الا باز از جایش که آمده بودیم اینجا برویم -

اعتمادخان خود را باین وضع قرار داد شیرخان رفتند بگری نشست مرزا ابراهیم حسین و متحد حسین و شاه میرزا که از اهنداباد بر آمده رفتند قلم ولایت چنگزخان را در تصرف خود آوردند بقلعه بهروج چسبیدند و رستمخان روی یزید؟ چنگزخان در قلم متعصب شد و جنگهای رستمخان میکرد تا یکسال باین نسق قلم داری نمود والا اعتمادخان و شیرخان کومک طلبید هرچند بایشان نوشت هیچکدام کومک نکرد و چون از کومک ایشان مایوس شد بمیرزایان صلح کرد و قلم بهروج را بایشان داد و خود تابع ایشان شد قلم سورت نیز بدست ایشان افتاد ابراهیم مرزا در بهروج نشست و متحد حسین مرزا در بروده و شاه مرزا در چانپایر کام ولایت آن روی آب سهندری را تصرف ولایت سلطانپور و ندربار مرزایان همدگر قسمت کرده گرفتند و این هم ولایت را به پانصد سوار مغل جاگیر کردند هر یک را سی هزار یلچهل هزار مسجودی چنگیزی جاگیر دادند و چندی بودند که یکی یکی چنگیزی علوفه یکذات ایشان بده و هفتاد هزار و شصت هزار چنگیزی که برای یکذات میدادند ازین قبیل علوفه داد بهمیار کسی بودند -

قریب پنجهار سال باین طرز گذشت باز آتشی فتنه از نهاد شیرخان سرزد بطبع تسخیر شهر اهنداباد از مقام توری لشکر کرده در ناحیه باری نرسنگپور که متصل شهر اهنداباد واقعست

الف ۱ ملکی و ولایت

ج ۲ " که برای یکذات علوفه دار " نیست

د ۳ نرسنگپور - ج نرسنگپور

اورا به خطابه موافق الملک مخاطب سلطنت بود باسم هزار سوار از پلن خزانم گرفته آمد امروز در ^۱ حاج پور که برده گروهی اهندباد واقع است منزل خواهد گرفت و مدار ایشان بر تعلل است میداند که لشکر اهندباد را قبل دارد کسی که از شهر بر آید کیست مرزا گفت وقت شلاق خوردن غنیم همین است بامدادخان اتفاق ایمنی نموده پسر اختیارالملک زین خان نام را با هزار سوار همراه گرفت با سیصد مغل خود نصفه شب گذشت بود که از دروازه بر آمده بر سر او اطلاع کرد بوقت صبح در محلی رسید که غنیم کوچ کرده و بتگاهش روان شده اکثر مردم در بنگاه در آمده راه گرفته راهی شدند که آوازه مقدم مرزا ابراهیم بگوش اهل لشکر او رسید بی آنکه با جنگ ایستد رو بگریز نهادند ابراهیم خان نام افغانی که مرئی بشرم بود او بچهار خویشی پای ستون کرده ایستاده جنگ کرده کشته شد مرزا خزانم راوفیل و غیره آنچه بدستش در آمد گرفته تیراهی که آمده بود او را مانده دو گروه بالا دست راه گرفته متوجه اهندباد شد صبح چهار از چهار گمبری روز بر آمدن خبر بشیرخان که شب مرزا ابراهیم بر سر موافق الملک رفته است شیرخان خود بر آمده دویده ناآن وقت که شیرخان بمنزل نزول او برسد مرزا سالم و غانم بمنزل خود آمده نشست و آن صد سوار به نوبت خویشی باز آمده در میان معهود ایستادند از مشاهده این حال حال شیرخان و لشکرش متغیر شد ^۲ اگرچه مرزا این نوع جان بازیها میکرد و دلاوریها می نمود اما همگی قصدش این بود که یکی مرتبه کاری کنی که موجب شکست سید حامد گردد چرا که پیش ازین بدو مرتبه مرزا با عصب سید انضمام یافت بود چنانچه ذکر او بالا گذشت -

بنابران همه معلی آن بود که اشتکام آن بانجام رسانند و چونولا که مقابل بشیرخان واقع شد خدمت سید نیز از جهل سید و معاون شیرخان بودند و خود در لشکر قیام داشتند زهرا ایشان در دوهلم بود و دولت اگرچه یکدیچانب عقب روی اردوی شیرخان بود و از او دو تا دولت ده گروه راه مسافت داشت بر طرف جنوب -

الف ج ^۱ حاجی پور
ج ^۲ "اگرچه مرزا این نوع..... افتاد و جان داد" نیست

پیشی ایشان رفته شاهم پادشاه را آید بیایید و دفع این لشکر
نمایید تا امر حکومت اهندباد تفویض بشما نمایم تا اقزمان پانصد
اشرفی هر روز برای خورج روزمره شما میفرستیم و جواهر چند شوغلات
گویا نیز مصحوب و جیسا ملک برای مرزا فرستاد -

و همدیون باب مریض باحضرت پادشاه جمجاه اکبرشاه ارسال
داشت که افغانان اهندباد را قبل داشتند اندیچنان تنگ آورده اند که
مستقریب از من هستند اکبر پادشاه بسرعت کشرجف آرند تعلق
بر پادشاه دارد لاجرم افغانان اهندباد را بسرزبان میدهم -

الفصل مرزا معتمد حسین در آمدن تعطیل نمود مرزا ابراهیم
حسین برطلب امتدادخان باسیصد چهار صد سوار چوار مثل
بهمن و اسفندیار باهندباد آمد و در معملهای کمندور که بیرون
حصار اهندباد بودند نزول نمود و قرار داد که هر صبح صد سوار
مقل برآمده در میدان مقابل چوکی افغانان بایستند و پندجاه
سوار نوبت بنوبت در آمده بان چوکی جنگ تیر بکنند هر صبح
صد سوار نوبت خورشیدی بر آمده در میدان بی ایستاد و از جانب
افغان قریب دو سه هزار سوار فوج بسته مقابل بی نمود و بموجب
قرار داد مغلان جنگ میکردند هرگاه افغانان بی تاختند روگریز
نهاده تیربار گشت میزدند باز که افغانان جلو میکشیدند اینها
برگشته شب تیر میکردند تا نماز شام این نوع جنگ و جدل
دو میان داشتند چون وقت شب که چوکی طرفین رجوع بمنزلها
میکرد میچهل سوار نیک اسیر از چوکی مغلان چپ غلط زده
برسر اردوی شیرخان رفته تیرکاری کرده غوغای عظیم در اردوی
انداخته بدیره خود بی آمد روزی نبود که ده کسی و بیست کسی از
مردم افغانان کشته نمیشدند و زخمی نمیشدند و از مردم مقل
کم کسی زخمی بی شد یا کشته میگشت و باز روز دیگر هنوز
صبح ندریده بود که رفته در میدان بی ایستادند و داد سردانگی
میدادند قبل روز دوسه هزار افغان در تیریکتر بر اسب ایستاده فرصت
آن نداشت که باطاهر بیج آب خورد -

چند روز که باین نسق گذشت افغانان عاجز آمدند روزی
مرزا ابراهیم حسینی خبر رسید که کیکا بقال وزیر شیرخان که

من ریجاری الفخاضانام - خان متعاقب بی آید مرا فرستاده کراز خدمت سید خبر بیارد که قاکتا رسیده باشند اکتال بر میگردم و خبر بتخان بی بزم - این ریجاری خود جاسوس مرا بود در وقت همراه سید مقدار دویست یا دویست پنجاه سوار بود اما این مردم همراهان و بهادرانند که در پیش ایشان بزم است و معرکه جشن یک فیل منجهوله پای یک پیر نام هنوز بر سرحد مستی نرسیده بود در پیش دارند و مشعلچی را بالای فیل سوار کرده اند تا مردم عقب از دور روشنایی مشعل دیده خود را جزوی رسانند -

اتفاقا این مشعل از دور بنظر غنیم در آمد درین اثنا ریجاری هم خبر بی برد که بفرم که اینک سید می رود و مرا و رستم خان روی که او را رستم ثانی می گفتند چمدن و کت و چمدن شایع است و عبادالملک پسر اختیارالملک که از خوانان کار طلب بود با غنیم هشتصد جوان مقل قیر انداز و روی انشیار و گجراتی کمر باز رسیده آمدند - در وقتی که سید از موضع پالری گذشت در تنگی زقوم زاری که مابین پالری و موضع میروی واقع است از او چهار گروه قدم نهاده بود که مغلان از عقب رسیده پشت قیر برداشتند و رو میان آتش بر تنگ نهاده اند و گجراتیان پنهان چنان کردند و فریاد آمد غنیم برخواست اتفاقا پیش سید در دست راست دران زقوم زاراندی حاضر بود || بالا دست آن زمین فی الجمله مسطح اندک ایستاده چهار طبلید آورده در وقتی که دست بانستین کرد و تیر بالای جیب آمده ترقاش زد و مثل خار بر گل نشست و یک تیر بر زانو بند سید رسید که از زانو بند گذشت بلینم زانو خلید سید تیر را بدست خود بر آورده ازین حال بر کسی اطلاع نداد باری سید جبر را در بر گرفته دست به تیر کرد برادران و بهادران نیز دست بقیض گمان آورده داد تیر اندازی دادند این طرف خار پشت زقوم سید ایستاده و آن طرف دیگر غنیم قیام نموده شبهای قیر از طرفین در هوا شدند نی نی مرغان اجل در پرواز آمدند و جان بجوی را مثل جوشی بمنظر زیمکان بر

اما راه دیگر از اهداباد نیز بجانب دولقم می‌کشید که مهر او از پهلوی آورد و بمسافت دو گروه پیشی نمود و هرشب مرزا قصد آن داشت که بان راه بر سر دهولقم برود و راهی میشد چلبوسان خدمت سید این خبری آوردند خدمت ایشان سوار شده تا گذر آب سابهر که سر دو راه بود و از آوردن پنج گروه از اهداباد هفت گروه مسلح و مکمل شده بی ایستادند باز که این خبر بمرزا بی بردند مرزا از راه برگشته باهداباد می‌رفت سید تا صبح اینجا منتظر و مقصد بی بودند چون افتاب طلوع بی نمود مراجعت نموده بلوردو بی آمدند باز مرزا چند روز تعاقب زده شبی بقصد دولقم عازم میگشت باز بطریق مذکور چلبوسان همدگر خبر می‌رساندند سید بطریق معهود آماده جنگ شده بر کنار آب مسطور که ذکر او بالا گذشت رفت بی ایستاد و مرزا از استماع این خبر برگشته بمنزل خویش می‌رفت چون چند مرتبه خروج و رجوع واقع شد اندکی مسامحت و مساهلت در استعداد بوقت خروج سید لشکریانشی راه یافت بعضی سلاح بی بستند و بعضی بز اسب کوتل خویشی همراه می‌گرفتند بعضی بوقت عزیمت مصالحه می‌بی بودند و بعضی بعد از رسیدن سرایم از عقب می‌رسیدند -

انجاماً شبی خبر رسید که مرزا مقوم دولقم شده سید بسرعت تمام سوار شده بجائی که مذکور شد روانه شدند آن شب خود سید زاقوبند بستم بودند و حیم در بر نداشتند مردم هم بعضی مسلح مکمل و بعضی غیر مکمل و بعضی مصالحه و بعضی متعالم بودند سید بالفتحان حذشی و ساداتخان بخزاری گفت فرستادند که خبر چنین است که مرزا قصد دهولقم نموده من خود راهی شدم شما نیز خبردار باشید چون بمشای ایشان نیز در دولقم بود ایشان هم استعداد کرده از عقب راهی شدند چون نصف راه سرایم رسیدند اولادوالفتح و اهداباد را که هر دو جوانان جنگ دیده و کار آزموده بودند باهنگام هشتاد جوان تعیین نمودند که نیز تری راه پیسوده خود را سرایم رسانند خود آهسته آهسته راه می‌رفتند ادو و اهداباد این راه را بکام استعداد قطع نموده خود را بمقصد رسانیدند درین اثنا شتر سواری چند از عقب رسیده آمد مردم پرسیدند که چه کسی و از کجا بی آئی گفت

انجامه^۱ هر کسی از عمدها بودند از^۲ بهادران سید عبدالسلام رسول داد
که عمده^۳ عمدها بود و از بهادران یوسف شای و سید رحمان که
نسبت خسروپرگی سید داشت و -

از طرف غنیم مردم خوب خوب در جنگگاه افتادند از آنجا
دیو سلطان قاجوان نای بود قیر سید بر سینم چهار آئینه از
رسیده بود که از جیب گذشت و از قطعه چهار آئینه^۴ پشت بران
گذشت بود چون یاد فتح بر پرچم سید و زید و غبار تردد تسکینی
یافت شخصی تیری که در شروع جنگ بر آئینه زانو سید رسیده
بود و خون بسیار از رفته کار کرد فرمود ما را از اسبه فرود آید
از جنگ گاه صباح بیرون نخواستید برو و بمسجد تکیم بر زمین
آورد سید بی شعور گشت تا قریب صباح این حال داشت چون
روز روشن شد شیرخان و تمام لشکر افغان رسیده آمد سید را
بر پالکی انداختند گناگورایان و افغان خوانان را آوردند و اسب سید
دلدل نام عراقی الاصل بود گوی تفتگی بر سینم اسب رسیده بود
که از طاری شکم بیرون رفت تا سید از اسب فرود آمد اسب پهلو
بر زمین نه نهاد بمسجد فرود آمدن اسب افتاد و جان داد -

و همدارین ایام ناگاه خبر رسید که رایت فتح آیت اکبری
بمقام قصه^۵ دیس که بر بیست گروهی شهر پتن واقعست پرتو
النداز شد اول این خبر با ابراهیم مرزا باغمدخان گفته فرستاد
که این جنگی که شما میان خود میکردید ازین قبیل بود که اگر
یکی غالب و دیگری مغلوب میشد بای نداشت باز طرح آشتی و طریق
صلح در میان آورده هر کدام بجای و مقام خویش معاودت می
نمودند حال که مدتی بعوضه تصرف بندگان اکبرشاهی رود بیم
و بنیاد شما انقطاع خواهد یافت ما خبر داریم که پادشاه با مردم
کم می آید اگر شما و شیرخان اتفاق نموده مرا هراول سازید یک
جنگ بکنیم تا به بینم که فتح آسمانی نصیب که شود^۶ تا کنید
مسببانی موشد که گردد -

ب ۱ تم

ب ۲ بهادران

الف ۳ سر طرف پشت

الف ۴ آوردن

ج ۵ دلپس

میداشتند در کام فدا می افتادند برادران سید دران لنگناه مثل
اشعلات کوهی همدگر می نمودند و بهادران مهلک برای اسناد
بکدیگر مثل انفاس بی انتطاع راه می پیمودند -

درین اثنا ساداتخان بخاری باهفتاد هشتاد سوار جرار از عقب
یکوم سید رسیدند درین جنگ مردانه شریکی گردید برادر کلان
کاتب شیخ یوسف نام درین جنگ باخدمت سید یار شاطر بود
و دو زخم بریند خدمت بالای همدگر خورده بود و می گفت که تا توگری
این معرکه گرم بازاری داشت و فلکی در سددخونخوازی بود که
حق تعالی فرجی پدید آورد که از یکنجانب فیل آن خار پست
زقوم حایل را شکستند در آمد برادران و بهادران - از عقب فیل
الله الله گویان دست بلبض شمشیر بر آورده ناگهاند بعد از رد و
بدل بسیار غنیمت را بر داشتند غنیمت داشت داده رفت باز بیخ خار
پشت زقوم پناه آورده بی ایستاد اینجا نیز تا مدتی تیرجاری از
طرفین واقع شد باز فیل راه کرده در آمد جوانان از عقب ناگهاند
و بیکی هوای برداشتند باز غنیمت رفت خار پست دیگر را در
پوش دادند ایستاد و جنگ قائم کرد درین حالت و پاخت شور
وقوعای عظیم برخاست آواز گفتند و قوعای جنگ بگوش او و اجداد او
که در پیش بودند رسید اینها بیکی جلیو از اینجا ناگه آمده خود را
شریک این معرکه ساختند سید فرمودند که الحال نوبت دست برد
شماست هان شیر مردان تقصیر نکنید جوانان بی قتل ناگهاند
بمقتضای آنکه -

مصراع

صف مغلوب راهوی جیست است

غنیمت رو بگریز نهاده مباری فتح دست میداده

درین جنگ مردم خوب خوب سید بشهادت رسیدند ال

۱ شعله

الف ۲ کاتب معروف

۳ زقوم دیگر

الف ۴ نسبت

۵ پایستاد

التقص بعد از آنکه زندگان پادشاه باهندباد تشریف آوردند^۱ بعد از چند روز عضدالدولت القاهرة و رکن السلطنت الباهرة منیدالاسلام **المسلمین خان** اعظم الشهور بمرا کوک را در هندباد گذشتیم عزیمت سیر کنایات فرمودند اعتمادخان رخصت یکمیت طلبید که از عقب سامان خود کرده بیاید زندگان پادشاهی کوچ فرمودند او بر رخصت در هندباد مانند اختیارالملک که قلاب روزگار بود با اعتمادخان گفت من قلاب این سلطنت نمی توانم آورد بدر میروم اگر تو هم بی کنی بیبا اعتمادخان گفت که از دست من نمی آید اختیارالملک بر آمده در لوناواریه در آمد اعتمادخان در مقام کنایات بموجب وعده وقت بر خدمت زندگان پادشاهی حاضر شد بعضی مرض گویان بعضی رساندند که اگر الحال این نگرینغم عاقبت خواهد گرینخت بنابراین اعتمادخان را نیز با اسرای توابع او قید فرموده از آنجا بعزیمت تسخیر قلعه سورتمه متوجه شدند -

چون از آب سهندری عبور نموده بمقام بروه تشریف بردند طلب رستمخان که با ابراهیم مرزا در "بروج" بود فرمان صادر شد چون ابراهیم مرزا اطلاع بمضمون فرمان یافت با وجود که سرگند کلام معین در میان بود رستمخان را کشته از "بروج" برآمده بعزیمت هندستان کنار کوه جانپاتمر گرفته روانه شد چون این خبر بمقام نواحی برده به زندگان پادشاهی رسید جماعه را بر سر او تعین فرمود متعاقب خود ایقلار نموده بر سرگذر قصه سرنال که راه تری و کیم قلاب دارد با سیزده سوار^۲ بمرا رسیدند مرزا با وجود که میصد چهار صد سوار همراه داشت باندی جنگ قرار بر قرار اختیار نمود چون از راه دور ایقلار واقع شده بود مرزا ابراهیم حسین بر آمده رفت^۳ زندگان پادشاهی مراجعت فرموده باورده تشریف آورده متوجه بهروج شدند قلعه بهروج را به تصرف آورده

ج^۱ جهوجهارخان را تم پای فیل انداخته بقای او را بباد فنا دادند

ج^۲ بهروج

الف^۳ پیشتر از آن جماعه

الف^۴ زندگان پادشاهی در قلعه قصه مذکور قبول اجلال فرمودند و از آنجا مراجعت نموده

اعتمادخان باین راضی نه شد ابراهیم مرزا برخاسته بولایت خود
 را روانه شد بعد از آنکه بر خبر مژگور شیرخان و افغانان اطلاع
 یافتند پستی ایشانان در پتن بود بی آنکه کسی از شیرخان
 رخصت شود هرکس در هر جا که بود بصوب پتن متوجه شد
 * پسران شیرخان که معتمدخان و بدرخان باشند نیز متوجه پتن
 شدند شیرخان پلچلم محدود که دود آن بدویست نمی کشید
 ماند بدولتم تا اینجا سلطان مظفر هم همراه بود چون شیرخان
 از دولتم بصوب سور سورتم روانه شد سلطان مظفر از شیرخان
 جدا شده بدعومت بندگان بادشاهی راهی شد و پیمشی از هم
 امراء گجرات رفته ملازمت بادشاه جم چاه نمود -

القصر چون بادشاه به بنده پتن نزول بجلال فرمود از اینجا
 عین الملک حکیم را پیش اعتمادخان و اسرا که تعلق باو داشتند فرستادند
 که استمالت نموده باستقبال اردو میبد معتمد این صید عبدالرحیم
 بخاری را بطلب سیادت پناه میبد حامد بخاری تعین فرمود تا رسیدوار
 بهرام بادشاهی نموده بدرگاه آورد و اعتمادخان و بختیارالملک و
 القمضان و جبهو چهارخان و غیره از امراء گجراتی در ناحیه قصبه
 کری بدرگاه بادشاه عالم پناه شرف حضور یافتند و صید حامد
 نیز روز دگر که از قصبه کری بمقام ناحیه موضع حالیمپور اتفاق
 منزل افتاد القمضان و جبهو چهارخان را بندگان بادشاه بند فرمودند
 اهل اوردو دانستند که این قصبه بممال نسبت بحال بیج امراء
 گجراتی دارد دست بتاراج لشکر ایشان زدند اکثر بنگاه مسکر
 ایشان بقاراج رفت بعد از آنکه خبر این حال بهرض بندگان بادشاه
 رسید حکم فرمودند تا اهل محارت برسیاست شدید تنذیم نمودند
 اعتمادخان را استمالت فرمودند * کان ذلک فی التاریخ ثلث عشر
 من شهر رجب المرجب سنه ثمانین و تسهائیم که از الفاظ سنه
 قهصد * هشتاد نیز بهحساب اینچند سال مذکور مستفاد میگردد -

الف ۱ " را " نیست

شدند *

* پسران شیرخان که معتمدخان و بدرخان باشند نیز
 متوجه پتن شدند

ولایت سلطان پور و ندر بار کشمیر نواب مستطاب مظفر و منصور مراجعت نموده در احمدآباد تشریف آوردند -

درین اثنا هم زمان مرزا نیز از قلعہ سورتھ بر آمده پیاپی بندگان پادشاهی مشرف شد و آنحضرت قلعہ سورتھ را با مضامین جنواب اخلاصخان تسلیم فرموده مراجعت نمود چو بقصر بروده رسیدند والده چنگیزخان از بهروج آمده استغاثہ نمود کہ چہوجہارخان حبشی پسر مرا تباہی کشتہ چنانچہ ذکر او بلا گذشت پادشاه عادل بداد من برسد چون در واقعہ حاضرین بود کہ او گفتہ حکم فرمودند تا چہوجہارخان را تہ پای نیل انداختہ بمذبح فناسپردند و از انتجا حکومت ملک گجرات جنواب مستطابخان اعظم تفویض نموده خود بدولت و اقبال عنان عزیمت بصوب دارالسلطنت اگرہ معطوف فرمودند و جمیع امرا را واکم علیہ را در گجرات جایگزین مقرر گشت -

بدین تفصیل احمدآباد مع حولی ۶ پرگنہ پتلاد مع پرگنہ چند پٹان اعظم و سرکار پٹن بجایگزین نواب میر محمدخان المشہور بخان کلان و سرکار بهروج بجایگزین نواب قطب الدین محمدخان و پرگنہ دھولتہ و خط خانیور پرگنہ ۴ بمسئول بجایگزین سیاد تائب سید حامد و سید محمود بخاری بدستور سابق تمانخواہ شد و بعضی چرگنات بجایگزین بعضی امرا - چندگاہ ہرکدام بجا و مقام خوبش منصرف بودند کہ باز اختیارالملک و محمدخان پسر شیرخان ۴ قولادی ۵ افغانان کہ گوشہ و کنار ولایت ایدر بودند باتفاق ہمدر خروج نمودند نواب مستطاب بدفع آنها متوجہ بصوب اہدنگر کہ برہہ کروی ایدر واقعست شدند - درین اثنا محمد حسین مرزا کہ از قریب ندر بار اینبار نموده قلعہ بهروج را گرفت و در انوقت قطب الدین محمدخان از بروہ متوجہ احمدآباد شدند بعد از استماع این خبر نواب مستطاب سید حامد بخاری را و نواب

الف	۱	بخلاصخان
ج	۲	"مراجعیت نمود..... از انتجا حکومت" نیست
ج	۳	"بدین تفصیل..... نورنگخان" نیست
ج	۴	سمی
ج	۵	"قولادی" نیست

بمسورت تشریف بردند همزمان^۱ نام گماشته مرزا ابوالهیم حسین آنجا بود متحصن گشت قلع و سمیات در کار شد جنگ و جدل بروی کار آمد -

درین فرصت معتمدخان پسر شیرخان^۲ فولادی که بسی خود را گرفته بکوهستان ایذر رفته بود از آنجا بیعت کرده برسر پتن آمد سید معتمدخان پسر از امراء بادشاهی که در پتن بود در ازل قلعه جهان پناه که او را قلعه کهنه میگویند متحصن شد و در قلعه جهان پناه معتمدخان در آمد -

«شیرخان نیز از طرف مسورت به معتمدحسین مرزا آمده ملاقات شد قریب ده دوازده هزار سوار جمع شد از اهدایاد حسب الحکم بندگان بادشاهی نواب مستطاب مرزا کوکر که با امراء بادشاهی مثل نواب قطب الدین معتمدخان و بزدگی شیخ معتمد بخاری نیریز حضرت حلی عبدالعزیز و شاه بوداغ خان و تولک خان و غیره روان شدند بکوچ متواتر رفته در دلجیم بنده پتن با شیرخان قاتل نمودند جنگ عظیم واقع شد میلاد پناهی سید جعفر بخاری برادر کلان نواب کامیاب عبدالدولت الباهره رکن السلطنت الباهره شیخ فریدالخطاب^۳ بمورتضی خان داد دلاوری دانه شربت شهادت چشیدند و افغانان بسیار قتل رسیدند الامر باد فداخ بر تفویض شهادت این دو بزرگی میسر گشت و از تردد این دو عزیز بمصول پیوسته -

اما اگر فقدان وجودین شریفین معلومست بغتوح اقلیم یافتی این معامله نزد مرغان جواهر امتیاز خسارت داشتی مضی ما مضی -

شیرخان هزیمت یافته خود بطرف مسورت رفته پسر او معتمدخان با افغانان در کوه ایذر خنزد و معتمد حسین مرزا خود را بسورحد

ج ۱ سلطان که گماشته

ع ۲ فولادی

الف ۳

د ۴ بوداغ

الف ۵ «نواب کامیاب عبدالدولت الباهره رکن السلطنت الباهره» نیست

ج ۶ مسورت خان

گردید از آنجمله بعضی راه عدم پیشی گرفتند و بعضی راه گریز خویش پیمودند از جمله مسافران عدم یکی مرزا محمدحسین بوده و دیگری مختیارالملک و دریانخان و بیژن مردم خلاصه و زبده ایشان درین قافله همراه شدند پندگهان پانشاهی مظفر و منصور در اینجاب تشریف آوردند چهارپنج روز اقامت فرموده امر حکومت گجرات بدستور سابق بنواب مستطاب امیرخان تفویض نموده خود بصوب نازالسلطنه اگره متوجه شد و «این واقعه روز چهار شنبه چهار ماه جیبالاول سنه نهمصد و هشتاد و یک و قوع یافت -

اما سیادت پناه سید حامد ■ یازدهوزاد همراه رکاب ظفرآباد خود بردند وزیرخان را برگزیده دولت را جایگزین دانه بر سر ولایت سورت که در دست امینخان خوری بود تعیین فرمودند وزیرخان رفت جنگ و جدل نمودند و دست کاری ساخت برگشته باجایاد آمد و از اینجا بدرگاه رفت تا دو سال و چند گاه نواب مستطاب بانستقلال تمام در دست حکومت گجرات متمکن بودند بعد ازین همدرین سال از درگاه حکومت گجرات بنام وزیرخان تفویض یافت تا دو سال امر حکومت در قبضه اقتدار موقیالیه بود اما درین مدت ضبط ولایت چندانی استعظام نداشت بعد ازان حکومت ولایت گجرات بنام شهابالدین احمدخان مقرر شد ^۱ کان ذلک مشهور سنه اربع و ثمانین و تسعین نواب مشارالیه در موقع مهواس قلعه ساختن و دزدان تهاجم گذاشته ولایت را در قید ضبط آورد وجود مقصد کم یکتا شد خلق را آسایشی پدید آمد چندگاه برین تسق گذشت -

فتحخان شروانی که عیده لشکر امینخان خوری طرف ولایت سورت بود - در بهادری بی نظیر نوزاد از امینخان رنجیده پیشی ^۲ شهاب آمد و باعث شد که اگر نواب بمن لشکر همراه کنند چونگده و ولایت سورت را از امینخان بگیرم نواب مذکور

الف ^۱ "گجرات" نیست

ج ^۲ "و این واقعه و قوع یافت" نیست

الف ^۳ ■ کان ذلک فی مشهور

الف ^۴ شهابالدین احمدخان

نورنگخان را و بازیهادرخان را و شیخ مسعود غزنوی را با جماع
 ۱. انکهای نای خود تعیین فرمودند که بنواب قطبالدین خان
 ملحق شده و دفع مرزا مسعود حسین نمایند این هم لشکر
 بیام موضع ساملی که بر پنج کوهی قصبه دهولقر واقع است
 بنواب قطبالدین خان ملحق شده بر سر مرزا مسعود حسین که
 با مسعود سوار در کنایوت بوده روانه شدند -

ناظم این سطور نیز درین لشکر بخدمت میادیت پناه رسید
 حامد همراه بود - الفصم چون بنصب کنایوت رسیدند چنین
 قرار یافت که براه دروازه طرف بهروج نواب قطبالدین مسعودخان
 در آیند و براه دروازه طرف اهداباد نواب نورنگخان و بازیهادرخان
 و شیخ مسعودخان غزنوی و براه طرف دریا که فوجهم بنادر
 بانجانب واقعت رسید حامد بیاید هر کدام بموجب قرار داد
 متوجه مقصد شدند مرزا بهردو دروازه حمام تعیین کرده خود
 بدروازه فوج متعین شد چون میادیت پناه بانجانب رسیدند
 مرزا بر آمده جنگ کرد اگرچه مرزا در جنگ مثل « بار شد باد تند
 ریافته غنیم بود اما زوربادیکوه نمیرسد و بهجز بار گشت راه
 دیگر نمی باید هم مرتبه از دروازه بر آمده بر سر فوج سالت
 کاخ و چاقولش کرد هر مرتبه منتهزم شده بدروازه در آمد از صبح
 تا وقت پیشین باطراف مزکور باقرار مسطور جنگ و جدل قایم
 بود آخر الامر فتاح نا کرده هر کدام مراجعت نموده رفتن مسعودخان
 و اختیاراتی که از جانب ایدر خروج نموده بودند ملحق شده -

نواب مستطاب که در مقابل ایشان بودند باز گشته بشهر
 اهداباد آمدند متعین شدند لشکر غنیم آمده شهر را قبل
 نموده نواب قطبالدین مسعودخان و میروان مسعود حامد نیز
 از اینجا اینفار کرده بشهر در آمدند - تا دو ماه این محاصره بهحال
 خود بود آخر الامر بادشاه جم جاه از آگوه اینفار فرموده چنانچه
 روزهم با مردم محدود باهداباد رسید و غنیم که مثل ستاره
 درخشیده بودند از پر تو آن افتاد ظفر آیاب مسعودنواب و مغلوب

الف ۱ انکهای نای پونه یکجا دارد

الف ۲ " بار شد " نیست

الف ۳ " و میروان " نیست

بیگ میر یوسف مسعود بدخشانی و امان^۱ بیگ او رنگ و میر حاجد و میری خان و مغل بیگ و وفادار بیگ و خوجا محمد عبدالله و ترکون بیگ و میر بیگ و خضنفر خان و قربان علی بهادر و مرزا عبدالله و تیمور حسین چمام مذکور باتفاق همدگر با اعتمادخان التماس نمودند که ما بامید شما از شهاب الدین احمدخان جدا شده در شهر مانده ایم اگر فکر اوقالت گذر فرمایند در خدمت قیام نماییم اعتمادخان گفت که بهمن حکم چنانست که سواران نگله داریم که ماضی از ده رجب علوفه زیاده نداشتند باشند شما خود مردم مغل باند باین ماهیانم اوقات شما نمیگذرد فکر روزگار خود نمایند ایشان دیدند که از شهاب الدین احمدخان بازمانده و اعتمادخان رانده گاجا روبه دیار امید پیش سلطان مظفر رفیق اوزا بیاریم و دست بزد و غیر بر آریم -

مصراع

تا یار کرا خواهد میانش بک باشد

ایشان هم از احمدیاد بر آمده بدو هلقه رفتند و از دهولقم بکمروری پیش لونیها کاهی و در اندجا با سلطان مظفر اتفاق نموده عهد و ثوق کرده مع لونیها کاهی با چمام سه چهار هزار سوار کاهی را گرفته متوجم احمدیاد شدند این خبر با اعتمادخان رسید شب دوشنبه ناریغ شب بیست و پنجم ماه شعبان اعتمادخان پسر خود شیرخان را در احمدیاد مانده خود اینکار کرد که شهاب الدین احمدخان را باز گردانیده بیارد شهابش خود را بشهاب الدین احمدخان که در نالهیش قصه کری فرود آمده بود رسانید و شهاب الدین احمدخان تکلیف مراجعت نمود شهاب الدین احمدخان گفت که ملک را بشما سپرده اند ما را اینجا کاری نمالده بنابر طلب پدرگه میرویم چون اعتمادخان مخالف کرد گفت پس بنویسد که ملک از دست من نمییم میگردت مرالاب مقاومت او نمود شهاب الدین احمدخان را سپردیم که چه دستور سابق تعلیق بمشارالیم داشتند باشد تا باز گردیم والا شما دانید و شنید شما -

ج^۱ بیگ اورنگ

الف^۲ ترسون بیگ - ج^۱ و میرم بیگ

مرزاخان برادر زاده را با چهار هزار سوار تعیین نمود فتحخان لشکر را گرفته راهی شد چون در سرحد سورقهم درآمد امینخان و کلاه خود را فرستاد عرض نمود که پیشکشی میدهیم و وداع میکنم موافق بر دست پادشاهی حسن جاگیر^۱ بکنید باقی ولایت تعلق بشما دارد نهایتی قلعه جوئمگده که خانم من است بجهت ره و زاد من گذارند ایشان گفتند که ما بجهت این آمده ایم که جوئمگده را از تو بستانیم صلح صورت نه دست بکوچ متواتر رفتن روز اول فتحخان شهر جوئمگده که مسمی بسطغلی باد است فتح کرد امینخان قلعه را مضبوط کرده متعجب شد قضا را فتحخان بسیار شد و بهمان بیخاری در محدود ایام از عالم رفت مرزاخان جوئمگده را گنجهت بقصبر منگلور که برپست گروهی جوانانده واقعست رفت و قلعه قصبر مذکور را قبل کرد امینخان از جام کومی طلبید وزیر جام با چهارهزار سوار یکومی امینخان آمد امینخان از قلعه فرود آمده متوجهم منگلور شد مرزاخان بکوزنیال رفت امینخان نیز دنبال کنان بناهیتم قصبر کوزنیال رسید مرزاخان مصافی داد هزیمت یافت مردم بسیار از لشکر او بقتل رسیدند تمام بنگاه بدست غنیم افتاد مرزاخان با معدودی زخمی بر آمده در لهندباد آمد -

دوین ائنا سلطان مظفر از ملازمت پندگان پادشاهی فرار نموده بگجرات آمد چندگاه در ولایت^۲ کرواری که جای نشین او راج پیپلم باشد آنجا ماند از ملاحظه ذواب قطب الدین از آنجا انتقال نموده پیش لونهاکاهی که در موضع کهری من اعمال پرگنه موردار که از مضافات اولکه سورقهم است آمده قرار گرفت -

بعد از آنکه حکومت ولایت گجرات از ذواب شهبالدین احمدخان تغییر یافت و با اعتمادخان گجراتی مقرر شد شهبالدین احمدخان روانه درگاه شد جسام مغل که ایشانرا وزیرخانه میگفتند قریب هفصد^۳ بشصده سوار از شهبالدین احمدخان جدا شده در شهر احمدناباد ماندند اساق سردار ایشان مرقوم میگردد خلیل

^۱ بکنند

^۲ د کرواری

^۳ الف "شصده" نیست

اما چون انجمام قابض احمدیاد شده اند هر کدام ندیده امیری
در سردارند و انانوالامیری میزنند -

القصه چون آواز دعامر شهاب الدین احمدخان بگوش سلطان
مظفر رسید بخاطر آورد که مبادا مردم شهاب خانی ما را گرفته
باشهابخان دهقد خوارست که از میان بدر رود درین اثنا باز
انجمام آمده دست بکلام میبند نهاند و گفتند که از ما بدگمان
بنالشدن یکمرتبه از شهر برآمده باشید تا ما کارزار کنیم اگر فتح
کردم نتیجتش انجالی دولت شما است و اگر کشته شدیم اختیار
باقیمست سلطان مظفر از راه دروازه خانیور بر آمده در ریگزار
آب صابهر استاد خلق احمدیاد بنمایشا بر آمده عالم عالم بنظر
شهابخان و اعتمادخان در آمد و این هم را میامی خیال کرده
حصر ماندند درین اثنا هم جهلم مغل بر آمده بچنگ پیوستند
باندی تردد شهابخان و اعتمادخان هریمت یافتند با سعدوی
بشهر پتن رسیدند تمام بنگاه لشکر ایشان بغارت رفت لشکریان
ایشان هم آمده سلطان مظفر را دیدند سلطان مظفر در احمدیاد
بنشست و جهلم مغل که باعث این امر بودند هر یک را بخطاب
مخطاب ساخت در خود آن جاگیر تقاضا کرد چنانچه میر
هاید را بخطاب خاندختان مخطاب کرد و خلیل بیگ را بخطاب
خان زمان و میر یوسف معبد بدخشی را بخطاب بهادرخان و مغل
بیگ را بخطاب خان دوران و وفادار بیگ را بخطاب خان اعظم
و خواجہ عبدالله را بخطاب خاندجهان و قوسون بیگ را بخطاب
ادهمخان و میر بیگ را بخطاب افضلخان و قربان علی بهادر را
بخطاب گنجخان و مرزا عبدالله را بخطاب آصفخان و تیمور حسن
بخطاب بهائیخان و میرکیخان و محسنفرخان بخطاب اصل خود
قانع شدند و امان لیغ بهادر راضی بخطاب نشد بمردم بسیاری
بخطاب مخطاب گشتند و خود را سرا میگرفتند و بهمین خیال
کامیاب میگشتند -

- ج ^۱ برای چه بتوگری ایشان گزار بی دهند
ج ^۲ علی هذا القیاس این جهلم خطاب داده جاگیرها فراموزان
تقاضا نمود چون مردم دون و بدکیشی بخطاب مخطاب
گشتند

روز دوشنبه و سه شنبه باین رتوبدل گذشت سلطان مظفر
 شمار پیشمین روز چهار شنبه بتاریخ بیست هفتم در قلعه
 احمدآباد رسید و دروازه را که در حال قریب که دیوار قلعه افتاده
 بود و میپاییدند و متجاهدخان گجراتی اهتمام آن می نمود و
 چوکی میدادند جمیع مغل از همراهیان سلطان از اسب فرود آمده
 بر سر همان دیوار دویدند باندی جنگ متجاهدخان گریخت
 سلطان اندرون قلعه در آمد شیرخان که در چوکنندی بهدر
 نشست بود سوار شده بلجام معدود تا بخانه شیخ^۱ هشری
 متبادل سلطان آمد دید که سلطان در آمدهاند رو بگریز نهاد سلطان
 مظفر رفت بجای او بنشست و قابض شهر گشت و آن ذلک
 فی سنه احدى و تسعين و تسعمایتم -

القصه بعضی از گریختهای همراهیان شیرخان یک پیر شب
 گذشت بود که با تمامدخان رسیده اخبار واقع گذشت نمودند بعد از
 آنکه هر نوع شهاب الدین احمدخان نوشتن طلبید اتمانخان نوشت
 داد شهاب الدین احمدخان بظاهر آورد که مقصدی این امر و باعث
 این کار جماعتی اند که نسبت نوکری بمن داشتند و تا غایت از
 من بجز صلاح کاری ایشان امری دیگر من نزنه اکنون ایشان نیز
 بما مخالفت بخواهند کرد بجهت استماع خبر باز گشت آمده
 منازای میدند قتل بر طرف میشود باز بدستور سابق امر حکومت
 تعلق بقبضه اقتدار من خواهد گرفت شهاب الدین روانه بصوب
 احمدآباد شد صبح صلاقی روز پنجشنبه تاریخ بیست هشتم شهر
 مذکور آن روی کنار آب^۲ برگذر موضع^۳ باریج آمده ایستاد و
 لشکر و زمین بود - اکثر مردم اهل و خیال همراه داشتند هر کدام
 از پیو دیره بویا کردن و بساهی فرود آوردن متعید شد خاطر
 هم اینها جمع است اکثر صلاح هم نه بست اند و شهاب الدین
 احمدخان منتظر است که همین زمان خبری آید که سلطان مظفر
 از میان بدر رفت و جمیع مغل آمده مرا ملازمت می نمایند

الف^۱ قریب دروازه داکر

ب^۲ جتهری - ب شبری

ج^۳ سابر درکنار

د^۴ باریج

ه^۵ "لشکر و زمین بود" نیست

بعد از آنکه سلطان بنواهی شهر بروده رسید نواب قطب‌الدین خان از بروده برآمده مقابل نمود امراء لشکر^۱ نواب بربان غم‌خوار نیاید بودند و بدل بسطان مظفر یار جون نواب بر حاکمیت نیت لشکر خود اطلاع یافت برگشته در قلعه شهر در آمد سلطان مظفر با بیست هزار سوار و پیاده و کولی و راجپوت بسیار آمده محاصره نمود باوجود مخالفت که نام از لشکر خود تا بیست و دو روز قلعه نگاه داشت بنیت خود آن قدر تردد کرد که خارج از طاقت بشری توان گفت اما از دست تنها هم آید و لا نفس و بعد هم کشاید روز بیست یکم از روز ابتدای قبل متحد میری و چرخس خان روی از مورچه‌ها خود بسطان پیغام فرستادند که تا مادر مورچه‌ها خود قیام داریم مردم چشم بجانب ما داشت نگاه بانی مورچه‌ها خود میکنند شما هم بهانه پیغام صلح ما را و زمین‌الدین کنه‌ورا که از خویشانش نواب شهبازخان کنه‌و بود - او را همراه اعتمادخان فرستاده بودند بعد شکست نواب شهاب‌الدین احمدخان و اعتمادخان پیش نواب قطب‌الدین معتمدخان رفت بود که ایشان را بسرعت معنی^۲ یافت شده بر سر تخیم آرد مشاوران در هرصفت مورچه‌ها بی نفاق بود و بدل و جان جهد می نمود و میادوت ملب سید جلال بهکری را که ایشان از چله متفقان نواب قطب‌الدین خوانند و خواهر یحیی وکیل نورنگمان پیش خود طلبید بعد ازان مارا و خنجر یکی را قید کنید زمین‌الدین کنه‌و و سیدجلال را بکشید روز دیگر بقلعه با چسپید هینچکنام از لشکر قطب‌الدین معتمدخان دست بالا نخواهد کرد مدعا بمحصول می انجامد -

سلطان هینچن کرد و نواب قطب‌الدین معتمدخان هر پنج کس را برسالت فرستاد و بهجرد آمدن ایشان را قید نمودن صباح آن زمین‌الدین کنه‌ورا که پای غیل انداخت و میوان سیدجلال را میدهد بخاری که همراه سلطان بود شفاعت نموده خلاص کرده بمنزل خود بردند سلطان سوار شده اسر کرد تا هر کدام از اسرا لشکر او بقلعه چسپیدند توپهایی که از احمدآباد آورده بودند محبوس کردند

الف^۱ مشاورانج^۲ هر چه

ایبالت

ببخواب اندر مگر موشی شتر شد

به پری تنشی دل نیز پر شد

ز خواب خوش در آمد شاد گشته

همین شد سوچسو پر یاد گشته

که ناگه اشتی بازی برو ریخت

و صد من یکجو آزادی برو ریخت

تو آن جاو مسکین موش در ماند

بمسکینی جمله در عدم ماند

خوش است این خوابهای خوش بتهییر

اگر هرکسی نمایند تأثیر

چو بازیچه است ملکی صست بنیاد

بدین بازیچه چون طفلان مشوشاد

و معین دولت که نوکر کلیان راو کنیاتی بود لشکر را جمع کرده
مقتضی کنیایت شد روز بسیار از کنیایت بدستش افتاد گریب
چهار هزار سوار گرد آورده بسلطان مظفر عرض داشت نمود سلطان
خطاب رستمخانی را مع اسب و سرویا باو فرستاد و نوشت که
بجمال خود باشد هرگاه طلبیده شود بیاید -

الفصل پنجم در بیان تسبی گذشت خواب قطب الدین مستعدخان
دران ایام در سلطان پور و ندرهزار بود از استماع این حادثه بکوچ
مستواقر بمقام شهر بروده آمد سلطان مظفر میر عابد را در شهر
احمدآباد گذشته تاریخ هفدهم شهر ذی القعد سنه مذکور متوجه
بروده شد سید دولت به چهار هزار سوار در ناحیه خصیثم نریاد
آمده بسلطان ملحق شد از استماع این خبر خواب قطب الدین
مستعدخان مستعدفضل و مستعدمیری را با سه هزار سوار تعیین فرمود
که رفته گذر خانپور یا نکانیر را بگیرند قالیشکر غنیمت نتواند بدور
نمود ایشان آمده بر سر گذر فرود آمدند اما فغانی مرصفت موافقت
یا سلطان مظفر داشتند روزی که سلطان برگذر خانپور رسید
باندی جنگ اینها رو بفرار نهادند -

دوازده هزار سوار پیشی سلطان جمع آمد -

نواب مرزخان تاریخی دوم شهر حفر از اهدباد متوجه کنبایت شدند. لشکر بادشاهی که از طرف مالوه آمده بود و سرداران آن لشکر نواب شریفخان اتک و نواب قلچخان و نواب نورنگخان بودند روزی که سلطان هزیمت یافت صباح آن ایشان بشهر بروده رسیدند بنده درگاه راقم این مسطور نیز همراه این لشکر بود و چون خبر فتاح در همان مقام بایشان رسید ایشان در بروده مقام نمودند و نواب نورنگخان بر سر بهروج ایستاد کردند. قلم را جمعیت آورد حاجی مسکنخان و جبرکس خان. نصرخان که همراه قلم تعلق بایشان داشت در بروی نواب بستم بچنگ توب و گفتگی پیشی آمدند نورنگخان در ناهیه بهروج غرود آمده هر روز تلاش میکردند چون نواب مرزخان متوجه کنبایت شدند بایشان پیشتند که شما نیز باینجا آیدیم که قنیم باز در کنبایت جمعیت کرده دفع او نموده بامر دیگر پرداختن خواهد شد ایشان از آنجا بعد از یازدهم روز متوجه اوردوی نواب مرزخان شدند در مقام موضع باریچم که بر هفت گروهی اهدبایا واقعست آمده ملحق شدند -

سلطان مظفر چون خبر یافت که آن لشکر نیز باین لشکر ملحق شده از کنبایت بطرف بروده روانه شدند و از بروده بکوهستان جهانپه که داخل ولایت ترواریست آنجا رفت لشکر نیز تعاقب کنان بجهانپه رسید سلطان مظفر در جهانپه گرفتار مقابل کرد چون لشکر صوبه مالوه در جنگ اول شریکی نه شده بود این مرتبه تلاش تقدیم نمود باندکی جنگ ظفرمند گشت سلطان مظفر شکست یافت لشکرش متفرق شد اکثری آمده ملازمت نواب مرزخان نمودند - باوجود آن گناه عظیم نواب از سرجرم ایشان در گذشت و بعضی بدکهن رفتند و بنگاهشی تمام بازار را رفت هر کدام بی خودی گرفت دیگر پیشی سلطان مظفر لشکر جمع نشد سلطان بایچند کس باز بموضع کهری دیشی لونها کاهی رفت نواب مرزخان مظفر و منصور مرزجعت نموده متوجه اهدبایا شد -

حقیقت لشکرخان خود آن بود که مذکور شد ثواب تنها قلچند
 تردد کند قلعه را توپها انهدام نمودند مردم غنیمت در آمدند ثواب
 رفتن داری مضبوط شد صیاح آن سلطان سوگند بکلام مستعید خورد
 که ضرر جانی بنواب نرساند و قول فرستاده ثواب را طلبید ثواب
 آمده سلطان را دید همان ساعت باغی ای بعضی عرض گویان ثواب
 مذکور و جلال الدین محمود خواهرزاده را در قید نمود بعد از دو
 پانز * هردو را شهید سلطنت دو روز در پرده مقام کرد روز سیوم
 بطرف بهروج کوچ نمود رفتن در ناهیم بهروج فرود آمده والده ثواب
 نوزنگهان باغلام چند در قلعه بهروج بود روز سیوم غلامان حرام
 نمکی کرده بر آمده سلطان را دیدند و کلید قلعه بدست سلطان
 دادند تمام خزانه ثواب بدست سلطان افتاد تا پانزده روز در ان مقام
 اقامت نمود -

درین اثنا خبر رسید که ثواب خورشید اشتیاق گردون وقار
 سپهسالار مرزخان ابن ثواب خان سلطان المسمی به بیرمخان حسب
 الحکم زندگان پادشاهی از قلم جالور گذشتیم بکوچ متواتر فی آید
 سلطان متوجه احمدآباد شد تاریخ ششم شهر محرم الحرام
 * سنه ثانی و تسعین و تسعمایتم در شهر احمدآباد آمد و روز
 دوشنبه تاریخ نهم شهر مذکور از شهر برآمده در ناهیم موضع مسجندنگر
 که بریک گروهی شهر احمدآباد واقعست رفتن مضیم گشت روز
 سه شنبه اینجا مقام نمود روز چهار شنبه ثواب مرزخان آمده
 مرگیش را دست چپ دانه نزدیکی لب مابهر لجلال نمود و سلطان
 نیز از مسجندنگر کوچ کرده از آب گذشته قریب بروضم منورشاه
 بهینکن ابن حضرت شاه عالم فرود آمد روز پنجشنبه طرفین مقام
 نمودند روز هجم تاریخ سیزدهم شهر محرم سنه مذکور هردو لشکر
 صف کشیده جنگ کردند حق تعالی باب فتح بر ناهیم دولت
 ثواب مرزخان کشاد سلطان عزیمت یافتن بکنایات رفت یازده

الف ۱ خان

۲ متحصن شد

ج ۳ از معنی راهم ترواری که عبارت از راج پیمانه است

الف ۴ جناب

ج ۵ "سنه ثانی..... تسعایتم" نیست

چون این خبر بنواب خاندانان رسید که سلطان مظفر دغمد
جمیعت دارد خود بطرف سورتمه لشکر کشیدند و کلاهی جام و
امین خان به خدمت نواب آمده مرضی داشتند که ما سلطان مظفر
را در ولایت خویش جاندادهام او در ویرانهها قزاق شده میگردد نواب
خود در پی او تشریف آوردند خواه لشکر فرستند ما را باو کاری
نیست نواب فرمودند شما هر کدام بجای و مقام خویش باشید
مانیز شما متعرض نمیشویم بشرط آنکه در ولایت خود اورا جاندادهند
هر کدام قبیل اینهمهنی کسوت عهد و توق نمودند -

نواب خود متوجه انصوب شد چون در قصر او پلوت که برده
کرومی قلعه چونگه واقعست رسیدند خبر رسید که سلطان
مظفر در کوه برده در آمده * اورد و راهمین جا گذشتیم خود ایلغار
فرمودند چون بدو کوه رسیدند خود توقف نموده جمله را همین
فرمودند تا درون دره درآمده اطراف و جوانبش را تعاضض نمایند
سلطان مظفر خود پیشی ازین جا بر آمده از میان ولایت جام
گذشتیم بدیاقب اوتیمیم که ماوای و مسکن گویان مسترد است در
آمدن * بهیم شدن راچیموت چوهان و بعضی سادات بازمه مثل
نمیدلادخان و سید بهادر که در حراست شهر اجداباد و مضاساتش
مکیم بودند رفتیم بدسلطان مظفر جنگ کردند - سلطان هزیمت
خورد باز بطرف راچیمیل که اورا ولایت قرواری میگویند رفت -
نواب خاندانان از کوه بره برگشتیم بر سر جام لشکر کشیدند بجهت
آنکه شرط انانی او این بود که سلطان مظفر را در ولایت خود
جانداده و نگنارد که از میان ولایت او گذشتیم بدیاقب بیرون و حال
آنکه سلطان مذکور از میان ولایت او گذشتیم باو تمیم رفت از
هزیمت نواب رفتیم در نهاد جام افتاد او دل را بصری نهاده * لاده
کرده با پانزده شانزده هزار سوار و پیاده بسیار از شهر خود که نوانگر
باشد بر آمده بیرون نشست لاده بزبان اهل ولایت جام اورا
گویند که جماعه خود را بسردن فرار داده معزه و زاد خویش برآمده
مقابلیم نمائید انحرالامر لیلالی مرزاخان برادرزاده نواب

۲ ز او پلوت - ج ملوتم

۳ ج نواب اورا

۴ ج بهیم شدن

۵ د لاده

چون بقصر اسنور رسیدند مسموع شد که هنوز حاجی سبک و چرکس خان و نصیرخان در قلع بهروج هستند ثواب شهاب الدین اهنخان و ثواب قلچخان و ثواب شریفخان و ثواب نورنگخان را با جمیع لشکر صوم مالوه بوسر قلع بهروج تعیین نمودند خود باجهادجاه تشریف آوردند بندگان پادشاهی بعد از وقوع فتوحین مذکورین ثواب مرزخان را بمطالع خاندهان سرخراز فرمودند پای دولت ثواب کامیل بلند گردید ازان روز باز تا امروز روز بروز دولت ایشان در ترقی است اللهم احفظ عمره و خلد دولته الی یومالدین آمین -

القصر امراء مذکور رفت قلع بهروج را محاصره نمودند آخر الامر چون کار پراهل قلع تنگ شد نصیرخان حاجی سبک را جدا گشت بگمان آنکه مبادا با امراء پادشاهی سازد بعد از چند روز شبی نصیرخان و چرکس خان برآمده روگریز نهادند امپ چرکس خان در خلایق آب نرجه بند شد چرکس خان بدست افتاد گردنش زدند و نصیرخان بدر رفت قلع مفتوح گشت بعد ازان شهاب الدین اهنخان از همان روز بولایت مالوه روانه شد آن اولکمال درگاه بجاگیر موسی الیم تمناخواه شد امراء دیگر باجهادجاه آمدند -

القصر چون سلطان مظفر از مقام جهانبم شکست خورد از آنجا پیشی امینخان ابن قاتارخان قوری که ذکر او بالا گذشت آمد امینخان برای نشستن ایشان قصر گویدل که ویران بود تعیین نموده سلطان درقصر مذکور اقامت کرد و از امینخان توقف موافقت و امداد نمود امینخان گفت که من زر ندارم که سلمان لشکر نمایم اگر دولتی محبودی مساعدت نمایند سر انجام لشکر خود نموده بمخدمت ایم و بحر هم اسر شود ویران اقدام نمایم سلطان دولتی محبودی بامینخان فرستاد امینخان گرفت و وهدمخلایکی کرد از قول خود برگشت -

- د ۲ من پور
ج ۳ طول
د ۴ اول
ج ۵ او

لشکر انچهنان دلعنی چدید آمد که پیشه نمی تواند قدم نهاد چه جای نصب و قیل -

درین پنج شب هر شب دران جام در لشکر آمده گاهی نصب و گاهی قیل را پی می نمودند گاهی اوگاهی رخمی کرده می رفتند غل پر قیست شد عبیری بیکی در پیهم بهم می رسیدند نواب مستطاب درین باب از اولیای دولت که درین یوزش همراه بودند استصواب نمودند بعضی گفتند که تا آن جبالدای و گل بغنیم جنگ توپ بکنم بعد از آنکه هوا صاف شود و زمین خشک گردد آنزمان بجنگ صاف اقدام خواهیم نمود - سیداد پناه مهید قاسم گفت که در آوردی ما غل که باب شد و در آوردی غنیم این جنس کمی ندارد تا هوا صاف شدن و زمین پابسی گشتن مدتی باید تا آنزمان لشکر کلب کم یابی غل نمی توانند آورد ملاح دولت درین است که مقابلش غنیم گذشت ما بر سر شهر او که توانگر باشد روانه شویم و از او انچه است ناپار او نیز انچه را گذشت بر سر راه نخواهد آمد بهر چاکر مقابل نماید جنگ میکنم هر کس را رای خدمت میران پسند افتاد صباح آن کوچ بصوب توانگر نمودند جام باضطراب تمام از انچه کوچ کرده آمد در نویی قصه دهولر که پنج گروهی از آوردی ظفر مائو بود بر سر راه توانگر فرود آمد چون این خبر بصواب مستطاب رسید گوار برین بخت که چون در راه لای و گل بسیار است فردا کوچ کرده دو گروهی منزل باید کرد تا پس فردا جنگ واقع شود -

چون بمصل قرار داد منزل رسیدند بلندی بود از انچه غنیم قنیم و انچه جس نمایان شد خدمت میران مهید قاسم هر اول بودند و نواب نورنگضان برانچار و طرح در پیدایش ایشان گوچرخان و خواجیه معهد رفیع که یکی از بهادران وزرگار بود با چندین از امراء بلادشاهی و زمیندار سردار چرخار نواب مرزا خرم ولد نواب مستطاب سردار محول سردار التمش مرزا انور و نواب مستطاب خود طرح بودند در پیش محول -

شهاب‌الدین احمدخان که از شکست جنگ امین‌خان بدست لشکر جام افتاده بود چنانچه ذکر او بالا گذشت از جام بطریق مصادره با اسب چند گرفته مرادجهت فرموده بلحدایاد قشریف آوردند -

بعد از آنکه در سنه تسع و تسعين و تسعمایتم نوبت خان‌خانان را بدوگاه طلبیدند حکومت ولایت گجرات بنوب مستطاب‌خان اعظم مقرر گشت سلطان مظفر بلو خود را بهجرات ولایت جام و سورتهم کشید نوبت سوری‌ایر یکسال توقف نموده برسر جام لشکر کشیدند بقصد آنکه سلطان مظفر از آن سرحد برآرند یا بدست آرند نوبت نورنگ‌خان و نوبت^۱ میران سید قاسم باره را پیشتر تعین نموده خود از حقت کوچ فرمودند راقم این مسطور نیز از جمله تعینات این لشکر بود نوبت نورنگ‌خان و میران^۲ سید قاسم رفت در فلحیم قصبه سوری نشستند -

نوبت خود در بیرنگام متعین شدند چون امین‌خان پیشی ازین فوت کرده بود دولت‌خان پسر امین‌خان رفته بهجام ملحق شد و سلطان مظفر بالشکر کاتهریل نیز و لشکر بهاره هم بکومک او آمده جمیعت کثیر بهجام همراه شد چندگاه میان نوبت نورنگ‌خان و جام‌رسم و رسایل در میان بود بر مدعا آنکه سلطان مظفر را از سرحد ولایت خود بر آرد و بعد ازین گرد ولایت خود نگذرد و چند اسب خوب پیشکشی نماید اما جام از قروور کثرت جمیعت قبول اینمهرنی نکرد و نوبت نورنگ‌خان و نوبت میران سید^۳ قاسم حقیقت را بنوب مستطاب‌خان اعظم اعلام نمودند - آنش غضب نوبت اشتهال یافت از کمال غیرت انجمیعت غنیم را جمیعت بهجاره خیال نموده بکوج متواتر خود متوجع اینها شدند روزی که برسر گروهی لشکر جام که نام آتمقام پتھر است نزول اجمال نمودند اتفاقاً همان روز شروع موسم بر شکار شد تا پنج شب روز بازار آنقدر یارید که یکزمان توقف نکرد لای وگل بهرتبه جوشید که ازین دیره تا بدیره دیگر رفتن بغایت مشکل بود و مابین دو

ج ۲ "آنکه در سنه تسع و تسعين و تسعمایتم" نیست

ج ۳ نوبت سید هشتم

ج ۴ سید هشتم

و آنچنانکه را کارنامه‌هاست در عزم آموز از آنجهلتر عزیمت حاج
که بعد از فتنای سلطان مظفر وقوع یافت روز دوشنبه دوم ماه
رجب سنه هزار یک باوجود حکومت ملکی گنجرات که بهترین
مسالکی هندوست و جمیعت اسباب فراوان که شاید درین عصر
باین مرتبه کم کسی را دست داده باشد و تفریب بادشاهی بنوی
که فوق آن متصور نباشد هم را یکسو نهاده پای همت در کشتی
عزیمت نهاد در اولخر موسم در وقتی که دریا در جوش و خروش در
آمده که از مشاهده آن مرغ روح از ساحل جسد پرواز آید دران
حین شخصی به خدمت آنچنانکه عرض کرد که میگویند این جوش
و خروش دریا بزبان حال میگویند که هو که در ثبوت قدم بر
کشتی گذارد خون او بگرمی اوست آنچنانکه گفت که این خود
درجای آبست اگر دریای آتش در سدد امتناع باشد کشتی
عزیمت را آسیب منج نمیرسد و همان حال با اهل و عیال غلبه
در کشتی نهاد و لنگر هلاقی را برداشته مثل باد سراسر روان شد
حق تعالی باین صدق نیت بصحبت و عاقبت بر ساحل مراد
رسانید و دولت ادای طواف کعبه معظم و مدینه مکرمه بتحصیل
پروست رفتن آنچنانکه بامدن سلطان ابراهیم بی مالد در منطقه
سلوک و آمدن ایشان برفتن آن بزرگوار در محله چنانچه مشهور
و معروف است تلخیص شرح و بیان ندارد -

القصر سلطان مظفر و جام و دولتخان فرار نموده بقلعه
چوناگده رفتند متوجه آن نواب از مقام دهولک بنوانگر تشریف برد
بسی جام و مردم ایمان او بر آمده رفت بودند مردم ریزه بسیار در
بند افتادند و شهر بتلاش رفت روز دیگر از آنجا نواب تورنگخان
و نواب میران سید قاسم و نواب گوهرخان را بر سر قلعه چوناگده
فرستادند و نواب خود در نوانگر متعلق فرمودند از امتیاع آن سلطان
مظفر و جام از قلعه فرود آمده روی دافشای ولایت جام نهادند
دولتخان در قلعه ماند اتفاقاً روزی که اسراء مذکور بهجواز چوناگده
رسیدند همان روز دولتخان پسر امینخان که حاکم قلعه چوناگده
بود فوت کرد وکلاء اسراء او قلعه را مطبوع کرده بهجنگ توپ و تکلک

ج ۱ "که بعد از فتنای..... هزار یک" نیست

الف ۲ "نواب" نیست

الکعب چون فوجهای غنیم نمودار شد نواب مستطلب از میران
سید قاسم استفسار فرمودند که قرار داد آن بود که جنگ نزد
شود اما حالا که افواج غنیم نمودار شد صلاح چیست میران الکعب
گفتند که اگر امروز توقف کنیم غنیم شیرکی میشود نواب گفت
بسم الله الرحمن الرحيم گفتند خوانده قدم پیش نهادند تا جنگ
بهراول رسید خوابم معجزه فریج جندی نموده بغوج مقابل خود که
سردار آوانجا پسر کلان جام و وزیر او جسانام بودند رد و بدل
صمصام نمود هنوز این جنگ قائم بود که دولتخان پسر امینخان
بعد متجراه توپ بسیار و گولیان فراوان بمیران سید قاسم بصنگ
پیوسته بماری برخاست که چون شب عالم را بخار یکی آلودود
بدل شمشیر مثل اسقاط کواکب می نمود درین اثنا خوابم
معجزه فریج بدرجه شهادت رسید و فوج چرنهار شکست یافت
لجا پسر جام و وزیرش جسانام آنفوج را زیر کرده بمیران سید
قاسم خود را زدند چوئی که دراز حین و رای سید قی المثل و اگر
معه بی سکون پای ستون میکرد بر میداشتند و اگر دریای حایل
ضکر ایشان می بود ابدانقتند اما آن مرد میدان شجاعت و شیر پیشه
جلالت اصلا از جا بجنبید و بروزق شمشیر و عمام کبر جازان را
مثل لب می کشامید و از خون اعدا سیل سیل روان میکرد رین
اثنا گوهر معجزه خان سردار طرح برانمار و سررا انوار سردار القمطن
و نواب مستطلب که خود طرح هر اول بودند مثل تیر پیاپی خود
را بمینه فوج غنیم زدند غنیم پشت داد و رو یگریز نهاد و پسر
جام و وزیر نافرجام او هردو کشته شدند و قریب هزار پانصد کس از
لشکر اینها بقتل رسیدند مردم نای که از لشکر نواب کامیاب بدرجه
شهادت رسیدند اساق ایشان مرگن میگردد و خوابم معجزه فریج و
خوابم شیخ خویش خوابم مذکور و سید شرف الدین برادرزاده
خدای شاه ابوتراب و سید کبیر پسر سید علی خان ناهرو چندی از
سپاهیان قریب می چهل نفر شربت شهادت چشیدند حق تعالی
پای فای بر ناصیه دولت نواب کشاد آبروی غنیم برخای منزلت
الکعب -

الف ج ۱ جسا
ج ۲ جوناوار
د ۳ بروق

بعد از آنکه آب کلان شد - کشتی حرم سلطان جاری گشت
 لشکر در موضع بیستم ماند صبح آن در موضع راسره که موطن
 سنگرام یادهیل راجه جگت است آمد - او آمده دید و گفت که
 همراه من جسام یکنید تا بر کشتی نشستند دنبال کشتی حرم
 سلطان نمایم هر جا که رفته باشد بدست آریم که جزایر این حدود در
 دست من است و این طلب مشتعل جدا بود میخواست که مردم
 نجیب را از آنجا انتخاب کرده در کشتیها نشاند بهر بعد از آن
 از این جزیره فرود آورده کشتیها را جدا سازد و جسام را گرد داشت
 پالستخلایه و زاد سیو یادهیل معاوض نماید - حق سبائتم و تعالی
 پیشش را بر دل نواب نوزنگخان الهام نمود خان فرمود که سنگرام
 خود پیش ما باشد و مردم خود را همراه این جهازات فرستد از
 اجتماع این حرف او گریخت نایت خداع او بر هر کسی ظاهر شد
 نواب نوزنگخان و مرزا نور از آنجا مراجعت نموده پیچیده آمده
 بعد از آن نواب مستطاب بطرف موزی - لشکر کشید چون در
 دهیسم قصه موزی متعیم شدند جام آمده ملازمت نمود -

درین اثنا خبر رسید که سلطان مظفر پیش بهاره است و او
 در نواحی قصه بهیچر که جای نشین اوست او را جا داده نواب
 استعداد عزیمت انصوب فرمود این خبر به بهاره رسید و کلاه خود
 را فرستاد مرشد داشت نمود که به نواحی ولایت من اقدام نمایند
 که من سلطان مظفر را گرفته میفرستم آخر الامر آنچه گفته بود
 بعمل آورد قصصیانی اینست که بر بیست گروهی بهیچر کوهستانی
 است بهاره سلطان را آنجا جا داده بود چون نیمش برگشت لشکر
 نواب را طلبیده سلطان را گرفته بایشان سپرد و ایشان سلطان
 را قید نموده بطرف موزی روانه شدند - چون بموضع ۱ دهیسم که
 بر پانزده گروهی اینطرف بهیچر بجانب موزی واقعت رسیدند
 سلطان اظهار قضای حاجت نموده بگوش رفت استره پانی که بر
 ایام گزافی بان خود داشت از آن قنبران بر آورد بر گروی خود نهاد و

پیش آمدند چند روز اسرا و مذکور در ناحیه قلعه مستور قیام داشتند بعد از آن نواب مستطاب نیز آنجا تشریف آوردند چندگاه سعی و تردد در تسخیر قلعه نمودند چون ولایت رو بفرمان آورده بود وجود علم در لشکر کمی پیدا کرد رفتن و رفتن نایاب شد بالضرورت قلعه را بصلای خود گزینشتم باجدایا تشریف آوردند -

بعد از هفت هشت ماه باز بعزیمت تسخیر قلعه چونانکه متوجه شدند درین اثنا وکلاء جام آمده التماس نمودند که اگر نواب از سر گناه مادر گزینشتم ولایت ما بر ما مسلم دارد کمر اطاعت بستم براه موافقت بر پیمائیم و بجز خدمت که مامور شویم انقیام نمائیم نواب فرمودند که خدمت شما اینست که رسید علم باورد و رسانند تعهد نمودند نواب آمده قلعه جوته گده را قبل کردند رسید علم از ولایت جام متواتر می رسید بعد از سه ماه اهل قلعه آمده کلید قلعه گذرانده ملازمت نمودند -

درین اثنا خبر رسید که سلطان مظفر بجنگت رفت که معبد مشهور کفار است بساحل دریای شور^۱ نواب نورنگخان و نواب مرزا انور و نواب گوجر خان را تعیین فرمودند ایشان از جوته گده اینهار نمودند چون بجنگت رسیدند خبر یافتند که او بسویج بسیمت رفت که مسکن صیوا باد هیل است برکنار دریای شور ایشان بلا توقف از جنگت متوجه بسیمت شدند پیشی از آنکه بانجا رسند خبر لشکر بسیمت رسیده بود او تمام دیر را ویران کرده سلطان را بلهر در کشتی نشانده میخواست خود هم با بسپی خود در کشتی نشیند چون^۲ وقت کمی آب بود جریان کشتی بان سبب توقف داشت و ایشان نیز خاطر جمیع داشتند که لشکر امروز از جنگت بانجا نخواهد آمد درین اثنا علامت مقدم لشکر پیدا شد سلطان مظفر را از کشتی فرود آورده بر اسب سوار کرده از راه پوتان خود چندی همراه کزنه بر آورد اما بسپی خود را نتوانست بکشتی رساند یا بجای دیگر برد که لشکر رسیده آمد خود با سپی چهل کس که همراه داشت جنگ مردانه کرد و کشتن شد و زده او در بدن افتاد -

الف ۱ ۲ ۳ "نواب" نیست

ج ۲ "وقت" نیست

بیت

این اشک بی سرایت و وی آه بی اثر
 امیدوارش ز شیا دیشتم نشد
 هم تن خون شوم ز دیده چکم
 کم بدانم که گریه را اثر است

مصرع

مجزه بر سنگ نروید چم گم باران را
 مکتوب در اظهار حالت و مدعا این مکتب انکم -

بیت

ز پخته خنم ملوم بود که بهاری
 بوکم غالتهم صبح یک دعا بکند

اللهم ارحنا بقوتك و ارحنا انفسنا و ارحنا الباطل باطلا و
 ارحنا اجلتنا بهرحمتك يا ارحم الراحمين -

کتاب هذا الكتاب تلخیص حقیق

مرتضی ابن شیع طاهر بن

میان خان تمام شد روز

چهار تاریخ ۳ جماد الاخر سنه ۱۰۲۴

الحمد لله الوهاب بقاریخ یافزدهم شهر جمادی الثانی

سنه ۱۰۲۸

علا شد تواریخ سلاطین گجرات بهزده شوال سنه ۱۰۴۳

است هذا الكتاب مرآة سکندرزی از تصنیف شیخ سکندر
 ابن محمد عرف مناجیه تمام شد - الهی را هم را اثر جمیع
 رفویا - از گردان و در جهشت جاودان نگاه دارده در وقت
 حشر و معاد خود نما بهرمت النبی و آله معاد و
 و هر که این را خوبسد ایمان او سلامت دار

خود را از گشتاگشی دنیای دون خلاصی داد و کان ذاتی فی ستم
بالف من الهیترجیر^۱ -

بیست

صیبر بر شده پرویز نیست قصه معنویان
که زبده اش سرعسرا و تاج پرویز است

چون قلم پریشان رقم از تحریر ذکر مذکورین فی الکتاب فارغ
گشت جان حزینم بادل مسکین گفتم که احوال چندین گذشتها
مرقوم کنی بیان نسودی و نقاب چهره خصال رفتها بدست بهاری
قلم کشودی چند از احوال نعوینش در حوض تهریز آرد و برخی از
خیالات خود بر منضمه بیان بنگار چندین مدت که درین سزوم
بودی چه کاشنی و از خرمن آن چه برداشتی دل گفته مدتیست
که نغم جمیعیت در گشت آرزو میکارم چون غیام توفیق بارش
ندارد انکاشتم از اندکای سرور نمی آرد گو صاحب^۲ سیاحتی که
خریق بهار ممیق را بساحل توفیق رساند و گنجا بلند مکانی که
که دون فطرتی را از گنبد طبیعت غفلت رهاوند آه صد آه که حاصل
عمر گرانمایه رفت و افسوس هزار افسوس که پلمس نفس لغیسی
از یاد -

بیست

نه صبر مالد نه طاقت نه دین و دل آهلی
که این کند که نو بر روزگار خود کردی
اتنی از خون من چه فروزد
بشک دوزخ ز رنگ من سود

اغنون سر تسلیم بر سده قضاوار و اشک حرمان از چشم گویان
فی بزم و هر زمان بر زبان بی آرم -

ج^۱ بینچاره سلطان مشغور باغیای حجامه مفسدین اگرچه
دو روز بر سر بر سلطنت گنجرات به کامرانی نشسته
ماکیت الامر جان شیرین خود را در سر این کار کرد
ج^۲ سیاحتی

صفحه	سطر	نکات	اصطلاح
31	6 - 10	میته‌تخان	میته‌تخان
31	18	انیست	انیست
34	1	نزع	نزه
34	21	آسمان	آسمانی
35	9	گردون	گردون
40	2	برجستند	برجستند
43		باب هشتم	باب هشتم
45	2	پرستان	پرستان
46	17	فیروزخان	فیروزخان
46	22	وردو	وردو
46	23	آنحضرت	آنحضرت
47	3	ناگورا	ناگور
47	4	سلطان نیور	سلطان نیور
47	20	بسر	بسر
48	22	مطبوط	مطبوط
49	20	هوسنگی	هوشنگ
		چناه	پناه
49	3 foot note	نیست	لحد نیست
50	2	چندگاه	چندگاه
50	24	مویسی	مویسی
50	35	ضد	صد
51	1	هو	چو
51	23	انتقام	انتقام
52	1	مقطم	معظم
53	13	القصر	القصر
53	3 foot note	لذیست	لذیست
54	13	لسکر	لشکر
55	11	پنجهست	پنجهست
56	10	میخ	شیخ
58	6	بگوشد	بگوشد

صفت نامه

صفحه	سطر	ذلط	صفتنامه
9	16	باقر کس	باقر کس
■	20	قر یانه	قر یانه
12	3	کشت	کشت
12	14	خوشگوشی	خوشگوشی
12	14	بخلق الله	بخلق الله
14	2	طریق	طریق
14	22	پس	پس
14	23	همدر بین	همدر بین
15	■	استغفار	استغفار
18	15	تسهن	تسهن
19	17	پلند	پلند
19	■	foot note	چشم
20	17	صاحب بن فیروز	صاحب بن فیروز
21	6	بخدمت	بخدمت
22	9	نشتن	نشتن
22	20	اسب	اسب
22	22	متنریان	متنریان
23	2	foot note	راست
23	3	foot note	میخ
24	14	قالع	قالع
27	5 - 9	بناشند	بناشند
27	12 - 13	علیاء	علیاء
27	18	فضلا	فضلا
28	تطهر	در ویش پاش	در ویش پاش
28	22	باکسب	باکسب
30	19	باکسب	باکسب

صفحه	سطر	خط	اصطلاح
81	foot note	1	2
81	foot note	2	1
82	10	اندوئی	اندروئی
83	23	جنگ	جنگ
84	5	سلطان خویش	سلطنت خویش
84	23	جنگ	جنگ
85	3	ولایت	ولایت
85	29	سلطنتش	سلطنتش
86	20	خویش	خویش
87	13	هپچان	هپچان
87	23	بجرد	بجرد
88	21	بعایت	بعایت
88	22	غیزور	غیزور
88	6 foot note	7	7
89	2	آنچیان	آنچیان
89	4 foot note	برور	برور
90	2	روزی	روزی
90	21 - 15	شمس	شمشیر
90	22	چنانچه	چنانچه
90	23	انیست	اینست
91	2 - 1	شمشیر	شمشیر
92	27	جها کم	جها کم
93	7	مغزون	مغزون
96	16	ده مال	ده ماه
98	11	کرد	کرده
98	12	گنشتیم	گنشتیم
98	17	خاضر	حاضر
98	20	نگرد	نگرد
98	23	شصد	شصد
99	10	داست	داشت

صفحه	سطر	کلمه	صهیاح
58	16	تصویر ۲۱۰	کتابخانه دار
58	25	سلطنت	سلطنت
59	19	حس	حس
59	27	خطیره	خطیره
60	■	صیاح	شیخ
61	5	صیاح	شیخ
61	22		
62	3	رویت	رویت
69	11	تاریخ	تاریخ
69	13	بغنیید	بغنیید
69	14	بنامیت	بنامیت
69	15	کلمه	کلمه
70	■	و را	و را
70	21	شمسیر	شمسیر
70	4	foot note	مختص
72	1	حدوی و نمرک	حدوی و نمرک
72	18	قطب	قطب
72	22	دربین	دربین
73	10	کنایات	کنایات
74	15	دو الجلال	دو الجلال
74	16	شخصی	شخصی
75	■	foot note	میشوت
76	4	میگرد	میگرد
76	21	بسطان	بسطان
77	19	صها	صها
77	22	یمس	یمس
78	10	انطرف	انطرف
79	24	لضلا	لضلا
80	17 - 21 - 23	حضر شاه	حضر شاه
81	5	قطب الدین	قطب الدین

صفت	مطر	خط	صاحب
۱۲۰	۲۲	مکتوب	مکتوب
۱۲۲	۱۸	شیش	شمس
۱۲۴	۱۴	افتتاح	افتتاح
۱۲۵	۲۳	رنگ میگرد	رنگ می گردند
۱۲۶	۳	هرگد	هرگز
۱۲۷	۷	سفیع	شفیع
۱۲۷	۷	از سر	از سر
۱۲۷	۲۷	حشیت	حشیت
۱۳۱	۱۹	کفات	کناف
۱۳۲	۶	منطومش	منظومش
۱۳۲	۲۸	نلجیت	نلجیت
۱۳۳	۸	تسریف	تشریف
۱۳۳	۳	foot note قدو	عذب
۱۳۴	۱۰	تماشی	یتالی
۱۳۶	۱۴	وژیز	وژیو
۱۳۷	۸	خویشی	خویشی
۱۳۸	۴	مشل	مثل
۱۳۸	۱۱	سرتیشی	شربتیشی
۱۴۳	۱۷	قهریون	قهرین
۱۴۴	۹	استعاضه	استغاضه
۱۴۵	۱۰	هیج	هیج
۱۴۵	۱۴	پسی	پیشی
۱۴۷	۲۶	بدوالمسک	بدوالمسک
۱۴۸	۲۰	احمدانگر	احمدانگر
۱۵۰	۱	چطاب	خطاب
۱۵۰	۴	عادل چان	عادل خان
۱۵۰	۷	موضع	موضع
۱۵۰	۲۳	ریازت	ریارت
۱۵۰	۲۴	برهان العارفین	برهان العارفین
6۱			

صفحه	سطر	خط	مصحح
100	14	شخصی	شخصی
100	17	چایگر	چایگر
101	7	یعنی	یعنی
101	17	حسنه	حسنه
102	19	پسطان	پسطان
102	ادبیات	بر لای	بر لای
104	3	حسیت	حسیت
105	2	غرم	غرم
106	4	سمنشاهی	سمنشاهی
107	12	در مندان	در مندان
107	22	یایم	یایم
108	13	مقر در	مقر در
108	16	پنخ	پنخ
108	17	سیخ	سیخ
109	4	بی تکلف	بی تکلف
109	9	حالش	حالش
109	بیت	در و شیشیت	در و شیشیت
109	23	قداست	قداست
110	14	صاور	صاور
111	13	بیمضمون	بیمضمون
113	12	ار تکات	ار تکات
113	1	نام باب	باب شانزدهم
117	3	پوس	پوس
117	4	بغرم	بغرم
117	18	مهر و	مهر و
117	19	قلعه	قلعه
118	9	ماتصوم	ماتصوم
119	26	قنخ	قنخ
119	28	غلقت	غلقت
120	9	عجز	عجز

صفحه	سطر	نقط	صاحب
۱۷۰	۱	سلطان	سلطان
۱۷۰	۲	پنجه	پنجه
۱۷۰	۳	غر	غیر
۱۷۱	۱۸	شمسیر	شمسیر
۱۷۴	۱۷	حضور	حضور
۱۷۴	۴	foot note	بازار
۱۷۴	۱۲	foot note	مترلی
۱۷۵	۹	foot note	ساقی
۱۷۶	۵	foot note	تاراج
۱۷۶	۱۱	foot note	آورده
۱۷۷	۱	foot note	مهیوب
۱۷۸	۱	مفتدیم	مفتدیم
۱۷۸	۲۴	بی گناه	گناه
۱۸۲	۵	جوریش	جوریش
۱۸۲	۱۲	مختصرمان	مختصرمان
۱۸۲	۱۴	هندو	هندو
۱۸۴	۴	foot note	مضرب
۱۸۴	۷	foot note	نیر
۱۸۵	۹	foot note	چم
۱۸۷	۴	پنجاه	پنجاه
۱۸۷	۳	foot note	هفت
۱۸۸	۶	مفتوح	مفتوح
۱۸۸	۷	پر	پر
۱۸۸	۱۵	شمسیر	شمسیر
۱۸۹	۱۹	خلوص	خلوص
۱۸۹	۵	foot note	شکست
۱۹۰	۳	foot note	اقتاد
۱۹۰	۱۰	foot note	بازار
۱۹۱	۳	صروز	صروز
۱۹۴	۱۰	پنجه	پنجه

صغیر	مطر	خط	صغیر
۱۵۱	6	پیش	پیش
۱۵۱	6	font note	اما ملکی محمد خطاط "اما ملکی محمد
			خطاط اختیار نکرد
۱۵۲	۱۴	برخاست	برخاست
۱۵۲	۱۸	خویش	خویش
۱۵۲	۱۹	شیخ	شیخ
۱۵۲	۱۹	نگداشت	نگداشت
۱۵۲	۲۳	تکریف	تکریف
۱۵۴	۲	شمس	شمس
۱۵۴	۹	معشیت	معشیت
۱۵۴	۱۶	همریم	همریم
۱۵۵	۱۳	کرده	کرده
۱۵۵	۲۴	شقیشر	شقیشر
۱۵۵	۲۴	پابوش	پابوش
۱۵۵	3	font note	مقتضی
۱۵۶	5	بینگاه	بینگاه
۱۵۷	۱۷	خویش	خویش
۱۵۷	۲۷	حاکم	حاکم
۱۶۰	۱۴	گروهی	گروهی
۱۶۱	۱۳	font note	هنوز
۱۶۳	4	هرچش	هرچش
۱۶۴	۱۷	نمیگفتند	نمیگفتند
۱۶۵	4	داشت	داشت
۱۶۵	5	نخستود	نخستود
۱۶۵	۱۰	میگفتند	میگفتند
۱۶۵	۱۸	اندوا	اندوا
۱۶۵	۲	font note	سلطان
۱۶۶	۱	خال	خال
۱۶۶	۱۲	شناس	شناس

صفحات	مسطور	خط	صالحیه
224	■	تغویض	تغویض
226	13	میلطیمید	میلطیمید
226	23	گوفتم	گوفتم
229	1	باجانه	باجانه
229	19	پیش	پیش
229	27	پاکلی	پاکلی
232	6	فتح خان	فتح خان
233	7	متفکر	متفکر
235	20	قتل	قتل
237	12	گذشت	گذشت
238	■	پیش	پیش
238	17	داشت	داشت
242	14	خاصیتش	خاصیتش
243	2	حرام	حرام
245	15	خاص	خاص
245	16	بیرون	بیرون
246	27	ایچنان	ایچنان
249	18	برخاستی	برخاستی
252	4	غزا	غزا
252	20	پائی پنهر	پائی پنهر
253	32	foot note	فروز
254	15	foot note	امرا
254	16	foot note	شکوه
254	34		افزیه جرمید
254	35		خوشقدم
255	5	foot note	شیخ
255	9	foot note	بعضور
255	■	foot note	چیزها
256	5		پیش
256	8		اسمهم

صفحه	سطر	نحوه	صاحب
197	10	شکستند	شکستند
198	11	پیمت	پشت
200	19	سختی	شخص
202	9	بجائی	بجائی
203	16	خاص	خاص
204	25	گرم	گرفته
206	8	فرمود	فرمود
206	10	یکی از	یکی
206	13	جگونم	چگونم
207	8	نبار	نبار
207	9	استغفار	استغفار
209	14	فراغ	فراغ
213	23	بتعظیم	بتعظیم
214	13	توانید	توانید
214	15	توانید	توانید
215	21	سیمناجیو	سیمناجیو
215	22	نخواند	نخواند
217	■	استغاثی	استغاثی
217	بیت	افزارد	افزارد
218	■	لوی	وی
217	23	میکرد	میگیرد
218	10	انتقال	انتقال
218	10	بجائی	بجائی
218	25	ورغم	و رخنم
219	17	بافت	بافت
221	15	همچنان	همچنان
222	4-7	داشت	داشت
222	25	حییج	جودج
223	5	نمایت	نمایت
223	29	لیعتی	لیعتی

صفحه	سطر	فصل	صاحب
321	4 - 8	کپتیاں	کپتیاں
321	20	پروردہ	پروردہ
322	21	نمیکنید	نمی کند
324	■	مرضی	مرضش
326	17	زادہ	زادہ
328	■	مگویند	می گویند
328	13	بزر دیگر	بزر و دیگر
328	18	گذشت	گذشت
331	3	گلویس	گلویش
332	7	والکحل	والکحل
333	2	پایشان	پایشان
334	16	معیشت	معیشت
335	18	شما	بر شما
336	25	آئینی	آتش
338	6	مناسبت	مناسب
339	22	متنصر	متنصر
340	6	ناعت	ناعت
341	13	کوش	کوش
343	23	جرهت	جرات
344	7	قریت	قراب
344	14	شیر نیشی	شیر نیشی
344	21	یافت	فنان یافت
350	11	بیانید	بیانید
351	25	جود	جودند
354	14	میداشتیم	می داشتیم
355	13	اینها پایی	این چنین
355	31	اند	اند
356	14	مراهم	مراهم
358	29	خضمت	خضمت
360	3	بصیدی	بمیدی

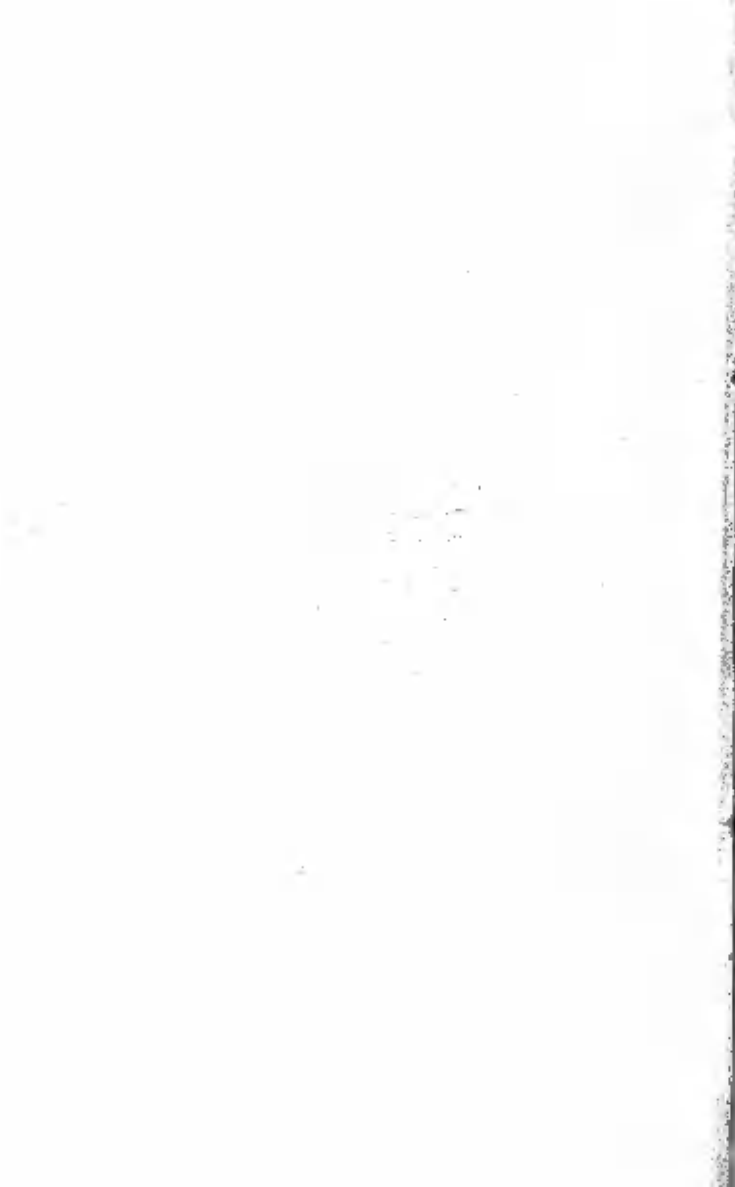
صفا	سطر	فصل	صفا
نشان	2	foot note	255
متفکر و	8	foot note	256
شمسی	3	شمسی	260
سیزدهم	24	سیزدهم	262
انفی	17	اسنی	263
میخواهند	27	میخواهد	263
کنند	27	کند	263
نویسد	19	نویشد	269
پیشکش	26	پیشکشی	270
نمایند	11	نماید	277
بسیار	17	بسیار	278
امتیاز	2	امتیاز	280
شصت	14 - 23	شست	280
جمادی الاخر	10	جماد الاخر	283
یتقدیم	■	یتقدیم	284
خاکستر	17 - 19	خاکستر	287
اکهاره	18	رکهاره	288
افتتاح	3	افتتاح	290
شبهشب	17	شبهشت	290
خره	17	خره	290
ماهی القمیر	18	foot note	295
میشاق	3	میشاق	298
سلطان	6	بسلطان	303
قری	11	قری	303
منصب	3	foot note	303
شکر	13 - 5	شکر	303
تعجب	11	تعجب	310
نگذشت	■	نگذشت	318
افروخته	28	افروخته	318
چانه چیدند	11	چانه چیدند	319

صفحه	سطر	نقط	صاحیح
392	3	برئیم	هر این ایم
393	۲	برسایر	برسایر
394	۱6	گفت	گفت
395	24	تخت	تخت
399	۱4	پیش	پیش نبود
401	25	ناصرالسلطان	ناصرالسلطان
403	15	کرده	کرده
404	5	گنبد	گنبد
407	16	تشریف	تشریف
409	9	تخت	تخت
410	13	نشستند	نشستند
413	2	حضرت	حضرت
413	11	انگیخته	انگیخته
413	25	اینک	اینک
414	2	حضرت	حضرت
414	6	یاید	یا بد
417	11	پیس	پیش
417	19	را	را از
417	25	اسلام شاه	اسلام شاه
418	10	مبارک	مبارک
418	13	می‌الایم	می‌الایم
419	9	بوجت	بوجب
420	9	مروان	مروان
420	17	پیاپی	پیاپی
420	29	خاص	خاص
421	7	چگونگی	چگونگی
422	■	اورا	۱۵۱
424	5	هاگیر	هاگیر
426	■	foot note	شصت
62			

صفحه	سطر	علا	صاحب
362	16	حصال	حصال
363	13	داد	داد
373	18	نامرد	نامرد
371	19	بشعل	بشعل
371	foot note	رقاهیت	رقاهیت
373	4	کلام	کلام
373	foot note	بغذمت	بغذمت
374	10	وزرا	وزرا
374	15	زدل	زدل
375	21	گرد	گرد
376	9	مستی	مستی
376	23	واقع	واقع
376	27	تهدید	تهدید
377	10	لحضر	لحضر
377	17	بمقلات	بمقلات
379	1	ازدو	ازدو
379	2	زمان	زمان
380	2	دوسر	دو اسم
380	10	شمسیر	شمسیر
381	2	foot note	کم نسظم
382	1	شست	شست
383	5	جمام	جمام
384	2	نیدونخت	نیدونخت
384	6	ثباب	ثباب
385	7	foot note	شست
387	27	برادر	برادر
389	11	شمست	شمست
391	10	اونروی	اونروی
391	16	شکفته	شکفته
391	18	بوجود	بوجود

صفحه	سطر	فصل	صاحب
446	24	کشت	کشت
448	20	حیم	حیم
448	25	چون	چون
448	27	آزموده	آزموده
449	10	مشغل	مشغل
450	7	خورده	خورده
450	15	پست	پست
450	21	بستای	بستای
451	13	باورد	باورد
452	11	ازنجا	از آنجا
453	11	عاقبت	عاقبت
453	13	متوجه	متوجه
453	25	بهرج	بهرج
454	13	عبد الوهاب	عبد الوهاب
454	14	قاتل	قاتل
454	18	چشدند	چشدند
455	17	باید	باید
456	28	افتاد	افتاد
458	■	جاستم	جاستم
460	21	پنجشنبه	پنجشنبه
461	25	لیغ	لیغ
462	26	بیگردد	بیگردد
463	14	شکست	شکست
465	■	نصر خان	نصر خان
465	24	شکست	شکست
466	■	خان بختان	خان بختان
466	18	شکست	شکست
467	5	آوردند	آوردند
467	28	فیلال	فیلال
468	1	شکست	شکست

صفحه	سطر	خط	ماده
427	12	مقاصد	مقاصد
427	foot note	حشیان	حشیان
429	23	دیگ	دیگ
429	x	foot note	مبارت
430	5	شست	شست
430	9	کسی	کسی
432	17	عقت	عقب
432	21	همچنان	همچنان
432	29	بگویند	بگویند
433	23	گی	گی
433	23	میدارند	میدارند
435		این پاره را این نهیج بنهوانید	عقب ایشان در یک گوشه میدانی بختیار الهی
435	18	پشور	پشور
436	8	قدح	قدح
437	12	زد و	زد
438	8	بانجانان	بانجانان
438	16	پرشش	پرشش
438	17	قریت	قریب
438	30	ککج	کفج
439	4	یب	یت
439	10	پایشان	پایشان
441	12	والدهی	والدهی
441	2	foot note	او
443	29	بتصرف	بتصرف
444	43	شست	شست
445	7	پیشی	پیش
445	10	قریت	قریب
445	22	روز دگر	روز دیگر
446	3	شوغات	شوغات
446	15	نبوت	نبوت

صفت	سطر	صفحه
عقاب	۱۰	۴۶۸
عقرب	۵	۴۶۹
عقرب	۱۰	۴۶۹
افواجش	۲۳	۴۶۹
روزگار	۲۵	۴۶۹
شیر پیش	۱۶	۴۷۰
قریب	۲۲	۴۷۰
یکسو	۶	۴۷۱
باقضای	۲۶	۴۷۱
منطوط	۲۹	۴۷۱
منظر	۲۵	۴۷۲

CATALOGUED.

Central Archaeological Library,

NEW DELHI. 36296

Call No. 954.022926

Sik / M.R.

Author—Mitra, S.C.

Title—Mirat-i-Sikander

Borrower No.

Date of Issue

Date of Return

"A book that is shut is but a stone"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book
clean and moving.